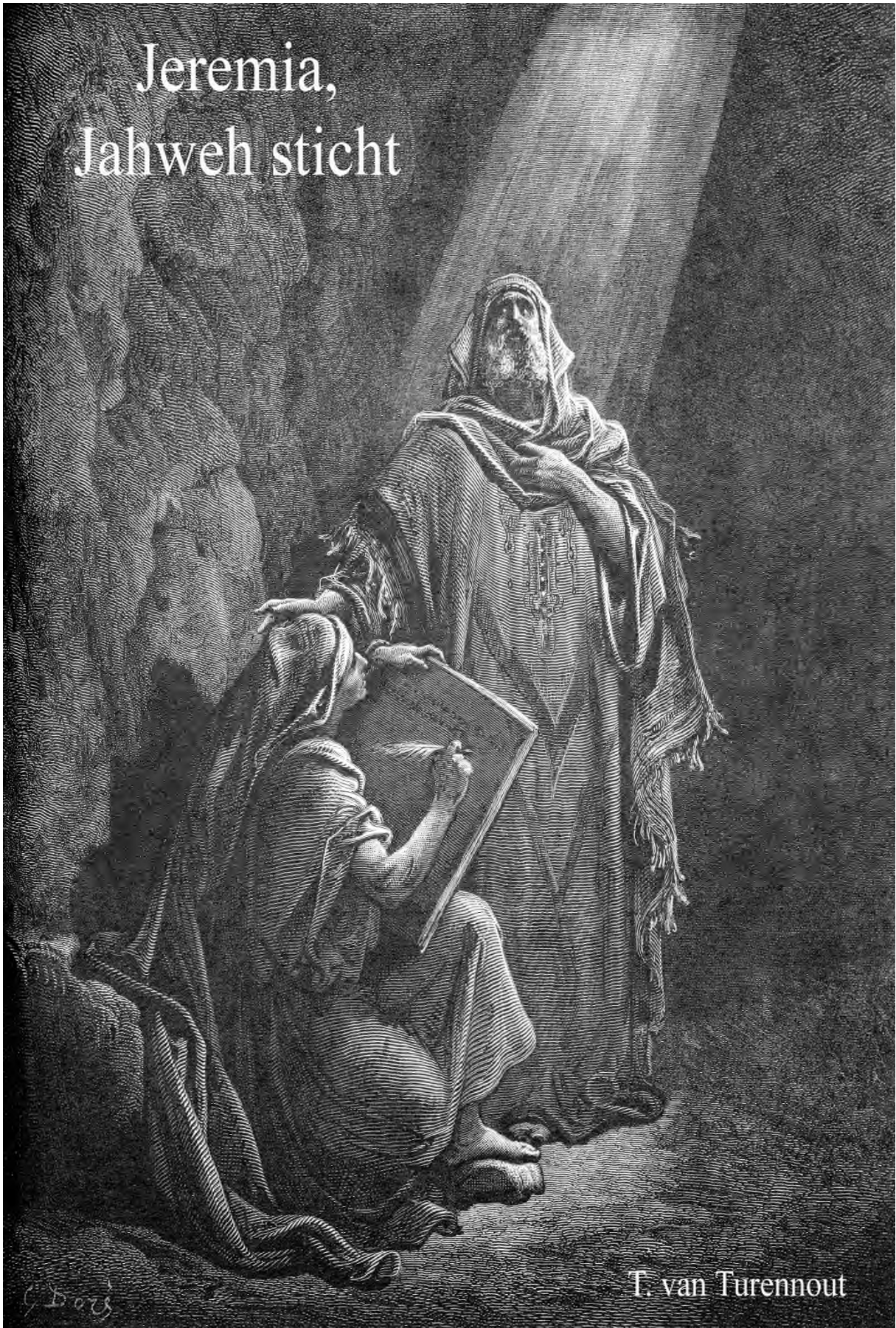

Jeremia, Jahweh sticht

G. D. 03

T. van Turenout

Jeremia, Jahweh sticht

T. van Turennot

Grijpskerk

Copyright © 2021 Grijpskerk, The Netherlands

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form of by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the author.

Eerste uitgave 2013
Tweede uitgave 2015
Derde uitgave 2016
Vierde uitgave 2020
Vijfde uitgave 2021

Turennot, T. van
Jeremia, Jahweh sticht / T. van Turennot;
Grijpskerk.
Tel. 0594 – 69 60 13
SISO 227.4 UDC 228.07 NUGI 632
Trefw.: Jeremia (bijbelboek); verklaringen.

Omslag + illustraties: Gustave Doré – De Bijbel in beeld.
Wegens opheffing van de rechthebbende was overleg i.v.m. overname van illustraties niet mogelijk.

Verklaring van gebruikte afkortingen en tekens:

- b.v. Bijvoorbeeld
- vgl. Vergelijk.
- (v. ...)
- Bij een verwijzing naar een tekst binnen hetzelfde hoofdstuk wordt een vers aangeduid met de letter v. Als bijvoorbeeld in het 2^e hoofdstuk van Ezechiël wordt verwezen naar vers 8, dan staat er niet (Ezech.2:8), maar (v.8).
- (...)
- In de vertaalde tekst worden tussen deze haakjes verduidelijkingen toegevoegd. Het staat echter niet in de oorspronkelijke tekst; b.v. Ezechiël 9:6^a; Oude (mannen), jonge (mannen), en meisjes, kleine kinderen en vrouwen moeten jullie doden en verdelgen; vgl. Oude, jonge, en meisjes, kleine kinderen en vrouwen moeten jullie doden en verdelgen. Ezechiël 12:6^b; Ik heb jou (als) een wonderteken gegeven voor het huis van Israël; vgl. Ik heb jou een wonderteken gegeven voor het huis van Israël.
 - In de uitleg en vertaling geeft de tekst tussen de 2 haakjes een extra leesmogelijkheid weer; b.v. Ze (her)bouwden de nieuwe tempel in Jeruzalem.
 - In een voetnoot kan de tekst tussen de haakjes een sub-voetnoot zijn; b.v. (Zie Turennot T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.)
- (= ...)
- Hoe de letterlijke (vertaalde) betekenis van de oorspronkelijke tekst in het Nederlands het beste kan worden opgevat of begrepen; b.v. Ezechiël 23:42; Zij gaven (= deden) armbanden over hun handen.
- (of ...)
- Geeft een extra betekenis in het Nederlands van de oorspronkelijke taal. Woorden uit de oorspronkelijke taal kunnen in het Nederlands meer betekenis hebben; Ezechiël 9:6; Vanaf mijn heiligdom moeten (of zullen) jullie beginnen; vgl. Vanaf mijn heiligdom zullen (of moeten) jullie beginnen. Jesaja 14:7^a; De hele aarde (of het hele land) heeft rust, (en) is stil; vgl. Het hele land (of de hele aarde) heeft rust, is stil.
- (.../...)
- Bij getallen of jaartallen betekent het teken / hetzelfde als het woord *of*. Bijvoorbeeld (732/731) betekent: Het gebeurde in het jaar 732 of 731.
- (.../... – ...)
- Het 2^e jaartal na de / geeft een andere functie aan; b.v. De Perzische koning Kores II (559/538 – 529) was al in 559 voor Christus koning geworden, maar in 538 werd hij ook de koning van de Israëlieten. Na zijn dood in 529 werd hij opgevolgd door zijn zoon.
- [...]
- Het gedeelte dat tussen deze spekhaken staat, is de oorspronkelijke tekst. Dit gedeelte kan echter voor de betekenis van het geheel tijdens het lezen beter worden weggelaten. Door het handhaven van die oorspronkelijke tekst wordt de inhoud ofwel de boodschap in het Nederlands eerder onduidelijker; b.v. Jeremia 28:11^b; De profeet Jeremia ging [zijn] weg. Psalm 3:3; Vele(mense)n zeggen van mij[n] ziel: “Er is voor hem geen redding door (= bij) God.”
- [(...)]
- In meer of mindere mate is zeker, dat het bijbelgedeelte tussen deze haken niet bij de oorspronkelijke tekst hoort, hoewel het vaak wel als zodanig werd en wordt gepresenteerd; b.v. Openbaring 20:5; [(De overige doden leefden niet tot de 1000 jaren voorbij waren. Dit (is) de 1^e opstanding.)]
- *** Exactere tekst met uitleg volgt hieronder.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding.

2. Rondom het boek Jeremia.

- 2.1. De voorgeschiedenis.
- 2.2. De schrijver van het boek Jeremia en zijn tijd.
- 2.3. De betrouwbaarheid van het boek.
- 2.4. Verklaringsmethode.
- 2.5. De vorm en structuur van het boek.

3. Het bijbelboek Jeremia.

- 3.1. *Deel 1. (hoofdstuk 1-6)*
 - 3.1.1. Opschrift. (hoofdstuk 1:1-3)
 - 3.1.2. De roeping van Jeremia. (hoofdstuk 1:4-19)
 - 3.1.3. De overspelige bruid. (hoofdstuk 2:1-3:5)
 - 3.1.4. Israël is afkerig, en Juda is onbetrouwbaar. (hoofdstuk 3:6-4:4)
 - 3.1.5. Het onheil uit het noorden I. (hoofdstuk 4:5-6:30)
- 3.2. *Deel 2. (hoofdstuk 7-10)*
 - 3.2.1. De toespraak van Jeremia in de tempel. (hoofdstuk 7:1-15)
 - 3.2.2. Joden vereren de hemelkoningin. (hoofdstuk 7:16-20)
 - 3.2.3. God wil geen offers van ongehoorzame mensen. (hoofdstuk 7:21-28)
 - 3.2.4. Het moorddal. (hoofdstuk 7:29-8:3)
 - 3.2.5. Zonden en berechting. (hoofdstuk 8:4-9:25)
 - 3.2.6. De onmachtige afgoden en de almachtige God. (hoofdstuk 10:1-16)
 - 3.2.7. Het onheil uit het noorden II. (hoofdstuk 10:17-25)
- 3.3. *Deel 3. (hoofdstuk 11-13)*
 - 3.3.1. Veel Joden hebben het verbond met God verbroken. (hoofdstuk 11:1-17)
 - 3.3.2. Joden uit Anatot willen Jeremia vermoorden. (hoofdstuk 11:18-12:6)
 - 3.3.3. Juda en de naburige volken. (hoofdstuk 12:7-17)
 - 3.3.4. De linnen gordel. (hoofdstuk 13:1-11)
 - 3.3.5. De kruiken gevuld met wijn. (hoofdstuk 13:12-14)
 - 3.3.6. Het onheil uit het noorden III. (hoofdstuk 13:15-27)
- 3.4. *Deel 4. (hoofdstuk 14-20)*
 - 3.4.1. Een grote droogte. (hoofdstuk 14 en 15)
 - 3.4.2. De Joden zullen zwaar worden gestraft. (hoofdstuk 16:1-17:18)
 - 3.4.3. De heiliging van de sabbat. (hoofdstuk 17:19-27)
 - 3.4.4. De les bij de pottenbakker. (hoofdstuk 18:1-17)
 - 3.4.5. Joden uit Jeruzalem zoeken Jeremia's ondergang en dood. (hoofdstuk 18:18-23)
 - 3.4.6. De pottenbakkerskruik. (hoofdstuk 19:1-13)
 - 3.4.7. De valse profeet Paschur intimideert de profeet Jeremia. (hoofdstuk 19:14-20:6)
 - 3.4.8. De geestelijke strijd bij Jeremia. (hoofdstuk 20:7-18)
- 3.5. *Deel 5. (hoofdstuk 21-25)*
 - 3.5.1. Delegatie van Zedekia bij Jeremia I. (hoofdstuk 21:1-10)
 - 3.5.2. Profetieën over het koningshuis. (hoofdstuk 21:11-23:8)
 - 3.5.2. 1. Inleiding. (hoofdstuk 21:11-22:9)

- 3.5.2. 2. Profetie over Joahaz. (hoofdstuk 22:10-12)
- 3.5.2. 3. Profetie over Jojakim. (hoofdstuk 22:13-19)
- 3.5.2. 4. Profetie over Jojachin. (hoofdstuk 22:20-30)
- 3.5.2. 5. Profetieën over de rechtvaardige Spruit. (hoofdstuk 23:1-8)
- 3.5.3. Profetieën over de valse profeten. (hoofdstuk 23:9-40)
- 3.5.4. Twee manden met vijgen. (hoofdstuk 24)
- 3.5.5. Babels 70-jarige macht over de volken. (hoofdstuk 25)
- 3.6. *Deel 6. (Hoofdstuk 26-29)*
- 3.6.1. De priesters en valse profeten willen Jeremia vermoorden. (hoofdstuk 26:1-19)
- 3.6.2. De profeet Uria wordt vermoord, Jeremia wordt beschermd. (hoofdstuk 26:20-24)
- 3.6.3. Onderwerping aan Babel. (hoofdstuk 27)
- 3.6.4. De valse profeet Chananja. (hoofdstuk 28)
- 3.6.5. Jeremia's brief aan de ballingen in Babel. (hoofdstuk 29:1-23)
- 3.6.6. Profetie tegen Sjemaja. (hoofdstuk 29:24-32)
- 3.7. *Deel 7. (hoofdstuk 30-33)*
- 3.7.1. Israëls herstel. (hoofdstuk 30 en 31)
- 3.7.2. Jeremia koopt een akker. (hoofdstuk 32)
- 3.7.3. Belofte van herstel. (hoofdstuk 33)
- 3.8. *Deel 8. (hoofdstuk 34-39)*
- 3.8.1. Waarschuwingen voor koning Zedekia. (hoofdstuk 34:1-7)
- 3.8.2. Woordbreuk over de vrijlating van de slaven. (hoofdstuk 34:8-22)
- 3.8.3. Het beschamend voorbeeld van de Rechabieten. (hoofdstuk 35)
- 3.8.4. De boekrol van de profeet Jeremia. (hoofdstuk 36)
- 3.8.5. Delegatie van Zedekia bij Jeremia II. (hoofdstuk 37:1-10)
- 3.8.6. Jeremia gevangengezet. (hoofdstuk 37:11-16)
- 3.8.7. Zedekia's geheime gesprek met Jeremia I. (hoofdstuk 37:17-21)
- 3.8.8. Jeremia wordt in een cisterne gegooid, en daaruit gered. (hoofdstuk 38:1-13)
- 3.8.9. Zedekia's geheime gesprek met Jeremia II. (hoofdstuk 38:14-28)
- 3.8.10. De verovering van Jeruzalem. (hoofdstuk 39:1-14)
- 3.8.11. Belofte voor Ebed-Melech. (hoofdstuk 39:15-18)
- 3.9. *Deel 9. (hoofdstuk 40-45)*
- 3.9.1. Jeremia door Nebuzaradan vrijgelaten. (hoofdstuk 40:1-6)
- 3.9.2. Ismaël vermoordt landvoogd Gedalja en veel andere Joden. (hoofdstuk 40:7-41:10)
- 3.9.3. Jochanan bevrijdt de Joden van Ismaël. (hoofdstuk 41:11-15)
- 3.9.4. De rest van de Joden vlucht naar Egypte. (hoofdstuk 41:16-43:7)
- 3.9.5. Profetie over de verovering van Egypte door Nebukadnezar. (hoofdstuk 43:8-13)
- 3.9.6. Profetieën tegen de hernieuwde verering van de hemelkoningin. (hoofdstuk 44)
- 3.9.7. Profetieën voor Baruch. (hoofdstuk 45)
- 3.10. *Deel 10. (hoofdstuk 46-51)*
- 3.10.1. Opschrift bij de profetieën over de volken. (hoofdstuk 46:1)
- 3.10.2. Profetieën over Egypte. (hoofdstuk 46:2-28)
- 3.10.3. Profetieën over de Filistijnen. (hoofdstuk 47)
- 3.10.4. Profetieën over Moab. (hoofdstuk 48)
- 3.10.5. Profetieën over Ammon. (hoofdstuk 49:1-6)
- 3.10.6. Profetieën over Edom. (hoofdstuk 49:7-22)
- 3.10.7. Profetieën over Damascus. (hoofdstuk 49:23-27)
- 3.10.8. Profetieën over de Arabieren. (hoofdstuk 49:28-33)
- 3.10.9. Profetieën over Elam. (hoofdstuk 49:34-39)
- 3.10.10. Profetieën over Babel. (hoofdstuk 50 en 51)

3.11. *Deel 11. (hoofdstuk 52)*

3.11.1. De ondergang van het Tweestammenrijk Juda. (hoofdstuk 52:1-30)

3.11.2. De gratieverlening aan Jojachin. (hoofdstuk 52:31-34)

4. Gods geopenbaarde plan met zijn volk.

4.1. Wat er is vervuld.

4.2. Wat er nog zal gebeuren.

4.3. Tijdbalk.

5. Het doel van het bijbelboek Jeremia.

Literatuur.

Index.

Aanwijzingen voor het lezen.

Het is niet noodzakelijk, dat dit boek vanaf het begin tot en met het einde wordt doorgenomen. De hoofdstukken zijn min of meer zelfstandige eenheden. Ze kunnen afzonderlijk worden gelezen. In eerste instantie zou men met hoofdstuk 3 kunnen beginnen, eventueel gevolgd door hoofdstuk 8.

Als men van een bepaald gedeelte iets meer wil weten, kan men de aangegeven bijbelteksten daarvoor gebruiken. Niet alle genoemde bijbelteksten zijn in dit boek helemaal uitgewerkt. Deze bijbelteksten zijn dus niet alleen een bevestiging van een bepaalde passage, maar bevatten ook nieuwe invalshoeken. Men krijgt daardoor meer zicht op bepaalde gedeelten uit het bijbelboek Jeremia of andere teksten uit de Bijbel.

1. INLEIDING

Veel mensen vinden profetische boeken of bijbelgedeelten erg moeilijk. Vaak worden ze omzeild, omdat men er toch niet mee uit de voeten kan. Je kunt er schijnbaar alle kanten mee op. Er zijn zo veel meningen over. Bovendien is de toekomst voor ons verborgen. De toekomst weet, en kent God alleen.

Toch is dit niet de bedoeling van de profetieën in de Bijbel. De toekomst is wel aan God, maar soms wil Hij aan de gelovigen al iets van de toekomst laten zien. Hij wil hen zo bemoeidigen om in moeilijke tijden het geloof te versterken. Zo werd ook in het Oude Testament steeds weer de komst van Jezus Christus voorspeld. Via Jeremia en andere profeten wilde God iets van de toekomst aan de gelovigen van toen bekend maken. Dat kan voor ons nog van grote betekenis zijn.

De schrijver van dit boek moest bekend maken, wat er in de toekomst ging en gaat gebeuren. Dat begon al tijdens het 13^e regeringsjaar van koning Josia (640 – 609) van het Tweestammenrijk Juda (Jer.1:1,2, 25:3). Daarna zou er nog veel gebeuren. Dat liet Jeremia zijn vriend Baruch opschrijven (Jer.36:1,2,4,27-32). Het bijbelboek Jeremia begint tijdens de neergang van het Assyrische rijk. Het eindigt met de bekering en verlossing van het volk Israel (Jer.3:14-18,22-4:3, 23:3-8, 31, 33). Een groot deel van deze periode is al achter de rug. Wij leven vandaag 2570 tot 2640 jaren later dan de profeet Jeremia. Het is belangrijk om Gods hand te kunnen zien in al de dingen die zijn gebeurd. Zo kunnen we vanuit dat perspectief zien, wat er gebeurt, en wat er nog zal gebeuren.

Veel profetieën zijn al in vervulling gegaan. Jeremia voorspelde, dat het volk Israël en de bekende volken uit die tijd 70 jaren lang dienstbaar zouden zijn aan de koning van Babel (Jer.25:11,12, 29:10). In 608 voor Christus schakelde de Babylonische kroonprins Nebukadnezar zijn laatste Assyrische tegenstander uit.¹ Vanaf 608 tot en met 538 voor Christus waren de bekende volken uit die tijd onder de dreiging of het juk van Babel. In 538 kwam aan die dienstbaarheid een einde. Dit gebeurde, toen de Perzische koning Kores II (559 – 529) het laatste bolwerk van het Babylonische rijk veroverde.

Ook Jeremia's profetieën over de volken zijn uitgekomen (Jer.46-51). Egypte is 2 x door koning Nebukadnezar II (604 – 562) veroverd (Jer.46). In 581 voerde de Babylonische koning oorlog met farao Hofra (588 – 568), en in 568 met farao Amasis (568 – 526). Van de Filistijnen, de Moabieten, de Ammonieten, de Edomieten en de Elamieten is helemaal niets meer over (Jer.47-49:22, 47:34-39). Deze volken zijn grotendeels uitgeroeid, en de restanten daarvan zijn opgegaan in andere volken. Na de veldslag in 605 bij Karchemis heeft koning Nebukadnezar II ook Damascus veroverd (Jer.49:23-27). Hij heeft eveneens een grote strooptocht tegen de Arabische stammen ondernomen (Jer.49:28-33). Ten slotte is ook het Baby-

¹ In 609 voor Christus wilde farao Necho II (609 – 594) het kwijnende Assyrische rijk redden. Hij trok met zijn leger door het Tweestammenrijk Juda om de Assyrische koning te helpen, zonder dat hij de Joden wilde lastig vallen. De Judese koning Josia (640 – 609) wilde echter niet, dat de farao met zijn leger over het Joodse grondgebied trok. Hij kwam hem daarom met zijn leger tegemoet. Farao Necho II en koning Josia ontmoetten elkaar in Megiddo. Ondanks de waarschuwingen van de farao bond koning Josia tegen Gods wil in de strijd aan. In die strijd sneuvelde de Joodse koning (2Kon.23:29, 2Kron.35:20-24).

Het verzwakte leger van de farao trok verder naar het noorden, maar de hulp aan de Assyrische koning was zonder succes. Dit betekende het einde van het Assyrische rijk. Het Babylonische rijk nam de positie van wereldmacht van Assyrië over.

Ionische rijk vanuit het noorden veroverd, en de hoofdstad Babel is voor eeuwig verwoest (Jer.50 en 51).

Vanuit het bijbelboek Jeremia kunnen we begrijpen, waarom eeuwen later de Here Jezus in het zand schreef. Het grote wonder daarbij was, hoe Hij dat deed. De schijnvromen die het bijbelboek Jeremia natuurlijk heel goed kenden, dropen vanaf de oudsten één voor één af (Joh.8:1-11).

God heeft dit alles geopenbaard, zodat de gelovigen van toen en van nu daar wat aan hebben. We kunnen in moeilijke tijden bemoedigd zijn. Kijk maar, het gaat zoals de Here het ons heeft voorspeld. We moeten ons ook kunnen voorbereiden op de dingen die gaan komen. Daarom kunnen en mogen profetieën voor de gelovigen niet verborgen blijven. Als we God liefhebben, dan willen we Hem zoveel mogelijk kennen. Dan willen we eveneens zijn plannen kennen, die Hij aan ons bekend wil maken. Dat is ook belangrijk voor ons gebed.

Het is wel een moeilijke materie, maar het is zeker de moeite waard. Veel zaken die de moeite waard zijn, worden meestal met moeite gekregen. Zo is het ook hier. Tijdens de bestudering zal men ondanks alle sombere waarschuwingen en vermaningen ontdekken, hoe mooi ook dit bijbelboek is, want er blijft hoop en zekerheid voor de toekomst!

2. RONDOM HET BOEK JEREMIA.

1. De voorgeschiedenis.

We staan al niet meer aan het begin van de heilshistorie, als de profeet Jeremia zijn openbaringen krijgt. Niet alles kunnen we doornemen. We beperken ons tot dat wat nodig is om dit bijbelboek te kunnen begrijpen.

Eerst schiep God in volmaakte toestand de hemel en de aarde. Na de zondeval in het paradijs werd alles onvolmaakt. Verlossing werd nodig. Ruim 2000 jaren later volgde om de slechtheid van verreweg de meeste mensen de zondvloed. Alleen het gezin van Noach bleef gespaard. De komst van de Messias Jezus die de wereld van de zonde zou gaan verlossen, bleef mogelijk. Daarmee was een poging van de satan en verleider om dat te verhinderen mislukt.

Na ruim 400 jaren startte men met de bouw van een toren in Babel. Door een toren te willen bouwen, die reikte tot de troon van God in de hemel, rivaliseerden de meeste mensen met de Here. Ze wilden bij elkaar blijven, en zo machtiger worden, dan de Here God zelf. In die periode kregen de gelovigen het moeilijk. Binnen deze revolutionaire omgeving hitste de satan de mensen tegen de dienaren van de hemelse Vader op, met het doel de Kerk uit te roeien. Op die manier probeerde de satan ook deze keer de komst van de Verlosser Jezus te verhinderen. Door de spraak van de mensen te verwarren, voorkwam God het duivelse plan. Er ontstonden namelijk verschillende talen. De mensen verstonden elkaar meestal niet meer. Daarom gingen ze uit elkaar. Groepen die elkaar wel verstonden, trokken samen de wijde wereld in.

In die groepen begon men geleidelijk naast de Here ook afgoden te dienen. Daarom riep God uit (het nageslacht van) één zo'n groepsverband Abram op om zich af te scheiden van zijn familie, en voortaan Hem alleen te dienen. Gehoorzaam trok Abram naar het land Kanaän.

Zijn kleinzoon Jakob, die later ook Israël genoemd werd (Gen.32:28), vertrok vanwege hongersnood uit Kanaän, en hij ging naar het korenrijke Egypte. Daar mocht hij met zijn gezin van 12 zonen in het gebied Gosen wonen. Zijn nakomelingen groeiden heel snel in aantal.

Deze groei ging zo snel, dat de farao van Egypte bang werd. Hij liet de Israëlieten onderdrukken. Omdat God had beloofd, dat de Verlosser uit dit volk geboren zou worden, dreigde zo opnieuw de komst van de Messias Jezus niet door te gaan. Het volk werd echter door de Here gered. Onder leiding van Mozes en zijn opvolger Jozua werden de Israëlieten weer naar het beloofde land Kanaän gebracht.

Daarna volgde een tijd waarin het volk iedere keer de Here vergat, en zelfs afgoden gingen dienen. Zo kwam steeds de komst van Jezus in gevaar. Toch wist God dit gevaar af te wenden. Iedere keer stuurde Hij richters, die (grote delen van) het volk Israël weer terugriepen tot een leven zoals de liefdevolle hemelse Vader dat graag ziet.

De Richterentijd eindigde met de aanstelling van Saul als koning. Toen begon de Koningen-tijd. Drie koningen regeerden over het hele volk: Saul (1033 – 1012), David (1012 – 972) en Salomo (972 – 932). In de regeringstijd van koning Salomo werd de tempel als woonplaats voor God in Jeruzalem gebouwd.

Na de dood van koning Salomo raakte het rijk Israël verdeeld. Vanaf 932 voor Christus bestond er een noordelijk deel (van 10 stammen), en een zuidelijk deel (van 2 stammen) van wat vroeger één geheel was. Het noordelijke deel was zo slecht, dat God het al na ruim 200 jaren

in ballingschap liet voeren. De bevolking werd naar Assyrië verdreven (2Kon.17:1-6), en maar weinig mensen van het noordelijke deel zijn teruggekeerd.

De 2 stammen van het rijk in het zuiden brachten het er weinig beter af. Slechte en vrome koningen wisselden elkaar af. Toen Jeremia met zijn profetisch werk begon, regeerde in het Tweestammenrijk Juda de jonge en vrome koning Josia (640 – 609). In het 13^e regeringsjaar van deze koning (628 tot en met 627) begon Jeremia in opdracht van de Almachtige met zijn werk (Jer.1:1,2, 25:3).

2. De schrijver van het boek Jeremia en zijn tijd.

De naam Jeremia komt vaker in de Bijbel voor (2Kon.23:31, 24:18, 1Kron.5:24, 12:4,10,13, Neh.10:2, 12:1, Jer.35:3, enz.). Om al die verschillende Jeremia's uit elkaar te houden, moest erbij worden gezegd, over welke Jeremia het gaat. Daarom wordt er in het begin van dit bijbelboek vermeld, dat Jeremia een zoon was van een priester die Chilkia heette.²

De profeet Jeremia was in de plaats Anatot geboren. Anatot lag ongeveer 5 kilometer ten noordoosten van Jeruzalem in het gebied van de stam Benjamin (Jer.1:1, 11:21). De stad was aan de Levieten gegeven (Joz.21:18).

Jeremia mocht van de Here niet trouwen, zodat hij geen kinderen zou krijgen, die een vreselijke toekomst zouden moeten meemaken (Jer.16:2-4, vgl. 1Kor.7:28).

De naam van de profeet Jeremia betekent *Jahweh sticht* (of Jahweh verheft/verhoogd).³ Dat is ook de belangrijkste boodschap die deze profeet brengt. Hoewel de waarschuwingen en profetieën van Jeremia triest en dreigend overkomen, is het uiteindelijke doel positief. Al het kwaadaardige moet worden afgebroken om Gods koninkrijk te stichten. Het doel van de Here is niet afbreken en berechten. Dat is alleen maar noodzakelijk om te kunnen bouwen. De Almachtige breekt het werk van satan af om de komst van zijn koninkrijk mogelijk te maken.

De Here gaf aan de profeet de opdracht om al zijn profetieën op te schrijven (Jer.36:1,2). Op verzoek van Jeremia schreef zijn vriend Baruch al die profetieën op (Jer.36:4). Later werden daar nieuwe profetieën aan toegevoegd (Jer.36:27-32).

Toen Jeremia met zijn profetisch werk begon (628 of 627), regeerde in het Tweestammenrijk Juda de vrome koning Josia (640 – 609) al (ruim) 12 jaren (Jer.1:2, 25:3). Nadat zijn slechte vader Amon (642 – 640) was vermoord, kwam hij op 8-jarige leeftijd op de troon (1Kron.22:1, 2Kron.34:1). Het Tweestammenrijk Juda was toen schatplichtig aan het Assyrische rijk.

Tijdens de regering van koning Josia brokkelde de macht van Assyrië steeds meer af, en verstevigde Egypte onder leiding van farao Psammetichus I (664 – 609) zijn positie. De Meden hadden zich al van het Assyrische juk bevrijd, en begonnen voor dat wereldrijk een steeds grotere bedreiging te vormen. In 625 voor Christus maakte de Babylonische koning Nabopolassar (625 – 605), de vader van Nebukadnezar II (604 – 562), zich van Assyrië onafhankelijk. Ook de Scythen verzwakten vanuit het noorden het Assyrische rijk.

² Deze priester was niet de hogepriester Chilkia (2Kon.22:4, 2Kron.34:9). Hier wordt geschreven over een priester die in Anatot woonde (Jer.1:1, 32:8, 37:12). Het is erg onwaarschijnlijk, dat een hogepriester daar zou wonen. Priesters die van Itamar afstamden woonden in Anatot (1Kon.2:26,27), en de hogepriesters waren in die tijd nakomelingen van Eleazar (1Sam.2:27-36, 1Kron.24:3).

³ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

Toen de vrome koning Josia (640 – 609) regeerde, namen zijn macht en invloed door zijn vertrouwen op God geleidelijk toe. In zijn 8^e regeringsjaar (633 of 632) begon hij de Here te dienen, en vanaf zijn 12^e regeringsjaar (629/628) nam hij maatregelen tegen de openbare afgodendienst (2Kron.34:3). Josia trok in dat jaar zelfs met zijn leger het gebied van het Tienstammenrijk binnen, dat toen nog als de provincie Samaria bij het Assyrische rijk hoorde. Daar verwoestte hij de altaren van afgoden, en liet hij de onwettig aangestelde priesters doden (2Kon.23:15-20, 2Kron.34:3-7).

In het 18^e regeringsjaar van koning Josia (623/622) werd tijdens herstelwerkzaamheden aan de tempel een wetboek van Mozes gevonden. Waarschijnlijk waren tijdens de langdurige regering van de slechte koning Manasse (697 – 642) een deel of alle wetten die Mozes had opgeschreven, verloren gegaan. Op een verborgen plaats in de tempel werden de verloren gewaande wetten teruggevonden. De vloek van God op de overtreding van die wetten maakte op de vrome koning zo'n geweldige indruk, dat hij een nieuwe reformatiegolf in gang zette. De openbare afgoderij werd totaal uitgeroeid (2Kon.22:3-23:25, 2Kron.34:8-35:19). Helaas kon de koning de kwaadaardige harten van veel Joden niet veranderen.

Intussen nam de macht van de Meden en de Babyloniërs steeds verder toe. Er ontstond een bondgenootschap tegen de Assyriërs. In 612 voor Christus werd de grote Assyrische hoofdstad Ninevé door de Medische koning Cyaxares I (625 – 585) en de Babylonische koning Nabopolassar (625 – 605) met hulp van de Scythen verwoest. Van de Assyrische macht bleef na de val van Ninevé weinig meer over.

Met steun van Egypte kon de Assyrische koning Assurballit II (612 – 608) in Haran nog enkele jaren standhouden, maar in 609 werd met hulp van de Scythen deze nieuwe hoofdstad door Nabopolassar ingenomen. In hetzelfde jaar werd farao Psammetichus I (664 – 609) opgevolgd door zijn zoon Necho II. Hij wilde het kwijnende Assyrische wereldrijk helpen, en trok in 609 voor Christus met zijn leger naar het noorden.

Toen farao Necho II om zijn doel te bereiken met zijn leger door het heilige land trok, wilde koning Josia (640 – 609) hem de doortocht beletten. De farao probeerde de Judese koning gerust te stellen door uit te leggen, dat deze veldtocht niet tegen de Joden was bedoeld, maar om de Assyriërs te helpen. Ook waarschuwde hij koning Josia (= Jahweh (onder)steunt) uitdrukkelijk om vooral niet de strijd aan te gaan. Helaas luisterde de koning niet naar zijn woorden, en hij viel het Egyptische leger aan. De Joden werden verslagen, en hun vrome koning sneuvelde in de strijd (2Kon.23:29,30, 2Kron.35:20-24).

Het verzwakte leger van de farao trok verder naar het noorden, maar de hulp aan de Assyrische koning was zonder succes. Dit betekende uiteindelijk het definitieve einde van het Assyrische rijk. Het Babylonische rijk nam de positie van wereldmacht van Assyrië over.

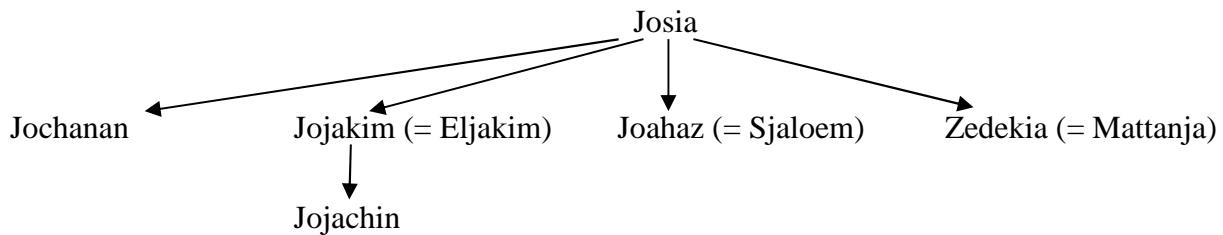
Koning Josia werd door zijn 3^e zoon Joahaz (609) opgevolgd (2Kron.36:2,5). Joahaz (= Jahweh heeft (hem) (vast)gegrepen (of vastgehouden)) heette, voordat hij koning werd, Sja-loem (= Beloning/Vergoeding) (1Kron.3:15, Jer.22:11).⁴

Het is opmerkelijk, dat bij de opvolging de oudste zoon van koning Josia werd gepasseerd.⁵

⁴ De genoemde volgorde van de zonen van koning Josia (640 – 609) in 1Kron.3:15 is in strijd met de leeftijden van die zonen in het 2^e bijbelboek Koningen en ook Kronieken. Joahaz (= Jahweh heeft (hem) (vast)gegrepen (of vastgehouden)) was 2 jaren jonger dan Jojakim (2Kon.23:31,36, 2Kron.36:2,5). Zedekia (597 – 586) was duidelijk jonger dan die twee. Nadat vazalkoning Jojakim (608 – 597) 11 jaren had geregeerd, was Zedekia nog maar 21 jaren oud (2Kon.24:18, 2Kron.36:11). Waarschijnlijk heeft de volgorde in 1Kron.3:15 ook te maken met de regeringstijd. Joahaz (609) heeft maar kort geregeerd, en is daarom als minder belangrijk achteraan geplaatst. Kortom, er staat alleen dat Jochanan (= Jahweh is genadig) de oudste was, en bij de andere 3 zonen van Josia speelt de leeftijd een onderschikte rol.

⁵ Jochanan was toen hoogstwaarschijnlijk al gestorven. Als hij nog zou leven, dan zou hij de rechtmatige troon-

Blijkbaar wilde het Judese volk een anti-Egyptisch gezinde koning op de troon (2Kon.23:30, 2Kron.36:1).

Farao Necho II (609 – 594) liet dit niet over zijn kant gaan. Hij zette 3 maanden later de slechte koning Joahaz (609) af, en maakte zijn oudste broer Eljakim (= God richt op/laat opstaan) koning in zijn plaats. De farao gaf Eljakim de naam Jojakim (= Jahweh richt op/laat opstaan). Ook legde hij het Tweestammenrijk Juda een heel zware boete op, en hij nam Joahaz mee naar Egypte. Juda werd daarmee een vazalstaat van Egypte met de pro-Egyptische vazalkoning Jojakim op de troon. Joahaz stierf in de gevangenis van de farao (2Kon.23:32-34, 2Kron.36:2-4).

De Babylonische koning Nabopolassar (625 – 605) stuurde echter zijn zoon en kroonprins Nebukadnezar (= Nebo, bescherm mijn grens)⁶ met een sterk leger naar het westen om de strijd aan te binden met farao Necho II. In 605 voor Christus kwam het bij Karchemis aan de rivier de Eufraat tot een gewapend treffen. Het Egyptische leger werd verslagen.

Vazalkoning Jojakim (608 – 597) was een slechte en een kwaadaardige vorst (2Kon.23:37, 2Kron.36:6), die alleen aan zichzelf dacht. Deze Judese koning liet het volk onderdrukken en uitbuiten. Er was bovendien geen eerlijke rechtspraak, en onschuldige mensen werden vermoord (Jer.22:13-17). Jojakim deed niet aan afgoderij, maar handhaafde het verbod van zijn vader niet. Daardoor werden vrij snel allerlei publieke afgodische gebruiken in ere hersteld.

Om dit alles werd de koning en de bovenlaag van de bevolking door de Almachtige gestraft. In het 4^e regeringsjaar van vazalkoning Jojakim (eind 605) sloeg kroonprins Nebukadnezar het beleg om de stad Jeruzalem. Jojakim werd geboeid. Hij zou naar Babel worden meegevoerd (2Kron.36:6,7). Een deel van de tempelschat werd door Nebukadnezar meegenomen naar Babel. Ook nam hij Judese prinses mee. Daniël en zijn vrienden waren daar ook bij.⁷

opvolger zijn. In het bijbelboek van de profeet Jeremia (22:24–30) wordt over Jojachin (597), de oudste zoon van Jojakim (608 – 597), geschreven als de rechtmatige troonopvolger. Hij zou in die tijd als een zegelring aan Gods rechterhand kunnen zijn. De Here zou echter het rechtmatige koningschap aan een ander nageslacht van koning David (1012 – 972) geven (Zie de uitleg van Jer.22:24-30).

⁶ Nebo was de naam van de 2^e god van de Babyloniërs (Jes.46:1). Het was de god van de wijsheid.

⁷ In het bijbelboek Daniël staat, dat in het 3^e regeringsjaar van koning Jojakim (608 – 597) (605 voor Christus) koning Nebukadnezar II (604 – 562) een deel van de tempelschat en de Judese prinses meenam (Dan.1:1,2). In Jeremia (25:1) staat, dat het 4^e jaar van Jojakim samenviel met het 1^e jaar van Nebukadnezar II (604). Dit zou volgens sommige uitleggers met elkaar in tegenspraak zijn.

In het 4^e regeringsjaar van koning Jojakim (605) streed Nebukadnezar echter als kroonprins in opdracht van zijn vader Nabopolassar (625 – 605). De Griekse geschiedenschrijver Berosus vermeldde, dat Nebukadnezar nog bij het leven van zijn vader naar het westen trok en Joodse krijgsgevangenen meenam (Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:1). In zijn 1^e hoofdstuk noemde Daniël die krachtadige prins wel koning, terwijl hij toen (= in 605) nog geen koning was, maar op het moment dat Daniël dit opschreef, was Nebukadnezar II wel koning.

Bovendien begon bij de Joden een nieuw regeringsjaar op nieuwjaarsdag. Zo kon een koning al met zijn 2^e regeringsjaar bezig zijn, terwijl hij nog geen volledig jaar had geregeerd. Bij de Babyloniërs begon een nieuw regeringsjaar, wanneer een koning een heel jaar had geregeerd. Toen Nebukadnezar II na zijn veroveringstocht in

Plotseling overleed Nabopolassar (625 – 605), de koning van Babylonië. De kroonprins Nebukadnezar haastte zich naar Babel om de vacante troon op te eisen.

In het 4^e regeringsjaar van koning Jojakim (605 tot en met 604) droeg de Here aan de profeet Jeremia op om al zijn profetieën op te schrijven (Jer.36:1,2). Op verzoek van Jeremia schreef zijn vriend Baruch al die profetieën op, en las ze aan het volk voor (Jer.36:4-6). Toen koning Jojakim daarvan hoorde, liet hij de rol in beslag nemen. Hij liet zich uit die rol voorlezen, en iedere keer als er 3 of 4 kolommen waren gelezen, sneed de koning die uit de rol, en gooide die in het vuur. Hij ging hiermee door, totdat de hele rol was verbrand (Jer.36:21-23). De waarheid kon echter niet worden verbrand, want in opdracht van de Here liet Jeremia een nieuwe boekrol schrijven, die nog verder werd uitgebreid (Jer.36:27-32).

Direct na zijn troonsbestijging veroverde koning Nebukadnezar II (604 – 562) de stad Asdod (604 voor Christus).⁸ Hoogstwaarschijnlijk is hij toen ook langs Jeruzalem getrokken om zijn macht te tonen. Daarna had de Babylonische koning weinig succes bij de verovering van Egypte.

Mede daarom kwam de pro-Egyptische koning Jojakim (608 – 597) ruim 3 jaren later (601) in opstand (2Kon.24:1). Aanvankelijk had dit succes. Nebukadnezar II leed een nederlaag tegen het Egyptische leger, en onderging zware verliezen (januari 600). Bijna 2 jaren bleef hij in zijn land om van zijn verwondingen te herstellen, en zijn leger weer op orde te brengen. Pas in december van het jaar 599 streed hij weer tegen de Arabieren ten zuiden van zijn rijk.

Nebukadnezar II stookte omliggende volken tegen Jojakim op. Ook Chaldeeuwse benden trokken rond in het land. Nog gaf Jojakim zijn verzet niet op (2Kon.24:2). Na enkele jaren kwam Nebukadnezar II zelf naar het westen. Toen stierf Jojakim, en zijn zoon Jojachin (597) volgde hem op. Kort daarna begon de belegering van Jeruzalem. In 597 gaf de jonge koning Jojachin (= Jahweh (be)vestigt/stelt vast) zich over aan de koning van Babylonië. Zo veroverde Nebukadnezar II Jeruzalem.

De machtige Babylonische koning maakte Zedekia (597 – 586), een oom van Jojachin, vazalkoning (2Kon.24:8-17). Vanuit de stad Jeruzalem nam Nebukadnezar II 3023 Joden mee naar Babylonië (Jer.52:28). Uit het hele land werden nog eens duizenden van de rijkste Joden meegenomen. Alleen de armere Joden bleven achter (2Kon.24:14-16). Daarmee was de kracht van het koninkrijk Juda gebroken.

Door de wegvoering van de bovenlaag van de bevolking, kwamen er plotseling mensen aan de macht die daar minder geschikt voor waren. Ze waren er ook minder op voorbereid. Ze zagen hun machtsuitbreiding als een zegen van God. De in hun ogen slechte mensen waren naar Babylonië gedeporteerd, en de goede mensen mochten blijven (Jer.24).

Rond 592 trok farao Psammetichus II (594 – 588) met een leger naar Israël om dat gebied te heroveren op koning Nebukadnezar II van Babylonië. De farao van Egypte beloofde aan koning Zedekia (= Jahweh is rechtvaardig) veel paarden en soldaten, als hij tegen de koning van Babylonië in opstand zou komen (Ezech.17:15). Zedekia liet zich overhalen, en deed aan de opstand mee. Ook wilde Psammetichus II de Feniciërs desnoods met zijn leger dwingen om aan een coalitie tegen Nebukadnezar II deel te nemen (589).

Enkele jaren nadat vazalkoning Zedekia (597 – 586) in opstand was gekomen, rukte koning Nebukadnezar II in 589 met een leger op naar Jeruzalem. Het leger van de nieuwe farao Hof-

605 met zijn regering begon (in het begin van 604 voor Christus), was dat volgens de Joden in het 4^e regeringsjaar van koning Jojakim, en volgens de Babyloniërs in zijn 3^e regeringsjaar.

⁸ Deze plaats lag in het Filistijnse gebied ten zuidwesten van Israël.

ra (588 – 568) schoot de Joden te hulp,⁹ en Nebukadnezar II moest tijdelijk zijn leger rond de stad Jeruzalem terugtrekken (Jer.37:5,7,11). Egypte werd blijkbaar verslagen, want de farao trok zich met zijn leger naar Egypte terug (Jer.37:7).

In het 3^e jaar van de belegering van Jeruzalem (586) werd er door soldaten van vazalkoning Zedekia in het geheim een gat in de muur van de stad gemaakt, waardoor ze konden vluchten. Koning Zedekia (597 – 586) vluchtte met zijn soldaten naar het oosten. De Chaldeeën echter zetten de achtervolging in.¹⁰ Het leger van Zedekia werd in de vlakte van Jericho uit elkaar geslagen. Ze namen de koning gevangen, en brachten hem naar Nebukadnezar II, die in Ribla was. Deze plaats lag in het noorden aan de rivier Orontes buiten de grens van het beloofde land. Het was sterke vestingstad.

De koning van Babel liet de zonen van Zedekia en de Joodse adel voor de ogen van de vazalkoning vermoorden. Daarna liet hij Zedekia aan beide ogen blind maken. Als gevangene werd hij naar Babel weggevoerd. Hij stierf daar in de gevangenis (2Kon.25:1-7, Jer.39:1-7, 52:6-9).

De stad Jeruzalem werd ingenomen. Er werden toen 832 Joden uit de stad Jeruzalem naar Babel gedeporteerd (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21, Jer.52:29). Slechts enkelen bleven achter (2Kon.25:12). Over die Joden stelde de Babylonische koning Gedalja (586) als landvoogd aan (2Kon.25:22).

Twee maanden later werd de landvoogd door enkele Joden doodgeslagen. Om aan de wraak van koning Nebukadnezar II te ontkomen vluchtten de meeste achtergebleven Joden naar Egypte (2Kon.25:22-26, Jer.40:7-43:7). De profeet Jeremia is met zijn trouwe vriend Baruch door de Joden meegenomen. Zo kwamen zij tegen hun wil in Egypte (Jer.43:4-7). Het Joodse land bleef grotendeels leeg en verwoest achter.

De Joden die naar Egypte vluchtten, dachten, dat ze aan het vuur van Gods berechting nog zouden kunnen ontsnappen. Om hun ongehoorzaamheid trof hen weer een vuur van zijn woede (vgl. Jer.42:15-22). In 581 viel Nebukadnezar II Egypte (opnieuw) aan (vgl. Jer.52:30). Hij voerde oorlog met farao Hofra (588 – 568) (Jer.44:30). De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) vermeldt, dat de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) Egypte heeft veroverd. Veel Joden die daar woonden, heeft hij naar Babel gedeporteerd.¹¹

Jeremia profeteerde tijdens de regering van koning Josia (640 – 609) en de vazalkoningen Joahaz (609), Jojakim (608 – 597), Jojachin (597) en Zedekia (597 – 586) (Jer.1:1-3). In het 13^e regeringsjaar van de vrome koning Josia (628 tot en met 627) heeft de Here Jeremia aangesteld als profeet (Jer.1:2, 25:3). Hij trad op tot en met het einde van de regering van vazalkoning Zedekia (586) (Jer.1:3). Jeremia profeteerde dus in elk geval vanaf 627 tot en met 586 voor Christus.

Na de moord op Gedalja in 586 werkte Jeremia nog steeds als profeet (Jer.41-43). Hij is met zijn trouwe vriend Baruch door de Joden meegenomen naar Egypte (Jer.43:4-7). Volgens oude schrijvers is de profeet in Egypte door zijn volksgenoten gestenigd. Dit is echter erg onwaarschijnlijk (Jer.1:17-19). In het bijbelboek Jeremia kunnen we lezen over een aanval van Nebukadnezar II in het heilige land in 581 (Jer.52:30), en zelfs over de vrijlating uit de gevangenis van Jojachin in 561 voor Christus door de zoon en opvolger van Nebukadnezar II.¹²

⁹ Hofra (588 – 568) was de zoon en opvolger van Psammetichus II (594 – 588). Hij heette ook Apriës.

¹⁰ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

¹¹ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

¹² Op grond van Jer.51:64^b kunnen we dit niet zomaar beschouwen als feiten die buiten Jeremia om door Baruch

Nu zou de eindredactie van het bijbelboek Jeremia door een andere profeet kunnen zijn verzorgd, maar dit ligt niet erg voor de hand. Volgens de Joodse traditie zou de profeet Jeremia met zijn vriend Baruch tijdens een inval van Nebukadnezar II (604 – 562) in Egypte naar Babel zijn gebracht.¹³ Hij was toen ongeveer 62 jaar oud. In Babel zou Jeremia jaren later met hulp van Baruch zijn boek hebben samengesteld. Waarschijnlijk is hij kort na de gratieverlening aan Jojachin (597) in 561 en na het overlijden van zijn vrijgelaten volksgenoot, gestorven (Jer.52:31-34). Over de moord op de Babylonische koning Evil-Merodach (562 – 560) in 560 voor Christus wordt niets meer vermeld.

Jeremia profeteerde dus vanaf 628 of 627 tot en met hoogstwaarschijnlijk 561 of 560 voor Christus. Toen Jeremia als profeet door God werd aangesteld, was hij nog erg jong (Jer.1:6,7). Hij heeft dus ongeveer 67 jaar opgetreden als een profeet van de Here.

In de periode dat Jeremia optrad, was hij niet de enige profeet. In zijn tijd profeteerden tijdens het begin van de regering van koning Jojakim (608 – 597) ook de profeet Habakuk en de wat minder bekende profeet Uria (Jer.26:20-23).¹⁴ In het Babylonische rijk profeteerde vanaf 602 de profeet Daniël.¹⁵ De profeet Ezechiël trad daar ook op. Hij begon in 593 voor Christus met zijn werk (Ezech.1:1-3).¹⁶

Koningen	Josia	Joahaz	Jojakim	Jojachin	Zedekia
Profeet	Jeremia				
Profeet			Habakuk		
Profeet			Uria		
Profeet				Daniël	
Profeet					Ezechiël

3. De betrouwbaarheid van het boek.

God gaf aan de profeet Jeremia de opdracht om al zijn profetieën op te schrijven (Jer.36:1,2). Op verzoek van Jeremia schreef zijn vriend Baruch al die profetieën op (Jer.36:4). Later werden daar nieuwe profetieën aan toegevoegd (Jer.36:27-32). Het bijbelboek Jeremia is dus door de profeet zelf of onder zijn leiding geschreven.

Veel mensen en bijbeluitleggers geloven niet in de betrouwbaarheid van een deel of van het hele bijbelboek Jeremia. Voor een belangrijk deel komt dit, omdat men niet gelooft in het bestaan van profetieën. De schijn zou worden gewekt, dat het over profetieën ging, terwijl het

in het bijbelboek van de profeet zijn gezet. Hoewel het laatste hoofdstuk van het bijbelboek Jeremia vooral door Baruch is opgesteld, moet dit onder het toezien oog van een profeet als Jeremia als profetische geschiedschrijving zijn goedgekeurd, en zo nodig zijn bijgesteld. Hoogstwaarschijnlijk was die profeet Jeremia zelf. (Zie over profetische geschiedschrijving Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964, pag. 167 v.v.). Alle bijbelboeken zijn helemaal door de Heilige Geest geïnspireerd via apostelen en profeten (Ef.3:5, 2Tim.3:14-17, 2Pet.3:2). Zo vormt de Bijbel het fundament van Gods gemeente, waarvan Christus de Hoeksteen is (Ef.2:20). (Een hoeksteen zit ter versteviging boven in een hoek van een gebouw (Ps.118:22^b).

¹³ Zie Keil C.F., Commentary on the Old Testament, deel 8, Jeremiah - Lamentations, 2^e druk, Massachusetts, 2006, pag. 12.

¹⁴ Zie Turennot T. van, Habakuk, de omhelsde, Grijskerk, 2020.

¹⁵ Zie Turennot T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.

¹⁶ Zie Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijskerk, 2020.

in werkelijkheid over geschiedenis en de nabije toekomst zou gaan, die achteraf als profetieën zouden zijn gepresenteerd. Dit is voor oprechte Christenen totaal onaanvaardbaar.

Van het bijbelboek Jeremia bestaan meerdere versies: De versie van de Septuagint (LXX) in het Grieks en die van de Masoretische overlevering in het Hebreeuws. De Hebreeuwse versie is overgeleverd door de Joden, en vormt inhoudelijk de bron van de Nederlandse bijbelvertalingen, zoals die door veel Christenen worden gebruikt.

Die Griekse versie van het Oude Testament is gemaakt, omdat heel veel Joden in Egypte het Hebreeuws niet meer konden verstaan. Hoogstwaarschijnlijk is die vertaling tot stand gekomen tijdens de regering van de Egyptische koning Ptolemeüs II (285 – 246 v.Chr.).¹⁷ De kwaliteit van de Septuagint is erg wisselend. Vooral de eerste 5 boeken van Mozes zijn goed vertaald. De tekst van sommige profeten is duidelijk minder. Vooral het bijbelboek Jeremia is in de Septuagint inhoudelijk niet zo goed overgeleverd. Het bevat slechts ongeveer 87 procent van de Hebreeuwse tekst waarop onze bijbelvertalingen zijn gebaseerd.¹⁸

Er zijn bijbeluitleggers die geloven, dat de Griekse tekst van het bijbelboek Jeremia in de Septuagint betrouwbaarder zou zijn, dan de Hebreeuwse tekst. In die tekst zouden allerlei zaken zijn toegevoegd. Toch is dit niet het geval. In de Griekse tekst worden allerlei vormen van beeldspraak weggevaagd, en nadere aanduidingen weggelaten.

Ook de volgorde van de hoofdstukken is volstrekt willekeurig. In opdracht van de Here moest Jeremia in het 4e regeringsjaar (605 of 604 voor Chr.) van koning Jojakim (608 – 597) alle profetieën die hij had gekregen, opschrijven, verzamelen en bundelen in één boek (Jer.36:1,2). In dat boek stonden dus alle profetieën die Jeremia tot en met het 4e regeringsjaar van koning Jojakim had gekregen. Het sloot af met de beknopte profetieën over de volken (Jer.25).¹⁹

Toen koning Jojakim deze boekrol van Jeremia had verbrand, moest de profeet een nieuw boek schrijven. Daarin moesten niet alleen de profetieën uit de verbrande rol in staan, maar ook veel nieuwe profetieën werden daaraan toegevoegd. De uitgebreide versie van de profetieën over de volken kwam eveneens daarin te staan (Jer.46-51). Op één hoofdstuk na sluit het bijbelboek Jeremia daarmee af.

Een vertaler die meewerkte aan de Septuagint plaatste deze uitgebreide volkerenprofetieën midden tussen de beknopte profetieën over de volken. In het 25e hoofdstuk kwamen ze tussen het 14e en 15e vers in te staan.

In de Septuagint is eveneens de volgorde van de landen in de uitgebreide profetieënverzameling over de volken (Jer.46-51) op een onbegrijpelijke manier door elkaar gegooid. De Hebreeuwse tekst begint met Egypte. Dat is logisch. Door de veldslag bij Karchemis in 605 voor Christus was voor de Joden van de genoemde volken Egypte het belangrijkste land, dat moest

¹⁷ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 12, hoofdstuk 2.

De vertaling van de Septuagint is gebaseerd op oudere Hebreeuwse bronnen dan die wij bezitten, maar de kwaliteit van de vertaling is erg wisselend. Ook bevat de Septuagint de apocriefe boeken, die de Protestantse kerken niet erkennen. Voor de verwijzingen in het Nieuwe Testament naar het Oude Testament is grotendeels gebruik gemaakt van de Septuagint, omdat die bij veel Joden het meest bekend was. Daarom is het opvallend, dat de Here Jezus uitging van de Joodse volgorde van de Hebreeuwse bijbelboeken.

¹⁸ Een andere oude vertaling van het Oude (en Nieuwe) Testament is die van de Vulgaat in het Latijn. Die is tussen 390 en 405 na Christus door Hiëronymus in opdracht van paus Damasus gemaakt. Daarbij zijn meestal oudere Hebreeuwse en Aramese bronnen gebruikt, dan die wij (in hun geheel) bezitten. Hierbij kunnen we denken aan boeken uit de tijd van de Dode Zeerollen of ouder.

¹⁹ Tussen het 1^e en 25^e hoofdstuk staan nu ook profetieën uit latere tijd, die bij het schrijven van de nieuwe rol door Jeremia zijn ingevoegd (Jer.36:27,28,32). Duidelijke invoegingen uit latere tijd zijn: Jer.8:4-9:26, 13:15-27, 12:7-17, 21:1-10, 22:20-30 en 24. Sommige gedeelten zijn ingevoegd om een bestaande tekst completer te maken. Zo zijn de verzen 8:4-9:26 waarschijnlijk een uitbreiding van de verzen 4:5-6:30. Het lijkt er sterk op, dat de invoeging 21:1-10 een impliciet antwoord van God is op Jeremia's klachten uit het voorgaande hoofdstuk.

bukken voor het machtigste wereldrijk van die tijd. Over die veldslag gaat ook de 1^e profetie tegen Egypte (Jer.46:2-12). In de Septuagint wordt echter begonnen met Elam (Jer.49:34-39), een land dat in die tijd helemaal op de achtergrond stond. Die profetie is pas afkomstig uit de regeringstijd van koning Zedekia (597 – 586).

In de Hebreeuwse tekst volgen na Egypte 3 volken die aan de Israëlieten verwant zijn: de Moabieten (Jer.48), de Ammonieten (Jer.49:1-6) en de Edomieten (Jer.49:7-22). In de Septuagint worden de Moabieten door de profetieën over Kedar en Damascus van de Edomieten en de Ammonieten gescheiden. In de Hebreeuwse tekst sluiten de profetieën over de volken met Babel af. Ook dat ligt voor de hand. Het Babylonische wereldrijk was het voornaamste instrument waarmee de Here de volken uit die tijd berechtte. Daarna was Babel zelf aan de beurt om Gods vergelding te ondergaan. In de Septuagint staat Babel na Elam en Egypte op de 3^e plaats.

Septuagint (Grieks)	Profetieën over:	Masoretische tekst (Hebr.)
Hoofdstuk 1-24		Hoofdstuk 1-24
Hoofdstuk 25:1-13	Babels 70-jarige macht	Hoofdstuk 25:1-14
Hoofdstuk 25:14-19	Elam	Hoofdstuk 49:34-39
Hoofdstuk 26	Egypte	Hoofdstuk 46:2-26
Hoofdstuk 27 en 28	Babel	Hoofdstuk 50 en 51
Hoofdstuk 29:1-7	Filistijnen	Hoofdstuk 47
Hoofdstuk 29:8-23	Edom	Hoofdstuk 49:7-22
Hoofdstuk 30:1-5	Ammon	Hoofdstuk 49:1-6
Hoofdstuk 30:6-11	Kedar	Hoofdstuk 49:28-33
Hoofdstuk 30:12-16	Damascus	Hoofdstuk 49:23-27
Hoofdstuk 31	Moab	Hoofdstuk 48
Hoofdstuk 32	Babels 70-jarige macht	Hoofdstuk 25:15-38
Hoofdstuk 33-51		Hoofdstuk 26-45
Hoofdstuk 52		Hoofdstuk 52

Van het bijbelboek Jeremia kennen we naast de Hebreeuwse tekst die voor onze vertalingen is gebruikt (= Masoretische tekst), en de Griekse Septuagint ook nog de overlevering via de Dode Zeerollen.²⁰ Deze rollen zijn zwaar beschadigd teruggevonden. Van 21 hoofdstukken is niets meer over, en de andere hoofdstukken zijn niet compleet.

Bij Qumran zijn 6 Dode Zeerollen gevonden die fragmenten of delen van het bijbelboek Jeremia bevatten. Elk van deze rollen gaat slechts over een klein deel van dit bijbelboek.²¹ De ontstaanstijd van die rollen varieert vanaf ongeveer 200 voor Christus (4QJer^a) tot het einde van de 1^e eeuw na Christus (4QJer^c).

²⁰ De Dode Zeerollen zijn Hebreeuwse boekrollen die na de 2^e Wereldoorlog in de woestijn van Juda zijn gevonden. De (Masoretische) Hebreeuwse teksten op deze rollen zijn ongeveer 1200 jaren ouder dan de Masoretische tekst waarop de meeste van onze bijbelvertalingen zijn gebaseerd. Helaas zijn de rollen erg beschadigd. Daardoor is de Bijbel van de Dode Zeerollen incompleet.

²¹ 2QJer, 4QJer^a, 4QJer^b, 4QJer^c, 4QJer^d, en 4QJer^e.

Sommige Dode Zeerollen (4QJer^b en het kleine fragment 4QJer^d (Jer.43:2-10)) bevestigen in grote lijnen de kortere versie van het boek Jeremia, zoals het door de Septuagint is overgeleverd. De slechte staat van de rollen en het grote aantal correcties dat is aangebracht (vooral bij 4QJer^a), geven op dit punt echter grote twijfel over de betrouwbaarheid van deze Hebreeuwse teksten.

Opmerkelijk is wel, dat één rol (4QJer^c) die wat groter is, meer overeenkomt met de Hebreeuwse tekst die voor onze bijbelvertalingen is gebruikt. Dit geldt ook voor de volgorde van de hoofdstukken. Op deze rol staan van hoofdstuk 25 de verzen 7 en 8, 15-17 en 24-26. De hoofdstukken (46-51) over de uitgebreide profetieën van de volken zijn hier niet tussen de verzen 14 (of 8) en 15 ingevoegd. Ze zijn in deze beschadigde rol niet eens teruggevonden.

Grote delen van de uitgebreide profetieën over de volken staan wel op een andere rol (2QJer). Dit is de enige Dode Zeerol waar gedeelten uit de uitgebreide profetieën over de volken en één of meer andere hoofdstukken uit het bijbelboek Jeremia staan.²² Deze rol begint met fragmenten vanaf hoofdstuk 42. De volgorde komt in alle opzichten overeen met de Hebreeuwse tekst die voor onze bijbelvertalingen is gebruikt. Voor het overige maakt deze rol geen duidelijke keuze tussen onze Hebreeuwse tekst en de Griekse versie van de Septuagint. Dit alles duidt min of meer op de juistheid van de Hebreeuwse tekst. Dit betreft vooral de volgorde van de hoofdstukken.

Bij Qumran zijn ook rollen gevonden die het bestaan van het bijbelboek Jeremia in die tijd bevestigen. Een paar verzen uit de zogenaamde brief van Jeremia (7Q2) worden daarin vermeld. Deze verzen zijn in het Grieks geschreven. Daarnaast is er nog een fragment (4Q383) gevonden, dat van de profeet Jeremia afkomstig zou zijn. Beide werken zijn hoogstwaarschijnlijk niet door Jeremia geschreven, maar bewijzen wel zijn gezag en bekendheid als profeet, en het bestaan van het bijbelboek Jeremia in die tijd.²³

Het vroege bestaan van het hele bijbelboek Jeremia wordt ook bevestigd door Jezus Sirach. In zijn lofzang op de vaders noemt hij bijna alle grote figuren van Israël (Sir.44-49). Daarbij wordt de profeet Jeremia genoemd (Sir.49:7). Van hem vermeldt het boek van Sirach, dat Jeremia al in de baarmoeder bestemd was als profeet van God. Hij zou door zijn profetieën moeten uitrukken, afbreken, verwoesten, maar ook bouwen en planten (vgl. Jer.1:5,10).²⁴

De Here Jezus gaf ook duidelijk aan, dat Hij de Joodse versie van het hele Oude Testament als betrouwbaar erkent (Luk.11:49-51). Hij noemde de schriftgeleerden de moordenaars van de profeten: al vanaf Abel tot en met Zacharia. De laatste vermoorde profeet uit het laatste bijbelboek bij de Joden is Zacharia (2Kron.24:20-22).²⁵ Jezus gaat uit van de volgorde zoals die bij Joden gebruikt wordt. Daarmee erkent Hij dus ook het hele bijbelboek Jeremia.

Kortom, het bijbelboek Jeremia is ons betrouwbaar overgeleverd.

4. Verklaringsmethode.

Het bijbelboek Jeremia wordt soms op een allegorische of symbolische wijze uitgelegd. Dit gebeurt, omdat het een profetisch boek is. Het gaat over de toekomst. Profetie zou abstract en

²² Alleen het fragmentje 4QJer^e (50:4-6) zegt nog iets meer over de uitgebreide profetieën van de volken, maar dat is ook het enige wat (dit restant van) deze rol nog kan laten zien.

²³ Zie hiervoor Abegg M. Jr., *The Dead Sea scrolls Bible*, San Francisco, 1999, pag. 382 en 383.

²⁴ De profeet Jeremia wordt overigens ook genoemd in het 2^e boek van de Makkabeeën (2:1,7, 15:14,15).

²⁵ De Joden delen het Oude Testament anders in dan Christenen. De bijbelboeken hebben een andere volgorde. Eerst komt het gedeelte van de wet, daarna de profeten, en als laatste de geschriften. Het bijbelboek 2Kronieken is bij hen het laatste bijbelboek. De laatste profeet die daarin vermoord wordt, is Zacharia.

vaag zijn. Het zijn geen concrete zaken of gebeurtenissen. Geschiedschrijving en profetie zou je van elkaar moeten scheiden.

Deze scheiding is echter on-bijbels. Ten eerste vertellen profeten niet alleen iets over de toekomst. Ze geven vooral rechtstreeks de boodschap door, die ze van God krijgen (2Pet.1:21). Ze krijgen deze boodschappen om de kinderen van de Here heel concreet op te bouwen, te vermanen en te bemoedigen.

Mensen kunnen op verschillende manieren een profetie van God krijgen:

- door een (innerlijke) stem (Gen.15:1,4,5,7,9,13, 22:11-18, Ex.3, 1Sam.3),
- door dromen tijdens de slaap (Gen.15:12-21, 20:3,6,7, 26:24, 37:5-7,9, 31:3,11-13, 40, 41:1-36, Num.12:6, 1Kon.3:5-15, Dan.7),
- door visioenen tijdens het volle bewustzijn (Jes.6, Ezech.1:1-3:15, Dan.8),
- door een rechtstreekse verschijning (Gen.17:1-22, 18, Ex.33:11, Deut.34:10, Richt.2:1-5, 6:11-22, 13:3-23, Dan.9:20,21).

Ten tweede is profetie niet vaag. We zullen verderop ook zien, hoe concreet bijvoorbeeld voorspellingen van de profeet Jeremia in vervulling zijn gegaan. Ook komen er in de Bijbel heel wat profeten voor, die geschiedschrijvers waren. Mozes was een profeet (Deut.34:10-12), en toch heeft hij in opdracht van de Here concrete geschiedenis van zijn volk op schrift gesteld (Ex.17:14, 24:4, enz.). Van de profeten Samuel, Natan, de Sioniet Ahia, koning Salomo (972 – 932), de ziener Jedo, Jeremia en vele andere mensen kan hetzelfde gezegd worden (1Kron.29:29, 2Kron.9:29, 12:15, 13:22, 26:22, 32:32, 33:19, Hand.3:24). Hieruit blijkt wel, dat er duidelijk verband bestaat tussen profetie en geschiedschrijving. Bij deze profeten werd de ordening van hun geschiedschrijving bepaald door de thema's van de profetie. Het was profetische geschiedschrijving.²⁶ Zo zet bijvoorbeeld de Openbaring als een profetisch boek de toekomstige tijd in het juiste kader.

Evenals bij het spreken van alle dag, zouden we in eerste instantie alles concreet en letterlijk opvatten. Als men bijvoorbeeld tegen zijn buurman zegt, dat zijn autolichten nog aan staan, dan gaat die buurman niet direct denken, dat het symbolisch bedoeld is. Als iemand zegt, dat opa 100 jaar oud is, dan zoeken we daar niets symbolisch achter.

Dit gebeurt wel met spreekwoorden, gezegden en allerlei vormen van beeldspraak. Men kan bijvoorbeeld *het paard achter de wagen spannen*, en *eieren voor z'n geld kiezen*. In het eerste geval is het voor iedereen duidelijk, dat de zaak onhandig wordt aangepakt. Niemand gelooft, dat er een paard achter de wagen wordt gespannen. Als iemand eieren voor zijn geld kiest, dan denkt men niet aan eieren kopen.

Men neemt dus in eerste instantie de dingen letterlijk, en denkt pas in symbolen, als daar een aanleiding voor is. Eén voorbeeld hebben we al genoemd: Als een taal een bepaalde manier van zeggen altijd symbolisch uitlegt, zoals onder andere bij spreekwoorden het geval is.

Verder kan men iets symbolisch nemen, als het blijkt uit het verband waarin het staat, of als de schrijver zelf zegt, dat men het symbolisch moet nemen. Het kan moeilijk zijn, als een boek daarbij verwacht, dat men over een bepaalde voorkennis beschikt. Een boek waarin veel wiskundige gegevens verwerkt zijn, zal niet voor iedereen direct duidelijk zijn.

Het boek Jeremia vormt op deze boeken geen uitzondering. Er wordt kennis van oudere bijbelboeken van het Oude Testament verondersteld. Deze kennis is nodig om te weten, hoe men bepaalde dingen moet uitleggen. Bij het boek Jeremia moeten we dus rekening houden met alle punten die we net onder de loep genomen hebben.

²⁶ Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964, pag. 167 v.v.

Het is alleen heel lang geleden, dat het boek geschreven is. Er worden dus symbolen gebruikt die toen voor iedereen duidelijk waren, maar die voor ons geen betekenis meer hebben. Als we die tijd niet kennen, zijn veel van dat soort zaken op het eerste gezicht niet duidelijk. Wanneer wij in een boek *eieren voor je geld kiezen* gebruiken, kan het best zijn, dat iemand daar 300 jaren later niets meer van begrijpt. Een Rus zal dit spreekwoord waarschijnlijk ook niet begrijpen. Daarom zullen wij dus studie moeten maken van de tijd waarin dit boek geschreven is.

Elke tijd kent dus zijn eigen symbolen, en elke cultuur heeft haar eigen tekens. Daarnaast zijn er symbolen die minder aan tijd en plaats gebonden zijn.²⁷ We zullen dus rekening moeten houden met bepaalde kenmerken van de taal en cultuur waarin het boek Jeremia is ontstaan. De schrijver van dit bijbelboek is afkomstig van de Joodse traditie. Een cultuur die samenhangt met het oude Hebreeuws.

De Joodse cultuur verschilt nogal van de Griekse en onze huidige cultuur. De Griekse cultuur is rijk aan mythen en sagen, waar slechts een kleine kern van waarheid in zit. Abstracte filosofie en wetenschap verschaften een moraal, niet de godsdienst. Het concrete stond op een lager plan. Het Hebreeuws beschrijft veel realistischer.²⁸ Tussen concrete wetenschap, geschiedschrijving en godsdienst bestond geen strikte scheiding.

Om dat na te gaan, kan men in het Oude Testament volop terecht. Het is aanschouwelijk en concreet. Het behandelt op zeer menselijke wijze de geschiedenis van het dagelijks leven. Onderricht in wijsheid, was concreet. Geen vage formules. We vinden hierin dus veel overeenkomst met het Nederlands.

Toch zijn er ook verschillen tussen onze gedachtewereld en die van de Joden uit de Oudheid. Bij de Joden ging men uit van de concrete waarneming en eigen beleving daarvan. Wij gaan er veel meer van uit hoe het in werkelijkheid is. Als er bijvoorbeeld rookwolken opstijgen, waardoor men de zon niet meer kan zien, dan zei iemand uit de Joodse cultuur, dat de zon verduisterd werd. Wij zouden zeggen, dat we de zon niet meer kunnen zien. Volgens die Joodse cultuur zou de zon helemaal geen licht meer geven, terwijl dat absoluut niet het geval hoeft te zijn. Het is slechts een accentverschil, waarbij geen duidelijke scheidslijn te trekken is. We moeten er wel aan denken, want het kan aanleiding geven tot grote misverstanden.

Zo zijn er nog meer kleine verschillen. In onze tijd vindt men het belangrijk te weten waar, en wanneer iets gebeurt. In de oude Joodse cultuur vond men de betekenis van het gebeuren het belangrijkste. Wij beginnen meestal te vertellen bij het begin, en houden ons dan aan de tijds-

²⁷ Zo wordt bijvoorbeeld in het bijbelboek Haggai gezegd, dat de Here de hemel en aarde zou laten beven (Hag.2:7,23^a). Zoals personen van iets moois of iets verschrikkelijks sterk onder de indruk kunnen raken, en daardoor kunnen beven, zo zouden ook de hemel en de aarde beven. Beven, omdat veel koninkrijken door onderlinge strijd ten onder zouden gaan. De hemel en aarde laten beven is in dit geval als een personificatie gebruikt. Een personificatie is een vorm van beeldspraak waarbij dieren, planten of levenloze dingen menselijke eigenschappen krijgen toegeschreven, of op een menselijke manier reageren. Dit komen we ook in andere gedeelten van de Bijbel tegen (vgl. Richt.5:4,5, 2Sam.22:8, Ps.68:8,9, 76:9, Jes.13:13, Ezech.38:20, Joël 2:10, 3:16). Zulke uitdrukkingen komen eveneens in het Nederlands voor. Dit betekent niet, dat er een echte hemelbeving of aardbeving zou komen, maar dat de (hele) schepping als het ware mee zou leven met de emoties en ervaringen van de mensen. De aarde was verontrust door het geweld van de talrijke legers. Het vuur waarmee soldaten en veroveraars vaak steden, akkers en boomgaarden in brand staken, liet de lucht in het hemelgewelf van de hitte trillen (van angst). Zo zagen en ervoeren de mensen dit. Doordat de profetieën van Haggai zijn vervuld, kunnen we dit ook nog controleren. Van een echte concrete hemelbeving lezen we in de Bijbel niets. Ook heeft in die tijd niet de hele aarde gebeefd. Dit leert ons, hoe we een dergelijke uitdrukking bij nog onvervulde profetieën moeten uitleggen.

Het blijft echter concreet, en is nooit abstract of allegorisch. Bij gelijkenissen staat het zelfs altijd uitdrukkelijk aangegeven, dat het om een gelijkenis gaat!

²⁸ Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964, pag. 181 v.v.

volgorde. De gebeurtenissen krijgen zo een tijdruimtelijke ordening. In de oude Joodse cultuur, behandelde men eerst het belangrijkste. De volgorde bestond uit thema's. Een strakke tijdsvolgorde was vaak afwezig. Zo wordt bijvoorbeeld het sterven van Terach in Gen.11:32 al vermeld, terwijl dit na het gebeuren in Gen.12 moet hebben plaatsgevonden. De profeet Daniël beschreef verscheidene malen dezelfde tijdsperiode vanuit andere gezichtspunten. Zo kreeg men een genuanceerder beeld.²⁹

Toch gaf men de tijd wel realistisch weer. De tijd was voor hen geen symbool. Het was alleen wat minder belangrijk, dan bij ons. Hoewel het bijbelboek Richteren thematisch geschreven is, kan men met veel gereken de tijdsvolgorde wel (ongeveer) te weten komen. Ook de 3½ jaar vervolging die de profeet Daniël voorspelde, is letterlijk onder de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164) uitgekomen. Vanaf het einde van 168 tot in het jaar 164 voor Christus heeft die onderdrukking geduurd.³⁰ Hoewel men andere zaken belangrijker vond, veronachtzaamde men de tijdsweergave niet. Het is ook hier slechts een accentverschil.

De invloed van de cultuur uit het oude Midden-Oosten is het grootst. Invloeden van de Assyrische lijsten met realistische tijdrekeningen en van de eveneens concrete jaartabellen uit Egypte zijn onder andere in het bijbelboek Genesis terug te vinden. Het abstracte denken van de Griekse cultuur bestond in het oude Midden-Oosten niet. In Egypte rekende men alleen met 3 koeien, maar niet met 3 als abstract getal. De vaardigheden die men leerde, waren direct met een praktisch beroep uit de maatschappij van die tijd verbonden. Een op zichzelf staande tak van wetenschap die boven de praktijk verheven zou zijn, kende men niet. De Griekse wijsgeer Plato scheidde de wetenschap als iets verhevens af van de gewone praktijk (= het handelen), die voor het mindere volk bestemd zou zijn. Dit denkpatroon is on-bijbels.

Kort samengevat gaan we dus de volgende lijn aanhouden. We nemen in eerste instantie alles letterlijk.

Slechts in bepaalde gevallen wijken we daarvan af:

1. Als het erbij staat, dat we iets geestelijk op moeten vatten.
2. Als taalmiddelen in een andere richting wijzen. Dit kan bij bepaalde uitdrukkingen, of verbindingswoorden.
3. Als de aangehaalde motieven uit de rest van de Bijbel daar aanleiding toe geven.³¹ Kennis van de Bijbel is daarvoor nodig.
4. Als het verband waarin het staat, aanleiding geeft om het symbolisch op te vatten.

We proberen dus in eerste instantie het boek te lezen, zoals het op de eerste lezers overkwam.

²⁹ De hoofdstukken in het bijbelboek Daniël staan ook niet in chronologische volgorde. Zo vond bijvoorbeeld de openbaring van de ram en de bok in het 8^e hoofdstuk eerder plaats, dan het verschijnen van de vreemde schrifttekens op de muur uit het 5^e hoofdstuk.

³⁰ Zie Turenout T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.

³¹ Een motief is de kleinste eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal. Een goed voorbeeld van een motief is de profetie van Immanuël (Jes.7:10-16). De profeet Jesaja zei tegen de slechte koning Achaz (732 – 727), dat een jonge vrouw uit zijn omgeving op dat moment een zoon kreeg. Zij zou die zoon de naam Immanuël (= God is met ons) geven. Uit het vervolg (Jes.8:5-8) blijkt, dat het Achaz' eigen zoon Hizkia (727 – 697) was. Via deze vrome koningszoon zou God weer met zijn volk zijn. Voordat Hizkia goed en kwaad van elkaar kon onderscheiden, zou Achaz al bevrijd zijn van zijn belagers: koning Resin (754 – 732) van Aram en Pekach (734 – 732) van Israël. De bevolking van hun landen zou zijn weggevoerd. Dat kan niet rechtstreeks op de Here Jezus slaan, want voordat Jezus Christus geboren werd, waren Resin en Pekach al lang uit Achaz' rijk vertrokken, en was koning Achaz al eeuwen geleden gestorven.

In Matteüs 1:23 lezen we, dat deze geschiedenis nog eens zou gebeuren. Zoals God in de tijd van de duistere periode van de zeer slechte koning Achaz (732 – 727) zich over zijn volk had ontfermd, zo zou Hij opnieuw zijn licht laten stralen in een donkere tijd. Een nog veel betere verlosser dan koning Hizkia zou worden geboren; een nieuwe Immanuël: Koning Jezus Christus, God is met ons.

Vanuit het referentiekader van de eerste lezer kunnen we dan de lijnen doortrekken naar vandaag.

5. De vorm en structuur van het boek.

Hoe is de vorm of de indeling van het bijbelboek Jeremia? Is het thematisch? Behandelt het bepaalde onderwerpen, of is het chronologisch (= in tijdsvolgorde), zodat alle hoofdstukken als in een tijdbalk na elkaar in vervulling gaan.

Door een samenspel van vorm en inhoud ontstaat de structuur van een boek. Dit is ook met Jeremia het geval. In dit bijbelboek speelt de tijd een ondergeschikte rol. Het is vooral thematisch geordend. Het bijbelboek bestaat uit 11 delen. Hoogstwaarschijnlijk heeft de profeet Jeremia na de wegvoering van de Joden in 581 naar Babel zijn profetieën in 11 delen geordend. Kort na de dood van Nebukadnezar II (604 – 562) in 562 voor Christus en de troonsbestijging van zijn zoon Evil-Merodach (562 – 560) is het laatste gedeelte daaraan toegevoegd (Jer.52:31-34). Over de moord op Evil-Merodach wordt niet meer gesproken.

Het eerste deel (hoofdstuk 1-6) begint met de aanstelling van Jeremia als profeet. Verder bestaat het vooral uit waarschuwingen voor het Tweestammenrijk Juda en de hoofdstad Jeruzalem over hun grove zonden ten opzichte van God. De Joden worden vergeleken met de bruid van God, die overspel pleegt. Het Tienstammenrijk Israël is daarbij meer als een waarschuwend voorbeeld op de achtergrond. De dreiging uit het noorden wordt uitgebreid besproken, maar nog niet concreet ingevuld.

Het tweede deel (hoofdstuk 7-10) begint met een preek van Jeremia in de tempel. Hij houdt de Joden het lot van het heiligdom in Silo en het Tienstammenrijk Israël voor. Ze waren allebei vernietigd. Als de Joden zelfs kinderen offeren aan hun afgoden, wil God hun offers voor Hem niet meer accepteren. Hij zal de grove zonden van de meeste Joden berechten. De belachelijke onmacht van de afgoden wordt ten opzichte van de almacht van de Here duidelijk geïllustreerd. Kort worden de Joden weer gewaarschuwd voor het onheil uit het noorden.

In het volgende deel (hoofdstuk 11-13) wordt geschreven over het verbond van God met zijn volk. Tijdens de regering van koning Jojakim (608 – 597) gaat het bergafwaarts. Door structurele ongehoorzaamheid en grove zonden verbreken de Joden het verbond met de Here. Joden uit Jeremia's geboorteplaats Anatot proberen zelfs de profeet te vermoorden. God zal de Joden en de naburige volken berechten. Zowel over Israëlieten als heidenen zal de Here zich daarna ontfermen. Alleen voor de heidenen die God willen dienen, zal er een goede toekomst zijn. Met de 2 verhalen over een linnen gordel en kruiken met wijn waarschuwt de Here zijn volk opnieuw. Voor de 3^e keer wordt gewezen op het dreigende onheil uit het noorden.

Het vierde deel (hoofdstuk 14-20) is (vooral) uit de tijd van koning Jojakim. Het gaat over een grote droogte als voorbode van de straffen en vergelding van God. Jeremia mag niet trouwen, omdat God de kinderen die hij samen met zijn vrouw zou krijgen, de komende ellende niet wil aandoen. De profeet moet daarna zijn volksgenoten opnieuw waarschuwen, omdat ze de rust op de sabbat aan hun laars lappen. Vervolgens vergelijkt de Here zichzelf met een pottenbakker. De potten of de klei kunnen de pottenbakker niet ter verantwoording roepen over wat hij maakt. Joden uit Jeruzalem proberen Jeremia op een gerechtelijke manier te vermoorden, en de valse profeet en beheerder van de tempel slaat en martelt hem. Daardoor komt Jeremia in geestelijke moeite. Wel blijft hij op God vertrouwen.

De profetieën in het vijfde deel (hoofdstuk 21-25) beginnen met de ellendige situatie van het Joodse koningshuis. Achtereenvolgens profeteert Jeremia over de koningen Zedekia, Joahaz, Jojakim en Jojachin. In plaats van die slechte koningen zal er een hele goede Koning komen,

die Spruit wordt genoemd. Hij zal goed over zijn verlorene volk regeren. Daarna waarschuwt Jeremia de valse profeten. Vervolgens vergelijkt de profeet zijn volksgenoten in het heilige land met slechte vijgen. De goede vijgen zijn de weggevoerde Joden in Babel. Dan volgen de beknopte oordeelsprofetieën over de volken.

Het grote gevaar van valse geestelijke leiding staat in het zesde deel (hoofdstuk 26-29) centraal. De priesters en valse profeten proberen Jeremia opnieuw te vermoorden. De profeet Uria wordt door koning Jojakim vermoord, Jeremia ontkomt aan dat lot. Tijdens de regering van koning Zedekia raadt de profeet Jeremia zijn volksgenoten dringend aan om zich aan de macht van Babel te onderwerpen. De valse profeet Chananja gaat daar tegenin, en probeert Jeremia belachelijk te maken. Enkele maanden later sterft deze valse profeet. Jeremia waarschuwt per brief zijn volksgenoten in Babel om niet in opstand te komen. Omdat Sjemaja via een brief uit Babel Jeremia probeert uit te schakelen, kondigt de Here de ondergang van deze man en zijn hele nageslacht aan.

In het zevende deel (hoofdstuk 30-33) is het centrale thema: de verlossing en het herstel van heel Israël. God zal met zijn volk een nieuw verbond sluiten. Jeremia moet vlak voor de verovering van Jeruzalem een akker kopen. De grond zal niet altijd woest blijven, maar weer worden bebouwd. In het heilige land zullen Gods dienaren een mooie toekomst tegemoet gaan.

Het achtste deel (hoofdstuk 34-39) begint met nieuwe waarschuwingen voor koning Zedekia. Het Babylonische leger zal het heilige land veroveren. Als het leger van Nebukadnezar II zich tijdelijk terugtrekt, nemen de Joden de slaven die ze hadden vrijgelaten, weer gevangen. Hierover spreekt de profeet Jeremia Gods oordeel uit. De Rechabieten die zich wel aan een belofte van hun voorvader houden, worden als een beschamend voorbeeld voor de Joden genoemd. Die houden zich niet aan het verbond met hun almachtige God. De profeet Jeremia schrijft zijn 1^e boekrol. Nadat koning Jojakim die rol heeft verbrand moet Jeremia de rol opnieuw schrijven, en uitbreiden met nieuwe profetieën. Koning Zedekia vraagt aan Jeremia regelmatig om het woord van de Here, maar hij luistert er niet naar. Jeremia wordt eerst gevangengezet, en later in een halfdroge cisterne gegooid. De eunuch Ebed-Melech haalt de profeet eruit, en voorkomt zo zijn akelig sterven. Jeremia blijft wel gevangen, totdat de stad Jeruzalem door de Babyloniërs wordt veroverd. God belooft aan Ebed-Melech, dat hij de strijd zal overleven.

Het negende deel (hoofdstuk 40-45) beschrijft de eerste tijd na de verovering van Jeruzalem. Koning Nebukadnezar II (604 – 562) stelt Gedalja (586) aan als landvoogd over het Tweestammenrijk Juda. Jeremia wordt vrijgelaten, en blijft bij Gedalja (= Jahweh is groot). Ismaël vermoordt landvoogd Gedalja en veel andere Joden. De rest van de inwoners van Mizpa neemt hij gevangen, en wil hij meenemen naar de Ammonieten. Jochanan verlost met zijn legertje de gevangengenomen Joden. Uit angst voor de Babyloniërs willen ze naar Egypte vluchten, maar ze vragen eerst de profeet Jeremia om het woord van de Here. Na 10 dagen zegt de Here, dat ze in het heilige land moeten blijven. De Joden luisteren niet. Ze trekken toch naar Egypte, en nemen Jeremia en zijn vriend Baruch mee. De profeet Jeremia voorspelt, dat Nebukadnezar II Egypte zal veroveren. De profeet spreekt ook Gods oordeel uit over de Joden die in Egypte de godin van de hemel vereren. De Here vermaant Baruch, en bemoedigt hem.

In het tiende deel (hoofdstuk 46-51) staan de profetieën over de volken. Sommige volken komen uitgebreid aan de orde. Gods vergelding begint met Egypte. Dat land zal zwaar worden gestraft. De Filistijnen zullen worden uitgeroeid. De Moabieten en de Ammonieten zullen in de toekomst niet meer als volk bestaan, maar voor een overblijfsel van hen zal God genadig zijn. De Edomieten zullen van de aardbodem verdwijnen. Ook Damascus zal door de Here worden berecht, en het gebied van de Kedarenen zal worden verwoest. De Elamieten zullen

ophouden als volk te bestaan, maar voor een overblijfsel van hen zal de Here genadig zijn. Daarna wordt er uitgebreid gesproken over de ondergang van het Babylonische rijk. De stad Babel zal voor eeuwig worden verwoest.

Het laatste deel (hoofdstuk 52) is niet door de profeet Jeremia zelf geschreven. Grotendeels bestaat het uit een historisch overzicht over de ondergang van het Tweestammenrijk Juda. Daarmee is een omvangrijk deel van de profetieën van Jeremia in vervulling gegaan. Aan het einde van dit deel kunnen we lezen over de verbetering van de behandeling van de gevangen koning Jojachin.

3. HET BIJBELBOEK JEREMIA.

1. Deel 1.

Dit deel bestaat vooral uit waarschuwingen voor het Tweestammenrijk Juda en de hoofdstad Jeruzalem over hun grove zonden ten opzichte van God.

Het begint met de aanstelling van Jeremia als profeet (Jer.1:1-19).

Daarna worden de Joden vergeleken met de bruid van God, die overspel pleegt. Het Tienstammenrijk Israël is daarbij een waarschuwend voorbeeld op de achtergrond (Jer.2:1-4:4).

De dreiging uit het noorden wordt uitgebreid besproken, maar nog niet concreet ingevuld (Jer.4:5-6:30).

1. Opschrift.

Hoofdstuk 1:1-3

1 De woorden van Jeremia, een zoon van Chilkia, uit de priesters die in Anatot in het land van Benjamin waren,

2 want tot hem was een woord van Jahweh gericht in de dagen van Josia, een zoon van Amon, de koning van Juda, in het 13^e jaar van zijn regering.

3 Verder werd het woord van Jahweh tot Jeremia gericht in de dagen van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda, totaan het einde van het 11^e jaar van Zedekia, een zoon van Josia, de koning van Juda, totaan het in ballingschap gaan van Jeruzalem in de 5^e maand.

De eerste 3 verzen zijn het opschrift voor het hele bijbelboek Jeremia.

1 De woorden van Jeremia, een zoon van Chilkia, (van)uit de priesters die in Anatot in het land (of in de aarde) van Benjamin (= een zoon van de rechter(of rechts)(hand)) waren,

2 want (of aangezien/(om)dat/die) tot (of naar/tegen) hem was een woord (of een zaak) van Jahweh (gericht) (geweest/geworden) in de dagen van Josia, een zoon van Amon, de koning van Juda, in het 13^e jaar van zijn regering (of van zijn koning zijn).

De naam *Jeremia* komt veel vaker in de Bijbel voor (2Kon.23:31, 24:18, 1Kron.5:24, 12:4,10, 13, Neh.10:2, 12:1, Jer.35:3, enz.). Om al die verschillende Jeremia's uit elkaar te houden, moest erbij worden gezegd, over welke Jeremia het gaat. Daarom wordt er in het begin van dit bijbelboek vermeld, dat Jeremia een zoon was van een priester die *Chilkia* heette.³²

De profeet Jeremia was in de plaats *Anatot* geboren. Anatot lag ongeveer 5 kilometer ten noordoosten van Jeruzalem in het gebied van de stam *Benjamin* (vgl. Jer.11:21). De stad was aan de Levieten gegeven (Joz.21:18).

³² Deze priester was niet de hogepriester Chilkia (2Kon.22:4, 2Kron.34:9). Hier wordt geschreven over een priester die in Anatot woonde (Jer.1:1, 32:8, 37:12). Het is erg onwaarschijnlijk, dat een hogepriester daar zou wonen. Priesters die van Itamar afstamden woonden in Anatot (1Kon.2:26,27), en de hogepriesters waren in die tijd nakomelingen van Eleazar (1Sam.2:27-36, 1Kron.24:3).

Met *Jahweh* wordt God de Vader bedoeld (Zach.14:7, vgl. Mat.24:36, Mark.13:32, Ps.110:1). Geen mens kan Hem (volledig) zien, want dan zou hij of zij sterven (Ex.33:18-23). De heerlijkheid van Jahweh is daarvoor veel te groot.³³

De naam van de profeet Jeremia betekent *Jahweh sticht* (of Jahweh verheft/verhoogd).³⁴ Dat is ook de belangrijkste boodschap die deze profeet brengt. Hoewel de waarschuwingen en profetieën van Jeremia triest en dreigend overkomen, is het uiteindelijke doel positief. Al het kwaadaardige moet worden afgebroken om Gods koninkrijk te stichten. Het doel van de Here is niet afbreken en berechten. Dat is alleen maar noodzakelijk om te kunnen bouwen. De Almachtige breekt het werk van satan af om de komst van zijn koninkrijk mogelijk te maken.

Toen Jeremia met zijn profetisch werk begon (628 of 627), regeerde in het Tweestammenrijk Juda de vrome koning Josia (640 – 609) al (ruim) 12 jaren (vgl. Jer.25:3). Toen deze Judese koning regeerde, namen zijn macht en invloed door zijn vertrouwen op God geleidelijk toe. In zijn 8^e regeringsjaar (633 of 632) begon hij de Here te dienen, en vanaf zijn 12^e regeringsjaar (629 of 628) nam hij maatregelen tegen de openbare afgodendienst (2Kron.34:3). Josia trok in dat jaar zelfs met zijn leger het gebied van het Tienstammenrijk binnen, dat toen nog als de provincie Samaria bij het Assyrische rijk hoorde. Daar verwoestte hij de altaren van afgoden, en liet hij de onwettig aangestelde priesters doden (2Kon.23:15-20, 2Kron.34:3-7).

In het 18^e regeringsjaar van koning Josia (623 of 622) werd tijdens herstelwerkzaamheden aan de tempel een wetboek van Mozes gevonden. De vloek van God op de overtreding van die wetten maakte op de vrome koning zo'n geweldige indruk, dat hij een nieuwe reformatiegolf in gang zette. De openbare afgoderij werd totaal uitgeroeid (2Kon.22:3-23:25, 2Kron.34:8-35:19). Helaas kon de koning de kwaadaardige harten van veel Joden niet veranderen.

Toen farao Necho II (609 – 594) met zijn leger door het heilige land trok, wilde koning Josia (640 – 609) hem de doortocht beletten. De farao probeerde de Judese koning gerust te stellen door uit te leggen, dat deze veldtocht niet tegen de Joden was bedoeld, maar om tegen de Babyloniërs te strijden. Hij waarschuwde koning Josia (= Jahweh (onder)steunt) uitdrukkelijk om vooral niet de strijd aan te gaan. Helaas luisterde de koning niet naar zijn woorden, en hij viel het Egyptische leger aan. De Joden werden verslagen, en hun vrome koning sneuvelde in de strijd (2Kon.23:29,30, 2Kron.35:20-24).

3 (Verder) werd (of was) het (woord van Jahweh tot Jeremia gericht) in de dagen van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda, tot(aan) het einde (of het voltooiën) (van) het 11^e jaar van Zedekia, een zoon van Josia, de koning van Juda, tot(aan) het in ballingschap gaan van Jeruzalem in de 5e (nieuwe) maand.³⁵

Farao Necho II (609 – 594) maakte de oudste zoon van Josia, Eljakim (= God richt op/laat op-

³³ De Here Jezus wordt echter nergens in de Bijbel met Jahweh aangeduid. Hij kan wél door mensen worden gezien. Voor zijn komst als een sterfelijk mens op deze wereld, vertoonde de Zoon van God zich aan sommige mensen als dé Knecht van de Here ofwel dé Knecht van Jahweh. Bij de beschrijvingen van zijn verschijningen in het Oude Testament blijkt dat uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Joz.5:13-15, Richt.6:11-23, 13:3-22, Zach.1:8-12).

³⁴ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: "Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd."

³⁵ Bij het noemen van de Judese koningen vanaf Josia (640 – 609) tot en met Zedekia (597 – 586) worden de koningen Joahaz (609) en Jojachin (597) overgeslagen. Alle koningen na koning Josia waren geen koningen in de dienst van God, maar vazalkoningen van de farao of de Babylonische koning. Alleen een langere regeringsduur was nog een reden om ze te noemen. Omdat Joahaz en Jojachin zo kort hadden geregeerd, zijn ze niet genoemd. (Vergelijk ook de bespreking van de voetnoot bij Jer.22:11 over de volgorde van de genoemde vazalkoningen in 1Kron.3:15.)

staan), vazalkoning van het Tweestammenrijk Juda. Hij gaf Eljakim de naam *Jojakim*, en legde het Tweestammenrijk Juda een heel zware boete op (2Kon.23:32-34, 2Kron.36:2-4). Juda werd daarmee een vazalstaat van Egypte.

Jojakim (608 – 597) was een slechte en kwaadaardige koning (2Kon.23:37, 2Kron.36:6), die alleen aan zichzelf dacht. Hij liet het volk onderdrukken en uitbuiten. Er was bovendien geen eerlijke rechtspraak, en onschuldige mensen werden vermoord (Jer.22:13-17). Jojakim (= Jahweh richt op/laat opstaan) deed niet aan afgoderij, maar handhaafde het verbod van zijn vader niet. Daardoor werden vrij snel allerlei publieke afgodische gebruiken in ere hersteld.

Om dit alles werd de koning en de bovenlaag van de bevolking door de Here gestraft. In het 4^e regeringsjaar van vazalkoning Jojakim (eind 605 voor Christus) veroverde kroonprins Nebukadnezar Jeruzalem (Jer.46:2). Een deel van de tempelschatten werd door Hem meegenomen naar Babel. Ook nam hij Judese prinses mee.

Vazalkoning Jojakim (608 – 597) kwam in 601 voor Christus tegen de Babylonische koning in opstand (2Kon.24:1). Na enkele jaren kwam Nebukadnezar II (604 – 562) met een groot leger naar het westen. Toen stierf Jojakim, en zijn zoon Jojachin (597) volgde hem op. In 597 gaf de jonge koning Jojachin (= Jahweh (be)vestigt/stelt vast) zich over aan de koning van Babylonië. Zo veroverde Nebukadnezar II Jeruzalem.

De machtige Babylonische koning maakte *Zedekia* (597 – 586), een oom van Jojachin, vazalkoning (2Kon.24:8-17). Nebukadnezar II nam veel mensen uit het Tweestammenrijk mee naar Babylonië (Jer.52:28). Alleen de armere Joden bleven achter (2Kon.24:14-16). Daarmee was de kracht van het koninkrijk Juda gebroken.

Rond 592 trok farao Psammetichus II (594 – 588) met een leger naar Israël om dat gebied te heroveren op koning Nebukadnezar II van Babylonië. De farao van Egypte beloofde aan koning Zedekia (= Jahweh is rechtvaardig) veel paarden en soldaten, als hij tegen de koning van Babylonië in opstand zou komen (Ezech.17:15). Zedekia liet zich overhalen, en deed aan de opstand mee. Ook wilde Psammetichus II de Feniciërs desnoods met zijn leger dwingen om aan een coalitie tegen Nebukadnezar II deel te nemen (589).

Enkele jaren nadat vazalkoning Zedekia (597 – 586) in opstand was gekomen, rukte koning Nebukadnezar II in 589 met een leger op naar Jeruzalem. Het leger van de nieuwe farao Hofra (588 – 568) schoot de Joden te hulp,³⁶ en Nebukadnezar II moest tijdelijk zijn leger rond de stad Jeruzalem terugtrekken (Jer.37:5,7,11). Egypte werd blijkbaar verslagen, want de farao trok zich met zijn leger naar Egypte terug (Jer.37:7).

In het 3^e jaar van de belegering van Jeruzalem (586) werd de hoofdstad veroverd. De koning van Babel liet een groot deel van de Joodse adel ombrengen. Opnieuw werden veel Joden naar Babel gedeporteerd. Slechts enkelen bleven achter (2Kon.25:12).

De Babyloniërs namen ook de Judese vazalkoning gevangen, en brachten hem naar Nebukadnezar II, die in Ribla was. De koning van Babel liet de zonen van vazalkoning Zedekia voor de ogen van hun vader vermoorden. Daarna liet hij Zedekia aan beide ogen blind maken. Hij werd naar Babel weggevoerd, en stierf daar in de gevangenis (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21, Jer.39:1-7, 52:6-29).

In het 13^e regeringsjaar van de vrome koning Josia (628 of 627) heeft de Here Jeremia aangesteld als profeet (v.2). In het bijbelboek Jeremia kunnen we ook lezen over de vrijlating uit de gevangenis van koning Jojachin in 561 voor Christus door de zoon en opvolger van Nebu-

³⁶ Hofra (588 – 568) was de zoon en opvolger van Psammetichus II (594 – 588). Hij heette ook Apriës.

kadnezar II.³⁷ Niet lang na die vrijlating stierf Jojachin, want de Babylonische koning Evil-Merodach (562 – 560) overleefde hem. Waarschijnlijk is Jeremia kort na de dood van Jojachin gestorven (Jer.52:31-34). Hij profeteerde dus vanaf 628 of 627 tot en met hoogstwaarschijnlijk 561 of 560 voor Christus. Toen Jeremia als profeet door de Here werd aangesteld, was hij nog erg jong (v.6,7). Hij heeft dus ongeveer 67 jaar opgetreden als een profeet van God.

³⁷ Op grond van Jer.51:64^b kunnen we dit niet zomaar beschouwen als feiten die buiten Jeremia om door Baruch in het bijbelboek van de profeet zijn gezet. Hoewel het laatste hoofdstuk van het bijbelboek Jeremia vooral door Baruch is opgesteld, moet dit onder het toezien oog van een profeet als Jeremia als profetische geschiedschrijving zijn goedgekeurd, en zo nodig zijn bijgesteld. Hoogstwaarschijnlijk was die profeet Jeremia zelf. (Zie over profetische geschiedschrijving Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964, pag. 167 v.v.). Alle bijbelboeken zijn helemaal door de Heilige Geest geïnspireerd via apostelen en profeten (Ef.3:5, 2Tim.3:14-17, 2Pet.3:2). Zo vormt de Bijbel het fundament van Gods gemeente, waarvan Christus de Hoeksteen is (Ef.2:20).

2. De roeping van Jeremia.

Hoofdstuk 1:4-19

4 Een woord van Jahweh werd tot mij gericht om te zeggen:

5 “Voordat Ik jou vormde in de moederschoot, heb Ik jou gekend. Voordat jij uit de baarmoeder kwam, heb Ik jou geheiligd. Ik heb jou aangesteld als een profeet voor de volken.”

6 Ik zei: “Ach, Heer Jahweh, zie, ik kan niet spreken, want ik ben een jongen.”

7 Jahweh zei tegen mij: “Jij moet niet zeggen: “Ik ben een jongen”, want overal waarheen Ik je stuur, moet jij gaan, en alles wat Ik jou gebied, moet jij spreken.”

8 “Jij moet niet bang zijn voor hen, want Ik ben met jou om jou te bevrijden”, is een woord van Jahweh.

9 Jahweh stak zijn hand uit. Hij raakte mijn mond aan. Jahweh zei tegen mij: “Zie, Ik heb mijn woorden in jouw mond gelegd.”

10 “Zie! Ik heb jou op deze dag aangesteld over de volken en over de koninkrijken om uit te rukken en om af te breken, om te vernielen en om omver te gooien, om te herbouwen en om te planten.”

11 Een woord van Jahweh werd tot mij gericht om te zeggen: “Wat zie jij, Jeremia?” Ik zei: “Ik zie een amandeltak.”

12 Jahweh zei tegen mij: “Jij hebt het goed gezien, want Ik waak over mijn woord om het te doen.”

13 Een woord van Jahweh werd voor een 2^e keer tot mij gericht om te zeggen: “Wat zie jij?” Ik zei: “Ik zie een kokende pot, en zijn voorkant verschijnt vanuit de kant van het noorden.”

14 Jahweh zei tegen mij: “Uit het noorden zal het onheil worden losgelaten over alle inwoners van het land.”

15 “Ja, zie Ik roep alle geslachten van de koninkrijken van het noorden”, is een woord van Jahweh. “Zij zullen komen. Ieder zal zijn stoel neerzetten voor de opening van de poorten van Jeruzalem en voor al haar muren rondom en voor al de steden van Juda.”

16 “Ik zal mijn oordelen over hen uitspreken om al hun slechtheid: dat zij Mij hebben verlaten, zij voor andere goden offers offerden, en zij zich neerbogen voor de maaksels van hun handen.”

17 “Jij echter, jij moet jouw middel omgorden. Jij moet opstaan. Jij moet tegen hen spreken al wat Ik jou zal opdragen. Jij moet niet ontzet zijn voor hen, zodat Ik jou niet voor hen ontzet laat zijn.”

18 “Ik echter, zie, Ik heb jou vandaag aangesteld als een versterkte stad, als een ijzeren zuil en als een bronzen muur tegen het hele land, tegen de koningen van Juda, tegen haar vorsten, tegen haar priesters en tegen het volk van het land.”

19 “Zij zullen tegen jou strijden, maar zij zullen jou niet overwinnen, want Ik ben met jou om jou te bevrijden”, is een woord van Jahweh.

4 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot mij (gericht) om te zeggen:
De Here sprak tegen Jeremia, zoals Hij tegen profeten spreekt.

5 “Voordat Ik jou vorm (= vormde) in (of met/door) de (moeder)schoot (of de buik), heb Ik jou gekend (of leren kennen). [En] voordat jij (van)uit de baarmoeder (of (moeder)schoot) vertrekt (of wegtrekt/uitgaat) (= kwam), heb Ik jou geheiligd (of afgezonderd/(toe)gewijd). Ik heb jou (aan)gesteld (of gegeven) (als) een profeet voor (of naar/tot) de (heiden)volken.”

God kiest mensen (soms) uit voor het werk in zijn koninkrijk nog, voordat ze zijn geboren (Richt.13:3-5, 16:17, Gal.1:15, Mat.1:41, Luk.1:15).

Jeremia profeteerde niet alleen voor zijn eigen volk, maar ook over andere volken. Toen hij tijdens de regering van koning Jojakim (608 – 597) zijn boekrol door zijn vriend Baruch liet schrijven (zie Jer.36), waren deze profetieën eerst nog beknopt (Jer.25). In zijn latere werk, zijn 2^e boekrol (Jer.36:27-32), werden deze profetieën verder uitgebreid (Jer.46-51).

6 Ik zei: “Ach, Heer Jahweh, zie, ik heb niet geweten (hoe) (te) (of zie, ik heb geen kennis gehad van) (= zie, ik kan niet) spreken, want (of Ja,/(om)dat) ik ben een jongen (of een jonge man/kind/knecht).”

Toen Jeremia met zijn werk begon, was hij nog erg jong. Waarschijnlijk was hij 14 jaar of iets ouder.

7 Jahweh zei tegen (of naar/tot) mij: “Jij moet (of zal) niet zeggen: “Ik ben een jongen” (of een jonge man/kind/knecht), want (of Ja,/(om)dat) overal waarheen (of naar wie/naar wat) Ik je (weg/heen)stuur (of (weg/heen)zend), moet (of zal) jij gaan (of wandelen), en al(les) wat (of wie) Ik jou gebied (of opdraag/beveel), moet (of zal) jij spreken.”

8 “Jij moet (of zal) niet bang zijn (of ontzag hebben) van(wege) (of (van)uit) (= voor) [het gezicht van] hen, want (of (om)dat) Ik ben met jou om jou te bevrijden (of redden/weg te rukken)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

9 Jahweh stuurde (of zond) (= stak) zijn hand (uit). Hij raakte (of bereikte) [op (of over/tegen)] mijn mond (aan). Jahweh zei tegen (of naar/tot) mij: “Zie, Ik heb mijn woorden in jouw mond gegeven (of gesteld/gezet) (= gelegd).”

Dat Jeremia nog erg jong was, vond Jahweh geen bezwaar, want Hij zou er zelf voor zorgen, dat zijn dienaar de juiste woorden sprak. Een echte profeet komt niet met zijn eigen boodschap, maar met de woorden die de Here aan hem heeft geopenbaard (vgl. Deut.18:21,22).

10 “Zie! Ik heb jou (op) deze dag aangesteld (of bezocht) over (of voor/ten gunste van/op (grond van)) de (heiden)volken en over (of voor/ten gunste van) de koninkrijken (of de koningschappen) om uit te rukken (of om te vernielen) en om af te breken, [en] om te vernielen en om omver te gooien (of om af te breken/neer te halen), om te (her)bouwen en om te (be)planten (vgl. Jer.18:7-9, 24:6, 31:28, 42:10).”

Hoewel de waarschuwingen en profetieën van Jeremia triest en dreigend overkomen, is het uiteindelijke doel positief. Al het kwaadaardige moet worden afgebroken om Gods koninkrijk te stichten. Het doel van de Here is niet *afbreken* en berechten. Dat is alleen maar noodzakelijk om te kunnen *bouwen*. De Almachtige breekt het werk van satan af om de komst van zijn koninkrijk mogelijk te maken.

De boodschap die de profeet moet brengen wordt kort samengevat door middel van 2 vergelijkingen: *een amandeltak* en *een kokende pot*.

11 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot mij (gericht) om te zeggen: “Wat (of Hoe) zie jij, Jeremia?” Ik zei: “Ik zie een tak (of een stok/staf) van een amandel(boom/noot) (= een amandeltak).”

Een amandelboom is in dat gebied de 1^e vruchtboom die bloeit. De bloei begint eind januari of begin februari.

Het Hebreeuwse woord voor *amandel*(boom/noot) klinkt ongeveer hetzelfde als het Hebreeuwse woord voor *waken* (v.12).

12 Jahweh zei tegen (of naar/tot) mij: “Jij hebt (het) goed gedaan (of gehad) om te zien (= Jij hebt het goed gezien), want (of Ja,/(om)dat) Ik (be)waak (of ben waakzaam/ben wakker) over (of ten gunste van) mijn woord (of mijn zaak) om het te doen (of te maken/handelen).”

Zoals de Here zorgt voor de vroege bloei van de *amandeltak*, zo *waakt* Hij ook over zijn volk. Gods zorg voor zijn volk staat voorop. De zware straffen die zouden komen, zijn erop gericht om zijn volk te behouden. Het kwade en de zonde die het bestaan van zijn volk bedreigen, moeten worden uitgeroeid. Daarom zag de profeet ook *een kokende pot*.

13 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) voor een 2^e (keer) tot mij (gericht) om te zeggen: “Wat (of Hoe) zie jij?” Ik zei: “Ik zie een kokende pot (of Ik zie een pot (die) aangeblazen wordt (door middel van een blaasbalg (of van de wind))), en zijn (aan)gezicht (= en zijn voorkant) (verschijnt) (van)uit het (aan)gezicht (= (van)uit de kant) van het noorden (of noordwaarts).”

14 Jahweh zei tegen (of naar/tot) mij: “(Van)uit het noorden zal het onheil (of het kwaad/de ramp) worden losgelaten (of worden geopend) over (of op/naar) alle inwoners (of bewoners) van het land (of van de aarde).”

De *kokende pot* betekende dus *onheil vanuit het noorden*.

15 “Ja, (of want/(om)dat) zie Ik roep [naar (of tot/voor)] alle geslachten (of alle families) van(uit) de koninkrijken (of de koningschappen) van het noorden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh. “Zij zullen (binnen)komen. Zij zullen (neer)zetten (of geven/plaatsen/(aan)stellen) een man (= ieder(een)) zijn stoel (of zijn zetel/troon) (= Ieder zal zijn stoel neerzetten) (voor/(vlak)bij/in) de opening (of de ingang) van de poorten van Jeruzalem en voor (of vlakbij/tegen/over) al haar muren rondom en voor (of vlakbij/tegen/over) al de steden (of de vijanden/tegenstanders) van Juda.”

Het grote gevaar zou bestaan uit een machtig koninkrijk, dat was samengesteld uit verschillende volken en vazalstaten. *Elke vijandelijke soldaat zou zijn (zelfgemaakte) stoel neerzetten voor één van de steden van Juda*. Welke vijand uit het noorden zou komen, wordt nog niet precies gezegd. Het heilige land was voor grote legers alleen vanuit het noorden en zuiden te bereiken. In het westen lag de Middellandse Zee, en in het oosten was een grote woestijn. In het zuidwesten lag Egypte. Van die kant zou het grote gevaar dus niet komen.

16 “Ik zal mijn oordelen (of mijn vonnissen) over hen (uit)spreken om(trent) (of over/op (grond van)) al hun slechtheid (of hun kwaad): dat zij Mij hebben verlaten (of (los/achter)gelaten), zij voor (of van/naar/tot) andere goden (of machtigen/rechters/bestuurders) offerden (of offers onstaken), (en) zij zich (neer)bogen (of (neer)wierpen) voor (of naar/tot) de maaksels (of de daden/werken) van hun handen.”

17 “En jij (= Jij echter,) jij moet (of zal) jouw heupen (of jouw lendenen) (= jouw middel) omgorden. Jij moet (of zal) (op)staan (of standhouden). Jij moet (of zal) tegen (of tot/naar/bij) hen spreken al wat Ik jou zal opdragen (of bevelen/gebieden). Jij moet (of zal) niet ontzet (of ontredderd) zijn (of niet gebroken worden) van(wege) (of (van)uit) (= voor) hun (aan)gezicht(en) (= hen), zodat Ik jou niet voor (of omtrent/naar) hun (aan)gezicht(en) (= hen) ontzet (of ontredderd/gebroken) laat zijn (of Ik jou niet voor hen verschrik).”

Als iemand in die tijd aan het werk ging, of een (grote) reis ging maken, dan tilde hij zijn lange gewaad op, en maakte dat met zijn gordel vast (vgl. Ex12:11, 1Kon.18:46, 2Kon.4:29, 9:1, Hand.12:8, Ef.6:14).

Jeremia is door God zelf aangesteld als profeet. Daarom kan en moet hij op Hem vertrouwen, en zich niet door de vijandige ongehoorzame volksgenoten laten afschrikken. Als de profeet zich door de rebellerende Joden zou laten intimideren, dan zou hij onvoldoende op de Here vertrouwen. In dat geval zou Hij de profeet niet willen helpen, en zou Jeremia inderdaad voldoende redenen hebben om bang te zijn voor zijn volksgenoten.

Als Jeremia echter steeds op de Almachtige zou blijven vertrouwen, dan zou Hij hem onoverwinnelijk maken.

18 “En Ik (= Ik echter,) zie, Ik heb jou vandaag (of de dag) (aan)gesteld (of gegeven/ (neer)gezet) als (of tot/voor/naar) een versterkte stad (of een vestingstad), [en] als (of tot/voor/ naar) een ijzeren zuil (of pilaar) en als (of tot/voor/naar) een bronzen (of koperen) muur³⁸ tegen (of over/boven/voor) het hele land (of de hele aarde), tegen (of tot/voor/naar) de koningen van Juda, tegen (of tot/voor/naar) haar vorsten, tegen (of tot/voor/naar) haar priesters en tegen (of tot/voor/ naar) het volk van het land (of van de aarde).”

Vorsten waren hoge (regionale) ambtenaren, rechters en bestuurders in dienst van de koning.

19 “Zij zullen tegen (of bij/naar) jou strijden (of strijd (of oorlog) voeren), en (= maar) zij zullen [tegen (of tot/voor/naar)] jou niet overwinnen (of (aan)kunnen), want (of (om)dat/Ja,) Ik ben met jou om jou te bevrijden (of te redden/weg te rukken)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Deze bemoediging van de Here kreeg Jeremia mee, voordat hij zijn moeilijke taak als profeet begon. De vijanden van God, de boosaardige structureel ongehoorzame en hardnekkige Joden, *zouden tegen de profeet strijden* met al hun gemene middelen, *maar zij zouden niet kunnen overwinnen, want de Here zou zijn dienaar Jeremia helpen en bevrijden*. Dit alles is later in het leven van de profeet ook gebleken.

³⁸ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier *bronzen (of koperen) muren*. Op grond van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en de inhoud is voor *een bronzen (of koperen) muur* gekozen. *Brons* is nog sterker dan *koper*. (In de Dode Zee-rollen is dit vers verloren gegaan.)

3. De overspelige bruid.

Hoofdstuk 2:1-3:5

- 1 Een woord van Jahweh werd tot mij gericht om te zeggen:
- 2 “Ga! Jij moet roepen in de oren van Jeruzalem door te zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Ik heb aan jou gedacht; aan de trouw van jouw jeugd; aan de liefde van jouw bruidstijd; aan jouw gaan achter Mij in de woestijn, in een onbezaaid land.”
- 3 Israël was heilig voor Jahweh; de eerste van zijn opbrengst. “Al zijn eters zijn schuldig. Onheil zal bij hen binnenkomen”, is een woord van Jahweh.
- 4 Luistert naar een woord van Jahweh, huis van Jakob en alle families van het huis van Israël!
- 5 Dit heeft Jahweh gezegd: “Wat voor onrecht hebben jullie voorvaders in Mij gevonden, dat zij zich van Mij hebben verwijderd? Zij gingen achter het nietige aan. Nietig werden zij.”
- 6 Zij hebben niet gezegd: “Waar is Jahweh, die ons heeft laten opgaan uit het land Egypte; die ons heeft geleid door de woestijn, door een land van steppen en kuilen, door een land van droogte en schaduw van de dood, door een land waardoor niemand is doorgedaan, en waar geen mens heeft gewoond?”
- 7 “Ik bracht jullie naar een vruchtbaar land om haar vrucht en het goede daarvan te eten. Jullie kwamen. Jullie verontreinigden mijn land, en jullie hebben mijn erfelijk bezit tot een gruwel gemaakt.”
- 8 De priesters hebben niet gezegd: “Waar is Jahweh?” Zij die kundig gebruik maakten van de wet, hebben Mij niet gekend. De herders hebben tegen Mij overtreden. De profeten hebben door middel van Baäl geprofeteerd. Zij zijn hen die geen baat brengen, achterna gegaan.
- 9 “Daarom zal Ik nog met jullie een rechtszaak voeren”, is een woord van Jahweh. “Met jullie kleinzonen zal Ik een rechtszaak voeren.”
- 10 “Ja, steekt over naar de kustlanden van de Kittiers, en ziet! Stuurt mensen naar Kedar, let buitengewoon goed op, en ziet, of zoiets als dit is gebeurd!”
- 11 “Heeft een heidenvolk ooit goden ingeruild? Het zijn niet eens goden! Mijn volk echter, heeft zijn eer verwisseld voor wat niet nuttig is.”
- 12 “Ontzet je daarover, hemel, en huiver! Wees buitengewoon onthutst!”, is een woord van Jahweh.
- 13 “Ja, mijn volk heeft 2 slechte dingen gedaan: Mij, de Bron van levend water, hebben zij verlaten om voor zichzelf bakken uit te hakken: gebroken bakken, die geen water vasthouden.”
- 14 Is Israël een slaaf, of is hij een geboren slaaf van het huis? Waarom is hij een prooi geworden?
- 15 Tegen hem brullen jonge leeuwen. Zij hebben hun stem laten klinken. Zij maakten zijn land tot een woestenij. Zijn steden zijn verbrand, zodat niemand er meer woont.
- 16 Ook scheren de zonen van Nof en Tachpanches jou de schedel kaal.
- 17 Deed jij dit jezelf niet aan door jouw God Jahweh te verlaten in de tijd dat Hij jou op de weg leidde?

18 Welnu, wat heb jij naar Egypte te gaan om water van Sjichor te drinken? Wat heb jij naar Assyrië te gaan om water van de rivier de Eufraat te drinken?

19 “Jouw slechtheid straft jou, en jouw afdwalingen wijzen jou terecht. Weet en zie in, dat het slecht en bitter is om jouw God Jahweh te verlaten, en geen eerbied voor Mij te hebben!”, is een woord van de Heer Jahweh van de hemelse legers.

20 “Ja, sinds lange tijd heb jij jouw juk kapot gebroken. Jij hebt jouw banden verscheurd. Jij zei: “Ik wil U niet dienen.” Ja, op elke hoge heuvel en onder elke groene boom lig jij neer als een hoer.”

21 “Ik echter, had jou geplant als een edele druivenplant van een volkomen betrouwbaar zaad. Hoe ben jij voor Mij veranderd in wilde ranken van een vreemde druivenplant!”

22 “Ja, al zou jij je wassen met soda, en jij zou voor jezelf veel zeep gebruiken, jouw ongerechtigheid blijft een vlek voor mijn ogen”, is een woord van de Heer Jahweh.

23 “Hoe kun jij zeggen: “Ik heb mij niet verontreinigd? Ik ben niet achter de Baäls aangegaan?” Zie jouw weg in het dal! Weet wat jij gedaan hebt, snel dromedariskalf, die haar wegen doorkruist!”

24 “Een wilde ezelin, gewend aan de woestijn, heeft in de begeerte van haar ziel de wind opgesnoven. Haar paardrift, wie zal het laten terugkeren? Allen die haar zoeken, worden niet moe. In haar maand zullen zij haar wel vinden.”

25 “Bespaar jouw voet voor het lopen zonder schoenen, en jouw keel voor dorst. Jij zei: “Nee, hopeloos, want ik heb vreemden liefgehad, en ik zal achter hen aan gaan.”

26 “Zoals de schande van een dief is, als hij wordt ontdekt, juist zo zijn zij van het huis van Israël te schande geworden: zij, hun koningen, hun vorsten, hun priesters en hun profeten.”

27 “Zij zeggen tegen een stuk hout: “U bent mijn vader”, en tegen een steen: “U hebt mij gebaard.” Ja, zij hebben naar Mij de nek toegekeerd, en niet het gezicht, maar in de tijd van hun onheil zeggen zij: “Sta op, en red ons!”

28 “Waar zijn jouw goden die jij voor jou hebt gemaakt? Zij moeten opstaan, als zij jou kunnen verlossen in de tijd van jouw onheil, want zoals het aantal van jouw steden is, is het aantal van jouw goden geweest, Juda!”

29 “Waarom klagen jullie tegen Mij? Jullie hebben allemaal tegen Mij overtreden”, is een woord van Jahweh.

30 “Tevergeefs heb Ik zonen van jullie geslagen. Zij hebben geen vermaning aangenomen. Jullie zwaard heeft profeten van jullie als een verscheurende leeuw verslonden.”

31 Jullie van deze generatie, overweeg een woord van Jahweh! “Ben Ik voor Israël een woestijn geweest, of een donker land? Waarom heeft mijn volk gezegd: “Wij hebben de macht genomen. Wij komen niet weer naar U toe?”

32 “Vergeet een meisje haar sieraad; een bruid haar versierende linten? Mijn volk echter, het heeft Mij talloze dagen vergeten.”

33 “Wat weet jij goed jouw weg om liefde te zoeken! Juist zo heb jij ook jouw slechte manieren onderwezen.”

34 “Ook in jouw zomen van je kleren is bloed van arme, onschuldige zielen gevonden. Jij hebt hen niet bij een inbraak betrappt. Ja, boven dit alles

35 zei jij: “Ja, Ik ben onschuldig. Inderdaad, zijn woede heeft zich van mij afgekeerd.” Zie, Ik voer met jou een rechtszaak op grond van wat jij hebt gezegd: “Ik heb niet gezondigd.”

36 “Wat ga jij vaak weg om jouw koers te veranderen! Ook door Egypte zal jij worden teleurgesteld, zoals jij teleurgesteld bent door Assyrië.”

37 “Ook daar vandaan zal jij vertrekken met jouw handen op jouw hoofd, want Jahweh heeft hen, op wie jij vertrouwt, verworpen. Jij zal met hen niet voorspoedig zijn.”

1 Men zegt: “Als een man zijn vrouw wegstuurt, en zij is van hem weggegaan, en zij is de vrouw van een andere man geworden, zal hij dan weer naar haar terugkeren? Zou het land niet verschrikkelijk worden ontheiligd? Jijzelf hebt met veel vrienden overspel gepleegd, en dan naar Mij terugkeren?” is een woord van Jahweh.

2 “Sla jouw ogen op naar de kale heuvels, en zie! Waar heb jij geen gemeenschap gehad? Voor hen heb jij vlakbij wegen gezeten, als een Arabier in de woestijn. Jij ontheiligde het land met jouw overspel en met jouw slechtheid.”

3 “De regenstromen zijn tegengehouden, en een late regen is er niet geweest. Jij hebt het voorhoofd van een hoer. Jij hebt geweigerd je te schamen.”

4 “Heb jij niet vanaf nu naar Mij geroepen: “Mijn Vader, U bent de Vertrouweling van mijn jeugd!”

5 “Zal Hij voor eeuwig wrok koesteren, of zal Hij het voor altijd vasthouden?” “Zie, zo heb jij gesproken, maar jij deed wat slecht is. Jij was ertoe in staat.”

Hoewel een duidelijke tijdsaanduiding voor dit gedeelte ontbreekt, is het wel duidelijk, dat het gedurende het begin van de regering van vazalkoning Jojakim (608 – 639) is ontstaan. Jeremia duidt in het 15^e vers eerst op het verleden, toen de Assyriërs van het heilige land een puinhoop maakten. Daarna vermeldt hij, dat de Joden door de Egyptenaren worden onderdrukt en uitgebuit (v.16). Nadat de vrome koning Josia (640 – 609) in zijn strijd tegen het Egyptische leger was gesneuveld, maakte farao Necho II (609 – 594) zijn oudste zoon Jojakim (608 – 597) vazalkoning in het Tweestammenrijk Juda. Ook legde hij de Joden een heel zware boete op (2Kon.23:32-34, 2Kron.36:2-4). Juda werd daarmee een vazalstaat van Egypte met de vazalkoning Jojakim op de troon. Over de komst van de Babylonische kroonprins Nebukadnezar (604 – 562) in 605 voor Christus wordt nog niets vermeld. Gedurende regering van de slechte Jojakim leefde de openbare afgoderij weer snel op (Jer.2:11,20,23,27,28, 3:2).

1 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot mij (gericht) om te zeggen:

2 “Ga (of Wandel)! Jij moet (of zal) (uit/aan)roepen in (of door) de oren van Jeruzalem door (of om) te zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Ik heb aan (of voor) jou (vrouwelijk) gedacht; (aan) de trouw (of de genegenheid/schande) van jouw (vrouwelijk) jeugd; (aan) de liefde van jouw bruidstijd (of jouw ondertrouw) (vrouwelijk); (aan) jouw gaan (of wandelen) achter (of na) Mij in (of door) de woestijn (of de wildernis), in (of door) een onbezaaid land (of door (of in) een onbezaaide aarde).”

De hoofdstad Jeruzalem wordt hier genoemd als vertegenwoordigster van heel het Tweestammenrijk Juda.³⁹

De relatie tussen Jahweh en zijn volk wordt in dit gedeelte vergeleken met het huwelijk tussen een man en een vrouw (vgl. Hos.1-3).

³⁹ In het Hebreeuws zijn steden en landen vrouwelijk.

De jeugd van Gods volk was gedurende het verblijf van de Israëlieten in Egypte (Hos.2:14^b, 11:1). Vroeger had de Here het volk Israël uit Egypte verlost. Op zijn bevel trok het door de woestijn, *een land waar niet werd gezaaid*. Hoewel een groot deel van het volk wel eens tegen de Almachtige in opstand kwam, was het vergeleken met de tijd waarin Jeremia leefde, erg gehoorzaam (Ex.19:8, 24:3). Er werden bijvoorbeeld geen afgoden gediend.

3 Israël was heilig (of toegewijd/afgezonderd) voor (of aan/van) Jahweh; de eerste(ing) (of het begin/het beste) van zijn opbrengst (of zijn oogst). “Al zijn (op)eters (of zijn verslinders) zijn schuldig (of laden schuld op zich(zelf)). Onheil (of Tegenspoed) zal bij (of naar/tot/tegen) hen (binnen)komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Jahweh had de Israëlieten het eerst uit alle volken uitgekozen om zijn volk te zijn (Ex.19:5, Deut.32:9, 2Sam.7:23,24, Am.6:1). Hij vergelijkt in dit vers zijn volk met *de eersteling van zijn opbrengst*. In die tijd moesten de eerstelingen van de oogst aan de Here worden teruggegeven (Ex.23:19^a, 34:26^a, Deut.15:19, 26:2, enz.). Zo was van alle volken het volk Israël als eersteling aan Hem toegewijd (vgl. Op.14:1-4).

Niet straffeloos zou en zal een ander volk zich vergrijpen aan het volk van God. Toen de Amalekieten de Israëlieten aanvielen in de woestijn, tekenden ze als volk hun doodsvonnissen. Ze zouden worden uitgeroeid (Ex.17:8-15, Num.24:20, Deut.25:17-19). Dat was inmiddels in vervulling gegaan (1Sam.15:1-8,33, 1Kron.4:43). Wie het volk van de Almachtige aanraakt, die raakt zijn oogappel aan (Zach.2:8).

4 Luistert naar een woord (of een zaak) van Jahweh, huis van Jakob en alle families (of alle geslachten) van het huis van Israël!

Hoewel God goed voor zijn volk zorgde, bleef het overgrote deel van alle stammen van Israël Hem niet trouw. Ze dienden andere goden.

5 Dit heeft Jahweh gezegd: “Wat (of Hoe) (voor) onrecht (of ongerechtigheid/verkeerds) hebben jullie (voor)vaders in (of door/met) Mij gevonden, (om)dat (of Ja,/want) zij zich ver van(uit/af) [boven] Mij hebben gehouden? Zij gingen (of wandelden) achter het nietige (of de leegheid/nutteloosheid) (aan). Nietig (of Leeg/Nutteloos) werden zij.”

De Israëlieten waren ondankbaar. Ze dachten niet meer aan wat God voor hen en hun voorouders allemaal had gedaan. De generatie na de dood van Jozua begon rond 1375 voor Christus al met het dienen van de afgoden (Richt.2:10-12).

6 [En] zij hebben niet gezegd: “Waar is Jahweh, d(i)e ons heeft laten opgaan (van)uit het land Egypte; d(i)e ons heeft geleid (of laten gaan/laten wandelen) door (of in) de woestijn (of de wildernis), door (of in) een land (of een aarde) van [een] steppe(n) en [een] kuil(en), door (of in) een land (of een aarde) van droogte (of dorheid) en schaduw van de dood (of diepe duisternis), door (of in) een land (of een aarde) door (of in) haar (= waardoor) geen man (= niemand) is doorgedaan (of doorgetrokken/gepasseerd), en daar (waar) geen mens heeft gewoond?”

7 “Ik bracht jullie (mee) (of liet jullie komen) naar (of bij) een vruchtbaar (of boomgaard) land (of een vruchtbare aarde) om haar vrucht en het goede van haar (= daarvan) (op) te eten. Jullie kwamen (binnen). Jullie verontreinigden (of ontwijdden) mijn land (of mijn aarde), en jullie hebben mijn erfelijk bezit tot (of als/naar/voor) een gruwel gemaakt (of (aan)gesteld).”

Het heilige land was en is *een vruchtbaar land*. Er waren ook veel *boomgaarden*. Het is het land van melk en honing (Ex.3:8,17, Lev.20:24, Num.13:27, Deut.6:3, Jer.11:5, 32:22, enz.). Dat was wel wat anders, dan een woestijn of woeste steppe.

Ondanks dat de Israëlieten in het prachtige land van de Here mochten wonen (Lev.25:23), *maakten ze van zijn erfelijk bezit*, dat Hij hun in bruikleen had gegeven (Deut.15:4), *een gruwel*. Dit begon door vriendschap te sluiten met de heidenen die er nog woonden, en het dienen van hun afgoden. Dit ging geleidelijk gepaard met het zondigen van de Israëlieten tegenover hun volksgenoten. Hierbij kunnen we onder andere denken aan seksuele uitpattingen (v.20, vgl. Lev.18:22-30) en het vergieten van onschuldig bloed (v.34, vgl. Num35:33,34).

8 De priesters hebben niet gezegd: “Waar is Jahweh?” [En] (zij die) kundig gebruik maakten van de wet (of de wet hanteerden), hebben Mij niet gekend (of erkend/leren kennen). [En] de herders hebben in (of met) (= tegen) Mij overtreden (of gerebeleerd). [En] de profeten hebben door (middel van) (of met/in) Baäl geprofeteerd. [En] zij zijn (hen die) geen baat (of nut) brengen (of hebben), achter(na) gegaan (of gewandeld).

In dit vers worden de 3 standen genoemd, die leiding moesten geven aan het volk. *De priesters* moesten aan de Israëlieten onderwijs geven over de wetten (Lev.10:8-11, Deut.31:9-13, 33:10, Mi.3:11, Mal.2:7). Met *de herders* worden de wereldlijke leiders bedoeld (Jer.23:1-5). *De profeten*, die de rechtstreekse boodschappen van God moesten doorgeven, brachten valse boodschappen van de afgod *Baäl* (= Heer/Echtgenoot).

9 “Daarom zal Ik nog (of verder/weer) met jullie een rechtszaak voeren (of strijden/ruzie maken)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh. “[En] met jullie kleinzonen zal Ik een rechtszaak voeren (of strijden/ruzie maken).”

Als iemand zich niet bekeert, dan rust ook de schuld van zijn voorouders op zijn schouders. God straft de zonden van de vaders aan het 3^e en 4^e geslacht van hen die Hem haten (Ex.20:5, 34:7, Num.14:18, Deut.5:9, vgl. Jer.15:4, Klaag.5:7). Als iemand zich echter bekeert, en de Here dient, dan rekent Hij hem die zonden niet toe (Ezech.18). Hij toont zijn vriendschap aan duizenden die van Hem houden, en zijn geboden bewaken (Ex.20:6, Deut.5:10, Jer.32:18).

In de volgende verzen wordt de ontrouw van de Israëlieten aan Jahweh vergeleken met de trouw van de andere volken ten opzichte van hun afgoden. De heidenen dienden hun afgoden trouwer, dan de Israëlieten hun liefdevolle hemelse Vader: de enige almachtige God.

10 “Ja, (of want/(om)dat) steekt (of gaat) over naar de kustlanden (of eilanden) van de Kittiers, en (be)ziet (of (be)kijkt)! [En] stuurt (of zendt) (mensen) naar Kedar, let buitengewoon (of heel/erg) goed op, en (be)ziet (of (be)kijkt), of (of zo/als/zie(t)) (zo)als (= zoiets als) dit is gebeurd (of geweest)!”

De Kittiers zijn afstammelingen van Jawan (Ioniërs), die een zoon van Jafet, en een kleinzoon van Noach was (Gen.10:2,4).⁴⁰ Het waren Grieken die vooral op de eilanden en in *de kustgebieden* woonden (vgl. Num.24:24, Jer.2:10 en Dan.11:30).

Kedar was een zoon van Ismaël (Gen.25:12,13, 1Kron.1:28,29). Het was een belangrijke Arabische stam. De nakomelingen van Kedar woonden in het noorden van Arabië.

11 “Heeft een (heiden)volk (ooit) goden ingeruild (of verruild/veranderd)? [En] zij (= het) zijn niet (of geen) (eens) goden! En mijn volk (= Mijn volk echter,) heeft zijn eer (of zijn glorie/heerlijkheid) verwisseld (of verruild/veranderd) met (of door/in) (= voor) het(geen) (of hij) (= wat) niet nuttig is (of geen baat heeft).”

De Kittiers woonden ten noordwesten van het heilige land, en de Kedaren in het zuidoosten. Daarmee wilde de Here via Jeremia aangeven, dat nergens op de wereld een volk zijn afgoden

⁴⁰ Met de Kittiers werden oorspronkelijk de inwoners van de Fenicische kolonie Kittion bedoeld. Deze kolonie lag aan de oostkant van het eiland Cyprus. Later gaf men die naam aan alle bewoners van het eiland (Jes.23:1,12, Jer.2:10^a). Ook de mensen op andere daarachter liggende eilanden kregen deze naam. Daarna werden de Macedoniërs en de Grieken als Kittiers aangeduid (1Mak.1:1, 8:5).

verwisselde voor andere afgoden. Bovendien was en is de God Jahweh van de Israëlieten de enige echte God (1Sam.2:2, Jes.43:11, 44:6-8, 45:5-7,21, 64:4, vgl. v.27,28). Hoe konden ze zo dwaas zijn om Hem in te ruilen voor iets wat eigenlijk niets is?!

De *eer* van Israël is de Here zelf (Ps.3:4, 106:20, vgl. Ex.16:10, Rom.1:23).

12 “Ontzet (of Verbluf[t]) jullie (= je) daarover, hemel[en], en huiver[t] (of wees[t] verschrikt)! Wees[t] buitengewoon (of erg/heel) onthutst (of ontsteld/ontroerd)!” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

13 “Ja, (of want/(om)dat) mijn volk heeft 2 slechtheden (= 2 slechte dingen (of daden)) gedaan (of gemaakt): Mij, de Bron (of de Fontein) van levend(e) water(en), hebben zij verlaten (of achtergelaten/losgelaten) om voor (of van/naar) zichzelf bakken (of putten/cisternen) uit te hakken (of (uit) te graven): (stuk/kapot/in stukken)gebroken bakken (of putten/cisternen), die geen [het] water(en) (vast/in)houden (of bevatten).”

De Israëlieten deden vooral 2 dingen verkeerd:

1. Ze *verlieten* God. Hij is *de Bron van levend water* (Ps.36:10, Jer.17:13).
2. Ze dienden de afgoden. Dat zijn *gebroken bakken die het water niet eens kunnen vasthouden*, terwijl de Here erg goed water geeft (Joh.4:10-14, 7:37-39).

In die tijd gebruikte men in het heilige land grote *waterbakken* of *cisternen* om in het regen-seizoen het regenwater op te vangen voor de rest van het jaar.⁴¹ Het water uit die bakken was dood, en het smaakte muf. Het water van Jezus was en is vers en levend (Joh.4:10-14).

In de volgende verzen komen de gevolgen van het verlaten van de Here aan de orde.

14 Is Israël een slaaf (of een dienaar), of (of als) is hij een geboren(e) (slaaf/dienaar) van het huis? Waarom is hij [tot (of als/voor)] een prooi (of buit/roof(goed)) geworden (of geweest)?

Een *gewone slaaf* moest zijn meester 6 jaren dienen, maar daarna moest zijn meester hem vrijlaten (Ex.21:2, Jer.34:8-15). Als iemand *als een slaaf was geboren*, dan bleef hij het eigendom van zijn heer (Ex.21:4, vgl. Lev.22:11). Die slaaf kwam pas vrij in het eerstkomende jubeljaar (Lev.25:10,39,40,54). Elk 50^e jaar moest er een jubeljaar zijn.

Het ging dus slecht met Gods volk. Jarenlang werden de Israëlieten onderdrukt. Ze worden hier vergeleken met de minste slaven, want ze werden door vreemden overheersers uitgebuit.

15 Tegen (of Naar/Over/Boven) hem brullen jonge leeuwen. Zij hebben hun stem (of hun geluid) (over)gegeven (= laten klinken). Zij maakten (of stelden) zijn land (of zijn aarde) tot (of als) een woestijn. Zijn steden zijn verbrand (of in brand gestoken), zonder inwoner (= zodat niemand er meer woont).

Tegen het volk Israël *brullen jonge leeuwen*. De profeet Jeremia bedoelde met dit vers de aanvallen van de Assyriërs. Herhaaldelijk werd het Tienstammenrijk in het noorden door dit volk aangevallen, totdat in 724 tot en met 722 voor Christus het hele rijk naar Assyrië werd gedeporteerd.

Ook het Joodse Tweestammenrijk in het zuiden ging regelmatig gebukt onder de Assyrische machtsuitbreiding. In 701 voor Christus trok de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) met zijn legers naar het westen. Hij versloeg de buurvölker van het Tweestammenrijk Juda. Daarna veroverde hij bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk (waarschijnlijk 200.150) naar Assyrië.⁴²

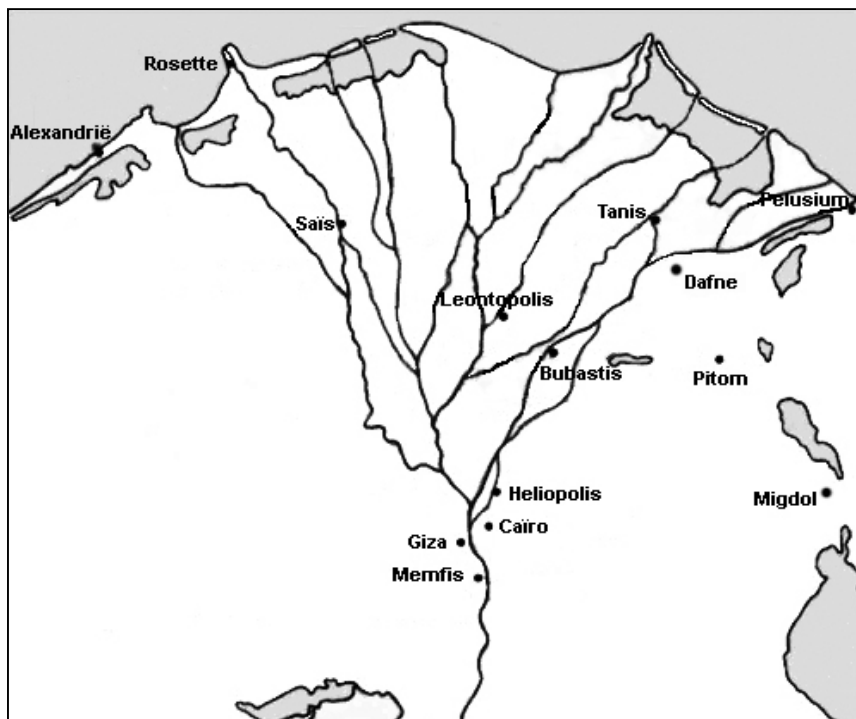
⁴¹ Vergelijk hiermee de cisterne waarin Jeremia werd opgesloten (Jer.38:6).

⁴² Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden

In hetzelfde jaar belegerde de Assyrische koning de hoofdstad Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13). Zijn legers stonden klaar om deze laatste stad te veroveren, maar de Knecht van Jahweh (= de Here Jezus) verlostte Jeruzalem,⁴³ en doodde 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger (2Kon.19:35, Jes.37:36). Hoogstwaarschijnlijk stierven die soldaten aan de pest.⁴⁴ De Assyrische koning Sanherib kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren (2Kon.18 en 19, 2Kron.32:1-23).

Koning Esarhaddon (681 – 669), die Sanherib (705 – 681) was opgevolgd, veroverde omstreeks 681 zelfs de hoofdstad Jeruzalem. Hij nam koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen (2Kron.33:10,11).⁴⁵

16 Ook (of Zelfs/Ja(zeker)) grazen (of weiden) (= scheren) de zonen van Nof en Tachpanches jou (vrouwelijk) (= Jeruzalem) ⁴⁶ de schedel (af (= kaal)).

Nof is dezelfde stad als Memphis. Het lag iets ten zuiden van Caïro aan de Nijl. Het was een belangrijke stad in Egypte met veel tempels. Vooral de afgod Ptah en de Apisstier werden er vereerd.⁴⁷

200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld.

Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

⁴³ Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van de Here (= hier Jahweh). Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

⁴⁴ Zie Herodotus, *Historiën*, deel 2, 141.

Flavius J., *Joodse Oudheden*, deel 10, hoofdstuk 1:5.

⁴⁵ Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

⁴⁶ In het Hebreeuws zijn steden en landen vrouwelijk. In dit vers wordt met het vrouwelijke (persoonlijk voor-naam)woord *jou*, Jeruzalem als vertegenwoordigster van het Tweestammenrijk Juda aangeduid.

Tachpanches is dezelfde stad als Dafne. Het lag in het oosten van de Nijldelta van Egypte. Daar stond een paleis van de farao, waar Jeremia stenen verborg als een teken voor de komst van Nebukadnezar II (604 – 562) (Jer.43:9). Beide steden hebben als hoofdstad gefunctioneerd.

Nadat de vrome koning Josia (640 – 609) in zijn strijd tegen het Egyptische leger was gesneuveld, werd *Jeruzalem* met het Tweestammenrijk door Egypte *de schedel kaalgeschoren*. Farao Necho II (609 – 594) maakte de oudste zoon van Josia koning in zijn plaats. Deze zoon heette Eljakim. De farao gaf Eljakim de naam Jojakim (608 – 597). Hij legde het Tweestammenrijk Juda een heel zware boete op (2Kon.23:32-34, 2Kron.36:2-4). Juda werd daarmee een vazalstaat van Egypte met de vazalkoning Jojakim op de troon.

17 Doe (of Maak) jij dit niet aan (of voor/naar) jou (vrouwelijk enz.) (= Deed ⁴⁸ jij dit jezelf niet aan) jouw verlaten (of jouw achterlaten/loslaten) jouw God Jahweh (= door jouw God Jahweh te verlaten) in (of met) de tijd van jouw leiden (of laten gaan) in (= op) de weg (= in de tijd dat Hij jou op de weg leidde)?

In tegenstelling met vers 3 schijnen andere volken Israël ongestoord te kunnen onderdrukken en uitbuiten. Toch zal ieder volk die dat doet, zijn straf niet ontlopen.

18 En nu (= Welnu), wat (of hoe) heb jij (vrouwelijk) omtrent (of naar/voor/van) de weg van (= naar) Egypte (= wat heb jij naar Egypte te gaan) om water van Sjichor te drinken? [En] Wat (of Hoe) heb jij (vrouwelijk) omtrent (of naar/voor/van) de weg van (= naar) Assyrië (= Wat heb jij naar Assyrië te gaan) om water van de rivier (de Eufraat) te drinken?

Sjichor (= Donker) is een andere naam voor de Nijl in Egypte, of een deel van die rivier.

Met *het drinken van water* uit één van die 2 grote rivieren wordt het zoeken om hulp bedoeld. Zowel bij *Assyrië* als bij *Egypte* zochten de Israëlieten om ondersteuning (2Kon.17:4, Hos.7:11, 12:2). Eerst vroeg het Tweestammenrijk Juda om hulp bij Assyrië (2Kon.16:7,8). Dat liep uit op onderdrukking en verwoesting van het heilige land. Ook zochten ze bescherming bij Egypte in plaats van bij de Here (2Kon.18:21,24, Jes.30:1-5). Dat liep eveneens op niets uit. Egypte kon in die tijd tegen de Assyrische legers niet op. Toen Jeremia de profetieën uit dit hoofdstuk van God kreeg, werd het Tweestammenrijk Juda zelfs door de Egyptenaren onderdrukt en uitgebuit (v.16).

19 “Jouw slechtheid (of Jouw kwaad) straft jou (vrouwelijk enz.), en jouw afdwalingen (of jouw afkerigheden) wijst (= wijzen) jou terecht (of bestraft/berispt (= bestraffen/berispen) jou). [En] weet (of (er)ken) en zie (in), (om)dat (of want/Ja,) het slecht (of kwaad) en bitter is (om) jouw God Jahweh te verlaten (of achter te laten/los te laten), en geen eerbied (of ontzag) van (= voor) Mij is bij (of aan) jou (= en geen eerbied voor Mij te hebben)!” is een woord (of een uitspraak) van de Heer Jahweh van de (hemelse) legers.

20 “Ja, (of want/(om)dat) van(af) (of (van)uit) heel lang (geleden) (of eeuwig) (= Ja, sinds lange tijd) heb jij ⁴⁹ jouw (vrouwelijk enz.) juk kapot gebroken (of juk verbroken). Jij hebt ⁵⁰

⁴⁷ Apis is een Egyptische afgod. Die werd voorgesteld als een stier met een zonnescijf tussen de horens. In de vroege geschiedenis was de stier een vruchtbaarheidssymbool. De farao's uit het Oude Egyptische Rijk werden vaak met de stier vereenzelvigd, en als zodanig afgebeeld. De Apisstier van Memfis werd als aardse belichaming van de afgod Ptah beschouwd.

⁴⁸ Voor de verleden tijd is gekozen op grond van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en het tekstverband. Helaas is het 2^e hoofdstuk van Jeremia in de Dode Zee-rollen verloren gegaan.

⁴⁹ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier *heb ik*. Op grond van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en het tekstverband is voor *heb jij* gekozen.

Helaas is het 2^e hoofdstuk van Jeremia in de Dode Zee-rollen verloren gegaan.

⁵⁰ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier *Ik heb*. Op grond van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en het tekstverband is voor *Jij hebt* gekozen

jouw banden verscheurd (of afgescheurd). Jij zei: “Ik zal (of moet) (= Ik wil) (U) niet dienen.” Ja, (of want/(om)dat) op elke hoge (of hoogmoedige) heuvel en onder elke groene (of bladerrijke) boom lig (of buk/buig) jij (neer) (als) een hoer.”

De Joden wilden het zachte juk en de lichte last van Jahweh niet dragen (Mat.11:28-30). *Ze braken het zachte juk* aan stukken. *Ze wilden hun hemelse Vader niet dienen*, zoals Hij, dat wil. Ze dachten, dat ze daardoor hun vrijheid tegemoet gingen.

Ze vertrouwden niet op God, maar op de grote landen met hun afgoden. Het vertrouwen op de machtige landen van die tijd en de dienst aan hun afgoden wordt vergeleken met *hoererie*. Israël zocht als bruid van de Here, ook haar heil bij andere goden (Hos.4:11-14). Bovendien ging de afgodendienst vaak samen met (religieuze) prostitutie.

Een groene of bladerrijke boom was een symbool van vruchtbaarheid.

21 “En Ik (= Ik echter), had jou geplant (als) een edele (of blauwe) druivenplant (van) een volkomen (of een geheel/al(les)/elk) betrouwbaar zaad. [En] hoe ben jij voor (of naar/tegen/van) Mij veranderd (of omgevormd) (in/tot) verbasterde(n) (of ontaarde(n)) (= wilde(n)) (ranken) van een vreemde (of uitheemse) druivenplant!”

Zoals *een edele druif* veel vruchten voort kan brengen, zo konden de Joden een zegen zijn voor hun omgeving en voor de eer van Gods naam. Ze hadden helemaal geen machtige landen en afgoden nodig, want de Here had goed voor ze gezorgd (v.6,7^a,13).

22 “Ja, (of want/(om)dat) al(s) zal (= zou) jij (vrouwelijk enz.) je wassen met soda (of natriumcarbonaat), en jij zal (= zou) voor (of naar/van) je(zelf) zeep (of alkali/loog) talrijk maken (of vermeerderen) (= veel zeep gebruiken), jouw ongerechtigheid (of jouw onrecht) is (= blijft) een vlek (of een bezoedeling) voor (of naar/van) mijn (aan)gezicht (= mijn ogen)”, is een woord (of een uitspraak) van de Heer Jahweh.

23 “Hoe zal (of moet) (= kun) jij (vrouwelijk enz.) zeggen: “Ik heb mij niet verontreinigd (of onteerd)? Ik ben niet achter (of na) de Baäls (aan)gegaan?” Zie jouw weg in (of door) het dal (of de vallei)! Weet (of Erken) wat (of hoe) jij gedaan (of gemaakt) hebt, snel (of vlug) dromedariskalf (of kameelkalf) (vrouwelijk), (die) haar wegen doorkruist (of loopt (of gaat) heen en weer/verdraait/verstrikt)!”⁵¹

Met vers 23 wordt niet bedoeld, dat de Joden ontkenden, dat er andere goden werden gediend. Ze hadden wel gezegd, dat ze de Here helemaal niet waren vergeten. *Ze waren niet* in plaats van Hem *achter de Baäls* (= de Heren/Echtgenoten) *aangegaan*. Naast hun afgoden dienden ze op hun manier immers ook de God Jahweh.

Met *jouw weg in het dal* wordt het dal van een zoon van Hinnom bedoeld. Daar werden kinderen geofferd aan de afgod Baäl Moloch (= Heer Koning) (2Kon.16:3, 17:17^a, 21:6^a, 23:10, Jer.7:31, 19:5, 32:35, enz., vgl. Lev.18:21, 20:1-5, Deut.18:10^a).

Als een wild *dromedariskalf doorkruiste* het Joodse volk zijn wegen. Verreweg de meeste mensen *liepen heen en weer* tussen de verering van de afgoden en de dienst voor de Here; tussen hun vertrouwen op Egypte en op Assyrië (v.18).

24 “Een wilde ezelin, gewend (of getraind) (aan) de woestijn (of de wildernis), heeft in de begeerte (of de lust/het verlangen) van zijn (= haar) ziel (= van zichzelf) de wind (of de adem/geest) opgesnoven (of naar de wind (of de adem/geest) gehapt). Haar paardrift (of Haar seksuele drift), wie zal het (of haar) laten terugkeren (of laten omkeren/afkeren)? Al(len) (die)

⁵¹ Kamelen kwamen en komen in Israël niet voor. Die leven in gebieden waar het ook vriest. Het Hebreeuwse woord voor *kameel* en *dromedaris* is hetzelfde. Men heeft daar het Nederlandse woord *kameel* voor gekozen, maar het moet gelezen worden als *dromedaris*. Dromedarissen komen vandaag in Israël nog steeds veel voor.

haar zoeken (of verlangen), worden niet moe. In (of Door) haar maand zullen zij haar (wel) vinden.”

Zoals *een wilde ezelin* in de paartijd ervoor zorgt, dat de ezelshengsten haar weten te vinden, zo zocht het Joodse volk naar de gunst van vreemde mogendheden met hun afgoden.

25 “Verhinder (Weerhoud) (= Bespaar) jouw (vrouwelijk enz.) voet van(uit) (of vanwege) (= voor) (het lopen) zonder schoenen (of ongeschoeid/barrevoets), en jouw keel (of jouw hals) van(uit) (of vanwege) (= voor) dorst (of uitdroging). Jij zei: “Nee, (of Niet) hopeloos (of wanhopig (of mismoedig) zijn), want (of (om)dat/Ja,) ik heb vreemd(eling)en liefgehad (ik heb van vreemd(eling)en gehouden), en ik zal achter (of na) hen (aan) gaan (of wandelen).”

Zoals het Joodse volk in het verleden vertrouwde op de grote en machtige landen, zo was het van plan om dat in de toekomst ook te doen.

26 “(Zo)als de schande (of de schaamte) van een dief is, (zo)als hij wordt ontdekt (of gevonden), (juist) zo (of aldus) zijn zij van het huis van Israël te schande (of beschaamd) geworden (of gemaakt): zij, hun koningen, hun vorsten, hun priesters en hun profeten.”

In dit vers worden vooral de leiders van het hele volk Israël bedoeld (vgl. v.8). Zij gingen de mensen voor op de verkeerde weg.

27 “(Zij) zeggen tegen (of voor/van) een (stuk) hout (of een boom): “U (of Jij) (mannelijk) bent mijn vader”, en tegen een steen: “U (of Jij) (vrouwelijk) hebt mij gebaard (of voortgebracht).” Ja, (of want/(om)dat) zij hebben naar (of bij/tegen) Mij de nek (of de rug) (toe)gekeerd (of (toe)gewend), en niet het (aan)gezicht, en (= maar) in (of met/door) de tijd van hun onheil (of hun slechtheid) zeggen zij: “Sta op, en red (of verlos) ons!”

Mannelijke afgoden werden als vader aangesproken, en vrouwelijke als moeder.

28 “[En] waar zijn jouw (mannelijk) (af)goden die jij (mannelijk) voor (of van/naar) jou (vrouwelijk) hebt gemaakt (of gedaan)? Zij moeten (of zullen) opstaan, als (of of) zij jou (mannelijk enz.) zullen (of moeten) (= kunnen) verlossen in (of met/door) de tijd van jouw onheil (of jouw slechtheid), want (of (om)dat/Ja,) (zoals) het aantal (of het getal) van jouw steden is, zijn (= is het aantal) van jouw (af)goden geweest, Juda!”

Terwijl het slecht gaat met de Joden, daagt de Here ze uit om hun afgoden om hulp te vragen (Deut.32:37,38). Zou het helpen?

29 “Waarom (of Voor wat (of hoe)/Waarvoor) klagen (of strijden) jullie (of voeren jullie een rechtszaak/maken jullie ruzie) tegen (of bij/naar) Mij? Jullie hebben allemaal in (= tegen) Mij overtreden (of gerebelleerd)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

30 “Tevergeefs (of Voor niets) heb Ik zonen van jullie (of Ik jullie zonen) (dood)geslagen (of verslagen/getroffen). Zij hebben geen vermaning (aan/mee)genomen. Jullie zwaard heeft profeten van jullie (of heeft jullie profeten) (zo)als een verwoestende (of verdervende) (= verscheurende) leeuw verslonden (of (op)gegeten/verteerd).”

Toen het leger van koning Josia (640 – 609) de strijd tegen de Egyptenaren verloor, waren er natuurlijk veel (jonge) mannen van het Tweestammenrijk *doodgeslagen*.

Uit vers 30 blijkt bovendien, dat door het *zwaard* van kwaadaardige Joden in het verleden veel *profeten* van de Here waren vermoord (2Kon.21:16, 2Kron.24:21,22). Ook koning Jozakim (608 – 597) liet profeten ombrengen (Jer.26:20-24, 36:26). Een deel van het Joodse volk deinsde evenmin voor een profetenmoord terug (Jer.26:9, Neh.9:26, vgl. Mat.23:35,37, Luk.11:47-51, Hand.7:52).

31 Jullie (van deze) generatie (of (van dit) geslacht), overweeg (of begrijp/(be)zie/(be)-

kijk) een woord (of een zaak) van Jahweh! “Ben Ik voor (of naar/tegen/van) Israël de (= een) woestijn (of wildernis) geweest, of (of als) een donker(e) (of duister(e)) land (of aarde)? Waarom (of Waarvoor) hebben (= heeft) mijn volk gezegd: “Wij hebben de macht (of de heerschappij) genomen (of gehad) (of Wij zijn de heren geweest (of geworden)/hebben (rond)gezworven). Wij komen niet weer (of nog (eens)/opnieuw/verder/meer) naar (of tot/bij) U (of Jou) (toe)?”

In de periode dat de vrome koning Josia (640 – 609) regeerde, ging het voorspoedig met het Joodse volk. *God was geen woestijn voor de Israëlieten*, maar zorgde goed voor het Tweestammenrijk. Toen de kwaadaardige koningen Joahaz (609) en Jojakim (608 – 597) aan de macht kwamen, ging het helemaal mis.

32 “Vergeet (of Negeert/Minacht) een meisje (of een maagd) haar sieraad (of haar sieraden); een bruid (of een jonge vrouw) haar (versierende) linten (of banden)? En mijn volk (= Mijn volk echter,) zij hebben (= het heeft) Mij dagen zonder (of er is geen) aantal (of getal) (= Mij talloze dagen) vergeten (of genegeerd/geminacht).”

Bij die *versierende linten* moeten we denken aan linten of banden die bruidskleding bij elkaar hielden, en een mooie vorm gaven.

Zomin *een meisje haar sieraad en een bruid de belangrijke linten* van haar bruidskleding vergeten, zouden de Joden hun God niet moeten vergeten. Toch vergaten ze Hem *talloze dagen*. Slechts af en toe als het uitkwam, dachten ze aan Hem.

33 “Wat (of Hoe) weet (of maak/handel) jij (vrouwelijk enz.) (= Jeruzalem) goed jouw weg om liefde te (ver)zoeken (of te eisen)! (Juist) zo (of Daarom) heb jij ook (of zelfs) jouw slechte(wege)n (= jouw slechte manieren) onderwezen (of (goed) geleerd).”

Met *het zoeken naar liefde* wordt het zoeken naar de gunst van andere landen met hun afgoden bedoeld. Daardoor leerde een belangrijk deel van het Joodse volk niet alleen slechte manieren zeer goed aan, maar droeg het deze slechte manier van leven ook aan andere mensen over. Als de liefde voor God verdwijnt,⁵² vermindert (vaak) eveneens de liefde voor de medemens. Zo gaf men om het leven van een volksgenoot niet meer zoveel. Vooral de arme mensen en de zwakken in de samenleving moesten het ontgelden.

34 “Ook (of Zelfs) in (of door) jouw zomen (van je kleren) zijn (= is) bloed van arme(lastige), onschuldige (of onbezoedelde/schone/reine) zielen (= levende mensen) gevonden (gevoerd). Jij hebt hen niet met (of door/ in) (= bij) een inbraak gevonden (= betrapt). Ja, (of (om)dat/want) boven (of over/op (grond van)/omtrent) dit alles

35 zei jij (vrouwelijk enz.) (= Jeruzalem): “Ja, (of want/(om)dat) Ik ben onschuldig [geweest]. Inderdaad (of (Ja)zeker), zijn (= Gods) woede is (= zijn woede heeft zich) van(uit) mij afgekeerd (of omgekeerd/teruggekeerd).” Zie, Ik voer met jou een rechtszaak op (grond van) (of over/boven) jouw zeggen (= wat jij hebt gezegd): “Ik heb niet gezondigd.”

Als iemand 's nachts een dief doodsloug, ging hij volgens de wetten die de Here aan Mozes had gegeven, vrijuit. Hij mocht niet worden gestraft (Ex.22:2).

36 “Wat (of Hoe) ga jij veel (of buitengewoon/erg) (= vaak) (weg) (of ben jij buitengewoon (of erg/veel) uitgeput) om jouw weg (= jouw koers) te veranderen (of om te vormen)! Ook (of Zelfs) van(wege) (of (van)uit) (= door) Egypte zal jij worden teleurgesteld (of wor-

⁵² De liefde voor de Here vermindert niet alleen door Hem te verlaten, en/of andere goden te gaan dienen. Dit kan ook gebeuren door het dienen van God op een eigenwillige manier, of alleen af en toe, als het je uitkomt. De hemelse Vader wil uitsluitend gediend worden, zoals Hij dat graag wil. Bovendien kun je Hem niet dienen, als je de liefde voor je medemens laat varen (1Joh.2:7-11, 3:14-17, 4:20,21).

den beschaamd/ontmoedigd), zoals jij teleurgesteld (of beschaamd/ontmoedigd) bent (geworden) van(wege) (of (van)uit) (= door) Assyrië.”

Een deel van het Joodse volk vertrouwde ondanks alles nog op de bescherming van Egypte. Bij dat deel van het volk hoorde ook koning Jojakim (608 – 597).

37 “Ook (of Zelfs) hier (of dit/deze/zulk) (= daar) vandaan (of van(uit/af/wege)) zal jij (vrouwelijk enz.) vertrekken (of wegtrekken/weggaan) en (= met) jouw handen op (of boven/over) jouw hoofd, want (of (om)dat/Ja,) Jahweh heeft jouw toeverlaat (of jouw voorwerp van vertrouwen) (= hen, op wie jij vertrouwt,) verworpen (of veracht). [En] jij zal omtrent (of voor/van/naar) (= met) hen niet voorspoedig zijn (of geen voorspoed ondervinden).”

In die tijd legde veel mensen hun handen op hun hoofd als een teken van wanhoop en verdriet (2Sam.13:19).

1 Om te zeggen (= Men zegt): “Zie, (= Als) een man zijn vrouw (weg)stuurt (of (weg)zend)), en zij is van(uit) (of van(wege)) hem (weg)gegaan (of (weg)gewandeld), en zij is (de vrouw) van (of voor/aan) een andere (of volgende) man geworden (of geweest), zal hij (dan) weer (of nog (eens)/opnieuw) naar (of tot/bij) haar terugkeren (of omkeren)? Zou het land (of de aarde) niet ontheiligen(d) (of ontwijden(d)) (= niet verschrikkelijk) worden ontheiligd (of worden ontwijd)? [En] Jijzelf (vrouwelijk) hebt met veel (of talrijke) vrienden (of (met)gezellen/makkers) overspel gepleegd (of hoererij bedreven), en (dan) naar (of (tot/bij) Mij terugkeren (of omkeren)?” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Als iemand (op grond van overspel) van zijn vrouw ging scheiden, en die vrouw was inmiddels met een andere man getrouwd (geweest), dan mocht hij volgens de wetten die de Here aan Mozes had gegeven, niet opnieuw met die vrouw trouwen (Deut.24:1-4). Heel veel Joden uit de tijd waarin de profeet Jeremia leefde, hadden structureel afgoden gediend. Het overgrote deel van Gods volk, de bruid van de Here, had door die afgoderij dus structureel *overspel gepleegd*.⁵³ Jahweh was helemaal op de achtergrond geraakt. Zouden die Joden nog naar Hem kunnen terugkeren? Door die vraag niet te beantwoorden, wordt de spanning hoog opgevoerd.

2 “Hef (= Sla) jouw (vrouwelijk enz.) ogen (op) naar (of over) de kale (of onbebouwde) heuvels (of hoogten), en (be)zie (of (be)kijk)! Waar heb jij geen gemeenschap gehad? Voor (of Omtrent/Van) hen heb jij vlakbij (of op/over) wegen (neer)gezet (of gebleven/verbleven/gewoond), (zo)als een Arabier in (of door) de woestijn (of de wildernis). Jij ontheiligde (of ontwijdde) het land (of de aarde) met (of door) jouw overspel(en) (of hoererijen) en met (of door) jouw slechtheid (of jouw kwaad).”

De meeste hoeren gingen in die tijd aan de kant van de weg zitten om mannen te verleiden (vgl. Gen.38:14,15). Zoals een *Arabier* zich vaak *in de woestijn* bevindt, en een hoer aan de kant van de weg, zo lonkte Jeruzalem (als vertegenwoordigster van het Tweestammenrijk Juda) naar bondgenootschappen met andere landen.

3 “De regenstromen (of De slagregens) zijn tegengehouden (of ingehouden/verhinderd) (geworden), en een late regen is (er) niet geweest. Jij hebt het voorhoofd (of een wenkbrauw) van een hoer (of een overspeelster) [gehad]. Jij hebt geweigerd je te schamen (of beschaamd te zijn).”

De *late regen* kwam in de maanden maart en april. Die regen was nodig om het gewas te kunnen laten rijpen voor de oogst. Als die regen niet of niet voldoende kwam, dan moest de bevolking honger lijden.

⁵³ Op overspel stond in de tijd van het Oude Testament de doodstraf (Lev.20:10, vgl. Joh.8:2-11).

Dat de regen uitbleef of uitblijft, gebeurt niet vanzelf. Het is God, die het laat regenen of niet. Dat geldt trouwens ook voor de regen in onze tijd.

Het was in de Oudheid de gewoonte, dat publieke vrouwen hun naam op hun *voorhoofd* schreven (vgl. Op.17:5).

4 “Heb jij niet van(af/uit/wege) nu naar (of tot/van/voor) Mij geroepen (of genoemd): “Mijn Vader, U bent de Vertrouweling (of de (Boezem)vriend/Leider) van mijn jeugd (of jonge jaren)!”

Doordat het volk honger moest lijden, en door Egypte werd onderdrukt, bad het vooral weer tot de Here. Nu zou opeens niet meer een stuk hout de vader van veel Joden zijn (v.27), maar Jahweh.

Hij was inderdaad de *Vader* en *Vertrouweling* van zijn volk Israël vanaf zijn (of haar) jeugd in Egypte (vgl. Jer.2:2).

5 “Zal Hij voor (of tot/van) eeuwig (of altijd/een lange tijd) wrok koesteren (of (be/vast)houden/bewaken/de wacht houden) (= gegriefd blijven), of (of als) zal Hij (het) voor (of tot/van) altijd(durend) (of eeuwig(durend)) (vast/onder)houden (of bewaken/behoeden/beschermen)?” “Zie, (zo) heb jij gesproken (of beloofd), (maar) jij deed (of handelde/maakte) slechtheden (= wat slecht is). Jij was (ertoe) in staat (of Jij kon (het) (aan/bereiken)/had de kracht (of het vermogen) (ervoor)).

Een beroep op Gods genade en barmhartigheid doen, terwijl men gewoon doorgaat met zondigen, en niet naar Hem wil luisteren, is een zinloze bezigheid (1Sam.28:6, 1Pet.3:7). Mensen die structureel ongehoorzaam zijn aan de Here, kunnen beter niet bidden. Hij luistert er niet naar, en verafschuwt het (Spr.15:8,29, 28:9, Jes.1:13-17). De Almachtige luistert alleen maar naar mensen, die ook echt naar Hem willen luisteren. Op alleen maar lippendienst zit Hij niet te wachten.

4. Israël is afkerig, en Juda is onbetrouwbaar.

Hoofdstuk 3:6-4:4

6 In de dagen van koning Josia zei Jahweh tegen mij: “Heb jij gezien wat het afvallige Israël gedaan heeft? Zij, zij is naar elke hoge berg gegaan, en naar de onderkant van elke groene boom. Daar pleegde zij overspel.”

7 “Ik zei, nadat zij dit alles gedaan had: “Jij moet naar Mij terugkeren”, maar zij is niet teruggekeerd. Haar verraderlijke zus Juda zag het.”

8 “Ik zag, dat bij alle gelegenheden het afvallige Israël overspel had gepleegd. Ik heb haar weggestuurd. Ik gaf aan haar een echtscheidingsbrief, maar het verraderlijke Juda, haar zus, is niet bang geweest. Ze ging zelf ook overspel plegen.”

9 “Door de lichtzinnigheid van haar overspel werd het land ontheiligd. Zij pleegde overspel met steen en met hout.”

10 “Zelfs in dit alles is haar verraderlijke zus Juda niet naar Mij teruggekeerd met haar hele hart, maar in schijn”, is een woord van Jahweh.

11 Jahweh zei tegen mij: “Het afvallige Israël, heeft zichzelf gerechtvaardigd boven het verraderlijke Juda.”

12 “Ga! Jij moet deze woorden uitroepen naar het noorden. Jij moet zeggen: “Bekeer je, afvallig Israël!”, is een woord van Jahweh. “Ik zal jullie niet boos aankijken, want Ik ben goedgezind”, is een woord van Jahweh: “Ik zal niet voor eeuwig wrok koesteren.”

13 Alleen, erken jouw ongerechtigheid, dat jij tegen jouw God Jahweh hebt overtreden! “Jij richtte jouw wegen naar vreemden onder elke groene boom, en naar mijn stem hebben jullie niet geluisterd”, is een woord van Jahweh.

14 “Bekeert jullie, afkerige zonen!”, is een woord van Jahweh: “Ja, Ikzelf ben jullie Heer. Ik zal jullie meenemen; 1 uit een stad en 2 uit een familie. Ik zal jullie naar Zion laten komen.”

15 “Ik zal aan jullie herders naar mijn hart geven. Zij zullen jullie weiden met kennis en verstand.”

16^a “Ja, jullie zullen talrijk worden. Jullie zullen vruchtbaar zijn in het land in die dagen”, is een woord van Jahweh.

16^b “Ze zullen niet meer zeggen: “De ark van het verbond van Jahweh.” Die zal niet meer in een hart opkomen. Zij zullen er niet meer aan denken, en zij zullen er geen aandacht meer aan geven. Hij zal niet meer worden gemaakt.”

17 In die tijd zullen ze Jeruzalem noemen: “De troon van Jahweh”. Alle heidenvolken zullen bij haar verzameld worden; voor de naam van Jahweh te Jeruzalem. Zij zullen niet meer de hardnekkigheid van hun slechte hart achterna gaan.”

18 “In die dagen zullen zij van het huis van Juda naar het huis van Israël gaan. Zij zullen samen uit het land van het noorden komen naar het land dat Ik jullie voorvaders in erfelijk bezit gegeven heb.”

19 “Ik echter, Ik had gezegd: “Hoe zal Ik jou tussen de zonen neerzetten, en zal Ik aan jou een begeerlijk land geven; het sierlijkste erfelijk bezit van de heidenvolken!” Ik zei: “Jullie moeten Mij “Mijn Vader” noemen, en jullie moeten je niet van Mij afkeren.”

20 “Zeker, zoals een vrouw ontrouw is geworden aan haar vriend, zo zijn jullie Mij ontrouw geworden, huis van Israël”, is een woord van Jahweh.

21 Een geluid is op de kale heuvels gehoord, gehuil, smeekbeden van zonen van Israël, omdat zij hun weg bedorven hebben. Ze hebben hun God Jahweh genegeerd.

22 “Bekeert jullie, afkerige zonen! Ik zal jullie afkerigheden genezen.” “Hier zijn wij. Wij zijn naar U gekomen, want U bent onze God Jahweh.”

23 “Zeker, bedrog is vanaf de heuvels. Het rumoer is vanaf de bergen. Zeker, door onze God Jahweh is de redding van Israël.”

24 “De schande heeft het werk van onze voorvaders verslonden vanaf onze jeugd: hun schapen en hun runderen, hun zonen en hun dochters.”

25 “Wij liggen in onze schande, en onze smaad bedekt ons, want wij hebben tegen onze God Jahweh gezondigd: wij en onze voorvaders, vanaf onze jeugd totaan deze dag. Wij hebben niet geluisterd naar de stem van onze God Jahweh.”

1 “Als jij je bekeert tot Mij, Israël”, is een woord van Jahweh: “zal jij terugkeren. Als jij jouw gruwelen voor Mij wegdoet, dan hoef jij niet te vluchten.”

2 Jij moet zweren: “Zo waar Jahweh leeft”, in waarheid, in recht en in gerechtigheid. De heidenvolken moeten elkaar met Hem zegenen, en zij moeten zich met Hem beroemen.

3 Ja, dit heeft Jahweh gezegd tegen de mannen van Juda en tegen Jeruzalem: “Ploegt voor jullie ongeploegd land! Jullie moeten niet tussen de dorren zaaien.”

4 Laat jullie besnijden voor Jahweh, en doet weg de voorhuiden van jullie harten, mannen van Juda en inwoners van Jeruzalem! “Anders zal mijn grimmigheid uitslaan als een vuur. Het zal branden, terwijl er niemand blust vanwege jullie slechte daden.”

Dit gedeelte is afkomstig uit de tijd dat koning Josia (640 – 609) regeerde. De grote reformatie in het 18^e regeringsjaar van deze koning (623 of 622) moest nog komen, want de openbare zonde en afgoderij was nog niet uitgeroeid (Jer.3:9,11). Omdat Jeremia in het 13^e regeringsjaar van koning Josia (628 of 627) met zijn werk begon, moeten deze profetieën tussen 628 en 622 voor Christus zijn ontstaan.

De trotse Joden van het Tweestammenrijk Juda moesten niet denken, dat ze veel beter waren dan de Israëlieten uit het Tienstammenrijk, dat ruim een eeuw geleden in ballingschap was gevoerd. Ook aan hen die in het noorden van het heilige land hadden gewoond, beloofde de Here een rijke toekomst.

6 In (of Met) de dagen van [de] koning Josia zei Jahweh tegen (of naar/tot) mij: “Heb jij gezien wat het afvallige (of afgekeerde) Israël gedaan (of gemaakt/gehandeld) heeft? Zij, zij is naar (of op/over) elke hoge (of verheven/trotse) berg gegaan (of gewandeld), en naar (of tot/bij) de onderkant van (of onder) elke groene (of bladerrijke) boom. Daar pleegde zij overspel (of Daar bedreef zij hoererij).”

In deze verzen (v.6-11) wordt niet zoals in het vorige gedeelte over heel Israël gesproken als eenheid, maar worden het Tienstammenrijk Israël en het Tweestammenrijk Juda met elkaar vergeleken. Beide rijken worden voorgesteld als 2 overspelige vrouwen (vgl. Ezech.16:44-63, 23). De vrouw die het Tienstammenrijk voorstelt, wordt *afvallig* genoemd, en de vrouw die het Tweestammenrijk vertegenwoordigt, wordt als *verradelijk* aangeduid. Deze 2 duidelijke woorden spreken voor zich.

7 “Ik zei, na(dat) (of achter) zij al deze(dinge)n (= dit alles) gedaan (of gemaakt) had: “Jij moet (of zal) naar (of tot/bij) Mij terugkeren (of omkeren)”, en (= maar) zij is niet teruggekeerd (of omgekeerd). Haar verraderlijke (of bedrieglijke/trouweloze) zus Juda zag (het).”

Doordat het overgrote deel van het Tienstammenrijk Israël zich ondanks de waarschuwingen van Gods profeten niet wilde bekeren, was dit rijk al ruim een eeuw geleden door de Assyrische legers vernietigd. De bevolking die de strijd had overleefd, was in de jaren 724 – 722 voor Christus naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:5,6, 18:11).

8 “Ik (be)zag (of (be)keek), (om)dat (of want/Ja,) om(trent) (of op (grond van)) (= bij) alle (of elke) gelegenheden (of redenen) [waarbij (of wanneer/als/dat/wat)] het afvallige (of afgekeerde) Israël overspel had gepleegd. Ik heb haar weggestuurd (of weggezonden). Ik gaf aan (of naar/tot/bij) haar een (zend)brief (of boek) van haar echtscheiding(en) (= een echtscheidingsbrief),⁵⁴ en (= maar) het verraderlijke (of bedrieglijke/trouweloze) Juda, haar zus, is niet bang geweest (of heeft niet gevreesd/heeft geen ontzag gehad). Zij ging (of wandelde), (en) ook (of zelfs) zijzelf pleegde overspel (of bedreef hoererij) (= Zij ging zelf ook overspel plegen).

Het lag voor de hand, dat de inwoners van het Tweestammenrijk Juda van de ondergang van het Tienstammenrijk Israël erg zouden schrikken, en zich zouden bekeren. Dit was echter niet het geval.

9 “[Het is gebeurd (of geweest/geworden)] van(wege/uit) (= door) de licht(zinnig)heid (of de vloek)⁵⁵ van haar overspel (of haar hoererij) werd het land (of de aarde) ontheiligd (of ontwijd). Zij pleegde overspel met [de] steen en met [het] hout (of de (= een) boom).”

10 “Zelfs (of Ook) in (of door/met) dit alles is haar verraderlijke (of bedrieglijke/trouweloze) zus Juda niet naar (of tot/bij) Mij teruggekeerd (of omgekeerd) met (of in/door) haar hele hart, en (= maar) [als (of of)] door (of met/in) bedrog (of misleiding/valsheid) (= in schijn)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

In het 12^e regeringsjaar (629 of 628) van koning Josia (640 – 609) was er een begin gemaakt met het verwijderen van de afgodsbeelden, gewijde palen en offerhoogten (2Kon.23:15-20, 2Kron.34:3-7). Deze 1^e reformatiegolf zette echter nog niet volledig door. Ook kon de vrome koning de kwaadaardige harten van de meeste Joden niet veranderen.

11 Jahweh zei tegen (of naar/tot) mij: “Het afvallige (of afgekeerde) Israël, heeft haar ziel (= zichzelf) gerechtvaardigd boven het verraderlijke (of bedrieglijke/trouweloze) Juda.”

Vergeleken met het Tweestammenrijk Juda heeft het Tienstammenrijk Israël het niet zo slecht gedaan (Ezech.16:51,52, 23:11). Dit wil natuurlijk niet zeggen, dat de Israëlieten uit het noorden niet zwaar hadden gezondigd.

12 “Ga (of Wandel)! Jij moet (of zal) deze woorden (uit)roepen (of (be)noemen) naar het noorden. Jij moet (of zal) zeggen: “Bekeer je (of Keer terug jij/Keer je om), afvallig (of afgekeerd) Israël!”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh. “Ik zal (of moet) mijn (aan)gezicht niet in (of door/met) jullie laten vallen (= Ik zal jullie niet boos aankijken), want (of (om)dat/Ja,) Ik ben goedgezind (of welgezind/goedgunstig)”, is een woord (of een uitspraak)

⁵⁴ Als een man in die tijd van zijn vrouw wilde scheiden, dan kreeg zij als bewijs een echtscheidingsbrief van hem mee (Deut.24:1, Mat.5:31, Mark.10:4). Daarmee was de scheiding definitief (Deut.24:4).

⁵⁵ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier *het geluid* (of *de klank/stem*) van haar overspel (of hoererij). Op grond van het tekstverband (en de Vulgaat) is voor *de licht(zinnig)heid* (of *de vloek*) van haar overspel (of haar hoererij) gekozen. De Griekse handschriften duiden ook in die richting. Bovendien is het verschil tussen beide woorden in een Hebreeuwse tekst erg klein. (In de Dode Zeerollen is dit hoofdstuk verloren gegaan.)

van Jahweh: “Ik zal (of moet) niet voor (of tot/van) eeuwig (of altijd/een lange tijd) wrok koesteren (of (be/vast)houden/bewaken/de wacht houden) (= gegriefd blijven).”

Met *het noorden* wordt hier het Assyrische rijk bedoeld, waar het overgrote deel van de overlevende Israëlieten uit het Tienstammenrijk in ballingschap woonde. Hoewel het Assyrische rijk in het noordoosten lag, wordt het aangeduid als het noorden, omdat het heilige land voor grote legers alleen vanuit het noorden en zuiden te bereiken was. In het westen lag de Middellandse Zee, en in het oosten was een grote woestijn. Vanuit Assyrië kwam je via het noorden in het land Israël.

De in ballingschap gevoerde Israëlieten worden in deze verzen opgeroepen tot bekering. Dan zal de *goedgezinde* Jahweh ze genadig zijn.

13 Alleen (of Echter), (er)ken (of leer ... kennen) jouw (vrouwelijk enz.) ongerechtigheid (of jouw onrecht), (om)dat (of want/Ja,) jij in (= tegen) jouw God Jahweh hebt overtreden (of gerebelleerd)! “Jij verstrooide (= richtte) jouw wegen naar (of voor/tot/van) vreemden onder elke groene (of bladerrijke) boom, en naar [door/met] mijn stem (of mijn geluid) hebben jullie niet geluisterd”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

14 “Bekeert (of Keert terug/Keert om) jullie, afkerige (of afvallige) zonen!”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Ja, (of (want/(om)dat) Ikzelf ben met (of in/door) jullie getrouwd (= Ikzelf ben jullie Heer (of jullie Echtgenoot/Eigenaar (= jullie Baäl)). Ik zal jullie (mee/aan)nemen; 1 uit een stad en 2 uit een familie (of een geslacht). Ik zal jullie naar (of binnen) Zion laten komen (of brengen).”⁵⁶

Als de Israëlieten uit het vroegere Tienstammenrijk zich *bekeren*, dan zal de Here ze weer terugbrengen naar Jeruzalem.

De uitdrukking *Eén uit een stad en 2 uit een familie*, geeft aan, dat slechts een restant van de bevolking van het Tienstammenrijk is overgebleven. De meeste van hen zijn gestorven door het zwaard, de honger of allerlei ziekten zoals de pest. Andere Israëlieten zijn opgegaan in andere volken.

Het restant van het Tienstammenrijk zal de Here echter sterk in aantal laten toenemen (v.16).

15 “Ik zal aan (of voor/van) jullie herders naar (of overeenkomstig/(zo)als) mijn hart geven. Zij zullen jullie weiden (of hoeden) (met) kennis en verstand (of inzicht).”

Met de *herders* worden de leiders bedoeld (Jer.23:1-5, vgl. Jer.2:8). Deze herders willen *naar Gods hart* leven. Zij zullen het juiste voorbeeld geven. Ze willen leven en handelen, zoals Jahweh dat wil. Het zullen dus leiders zijn, die het volk op een goede manier besturen.

16^a “[Het (of Hij) zal zijn (of worden/gebeuren)] ja, (of (om)dat/want) jullie zullen talrijk worden (of jullie zullen vermeerderen). Jullie zullen vruchtbaar zijn in (of met) het land (of in (of met) (= op) de aarde) in die dagen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

16^b “Ze zullen niet (of geen) meer (of weer/opnieuw/nog/verder) zeggen: “De ark (of De kist) van het verbond van Jahweh.” Het (of Hij) (= Die) zal niet (of geen) (meer) in een hart opkomen (of opgaan). [En] zij zullen er niet (of geen) (meer) aan denken (of zullen hem niet (of geen) meer herinneren), en zij zullen (er) geen (of niet) aandacht (meer) aan geven (of niet (of geen) (meer) voor zorgen/waarnemen/naar zoeken). Hij (of Het) zal niet (of geen) meer (of weer/opnieuw/nog/verder) worden gemaakt (of gedaan).”

⁵⁶ Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

De ark van het oude verbond zal zijn betekenis hebben verloren, omdat er een nieuw verbond zal zijn (Jer.31:31-33, vgl. Hebr.8:8,13).⁵⁷

17 In die tijd zullen ze [naar (of tegen/tot/van/voor)] Jeruzalem (be)noemen (of (uit)roepen): “De troon (of De zetel/stoel) van Jahweh”. Alle (heiden)volken zullen bij (of tot/naar) haar (= Jeruzalem) ⁵⁸ verzameld worden; voor (of naar/tot) de naam van Jahweh tot(in/aan) (of naar/voor) (= te) Jeruzalem. [En] zij zullen niet meer (of weer/opnieuw/nog/verder) achter(na) (of na) de hardnekkigheid (of verstoktheid/verharding) van hun slechte hart gaan (of wandelen) (= Zij zullen niet meer de hardnekkigheid van hun slechte hart achterna gaan).”

Zowel Gods dienaren uit de heidenen als het overgrote deel van de Israëlieten zullen zich in het heilige land helemaal thuis voelen (Ps.87, Zach.2:11, 8:20-23), want in en vanuit de hoofdstad *Jeruzalem* als vertegenwoordigster van heel Israël zal *Jahweh* regeren door zijn Geest en Woord (Joh.14:25,26, 16:7).

Met *Jahweh* wordt God de Vader bedoeld (Zach.14:7, vgl. Mat.24:36, Mark.13:32, Ps.110:1). Geen mens kan Hem (volledig) zien, want dan zou hij of zij sterven (Ex.33:18-23). De heerlijkheid van Jahweh is daarvoor veel te groot.⁵⁹

18 “In die dagen zullen zij van het huis van Juda naar (of ten gunste van/vlakbij/boven) het huis van Israël gaan (of wandelen). [En] zij zullen samen (of eensgezind) (van)uit het land (of de aarde) van het noorden (binnen)komen naar (of ten gunste van/vlakbij/boven) het land (of de aarde) dat (of die) Ik jullie (voor)vaders in erfelijk bezit gegeven heb.”

De verdeling tussen de 10 stammen in het noorden en de 2 stammen in het zuiden zal voorbij zijn. Israël en Juda zullen worden herenigd (Jes.11:11-13, Ezech.37:15-28, Hos.1:11). Ze zullen zich samen met Jahwehs dienaren uit de heidenvolken door de woorden van de goede Herder Jezus Christus laten leiden (Joh.10:16).

Deze profetie is nog niet vervuld. Als de heidenen God massaal verwerpen, zal Hij zich over Israël weer ontfermen (Rom.11:25-32). Nadat eerst een rest van Juda was teruggekeerd onder leiding van Jozua en Zerubbabel, keert na veel eeuwen het hele volk Israël terug. Het dode Israël zal herrijzen. Israël en Juda zullen worden herenigd (Jes.11:13, Ezech.37:15-22). Uit de verre landen waarheen de Here hen had verstrooid, zal Hij hen verlossen (Jer.23:6-8, 30:10, Zach.10:6-12). Jahweh zal Israël en Juda weer terugbrengen naar het land dat Hij aan hun (voor)vaders heeft gegeven (Gen.28:13-15, Jes.11:11-16, Jer.16:15-18, 30:3, Hos.1:10-12, 2:15-22, Am.9:14,15). Verreweg de meeste Israëlieten zullen zich bekeren (Ezech.36:26,27 Hos.3:5, 14:5, Zach.12:10-14, 13:8,9). God zal hun ogen openen voor het nieuwe verbond, dat Hij met hen sluit (Rom.11:27, Jer.31:31-34, 32:40-41, vgl. Hebr.8:8-12). Ze zullen hun koning Jezus Christus dienen, en Hij zal hun herder zijn.

Na de voorspelling van de prachtige toekomst keert het profetisch perspectief weer terug naar de harde werkelijkheid van de tijd waarin Jeremia leefde.

19 “En Ik (= Ik echter,) Ik had gezegd: “Hoe zal Ik jou (vrouwelijk) onder (of in/met/

⁵⁷ Hoogstwaarschijnlijk is de ark verloren gegaan bij de verovering van de stad Jeruzalem en de verwoesting van de tempel in 586 voor Christus. Deze gouden kist komt daarna niet meer voor in de lijsten van de tempelgoederen (2Kon.25:13-17, Jer.52:17-23, Ezra 1:7-11).

⁵⁸ In het Hebreeuws zijn steden en landen vrouwelijk.

⁵⁹ De Here Jezus wordt echter nergens in de Bijbel met Jahweh aangeduid. Hij kan wél door mensen worden gezien. Voor zijn komst als een sterfelijk mens op deze wereld, vertoonde de Zoon van God zich aan sommige mensen als dé Knecht van de Here ofwel dé Knecht van Jahweh. Bij de beschrijvingen van zijn verschijningen in het Oude Testament blijkt dat uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Joz.5:13-15, Richt.6:11-23, 13:3-22, Zach.1:8-12).

door) (= tussen) de zonen (neer)zetten (of (op/aan)stellen/plaatsen), en zal Ik aan (of voor) jou (vrouwelijk) een begeerlijk (of kostbaar) land (of een begeerlijke (of kostbare aarde) geven; het sierlijkste erfelijk bezit van de (heiden)volken (vgl. Deut.32:8,9)!” Ik zei: “Jullie moeten (of zullen) [naar (of tot/voor/van)] Mij “Mijn Vader” (be)noemen (of(uit)roepen), en jullie moeten (of zullen) je niet van(af) (of (van)uit) [achter (of na)] Mij afkeren (of omkeren/terugkeren).”

20 “Zeker (of Inderdaad), (zoals) een vrouw ontrouw is geworden aan (of trouweloos heeft gehandeld met) [van(uit/af/wege)] haar vriend (of (met)gezel/makker), (juist) zo zijn jullie [met (of in)] Mij ontrouw geworden (of hebben jullie trouweloos met (of in) Mij gehandeld), huis van Israël”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

21 Een geluid (of Een stem) is op (of over/boven/vlakbij) de kale (of onbebouwde) heuvels (of hoogten) gehoord (geworden), gehuil, smeekbeden van zonen van Israël, (om)dat (of want/Ja,) zij hun weg bedorven hebben. Ze hebben hun God Jahweh genegeerd (of vergeten/geminacht).

Doordat de Israëlieten *Jahweh hebben genegeerd*, liep het slecht met ze af. Ze werden in ballingschap gevoerd. Als zij zich zullen bekeren, dan zal de Here ze van *hun afkerigheden genezen*. Hij zal hun zonden vergeven, en ze redden van de gevolgen van hun verkeerde daden.

22 “Bekeert (of keert terug/Keert om) jullie, afkerige (of afvallige) zonen! Ik zal jullie afkerigheden (of afvalligheden/afdwalingen) genezen.” “Hier zijn wij (of Zie ons). Wij zijn naar (of tot/voor) U (aan)gekomen, want (of (om)dat/Ja,) U bent onze God Jahweh.”

23 “Zeker (of Inderdaad), [tot/naar/als/van] bedrog (of misleiding/leugen/teleurstelling) is van(af) de heuvels. Het rumoer (of Het tumult/De menigte) is (van(af)) de bergen. Zeker (of Inderdaad), door (of met/in) onze God Jahweh is de redding (of de verlossing/het geluk/heil) van Israël.”

Het *bedrog* van de afgoderij kwam *van de heuvels*, en *het* bijbehorende *rumoer van de bergen*, maar *de redding van Israël* komt van *Jahweh!*

24 “[En] de schande (= de afgoderij (Jer.11:13, Hos.9:10^b, vgl. v.25)) heeft het werk (of het zwoegen/de opbrengst) van onze (voor)vaders verslonden (of (op)gegeten) van(af) onze jeugd (of onze jonge jaren): hun schapen (of hun kleinvee) en hun runderen (of hun grootvee), hun zonen en hun dochters.”

Door de afgoderij werd *het werk van de voorouders verslonden* (Deut.28:15-68). Alle welvaart verdween. Veel *zonen en dochters* kwamen om het leven.

Als de Israëlieten tot het inzicht komen, waardoor hun ellende is ontstaan, dan willen ze God wel om genade smeken, maar ze schamen zich (vgl. Zach.12:10-14), en ze zijn bang geworden.

25 “Wij liggen (neer) in (of door) onze schande, en onze smaad (of onze schaamte) bedekt ons, want (of (om)dat/Ja,) wij hebben tegen (of tot/naar/voor) onze God Jahweh gezondigd (of het doel gemist): wij en onze (voor)vaders, van(af/uit) onze jeugd (of jonge jaren) [en] tot(aan) deze dag. Wij hebben niet geluisterd naar [door/met] de stem (of het geluid) van onze God Jahweh.”

De Here wil de angst en *de schande* van zijn volk wegnemen. Hij wil het bemoedigen.

1 “Als (of Of) jij je bekeert (of jij terugkeert/omkeert) tot (of naar/bij) Mij, Israël”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “zal jij terugkeren (of omkeren/je bekeren). [En] als jij jouw gruwelen (of gruwelijke (of verachtelijke) dingen) van(uit) (= voor) Mij[n (aan)ge-

zicht] wegdoet (of verwijdert), en (= dan) zal jij niet (weg)vluchten (of (rond)zwerven) (= dan hoef jij niet te vluchten).”

Met de *gruwelen* of *verachtelijke dingen* worden de afgodsbeelden en de altaren voor de afgoden bedoeld.

Als de Israëlieten (van het vroegere Tienstammenrijk) die in ballingschap leven, *terugkeren naar de Here*, dan *zullen ze* mogen *terugkeren* naar hun eigen land. Als de Israëlieten die nog in het noorden van het heilige land wonen, *zich bekeren*, dan *hoeven ze niet meer te vluchten of rond te zwerven*.

2 Jij moet (of zal) zweren (of vervloeken): “(Zo waar) Jahweh leeft”, in (of door) waarheid (of trouw), in (of door) recht (of oordeel) en in (of door) gerechtigheid (Num.30:2, Deut.6:13, 10:20). De (heiden)volken moeten (of zullen) elkaar (of zich) met (of door/in) Hem zegenen (of prijzen) (vgl. Jes.41:16^b, Jer.9:22,23/23,24), en zij moeten (of zullen) zich (of elkaar) met (of door/in) Hem beroemen.

De Israëlieten worden opgeroepen om zich bekeren. Dit moeten ze niet alleen met woorden doen, maar eveneens door hun daden *in waarheid, in recht en in gerechtigheid*.

Ook *de heidenvolken* worden hier opgeroepen om de God Jahweh te dienen, en *elkaar te zegenen* in zijn naam. Ze mogen blij zijn *met Hem* en *zichzelf beroemen*, omdat de Almachtige in hun midden is. Hoogstwaarschijnlijk worden hier vooral de heidenen bedoeld, die toen in het noorden van het heilige land woonden.⁶⁰

In de laatste 2 verzen van dit gedeelte roept de profeet Jeremia zijn volksgenoten in het Tweestammenrijk Juda op om zich te bekeren.

3 Ja, (of Want/(om)dat) dit heeft Jahweh gezegd tegen (of tot/naar/voor/van) de mannen van Juda en tegen (of tot/naar/voor/van) Jeruzalem: “Ploegt (of Breekt open/Ontgint) voor (of van/tot) jullie ongeploegd (of braak) (land) (vgl. Hos.10:12)! [En] jullie moeten (of zullen) niet bij (of naar) (= tussen) de dorens (of de doornstruiken) zaaien (vgl. Mat.13:7,22, Mark.4:7,18,19).”

De harde oppervlakte van de harten moet worden *opengeploegd* en losgemaakt om de boodschap van God te kunnen ontvangen, en het onkruid van de zonde moet eerst worden verwijderd, want anders verstikt het goede zaad van de blijde boodschap van de Here (Mat.13:7,22, Mark.4:7,18,19, Luk.8:7,14).

Als de mensen uit het Tweestammenrijk naar die boodschap willen luisteren, dan hoeven ze niet te vluchten voor vijandelijke legers. Dan krijgen ze voldoende tijd om hun akkers te *ploegen*, en het onkruid te verwijderen. Dan krijgen ze een goede opbrengst, en kunnen ze welvarend leven.⁶¹

⁶⁰ Nadat in de jaren 724 – 722 het overgrote deel van de Israëlieten van het Tienstammenrijk naar Assyrië was gedeporteerd (2Kon.17:5,6, 18:11), bleef in het noorden van het heilige land een erg dunbevolkt gebied achter. Toen de Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669) het Tweestammenrijk Juda had veroverd (2Kon.19:37, 2Kron.33:10,11), wilde hij naast de 2^e grootmacht uit die tijd(Egypte,) in Israël geen grotendeels leeg gebied achterlaten. Zo'n gebied kon natuurlijk gemakkelijk worden veroverd en bezet. Daarom creëerde hij daar 2 kleine staten die onderling geen band hadden. Om die reden herstelde hij het Tweestammenrijk Juda als een vazalstaat (2Kron.33:12,13). In het gebied ten noorden van het Tweestammenrijk werd het Tienstammenrijk Israël niet hersteld. Sinds 681 deporteerde de Assyrische koning Esarhaddon mensen uit verschillende vreemde volken naar dat gebied. Daardoor woonden daar niet alleen Israëlieten, maar ook heidenen. Uit die gemengde bevolking ontstonden later de Samaritanen. Hun naam dankten ze aan de hoofdstad Samaria (2Kon.17:24-41 en Ezra 4:2). Met de tegenstelling tussen de Joden en de Samaritanen in een bewoond gebied aan de noordoostgrens van Egypte had de Assyrische koning zijn doel bereikt.

⁶¹ Een figuurlijke en letterlijke betekenis hoeven elkaar niet uit te sluiten, ook al wordt dat vaak (onbewust) wel gedacht.

4 Laat jullie besnijden (of Weest besneden) voor (of tot/naar/van) Jahweh, en doet weg (of en verwijdert) de voorhuiden van jullie hart(en), man(nen) van Juda en inwoners (of bewoners/verblijvers) van Jeruzalem! “Anders (of zodat niet) zal mijn grimmigheid (of gram-schap/hitte) vertrekken (of wegtrekken/naar buiten gaan) (= uitslaan) (zo)als het (= een) vuur. Het (of Zij) zal (beginnen te) (ver)branden, en er is geen blusser (= terwijl er niemand blust) van(wege/uit) [het (aan)gezicht van] jullie slechte daden (of handelingen).”

De *besnijdenis* was het teken van het verbond van de Here met Abraham en zijn nakomelingen (Gen.17:9-14). Als iemand besneden was, maar geen persoonlijke relatie met God had, dan had die besnijdenis geen waarde (vgl. Jer.3:10, 9:24,25/25,26). De uiterlijke besnijdenis in het vlees was dus niet voldoende. Vooral de *voorhuid van het hart* moet worden weggesneden (Deut.10:16, 30:6, Ezech.44:7).

Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).⁶² Als iemand de voorhuid van zijn hart wegsnijdt, dan verandert hij dus helemaal in positieve zin: hij bekeert zich (vgl. Jer.31:33, Ezech.11:19, 36:26).

Als de Joden zich niet zouden bekeren, dan zou Gods woede losbarsten als een laaiend *vuur*, en *niemand* zou dat *vuur* kunnen *blussen*. Helaas hadden verreweg de meeste inwoners van het Tweestammenrijk zich niet bekeerd. Daarom werden ze in 586 voor Christus in ballingschap gevoerd naar Babylonië.

⁶² Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur veel voor.

5. Het onheil uit het noorden I.

Hoofdstuk 4:5-6:30

5 “Maakt het in Juda en in Jeruzalem bekend! Laat het horen, en zegt het! Blaast in het land op de hoorn! Roept voluit uit, en zegt: “Verzamelen! Wij moeten naar de versterkte steden komen!”

6 “Heft het vaandel op naar Zion! Bergt jullie! Jullie moeten niet blijven staan, want Ik breng uit het noorden onheil mee, en een grote ramp.”

7 Een leeuw is opgerezen uit zijn struikgewas, en een verwoester van de heidenvolken is weggegaan. Hij is uit zijn plaats vertrokken om jouw land tot een woestijn te maken. Jouw steden zullen worden verwoest. Er zal geen inwoner meer zijn.

8 Omgordt jullie daarom met rouwzakken! Weeklaagt en jammert, want de kokende woede van Jahweh heeft zich niet van ons afgekeerd.

9 “Op die dag”, is een woord van Jahweh, “zal de moed van de koning en de moed van de vorsten vergaan. De priesters zullen verbijsterd worden, en de profeten zullen verbaasd zijn.”

10 Ik zei: “Ach, Heer Jahweh, zeker, U hebt dit volk en Jeruzalem erg misleid door te zeggen: “Jullie zullen vrede hebben.” Het zwaard raakt immers totaan het leven.”

11 In die tijd zal tegen dit volk en tegen Jeruzalem worden gezegd: “Een gloeiende wind van de kale heuvels is in de woestijn. De weg van de dochter van mijn volk is niet om te wenen, en niet om te zuiveren.”

12 “Van Mij zal een sterke wind vanwege deze dingen komen. Welnu, Ik zal ook vonnissen over hen uitspreken.”

13 Ziet, zoals de wolken komt hij opzetten, en zoals een wervelwind zijn zijn strijdwagens. Zijn paarden zijn sneller dan arenden: “Wee ons, want wij worden overweldigd!”

14 Was de slechtheid van jouw hart af, Jeruzalem, zodat jij gered wordt! Hoelang zullen in jouw binnenste jouw valse gedachten omspoken?

15 Ja, een stem maakt bekend vanuit Dan, en laat vanaf een berg in Efraïm ellende horen.

16 Vermeldt het aan de heidenvolken! Ziet, laat tegen Jeruzalem horen: “Belegeraars komen vanuit een ver land, en zij verheffen hun stem tegen de steden van Juda.”

17 “Zoals bewakers van de akkers zijn zij vanuit rondom tegen haar geweest, want zij heeft tegen Mij gerebelleerd”, is een woord van Jahweh.

18 Jouw handel en wandel hebben jou deze dingen aangedaan. Dit is jouw slechtheid, dat zo bitter is. Ja, het heeft jouw hart aangeraakt.

19 Mijn buik, mijn buik! Ik krimp in elkaar, de wanden van mijn hart! Mijn hart bonst in mij. Ik moet niet zwijgen, want ik heb het hoorngeschal gehoord; mijn ziel het alarmsignaal van de strijd.

20 “Ramp op ramp”, is er geroepen. “Ja, het hele land is volledig verwoest. Plotseling zijn mijn tenten verwoest; in een ogenblik mijn tentkleden.”

21 Hoelang moet ik het vaandel zien; moet ik naar het geluid van de hoorn luisteren?

22 “Ja, mijn volk is zot. Mij hebben zij niet erkend. Het zijn dwaze zonen, en verstandig zijn zij niet. Wijzen zijn zij om het slechte te doen, maar van het goede te doen, hebben zij niet geweten.”

23 Ik heb het land gezien, en ziet, het was woest en leeg. Ik heb naar de lucht gezien, en zijn licht was er niet.

24 Ik heb de bergen gezien, en ziet, zij beefden, en alle heuvels werden heen en weer bewogen.

25 Ik heb het gezien, en ziet, er was geen mens. Alle vogels in de lucht waren gevluucht.

26 Ik heb het gezien, en ziet, het vruchtbare land was een woestijn. Al zijn steden waren afgebroken door Jahweh en vanwege zijn kokende woede.

27 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Het hele land zal een woestenij worden, maar Ik zal er geen eind aan maken.”

28 “Hierover zal het land treuren. De hemel daarboven zal donker zijn, omdat Ik heb gesproken. Ik heb het me voorgenomen. Ik zal er geen spijt van hebben, en Ik zal er niet op terugkomen.”

29 Voor het geluid van ruiters en boogschutters vlucht elke stad weg. Zij zijn de struiken ingegaan, en zij zijn in de rotsspleten geklommen. Elke stad is verlaten, en er is niemand die erin woont.

30 “Jij echter, verwoeste, wat doe jij, dat jij gekleed gaat in helder rood, dat jij je siert met een gouden sieraad, dat jij jouw ogen bijwerkt met mascara? Tevergeefs maak jij je op. De wellustige minnaars hebben jou versmaad. Zij staan jou naar het leven.”

31 Ja, ik heb een stem als van een verzwakte vrouw gehoord; de benauwdheid als van een barende vrouw van haar eerste kind; de stem van de dochter Zion. Zij snakt naar adem. Zij strekt haar handen uit: “Wee mij toch, want mijn ziel is door moordenaars afgemat!”

Over het algemeen wordt aangenomen, dat het hier over een verzameling profetieën uit de tijd van koning Josia (640 – 609) gaat. Dit is waarschijnlijk ook zo, want de grote dreiging uit het noorden wordt nog niet concreet ingevuld. Tijdens de regering van de opvolgers van koning Josia, was wel bekend waar die dreiging uit het noorden vandaan moest komen: vanuit het machtige Babylonische rijk.⁶³ Het Assyrische rijk werd in die tijd door dat machtige rijk onder de voet gelopen. In 605 voor Christus werd in Karchemis aan de rivier de Eufraat ook het Egyptische leger door de Babyloniërs verslagen.

Het is eveneens opmerkelijk, dat in dit gedeelte nauwelijks iets over openbare afgoderij aan de orde komt. Wel werd er voor de Here geofferd (Jer.6:20). Vooral tegen de persoonlijke zonden van verreweg de meeste Joden wordt gewaarschuwd. De vrome koning Josia kon wel aan de publieke afgoderij een einde maken, maar hij kon de kwaadaardige harten van zijn volksgenoten niet veranderen. Daarom spreekt de Almachtige via de profeet Jeremia tegen zijn ongehoorzame volk.

5 “Maakt (of Verkondigt) (het) in (of door) Juda en in (of door) Jeruzalem bekend! Laat (het) horen, en zegt (het)! [En] blaast in het land (of in (= op) de aarde) op de (rams)hoorn! Roept (of (Be)noemt) vult (= voluit/luidkeels) (uit), en zegt: “Verzamelen (of Vergaderen)! [En] Wij moeten (of zullen) naar (of bij) de versterkte steden (of de vestingsteden) (binnen)komen!”

Bij het naderen van vijandelijke legers probeerde de plattelandsbevolking bescherming te zoe-

⁶³ Hoewel de profeten Jesaja (39:6,7) en Micha (4:10) al eerder hadden gezegd, dat er een wegvoering van Joden naar Babel zou zijn, was het tijdstip daarvan nog heel erg vaag, en de omvang van die deportatie was nog onbekend.

ken achter de muren van *de steden*. Meestal namen de mensen die dan naar een stad vluchtten, zoveel mogelijk voedsel mee.

6 “Heft (of Draagt) het vaandel (of het teken) (op/weg) naar Zion!⁶⁴ Bergt jullie (of Zoekt veiligheid/Schuilt)! Jullie moeten (of zullen) niet blijven staan (of niet (stil)staan), want (of (om)dat/Ja,) Ik breng (of laat ... (binnen)komen) (van)uit het noorden onheil (of ongeluk/slechtheid) (mee), en een grote ramp(spoed) (of verbrijzeling/breuk).”

Het vaandel moest aan de vluchtende plattelanders rond de hoofdstad laten zien, waarheen ze moesten vluchten: naar de stad Jeruzalem.

7 Een leeuw is (op)gerezen (of (op)gestegen/opgegaan) (van)uit zijn struikgewas, en een verwoester (of vernietiger/verderver) van de (heiden)volken is weggegaan (of opgebroken/opgetrokken). Hij (of Het) is (van)uit zijn plaats vertrokken (of weggetrokken/uitgegaan) om jouw (vrouwelijk enz.) (= van Jeruzalem)⁶⁵ land (of jouw aarde) tot een woestijn te maken (of (aan) te stellen). Jouw steden zullen worden verwoest (of vervallen). Er zal geen inwoner (of bewoner) (meer) zijn.

De vijand wordt hier vergeleken met *een leeuw*. Hij is niet alleen een gevaar voor het Tweestammenrijk Juda, maar voor veel meer volken.

8 (Om)gordt jullie om(trent) (of op (grond van)/voor/over) dit (= daarom) met (rouw)-zakken! (Wee)klaagt (of Rouwt) en jammert (of klaagt), want (of (om)dat/Ja,) de kokende (of hete/brandende) woede van Jahweh heeft (zich) niet van(af/uit/wege) ons afgekeerd (of is ... omgekeerd/teruggekeerd).

In die tijd droeg men *een zak* als het teken van rouw (Gen.37:34, Jer.6:26, Am.8:10, Mi.1:16).

De woede van God bleef ook tijdens de regering van de vrome koning Josia (640 – 609) dreigend aanwezig, want het overgrote deel van het Joodse volk volgde niet het voorbeeld van hun koning, en bekeerde zich niet.

9 “[Het (of Hij) zal zijn (of worden/gebeuren)] in (= op) die dag”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh, “zal het hart (= de moed) van de koning en het hart (= de moed) van de vorsten vergaan (of verloren gaan). De priesters zullen verbijsterd worden (of met stomheid geslagen worden), en de profeten zullen verbaasd (of verwonderd) zijn.”

Opnieuw worden hier de 3 leidende standen genoemd: *de koning* met *de vorsten*, *de priesters* en *de valse profeten* (vgl. Jer.2:8, 8:1).

In naam van de Here beloofden de valse profeten vaak, dat er *vrede* zou komen. Ze spraken meestal over welvaart en een prachtige toekomst. Daarom klaagt Jeremia (vgl. Jer.14:13).

10 Ik (= Jeremia) zei: “Ach, Heer Jahweh, zeker (of inderdaad), U hebt [voor (of van/ aan)] dit volk en [voor (of van/aan)] Jeruzalem erg misleid (of bedrogen) door (of om) te zeggen: “Jullie zullen vrede hebben.” Het zwaard raakt (of bereikt) (immers) tot(aan) de ziel (= het leven).”

Natuurlijk wist Jeremia wel, dat niet God maar de valse profeten hun volksgenoten misleidden. Hij twijfelde er blijkbaar aan, of dat voor iedereen wel duidelijk was. In de nabije toekomst echter, zou de waarheid aan het licht komen (Jer.14:14-16, 23:13-32).

⁶⁴ Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

⁶⁵ In het Hebreeuws zijn steden en landen vrouwelijk.

11 In die tijd zal tegen (of tot/naar/van) dit volk en tegen (of tot/naar/van) Jeruzalem worden gezegd: “Een gloeiende (= verzengende) wind (of geest) van de kale (of onbebouwde) heuvels (of hoogten) is in (of door) de woestijn (of de wildernis). De weg van de dochter van mijn volk is niet om te wannen (of te zeven/uit te strooien) en niet om te zuiveren.”

Met *de dochter van mijn volk* wordt de hoofdstad Jeruzalem (als vertegenwoordigster van Israël) bedoeld (Jes.1:8, 10:32, 52:2, Klaag.2:10, Ezech.16:44-55, 23).

In dit vers worden de mensen in het Tweestammenrijk gewaarschuwd voor *een gloeiende woestijnwind*. Deze droge en hete wind komt meestal uit de Arabische woestijn in het oosten, en was in die tijd erg slecht voor de oogst. Vaak blijft dan ook fijn woestijnzand als een stoflaag in de lucht zweven, waardoor evenals bij mist het zicht wordt belemmerd

Graan wordt na het dorsen *gewand*. In die tijd gebeurde dat op een (hoge) plaats waar de wind vrij spel had. Daar werd het gedorste graan met een schep en/of een hooivork omhoog geworpen (Jes.30:24). Het kaf werd dan weggeblazen, en de graankorrels uit de aren bleven over.⁶⁶

Ondanks de krachtdadige hervormingen en inspanningen van koning Josia *was de weg van het volk niet om te wannen en te zuiveren*. Het overgrote deel van de Joden wilde niet met de zonde breken. Deze mensen wilden zich niet bekeren.

12 “Van (of Voor) Mij zal een volle (= sterke) wind (of geest) van(wege/uit/af) deze(ding)e(n) (of een vollere (= sterkere) wind dan deze(ding)e(n) (binnen)komen. (Wel)nu, (of Vanaf nu) Ik zal ook (of zelfs) vonnissen (of oordelen) over hen (uit)spreken.”

Omdat het overgrote deel van het volk niet met de zonde wilde breken, en zich niet wilde bekeren, raakte Gods geduld op. Met grote snelheid zou het leger van de vijand naar het heilige land komen.

13 Zie(t), (zo)als de wolken komt (of gaat/stijgt) hij op(zetten), en (zo)als een wervelwind (of een stormwind) zijn zijn (strijd)wagens. Zijn paarden zijn sneller dan arenden (of adelaars) (vgl. Deut.28:49): ⁶⁷ “Wee [aan/voor] ons (= Jeremia en zijn volksgenoten), want (of (om)-dat/Ja,) wij worden overweldigd (of verwoest/vernietigd)!” ⁶⁸

In Israël is het meestal onbewolkt. Het grootste deel van het jaar regent het in het heilige land niet. Toch kan het daar in het najaar heel hard regenen; veel harder dan bij ons in Nederland. Als de regentijd in oktober en november *de dreigende wolken komen opzetten*, dan begint het regenseizoen. In die tijd kan het water in grote hoeveelheden vanaf de hoge heuvels of bergen naar beneden storten. Met grote kracht stroomt het naar de drooggevallen wadi's en riviertjes, en het sleurt alles wat het tegenkomt, mee. Dan zwellen de wadi's en riviertjes plotseling op tot brede waterstromen. Tijdens het regenseizoen kan het daardoor op veel wegen en plaatsen levensgevaarlijk zijn. Met die dreigende wolken wordt het naderende gevaar dus aangekondigd.

14 Was (vrouwelijk) de slechtheid (of het kwaad/onheil) van jouw (vrouwelijk enz.) hart (af),⁶⁹ Jeruzalem, zodat jij gered (of verlost/bevrijd) wordt! Tot wanneer (= Hoelang) zullen in

⁶⁶ Wat er na het wannen overbleef, moest nog worden gezeefd om het zand eruit te verwijderen.

⁶⁷ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier *Zijn paarden zijn sneller geweest dan arenden*. Op grond van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en het tekstverband is voor *Zijn paarden zijn sneller dan arenden* gekozen. (In de Dode Zeerollen is dit gedeelte verloren gegaan.)

⁶⁸ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier *wij zijn verwoest (of overweldigd/vernietigd) (geworden)*. Op grond van de Griekse handschriften en het tekstverband is voor *wij worden verwoest (of overweldigd/vernietigd)* gekozen. (In de Dode Zeerollen is dit gedeelte verloren gegaan.)

⁶⁹ Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25). De stad Jeruzalem als vertegenwoordigster van Israël moest dus haar

(of door) jouw binnenste (of jouw midden) (= binnen Jeruzalem) jouw valse (of kwade/slechte/ijdele/lege/ellendige) gedachten (of plannen) overnachten (of overblijven) (= omspoken)?

Vooraf voor de inwoners van de stad Jeruzalem was er maar één oplossing: zo snel en volledig mogelijk breken met hun grove zonden en misdaden.

15 Ja, (of want/(om)dat) een stem (of een geluid) maakt bekend (of verkondigt/bericht/verklaart) (van)uit Dan, en laat van(af/uit/wege) een berg van (= in) Efraïm ellende (of onrecht/valsheid/leegheid/kwaad) horen.

Het gebied van de stam *Dan* lag in het uiterste noorden van het heilige land (Richt.18:27^b-29, 1Sam.3:20). De grens van de stam *Efraïm* lag ruim 15 kilometer van de hoofdstad Jeruzalem. Het vijandelijke leger zou dus vanuit het noorden van het heilige land in de richting van de stad Jeruzalem trekken. Daarna zouden de steden van Juda worden belegerd.

16 Vermeldt (het) (of Brengt (het) in herinnering) aan (of voor/van) de (heiden)volken! Zie(t), laat tegen (of boven/vlakbij/over/omtrent) Jeruzalem horen: “Belegers (of Bewakers) komen (binnen) (van)uit een ver land (of aarde), en zij geven (= zij verheffen) hun stem (of hun geluid) tegen (of boven/vlakbij/over/omtrent) de steden van Juda.”

17 “(Zo)als bewakers (of behoeders/beschermers) van de akkers (of de velden) zijn zij van(uit/af) rondom tegen (of over/boven/omtrent/vlakbij) haar geweest, want (of (om)dat/Ja,) zij heeft tegen Mij gerebelleerd (of zij is tegen Mij opstandig geweest)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

In het verleden was Jeruzalem tijdens de regering van de vrome koning Hizkia (727 – 697) al eerder belegerd geweest door een vijand uit het noorden. De nieuwe Assyrische koning Sanherib (705 – 681) had op zijn veroveringstocht het Tweestammenrijk Juda verslagen. Hij had bijna alle Judese steden ingenomen, en veel inwoners van het Tweestammenrijk naar Assyrië gedeporteerd.⁷⁰ In 701 voor Christus stond de Assyrische koning met zijn legers voor de poorten van de stad Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).

Na een vurig smeekgebed van koning Hizkia redde de Here zijn volk van de ondergang. In één nacht doodde de Knecht van Jahweh 185.000 mannen. Hoogstwaarschijnlijk stierven die soldaten aan de pest.⁷¹ Koning Sanherib kon niets anders doen dan met het restant van zijn leger naar Ninevé vluchten (2Kon.19:14-36, Jes.37:14-37).

De profeet Jeremia waarschuwde, dat ook in de nabije toekomst de zondige stad Jeruzalem door vijandelijke soldaten zou worden omringd en *belegerd*. Zou de Here dan opnieuw te hulp schieten?

18 Jouw (vrouwelijk enz.) weg en jouw daden (of jouw handelingen) (= Jouw handel en (levens)wandel) hebben aan (of tegen/voor) jou deze(ding)e(n) gedaan (of gemaakt) (= hebben jou deze dingen aangedaan). Dit is jouw slechtheid (of jouw kwaad/onheil/ellende), (om)dat (of want/Ja,) (zo) bitter(heid) is. Ja, (of want/(om)dat) het (of hij) heeft [tot(aan)] jouw hart (aan)gemaakt (of bereikt).

slechtheid grondig afwassen. Het overgrote deel van de Joden moest (en moet) zich radicaal bekeren.

Bij een parallelisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur veel voor.

⁷⁰ Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld.

Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

⁷¹ Zie Herodotus, *Historiën*, deel 2, 141.

Flavius J., *Joodse Oudheden*, deel 10, hoofdstuk 1:5.

Dan begint de profeet te klagen. Daarbij wordt het volkomen duidelijk, wat er zal gebeuren, als de inwoners van het Tweestammenrijk zich niet bekeren.

19 Mijn buik (of Mijn binnenste), mijn buik (of mijn binnenste)! Ik krimp in elkaar (of Ik kronkel), de wanden (of de zijden/muren) van mijn hart! Mijn hart bonst (of klopt/is rumoerig/brult) tegen (of aan/naar/voor) (= in) mij. Ik moet (of zal) niet zwijgen (of stil zijn/me doof houden/doof zijn), want (of (om)dat/Ja,) ik heb de klank (of het geluid) van de (rams)hoorn (= ik heb het hoorngeschal) gehoord; mijn ziel (= ik) (heeft/heb) het alarm(signaal) (of het signaal/geschreeuw) van de strijd (of de oorlog) (of mijn ziel (= ik) het krijgsgeschreeuw) (gehoord).

De profeet Jeremia zag blijkbaar de beelden van *de strijd* voor zich, en hij hoorde daarbij het *geschal van de hoorn* en het *geschreeuw*. Door dit visioen raakte hij helemaal van streek.

20 “Ramp(spoed) (of Ondergang/Breuk) op (of over/boven) ramp(spoed) (of ondergang/breuk)”, is (er) (uit)geroepen (of genoemd/benoemd) (geworden). “Ja, (of want/(om)dat) het hele land (of de hele aarde) is volledig verwoest (of volledig overweldigd/vernietigd) (geworden). Plotseling zijn mijn tent(en) verwoest (of volledig overweldigd/vernietigd) (geworden); (in) een ogenblik (of een oogwenk) mijn (tent)kleden (of mijn (tent)doeken/gordijnen).”

Wie er in het visioen van de profeet aan het roepen is, wordt niet helemaal duidelijk. Blijkbaar is dat dus minder belangrijk. Het zou de stad Jeruzalem, of één of meerdere inwoners van het heilige land kunnen zijn.

Verder is het opvallend, dat het hier niet over huizen, maar over *tenten* lijkt te gaan. Na de tocht van het volk Israël door de woestijn werd er vaak over tenten gesproken, terwijl er huizen werden bedoeld (Richt.7:8, 20:8, 1Sam.4:10, 13:2, 2Sam.18:17, 19:8, 20:1,22, 1Kon.8:66, 12:16, Ps.132:3, enz.).

In vers 21 is Jeremia weer aan het woord.

21 Tot wanneer (= Hoelang) moet (of zal) ik het vaandel (of het teken) (aan/be)zien; moet (of zal) ik (naar) het geluid (of de klank/stem) van de (rams)hoorn luisteren (of horen)?

Er was geen hoop meer, dat het gevaar nog kon worden afgewend, want het overgrote deel van het dwaze volk wilde niet met de talrijke zonden breken.

In het volgende vers geeft de Here de profeet antwoord op zijn vraag.

22 “Ja, (of want/(om)dat) mijn volk is zot (of dwaas). Mij (= de Here) hebben zij niet (h)erkend (of gekend/(leren) kennen). Zij (= Het) zijn dwaze (of onverstandige) zonen, en verstandig (of begripvol) zijn zij niet. Wijzen (of Vakkundigen) zijn zij om slecht (of kwaad) (= het slechte) te doen (of te handelen), en (= maar) (van) [om] goed (= het goede) te doen (of te handelen), hebben zij niet geweten (of gekend/(leren) kennen/(h)erkend).”

23 Ik heb het land (of de aarde) (aan)gezien (of gezien/bekeken), en zie(t), (het (of zij) was) woest(heid) (of vormloos(heid)/niets) en leeg(heid) (vgl. Gen.1:2^a). [En] (ik heb) naar (of bij) de hemel[en] (= de lucht) (gezien), en hun (= zijn) (dag)licht was er niet.

Het woord *hemel[en]* heeft 2 betekenissen.⁷² De auteur van dit bijbelboek dacht in vers 23 hoogstwaarschijnlijk aan *de lucht* ofwel het firmament waarbinnen de hemellichamen zoals de zon, de maan en de sterren voorkomen (Gen.1:6-8, 15:5, Lev.26:19, Ps.19:2, enz.). Met het woord *hemel[en]* duidde men eveneens de woonplaats van God aan (vgl. Gen.28:12,13^a, Deut.3:24, 4:39, 10:14, 26:15^a, enz.). Hier wordt vooral de lucht en het firmament bedoeld.

⁷² Het woord *hemelen* staat in het Hebreeuws altijd in het 2-voud (= dualis).

De profeet Jeremia zag een verschrikkelijk en aangrijpend visioen. Het zou ook geen ramp zijn, die snel voorbij zou gaan.

24 Ik heb de bergen (aan)gezien (of bezien/bekeken), en zie(t), (zij) beefden (of of schudden), en alle heuvels werden heen en weer bewogen (of schudden (vanuit) zichzelf).

25 Ik heb (het) (aan)gezien (of bezien/bekeken), en zie(t), er was geen mens (= geen adam). [En] alle vogels van de hemel[en] (= vogels in de lucht) waren gevlucht.

26 Ik heb (het) (aan)gezien (of bezien/bekeken), en zie(t), het vruchtbare (land) (of de boomgaard/bepplanting) was de (= een) wildernis (of woestijn). [En] al zijn steden waren afgebroken (geworden) van(wege/uit) (= door) [het (aan)gezicht van] Jahweh en van(wege/uit) zijn kokende (of hete/brandende) woede.

27 Ja, (of want/(om)dat) dit heeft Jahweh gezegd: “Het hele land (of de hele aarde) zal een woestij (of een wildernis) worden (of zijn), en (= maar) Ik zal (er) geen eind (of voleinding/vernietiging) (aan/van) maken (of doen).”

Hoewel de Here de Joden heel zwaar zou straffen, wilde Hij zijn volk *niet vernietigen* door alle zonden volledig te vergelden (vgl. Jer.5:10,18, 30:11, 46:28).

28 “Over (of Op (grond van)) dit (= Hierover) zal het land (of de aarde) treuren (of rouwen). De hemel[en] van(af/uit) boven (op) (= daarboven) zullen (= zal) donker (of zwart) zijn, [over (of op (grond van)/om(trent))] (om)dat (of want/Ja,) Ik heb gesproken (of beloofd). Ik heb (het) me voorgenomen (of gepland/besloten). Ik zal (er) geen spijt (of geen berouw) (van) hebben, en Ik zal van haar niet terugkeren (of omkeren) (= Ik zal er niet op terugkomen).”

De begrippen *treuren* en *rouwen* passen heel goed bij *donker* en/of *zwart zijn*.

29 Van(wege/uit) (of Om) (= Voor) het geluid (of de stem) van ruiters) en boogschutter(s) vlucht elke stad (of de hele stad) (weg). Zij zijn [in (of door)] de struiken (of de (donkere) wolken) (in)gekomen (= (in)gegaan), en zij zijn in (of door) de rots(splet)en geklommen (of omhoog gegaan/gestegen). Elke stad (of De hele stad) is verlaten (of achtergelaten), en er is geen man (= is niemand) (die) in hen (= erin) woont (of (ver)blijft).

In de vele *rotsspleten* en spelonken zouden de vluchtelingen uit de stad zich goed kunnen verschuilen (vgl. Richt.6:2, 1Sam.13:6, 22:1, 24:3-11, 1Kon.18:4,13, Ps.57:1^b, Jes.2:19, enz.)

30 “En jij (vrouwelijk) (= Jij echter), [(verwoeste (mannelijk),)] ⁷³ wat (of hoe) doe (of handel/maak) jij (vrouwelijk enz.), (om)dat (of want) jij gekleed gaat in scharlaken (= **helder rood**), (om)dat (of want) jij je siert (met) een gouden sieraad, (om)dat (of want) jij jouw ogen doorklieft (of (open/ver)scheurt) (= bijwerkt) met (of door/in) (oog)zwartsel (= mascara)? Voor (of Tot/Naar) niets (of leegheid/ijsdelheid/valsheid) (= Tevergeefs) maak jij je op (of maak jij je mooi). De (wellustige) minnaars hebben [in/door] jou versmaad (of veracht/geweigerd). Zij (ver)zoeken (of verlangen/eisen) jouw ziel (= jouw leven) (= Zij staan jou naar het leven).”

De stad Jeruzalem wordt hier toegesproken als een vrouw.⁷⁴ In plaats van zich te bekeren probeert zij haar *wellustige minnaars* naar haar hand te zetten door zich mooi *op te maken*. Het zal haar echter niet lukken.

31 Ja, (of want/(om)dat) ik heb een stem (of een geluid) (zo)als (van) een verzwakte (of zieke) (vrouw) gehoord; de benauwdheid (of het leed) (zo)als (van) een barende (vrouw) van

⁷³ Het mannelijke woord *verwoeste* ontbreekt in de Griekse handschriften. De mannelijke vorm past hier ook niet. Het is heel goed mogelijk, dat het woord *verwoeste* niet in de oorspronkelijke tekst thuishoort. Dit gedeelte is in de Dode Zeerollen verloren gegaan.

⁷⁴ In het Hebreeuws zijn steden en landen vrouwelijk.

haar eerste kind; de stem (of het geluid) van de dochter (van) Zion. Zij snakt naar adem. Zij strekt (of breidt) haar handen uit: “Wee [voor/aan] mij toch, want (of Ja,/(om)dat) mijn ziel is (= ik ben/mijn leven is) van (of om(trent)) (= door) moordenaars (of doodslagers) afgemat (of uitgeput/bezweken)!”

De bevalling van een *eerste kind* verloopt meestal moeilijker, dan bij de kinderen die daarna ter wereld komen.

Het *uitstrekken van de handen* duidt op een houding bij het *bidden*. In die tijd bad men niet met de handen gevouwen, maar met de handen omhoog. Men hief de handpalmen op naar de hemel, waar de Here woont (Ex.9:29^a,33, 1Kon.8:22,54, 2Kron.6:12,13, Ezra 9:5, Neh.8:7, Ps.63:5, 134:2, 141:2, Klaag.2:19). Dit deden veel mensen ook, als ze baden tot hun afgoden.

Roepen naar de Here om hulp, terwijl men niet naar Hem wil luisteren, is een zinloze bezigheid (1Sam.28:6, 1Pet.3:7). Mensen die structureel aan Hem ongehoorzaam zijn, kunnen beter niet bidden. Hij luistert er niet naar, en verafschuwt het zelfs (Spr.15:8,29, 28:9, Jes.1:13-17). God luistert alleen maar naar mensen die ook echt naar Hem willen luisteren, en van Hem houden.

Hoofdstuk 5

1 “Zwerft rond in de straten van Jeruzalem! Kijkt toch, en erkent! Zoekt op haar pleinen, of jullie iemand vinden, die recht doet; die betrouwbaarheid zoekt! Dan zal Ik haar vergeven.”

2 Als zij zeggen: “Zo waar Jahweh leeft”, zweren zij daardoor vals.

3 Jahweh, zien uw ogen niet uit naar betrouwbaarheid? U hebt hen geslagen, maar zij hebben geen pijn gevoeld. U hebt hen vernield. Zij hebben geweigerd straf te aanvaarden. Zij hebben hun gezichten harder gemaakt dan een rots. Zij hebben geweigerd om zich te bekeren.

4 Ik echter, ik heb gezegd: “Het zijn immers geringe mensen. Zij hebben dwaas gehandeld, doordat zij de weg van Jahweh, het recht van hun God, niet hebben leren kennen.”

5 Ik zal naar de invloedrijke mensen gaan, en ik zal met hen spreken, want zij hebben de weg van Jahweh, het recht van hun God, leren kennen. Zij echter, zij hebben eensgezind het juk kapotgebroken. Zij hebben de banden verscheurd.

6 “Daarom heeft een leeuw uit het woud hen neergeslagen. Een steppewolf zal hen verwoesten. Een luipaard ligt op de loer vlakbij hun steden. Iedereen die daaruit gaat, wordt verscheurd, want hun overtredingen zijn talrijk geworden; hun afdwalingen zijn reusachtig geweest.”

7 “Waarom zou Ik jou dit vergeven? Jouw zonen hebben Mij verlaten, en zij zweren bij niet-goden. Ik verzadigde hen. Zij pleegden overspel, en in het hoerenhuis zoeken zij gastvrijheid.”

8 “Geile, weldoorvoede hengsten zijn zij geworden. Iedereen hinnikt naar de vrouw van zijn naaste.”

9 “Zou Ik op grond van deze dingen niet straffen”, is een woord van Jahweh: “of zou Ik Mij niet wreken op een volk dat zoals dit is?”

10 Klimt haar muren op, en vernielt die! Jullie moeten er geen einde aan maken. Verwijdert haar kantelen, want zij zijn niet van Jahweh.

11 “Ja, volslagen trouweloos hebben het huis van Israël en het huis van Juda met Mij gehandeld”, is een woord van Jahweh.

12 Zij hebben Jahweh verloochenen. Zij zeiden: “Hij is niets, en geen onheil zal ons overkomen. Geen zwaard en hongersnood zullen wij zien.”

13 De profeten zullen als wind worden. Het woord van God is niet bij hen. Dit zal met hen worden gedaan.

14 Daarom heeft Jahweh, de God van de hemelse legers, dit gezegd: “omdat jullie dit woord spreken: “Ziet, Ik maak mijn woorden in jouw mond als een vuur, en dit volk als bomen. Het zal hen verteren.”

15 “Ziet, Ik breng over jullie een heidenvolk vanuit de verte, huis van Israël”, is een woord van Jahweh. “Het is een taai heidenvolk. Het is een heidenvolk vanuit de wereld; een heidenvolk waarvan jij zijn taal niet kent, en jij verstaat niet, wat het zegt.”

16 Zijn pijlkoker is als een geopend graf. Het zijn allemaal helden.

17 Het zal jouw oogst en jouw brood opeten. Zij zullen jouw zonen en jouw dochters verslinden. Het zal jouw kleinvee en jouw grootvee opeten. Het zal jouw druivenplant en jouw vijgenboom verslinden. Het zal jouw versterkte steden, waarop jij vertrouwt, kapotslaan met een houweel.

18 “Zelfs in die dagen”, is een woord van Jahweh: “zal Ik aan jullie geen einde maken.”

19 “Jullie zullen zeggen: “Waarvoor heeft onze God Jahweh ons dit alles aangedaan?” Dan moet jij tegen hen zeggen: “Zoals jullie Mij hebben verlaten, en jullie vreemde goden dienen in jullie land, zo zullen jullie vreemden dienen in een land dat niet van jullie is.”

20 “Maakt dit aan het huis van Jakob bekend! Laat het horen in Juda door te zeggen:”

21 “Luistert toch hiernaar! Het volk is dwaas, en het heeft geen hart. Zij hebben ogen, maar zij zien niet. Zij hebben oren, maar zij luisteren niet.”

22 “Moeten jullie voor Mij geen ontzag hebben”, is een woord van Jahweh: “of voor Mij niet bang zijn? Ik, die het zand gesteld heb als een grens voor de zee, een altijddurende wetmatigheid. Hij zal die niet overschrijden. Zijn golven zullen tekeer gaan, maar zij zullen niets kunnen bereiken. Zij zullen bruisen, maar zij zullen die niet overschrijden.”

23 “Dit volk heeft een opstandig en rebels hart. Zij zijn afgeweken. Zij gingen weg.”

24 “Zij hebben niet in hun hart gezegd: “Wij moeten toch voor onze God Jahweh ontzag hebben. Hij geeft regen, de vroege regen en de late regen, op zijn tijd. Hij bewaakt de vastgestelde oogstweken voor ons.”

25 “Jullie misdaden hebben deze dingen afgeweerd, en jullie zonden hebben voor jullie het goede tegengehouden.”

26 “Ja, er zijn onder mijn volk misdadigers gevonden. Men ligt op de loer, zoals vogelvangsters liggen. Zij hebben een vernietigende valstrik opgesteld. Mensen vangen zij.”

27 “Zoals een kooi vol vogels, zo zijn hun huizen vol bedrog. Daardoor zijn zij machtig geworden, en hebben zij rijkdom verworven.”

28 “Zij zijn erg dik geworden. Ook hebben zij de slechtste dingen overtroffen. Een rechtszaak hebben zij niet behartigd. Een rechtszaak van een wees maakten zij voor zichzelf voorspoedig, en het recht van de armen hebben zij geen recht verschaft.”

29 “Zou Ik op grond van deze dingen niet straffen”, is een woord van Jahweh: “of zou Ik Mij niet wreken op een volk dat zoals dit is?”

30 “Iets verschrikkelijks en afschuwelijks is in het land gebeurd.”

31 “De profeten hebben vals geprofeteerd, en de priesters overheersen door hun handen. Mijn volk heeft het graag zo gewild, maar wat zullen jullie totaan haar einde doen?”

1 “Zwerft rond in (of door) de straten (of de buitenkanten) van Jeruzalem! [En] kijkt (of ziet) toch, en (h)erkent (of weet/(leer) kennen)! [En] zoekt in (of door) (= op) haar pleinen (of haar straten), of (of als) jullie een man (= iemand) vinden (of ontmoeten/bereiken)[; of (of als) er (één) is,] (die) recht (of juist) doet (of handelt); (die) betrouwbaarheid (of oprechtheid/waarheid) zoekt! [En] (dan) zal Ik [aan/voor/van/naar] haar (= Jeruzalem) vergeven (of sparen) (vgl. Gen.18:16-33).”⁷⁵

God geeft hier op een uitdagende manier aan de profeet Jeremia en zijn medestanders de opdracht om in de hoofdstad naar oprechte dienaren van Hem te zoeken.

De inwoners van de stad Jeruzalem waren blijkbaar erg kwaadaardig. Hoewel er natuurlijk nog wel vrome Joden waren,⁷⁶ was hun aantal toch erg klein.⁷⁷

In de volgende verzen (v.2-5) gaf de profeet Jeremia de Here antwoord.

2 [En] als (of of) zij (zullen) zeggen: “(Zo waar) Jahweh leeft”, zweren (of vervloeken) zij daardoor (of daarom) [voor/naar/tot/aan] vals (of bedrieglijk/verraderlijk).

Verreweg de meeste Joden *zwoeren vals*, en daarbij durfden ze ook nog de naam van God in hun mond te nemen (vgl. Lev.19:12).

3 Jahweh, (zien) uw ogen niet (uit) naar betrouwbaarheid (of oprechtheid/waarheid)? U (of Jij)⁷⁸ hebt hen geslagen (of getroffen/gestraft), en (= maar) zij hebben geen pijn gevoeld (of gehad). U hebt hen vernield (of hen tot een einde gebracht). Zij hebben geweigerd straf (of terechtwijzing/vermaning) te aanvaarden (= (aan/af) te nemen). Zij hebben hun gezichten harder (of sterker) gemaakt dan een rots(wand). Zij hebben geweigerd om zich te bekeren (of om terug te keren/om om te keren).

Voordat Josia (640 – 609) koning werd, had de Here Jeruzalem zwaar gestraft. De Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669) had omstreeks 681 de hoofdstad veroverd. Hij had koning Manasse (697 – 642) gevangengenomen, en hij had hem aan haken naar Babel laten brengen (2Kron.33:10,11).⁷⁹ Toch bekeerden de inwoners zich niet. Het was vooral aan de vrome koning Josia te danken, dat het gedurende zijn regering steeds beter ging met het land.

4 En ik (= Ik echter), ik heb gezegd: “Zij (= Het) zijn immers (of alleen/echter) geringe(of zwakke/arme)(mense)n. Zij hebben dwaas gehandeld (of Zij zijn dwaas geworden), doordat (of (om)dat/want/Ja,) zij de weg van Jahweh, het recht (of het oordeel/vonnis) van hun God (of goden), niet hebben leren kennen (of niet hebben (h)erkend/geweten).”

⁷⁵ In het Hebreeuws is de stad Jeruzalem vrouwelijk: *Ik zal haar vergeven*. Met het woord *haar* wordt de stad Jeruzalem (vrouwelijk) bedoeld, en niet *de ene die recht doet* (mannelijk).

⁷⁶ Denk maar aan de vrome koning Josia (640 – 609) en zijn medestanders.

⁷⁷ Hier is blijkbaar het stijlkenmerk van de hyperbool (= overdrijving) gebruikt. Hoewel niemand alles goed doet (vgl. Ps.14:2,3) wordt dat hier niet bedoeld. Met *iemand die recht doet*, wordt een vroom en rechtvaardig mens aangeduid, die ondanks dat toch het offer van Jezus Christus aan het kruis nodig heeft om te worden gered.

⁷⁸ De beleefdheidsvormen *U*, *u* en *uw* kent men in het Hebreeuws niet. In die taal zijn *U* en *Jij/Jou*, of *u* en *jij/jou*, en *uw* en *jouw* hetzelfde. Bij een vertaling naar het Nederlands moet dan een keuze worden gemaakt. Dit betekent bijvoorbeeld, dat in de Hebreeuwse taal zowel God, als een gewoon mens met *Jij/jij* wordt aangesproken.

⁷⁹ Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

Jeremia dacht, dat de zwakken in de samenleving God niet goed kenden. Gebrek aan kennis zou mede de oorzaak zijn van hun verkeerde daden. Hoger opgeleide en hooggeplaatste mensen zouden volgens de profeet de Here wel kennen en dienen. Hij kwam echter bedrogen uit.

5 Ik zal naar (of tot/bij) de groten (= de invloedrijke (of machtige/hooggeplaatste) mensen/leiders) gaan (of wandelen), en ik (= Jeremia) zal met hen spreken, want (of (om)dat/Ja,) zij hebben de weg van Jahweh, het recht (of het oordeel/vonnis) van hun God (of hun goden), leren kennen (of (h)erkend/geweten). Zij echter (of immers/alleen), zij hebben eensgezind (of gezamenlijk) het juk (kapot)gebroken (of verbroken). Zij hebben de banden verscheurd (of afgescheurd).

Door het zachte en lichte *juk* van Jahweh (vgl. Mat.11:28-30) *kapot te breken*, en zijn *banden* die naar het goede leiden, *te verscheuren*, dachten ze zich te bevrijden. Daarmee leken ze op soldaten die hun beschermende kleding tijdens de strijd uittrekken, en hun schilden wegwerpen. Daardoor gingen ze hun ondergang tegemoet. Bandeloosheid leidt tot slavenij van de zonde.

6 “Daarom heeft een leeuw (van)uit het woud (of het bos/struikgewas) hen (neer)geslagen (of verslagen). Een steppewolf (of Een woestijnwolf) zal hen verwoesten (of aanvallen). Een luipaard is waakzaam (of (be)waakt) (= Een luipaard ligt op de loer) vlakbij (of over/omtrent) hun steden. Ieder(een) (die) (van)uit hen (vrouwelijk)⁸⁰ (= daaruit) gaat (of vertrekt/wegtrekt), wordt verscheurd (of in stukken gereten), want (of Ja,/(om)dat) hun overtredingen zijn talrijk geworden; hun afdwalingen (of hun afvalligheden) zijn machtig (of veel) (= reusachtig) geweest.”

Wilde dieren hadden blijkbaar in het verleden veel slachtoffers onder de bevolking van het Tweestammenrijk gemaakt. In de tijd van de profeet Jeremia was dat nog steeds zo, en als het overgrote deel van het volk niet naar de Here wilde luisteren, dan zou dat in de toekomst zeker niet veranderen (Lev.26:22, vgl. 2Kon.17:25).

In de volgende verzen sprak de Here tegen de stad Jeruzalem als vertegenwoordig(st)er van zijn Joodse volk.

7 “Waar (of Hoe) voor (of van/aan) zal Ik [aan (of voor/van)] jou (vrouwelijk) dit (= Waarom zou Ik jou dit) vergeven (of sparen)? Jouw (vrouwelijk) zonen hebben Mij verlaten (of achtergelaten), en zij zweren (of (ver)vloeken) met (of door/in) (= bij) niet-goden. Ik verzadigde hen. Zij pleegden overspel, en (in) het huis van een hoer (= het hoerenhuis) zoeken zij gastvrijheid (of scholen zij samen/maken zij ruzie).”⁸¹

De zonen van Jeruzalem waren de (mannelijke) inwoners van de hoofdstad. Toen koning Josia (640 – 609) over het land regeerde, werden ze verzadigd. Er kwam weer welvaart, maar daarvoor kreeg God van hen niet de eer en dankbaarheid die Hem toekwam. Bovendien gedroegen veel Joden zich als *geile hengsten*.

8 “Geile, weldoorvoede (of bronstige) hengsten zijn zij geworden (of geweest). Een man (= Ieder(een)) hinniken (= hinnikt) naar (of tot/bij) de vrouw van zijn naaste (of zijn medemens/(met)gezel/makker/vriend).”

9 “Zou Ik op (grond van) (of voor/om(trent/over) deze(dinge)n niet straffen (of vergel-

⁸⁰ In het Hebreeuws zijn steden en landen vrouwelijk.

⁸¹ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat ..., en in het huis van een hoer (= het hoerenhuis) snijden zij zich (of drommen zij samen/verzamelen zij zich met menigten (of zich in groepen)). Op grond van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en 2 Hebreeuwse handschriften is voor ..., en in het huis van een hoer (= het hoerenhuis) zoeken zij gastvrijheid (of scholen zij samen/maken zij ruzie).

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953, pag. 65.

den/bezoeken”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “[en] of (of als) zou mijn ziel (= zou Ik) zich (= Mij) niet wreken onder (of in/met/door) (= op) een (heiden)volk dat (of die) (zo)als dit is?”

10 (Be)klimt (of Gaat) haar muren (op), en vernielt (of ruïneert/teistert) (die)! [En] Jullie moeten (of zullen) (er) geen einde (of geen voleinding/totale vernietiging) (aan/van) maken (of doen). Verwijdert (of Neemt ... weg) haar kantelen (of haar tinnen/twijgen/ranken), want (of Ja,/(om)dat) zij zijn niet van (of voor/aan) Jahweh.

In vers roept Jeremia in opdracht van de Here de vijanden van zijn volk op om de Joden te straffen, en hun steden in te nemen. Jahweh wilde echter zijn volk niet vernietigen.

11 “Ja, (of want/(om)dat) volslagen (of volkomen) trouweloos (of ontrouw) hebben (of zijn) het huis van Israël en het huis van Juda met (of tegen/in) Mij gehandeld (of geweest/geworden)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Het overgrote deel van de Joden zwoer valse eden, waarbij het de naam van God aanriep. Deze mensen dienden ook de afgoden, en gingen niet liefdevol om met hun volksgenoten.

12 Zij hebben [tegen (of in)] Jahweh verloochend (of gelogen/bedrogen). Zij zeiden: “Hij (of Het) (= God) is niet(s), en geen onheil (of ramp(spoed)/kwaad) zal over (of op/naar/tot) ons (binnen)komen (= zal ons overkomen). [En] geen zwaard en honger(snoed) zullen wij (aan)zien.”

De inwoners van het Tweestammenrijk ontkenden niet het bestaan van de Here, maar de meesten van hen geloofden niet in zijn almacht, en evenmin in de woorden van zijn profeten.

Vooraf door hun daden gaven verreweg de meeste Joden aan, dat ze met de boodschap van Gods profeten niets te maken wilden hebben. Ze dachten Jahweh niet nodig te hebben, en ontkenden de gevolgen daarvan. In de praktijk zeiden ze Hem vaarwel. De waarschuwingen van de profeten van de Almachtige wilden ze niet geloven. Door de valse profeten werden ze hierin gesteund. Zij spiegelde de Joden een voorspoedige toekomst voor.

13 [En] de (valse) profeten zullen als (of tot) wind (= adem/geest) worden (of zijn). [En] het woord (of de zaak) (van God) is niet met (of in/door) (= bij) hen. Dit (of Zo) zal tegen (of voor/aan) (= met) hen worden gedaan (of worden gehandeld).

De valse profeten, die lege en valse woorden spraken, zouden leegte worden: als wind. Er zou niets van hen overblijven. Ze konden wel denken, dat God niets voorstelde (v.12), maar ze zouden zelf tot niets worden.

14 Daarom heeft Jahweh, de God van de (hemelse) legers, dit gezegd: “om(dat) (of aanzien) jullie (= de valse profeten) dit woord (of deze zaak) spreken: “Zie(t), Ik maak (of geef) mijn woorden (of mijn zaken) in jouw (= in Jeremia’s) mond als (of tot/voor/van) een vuur, en dit volk (als/tot) bomen (of (blokken) hout). Het (of Hij) zal hen verteren (of verslinden/(op)eten).”

De woorden van Jeremia als profeet van God zouden niet hol en leeg blijken te zijn. De Here zou er zelf voor zorgen, dat die woorden van zijn dienaar in vervulling zouden gaan. *Hij zou zijn woorden als een vuur maken.* Dat laatste wordt in de volgende verzen (v.15-17) verder uitgewerkt.

15 “Zie(t), Ik breng (of laat ... (binnen)komen) over (of naar/tegen) jullie een (heiden)volk van(uit) de verte (of ver), huis van Israël”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh. “Het (of Hij) is een taai (of stabiel/krachtig) (heiden)volk. Het (of Hij) is een (heiden)volk van(uit/af) de wereld (of vroeger/eeuwig); een (heiden)volk (waarvan) jij zijn taal (of zijn

tong) niet ((h)er)kent (of weet/leert kennen), en jij hoort niet (of jij luistert niet naar) wat (of hoe) het spreekt (= en jij verstaat niet, wat het zegt) (vgl. Deut.28:49).”

Het gaat hier over een sterk en machtig volk, dat in de ogen van de mensen uit die tijd een *wereldrijk* zou stichten. De Joden zouden *de taal van dat heidenvolk niet verstaan*. Als je de taal van je vijand niet verstaat, komt dat bedreigender over.

16 Zijn (pijl)koker is (zo)als een geopend graf. Zij (= Het) zijn allemaal (sterke) helden.

De pijlkoker van het vijandige volk is als een geopend graf. De soldaten van dat volk zijn allemaal sterke helden.

Veel Joden zouden door de pijlen van de dappere vijanden worden doodgeschoten. Het *graf* is bij wijze van spreken al *geopend*, zodat ze snel begraven kunnen worden.

17 Het (of Hij) (= Het volk van ver) zal jouw (graan)oogst en jouw brood (of jouw eten) (op)eten (of verslinden). Zij (= De soldaten van het vijandige volk) zullen jouw zonen en jouw dochters verslinden (of (op)eten) (= doodslaan/zich toeëigenen). Het (of Hij) zal jouw kleinvee (of jouw schapen en geiten/kudde) en jouw grootvee (of jouw rundvee/kudde) (op)eten (of verslinden). Het (of Hij) zal jouw druivenplant en jouw vijg(enboom) verslinden (of (op)eten). Het (of Hij) zal jouw versterkte steden, waarop (of waarin/die) jij vertrouwt, kapot-slaan (of neerslaan) met (of door) een houweel (of een zwaard) (vgl. Deut.28:50-52, 32:25, Jer.6:11).

De opbrengst van het oogstseizoen zou door het vijandige volk in beslag worden genomen. Daardoor zou hongersnood uitbreken.

18 “[En] zelfs (of ook) in (of met) die dagen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “zal Ik (met) (= aan/van) jullie geen einde (of geen voleinding/totale vernietiging) maken (of doen) (vgl. v.10).”

19 “[Het (of Hij) zal zijn (of worden/gebeuren), (om)dat (of want/Ja,) jullie zullen zeggen: “Voor (of In plaats van/Onder) wat (of hoe) (= Waarvoor) heeft onze God Jahweh aan (of voor/tegen/van) ons al deze(ding)en (= ons dit alles) gedaan (of gemaakt/gehandeld) (= Waarvoor heeft onze God Jahweh ons dit alles aangedaan?” (Dan) moet (of zal) jij tegen (of tot/naar/bij) hen zeggen: “Zoals jullie Mij hebben verlaten (of achtergelaten/losgelaten), en jullie vreemde (of buitenlandse) goden dienen in (of door) jullie land (of jullie aarde), (juist) zo zullen (of moeten) jullie vreemden (of buitenlanders) dienen in een land (of een aarde) (dat) niet van (of voor) jullie is.”

Hiermee werd gezegd, dat de inwoners van het Tweestammenrijk in ballingschap zouden gaan. De Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) heeft in 586 voor Christus het overgrote deel van de Joden naar zijn land gedeporteerd.

20 “Maakt (of Verkondigt) dit in (of door/met) (= aan) het huis van Jakob bekend! [En] laat het (of haar) horen in Juda door te zeggen:”

21 “Luistert (of Hoort) toch (of nu) naar dit (= hiernaar)! Het volk is dwaas, en er is geen (= en het heeft geen) hart. Zij hebben ogen, en (= maar) zij (be)zien (of (be)kijken) niet. Zij hebben oren, en (= maar) zij luisteren (of horen) niet.”

Luistert toch hiernaar: “Zoals jullie Mij hebben verlaten, en jullie vreemde goden dienen in jullie land, zo zullen jullie vreemden dienen in een land dat niet van jullie is (v.19^b).”

Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens.⁸² *Een volk*

⁸² Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).

dat geen hart heeft, bestond geestelijk dus eigenlijk niet. Het was een *dwaas* en onverstandig volk. Daardoor was het vrijwel even machteloos geworden, als de afgoden die veel Joden dienden (Deut.4:28, Ps.115:5^b,6^a, 135:16^b,17^a, Ezech.12:2, vgl. Mat.13:13-17, Mark.4:11,12).

Die Joden waren geestelijk blind en doof (vgl. Jes.6:10, 29:9-14, 32:3, 42:7). Ze hadden geen oog voor hun slechte situatie, en voor de almacht van God.

22 “Moeten (of Zullen) jullie voor Mij geen ontzag hebben (of Mij niet vrezen)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “of (of als) van(uit) (= voor) Mij[n (aan)gezicht] niet bang zijn (of niet beven)? Ik, die het zand (aan)gesteld (of (neer)gezet) heb (als/tot) een grens-(gebied) voor (of van) de zee, een altijddurende (of langdurig(e)/eeuwig(e)) wet(matigheid) (of (wets)voorschrift). [En] hij (of het) (= de zee) zal (of moet) hem (of het) (= die) (= de grens of de wetmatigheid) niet overschrijden (of oversteken/overgaan/overvloeien/passeren). [En] zijn golven zullen tekeer gaan (of heen en weer schudden), en (= maar) zij zullen niet(s) kunnen bereiken (of (aan)kunnen/overwinnen). Zij zullen bruisen (of razen/onstuimig worden/ woelen), en (= maar) zij zullen (of moeten) het (of hem) (= die) niet overschrijden (of oversteken/overgaan/overvloeien/passeren).”

23 “[En] dit volk heeft een opstandig (of koppig/weerbarstig) en rebels (of weerspannig/ongehoorzaam) hart. Zij zijn afgeweken. Zij gingen (of wandelden) (weg).”

Iemand die *opstandig* en *rebels* was, en voortdurend niet naar zijn ouders wilde luisteren, moest worden gedood (Deut.21:18-21). Volgens de wetten die de Here via Mozes aan zijn volk had gegeven, was er voor mensen die absoluut niet wilden deugen, in de samenleving geen plaats.

24 “Zij hebben niet in (of met/door) hun hart gezegd: “Wij moeten (of zullen) toch (of nu) voor onze God Jahweh ontzag hebben (of onze God Jahweh vrezen). De gever van (= Hij geeft) (stort)regen, [en] de vroege regen (of de najaarsregen) en de late regen (of de voorjaarsregen), in (of met/door) (= op) zijn tijd (Deut.11:13,14). Hij bewaakt (of behoed/beschermt/ bewaart) de vastgestelde (of voorgeschreven/wettige/wetmatige) oogstweken voor (of van) ons.”

De vroege regen valt vooral in oktober en ook wel in november. Deze regen maakt het land geschikt om te zaaien, zodat het gewas kan kiemen en opkomen. *De late regen* valt in maart en april. Deze regen is nodig om het gewas te laten groeien, zodat het vrucht kan dragen. De komst van de regen in het voorjaar is onzekerder, want er moet dan ook voldoende water vallen (vgl. Job 29:23, Spr.16:15).

Doordat de Almachtige het *op tijd* liet regenen, garandeerde Hij voor zijn volk *vaste oogstweken* (vgl. Deut.16:9-12). Door de grove en structurele zonden van het overgrote deel van de Joden kwam daar een einde aan (Deut.11:13,14).

25 “Jullie misdaden (of Jullie ongerechtigheden) hebben deze(ding)e(n) (af)geweerd (of (af)gewend), en jullie zonden hebben van(uit/af/wege) (= voor) jullie het goede tegengehouden (of onthouden/verhinderd).”

De Joden hadden door hun slechte gedrag ervoor gezorgd, dat het niet meer voldoende en op tijd regende. De schijnbaar vanzelfsprekende voorspoed was blijkbaar verdwenen (Jer.3:3, Hag.1:10,11).

26 “Ja, (of want/(om)dat) er zijn onder (of in/met) mijn volk misdadigers (of kwaadaardige(mense)n) gevonden (geworden). Men (of Hij) ligt op de loer (of loert) (zo)als vogelvan-

Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse dichtkunst veel voor.

gers liggen (of gaan liggen). Zij hebben een vernietiger (of een verwoester) (= een vernietigende (of verwoestende) (val)strik) opgesteld (of gezet/geplaatst). (Zwakke/Sterfelijke) mensen (of mannen) vangen zij (of grijpen zij/nemen zij (gevangen)).”

Er waren nogal wat Joden die zich (op een onrechtmatige manier) verrijkten ten koste van de zwakken in de samenleving.

27 “(Zo)als een kooi (of een mand) vol vogel(s), (juist) zo zijn hun huizen vol bedrog (of verraad). Daardoor (of Daarom) zijn zij groot (= machtig/invloedrijk) geworden (of zijn zij gegroeid), en hebben zij rijkdom verworven.”

De huizen van veel rijke Joden waren *vol met rijkdom waar ze niet op een eerlijke manier waren aangekomen* (= *vol bedrog*). Vooral de ambtenaren in dienst van de overheid zoals de rechters maakten vaak misbruik van hun positie om zich te verrijken. Ze lieten zich talloze keren omkopen (vgl. Jes.29:21, Mi.7:2,3).

28 “Zij zijn dik (of vet) geworden. Zij zijn glanzend (of glimmend/glad) geworden (of geweest) (vgl. Deut.32:15). (= Zij zijn erg dik geworden.) Ook (of Zelfs) hebben zij de slecht(st)e (of kwade/kwaadste) dingen (of zaken/woorden) overtroffen (of ingehaald). Een rechtszaak (of Een proces/beoordeling) hebben zij niet rechtgesproken (of beoordeeld/verdedigd) (= behartigd/gevoerd). Een rechtszaak (of Een proces/beoordeling) van een wees maakten zij (voor zichzelf) voorspoedig (of lieten zij (voor zichzelf) lukken), en (aan) het recht (of het proces/vonnis/oordeel/de rechtszaak) van de arm(lastig)en hebben zij geen recht verschaft (of hebben zij niet beoordeeld (of niet berecht)).”

29 “Zou Ik op (grond van) (of Ik voor/om(trent/over) deze(ding)en niet straffen (of vergelden/bezoeken)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “of (of als) zou mijn ziel (= zou Ik) zich (= Mij) niet wreken onder (of in/met/door) (= op) een (heiden)volk dat (of die) (zo)als dit is (vgl. v.9)?”

30 “Ontzetting (of Verwoesting/Schrik) en afschuw (= Iets verschrikkelijks en afschuwelijks) is (of heeft) in het land (of in (= op) de aarde) gebeurd (of plaatsgevonden).”

31 “De profeten hebben met (of door/in) valsheid (of misleiding/bedrog/verraad) (= hebben vals (of misleidend/bedriegelijk/verraderlijk)) geprofeteerd, en de priesters (over)heersen (of onderwerpen) door (of op (grond van)/voor) hun handen. [En] mijn volk heeft (het) (juist) zo liefgehad (= (het) graag zo gewild), en (= maar) wat (of hoe) zullen jullie tot(aan) (of naar/tegen/voor/aan/van) haar einde (of haar achterste deel) doen (of handelen/maken)?”

Verreweg de meeste profeten waren *valse profeten*, die zeiden wat de rijke bovenlaag van die samenleving graag wilde horen.

Zelfs *de priesters*, die het volk onderwijs moesten geven in de wetten van de Here (Lev.10:11, Deut.24:8), misbruikten hun macht.

Met *haar einde* wordt het einde van de hoofdstad Jeruzalem bedoeld.⁸³ Dat einde zou komen in een tijd waarin de Here zijn vonnis zou uitvoeren. Dat waren de veroveringen van het heilige land door de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) in de jaren 605, 597, 586 en 581 voor Christus.

Hoofdstuk 6

1 Brengt jullie zelf in veiligheid, zonen van Benjamin, vanuit het midden van Jeruzalem!

⁸³ In het Hebreeuws zijn steden en landen vrouwelijk. Met het (bijvoeglijk naam)woord *haar* wordt verwezen naar de stad *Jeruzalem* als vertegenwoordigster van heel het heilige land.

Blaast op de hoorn in Tekoa! Laat een rooksignaal opstijgen boven Bet-Hakkerem! Ja, een onheil is vanuit het noorden verschenen, en een grote ramp.

2 “De bekoorlijke en de verwende vrouw heb ik afgesneden, de dochter Zion.”

3 Herders met hun kudden komen naar haar toe. Zij hebben omwille van haar overal tenten opgeslagen. Zij hebben ieder zover hij kan, laten grazen.

4 “Heiligt omwille van haar de oorlog! Staat op! Wij moeten ’s middags oprukken. Wee ons, want de dag is ten einde gelopen! De schaduwen van de avond worden langer.”

5 “Staat op! Wij moeten dan maar ’s nachts oprukken, en wij zullen haar bolwerken verwoesten.”

6 Ja, dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Hakt haar bomen om, en werpt tegen Jeruzalem een wal op! Zij is de stad van de vergelding. Alles is onderdrukking in haar midden.”

7 “Zoals een bron haar water fris houdt, zo heeft zij haar slechtheid fris gehouden. Van geweld en verwoesting wordt in haar gehoord. Ziekte en wonden zijn voortdurend voor Mij.”

8 “Laat je vermanen, Jeruzalem, zodat Ik niet van jou wordt losgemaakt, zodat Ik jou niet als een woestenijs zal maken; als een onbewoond land!”

9 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Men moet het overblijfsel van Israël als een druivenplant grondig nazoeken. Laat jouw hand als een druivenplukker naar de ranken terugkeren!”

10 Tegen wie zal ik spreken, en zal ik waarschuwen, zodat zij zullen luisteren? Zie, hun oor is onbesneden, zodat zij niet in staat zijn om op te letten. Zie, een woord van Jahweh is voor hen als een smaad geworden. Zij hebben daar geen plezier in.

11 Ik ben vol geworden van de grimmigheid van Jahweh. Ik ben oververmoeid geworden door het in te houden. “Giet het uit over het kind op de straat, en over de kring van de jonge mannen bij elkaar! Ja, ook de mannen met een vrouw zullen gevangengenomen worden; de oudere mannen met de hoogbejaarden.”

12 “Hun huizen, akkers en vrouwen zullen bij elkaar overgaan naar anderen, want Ik zal mijn hand uitstrekken tegen de inwoners van het land”, is een woord van Jahweh.

13 “Ja, van hun kleinen tot hun groten zijn allen inhalig naar oneerlijke winst. Van profeet tot priester pleegt iedereen bedrog.”

14 “Zij genezen de ondergang van de dochter van mijn volk te gemakkelijk door te zeggen: “Vrede, vrede”, maar er is geen vrede.”

15 “Zij hebben zich schandelijk gedragen, want zij hebben een gruwel bedreven. Zij schamen zich zelfs niet in het minst. Evenmin hebben zij van blozen geweten. Daarom zullen zij vallen onder hen die vallen. In de tijd van hun vergelding zullen zij struikelen”, heeft Jahweh gezegd.

16 Dit heeft Jahweh gezegd: “Staat stil vlakbij de wegen, en ziet! Vraagt naar de heel oude paden! Vraagt waar de weg van het goede is! Gaat daarop, en vindt rust voor jullie ziel!” Zij zeiden: “Wij willen daar niet op gaan.”

17 “Ik heb ook wachters voor jullie laten opstaan. Let op de klank van de hoorn! Zij zeiden: “Wij willen niet opletten.”

18 “Luistert daarom, volken! Weet, mensenmenigte, wat in hen is!

19 “Hoor, aarde! Zie, Ik breng onheil naar dit volk; de vrucht van hun gedachten, want zij hebben niet op mijn woorden gelet, en mijn wet verwerpen zij.”

20 “Waarom zou er voor Mij wierook uit Sjeba komen, en de goede kalmoes uit een ver land? Jullie brandoffers zijn voor Mij niet naar wens, en jullie slachtoffers zijn voor Mij niet aangenaam geweest.”

21 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Zie, Ik geef aan dit volk struikelblokken. Daarover zullen zij struikelen; vaders en zonen samen. Een buurman en zijn vriend zullen omkomen.”

22 Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, een volk komt uit het land van het noorden. Een groot heidenvolk wordt opgewekt vanuit de uithoeken van de aarde.”

23 “Boog en werpspeer houden zij vast. Wreed is het, en zij hebben geen medelijden. Hun geluid bruist als de zee. Zij rijden op paarden, toegerust als een man voor de strijd, tegen jou, dochter Zion.”

24 Wij hebben het gerucht over hem gehoord. Onze handen zijn verslapt. Benaauwdheid heeft ons aangegrepen; kwellende pijn als van een barende vrouw.

25 Jullie moeten niet wegtrekken naar het veld, en jullie moeten niet de weg op gaan, want het zwaard van de vijand is een verschrikking van rondom.

26 Dochter van mijn volk, doe een rouwzak om, en wentel je in de as! Bedrijf voor jezelf rouw als over een enige zoon; een erg bittere rouwklacht! Ja, plotseling zal de verwoester naar ons komen.

27 “Als een keurmeester heb Ik jou onder mijn volk aangesteld; als een vesting. Jij zal het leren kennen. Jij moet hun daden toetsen.”

28 Zij zijn allen de opstandigste opstandelingen; wandelaars met lasterpraat. Koper en ijzer zijn zij allen. Verleiders zijn het.

29 De blaasbalg is verschroeid. Door het vuur is het lood onbeschadigd. Tevergeefs heeft de edelsmid almaar door gezuiverd, want de slechteriken zijn niet uitgerukt.

30 Verworpen zilver heeft men hen genoemd, want Jahweh heeft hen verworpen.

In de eerste 8 verzen van dit hoofdstuk wordt voorspeld, dat er vanuit het noorden een vijandelijk leger naar het heilige land zou komen.

1 Brengt jullie (zelf) in veiligheid (of Zoekt jullie toevlucht), zonen van Benjamin, (van)uit het midden (of het binnenste) van Jeruzalem! [En] blaast (op) de (rams)hoorn in Te-koa! [En] verheft (of heft ... op) een (rook/vuur)signaal (= Laat een rooksignaal opstijgen) boven (of over/voor/vlakbij) Bet-Hakkerem (= Wijngaardhuis)! Ja, (of want/(om)dat) een onheil (of een ramp(spoed)/kwaad) heeft (van)uit het noorden neergezien (= is (van)uit het noorden verschenen), en een grote ramp (of ondergang/breuk/verbreking).

Oorspronkelijk lag de stad *Jeruzalem* in het gebied van de stam *Benjamin* (Joz.12:8,10, 18:28).⁸⁴ Later hebben de Jebusieten, die eerst in de bergen woonden (Joz.11:3), de hoofdstad van Israël op de Benjaminieten veroverd (Joz.15:63, 24:11, Richt.1:21). Toen koning David (1012 – 972) deze stad uiteindelijk heroverde (2Sam.5:6-8), kwamen er ook veel Judeeërs en andere Israëlieten in Jeruzalem wonen (1Kron.9:3). De inwoners van de hoofdstad worden in dit vers echter opgeroepen om te vluchten.

⁸⁴ Volgens het boek van de Oprechten werd de stamvader Benjamin in de stad Jeruzalem begraven (Joz.10:13, 2Sam.1:18) (The Book of Jasher, vertaald in het Engels, Salt Lake City, 1887.).

Omdat de vijand *uit het noorden* zou komen, lag het voor de hand, dat de inwoners van Jeruzalem naar het zuiden moesten vluchten. Daar lag de plaats *Tekoa* ongeveer 16 kilometer ten zuiden van de hoofdstad aan de rand van de Judese woestijn. Niet ver daarvandaan in noord-oostelijke richting lag *Bet-Hakkerem* ongeveer 100 meter boven de omringende omgeving. Vanuit deze hoge plaats was *een rooksignaal* goed te zien.

Het vluchten uit Jeruzalem zou noodzakelijk zijn, want de Here zou *de verwende hoofdstad* laten *afsnijden*. Uit een belegerde stad kon niemand meer vluchten.

2 “De bekoorlijke (of De mooie/lieflijke) en de verwende (of de tengere) (vrouw) heb Ik afgesneden (of laten ophouden/uitgeroeid/vergeleken met), de dochter (van) Zion.”⁸⁵

3 Herders en (= met) hun kudde(n) (of troepen) komen naar (of bij) haar (toe). Zij hebben om(wille van) (of op (grond van)/vlakbij/tegen/boven) haar overal (of van alle kanten/ron-dom) tenten opgeslagen. Zij hebben een man (= ieder(een)) zijn hand (= zover hij kan,/zijn deel) laten grazen (of (af)geweid).

De herders met hun kudde(n) vormen het beeld van officieren en hun soldaten, die het land afstropen (vgl. Jer.1:15, 4:17, 5:17). De profeet Jeremia beleeft het hier, alsof het vijandige leger al onderweg is naar Jeruzalem.

In het volgende vers lijkt het net, of de soldaten die de stad willen veroveren, elkaar aanmoedigen. In naam van hun afgoden verklaren zij een heilige oorlog tegen Jeruzalem als vertegenwoordigster van Israël.

4 “Heiligt om(wille van) (of op (grond van)/vlakbij/tegen/boven) haar (= Jeruzalem) de strijd (of de oorlog)! Staat (op) (of Rijst (op))! Wij moeten (of zullen) in (of met) de middag[en] (of in (of met) (= op) de daken (= het dak)) (= ’s middags) opgaan (of ophooggaan) (= oprukken).⁸⁶ Wee [aan (of voor/naar)] ons, want (of (om)dat/Ja,) de dag is ten einde gelopen (of is gekeerd)! De schaduwen van de avond worden uitgestrekt (= worden langer).”

Als het niet lukt om de stad Jeruzalem ’s middags te veroveren, *dan moet het maar ’s nachts*. Het maakt de soldaten niet uit. Hun leger is machtig en sterk genoeg.

5 “Staat (op) (of Rijst (op))! Wij moeten (of zullen) (dan maar) in (of met) de nacht (= ’s nachts) opgaan (of ophooggaan) (= oprukken), en wij zullen (of moeten) haar bolwerken (of haar vestingen/paleizen) verwoesten (of vernielen).”

6 Ja, (of want/(om)dat) dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Hakt (of Snijdt) haar bomen (of haar geboomte/boom/hout) (om), en werpt (of stort) tegen (of voor/boven) Jeruzalem een wal op (of uit)! Zij is de stad van de vergelding (of de straf/bezoeking). Alle(s) (of Het (of Zij) geheel) is onderdrukking (of verdrukking) in haar midden (of binnen haar).”

Tijdens de oorlog werden *bomen* gebruikt voor oorlogsdoeleinden, zoals stormrammen, belegeringstorens en -wallen, schepen en wapens, en het bouwen van (tijdelijke) onderkomens en huizen (Deut.20:20, vgl. Jes.37:24).

7 “(Zo)als een bron haar water fris (of koel) houdt, zo heeft zij haar slechtheid (of haar kwaad) fris (of koel) gehouden. (Van) geweld (of wreedheid) en verwoesting (of vernieling/

⁸⁵ Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

⁸⁶ Op grond van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en het tekstverband is hier voor het enkelvoud *middag* gekozen.

verderf) wordt in haar gehoord. Ziekte en wonde(n) (of slag(en)) zijn voortdurend voor (of vlakbij/op) Mij(n (aan)gezicht).”

Ziekten en wonden waren de gevolgen van het *geweld* in de hoofdstad.

Toch houdt de Here van de stad, en Hij bleef de geweldadige en rebelse inwoners waarschuwen, zodat het vonnis niet zou hoeven worden uitgevoerd.

8 “Laat je vermanen (of terecht wijzen), Jeruzalem, zodat mijn ziel (= Ik) niet van jou wordt losgemaakt (of wordt vervreemd), zodat Ik jou niet (als/tot) een woestijn (of een wildernis) zal maken (of (aan)stellen); (als/tot) een onbewoond land (of een onbewoonde aarde)!”

9 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Men (of Zij) moeten (of zullen) (= moet/zal) het overblijfsel (of de rest) van Israël (zo)als een druivenplant grondig nazoeken (of nalopen). Laat jouw hand als een (druiven)plukker (of (druiven)snijder/verzamelaar) naar (of over/boven) de ranken (of de takken/twijgen/korven) terugkeren (of omkeren)!”

Met *het overblijfsel van Israël* wordt het Tweestammenrijk Juda bedoeld. De 10 stammen uit het noorden waren al weggevoerd naar Assyrië.

De profeet Jeremia werd door de Here toegesproken *als een druivenplukker*. Na de druivenoogst moest hij nog eens goed kijken, of er nog goede druiven aan de ranken zaten: of er nog vrome mensen in de stad woonden, die hij zou kunnen waarschuwen.

Daarna gaf de profeet in het volgende vers de Here antwoord.

10 Tegen (of Naar/Voor/Over) wie zal ik spreken, en zal ik waarschuwen (of getuigen), en (= zodat) zij zullen luisteren (of horen)? Zie(t), hun oor is onbesneden (vgl. Jer.4:4), en (= zodat) zij niet in staat zijn om op te letten (of aandacht te geven) (of niet kunnen opletten (of aandacht geven)). Zie(t), een woord (of een zaak) van Jahweh is voor (of van) hen als (of tot) een smaad (of een schande) geworden (of geweest). Zij hebben daar geen plezier (of genoeg) in.

Iemand met *een onbesneden oor* heeft bij wijze van spreken een vel over zijn oren, en is daardoor *niet in staat om te luisteren*.

De Here zocht via zijn profeet tevergeefs om vruchten bij zijn volk (vgl. Mat.21:19). Daarom gaf Hij ook zijn vruchten niet aan hen. Dat liet Jahweh aan Jeremia duidelijk merken.

11 [En] ik (= Jeremia) ben vol geworden (of gemaakt/geweest/ben gevuld) met (= van) de grimmigheid (de gramschap/woede) van Jahweh. Ik ben (over)vermoeid (of afgemat/moe) geworden (door het) (in) te houden (of te verduren). “Giet (of Stort) (het) uit over (of boven/op/vlakbij) het (kleine) kind in (of door) (= op) de straat, en over (of boven/op/vlakbij) de kring (of de vergadering) van de jonge mannen bij elkaar (of tezamen)! Ja, (of want/(om)dat) ook (of zelfs) de man(nen) met (of (na)bij) een vrouw zullen (gevangen)genomen (of gegrepen) worden; de oude(re) (mannen) (of de oudste(n)) met (of (na)bij) hij (die) vol is geworden (of is gemaakt/geweest/gevuld is) van de dagen (= met de hoogbejaarde(n)).”

Jeremia had *de grimmigheid van Jahweh* proberen *in te houden*, maar dat was niet gelukt. Deze woede had hij via zijn woorden over alle inwoners van de hoofdstad moeten uitstorten. Omdat ze niet wilden luisteren, zou Gods berechting van de hoofdstad zeker komen. Dit zou ook *de mannen met een gezin* treffen, en zelfs *de oudere mannen en de hoogbejaarden*.

12 “Hun huizen, akkers (of velden) en vrouwen zullen bij elkaar (of samen/tezamen) overgaan (of worden overgegeven) naar (of aan/voor) anderen (of vreemden), want (of Ja/(door)dat/(om)dat) Ik (= God) zal mijn hand uitstrekken (of uitspreiden/wenden) tegen (of

over/boven) de inwoners (of de bewoners) van het land (of van de aarde)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

13 “Ja, (of want/(om)dat) van(af/uit) hun kleine(n) (of hun jong(st)e(n)/onaanzienlijke(n)) [en] tot(aan) hun grote(n) (of hun oud(st)e(n)/aanzienlijke(n)) zijn alle(n) [van hem] inhalig (of begerig/uit) naar (of op) (oneerlijke) winst (of (eigen) voordeel/winstbejag). [En] van(af/uit) profeet [en] tot(aan) priester doet (of maakt/handelt) (= pleegt) ieder(een) (of het (of hij) geheel/elk) bedrog (of fraude/misleiding/leugen/verraad).”⁸⁷

Van de laagste tot de hoogste klassen in de Joodse samenleving van die tijd was het overgrote deel van de mensen corrupt en onbetrouwbaar.

14 “[En] zij genezen de ondergang (of de scheur/breuk) van [(de dochter van)] ⁸⁸ mijn volk als (of voor/op (grond van)) (= te) gemakkelijk (of eenvoudig/snel) door te zeggen: “Vrede (of Welzijn/Voorspoed), vrede (of welzijn/voorspoed)”, en (= maar) er is geen vrede (of welzijn/voorspoed).”

De meeste Joden wilden het kwaad niet eens onder ogen zien. Laat staat, dat ze het zouden erkennen, en dat ze zich zouden bekeren. Ze deden, alsof er niet zoveel aan de hand was. Ze gedroegen zich als zachte heelmeesters, die stinkende wonden maken.

15 “Zij hebben zich schandelijk gedragen (of Zij zijn te schande geworden (of geweest)), want (of Ja,/(om)dat) zij hebben (een) gruwel(ijk) (of iets weerzinwekkends) gedaan (of gemaakt/gehandeld) (= bedreven). Zij schamen zich (of Zij ervaren de schande) zelfs (of ook) niet zich schamen (niet de schande ervaren) (= niet in het minst). Evenmin (of Ook (of Zelfs) niet) hebben zij (van) blozen (of schaamrood worden/schaamte tonen) geweten (of leren kennen/gekend). Daarom zullen zij vallen onder (of met/in/door) (hen) d(i)e vallen(den). In (of Met/Door) de tijd van hun vergelding (of hun straf/bezoeking) ⁸⁹ zullen zij struikelen (of wankelen/waggelen)”, heeft Jahweh gezegd.

De (werk)woorden *vallen* en *struikelen* duiden niet alleen op tegenslagen in het leven, die leiden tot een forse achteruitgang in welvaart en welzijn, maar ook op het struikelen en vallen in de strijd tegen de vijand.

16 Dit heeft Jahweh gezegd: “Staat (stil) vlakbij (of vlakaan/op/voor) de wegen, en (be-)ziet (of (be)kijkt)! [En] (onder)vraagt (naar/voor) de heel oude (of de eeuwige) paden (of sporen)! (Vraagt) waar (of welke) [(dit (of deze))] ⁹⁰ de weg van het goede is! [En] gaat (of wandelt) in (of met/door) haar (= daarop/op die weg), en vindt (of bereikt) rust voor (of van) jullie ziel!” Zij zeiden: “Wij zullen (of moeten) (= willen) (daar) niet (op) gaan (of wandelen).”

⁸⁷ Hier is blijkbaar het stijlkenmerk van de hyperbool (= overdrijving) gebruikt. Het overgrote deel van de Joden was inderdaad niet te vertrouwen, maar er was altijd nog een kleine minderheid die wel de Here wilde dienen. Hierbij kunnen we alleen al denken aan de profeten Jeremia, Uria en Habakuk (Jer.26:20-23, Hab.1:6,13-17). Daarbij mogen we ook de vrome koning Josia (640 – 609) en zijn goede hoge ambtenaren zoals Ahikam niet vergeten (Jer.26:24, 36:19,25).

⁸⁸ Hoewel het niet helemaal zeker is, of dit oorspronkelijk in de (Masoretische) Hebreeuwse tekst thuishoort, past het wel goed in het tekstverband (vgl. Jer.8:11). De keuze voor *de dochter van* is gemaakt op grond van een verbetering in de (Masoretische) Hebreeuwse tekst (Qere (= Wat gelezen moet worden.)) en in inhoud. Het was vooral de dochter van Gods volk (= de hoofdstad Jeruzalem), die voorop ging in kwaadaardigheid en slechtheid. De woorden *de dochter van* staan niet in de Griekse handschriften(, maar wel in de Vulgaat). Hoofdstuk 6 is in de Dode Zeerollen verloren gegaan.

⁸⁹ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier *de tijd (dat) ik hen heb vergolden (of bezocht/gestraft)*. Op grond van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en het tekstverband is voor *de tijd van hun vergelding (of bezoeking/straf)* gekozen (vgl. Jer.8:12). In het Hebreeuwse is dat een erg klein verschil.

⁹⁰ Het woord *dit* (of *deze*) ontbreekt in de Griekse handschriften (en in de Vulgaat), en past niet in het tekstverband. Op grond daarvan is het weggelaten.

Met *de heel oude paden* worden de oude geboden en wetten bedoeld, die de Here via zijn dienaar Mozes aan zijn volk had gegeven. De regels die God geeft, zijn *goed*. De mensen die zich daaraan houden, vinden *rust voor hun zielen* (Mat.11:28-30).

17 “[En] Ik heb ook (of zelfs) wachters voor (of ten gunste van/over) jullie laten opstaan (of laten (op)rijzen). Let op (of Geeft aandacht aan) [aan/voor/van] de klank (of het geluid/de stem) van de (rams)hoorn! Zij zeiden: “Wij zullen (of moeten) (= willen) niet opletten (of geen aandacht geven).”

Een wachter stond vroeger vaak op een toren van een stad of een paleis om te waarschuwen voor een aanval van de vijand (vgl. 2Kon.9:17-20). Als er gevaar dreigde, moest er op de hoorn worden geblazen. Het was een verantwoordelijke taak. Als een wachter niet goed oplette, dan konden de mensen zich niet goed voorbereiden op de aanval.

In de Bijbel zijn *wachters* vaak profeten van de Here (Jes.10:11,12, Ezech.3:16-21, 33:1-9, Hos.9:8^a, Hab.2:1). Zo is het ook hier. De profeten van Jahweh hadden de Joden wel gewaar-schuw, maar de meesten van hen wilden niet luisteren.

18 “Luistert (naar) (of hoort) daarom, [de] (heiden)volken! [En] weet (of (er)kent/leert kennen), (mensen)menigte (of vergadering/bijeenkomst), wat (of dat) (voor hardnekkige slechtheid er) in (of met/onder) hen is!

19 “Hoor (of Luister (naar)), [de] aarde (of [het] land)! Zie(t), Ik breng (of laat ... (bin-nen)komen) onheil (of slechtheid) (mee/binnen) naar (of bij/tegen) dit volk; de vrucht (of de opbrengst) van hun gedachten (of hun plannen/voornemens), want (of (om)dat/Ja,) zij hebben niet op (grond van) (of over/voor) mijn woorden (of mijn zaken) gelet (of geen aandacht ge-geven), en mijn wet (of mijn onderwijs) verwerpen (of verachten) zij [in (of met/door) haar].”

20 “Voor (of Van) wat (of hoe) dit (= Waarom/Waarvoor) zou er voor (of naar/van/aan) Mij wierook (van)uit Sjeba (binnen)komen, en de goede kalmoes (of het goede riet) (van)uit een ver land? Jullie brandoffers zijn (voor Mij) niet naar (of tot/voor) wens (of welgevallen), en jullie (slacht)offers zijn voor (of van/tot/naar) Mij niet aangenaam (of welgevallig/zoet) ge-weest.”

Wierook is een hars die gewonnen wordt uit een boomsoort in Zuid-Arabië. De Israëlieten haalden het uit *Sjeba*, ten zuidwesten van Saoedi-Arabië.⁹¹ Bij het verbranden van wierook steeg een aangename geur naar boven. Dat is een teken van de gebeden van de gelovigen, die stijgen naar de troon van God (Ps.141:2, Luk.1:10, Op.5:8, 8:3,4, 11:1).

Kalmoes is een vaste moerasplant, en komt van nature voor in India en in het zuiden van Chi-na. De wortelstok heeft een scherpe geur. Die wortelstok werd in Israël voor de heilige zalf-olie gebruikt (Ex.30:22-25).

Een *slachtoffer* voor de Almachtige was een bloedig offer waarbij een dier moest worden geslacht. Er waren meerdere soorten slachtoffers. Eén van die soorten was een brandoffer.

Het brengen van een *brandoffer* was een heel oude gewoonte (Gen.8:20, 22:1-17). Het be-stond uit een dier dat als een geschenk voor de Here helemaal werd verbrand (Ex.29:18,25, Lev.1). Elke dag moesten er voor God brandoffers worden gebracht (Ex.29:42, Num.28:6,10). Bij een brandoffer hoorde ook een plantaardig eetoffer en een drankoffer (Lev.6:17^a, 24:5-9, Num.28:5,8,9).⁹²

⁹¹ De koningin van Sjeba kwam bij koning Salomo (972 – 932) op bezoek (1Kon.10:1-13).

⁹² Een graanoffer was een *eetoffer*. Het werd met olijfolie gebakken of gekookt, en was voor de priesters (uitsluitend mannen) om op te eten. Een handvol meel van het eetoffer moest met wat olijfolie en wierook worden ge-bruikt als herinneringsoffer. Het moest worden verbrand, zodat de geur daarvan kon opstijgen voor de Almachtige (Lev.2, 5:12, 6:14-18, 24:5-9, Num.5:15).

Veel Joden zagen Jahweh als de God van Israël, zoals de andere volken ook hun god hadden. Zo hadden bijvoorbeeld de Filistijnen hun god Dagon, de Sidoniërs Astarte, de Ammonieten Moloch of Milkom en de Moabieten hun god Kamos (Num.21:29, Richt.16:23, 1Sam.5:2-7, 1Kon.11:7,33, 2Kon.23:13, Jer.48:13,46, 49:1). Zo'n afgod en volk waren onlosmakelijk met elkaar verbonden, en konden niet zonder elkaar. Als ieder volk zijn afgod nu maar op tijd alle voorgeschreven offers bracht, en maar vaak genoeg aanbad, dan kwam het vast wel in orde (vgl. Num.23:1-4,14,29,30). Die god vond het niet belangrijk, hoe je leefde, en hoe jij je medemens behandelde. Als zo'n god maar zijn offers op tijd, en op de juiste manier kreeg. Als je dus de Here nu maar betaalde met (veel) offers en (veel) gebeden, dan hoefde je jezelf geen zorgen meer te maken.

God vraagt niet in de eerste plaats om offers en allerlei rituelen, zoals de dienaren van de afgoden dachten, maar de bekering van het hart (Ps.34:19, 40:7, 50:8-15, 51:18-21, Jes.1:11-15, 61:1, Hos.6:6, Hebr.10:6,8,9). We moeten Hem vooral liefhebben boven alles, en onze naaste als onszelf (Deut.6:5, 7:9, 10:12, 11:1, Joz.22:5, 1Sam.15:22, Mi.6:8, Luk.10:27). De Here wil, dat zijn dienaren Hem persoonlijk goed kennen. Hij wil een levende relatie met mensen die van Hem houden. Voor offers zonder liefde heeft de hemelse Vader geen belangstelling (Spr.15:8).

21 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Zie(t), Ik geef aan (of voor/bij) dit volk struikelblokken. Daarover zullen zij struikelen (of wankelen); vaders en zonen samen (of bij elkaar/tezamen). Een buurman (of Een bewoner/inwoner) en zijn vriend (of zijn makker/(met)gezel/medeburger) zullen omkomen (of verloren gaan/vergaan).”

22 Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie(t), een volk komt (van)uit het land (of de aarde) van het noorden. [En] een groot (heiden)volk wordt (op)gewekt van(uit/af) de uiteinden (of de zijden) (= de uithoeken) van de aarde (of het land) (vgl. Jer.50:41).”

23 “Boog en (werp)speer (of lans) houden zij (vast). Wreed (of Meedogenloos) is het (of hij), en zij hebben geen medelijden (of zij ontfermen zich niet). Hun geluid (of Hun stem) bruist (of brult/gromt) (zo)als de zee. [En] zij rijden (weg) op paarden, toegerust (of voorbereid) (zo)als een man voor (of van) de strijd (of de oorlog), tegen (of naar/vlakbij/voor) jou, dochter (van) Zion (vgl. Jer.50:42).”

Een vijandelijk leger met veel *paarden*, die vaak voor strijdswagens waren gespannen, was in die tijd erg gevaarlijk en sterk.

24 Wij hebben zijn gerucht (of zijn tijding) (= hebben het gerucht over hem) gehoord (of Wij hebben naar zijn gerucht geluisterd). Onze handen zijn verslapt (of (neer)gezonken). Benauwdheid heeft ons aangegrepen (of (vast)gehouden/in zijn macht gekregen); (kwellende) pijn (of angst) (zo)als (van) de (= een) barende (vrouw) (vgl. Jer.50:43).

25 Jullie (mannelijk) moeten (of zullen) (of Jij (vrouwelijk) moet (of zal)) ⁹³ niet wegtrekken (of vertrekken) (naar) het veld (of de akker), en jullie (mannelijk) moeten (of zullen) (of jij (vrouwelijk) moet (of zal)) ⁹⁴ niet de weg in (= op) gaan (of wandelen), want (of (om)-dat/Ja,) het zwaard van (of voor/aan) de vijand (of de vijand heeft het zwaard,) (is) een verschrikking van(uit) rondom (of alle kanten).

Een verschrikking van(uit) rondom (of alle kanten) was een vaststaande uitdrukking die vooral bij Jeremia wel vaker voorkwam (Ps.31:14, Jer.20:3,10, 46:5, 49:29).

Bij een *drankoffer* werd wijn of bedwelmende drank gebruikt (Ex.29:40^b, Lev.23:13^b, Num.15:5,7,10, 28:7). Het werd als een offer uitgegoten over het altaar (2Kon.16:13, Jes.57:6, Ezech.20:28^b).

⁹³ De keuze voor mannelijk meervoud is gemaakt op grond van een verbetering in de (Masoretische) Hebreeuwse tekst (Qere (= Wat gelezen moet worden.)) en in inhoud.

⁹⁴ Zie de vorige voetnoot.

26 Dochter van mijn volk, doe een (rouw)zak om (of (om)gord je met een (rouw)zak), en wentel (of rol) je in (of door) de as! Maak (= Bedrijf) voor (of naar/van) je(zelf) (of jou) rouw (als over) een enig(e) (zoon/kind); een erg bitter(e) (rouw)klacht (of misbaar)! Ja, (of want/ (om)dat) plotseling (of onverhoeds) zal de verwoester (of de geweldenaar) naar (of over/voor/ vlakbij/tegen) ons komen.

Met de *dochter van mijn volk* wordt de hoofdstad Jeruzalem bedoeld (Jes.1:8, 10:32, 52:2, Jer.4:11, Klaag.2:10, Ezech.16:44-55, 23).

In die tijd droeg men *een zak* als het teken van rouw (Gen.37:34, Jer.4:8, Am.8:10, Mi.1:16). Ook deden veel mensen aarde of *as* op het hoofd (Joz.7:6, 1Sam.4:12, 2Sam.1:2, Jes.61:3^a, Ezech.27:30, Mi.1:10), *wentelde* men zich in stof en *as* (Job 2:8, Jes.47:1, Ezech.27:30, Mi.1:10), en werd er soms meerdere dagen luid geklaagd (Gen.50:10, 1Kon.13:30, Jer.22:18, Am.5:16, Joh.11:31, Hand.9:39, vgl. Zach.12:11-14).

De *rouw over een enige zoon* was in die tijd de zwaarste rouw (vgl. Gen.22:2, Am.8:10, Zach.12:10). De mensen dachten, dat iemand die geen zonen (meer) had, niet meebouwde aan het nageslacht van Israël.

27 “(Als) een keurmeester heb Ik jou onder (of in) mijn volk (aan)gesteld (of gegeven); (als) een vesting (of een versterkte stad) (vgl. Jer.1:18). [En] jij zal (of moet) (het (= het volk)) (leren) kennen (of (het) (h)erkennen). Jij moet (of zal) hun weg (= hun daden) toetsen (of onderzoeken).”

De Here had de profeet Jeremia *aangesteld om zijn volk te leren kennen en de daden van de mensen van dat volk te keuren*. De profeet wordt hier voorgesteld als een edelsmid. Hij moest het edele zilver wegsmelten van de niet-edele metalen zoals *koper* en *ijzer*. Dit kon de profeet natuurlijk niet alleen op eigen kracht, maar wel met hulp van de Heilige Geest. Zijn woorden waren als het zuiverende vuur van een edelsmid (Jer.5:14, 23:29).

Het werk van Jeremia *als keurmeester* en edelsmid werd door verreweg de meeste Joden niet op prijs gesteld, maar de Almachtige beschermde zijn dienaar, en maakte hem zo sterk *als een vesting* (Jer.1:18).

28 Zij zijn allen de opstandigste(n) (of afwijkendste(n)/afvalligste(n)) opstandelingen (of rebellen); wandelaars (of gaanden/gangers) van (= met) laster(praat). Koper en ijzer zijn zij allen. Verleiders (of Verwoesters/Bedervers) zijn zij (= het).

Lasteraars en *Roddelaars* misleiden mensen met halve waarheden en hele leugens.⁹⁵ Dit kan grote gevolgen hebben met een verwoestende uitwerking op mensen en ook op de samenleving (Lev.19:16, Ps.64:3-5, Jer.9:1-9).

29 De blaasbalg is verschroeid (of verbrand) (geworden). Van(wege/uit) (= Door) het vuur (vrouwelijk) is het lood onbeschadigd (of volledig/volmaakt). Tevergeefs heeft hij (of het) (= de (edel)smid/blazer/blaaasbalg) zuiverend (of smeltend/beproevend) (= almaar door/ grondig) gezuiverd (of gesmolten/beproefd), en (= want) de slecht(erik)en zijn niet uitgerukt (of afgerukt/afgescheiden) (geworden).

De edelsmid had er blijkbaar erg veel moeite mee. Hij had het vuur zo hard opgestookt, dat *de blaasbalg was verschroeid*. Helaas, ondanks alle moeite kon hij het lood helemaal niet wegsmelten (vgl. Jes.1:22-25, Ezech.22:17-22).

30 Verworpen (of Veracht) (geworden) zilver hebben ze (of zij) (= heeft men) (naar/tot/

⁹⁵ Het kenmerk van lasteren en roddelen is, dat het alleen maar afbreekt. Het is altijd negatief. Spreken over de zonden om iemand te waarschuwen tegen zijn eigen misstappen, of tegen de kwade bedoelingen van een ander persoon kan juist heel positief zijn.

van) hen genoemd (of benoemd/geroepen), want (of (om)dat/Ja,) Jahweh heeft [in/onder/door/met] hen verworpen (of veracht).

Doordat het overgrote deel van de Joden uit de tijd van Jeremia de Here voortdurend bleef afwijzen, *had Hij die mensen verworpen*. Daardoor gingen ze hun definitieve ondergang tegemoet.

Deze profetie is al in vervulling gegaan. Koning Nebukadnezar II (604 – 562) heeft in de jaren 605, 597, 586 en 581 voor Christus het Tweestammenrijk Juda en de stad Jeruzalem meerdere malen veroverd. Uiteindelijk werd vrijwel de hele Joodse bevolking in ballingschap gevoerd (2Kon.25:1-21, 2Kron.36:11-21, vervulling van Jer.5:19, 6:11,12).

2. Deel 2.

Dit deel begint met een toespraak van de profeet Jeremia in de tempel. Hij houdt de Joden het lot van het heiligdom in Silo en het Tienstammenrijk Israël voor. Ze waren allebei vernietigd (Jer.7:1-15).

Als verreweg de meeste inwoners van het Tweestammenrijk de Here niet willen gehoorzamen, en zelfs kinderen offeren aan hun afgoden, wil Hij hun offers voor Hem niet meer accepteren (Jer.7:16-8:3).

Jahweh zal de grove zonden van de meeste Joden berechten (Jer.8:4-9:26).

De belachelijke onmacht van de afgoden wordt ten opzichte van de almacht van God duidelijk geïllustreerd (Jer.10:1-16).

Kort worden de Joden weer gewaarschuwd voor het onheil uit het noorden (Jer.10:17-25).

1. De toespraak van Jeremia in de tempel.

Hoofdstuk 7:1-15

1 Het woord dat van Jahweh tot Jeremia was gericht om te zeggen:

2 “Ga in de poort van het huis van Jahweh staan! Jij moet daar dit woord roepen. Jij moet zeggen: “Luistert naar het woord van Jahweh, iedereen uit Juda die door deze poorten binnenkomt om je voor Jahweh in aanbidding neer te buigen!”

3 “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Verbeter jullie handel en wandel, zodat Ik jullie op deze plaats zal laten wonen!”

4 “Jullie moeten niet vertrouwen op bedrieglijke woorden door te zeggen: “Het paleis van Jahweh, het paleis van Jahweh, het paleis van Jahweh is dit!”

5 “Ja, als jullie werkelijk jullie handel en wandel verbeteren, als jullie werkelijk onder elkaar recht doen,

6 jullie de vreemdeling, de wees en de weduwe niet onderdrukken, jullie geen onschuldig bloed vergieten op deze plaats, en jullie geen andere goden achterna gaan tot jullie eigen onheil,

7 dan zal Ik jullie op deze plaats in het land dat Ik aan jullie voorvaders gegeven heb, laten wonen van eeuwigheid tot eeuwigheid.”

8 “Ziet, jullie vertrouwen op bedrieglijke woorden, die geen nut hebben.”

9 “Stelen, doodslaan, overspel plegen, vals zweren, wierook offeren voor Baäl, andere goden achterna gaan, die jullie niet hebben gekend,

10 en jullie zijn gekomen. Jullie hebben voor Mij gestaan in dit huis, waarover mijn naam is uitgeroepen, en jullie hebben gezegd: “Wij zijn gered!” Gered om al deze gruwelijkheden te doen?”

11 “Is dit huis, waarover mijn naam is uitgeroepen, in jullie ogen een hol van rovers geworden? Ook Ik, ziet, Ik heb het gezien”, is een woord van Jahweh.

12 “Ja, gaat toch naar mijn plaats die in Silo was! Daar waar Ik in het eerst mijn naam heb laten wonen. Ziet wat Ik daarmee gedaan heb om de slechtheid van mijn volk Israël!”

13 “Welnu, omdat jullie al deze daden hebben gedaan”, is een woord van Jahweh: “terwijl Ik tegen jullie al vroeg uitvoerig sprak, en jullie niet hebben geluisterd; Ik jullie riep, en jullie niet hebben geantwoord,

14 zal Ik met het huis waarover mijn naam is uitgeroepen, waarop jullie vertrouwen, en met de plaats die Ik aan jullie en aan jullie voorvaders gegeven heb, doen, zoals Ik met Silo gedaan heb.”

15 “Ik zal jullie van Mij wegwerpen, zoals Ik al jullie broers, heel het nageslacht van Efraïm, weggeworpen heb.”

Een samenvatting van de inhoud van dit gedeelte staat ook ergens anders in het bijbelboek Jeremia: hoofdstuk 26:1-6. Door de ongehoorzaamheid van het Joodse volk dreigde de tempel in Jeruzalem hetzelfde lot te ondergaan als het voormalige heiligdom in Silo. In Jeremia 26:1 wordt gezegd, dat de profeet die toespraak in de tempel heeft gehouden in het begin van de regering van koning Jojakim (608 – 597).

In die tijd ging het lang niet meer zo voorspoedig als tijdens de regering van de vrome koning Josia (640 – 609). Nadat deze Judese koning de strijd tegen het Egyptische leger had verloren, raakte het Tweestammenrijk Juda zijn zelfstandigheid kwijt. Farao Necho II (609 – 594) legde de Joden een torenhoge belasting op. Ze moesten 100 talenten zilver en 1 talent goud betalen (2Kon.23:33^b,35). Een talent was ongeveer 35 kilogram. Er moest dus enorm veel geld worden opgebracht.

1 Het woord (of De zaak) dat (of die) van(uit/af) Jahweh tot (of naar/tegen) Jeremia was (gericht) (geweest/geworden) om te zeggen: ⁹⁶

Het lijkt erop, dat iemand anders dit vers als een inleiding boven dit gedeelte heeft gezet. Hoogstwaarschijnlijk is dat Jeremia's vriend en helper Baruch (Jer.32:12-16, 36, 43:3,6, 45).

2 “Ga (of Sta) in (of door) de poort van het huis van Jahweh staan! Jij moet (of zal) daar dit woord (of deze zaak) (uit)roepen (of (be)noemen). Jij moet (of zal) zeggen: “Luistert naar (of Hoort) het woord (of de zaak) van Jahweh, heel Juda (= iedereen uit Juda) d(i)e door (of in) deze poorten (binnen)komt om je voor (of naar) Jahweh (in aanbidding) (neer) te buigen (of te werpen)!”

3 “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, de God van Israël, gezegd: “Verbeter (of Laat ... goed zijn) jullie wegen en jullie handelingen (of jullie daden) (= jullie handel en wandel), en (= zodat) Ik jullie in (of door) (= op) deze (woon/verblijf)plaats (= in de buurt van de tempel/Jeruzalem) zal laten (be)wonen (of laten vestigen)!”

In de dreigende situatie was er nog hoop. Als de Joden zich zouden bekeren, dan zou de Here hen weer willen helpen.

4 “Jullie moeten (of zullen) niet [voor (of van/naar) (= bij) jullie(zelf)] vertrouwen op bedrieglijke (of leugenachtige/verraderlijke) woorden (of zaken) door te zeggen: “Het paleis (of De tempel) van Jahweh, het paleis (of de tempel) van Jahweh, het paleis (of de tempel) van Jahweh zijn zij (of die/deze) (= is dit)!”

Veel Joden dachten ten onrechte, dat Koning Jahweh zijn eigen grote huis in Jeruzalem: de tempel met alle bijgebouwen, altijd wel zou beschermen. Gods prachtige huis zou nooit wor-

⁹⁶ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

den verwoest. In het verleden had de Here immers de stad Jeruzalem door een groot wonder uit de macht van de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) gered (701). De Knecht van Jahweh doodde toen 185.000 mannen (2Kon.19:35,36).

Aan die bescherming van God waren echter voorwaarden verbonden. De Joden moesten aan zijn wetten gehoorzamen. Door die wetten moesten ze leren Hem lief te hebben boven alles, en evenveel van hun naaste te houden als van zichzelf (Lev.19:18, Deut.6:5, Mat.19:19, Mat.22:37-40, Luk.10:26-28).

5 “Ja, (of want/(om)dat) als jullie werkelijk jullie wegen en jullie handelingen (of jullie daden) (= werkelijk jullie handel en wandel) (zullen) verbeteren (of goed laten zijn), als jullie werkelijk tussen een man en tussen zijn naaste (of zijn medemens/(met)gezel/makker/vriend) (= werkelijk onder elkaar) recht (of juist) (zullen) doen (of maken/handelen) (Ex.23:2,3, Lev.19:15, enz.),

6 jullie de vreemdeling, de wees en de weduwe niet (zullen) onderdrukken (of verdrukken/afpersen) (Ex.22:21-23, Deut.10:18,19, 14:29, 24:17, Ps.68:6, enz.), jullie geen onschuldig (of rein) bloed (zullen) vergieten (of uitgieten) in (of door) (= op) deze (woon/verblijf)-plaats (Ex.20:13, Deut.5:17, 19:10-13, 27:25), en jullie geen andere (of vreemde) (af)goden achter(na) (zullen) gaan (of wandelen) tot (of voor) jullie (eigen) onheil (of kwaad/ellende) (Ex.20:3, Deut.5:7, 6:14, 8:19, 11:28),

7 (dan) zal Ik jullie in (of door) (= op) deze (woon/verblijf)plaats (= in de buurt van de tempel/Jeruzalem) in het land (of in (= op) de aarde) dat (of die) Ik aan (of voor) jullie (voor)vaders gegeven heb, laten (be)wonen (of laten vestigen) vanuit (of sinds) (= van) eeuwig(heid) (of altijd) [en] tot(dat) eeuwig(heid) (of tot(dat) altijd) (Deut.4:40, 5:33, 11:8,9, 25:15, 32:46,47).”⁹⁷

Jahweh denkt niet alleen aan zijn eigen eer. Hij is ook iemand die opkomt voor de zwakken in de samenleving. Wie hen onderdrukt, hoeft van de hemelse Vader geen zegen te verwachten.

Hoewel koning Josia (640 – 609) aan de publieke afgoderij een einde had gemaakt, werden in huiselijke kring de afgoden nog ruimschoots vereerd. Tijdens de regering van de kwaadaardige koning Jojakim (608 – 597) stak de openbare afgoderij weer snel de kop op.

8 “Zie(t), jullie vertrouwen [voor (of naar/van) jullie(zelf)] op (grond van) (of omwille van) bedrieglijke (of leugenachtige/verraderlijke) woorden (of zaken) om (of tot) geen nut (of baat) te hebben (of niet nuttig te zijn) (= woorden, die geen nut hebben (of die niet nuttig zijn)).”

9 “Stelen, doodslaan (of (ver)moorden), overspel plegen, voor (of tot/van) valsheid (of bedrog/verraad) (= vals (of bedrieglijk/verraderlijk)) zweren (of vervloeken), [en] wierook offeren (of een reukoffer brengen) voor (of naar/aan/van) [de] Baäl (= Heer/Echtgenoot), [en] andere (of vreemde) (af)goden achter(na) gaan (of wandelen), die jullie niet hebben gekend (of hebben ervaren/(h)erkend/leren kennen) (Deut.11:28, 32:17),

10 en jullie zijn (binnen)gekomen. [En] jullie hebben voor (of naar) Mij[n (aan)gezicht] (stil)gestaan (of standgehouden) in (of door) dit huis, waarover mijn naam is (uit)geroepen (of dat naar mijn naam is genoemd (of benoemd)) (geworden), en jullie hebben gezegd: “Wij zijn gered (of verlost/bevrijd/weggerukt) (geworden)!” (Gered) om (of ten behoeve van) al deze gruwelijkheden (afschuwelijkheden) te doen (of maken)?”

Een naam over iets uitroepen heeft te maken met iemands bezit. De bezittingen van de Here

⁹⁷ Het woord *eeuwig(heid)* hoeft in het Oude Testament niet *altijd* te betekenen. Het kan ook een heel lange periode aanduiden.

dragen ook zijn naam. Het huis waarover de naam van God is uitgeroepen, is het huis van Jahweh.

11 “Is dit huis, waarover mijn naam is (uit)geroepen (of dat naar mijn naam is genoemd (of benoemd)) (geworden), in (of met/door) jullie ogen een hol (of een spelonk/grot) van rovers (of moordenaars) geworden (of geweest)? Ook (of Zelfs) Ik, zie(t), Ik heb (het) gezien (of bezien/bekeken)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.⁹⁸

De vele *grotten* of *spelonken* die in het heilige land voorkomen, waren geschikte verblijfplaatsen voor rovers. Daarin konden ze zich goed verbergen (vgl. Joz.10:16, 1Sam.22:1, 24:1-11, 1Kon.18:4,13).

12 “Ja, (of want/(om)dat) gaat (of wandelt) toch (of nu) naar (of tot) mijn (woon/verblijf)plaats die in (of met) Silo was! Daar(heen) waar (of die/dat) Ik in (of met) het eerst (of het verleden) mijn naam heb laten (be)wonen (of vestigen). [En] ziet wat (of die/dat) Ik aan (of voor/van) hem (of het) (= Ik daarmee) gedaan (of gemaakt/gehandeld) heb van(wege/uit/af) (= om) [het gezicht van] de slechtheid (of het kwaad/onheil) van mijn volk Israël!”

De plaats *Silo* lag ten noorden van Betel, en ten zuiden van Sichem (Richt.21:19).⁹⁹ Daar heeft vanaf de verovering van Kanaän (*in het eerst*) de tabernakel gestaan (1Sam.3:3,15), waar de Almachtige werd gediend (Joz.18:1,8-10, 21:1,2, Richt.18:31^b, 1Sam.1:3, enz.). Tot in de begintijd van de regering van Saul (1033 – 1012) hebben de Israëlieten in Silo hun offers laten brengen (1Sam.13:1, 14:3). Toen David voor koning Saul moest vluchten, stond er een tabernakel in Nob iets ten noordoosten van de hoofdstad Jeruzalem (1Sam.21:1-6, 22:11). Blijkbaar had Saul het heiligdom naar Nob verplaatst om te voorkomen, dat het samen met Silo zou worden verwoest (vgl. Ps.78:60,67-70), want er mocht maar op één plaats in het heilige land offers voor de Here worden gebracht (Deut.12:13).¹⁰⁰

13 “En nu (= Welnu), om(dat) jullie al deze daden (of handelingen) hebben gedaan (of gemaakt/gehandeld)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “(terwijl) Ik tegen (of tot/naar) jullie (al) vroeg [opstaan/beginnen] [en] spreken (= uitvoerig/nadrukkelijk) sprak, en jullie niet hebben geluisterd (of gehoord); Ik jullie (uit)riep (of (be)noemde), en jullie niet hebben geantwoord,

14 zal Ik aan (of tegen/voor/naar) (= met) het huis waarover mijn naam is (uit)geroepen (of genoemd) (geworden), waarin (= waarop) jullie vertrouwen, en aan (of tegen/voor/naar) (= met) de (woon/verblijf)plaats die (of dat) Ik aan (of voor/naar) jullie en aan (of voor/naar) jullie (voor)vaders gegeven heb, doen (of handelen/maken), zoals Ik aan (of tegen/voor/naar) (= met) Silo gedaan (of gehandeld/gemaakt) heb.”

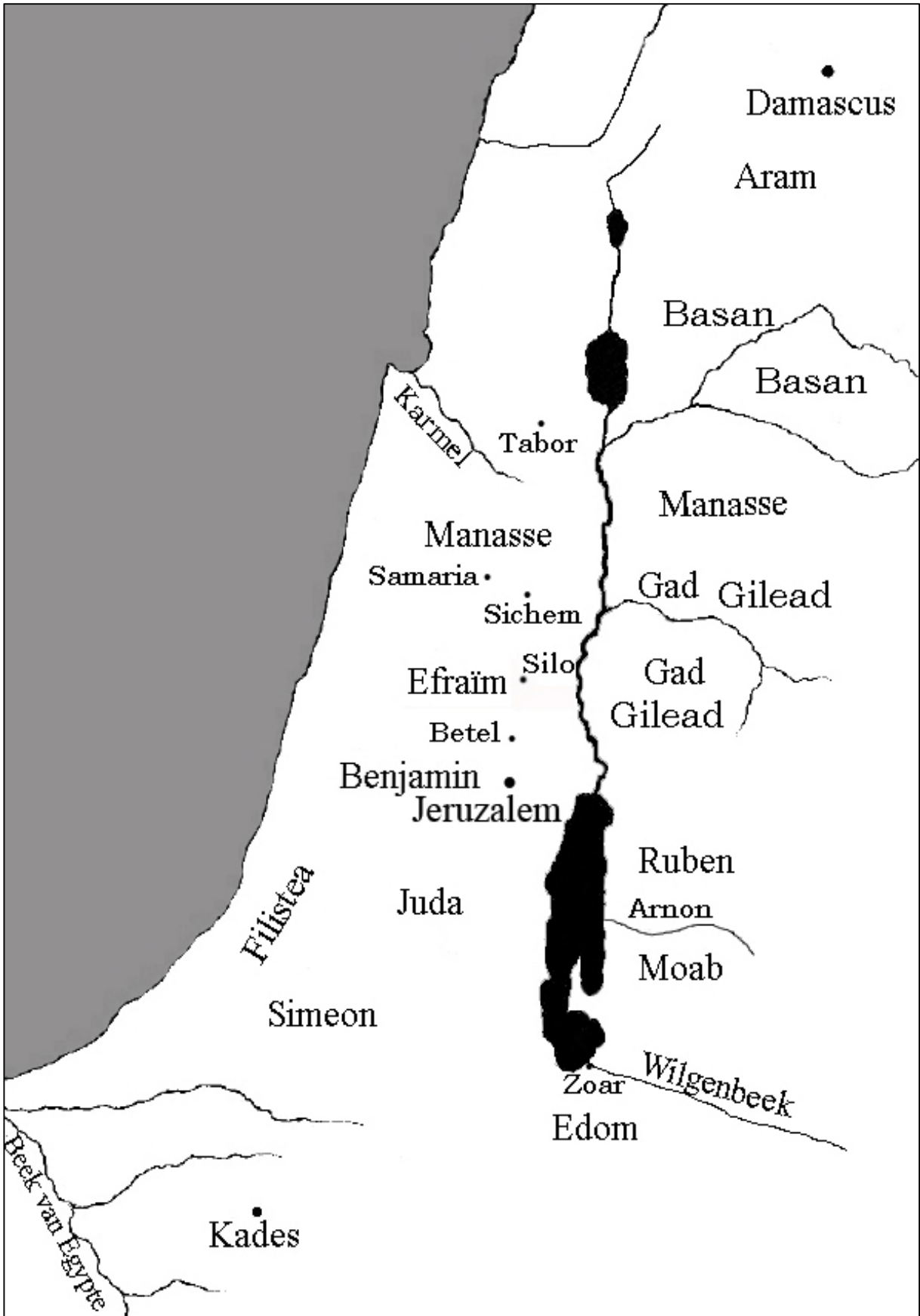
Met andere woorden: Als de Joden zich niet zouden bekeren, dan zouden de tempel en de hoofdstad Jeruzalem een puinhoop worden.

⁹⁸ Ruim 6 eeuwen later kwam de Here Jezus bij zijn reiniging van de tempel op deze woorden terug (Mat.21:13, Mark.11:18, Luk.19:46).

⁹⁹ Op die plek ligt ongeveer 14 kilometer ten noorden van Betel en 19 kilometer ten zuiden van Sichem de huidige ruïneheuvel Khirbet Seilun.

Zie ook Bimson J.J., Encyclopedie van Bijbelse plaatsen, Kampen, 2007, pag. 353.

¹⁰⁰ Toen de Edomiet Doëg in opdracht van koning Saul (1033 – 1012) vrijwel de hele priesterstad Nob uitmoorde (1Sam.22:18,19), heeft de ongehoorzame koning het heiligdom naar Gibeon laten verplaatsen (1Kron.16:39, 21:29, 2Kron.1:3,5,6). Later wilde koning David (1012 – 972) voor de Here een tempel bouwen. Hoewel hij zelf die tempel niet mocht bouwen, was de Here erg blij met deze wens (2Sam.7). Er was in die tijd dus geen heilige plaats meer in Silo en niet meer in Nob, maar in Gibeon. Hoogstwaarschijnlijk is de plaats Silo tijdens de regering van koning Saul door de Filistijnen verwoest.

15 “Ik zal jullie van(af/uit) [voor (of boven/vlakbij)] Mij[n (aan)gezicht] (weg)werpen (of wegslingeren/(weg)gooien), zoals Ik al jullie broers, heel het nageslacht (of het zaad) van Efraïm, (weg)geworpen (of weggeslingerd/(weg)gegooid) heb.”

Met *al jullie broers* en *heel het nageslacht van Efraïm* wordt het Tienstammenrijk Israël bedoeld. Dat rijk was in 722 door de Assyriërs vernietigd. De bevolking was grotendeels naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:5,6,23).

Dit alles betekende, dat de Joden uit het Tweestammenrijk Juda het zelfde lot te wachten stond, als ze zich niet zouden bekeren.

2. Joden vereren de hemelkoningin.

Hoofdstuk 7:16-20

16 “Jij echter, jij moet niet bidden voor dit volk. Jij moet voor hen geen smeekbede en gebed aanheffen. Jij moet niet bij Mij aandringen, want Ik luister niet naar jou.”

17 “Zie jij niet, wat zij doen in de steden van Juda, en op de straten van Jeruzalem?”

18 “De zonen sprokkelen hout, en de vaders steken het vuur aan. De vrouwen kneden deeg om offerkoeken te maken voor de hemelkoningin, en gieten drankoffers uit voor andere goden, zodat zij Mij tergen.”

19 “Ben Ik het, die zij tergen?” is een woord van Jahweh: “Zijn zij het niet zelf tot beschaming van henzelf?”

20 Daarom heeft de Heer Jahweh dit gezegd: “Ziet, mijn woede en mijn grimmigheid worden uitgegoten over deze plaats: over de mensen en de dieren, over de bomen van het veld en over de opbrengst van de grond. Het zal branden, en het zal niet worden geblust.”

Dit gedeelte gaat over een heel ander onderwerp uit een andere tijd. In het vorige fragment ging het nog over een onterecht vertrouwen op God, omdat men dacht, dat zijn lot met zijn tempel was verbonden. Hier gaat het over publieke afgoderij. Joden aanbaden de hemelkoningin.

Na de verwoesting van Jeruzalem in 586 voor Christus vereerden Joodse vrouwen ook deze hemelgodin in Egypte (Jer.44:15-19). Ze beweerden, dat er welvaart was, zolang ze deze godin dienden. Toen deze verering werd gestaakt, zou het met het Tweestammenrijk Juda bergafwaarts zijn gegaan.¹⁰¹

Koning Josia (640 – 609) had sinds 623 of 622 voor Christus aan alle publieke afgoderij een einde gemaakt. Na zijn dood bloeide die afgoderij weer geleidelijk op om onder de slechte koning Zedekia (597 – 586) weer een hoogtepunt te bereiken (2Kron.36:14, Ezech.8).

De publieke eredienst van de hemelkoningin vond dus plaats, voordat koning Josia daar radicaal een einde aan maakte. Uit die tijd is dus deze profetie afkomstig.

De profeet Jeremia was helemaal niet blij, dat hij zijn volksgenoten ernstig moest waarschuwen. Hij hield veel van zijn volk, en wilde ervoor bidden (vgl. Jer.14:7-22). Dat werd hem door de Here sterk ontraden.

16 “En jij (= Jij echter), jij moet (of zal) niet bidden voor (of ten gunste van) dit volk. [En] jij moet (of zal) voor (of ten gunste van) hen geen smeekbede (of smeking/gejubel) en gebed (aan/op)heffen. [En] jij moet (of zal) niet met (of in/door) (= bij) Mij aandringen (of aantasten/kwetsen/treffen/tegenkomen/ontmoeten), want (of Ja,/(om)dat) [er is] Ik luister niet naar jou (of Ik verhoor jou niet).”

17 “[Is er] Zie jij niet,¹⁰² wat (of hoe) zij doen (of handelen/maken) in (of door/met) de steden van Juda, en in (of door/met) (= op) de straten van Jeruzalem?”

18 “De zonen verzamelen bomen (of stukken hout/planken) (of halen ... op (of binnen))

¹⁰¹ Die bewering van de Joden in Egypte klopt niet. Toen de publieke eredienst van de hemelkoningin in 623 of 622 voor Christus werd afgeschaft, ging het eerst nog voorspoedig. Pas na de dood van koning Josia (640 – 609) ging het snel bergafwaarts.

¹⁰² De gebruikte Hebreeuwse constructie is hier wat vreemd. Het lijkt erop, dat een letter verkeerd is overgeschreven. Daardoor is het heel goed mogelijk, dat hier oorspronkelijk heeft gestaan *Ziet jouw oog, ...*. Dit blijkt echter niet uit de Griekse handschriften (en de Vulgaat). (In de Dode Zeerollen is dit gedeelte verloren gegaan.)

(= De zonen sprokkelen hout), en de (voor)vaders steken (of verbranden) het vuur aan. [En] de vrouwen kneden deeg om (offer)koeken te maken (of te doen/handelen) voor (of van/naar) de hemelkoningin, en gieten (of storten/offeren/zalven) drankoffers (of gietoffers) (uit) voor andere (of vreemde) (af)goden, zodat (of (met de bedoeling) om/met het oog op) (zij) Mij tergen (of ergeren).”

De ouders stimuleerden de kinderen al om mee te doen aan de afgoderij. Een hele verzameling aan afgoden werd vereerd.

Hemelkoningin was een titel die voor verschillende godinnen werd gebruikt. Het waren belangrijke godinnen die veel macht zouden hebben, en een grote invloed zouden uitoefenen op het bestuur van het land. Waarschijnlijk was de hemelkoningin, zoals die door de Joden werd vereerd, een samensmelting van zogenaamd machtige godinnen zoals Istar, Asjera (= Boomstam), Astarte (= Groei) en Anat. Eigenlijk een nieuwe godin als tegenhanger van de zonnegoden Baäl (= Heer/Echtgenoot) en Moloch (= Koning).

Bij een *drankoffer* werd wijn of een bedwelmende drank gebruikt (Ex.29:40^b, Lev.23:13^b, Num.15:5,7,10, 28:7). Het werd als een offer uitgegoten over het altaar (2Kon.16:13, Jes.57:6, Ezech.20:28^b).

19 “Tergen (of Ergeren) zij Mij (= Ben Ik het, die zij tergen)?” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Niet zij(zelf) met het oog op (of (met de bedoeling) om/zodat) de schande van hun (aan)gezicht (= Zijn zij het niet zelf tot beschaming van henzelf)?”

Uiteindelijk irriteerden de Joden met hun afgoderij niet in de eerste plaats de Here, maar benadeelden ze vooral zichzelf, want de gevolgen voor hen waren rampzalig.

20 Daarom heeft de Heer Jahweh dit gezegd: “Zie(t), mijn woede (mannelijk) en mijn grimmigheid (of mijn gramschap) (vrouwelijk) wordt (= worden) uitgegoten naar (of bij/tegen) (= over) deze (woon/verblijf)plaats: over (of op/boven) de mens(en) en het (= de) dier(en) (of het vee), over (of op/boven) de boom (of het geboomte/hout) (= de bomen) van het veld (of de akker) (mannelijk) en over (of op/boven) de opbrengst (of de vrucht(en)) (mannelijk) van de grond (of het land) (vrouwelijk). Het (of Zij) zal (ver)branden (of zal worden aangestoken), en het (of zij) zal (of moet) niet worden (uit)geblust.”

Op *de grond* werd het vuur van *Gods grimmigheid uitgegoten*. Het was een vuur dat niet werd geblust. Doordat het overgrote deel van het volk zich niet bekeerde, ging het steeds slechter in Israël. Het eindigde met de deportatie van de Joden naar Babylonië.

3. God wil geen offers van ongehoorzame mensen.

Hoofdstuk 7:21-28

21 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Voegt jullie brandoffers toe aan je slachtoffers, en eet vlees!

22 Ja, Ik heb met jullie voorvaders op de dag van hun vertrek uit het land Egypte niet gesproken over zaken als brandoffer en slachtoffer, en Ik heb hen niets daarover opgedragen.”

23 “Ja, deze zaak heb Ik hun opgedragen door te zeggen: “Luistert naar mijn stem! Ik zal voor jullie tot God zijn, en jullie zullen voor Mij tot een volk zijn. Jullie moeten gaan op de hele weg die Ik jullie opdraag, zodat het goed zal gaan met jullie,

24 maar zij hebben niet geluisterd, en zij hebben niet willen horen. Zij gingen verder met de eigen plannen door de hardnekkigheid van hun slechte hart. Zij gingen naar achteren en niet naar voren.”

25 “Van de dag af, dat jullie voorvaders uit het land Egypte zijn vertrokken, totaan deze dag zond Ik naar jullie dagelijks al vroeg al mijn dienaren, de profeten,

26 maar zij hebben niet naar Mij geluisterd, en zij hebben niet willen horen. Zij waren hardnekkig. Zij hebben meer kwaad gedaan dan hun voorvaders.”

27 “Jij moet al deze woorden tegen hen spreken, maar zij zullen niet naar jou luisteren. Jij zal tegen hen roepen, maar zij zullen jou niet antwoorden.”

28 “Jij moet tegen hen zeggen: “Dit is het heidenvolk dat niet heeft geluisterd naar de stem van zijn God Jahweh, en geen vermaning heeft aangenomen. De betrouwbaarheid is vergaan, en zij is weggesneden vanuit hun mond.”

De onderstaande verzen (v.21-28) komen uit een andere tijd, dan het voorgaande gedeelte. Nauwgezet werden de offers voor de Here gebracht. Sinds het 1^e optreden van Jeremia was dit pas na de 1^e reformatie (629 of 628) van koning Josia (640 – 609) het geval (vgl. Jer.6:20).

21 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, de God van Israël, gezegd: “Voegt (of Rukt/Rits) jullie brandoffers toe (of weg) op (of boven/over) (= aan/met) jullie (slacht)offers, en eet vlees!

Een *slachtoffer* voor de Almachtige was een bloedig offer waarbij een dier moest worden geslacht. Er waren meerdere soorten slachtoffers. Eén van die soorten was een brandoffer.

Het brengen van een *brandoffer* was een heel oude gewoonte (Gen.8:20, 22:1-17). Het bestond uit een dier dat als een geschenk voor de Here helemaal werd verbrand (Ex.29:18,25, Lev.1). Elke dag moesten er voor God brandoffers worden gebracht (Ex.29:42, Num.28:6,10). Bij een brandoffer hoorde ook een plantaardig eetoffer en een drankoffer (Lev.6:17^a, 24:5-9, Num.28:5,8,9).¹⁰³

De aanmoediging in vers 21 om maar zoveel mogelijk brandoffers en slachtoffers te brengen, laat juist de zinloosheid ervan zien. Uit het volgende vers blijkt duidelijk, dat Jahweh dit zinloze gedrag van veel mensen uit het Tweestammenrijk afkeurt.

¹⁰³ Een graanoffer was een *eetoffer*. Het werd met olijfolie gebakken of gekookt, en was voor de priesters (uitsluitend mannen) om op te eten. Een handvol meel van het eetoffer moest met wat olijfolie en wierook worden gebruikt als herinneringsoffer. Het moest worden verbrand, zodat de geur daarvan kon opstijgen voor de Almachtige (Lev.2, 5:12, 6:14-18, 24:5-9, Num.5:15).

Bij een *drankoffer* werd wijn of bedwelmende drank gebruikt (Ex.29:40^b, Lev.23:13^b, Num.15:5,7,10, 28:7). Het werd als een offer uitgegoten over het altaar (2Kon.16:13, Jes.57:6, Ezech.20:28^b).

22 Ja, (of want/(om)dat) Ik heb met jullie (voor)vaders in (= op) de dag van hun vertrek (of wegtrekken/uitgaan) (van)uit het land Egypte niet gesproken over (of op (grond van)/om-(wille van)) zaken (of woorden) van (= als) brandoffer en (slacht)offer, en Ik heb hen niet(s) (daarover) opgedragen (of bevolen/geboden).”

Veel Joden zagen Jahweh als de God van Israël, zoals de andere volken ook hun god hadden. Zo hadden bijvoorbeeld de Filistijnen hun god Dagon, de Sidoniërs Astarte, de Ammonieten Moloch of Milkom en de Moabieten hun god Kamos (Num.21:29, Richt.16:23, 1Sam.5:2-7, 1Kon.11:7,33, 2Kon.23:13, Jer.48:13,46, 49:1). Zo’n afgod en volk waren onlosmakelijk met elkaar verbonden, en konden niet zonder elkaar. Als ieder volk zijn afgod nu maar op tijd de voorgeschreven offers bracht, en maar vaak genoeg aanbad, dan kwam het allemaal wel in orde (vgl. Num.23:1-4,14,29,30). Die god vond het niet belangrijk, hoe je leefde, en hoe jij je medemens behandelde. Als zo’n god maar zijn offers op tijd, en op de juiste manier kreeg. Als je dus de Here nu maar betaalde met (veel) offers en (veel) gebeden, dan zou alles wel goed komen.

Jahweh had aan de Israëlieten bij de Sinaï in de woestijn geen *brandoffers* en *slachtoffers* gevraagd. Dat betekent niet, dat Hij helemaal geen belangstelling voor offers heeft (Jer.17:26). Hij vraagt echter niet in de eerste plaats om offers en allerlei rituelen, zoals de dienaren van de afgoden dachten, maar om de bekering van het hart (Ps.34:19, 40:7, 50:8-15, 51:18-21, Jes.1:10-17, 61:1, Hos.6:6, Hebr.10:6,8,9). We moeten in de eerste plaats God liefhebben boven alles, en onze naaste als onszelf (Deut.6:5, 7:9, 10:12, 11:1, Joz.22:5, 1Sam.15:22, Mi.6:8, Luk.10:27). De Here wil, dat zijn dienaren Hem persoonlijk goed kennen. Hij wil een levende relatie met mensen die van Hem, en van hun medemens houden. Voor offers zonder liefde en gehoorzaamheid heeft Hij geen belangstelling (Spr.15:8). Veel offers konden de berechting van de Here niet tegenhouden.

23 “Ja, (of want/(om)dat) [als/of] deze zaak (of dit woord) heb Ik hun opgedragen (of bevolen/geboden) door te zeggen: “Luistert (of Hoort) naar [door/met/in] mijn stem (of mijn geluid)! Ik zal voor (of van/tot) jullie tot (voor/van) God zijn, en jullie zullen voor (of van/tot) Mij tot (of voor/van) een volk zijn (vgl. Ex.6:6, Lev.26:12). Jullie moeten (of zullen) gaan (of wandelen) in (of door/met) (= op) de hele weg die Ik jullie opdraag (of gebied/beveel), zodat (of (met de bedoeling) om/met het oog op) het goed zal gaan (of zijn) voor (of omtrent/van/tot) (= met) jullie,

24 en (= maar) zij hebben niet geluisterd (of gehoord), en zij hebben niet hun oor gericht (of gewend/uitgestrekt) (= zij hebben niet willen horen). Zij gingen (of wandelden) (verder) met (of in/door) de (eigen) plannen (of de beraadslagingen) door (of in/met) de hardnekkigheid (of de halsstarrigheid/hardheid/verstoktheid) van hun slechte (of kwade) hart. Zij gingen (of wandelden) naar (of tot/tegen) achteren en niet naar (of tot/tegen) voren (of de gezichten).”

25 “Van (of Voor) de dag (van)af, dat (of die) jullie (voor)vaders (van)uit het land Egypte zijn vertrokken (of weggetrokken/uitgegaan), tot(aan) deze dag zond (of stuurde) Ik naar (of tot/bij) jullie dag(elijks) (al) vroeg (opstaan/beginnen) al mijn dienaren, de profeten (weg),

26 en (= maar) zij hebben niet naar (of tot/bij) Mij geluisterd, en zij hebben niet hun oor gericht (of gewend/uitgestrekt) (= zij hebben niet willen horen). Zij verhardden (of lieten ... hard worden) hun nek (of hun rug) (= Zij waren hardnekkig/Zij rechtten hun rug). Zij hebben meer kwaad (of slechtheid) (aan)gedaan (of gemaakt) (of hebben slechter gehandeld) dan hun (voor)vaders.”

De nieuwere generaties werden geleidelijk steeds ongehoorzamer en kwaadaardiger.

27 “Jij moet (of zal) al deze woorden (of al deze zaken) tegen (of tot/naar/bij) hen spre-

ken, en (= maar) zij zullen niet naar (of tot/bij) jou luisteren (of horen). Jij zal (of moet) tegen (of tot/naar/bij) hen (uit)roepen (of (be)noemen), en (= maar) zij zullen jou niet (be)antwoorden.”

Niet antwoorden betekent hier vooral, dat de meeste Joden niet op een positieve manier op de waarschuwingen van de profeet zouden reageren door hun gedrag aan te passen en hun leven te verbeteren. Als ze wel reageerden, was het op een erg negatieve manier (Jer.19:14-20:6,10, 38:1-13).

28 “Jij moet (of zal) tegen (of tot/naar/bij) hen zeggen: “Dit is het (heiden)volk dat (of die) niet hebben (= niet heeft) geluisterd (of gehoord) naar [door/met/in] de stem (of het geluid) van zijn God Jahweh, en [zij] geen vermaning (of terechtwijzing/discipline) hebben (= heeft) (aan/in/weg)genomen. De betrouwbaarheid (of De trouw/oprechtheid/standvastigheid/waarheid) is vergaan (of verloren gegaan), en zij is (weg/af)gesneden (geworden) (van)uit hun mond.”

4. Het moorddal.

Hoofdstuk 7:29-8:3

29 “Scheer jouw hoofdhaar af, en gooi het weg! Hef op de kale heuvels een klaaglied aan, want Jahweh heeft de generatie van zijn vervolgenheid verworpen en verlaten.”

30 “Ja, de zonen van Juda hebben onder mijn ogen kwaad gedaan”, is een woord van Jahweh: “zij hebben hun gruwelen geplaatst in het huis waarover mijn naam is uitgeroepen om het te verontreinigen.”

31 “Zij hebben de hoogten van de Tofet gebouwd, die in het diepe dal van een zoon van Hinnom zijn om hun zonen en hun dochters in het vuur te verbranden, wat Ik niet opgedragen heb, en wat niet in mijn hart is opgekomen.”

32 “Daarom zie, de dagen komen”, is een woord van Jahweh: “dat niet meer gezegd zal worden: “de Tofet en het diepe dal van een zoon van Hinnom”, maar eerder: “het diepe Moorddal.” “Men zal bij gebrek aan plaats in Tofet begraven.”

33 “De lijken van dit volk zullen voedsel voor de vogels in de lucht en voor de dieren in het land zijn. Niemand zal ze weggagen.”

34 “Ik zal vanuit de steden van Juda en vanuit de straten van Jeruzalem laten verstommen, een stem van vrolijkheid en een stem van blijheid, een stem van een bruidegom en een stem van een bruid, want het land zal een woestenij worden.”

1 “In die tijd”, is een woord van Jahweh: “zullen zij de botten van koningen van Juda, de botten van hun vorsten, de botten van de priesters, de botten van de profeten en de botten van inwoners van Jeruzalem uit hun graven naar buiten halen.”

2 “Ze zullen ze uitspreiden voor de zon, voor de maan en voor heel het sterrenleger van de hemel, die zij hebben liefgehad, en die zij hebben gediend, die zij achterna zijn gegaan, die zij hebben gezocht, en waarvoor zij zich hebben neergebogen. Zij zullen niet verzameld worden, en zij zullen niet begraven worden. Als mest op het grondoppervlak zullen zij zijn.”

3 “De dood zal boven het leven verkozen worden door heel het overblijfsel: de achtergebleven mensen van dit slechte geslacht, op alle plaatsen van deze achtergebleven mensen, waarheen Ik hen zal hebben verdreven”, is een woord van Jahweh van de hemelse legers.

Voordat de jonge koning Josia (640 – 609) met zijn 1^e reformatie begon (629 of 628), werd de afgod Moloch gediend. Aan deze vreselijke afgod werden kinderen geofferd (Lev.18:21, 20:2-5, 2Kon.16:3, 21:6, 23:10). Daaraan maakte koning Josia een einde (2Kon.23:4-20, 2Kron.34:3-7). Omdat dit gedeelte over kinderoffers gaat, moet dit nog voor de 1^e reformatie van koning Josia zijn ontstaan.

De Here spreekt in dit gedeelte tegen de profeet Jeremia.

29 “Scheer (of Maai) jouw (vrouwelijk) (= Jeruzalem) ¹⁰⁴ (hoofd/wijding)haar (of jouw (stenen) kroon/diadeem) (af), en gooi (of werp/slinger) (het) (weg)! [En] hef op (of over/boven/om(wille van)) de kale (of onbebouwde) heuvels (of hoogten) een klaaglied (aan/op), want (of (om)dat/Ja,) Jahweh heeft de generatie (of het geslacht/de periode/tijd) van zijn vervolgenheid verworpen (of veracht) Hij verliet (of liet achter) (= en verlaten/achtergelaten).”

¹⁰⁴ In het Hebreeuws zijn steden en landen vrouwelijk.

In figuurlijke zin moest de stad Jeruzalem haar hoofdhaar afscheren. Het *hoofdhaar afscheren* was in die tijd een teken van rouw (Ezech.7:18, Mi.1:16).

Het overgrote deel van de Joden uit de tijd van de profeet Jeremia was zo kwaadaardig, dat de Here met die slechte *generatie* niets meer te maken wilde hebben. *Hij had* die mensen *verworpen en verlaten*.

30 “Ja, (of want/(om)dat) de zonen van Juda hebben onder (of in/met) mijn ogen het kwade (of het slechte) (= ogen kwaad) gedaan (of gehandeld)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “zij hebben hun gruwel(ijkhed)en geplaatst (of (neer)gezet/(op/aan)gesteld) in (of door) het huis waarover (of waarop) mijn naam is (uit)geroepen (of genoemd/benoemd) om het (of hem) te verontreinigen (of te onteren/bezoedelen).”

De slechte koning Manasse (697 – 642) liet afgoden vereren in de tempel van de Here. Hij liet er ook een beeld van Asjera neerzetten (2Kon.21:4-7, 2Kron.33:5,7).¹⁰⁵

31 “[En] zij hebben de (offer)hoogten (of de hoge plaatsen) van de Tofet (= de Verbrandingsplaats/Slag) gebouwd (of herbouwd), die (of dat) in (of met) het (diepe) dal van een zoon van Hinnom zijn om hun zonen en hun dochters in (of door/met) het vuur te (ver)branden, wat (of dat) Ik niet opgedragen (of bevolen/geboden) heb, en (wat) niet over (of boven) (= in) mijn hart is opgekomen (of (op)gestegen/omhooggegaan) (Lev.18:21, 20:2-5, Deut.12:31, vgl. Ezech.16:20,21).”

Hinnom is een naam van vreemde oorsprong. Hij was waarschijnlijk een Jebusiet (Joz.18:16). Het dal van zijn zoon lag ten zuidwesten van de stad Jeruzalem. Daar had men buiten de stadsmuur een speciale offerplaats gemaakt om kinderooffers aan de afgod Moloch (= Koning) te brengen.¹⁰⁶

De zeer kwaadaardige en slechte koning Achaz (732 – 727) was met deze afschuwelijke en beestachtige praktijken begonnen (2Kon.16:3, 2Kron.28:3). Zijn kleinzoon Manasse ging daar uitgebreid mee verder (2Kon.21:6, 2Kron.33:6). Koning Amon (642 – 640) diende de afgoden, zoals zijn vader Manasse dat deed (2Kon.21:19-22, 2Kron.33:21,22). Pas na een eeuw maakte zijn jonge zoon Josia (640 – 609) in 629 of 628 voor Christus daar een einde aan.

32 “Daarom zie, de dagen komen (binnen)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “(dat) niet meer (of weer/nog (eens)/verder/opnieuw) gezegd zal worden: “de Tofet (= de Verbrandingsplaats/Slag) en het (diepe) dal van een zoon van Hinnom”, maar (of Ja./want/(om)dat) eerder (of liever/als/of) “het (diepe) dal van de moord (of de doodslag/slachtpartij/slachting) (= het diepe Moorddal) (vgl. Jer.19:6).” “Men (of Zij) zullen (= zal) van(wege/uit/af) [er is] geen (= bij gebrek aan) (woon/verblijf)plaats in (of door) Tofet (= Verbrandingsplaats/Slag) begraven.”

De Tofet en het diepe dal van een zoon van Hinnom zouden een nieuwe naam krijgen: *het diepe Moorddal*. Daar zou iets worden begraven. Wat er begraven zou worden, kunnen we lezen in het volgende vers. Lijken van de Joden zouden zo oppervlakkig worden begraven, dat ze door dieren zouden worden opgegraven.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Asjera of Asherah was de oudste moedergodin uit Kanaän. In een oude Sumerische inscriptie komt zij voor als vrouw van Anu (= de vadergod van de Kanaänieten). Baäl (= Heer/Echtgenoot) was één van haar kinderen. Het woord *Asjera* betekent eigenlijk *Boomstam* of *Bos*. Het was een voorstelling van geslachtdeel van een heidense godin van de vruchtbaarheid en geboorten. Deze godin werd vooral door de Feniciërs en de Kanaänieten vereerd. De Israëlieten vereerden deze godin vooral in zogenaamde heilige bossen. Dit ging vaak met seksuele uitspattingen gepaard.

¹⁰⁶ Niet alleen zonen gingen door het vuur, maar ook dochters (2Kon.17:17, 23:10).

¹⁰⁷ Het lijk van een overleden Israëliet werd in een normale situatie (niet in een kist gelegd, maar) in grafdoeken gewikkeld (Joh.11:44). Of dat laatste hier ook is gebeurd, is niet bekend. Het is echter niet waarschijnlijk.

33 “Het lijk (= De lijken) van dit volk zal (= zullen) [tot (of als/voor) voedsel (of eten)] voor (of van/tot/als) de vogel(s) van de hemel[en] (= in de lucht) en voor (of van/tot/als) het dier (of het vee/beest) (= de dieren) van (= in/op) het land (of de aarde) zijn (of worden). [En] er zal geen verjager (of schrik aanjager/verschrikker) zijn (= Niemand zal (ze) weggagen (of verjagen/laten beven) (vgl. Deut.28:26).”

Er zouden zoveel Joden worden doodgeslagen, dat hun lijken vrijwel onbegraven in het diepe Moorddal zouden liggen. Blijkbaar zou er geen tijd zijn om zoveel mensen goed en waardig te begraven. Daardoor zouden de dieren het vlees van die lijken kunnen opeten.

34 “Ik zal van(uit/af/wege) de steden van Juda en van(uit/af/wege) de straten van Jeruzalem laten ophouden (= laten verstommen), een stem (of een geluid) van vrolijkheid en een stem (of een geluid) van blijheid, een stem (of een geluid) van een bruidegom en een stem (of een geluid) van een bruid (vgl. Jer.16:9, 25:10, 33:11), want (of Ja,/(om)dat) het land (of de aarde) zal [als (of tot/voor)] een woestijn (of een puinhoop) worden (of zijn).”

Een bruiloftsfeest is niet alleen een hoogtepunt van *blijheid*, maar geeft ook aan, dat door toekomstige geboorten van kinderen het voortbestaan van het volk is verzekerd.

De profetie van de 3 bovenstaande verzen (v.32-34) is stapsgewijs in vervulling gegaan gedurende de jaren 599 – 597 en in 586 voor Christus. In het laatstgenoemde jaar veroverde de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) heel het Tweestammenrijk Juda. Hij liet het overgrote deel van de bevolking naar Babel deporteren (2Kon.24:1-25:17, 2Kron.36:9-21, Jer.39:1-10, 52:6-29).

1 “In (of Met/Door) die tijd”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “zullen zij de botten van koningen van Juda, [en] de botten van zijn (= hun) vorsten, [en] de botten van de priesters, [en] de botten van de profeten en de botten van inwoners (of bewoners) van Jeruzalem (van)uit hun graven naar buiten halen (of naar buiten brengen/laten vertrekken).”

Opnieuw worden hier de 3 leidende standen genoemd: de *koning* met de *vorsten van Juda*, de *priesters* en de *valse profeten* (vgl. Jer.2:8, 4:9).

Binnen het thema *het diepe dal van een zoon van Hinnom* nam de profeet Jeremia met dit vers een stap terug in de tijd om in het 3^e vers weer een grote stap vooruit te zetten.

2 “Zij zullen ze (uit)spreiden voor (of naar) de zon, [en] voor (of naar) de maan en voor (of naar) heel het (sterren)leger van de hemel[en] (vgl. Deut.4:19, 17:2-7, Jer.7:18), die (of waarvan/dat) zij [hen] hebben liefgehad (of hebben gehouden), en die (of dat) zij [hen] hebben gediend, [en] die (of dat) zij [hen] achter(na) zijn gegaan (of gewandeld), [en] die (of dat) zij [hen] hebben gezocht (of onderzocht/geraadpleegd), en waarvoor (of die/dat) zij [voor (of naar) hen] zich hebben neergebogen (of neergeworpen) (2Kon.21:3-5, 2Kron.33:3-5). Zij zullen niet verzameld (of vergaderd) worden, en zij zullen niet begraven worden. Als (of Tot/Van) mest op (of over) het oppervlak (of het (aan)gezicht) van de grond (of van het land) (= op het grondoppervlak) zullen zij zijn (of worden).”

Al in 629 of 628 voor Christus werd deze profetie vervuld. Koning Josia (640 – 609) verontreinigde Tofet in het diepe dal van een zoon van Hinnom, zodat niemand meer zijn zoon of dochter aan de afgod Moloch kon offeren. Hij verbrijzelde de gewijde stenen. Hij hakte de afgodische palen om, en hij gooide die plaats vol met opgegraven mensenbotten (2Kon.23:10, 13,14, 2Kron.34:1-7).

3 “De dood zal (van)uit (= boven) het leven(sonderhoud) verkozen (of (uit)gekozen/uitverkoren) worden voor (of volgens/van) (= door) heel (of al) het overblijfsel (of het achterblijfsel/de rest): de (achter/over)gebleven(of de achtergelaten)(mens)en van(uit/wege) dit (of

deze) slechte (of verkeerde) geslacht (of familie), in (of door/met) (= op) al(le) (woon/verblijf)plaatsen van de(ze) (achter/over)gebleven(of de achtergelaten)(mens)en, waarheen (of dat/die) Ik hen [daar] heb (= zal hebben) verdreven (of voortgedreven/weggejaagd)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh van de (hemelse) legers.

Ook de profetie van vers 3 is volledig in vervulling gegaan. Na koning Josia (640 – 609) ging het met het Tweestammenrijk Juda snel bergafwaarts. Verreweg de meeste Joden dienden Jahweh niet meer. De onderlinge liefdeloosheid nam schrikbarende vormen aan. Daarom trok de Here zich steeds verder terug. Daarmee verdween ook zijn bescherming. Het gevolg hiervan was, dat de Joodse staat steeds verder verzwakte, en onder de macht kwam van andere volken. Dit mondde uit in verscheidene oorlogen tegen het machtige Babylonische rijk. Het Tweestammenrijk werd een vazalstaat van Babylonië. Omdat de Joden meerdere malen in opstand kwamen, maakte koning Nebukadnezar II (604 – 562) van Babel aan het Judese koninkrijk een einde.

Toen de Joden die de strijd en de honger hadden overleefd (= *het overblijfsel*), in 586 voor Christus door de Babylonische koning in ballingschap waren gevoerd, dienden ze lang niet allemaal trouw de Here.

Door heel het overblijfsel - dat zijn de achtergebleven mensen van dit slechte geslacht - zou de dood boven het leven verkozen worden. Dit zou gebeuren op alle plaatsen van deze achtergebleven mensen, waarheen de Here hen zou hebben verdreven (v.3).

Nadat in 538 voor Christus de Perzische koning Kores II (559 – 529) de Babyloniërs had verslagen, en alle mensen van Gods volk naar hun land terug liet gaan, bleven uiteindelijk de meeste Israëlieten in ongehoorzaamheid achter (= *de achtergebleven mensen van dit slechte geslacht*). Ze keerden niet terug naar het heilige land. *Daarmee verkoos heel dit overblijfsel op alle plaatsen van deze achtergebleven mensen, waarheen de Here hen had verdreven, de dood boven het leven* (Deut.30:15-20, (Spr.1:7, 9:8-10 en 8:1,36), Joh.5:24, Rom.6:13, vgl. Ps.33:18,19, Rom.6:23).

De mensen die in Babylonië achterbleven moesten uiteindelijk zonder de zegen van God verder. Al veel eerder dan de ongehoorzame Joden in het heilige land raakten ze verstrooid over vrijwel de hele wereld.

5. Zonden en berechting.

Hoofdstuk 8:4-9:25

4 “Jij moet tegen hen zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zal men vallen, en zal men niet weer opstaan; of zal men zich afkeren, en zal men niet weer terugkeren?”

5 “Waarom heeft dan dit volk van Jeruzalem, zich afgekeerd met een voortdurende afkeer? Zij hebben vastgehouden aan bedrog. Zij hebben geweigerd om terug te keren.”

6 “Ik heb opgelet. Ik luisterde. Zij spreken niet oprecht. Niemand heeft berouw over zijn slechtheid door te zeggen: “Wat heb ik gedaan?” Iedereen heeft zich afgekeerd in zijn loop, zoals een paard zich stort in de strijd.”

7 Zelfs een ooievaar in de lucht heeft haar vastgestelde tijden gekend. Een tortelduif, een gierzwaluw en een kraanvogel hebben op de tijd van hun komst gelet, maar mijn volk heeft het recht van Jahweh niet gekend.

8 Hoe kunnen jullie zeggen: “Wij zijn wijs, en de wet van Jahweh is bij ons?” Echter, ziet, voor de leugen heeft de leugenpen van de schrijvers gewerkt.

9 Wijzen zijn te schande geworden. Zij zijn verbijsterd, en zij zullen gevangengenomen worden. Ziet, het woord van Jahweh hebben zij verworpen. Wat voor wijsheid hebben zij dan?

10 “Daarom zal Ik hun vrouwen aan anderen geven; hun akkers aan bezetters, want van klein tot groot zijn allen uit op oneerlijke winst. Van profeet tot priester pleegt iedereen bedrog.”

11 “Zij genezen de ondergang van de dochter van mijn volk te gemakkelijk door te zeggen: “Vrede, vrede”, maar er is geen vrede.”

12 “Zij hebben zich schandelijk gedragen, want zij hebben een gruwel bedreven. Zij schamen zich zelfs niet in het minst, en van blozen hebben zij niet geweten. Daarom zullen zij vallen onder hen die vallen. In de tijd van hun vergelding zullen zij struikelen”, heeft Jahweh gezegd.

13 “Ik zal zeker een einde aan hen maken”, is een woord van Jahweh. “Er zijn geen druiven aan de druivenplant, en er zijn geen vijgen aan de vijgenboom. De bladeren zijn verwelkt. Ik zal aan hen geven, die hen zullen overlopen.”

14 Waarom zitten wij stil? Verzamelt jullie! Wij moeten naar de versterkte steden gaan, en daar tot zwijgen worden gebracht, want onze God Jahweh heeft ons tot zwijgen gebracht. Hij gaf ons bitter water te drinken, omdat wij tegen Jahweh gezondigd hebben.

15 Wachten op vrede, maar er is niets goeds; op een tijd van genezing, maar ziet, er is verschrikking.

16 Vanuit Dan is het gesnuif van zijn paarden gehoord. Vanwege het geluid van het gehinnik van zijn krachtige hengsten heeft het hele land gebeefd. Zij komen, en zij verslinden het land met al wat erop is; de stad en zij die daarin wonen.

17 “Ja, ziet, Ik stuur slangen, giftige slangen naar jullie. Er is tegen hen geen bezwering. Zij zullen jullie bijten”, is een woord van Jahweh.

18 Ik ben ontroostbaar. Ik ben vol verdriet. Mijn is hart afgemat.

19 Let op, het geluid van het hulpgeroep van de dochter van mijn volk is vanuit een ver land. Is Jahweh niet met Zion, of is haar Koning niet met haar? “Waarom hebben zij Mij geërgerd met hun gesneden beelden; met vreemde nietigheden?”

20 De oogsttijd is voorbijgegaan. De zomer is ten einde gekomen, maar wij zijn niet gered.

21 Om de ondergang van de dochter van mijn volk ben ik gebroken. Ik ben in het zwart gegaan. Verbijstering heeft mij aangegrepen.

22 Is er geen balsem in Gilead, of is daar geen arts? Ja, waarom is er geen herstel opgetreden bij de dochter van mijn volk?

23 Och, was mijn hoofd maar water, en mijn oog een bron van tranen. Ik zou dag en nacht huilen over de neergeslagen mensen van de dochter van mijn volk.

1 Och, had ik maar een nachtverblijf voor reizigers in de woestijn. Dan zou ik mijn volk verlaten. Dan zou ik bij hen weggaan, want het zijn allemaal echtbrekers; een gezelschap van onbetrouwbare mensen.

2 “Zij spannen hun tong als hun leugenboog. Niet naar waarheid zijn zij machtig geworden in het land, want zij zijn van kwaad tot erger gegaan. Mij hebben zij niet leren kennen”, is een woord van Jahweh.

3 “Weest allemaal op je hoede voor je naaste! Jullie moeten niet op elke broer vertrouwen, want elke broer bedriegt om te bedriegen, en elke naaste gaat rond met lasterpraat.”

4 “Iedereen houdt elkaar voor de gek, en de waarheid spreken zij niet. Zij hebben hun tong geleerd om te liegen. Met onrecht doen hebben zij zich vermoeid.”

5 “Jouw woning is te midden van bedrog op bedrog. Zij hebben geweigerd Mij te leren kennen”, is een woord van Jahweh.

6 Daarom heeft Jahweh van de hemelse legers dit gezegd: “Zie, Ik stel hen op de proef. Ik zal hen testen. Ja, wat moet Ik doen met de dochter van mijn volk?”

7 “Een dodelijke pijl is hun tong. Hij heeft bedrieglijk gesproken. Met zijn mond spreekt men van vrede met zijn naaste, maar in zijn binnenste legt men zijn hinderlaag.”

8 “Zou Ik op grond van deze dingen hen niet vergelden”, is een woord van Jahweh: “of zou Ik op een volk dat zoals dit is, Mij niet wreken?”

9 Over de bergen zal ik een gehuil en rouwklacht aanheffen, en over de oases van de woestijn een klaaglied, want zij zijn tot een woestijn gemaakt, zodat niemand er doorheen trekt. Men zal niet het geloei van het vee horen. Zowel de vogels in de lucht, als de dieren zijn gevlucht. Zij zijn weggegaan.

10 “Ik zal van Jeruzalem puinhopen maken; een verblijfplaats van jakhalzen. De steden van Juda zal Ik maken tot een woestijn zonder inwoner.”

11 Wie is de wijze man die dit begrijpt, en tegen wie de mond van Jahweh heeft gesproken, dat Hij het bekend zal maken? Waarom is het land te gronde gegaan; is het tot een woestijn gemaakt; als een woestijn zonder voorbijganger?

12 Jahweh zei: “Omdat zij mijn wet verlaten hebben, die Ik hun heb gegeven, en omdat zij niet naar mijn stem geluisterd hebben, en zij daarnaar niet hebben gehandeld.”

13 “Zij gingen achter hun verstokte hart aan, en achter de Baäls, wat hun voorvaders hun hadden geleerd.”

14 Daarom heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, dit gezegd: “Zie, Ik laat hen, dit volk, alsem eten. Ik zal hen giftig water laten drinken.”

15 “Ik zal hen verstrooien onder de heidenvolken die zichzelf en hun voorvaders niet hebben gekend. Ik zal het zwaard achter hen aan sturen, totdat Ik hen ten einde heb gebracht.”

16 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Weest verstandig! Roept de klaagvrouwen! Zij moeten komen. Stuurt een bericht naar de wijze vrouwen! Zij moeten komen.”

17 Zij moeten zich haasten, en zij moeten over ons een rouwklacht aanheffen, zodat tranen zullen stromen uit onze ogen, en water zal neervloeien uit onze oogleden.

18 Ja, het geluid van een rouwklacht is vanuit Zion gehoord: “Hoe zijn wij verwoest! Wij zijn buitengewoon te schande geworden, omdat wij het land hebben verloren. Ja, zij hebben onze woningen omvergeworpen.”

19 Ja vrouwen, luistert naar het woord van Jahweh! Jullie oren moeten het woord van zijn mond ontvangen. Leert jullie dochters een rouwklacht aan! Iedere vrouw moet haar buurvrouw een klaaglied aanleren:

20 “Ja, de dood is in onze vensters geklommen. Hij is in onze paleizen gekomen om kinderen van de straat uit te roeien; jonge mannen van de pleinen.”

21 “Spreek!”, dit is een woord van Jahweh: “Het lijk van een mens zal liggen als mest op het oppervlak van het veld; als een bundel graan achter de maaier, terwijl niemand het binnenhaalt.”

22 Dit heeft Jahweh gezegd: “Een wijze man moet zich niet beroemen op zijn wijsheid. De krachtige held moet zich niet beroemen op zijn kracht. Een rijke man moet zich niet beroemen op zijn rijkdom.

23 Nee, als die zich beroemt, moet hij zich hierop beroemen, dat hij inzicht heeft, en Mij leert kennen, dat Ik Jahweh ben, die goedgunstigheid, recht en gerechtigheid op aarde doet, want in deze dingen heb Ik plezier gehad”, is een woord van Jahweh.

24 “Ziet, de komende dagen”, is een woord van Jahweh: “zal Ik elke besnedene in de voorhuid vergelden:

25 Egypte, Juda, Edom, de zonen van Ammon, Moab en alle kaalgeschoren mensen aan de slapen: de bewoners van de woestijn. Ja, alle heidenvolken zijn onbesneden, maar heel het huis van Israël is onbesneden van hart.”

De verwantschap van dit gedeelte met hoofdstuk 4:5-6:30 uit de tijd van de regering van koning Josia (640 – 609) is erg groot (vgl. bv. 5:9,29 met 9:9 en 6:13-15 met 8:10^b-12). In hoofdlijnen is de inhoud hetzelfde. Het gaat over de slechte toestand van het Joodse volk tijdens het bestuur van deze vrome koning.¹⁰⁸

4 “Jij moet (of zal) tegen (of tot/naar) hen zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zullen zij (= Zal men) vallen, en zullen zij (en zal men) niet (weer) opstaan; of (of als) zal men (of hij) zich afkeren (of omkeren/terugkeren), en zal men (of hij) niet (weer) terugkeren (of omkeren/zich afkeren)?”

Als iemand valt, dan staat hij bijna altijd weer op. Wanneer iemand een verkeerde weg is in-

¹⁰⁸ Waarschijnlijk hebben we hier met een uitbreiding van Jeremia 4:5-6:30 te maken. Die uitbreiding werd vanaf het 4^e jaar van de regering van de slechte koning Jojakim (608 – 597) aan de 2^e rol van Jeremia toegevoegd, nadat de 1^e rol van de profeet was verbrand (Jer.36:32).

geslagen, gaat hij weer terug. De meeste Joden in het Tweestammenrijk Juda bleven echter de verkeerde kant opgaan.

5 “Waarom heeft (of is) (dan) dit volk van Jeruzalem zich afgekeerd (of afgevallen) van(uit/af/wege) (= met) een voortdurende (of bestendige/blijvende) afkeer (of afval)? Zij hebben (vast)gehouden door (of in/met) (= aan) [het] bedrog (of [de] listigheid). Zij hebben geweigerd om terug (of om/zich af) te keren.”

In de volgende verzen (v.6-9) neemt de profeet Jeremia het woord.

6 “Ik heb opgelet (of acht geslagen). Ik luisterde (of hoorde). Zij spreken niet oprecht (of terecht/juist/zo). Er is geen man (= Niemand) heeft berouw (of heeft spijt/medelijden) over (of op (grond van)) zijn slechtheid (of zijn kwaad) door te zeggen: “Wat (of Hoe) heb ik gedaan (of gehandeld/gemaakt)?” Ieder(een) (of Allen/Het geheel) heeft zich afgekeerd (of is teruggekeerd/omgekeerd) in (of met/door) hun (= zijn) (wed/levens)loop, (zo)als een paard (zich) stort (of (weg/af)spoelt) in (of met/door) de strijd (of de oorlog).”

7 Zelfs (of Ook) een ooievaar in (of door) de hemel[en] (= in de lucht) heeft (van) haar vastgestelde (of aangewezen) tijden (of plaatsen) gekend (of geweten). [En] een tortelduif, [en] een (gier)zwaluw en een kraanvogel (of een lijster) hebben (op) de tijd van haar (= hun) (binnen)komst (of (binnen)komen) gelet (of in acht genomen/bewaakt/beschermd), en (= maar) mijn volk heeft (van) het recht (of het oordeel/vonnis/de rechtszaak) van Jahweh niet gekend (of geweten) (vgl. Jes.1:3).

In dit vers worden uitsluitend trekvogels genoemd. Een trekvogel weet, wanneer hij moet vertrekken, en wanneer hij ongeveer aankomt, maar de meeste Joden in die tijd wisten niet, hoe ze zich behoorlijk moesten gedragen. Toch dachten ze, dat ze heel *wijs* waren.

8 Hoe zullen (of moeten) (= kunnen) jullie zeggen: “Wij zijn wijs (of slim/vakkundig/bekwaam), en de wet (of het onderwijs) van Jahweh is met (= bij) ons?” Echter (of Maar/Zeker/Inderdaad), zie(t), voor (of tot/als/naar) de leugen (of de misleiding/valsheid/tevergeefs) heeft de pen van de leugen (of de misleiding/valsheid/tevergeefs) (= heeft de leugenpen) van de schrijvers gewerkt (of gehandeld/gemaakt/gedaan/gebruikt).

Zoals de profetieën van de profeten van de Here werden opgeschreven, zo gebeurde dat hoogstwaarschijnlijk ook met de valse profetieën van de leugenprofeten. Bovendien konden ze de wet verkeerd uitleggen of verdraaien. Met een *leugenpen* schreven de valse profeten of de priesters op, wat het Joodse volk graag wilde horen en lezen.

De profeet Jeremia ging dwars tegen de eigenwijsheid en leugenachtigheid van deze mensen in.

9 Wijzen (of Slimmeriken/Vakkundigen/Bekwamen) zijn te schande geworden (of hebben zich schandelijk gedragen). Zij zijn verbijsterd (of ontsteld), en zij zullen gevangen(genomen) worden. Zie(t), [in/met] het woord (of de zaak) van Jahweh hebben zij verworpen (of veracht). Wat (voor) (of Hoe) wijsheid (of schranderheid/vakkundigheid/bekwaamheid) hebben zij (dan)?

Als de Here zijn volk straft en berecht, dan blijkt, dat de opgeschreven valse profetieën van die zogenaamd wijze profeten niet uitkomen. Die zogenaamd *wijze* profeten *zijn te schande geworden*. Het zou verkeerd met hen aflopen. God zou steeds meer gaan ingrijpen.

10 “Daarom zal Ik hun vrouwen aan (of voor/van) anderen geven; hun akkers (of hun velden/of landerijen) aan (of voor/van) bezetters, want (of Ja./(om)dat) van(af/uit) klein (of jong/onaanzienlijk) [en] tot(aan) groot (of ouder/aanzienlijk) zijn allen (of is ieder(een)/het geheel) uit (of inhalig/begerig) op (of naar) (oneerlijke) winst (of (eigen) voordeel/winstbe-

jag). Van(af/uit) profeet [en] tot(aan) priester doet (of maakt/handelt) (= pleegt) ieder(een) (of het geheel/allen) bedrog (of fraude/misleiding/leugen/verraad) (vgl. Jer.6:13 ...van *hun kleinen* tot *hun groten* zijn allen...winst. Van profeet... bedrog).”

Van de laagste tot de hoogste klassen in de Joodse samenleving van die tijd waren veel mensen corrupt en onbetrouwbaar.

Dan neemt de profeet Jeremia weer het woord.

11 “[En] zij genezen de ondergang (de scheur/breuk) van de dochter van mijn volk als (of voor/op (grond van)) (= te) gemakkelijk (of eenvoudig/snel) door te zeggen: “Vrede (of Welzijn/Voorspoed), vrede (of welzijn/voorspoed)”, en (= maar) er is geen vrede (of welzijn/voorspoed) (vgl. Jer.6:14 ...de ondergang (van de dochter) van mijn volk...).”

Met *de dochter van mijn volk* wordt de hoofdstad Jeruzalem als vertegenwoordigster van Israel bedoeld (Jes.1:8, 10:32, 52:2, Jer.4:11, Klaag.2:10, Ezech.16:44-55, 23).

De meeste Joden wilden het kwaad niet eens onder ogen zien, laat staat, dat ze het zouden erkennen, en zich zouden bekeren. Ze deden, alsof er niets aan de hand was.

12 “Zij hebben zich schandelijk gedragen (of Zij zijn te schande geworden (of geweest)), want (of Ja,/(om)dat) zij hebben (een) gruwel(ijk) (of iets weerzinwekkends) gedaan (of gemaakt/gehandeld) (= bedreven). Zij schamen zich (of Zij ervaren de schande) zelfs (of ook) niet zich schamen (of niet de schande ervaren) (= zelfs (of ook) niet in het minst), en (van) blozen (of schaamrood worden/schaamte tonen) hebben zij niet geweten (of niet leren kennen/gekend). Daarom zullen zij vallen onder (of met/in/door) (hen) d(i)e vallen(den). In (of Met/Door) de tijd van hun vergelding (of hun straf/bezoeking) zullen zij struikelen (of waggelen/wankelen)”, heeft Jahweh gezegd (vgl. Jer.6:15).

De (werk)woorden *vallen* en *struikelen* duiden niet alleen op tegenslagen in het leven, die leiden tot een forse achteruitgang in welvaart en welzijn, maar ook op het struikelen en vallen in de strijd tegen de vijand. In het volgende vers maakt Jahweh zijn plannen bekend.

13 “Verwijderen(d) (of Inzamelen(d)/Verzamelen(d)) zal Ik een einde aan hen maken (= Ik zal zeker een einde aan hen maken)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh. “Er zijn geen druiven in (of met) (= aan) de druivenplant, en er zijn geen vijgen(bomen) in (of met) (= aan) de vijg(enboom). [En] het blad (of het loof) (= de bladeren) is (= zijn) verwelkt (of neergevallen/afgevallen). [En] Ik zal aan (of voor/van) hen (over)geven (of Ik gaf (of [En] Ik geef) aan (of voor/van) hen (over)), zij (= die) hen (zullen) overlopen (of overtreden/overkomen/wegdoen/voorbijgaan/vervreemden).”¹⁰⁹

God vond geen vruchten bij zijn volk. *De bladeren waren verwelkt.* (vgl. Mat.21:19). Hun levenskracht zou verdwijnen. *God zou zeker een einde aan hen* (= het Tweestammenrijk) *maken.*

De vrome koning Josia (640 – 609) zou (binnenkort) van het toneel verdwijnen. Hij zou sneuvelen in een zinloze strijd tegen Egypte (2Kon.23:27-30, 2Kron.35:20-25). Daarmee zou ook de zelfstandigheid van het Tweestammenrijk Juda verdwijnen. Het zou een vazalstaat van andere volken worden. Uiteindelijk zou vrijwel de hele bevolking naar Babylonië worden gedeporteerd (2Kron.36:1-20).

14 Om (wille van) (of Voor/Van) wat (of hoe) (= Waarom) zitten (of wonen/(ver)blijven)

¹⁰⁹ De vertaling van de laatste zin is niet helemaal zeker. Dit komt mede door de meerdere vertaalmogelijkheden. Deze laatste zin staat niet in de Griekse handschriften, en de overlevering van de Vulgaat komt niet helemaal overeen met de (Masoretische) Hebreeuwse tekst. (Vers 13 is in de Dode Zee-rollen verloren gegaan.)

wij (stil/neer)? Verzamelt jullie! [En] wij moeten (of zullen) naar (of bij) de versterkte steden (of de vestingsteden) (binnen)komen (= gaan), en daar tot zwijgen worden gebracht (of daar vernietigd worden), want (of (om)dat/Ja,) onze God Jahweh heeft ons tot zwijgen gebracht (of gedood). Hij gaf ons bitter (of (ver)giftig) water (of ons galwater) te drinken, (om)dat (of want/Ja,) wij tegen (of naar/voor) Jahweh gezondigd hebben.

Opnieuw waarschuwt de profeet Jeremia zijn volksgenoten. Hij geeft aan, wat er gaat gebeuren, als ze zich niet bekeren.

De burgers van het Tweestammenrijk Juda zouden elkaar oproepen om naar *de versterkte steden* te vluchten. Daar zouden ze bescherming zoeken voor het naderen van een vijandelijk leger. Vaak namen de mensen in zo'n dreigende situatie voedsel mee om tijdens een eventuele belegering een voorraad te hebben. Zo hielpen de stedelingen en plattelanders elkaar.

Bitter water was vaak oud water uit de cisternen.¹¹⁰ Soms was dat oude water half bedorven. Het bittere water verwijst naar de bittere en ellendige periode die de Joden zouden meemaken.

15 Wachten op (of Uitzien naar) vrede (of welzijn/voorspoed), en (= maar) er is geen goed (= er is niets goeds); op (of naar) een tijd van genezing (of herstel/gezondheid/voordeel), en (= maar) zie(t), (er is) verschrikking (of ontzetting).

16 Van(uit/af/wege) Dan is (naar) het gesnuif van zijn paarden (of zijn hengsten) gehoord (of geluisterd) (geworden). Van(wege/uit/af) het geluid (of de klank/stem) van het gehinnik van zijn (krachtige) hengsten (of rossen/machtige(mense)n) heeft het hele land (of de hele aarde) gebeefd (of geschud). [En] zij komen (binnen), en zij verslinden (of eten/verteren) het land (of de aarde) en haar volheid (= met al wat erop is); de stad en de inwoners (of bewoners/verblijvers) binnen (of in/met) haar (= en zij die daarin wonen).

De plaats *Dan* lag helemaal in het noorden van het Tienstammenrijk Israël (Richt.18:27^b-29, vgl. Jer.4:15^a). Van daaruit zouden de vijandelijke legers het heilige land binnentrekken.

Paarden werden in die tijd vooral voor de strijd gebruikt.

17 “Ja, (of want/(om)dat) zie(t), Ik stuur (of zend) slangen, giftige slangen (of adders) (weg) onder (of in/met) (= naar) jullie. Er is tegen (of voor/omtrent/naar) hen geen bezwering (of geen tovermiddel). Zij zullen jullie bijten”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

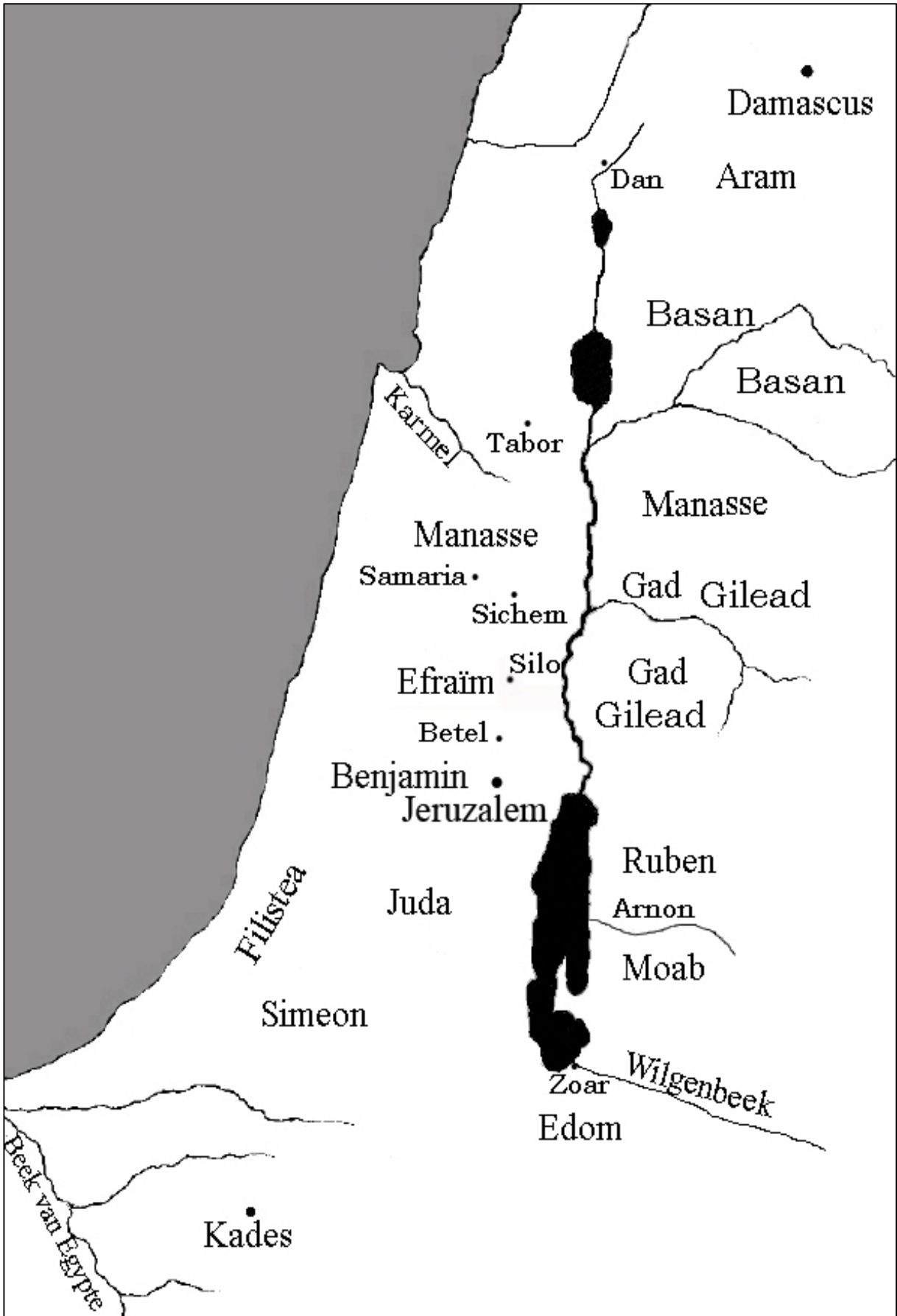
Plotseling wordt hier het vijandelijke leger vergeleken met *giftige slangen*. *Slangenbezweerders* konden met behulp van een fluit en het maken van geluiden met de voeten het gedrag van slangen beïnvloeden. Ze pretendeerden bij de toeschouwers, dat ze volledig controle konden krijgen over deze dieren. Tegen de giftige slangen die de Here zou gaan sturen, was echter *geen bezwering* mogelijk. *Ze zouden bijten*.

18 Mijn troost(eloosheid) (of Mijn ellende/vernietiging/verbreking/verkwikking/opvrolijking/opmontering)¹¹¹ is over (of voor/boven/op (grond van)) mij (= Ik ben ontroostbaar). Leed (of smart/groot verdriet) is over (of voor/boven/op (grond van)) mij (= Ik ben vol verdriet). Mijn hart is afgemat (of uitgeput/zwak/ziek).

Jeremia klaagt hier tegen de Here. *Zijn hart is afgemat* van verdriet (v.18). In zijn visioen hoort hij *hulpgeroep* van zijn volksgenoten *vanuit een ver land* (v.19). Hij vraagt zich wanhopig af, of Jahweh, de *Koning* van Jeruzalem en Israël, die ellende niet kan voorkomen. God zegt echter duidelijk tegen de profeet, waarom Hij die ellende niet wil voorkomen.

¹¹⁰ In die tijd gebruikte men in het heilige land grote waterbakken of cisternen om in het regenseizoen het regenwater op te vangen voor de rest van het jaar. Als het water uit die bakken oud was, dan smaakte het muff.

¹¹¹ De vertaling van dit woord is onzeker. In de Bijbel komt het alleen hier voor.

19 Zie(t) (= Let op), het geluid (of de stem) van het hulpgeroep van de dochter van mijn volk (= de hoofdstad Jeruzalem als vertegenwoordigster van Israël) (v.11) is van(uit/af/wege) een ver land (of verre aarde). Is Jahweh niet met (of in/binnen/onder) Zion,¹¹² of (of als) is haar Koning niet met (of in/binnen/onder) haar?¹¹³ “Waarom (of Waarvoor) hebben zij Mij geërgerd (of verontwaardigd/getergd) met (of door) hun (gesneden) (afgods)beelden; met (of door) vreemde (of buitenlandse/uitheemse) nietigheden (of leegten/ijdelheden)?”

Dat de profeet Jeremia *vanuit een ver land het hulpgeroep* kon horen, duidt erop, dat het een luid geschreeuw moet zijn geweest, dat over een zeer grote afstand te horen was. De ellende en nood zou dus heel groot zijn.

Het is een profetie over de ballingschap die de Joden te wachten stond, als ze op de door hen ingeslagen weg verder zouden gaan. Met de deportatie van het Tweestammenrijk Juda naar Babylonië in 586 voor Christus is deze profetie in vervulling gegaan.

De *afgodsbeelden* ofwel de *gesneden beelden* van vreemde goden worden hier *nietigheden* genoemd (vgl. Jer.2:5). Dit kan ook niet anders, want er bestaat geen andere god dan de Almachtige (Jes.43:10^b,11, 44:6-8, 45:5,6,21).

In het begin van de ballingschap zouden de Joden nog denken, dat hun bevrijding spoedig zou komen.

20 De (graan)oogst(tijd) is voorbijgegaan (of gepasseerd). De zomer(vrucht) (of De fruit-oogst) is ten einde gekomen (of is voltooid), en (= maar) wij zijn niet gered (of verlost) (geworden).

Als de zomer ten einde is gekomen, dan is ook de oogsttijd voorbijgegaan. Het is een periode van hoop en verwachting. Die tijd is echter afgelopen, en alle hoop lijkt vervlogen te zijn. De ballingschap zou nog lang duren.

21 Om(trent) (Op (grond van)/Over) de ondergang (de scheur/breuk) van de dochter van mijn volk ben ik (stuk/kapot)gebroken (geworden). Ik ben in het zwart gegaan (of Ik heb gerouwd). Verbijstering (of Ontzetting/Verwoesting) heeft mij aangegrepen (of mij vastgehouden/in zijn macht gekregen).

22 Is er geen balsem in (of binnen/met) Gilead, of (of als) is daar geen arts (of dokter/geneesheer)? Ja, (of want/(om)dat) waarom (of waarvoor) is (er) geen herstel (of genezing) gevolgd (of opgekomen/gerezen/opgegaan) (= opgetreden) van (= bij) de dochter van mijn volk?

Gilead lag ten oosten van de Jordaanrivier. Daar wordt het gebied rond de rivier de Jabbok wordt mee bedoeld (Deut.3:10). Het was onder andere bekend om zijn geneeskrachtige *balsem* (Gen.37:25, Jer.46:11).

23 Och, wie zal geven (dat) mijn hoofd (of mijn top) water is (= Och, was mijn hoofd maar water), en mijn oog een (water)bron (of een fontein) van tranen (of van een traan).¹¹⁴ [En] Ik zou dag en nacht huilen over (of (be)wenen) de neergeslagen(of verslagen)(mensen) (of de doorboorden) van de dochter van mijn volk (= Jeruzalem (Jer.8:11)).¹¹⁵

¹¹² Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

¹¹³ In het Hebreeuws zijn steden en landen vrouwelijk. Met het woord *haar* wordt hier verwezen naar *Jeruzalem*.

¹¹⁴ Hier is blijikbaar het stijlkenmerk van de hyperbool (= overdrijving) gebruikt. Jeremia zou bij wijze van spreken altijd wel willen huilen van verdriet.

¹¹⁵ Volgens de hoofdstukindeling van de (Herziene) Statenvertaling en de meeste andere Nederlandse vertalingen is dit het 1^e vers van het 9^e hoofdstuk. In dit geval is hier voor de Hebreeuwse splitsing van deze tekst gekozen.

De profeet Jeremia kwam woorden tekort om zijn verdriet te uiten over het trieste lot van de stad Jeruzalem en zijn *neerslagen volksgenoten*.

1 Och, wie zal mij geven (= Och, had ik maar) een nachtverblijf (of een herberg) voor reizigers in (of door) de woestijn. En (= Dan) zou ik mijn volk verlaten (of achterlaten). En (= Dan) zou ik van(uit/wege) (= bij/om) hen (weg)gaan (of (weg)wandelen), want (of (om)dat/ Ja,) zij (= het) zijn allemaal echtbrekers (of overspel plegers/overspelige(mense)n); een gezelschap (of een groep) van onbetrouwbare(of trouweloze)(mense)n (of verraders).

Het *nachtverblijf* waar de profeet Jeremia het hier over heeft, was alleen bedoeld als een onderdak voor een nacht. Verder was er geen eten en drinken voor mensen en dieren. Hoewel in zo'n nachtverblijf elke luxe en verzorging ontbrak, woonde de profeet daar nog liever, dan tussen zijn slechte en *onbetrouwbare* volksgenoten.

2 “[En] zij spannen hun tong (of hun taal) (als) hun boog(schutter) van leugen (of misleiding/bedrog/valsheid) (= hun tong als hun leugenboog). [En] niet naar (of tot/voor/van) waarheid (of oprechtheid/trouw/betrouwbaarheid) zijn zij machtig geworden (of geweest) (of hebben zij de overhand gekregen (of gehad)) in (of door) het land (of in (of door) (= op) de aarde), want (of Ja,/(om)dat) zij zijn van(uit/af/wege) slechtheid (of kwaad) tot (of naar/bij) slechtheid (of kwaad) verdergegaan (of uitgegaan/weggetrokken/vertrokken) (= zij zijn van kwaad tot erger gegaan). [En] (van) Mij hebben zij niet leren kennen (of gekend/geweten)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

3 “Weest op je hoede (of Neemt je in acht) een man (= allemaal/ieder(een)) van(wege/uit) (= voor) zijn (= je) naaste (of metgezel/makker/vriend) (= Weest allemaal op je hoede voor je naaste)! [En] jullie moeten (of zullen) niet op (grond van) (of voor/omtrent) elke (of iedere) broer vertrouwen (of je veilig voelen), want (of Ja,/(om)dat) elke (of iedere) broer bedriegen (of misleiden/lichten de hiel/vallen bedrieglijk aan) bedriegt (of misleidt/licht de hiel/valt bedrieglijk aan) (= elke broer bedriegt om te (of elke broer zal je zeker) bedriegen), en elke (of iedere) naaste (of metgezel/makker/vriend) gaat (of wandelt) (rond) (met/als) laster(praat) (of een lasteraar/kwaadspreker/roddelaar) (Lev.19:16).”

4 “[En] een man (= ieder(een)/allemaal) met (of door/in) (= tegen) zijn naaste (of metgezel/makker/vriend), zij bedriegen (elkaar) (of bedriegen zij) (= Iedereen houdt elkaar voor de gek), en de waarheid (of (de) betrouwbaar(heid)/trouw/zekerheid) spreken (of beloven) zij niet. Zij hebben hun tong (of hun taal) (aan)geleerd (of onderwezen) de leugen (of misleiding/valsheid) te spreken (of te beloven) (= geleerd om te liegen). Met onrecht doen (of Met misdrijven) hebben zij zich vermoeid (of zich afgetobd).”

5 “Jouw wonen (Jouw (ver)blijven/vertoeven/(neer)zitten) (= Jouw woning) is in (of met/door) het midden van (= is te midden van) bedrog (of verraad) in (of door/met) (= op) bedrog (of verraad). Zij hebben geweigerd (van) Mij te (leren) kennen (of te (h)erkennen/weten)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

6 Daarom heeft Jahweh van de (hemelse) legers dit gezegd: “Zie, Ik stel hen op de proef (of zuiver hen/smelt hen). Ik zal hen testen (of onderzoeken/toetsen/op de proef stellen). Ja, (of want/(om)dat wat (of hoe) moet (of zal) Ik doen (of handelen/werken/maken) van(wege/uit) (= met/voor) [het gezicht van] de dochter van mijn volk (= Jeruzalem (Jer.8:11))?”

De Here ging de Joden *onderzoeken* en *op de proef stellen* om te kijken, of Hij zijn volk genadig kon zijn, of dat Hij het moest berechten. Het resultaat van deze *test* was helaas bedroevend (vgl. Jer.6:28).

7 “Een dodelijke pijl is hun tong (of hun taal). Hij (of Het) heeft bedrieglijk (of verrader-

lijk) gesproken (of beloofd). Met (of Door/In) zijn mond spreekt (of belooft) men (of hij) (van) vrede (of welzijn/voorspoed) met zijn naaste (of metgezel/makker/vriend), en (= maar) in (of met) zijn binnenste legt (of zet/plaatst/stelt) men (of hij) zijn hinderlaag (of zijn (verra-derlijke) schuilplaats).”

8 “Zou Ik op (grond van) (of voor/om(trent/over) deze(ding)e(n) [door (of met/in)] hen niet vergelden (of straffen/bezoeken)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “of (of als) zou mijn ziel (= zou Ik) onder (of in/door/met) (= op) een (heiden)volk dat (of die) (zo)als dit is, zich (= Mij) niet wreken (vgl. Jer.5:9,29)?”

9 Over (of Op (grond van)/Om(trent)/Boven) de bergen zal ik een gehuil en een rouwklacht (of een weeklacht) (aan/op)heffen (of (weg)dragen), en over (of op (grond van)/om(trent)/boven) de oases (of de weiden) van de woestijn (of de wildernis) een klaaglied, want (of (om)dat/Ja,) zij zijn tot een woestijn gemaakt (of aangestoken/in brand gestoken/verbrand) (geworden), van(wege/uit) (= zodat) niet (of zonder) een man (= iemand/ieder(een)/allemaal) (= zodat niemand) (er) doorheen trekt (of doorgaat/langs gaat/voorbij gaat/passeert). Zij zullen (of moeten) (= Men zal (of moet)) niet (naar) het geluid (of de stem) (= het geloei) van het vee (of de dieren/beesten) horen (of luisteren). Van(uit/wege) (= Zowel) de vogels van de hemel[en] (= Zowel de vogels in de lucht), [en] tot(aan) (= als) de dieren (of het vee/de beesten) zijn gevlucht (of hebben zich teruggetrokken/hebben rondgezworven). Zij zijn (weg)gegaan (of (weg)gewandeld).

Het Tweestammenrijk Juda zou een woest gebied worden. Daarover klaagde de profeet Jeremia (v.9), maar na heel veel geduld zou God onverbiddelijk zijn (v.10).

10 “Ik zal van (of voor/omtrent) Jeruzalem (tot/als) (puin/steen)hopen maken (of (over)geven); een verblijf(plaats) (of schuilplaats/woonplaats/woning) van jakhalzen (of draken/slangen/monsters). [En] de steden van Juda zal Ik maken (of zal Ik (over)geven) (tot/als) een woestijn (of een wildernis/eenzaamheid) [van(uit/af/wege)] zonder (of niet) inwoner (of bewoner).”

11 Wie is de wijze (of (vak)kundige/slimme) man, en (= Wie is de wijze man die) dit begrijpt (of onderscheidt/verstaat) (vgl. Hos.14:10), en tegen (of tot/naar/bij/aan) wie (of die/dat) de mond van Jahweh heeft gesproken (of beloofd), en (= dat) Hij het (of haar) bekend zal maken (of uit zal leggen/te kennen zal geven)? Om(trent) (of Op (grond van)/Over) wat (of hoe) (= Waarom) is het land (of de aarde) te gronde gegaan (of vergaan/verloren gegaan); is het (of zij) tot een woestijn gemaakt (of aangestoken/in brand gestoken/verbrand) (geworden); (zo)als een woestijn (of een wildernis) [van(uit/af/wege)] zonder (of niet) voorbijganger (of passant/iemand die langs gaat)?

De valse profeten hadden gezegd, dat het allemaal wel goed zou komen. Alleen de dienaren van God begrijpen, waarom Hij het heilige *land te gronde zou richten*. Aan hen die naar Hem willen luisteren, geeft Jahweh antwoord door middel van de Heilige Geest, en/of door de gesproken en geschreven woorden van zijn profeten.

In de volgende verzen (v.12-14) geeft de Here uitleg.

12 Jahweh zei: “Om(trent) (of Op (grond van)/Over) hun (ver/los/achter)laten (van) mijn wet (of mijn onderwijs) (= Omdat zij mijn wet verlaten hebben), die (of dat) Ik [voor (of van)] hun [(aan)gezicht] heb gegeven (of (aan)gesteld/gezet), en (omdat) zij niet (naar) [door (of met)] mijn stem (of mijn geluid/klank) geluisterd (of gehoord) hebben, en zij in (of door/met) haar (= en zij daarnaar/daarin/daardoor/daarmee) niet hebben gewandeld (of gegaan) (= niet hebben gehandeld/geleefd).”

13 “Zij gingen (of wandelden) achter hun verstokte (of verharde/halsstarrige/hardnekki-

ge) hart (aan), en achter de Baäls (= de Heren/Echtgenoten/Eigenaren), wat (of dat/die) hun (voor)vaders hun hadden (aan)geleerd (of onderwezen).”

14 Daarom heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, dit gezegd: “Zie, Ik laat hen, dit volk, alsem eten (of verslinden). Ik zal hen (ver)giftig (of bitter) water (of galwater) laten drinken (of te drinken geven) (vgl. Deut.29:18, Jer.23:15, Klaag.3:15,19).”

Alsem wordt gebruikt voor de drank Absint. Het is een plant met een bittere licht giftige stof die ziekten kan veroorzaken (vgl. Spr.5:4).

15 “Ik zal hen verstrooien onder (of in/door) de (heiden)volken die (of waarvan/dat) zijzelf en hun (voor)vaders niet hebben gekend (of hebben leren kennen/hebben geweten). Ik zal het zwaard achter hen (aan) (weg)sturen (of (weg)zenden), tot(dat) Ik hen ten (of tot een) einde heb gebracht (of Ik hen heb laten ophouden/hen heb uitgeput) (Lev.26:33).”

Dit is veel later in de loop van de eeuwen volledig in vervulling gegaan. Toen de Joden na de ballingschap waren teruggekeerd, dwaalden ze weer af van Gods wetten. Uiteindelijk kwamen ze in 63 voor Christus onder het bestuur van de Romeinen.

In het jaar 70 na Christus werd een massale opstand van de Joden door keizer Vespasianus (69 – 79) en zijn zoon Titus (79 – 81) neergeslagen. De tempel en de stad Jeruzalem werden volledig verwoest (Luk.19:43,44, 21:20-24).

Daarna begon de eeuwenlange verstrooiing van de Joden (= de diaspora). Veel opstandelingen werden gevangengenomen, en naar de stad Rome gebracht. Anderen vluchtten het land uit. De achtergebleven Joden herwonnen in het jaar 132 na Christus onder leiding van Bar Kochba (132 – 135) hun onafhankelijkheid. Drie jaren later werd de massale opstand door de Romeinen neergeslagen. Opnieuw verlieten veel Joden het beloofde land.

In de Middeleeuwen zijn ze in heel de wereld verschrikkelijk getreiterd, vervolgd, gemarteld en vermoord. *Het zwaard* bleef hen eeuwenlang achtervolgen.

16 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Weest verstandig (of Let op)! [En] roept (of (be)noemt) [naar (of tot/voor)] de klaagvrouwen (uit)! [En] zij moeten (of zullen) (binnen)komen. [En] stuurt (of zendt) (een bericht) (weg) naar (of aan/tot) de wijze (of (vak)kundige/slimme) (vrouwelijk) (vrouwen)! [En] zij moeten (of zullen) (binnen)komen.”

In die tijd werden in het heilige land *klaagvrouwen* ingehuurd om een dode te bewenen.

Met *wijze vrouwen* werden hoogstwaarschijnlijk oudere wijze vrouwen met veel levenservaring bedoeld (vgl. 2Sam.14:2, 20:16).

17 [En] zij moeten (of zullen) (zich) haasten (of haast maken), en zij moeten (of zullen) over (of op (grond van)/om(trent)) ons een rouwklacht (of een weklacht) (aan/op)heffen (of (weg)dragen), en (= zodat) tranen (of een traan) zullen (of moeten) (neer/af)dalen (= stromen) (uit) onze ogen, en water(en) zullen (of moeten) (= zal/moet) (neer)vloeien (of lopen/stromen) (uit) onze oogleden.

Blijkbaar zag Jeremia het verwoeste gebied van het Tweestammenrijk Juda al voor zich. Hij deelde het mee, alsof het al was gebeurd. Dit doet de profeet om aan te geven, dat deze ramp al gauw zou komen.

18 Ja, (of want/(om)dat) het geluid (of de klank/stem) van een rouwklacht (of een weklacht) is (van)uit Zion gehoord (geworden): “Hoe (of Wat) zijn wij verwoest (of vernietigd) (geworden)! Wij zijn buitengewoon (of erg/zeer) te schande geworden, (om)dat (of want/Ja,) wij het land (of de aarde) hebben (moeten) verloren (of verlaten/achter(ge)laten) (= omdat wij het land hebben verloren). Ja, (of want/(om)dat) zij hebben onze woningen (of onze verblijven) omvergeworpen.”

19 Ja (of want/(om)dat) vrouwen, luistert naar (of hoort) het woord (of de zaak) van Jahweh! [En] jullie oor moet (of zal) (= jullie oren moeten) het woord (of de zaak) van zijn mond ontvangen (of (aan/op/mee/weg)nemen). [En] leert (of onderwijst) (vrouwelijk) jullie dochters een rouwklacht (of een weeklacht) (aan)! [En] een vrouw (= iedere vrouw/ieder(een) (vrouwelijk)) (moet) haar buurvrouw (of haar metgezelin/naaste (vrouwelijk)/vriendin) een klaaglied (aanleren):

Dochters en vrouwen moesten door (klaag)vrouwen worden opgeleid om klaagliederen te kunnen zingen.

20 “Ja, (of want/(om)dat) de dood is in (of door) onze vensters geklommen (of (op)gestegen/opgegaan).¹¹⁶ Hij is in (of door) onze paleizen (of onze forten)¹¹⁷ (binnen)gekomen om een (klein) kind (mannelijk) (= om kinderen/(kleine) jongens/knapen) van(af/uit) de straat (of buiten(shuis)) af te snijden (of neer te houwen/af te hakken) (= uit te roeien); jonge mannen (of jongelingen) van(af/uit) de pleinen (of de open plaatsen).”

21 “Spreek (of Beloof!)”, dit (of zo) is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Het lijkt (of Het dode lichaam) van de (= een) mens zal liggen (of vallen) (zo)als (lijken)mest op (grond van) (of over/boven) het oppervlak (of het (aan)gezicht) van het veld (of het land/de akker); [en] (zo)als een (kleine) (graan)schoof (= een bundel(tje) graan (of gras)) [van(uit/af)] achter de maaier, en er is geen verzamelaar (of oogster) (= de maaier, terwijl niemand het binnenhaalt).”

Het aantal *dode lichamen* zou zo groot zijn, dat de *lijken* grotendeels onbegraven zouden blijven *liggen*.

22 Dit heeft Jahweh gezegd: “Een wijze (of De (vak)kundige/slimme) (man) moet (of zal) zich niet beroemen door (of met/in) (= op) zijn wijsheid (of zijn (vak)kundigheid/slimheid). De krachtige (of machtige) (held) (of De heldhaftige) moet (of zal) zich niet beroemen door (of met/in) (= op) zijn kracht (of zijn macht/heldhaftigheid). Een rijke (of voorspoedige) (man) moet (of zal) zich niet beroemen door (of met/in) (= op) zijn rijkdom (of zijn voorspoed).

Alle *wijsheid*, *kracht* en rechtmatig verkregen *rijkdom* komt van God. Dat is niet in de eerste plaats een verdienste van jezelf. Bovendien is het onzeker, want de Almachtige kan het ook zo weer wegnemen. Het is dus onverstandig om daarop te vertrouwen, en je daarop te laten voorstaan (vgl. Luk.12:16-21).

23 Nee, (of Ja,/want/(om)dat) als (of of) d(i)e zich beroemt, moet (of zal) hij zich door (of met/in) dit (of deze) (= hierop) beroemen, inzicht te hebben (of te begrijpen) (= dat hij inzicht heeft), en Mij te (leren) kennen (of te erkennen) (= en Mij leert kennen), (om)dat (of want/Ja,) Ik Jahweh ben, (die) goedgunstig(heid) (of trouw), recht en rechtvaardigheid in (= op) de aarde (of het land) doet (of handelt/werkt), want (of Ja,/(om)dat) in (of door/met) deze(ding)e(n) heb Ik plezier (of genoeg) gehad”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh (vgl. 1Kor.1:31^a, 2Kor.10:17^a).

¹¹⁶ Er is hier sprake van een personificatie, want *de dood* wordt voorgesteld als een levend wezen, dat handelend op kan treden (vgl. Job 3:21, 18:13, 28:22, Ps.49:15, Jes.38:18).

Personificatie is een vorm van beeldspraak waarbij dieren, planten of levenloze dingen menselijke eigenschappen krijgen toegeschreven, of op een menselijke manier reageren. Dit komen we ook in andere gedeelten van de Bijbel tegen (vgl. Richt.5:4,5, 2Sam.22:8, Ps.68:8,9, 76:9, Jes.13:13, Ezech.38:20, Joël 2:10, 3:16). Zulke uitdrukkingen komen eveneens in het Nederlands voor.

¹¹⁷ Het hier gebruikte Hebreeuwse woord dat vertaald is met *paleizen*, heeft de algemene betekenis van *verheven zijn* in zich. Op grond van het tekstverband kunnen daarmee *de steden en dorpen* worden aangeduid, die op hogere plaatsen zijn gebouwd. In de Griekse handschriften wordt dit Hebreeuwse woord vertaald met *land*. In de Dode Zeerollen is dit vers verloren gegaan.

De liefdevolle en betrouwbare God Jahweh bestaat eeuwig. Daarop vertrouwen, en daar trots op zijn, is van de allergrootste waarde.

24 “Zie(t), de (binnen)komende dagen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “zal Ik [om(trent) (of voor/over)] elke (of iedere) besnedene in (of door/met) de voorhuid vergel- den (of bezoeken/straffen):

25 [om(trent) (of voor/over)] Egypte, [en] [om(trent) (of voor/over)] Juda, [en] [om(trent) (of voor/over)] Edom, [en] [om(trent) (of voor/over)] de zonen van Ammon, [en] [om(trent) (of voor/over)] Moab en [om(trent) (of voor/over)] alle (kaal)geschoren(of afgesneden)(mens)en van (= aan) de (hoofd)rand (of de (hoofd)hoek) (= aan de slapen): de bewoners (of de inwoners/verblijvers) in (of door) (= van) de woestijn (of de wildernis) (= de Arabieren). Ja, (of want/(om)dat) alle (heiden)volken zijn onbesneden (of hebben een voorhuid), en (= maar) heel het huis van Israël is onbesneden (of heeft de voorhuid) van (het) hart.”

In deze verzen wordt gewezen op de bedoeling van de *besnijdenis*. Voor het overgrote deel van de Joden had het teken van de besnijdenis op zichzelf grote waarde. Ook mensen uit andere volken waren echter besneden. In het oude *Egypte* werden de (mannelijke) farao's, de mannelijke leden van het koninklijk huis, de adel en de priesters besneden (vgl. Ezech.31:18, 32:18,19).¹¹⁸ De besnijdenis had alleen waarde als het teken van het verbond met de Here (Gen.17:10,11), maar op zichzelf betekende de besnijdenis niets.

Hoewel Ezau binnen het verbond was geboren, en zelf hoogstwaarschijnlijk besneden was, hebben zijn nakomelingen eeuwen later met deze gewoonte gebroken. Toen ze door de Joodse hogepriester Johannes Hyrkanus (135 – 104) werden onderworpen, moesten ze zich laten besnijden, en volgens de Joodse wetten gaan leven. Vanaf die tijd gedroegen de *Edomieten* zich weer volgens de leefregels van de Joden (vgl. Num.24:18).¹¹⁹

Dat de *Ammonieten* en de *Moabieten* zich lieten besnijden is alleen uit dit bijbelgedeelte bekend.

Er waren Arabieren die aan de rand van hun schedel het haar afschoren, en alleen in het midden een bosje haar lieten staan.¹²⁰ Dat afgeschoren haar gold als een offer voor de geesten. Daarom was deze heidense gewoonte onder de Israëlieten verboden (Lev.19:27, 21:5). Ook bij de Arabieren werd de besnijdenis toegepast.

Hoewel de Israëlieten een te grote uiterlijke waarde hechtten aan de besnijdenis, beschouwden ze in hun hoogmoed *alle heidenen* als *onbesneden*, ook al waren ze besneden. Omdat de besnijdenis alleen waarde heeft als teken van het verbond met God, kon men inderdaad die besneden heidenen als onbesneden beschouwen, maar dat gold eveneens *voor het hele huis van Israël*, want het overgrote deel van de Joden en Israëlieten *was onbesneden van hart* (Jer.4:4). Daarom worden zij ook genoemd tussen volken met besneden mensen, die voor de Here golden als niet besneden.

De berechting van God, die de meeste Joden uit het Tweestammenrijk zou treffen, zou ook aan de buurvolken niet voorbijgaan (v.24,25). Deze profetie is eveneens in vervulling gegaan. In het jaar 599 voor Christus streed de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) tegen de Arabieren ten zuiden van zijn rijk.

Nog geen jaar na de verovering van Jeruzalem door de Babyloniërs in 586 voor Christus zag

¹¹⁸ Ook Arabieren en Feniciërs werden besneden.

¹¹⁹ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 9:1

¹²⁰ Zie Herodotus, Historiën, deel 3, 8.

de profeet Ezechiël de verslagen legers en koningen van Assur, Elam, Edom en Sidon terug in het dodenrijk (Ezech.32:17-30, vgl. Jer.25:9-11, 27:3-11).¹²¹

De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus schreef, dat koning Nebukadnezar II in 581 voor Christus tijdens een veldtocht tegen Syrië en Egypte ook de Ammonieten en de Moabieten onderwierp.¹²² Daarna voerde hij oorlog met farao Hofra (= farao Apriës) (588 – 568). Josefus vermeldt, dat de Babylonische koning Egypte heeft veroverd.¹²³

In 538 voor Christus zouden de gevangengenomen Ammonieten en Moabieten door de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) worden vrijgelaten (Jer.48:47, 49:6), maar hun bestaan als volk zou ophouden. Het restant van de Ammonieten en Moabieten is later door de Arabische Nabateëën veroverd, en in dat volk opgegaan.¹²⁴

In een Babylonische inscriptie staat, dat Nebukadnezar II (604 – 562) in zijn 37^e regeringsjaar Egypte opnieuw binnenviel.¹²⁵ Dit is in het jaar 568 voor Christus. De koning van Babylonië is met een geweldige buit uit Egypte weer naar het noorden vertrokken (Ezech.29:17-20).¹²⁶

In de tijd van de profeet Maleachi (±432 v.Chr.) had God het bergachtige landschap van de Edomieten laten verwoesten,¹²⁷ zodat er jakhalzen ronddoelden. Die verwoesting was toen nog niet zo lang geleden gebeurd, want de Edomieten verwachtten, dat ze hun land weer snel konden opbouwen (Mal.1:3,4). In de 1^e helft van de 5^e eeuw voor Christus hadden de Nabateëën de Edomieten uit het grootste deel van hun gebied verdrongen. Veel Edomieten werden in deze Arabische stam opgenomen.

Het restant van de Edomieten is geleidelijk kleiner geworden, en vele jaren later opgegaan in het Joodse volk. Sinds de 2^e eeuw na Christus vernemen we niets meer van hen.

¹²¹ Zie Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2020.

¹²² Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

¹²³ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

¹²⁴ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 14:2.

¹²⁵ Elgood, P.G., Later Dynasties of Egypt, Oxford, 1951, pag. 106.

¹²⁶ Zie Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2020.

¹²⁷ Zie Turennot T. van, Maleachi, Boodschapper van Jahweh, Grijpskerk, 2018.

6. De onmachtige afgoden en de almachtige God.

Hoofdstuk 10:1-16

- 1 Luistert naar het woord dat Jahweh tegen jullie heeft gesproken, huis van Israël!
- 2 Dit heeft Jahweh gezegd: “Jullie moeten de gewoonten van de heidenvolken niet aanleren. Jullie moeten niet ontzet zijn van de tekenen aan de hemel, omdat de heidenvolken daardoor ontzet zijn.”
- 3 Ja, de gewoonten van de volken zijn nutteloos, want het is hout uit het bos. Men heeft het werk van vakmanshanden met een bijl gekapt.
- 4 Met zilver en met goud versiert men het. Met spijkers en met hamers maakt men het vast, zodat het niet wankelt.
- 5 Als een palmboom van gedreven werk zijn zij, maar zij spreken niet. Zij moeten beslissend gedragen worden, want zij kunnen geen stap verzetten. Jullie moeten geen ontzag voor hen hebben, want zij doen geen kwaad, en ook is er geen goeddoen bij hen.
- 6 Er is niemand, zoals U bent, Jahweh! Groot bent U, en groot is uw naam in macht!
- 7 Wie zou voor U geen ontzag hebben, Koning van de heidenvolken? Ja, voor U is het gepast, want onder alle wijze mannen van de heidenvolken en in heel hun koninkrijk is er niemand, zoals U bent!
- 8 Eéndrachtig zijn zij dom, en zijn zij dwaas. Hun zedenleer is zeker nutteloos. Hout is het.
- 9 Uigeslagen zilver wordt vanuit Tarsis gebracht, en zuiver goud. Het is werk van een vakman en van de handen van een edelsmid. Blauwpurper en roodpurper is hun gewaad. Het is allemaal het werk van vakkundige mensen.
- 10 Jahweh is de echte God. Hij is de levende God en de eeuwige Koning. Voor zijn verbolgenheid heeft de aarde, en heidenvolken verdragen zijn verontwaardiging niet.
- 11 Dit moeten jullie tegen hen zeggen: “De machtigen die de hemel en de aarde niet gemaakt hebben, zullen van de aarde en onder deze hemel vergaan.”
- 12 De Maker van de aarde door zijn kracht brengt de bewoonde wereld door zijn wijsheid voor elkaar. Door zijn inzicht heeft Hij de hemel uitgespreid.
- 13 Door zijn stem is er een geruis van water in de lucht. Hij laat dampen opstijgen vanaf het einde van de aarde. Bliksemflitsen heeft Hij voor de regen gemaakt, en Hij brengt de wind vanuit zijn schatkamers naar buiten.
- 14 Dom is ieder mens zonder kennis. Beschaamd is iedere edelsmid om het gesneden beeld, want zijn gietsel is een leugen. Daarin is geen geest.
- 15 Nutteloos zijn zij; een zeer bespottelijk maaksel. In de tijd van hun vergelding zullen zij vergaan.
- 16 Jakobs deel is niet, zoals zij zijn, want Hij is de Vormgever van alles. Israël is de stam van zijn erfelijk bezit. *Jahweh van de hemelse legers* is zijn naam!

In dit gedeelte (v.1-16) gaat het vooral over de afgoderij, die vooral in de eerste regeringsjaren van koning Josia (640 – 609) een grote bloei kende. In 629 of 628 voor Christus begon de vrome koning maatregelen tegen de openbare afgodendienst te nemen (2Kron.34:3). Het jaar

daarop (628 of 627) begon Jeremia met zijn profetisch werk (Jer.1:2, 25:3). Waarschijnlijk zijn deze waarschuwingen uit de begintijd van het optreden van Jeremia.¹²⁸

1 Luistert naar (of Hoort) het woord (of de zaak) dat (of die) Jahweh tegen (of naar/tot/bij) jullie heeft gesproken (of beloofd), huis van Israël!

Met het *huis van Israël* worden hier vooral de Joden uit het Tweestammenrijk Juda bedoeld. Zij werden door de profeet aangesproken. De Israëlieten uit het Tienstammenrijk waren, toen koning Josia (640 – 609) regeerde, al lang naar Assyrië gedeporteerd.¹²⁹

2 Dit heeft Jahweh gezegd: “Jullie moeten (of zullen) [naar/tot/bij] de weg (= de gewoonte) van de (heiden)volken niet (aan)leren (of onderwijzen). [En] Jullie moeten (of zullen) niet ontzet (of ontstelt/ontredderd) zijn van(wege/uit) de tekenen (of de signalen) van (= aan) de hemel[en] (= in de lucht),¹³⁰ (om/door)dat (of want/Ja,) de (heiden)volken van(wege/uit) die (of dezelfde/zij) (= daardoor/daarom) ontzet (of ontstelt/ontredderd) zijn.”

De verering van de hemellichamen: de zon, de maan en de sterren, is door de slechte koning Manasse (697 – 642) tot grote bloei gekomen (2Kon.21:3,5, 2Kron.33:3,5). Men behandelde de hemellichamen als goden. De verering daarvan was door Jahweh verboden (Deut.4:19).

Met *de tekenen aan de hemel* worden de plotselinge veranderingen in de lucht bedoeld. Hierbij kunnen we denken aan zon- en maansverduisteringen, kometen en de zogenaamd vallende sterren. Dit zag men als onheilspellende tekenen van de goden.

In de volgende verzen toont de profeet Jeremia de onmacht van de afgoden aan. Deze onmacht wordt gesteld tegenover de almacht van de Here. Het is dan ook dwaas om de afgoden te dienen, en daarop te vertrouwen.

3 Ja, (of want/(om)dat) de gewoonten (of de voorschriften) van de volken zijn nutteloos (of tevergeefs/leegheid/nietigheid/ijdelheid), want (of Ja,/(om)dat) het (of hij) (= een beeld van een (af)god) is hout (of een boom) (van)uit het bos (of het woud). Zij (of Ze) hebben (= Men heeft) het werk (of het maaksel) van vakmanshanden (of handen van een ambachtsman) met (of door) de (= een) bijl gekapt (of (af/om)gehakt/(af)gesneden/neergehouden).

Een beeld van een afgod is gemaakt van een stuk *hout*, dat overtrokken is met één of meer edelmetalen.

4 Met (of Door/In) zilver en met (of door/in) goud versiert (of verfraait) men (of hij) (het) (of goud maakt men (of hij) (het) mooi). Met (of Door) (houten) spijkers (of nagels) en met (of door) hamers maken (of herstellen/verstevigen) ze (of zij) (= hamers maakt men) hen (= het) vast (of sterk), en (= zodat) het (of hij) niet wankelt (of waggelt/wiebelt) (Jes.40:19,20, 41:7).

5 (Zo)als een (dadel)palm(boom) (of pilaar) van gedreven (of versierd) werk zijn zij, en (= maar) zij spreken (of beloven) niet(s). Zij moeten (of zullen) (weg)dragen (of (op)heffen) (= Zij moeten beslist) (weg)gedragen (of (op)geheven) worden, want (of (om)dat/Ja,) zij zullen niet stappen (of stapvoets lopen/voortschrijden/marcheren) (= want zij kunnen geen stap

¹²⁸ Een andere mogelijkheid zou zijn de tijd waarin koning Zedekia (597 – 586) regeerde. Ook toen kende de publieke afgoderij een grote bloei. Omdat de tot nog toe besproken profetieën allemaal stammen uit de regeringstijd van koning Josia (640 – 609) of het begin van de regering van koning Jojakim (608 – 597), ligt dit niet voor de hand.

¹²⁹ In de jaren 724 – 722 voor Christus is het Tienstammenrijk door de Assyriërs vernietigd.

¹³⁰ Het woord *hemel[en]* heeft 2 betekenissen. Het kan *de lucht* ofwel het firmament aanduiden, waarbinnen de hemellichamen zoals de zon, de maan en de sterren voorkomen (Gen.1:6-8, 15:5, Lev.26:19, Ps.19:2, enz.). Met het woord *hemel[en]* kon men eveneens de woonplaats van God weergeven (vgl. Gen.28:12,13^a, Deut.3:24, 4:39, 10:14, 26:15^a, enz.). (Het woord *hemelen* staat in het Hebreeuws altijd in het 2-voud (= dualis).)

verzetten). Jullie moeten (of zullen) geen ontzag van(wege/uit) (= voor) hen hebben (of Jullie moeten niet bang van(wege/uit) (= voor) hen zijn/van(wege/uit) (= voor) hen niet vrezen), want (of (om)dat/Ja,) zij doen geen kwaad (of zij handelen niet slecht), en ook (of zelfs) is er geen goeddoen (of weldoen) bij (of met) hen.

Gedreven werk is een metaal dat door het uitkloppen met een hamer een gewenste (*versierde*) vorm heeft gekregen.

De machteloze afgoden *moesten worden gedragen*. Bij de Here is het totaal anders. Hij wordt niet gedragen, maar Hij draagt zijn volk (Jes.46:1-4,7^a).¹³¹

6 [Van(wege/uit)] er is niemand (of geen/niet), (zo)als U (of Jij) bent, Jahweh! Groot ben(t) U (of Jij), en groot is (jo)uw naam in (of door/met) macht (of kracht/moed/heldhaftigheid)!¹³²

7 Wie zou (voor) U (of Jou) geen ontzag hebben (of niet bang zijn/vrezen), Koning van de (heiden)volken? Ja, (of want/(om)dat) voor (of aan/van) U is het (gepast) (of U komt het toe), want (of Ja,/(om)dat) onder (of in/met/door) alle wijze(manne)n van de (heiden)volken en in (of onder/met/door) heel hun koninkrijk (of hun koningschap) [van(wege/uit)] is er niemand (of geen/niet), (zo)als U (of Jij) bent!

Al *het ontzag* en alle eer moet *voor God* zijn. Alleen aan *Hem komt dat toe*, en aan niemand anders, want niemand is zo *machtig* en liefdevol als de *Koning van alle volken*.

8 [En] in (of met/door) één (ding/zaak) (= Eéndrachtig/Samen) zijn zij dom, en zijn zij dwaas. De (= Hun) zedenleer (of vermaning/terechtwijzing) is zeker nutteloos (of tevergeefs/leegheid/nietigheid/ijdelheid). Hout is het (of hij) (= het afgodsbeeld).

9 (Uit)geslagen (of (Uit)gestrekt) zilver wordt van(uit/af) Tarsis gebracht (of meegevoerd), en zuiver (of fijn/glinsterend) goud.¹³³ (Het is) werk (of maaksel) van een vakman (of ambachtsman) en van de handen van een edelsmid (of een smelter). Blauwpurper (of Hemelsblauw) en (rood)purper is hun gewaad (of kleding/kleed). Zij zijn alle(n) (= Het is allemaal) het werk (of het maaksel) van (vak)kundige(of (vak)bekwame/wijze)(mense)n.

Het werk van die vakkundige mensen was nutteloos! Wijs waren deze *vakbekwame mensen* zeker niet.

Tarsis is een zoon van Javan. Javan is weer een zoon van Jafet, en kleinzoon van Noach. Deze Javan is de stamvader van de Ioniërs (Gen.10:1,2,4, 1Kron.1:7).¹³⁴ Het nageslacht van Tarsis bestond dus uit Grieken die vooral op eilanden en in kustgebieden van de Middellandse Zee woonden (vgl. Num.24:24, Ps.72:10, Jer.2:10 en Dan.11:30). Aanvankelijk trokken de nakomelingen van Tarsis naar Cilicië in het huidige Turkije, waar ze de stad Tarsis stichtten. Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) is Tarsis dezelfde plaats als Tarsus.¹³⁵ Daar werd later de apostel Paulus geboren (Hand.21:39, 22:3).

Later zwierven de nakomelingen van Tarsis uit over de Middellandse Zee, en trokken ze naar het zuiden van het huidige Spanje. Daar stichtten ze de stad Tartessos. Volgens de geschied-

¹³¹ Zie Turennot T. van, Jesaja, Jahweh redt, Grijskerk, 2019.

¹³² De beleefdheidsvormen *U*, *u* en *uw* kent men in het Hebreeuws niet. In die taal zijn *U* en *Jij/Jou*, of *u* en *jij/jou*, en *uw* en *jouw* hetzelfde. Bij een vertaling naar het Nederlands moet dan een keuze worden gemaakt. Dit betekent bijvoorbeeld, dat in de Hebreeuwse taal zowel God, als een gewoon mens met *Jij/jij* wordt aangesproken.

¹³³ In het Hebreeuws staat hier *van(uit/af) oefaz*. Dat was waarschijnlijk een nadere aanduiding over hoe het goud was verwerkt. Daarom wordt het vertaald met *zuiver* ofwel *fijn* goud (vgl. 2Kron.3:5,8, Job 28:16,19, Ps.19:11^a, 21:4^b, Dan.10:5^b, enz.).

¹³⁴ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

¹³⁵ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

schrijver Herodotus (±485 – ±422) lag de plaats Tartessos (gerekend vanaf de Middellandse Zee) voorbij de Zuilen van Hercules (= de Straat van Gibraltar of de ingang van de Middellandse Zee).¹³⁶

Als de Bijbel spreekt over de plaats Tarsis, dan kunnen daar 2 plaatsen mee worden bedoeld: Tarsus in Cilicië of Tartessos in Zuid-Spanje. Uit de context moet blijken over welke plaats het gaat.¹³⁷

Waarschijnlijk gaat het hier over Tartessos in Zuid-Spanje. Dat was vooral een plaats waar edelmetalen zoals *zilver* en *goud* werden gevonden.

Nadat de houten poppen met edelmetalen zijn bekleed, moeten ze nog worden aangekleed met 2 soorten *purper*: donkerblauw tot violet en helderrood. Purper was in de Oudheid een konin-

¹³⁶ Herodotus, Historiën, deel 4, 152.

¹³⁷ Koning Salomo (972 – 932) bijvoorbeeld liet, hoogstwaarschijnlijk vanuit Elat (= Eilat), een handelsvloot naar Tarsis varen. Eens in de 3 jaren kwam die vloot in Israël terug, beladen met goud en zilver, ivoor, apen en pauwen (1Kon.10:22, 2Kron.9:21). Deze vloot had er natuurlijk geen 3 jaren voor nodig om heen en terug naar Tarsis in het huidige Turkije te varen. Hoogstwaarschijnlijk voeren ze via de Rode Zee om Afrika heen naar het zuiden van Spanje. Via de Middellandse Zee ging het wel sneller, maar zeeschepen voeren in die tijd vooral langs de kust. De enige haven aan de westkust van Israël was bij Jafo (= Joppe) (2Kron.2:16, Ezra 3:7, Jona 1:3), maar die was waarschijnlijk minder geschikt, want ook koning Josafat (873 – 849) wilde vanuit Esjon-Geber, dat vlak bij Elat ligt, naar Ofir en Tarsis varen (1Kon.22:49,50, 2Kron.20:35-37).

Dat men uit de context moet opmaken welke van de 2 plaatsen met Tarsis wordt bedoeld, geldt ook voor andere historische bronnen. Volgens een inscriptie van de Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669) bijvoorbeeld, hadden alle koningen die midden op de zee wonen vanaf Cyprus (= Ladanana) en Griekenland (= Laman) tot en met Tarsis zich aan zijn voeten onderworpen. (Zie Borger R., *Die Inschriften Asarhaddons Königs von Assyrien*, Beiheft 9, Graz 1956, 86.) Deze Assyrische koning heeft over gebieden of zeeën in de buurt van Spanje en zelfs van Italië helemaal geen enkele macht uitgeoefend. Wel was hij machtig in de buurt van Tarsus in Cilicië. Dit bevestigt ook de bewering van Flavius Josefus, dat Tarsus dezelfde plaats is als Tarsis in het huidige Turkije.

klijke dracht. De koningen van de Midianieten droegen purperen gewaden (Richt.8:26). De Babylonische en de Perzische koningen eerden mensen door ze in purperen kleren te steken (Es.6:8, 8:15, Dan.5:7). Ook Jezus trok men als namaakkoning een mantel van purper aan (Mat.27:28, Mark.15:17, Joh.19:2). Jonatan de Makkabeeër (161 – 142) kreeg als hogepriester een gouden ketting en een purperen gewaad (1Mak.10:20).

10 [En] Jahweh is de echte (of ware/waarachtige/trouwe) God. Hij is de levende God en de eeuwige Koning (of en de Koning van de wereld). Van(wege/uit) (= Voor) zijn verbolgenheid beeft (of schudt) de aarde (of het land), en de (heiden)volken verdragen (of verduren/bevatten) zijn verontwaardiging (of verbolgenheid) niet.

11 [Aramees] [(Zo)als (of Overeenkomstig)] dit (of daarom) moeten (of zullen) jullie tegen (of tot/naar) hen (= de heidenen) zeggen: “De machtigen (of De goden) die de hemel[en] en de aarde (of de wereld) niet gemaakt hebben, zullen (of moeten) van(uit/af) de aarde (of het land/de wereld/grond) en [van(uit/af)] onder deze[n] hemel[en] vergaan (of omkomen).”¹³⁸

Dit vers is niet in het Hebreeuws, maar in het Aramees geschreven. Het Aramees was in die tijd een wereldtaal, die door veel mensen uit allerlei volken werd gesproken. Evenals in het bijbelboek Daniël was het Hebreeuws in eerste instantie vooral voor de Joden bedoeld. De Aramese gedeelten waren voor iedereen bestemd. De Joden moesten niet de afgoden van de heidenen overnemen, maar ze moesten de andere volken juist waarschuwen, dat hun goden niets voorstellen, en dat Jahweh de enige echte God is (Deut.4:35,39, Jes.45:5, vgl. Jer.12:16).

12 [Hebreeuws] De Maker (of De Dader) (van) de aarde (of het land) door (of met/in) zijn kracht (of zijn macht) brengt (of vestigt/bereidt/voorziet) de (bewoonde) wereld door (of met/in) zijn wijsheid (of zijn (vak)kundigheid/slimheid) (voor elkaar). [En] door (of met/in) zijn inzicht (of zijn verstand) heeft Hij de hemel[en] uitgespreid (of uitgestrekt/(uit)gespannen) (Jer.51:15).

De afgoden kunnen niet spreken, maar de Here kan dat wel (vgl. Ps.29). Ook in de natuur laat Hij zijn almacht zien.

13 Van (of Voor/Naar) (= Door) de stem (of het geluid) van zijn (over)geven (= zijn toewijzen/(aan)stellen) (= Door zijn stem) is (er) een geruis (of een rumoer/menigte) van water in (of door/met) de hemel[en] (= de lucht). Hij laat dampen (of wolken/mist) (op)stijgen (of omhooggaan/opgaan/opkomen) van(af/uit) het einde (of de grens) van de aarde (of het land). Bliksem(flits)en heeft Hij voor (of van) de regen gemaakt (of gedaan), en Hij brengt (of laat ... vertrekken/wegtrekken) de wind (of de adem/geest) van(uit/af) zijn schatkamers (of zijn voorraadkamers/schatten) naar buiten (Jer.51:16, vgl. Ps.135:7).

Ieder mens die op de afgoden vertrouwt, begrijpt niets van Gods werk en almachtige daden.

14 Dom (of Onverstandig) is ieder (of elk) mens van(uit/af/wege) (= zonder) kennis (of wetenschap) (geworden). Beschaamd is iedere (of elke) edelsmid (of smelter) van(wege/uit/af) (= om/over) het (gesneden) (afgods)beeld, want (of Ja,/(om)dat) zijn gietsel (of zijn gegoten (beeld)) is een leugen (of een misleiding/bedrog/valsheid). In (of Met/Door) hen (= Daarin) is geen geest (of (levens)adem/wind) (Jer.51:17).

¹³⁸ Dat vers 11 in het Aramees is overgeleverd, is geen reden om het weg te laten zoals sommige uitleggers doen. (Zie bijvoorbeeld Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953, pag. 124 en 125, en Keil C.F., Commentary on the Old Testament, deel 8, Jeremiah - Lamentations, 2e druk, Massachusetts, 2006, pag. 125.) Er komen wel meer Aramese gedeelten in de Bijbel voor (b.v. Dan.2:4b-8:10). Ook in de Griekse handschriften (en de Vulgaat) is dit vers terug te vinden. Bovendien is vers 11 in één van de Dode Zee-rollen voor een groot deel bewaard gebleven.

Afgoden bestaan niet. Het zijn verzinsels van mensen. Als de nood aan de man komt, *vergaan zij* (= hun beelden) met hun vereerders.

15 Nutteloos (of Leegheid/Nietigheid/IJdelheid) zijn zij (of die/dezelfden); een (zeer) bespottelijk maaksel (of werk). In (of Met/Door) de tijd van hun vergelding (of straf/bezoeking) zullen zij vergaan (of omkomen/te gronde gaan/verloren gaan) (Jer.51:18).

16 Jakobs (aan)deel (of stuk grond) is niet, (zo)als zij (of dezen/die) zijn, want (of Ja,/(om)dat) Hij (of Het) is de Vormgever (of de Formeerder/Boetseerder) van [het] al(les). [En] Israël is de stam (of de stok/tak/scepter) van zijn erfelijk bezit (of zijn erfelijk eigendom/erfenis). Jahweh van de (hemelse) legers is zijn naam (Jer.51:19)!

De Here is almachtig. Hij regeert over alles, ook over de machtige legers van zijn hemelse knechten. Hoe belachelijk is het van de Israëlieten en Joden, die zo'n almachtige God als bondgenoot hebben, om Hem te verlaten, en te vertrouwen op nutteloze afgoden, die door mensen zijn bedacht en gemaakt!

7. Het onheil uit het noorden II.

Hoofdstuk 10:17-25

17 Pak jouw reisgoed van de grond bij elkaar, bewoonster in de vesting!

18 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik slinger de inwoners van het land deze keer weg. Ik zal hen in het nauw brengen, zodat zij gevonden zullen worden.”

19 “Wee mij, om mijn ondergang! Mijn wond is ziekmakend. Ik echter, ik had gezegd: “Zeker, dit is een ziekte, en ik moet het dragen.”

20 “Mijn tent is verwoest, en al mijn koorden zijn weggerukt. Mijn zonen zijn bij mij vertrokken, en zij zijn er niet meer. Er is niemand meer, die mijn tent opzet, en die mijn tentkleden opstelt.”

21 “Ja, de herders zijn dom geweest, en Jahweh hebben zij niet gezocht. Daardoor hebben zij geen voorspoed gehad, en is alles van hun wei verstrooid.”

22 “Zie, het geluid van een gerucht komt, en een groot gedreun vanuit het land van het noorden om van de steden van Juda een woestenij te maken; een verblijfplaats van jakhalzen.”

23 “Ik heb leren kennen, Jahweh, dat het niet aan een mens is, en niet aan een man is om zijn weg te gaan, en zijn voetstappen te richten.”

24 “Straf mij, Jahweh, alleen met recht! Straf mij niet in uw woede! Anders maakt U mij te gering.”

25 “Stort uw grimmigheid uit over de heidenvolken die U niet hebben erkend, en over de geslachten die uw naam niet hebben aangeroepen! Ja, zij hebben Jakob verslonden, en zij hebben hem verslonden. Zij brachten hem ten einde, en zij hebben zijn liefelijke woning verwoest.”

17 Verzamel (of Zamel ... in) (vrouwelijk) (= Pak) jouw bundel (of jouw (koop)waar) (= jouw reisgoed) van (af/uit/wege) de grond (of de aarde/het land) (bij elkaar), bewoonster (of inwoonster) in (of onder/met/door) de vesting(stad) (of de belegering/het beleg)!

De stad Jeruzalem wordt hier toegesproken als een vrouw.¹³⁹ De hoofdstad lag in een ommuurde *vesting*. De *inwoners* moesten zich klaarmaken om in ballingschap te gaan.

18 Ja, (of want/(om)dat) dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik slinger de inwoners (of de bewoners) van het land (of van de aarde/de grond) [door (met/in)] deze (of dit) keer (of hartslag/(voet)stap) (weg). Ik zal [voor/van/naar] hen in het nauw brengen (of hen benauwen), zodat (of ten behoeve van/om) zij gevonden (of bereikt/ontdekt) zullen worden.”

De bewoners van het Tweestammenrijk Juda zullen zo *in het nauw worden gebracht*, dat ze zich niet meer kunnen verbergen.

19 “Wee [aan/voor/van] mij, om(trent) (of over/op (grond van)) mijn ondergang (of mijn scheur/breuk)! Mijn wond (of Mijn slag) is ziekmakend (of ongeneeslijk/pijnlijk). En ik (= Ik echter,) ik had gezegd: “Zeker (of Inderdaad/Immers), dit is een ziekte, en ik moet (of zal) het (of hem) (ver/weg/mee)dragen (of (op)heffen).”

¹³⁹ Er is hier sprake van een personificatie, want de stad Jeruzalem wordt voorgesteld als een levende vrouw die kan spreken. (In het Hebreeuws zijn steden en landen vrouwelijk.)

Personificatie is een vorm van beeldspraak waarbij dieren, planten of levenloze dingen menselijke eigenschappen krijgen toegeschreven, of op een menselijke manier reageren. Dit komen we ook in andere gedeelten van de Bijbel tegen (vgl. Richt.5:4,5, 2Sam.22:8, Ps.68:8,9, 76:9, Jes.13:13, Ezech.38:20, Joël 2:10, 3:16). Zulke uitdrukkingen komen eveneens in het Nederlands voor.

De vrouw Jeruzalem klaagt in deze verzen (v.19-25) over haar slechte toestand. De stad zou grotendeels worden verwoest. Haar bewoners zouden ook *vertrekken*, zodat een spoedig herstel niet mogelijk zou zijn.

20 “Mijn tent is verwoest (of vernietigd) (geworden), en al mijn koorden (of mijn touwen) zijn weggerukt (of afgerukt/afgescheurd) (geworden). Mijn zonen zijn (bij/van) mij vertrokken (of weggetrokken), en zij zijn (er) niet (meer). (Er) is niemand (of geen/niet) meer (of weer/nog (eens)/verder/opnieuw), (die) mijn tent opzet (of opslaat/uitspreidt), en die mijn (tent)kleden (of gordijnen) opstelt (of opzet/opricht).”

Sinds de tocht door de woestijn werden huizen van Israëlieten ook wel als tenten aangeduid (Richt.7:8, 20:8, 1Sam.4:10, 13:2, 2Sam.18:17, 19:8, 20:1,22, 1Kon.8:66, 12:16, Ps.132:3, enz.). In vers 20 wordt de stad Jeruzalem vergeleken met een *tent* (vgl. Jes.33:20, 54:2).

21 “Ja, (of want/(om)dat) de (schaap)herders zijn dom (of onverstandig) geweest, en (bij) Jahweh hebben zij niet (of geen toevlucht) gezocht (of geraadpleegd/onderzocht). Daardoor (of Daarom) hebben zij geen voorspoed (of succes) gehad (of hebben zij niet verstandig gehandeld), en is alles van hun wei(degrond) (of en is heel hun kudde) verstrooid (of verspreid) (geworden).”

De herders zijn de wereldlijke leiders (vgl. Jer.2:8, 3:15, 23:1-5).

22 “Zie(t), het geluid (of de stem) van een gerucht (of bericht) komt (binnen), en een groot gedreun (of geratel/een grote (aard)beving) van(uit/af/wege) het land (of de aarde) van het noorden om (van) de steden van Juda (tot/als) een woestijn (of een wildernis/eenzaamheid) te maken (of (aan) te stellen); een verblijf(plaats) (of een schuilplaats) van jakhalzen (of draken/slangen/monsters).”

In het visioen van Jeremia ligt hier het perspectief nog steeds bij de stad Jeruzalem die als een vrouw wordt voorgesteld. Ze hoort en ziet alles wat hier wordt meegedeeld, en is ook voortdurend aan het woord.

Het lawaai van een groot vijandelijk leger kwam geleidelijk dichterbij. Dit leger zou van alle steden in het Tweestammenrijk Juda een puinhoop maken.

23 “Ik heb leren kennen (of erkend/geweten), Jahweh, (om)dat (of want/Ja,) (het) niet aan (of voor/van) een mens is, en niet aan (of voor/van) een man is (om) zijn weg (te) gaan (of wandelen), en zijn (voet)stap(pen) (of zijn (levens)gang(en)/pas(sen)) te richten (of vast te stellen/vast te zetten).”

De Here heeft het bestuur van de wereld en van de mensen in handen. De *mens* wikt, maar God beschikt. Het lot van een mens ligt niet in zijn eigen handen, want *Jahweh* beslist over de bestemming van iedereen.

24 “Straf mij (= Jeruzalem), Jahweh, alleen (of slechts/toch/maar) met (of door/in) recht (of een rechtszaak/rechtsregel)! (Straf mij) niet in (of door/met) uw woede (vgl. Ps.6:2,3, 38:2)! Anders (of zodat ... niet) maakt U mij (te) gering (of maakt U mij (te) klein (of mij (steeds) minder)/vermindert U mij).”

Straffen in woede zou uiteindelijk de vernietiging van het Joodse volk betekenen. Het doel van straffen is echter niet om te vernietigen, maar om te behouden. *Straffen met recht* houdt in, dat de Here rekening houdt met zijn beloften. Daarin zou nog de redding liggen voor zijn volk. Door de straffen van God moeten de Joden (en ook wij) weer op het juiste (levens)pad worden gebracht.

25 “Stort (of Giet) uw grimmigheid (of uw gramschap) uit over (of op/boven) de (hei-

den)volken die (van) U niet hebben (er)kend (of leren kennen/gekend/geweten), en over (of op/boven) de geslachten (of de families) die [in (of door/met)] uw naam niet hebben (aan)geroepen (of genoemd/benoemd)! Ja, (of want/(om)dat) zij hebben Jakob verslonden (of (op)gegeten), en zij hebben hem verslonden (of (op)gegeten). Zij brachten (hem/het) ten einde (of beëindigden/voltooiden (hem/het)), en zij hebben zijn (liefelijk(e)) woning (of wei(degrond)/oase/oord) verwoest (of vernietigd/vernield) (vgl. Ps.79:6,7).”

In het visioen van Jeremia ging de tijd erg snel. Hij zag al hoe het Tweestammenrijk Juda zou zijn *verwoest*. De vrouw Jeruzalem zag haar verwoeste land, en bad de Here om wraak. De profeet zou natuurlijk volledig met dit gebed (v.25) kunnen instemmen.

De Babyloniërs die in de 6^e eeuw voor Christus de straf van God uitvoerden, gingen hierin veel te ver. Zij wilden het Joodse volk niet alleen straffen, maar ook de identiteit van dit volk vernietigen. Mede daarom verhoorde de Here dit gebed. In 538 voor Christus werd het Babylonische rijk zelf vernietigd.

3. Deel 3.

===

In dit gedeelte (Jer.11:1-17) wordt geschreven over het verbond van God met zijn volk. Tijdens de regering van koning Jojakim (608 – 597) gaat het bergafwaarts. Door structurele ongehoorzaamheid en grove zonden verbreken de Joden het verbond met de Here.

Joden uit Jeremia's geboorteplaats Anatot proberen zelfs de profeet te vermoorden (Jer.11:18-12:6).

God zal de Joden en de naburige volken berechten. Zowel over Israëlieten als heidenen zal de Here zich daarna ontfermen. Alleen voor de heidenen die God willen dienen, zal er een goede toekomst zijn (Jer.12:7-17).

Met de 2 verhalen over een linnen gordel en kruiken met wijn waarschuwt de Here zijn volk opnieuw (Jer.13:1-14).

Voor de 3^e keer (Jer.13:15-27) wordt gewezen op het dreigende onheil uit het noorden.

1. Veel Joden hebben het verbond met God verbroken.

Hoofdstuk 11:1-17

1 Het woord dat van Jahweh tot Jeremia was gericht om te zeggen:

2 “Luister naar de woorden van dit verbond! Jij moet spreken tegen de mannen van Juda en tegenover de inwoners van Jeruzalem.”

3 “Zeg tegen hen: “Dit heeft Jahweh, de God van Israël, gezegd: “Vervloekt is de man die niet luistert naar de woorden van dit verbond,

4 dat Ik aan jullie voorvaders geboden heb op de dag dat Ik hen uit het land Egypte, uit de ijzeroven, leidde toen ik zei: “Luistert naar mijn stem, en doet alles wat Ik jullie gebied. Jullie zullen voor Mij tot een volk zijn, en Ikzelf zal voor jullie tot God zijn,

5 zodat Ik de eed gestand doe, die Ik aan jullie voorvaders gezworen heb om hen een land vloeiend van melk en honing te geven, zoals het vandaag is.” Ik antwoordde, en ik zei: “Amen, Jahweh.”

6 Jahweh zei tegen mij: “Roep al deze woorden uit in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem, en zeg: “Luistert naar de woorden van dit verbond, en doet ze.”

7 “Ja, Ik heb jullie voorvaders nadrukkelijk gewaarschuwd vanaf de dag dat Ik hen uit het land Egypte leidde tot op deze dag, vroeg gewaarschuwd, en zei: “Luistert naar mijn stem!”

8 “Zij hebben niet geluisterd, en zij hebben niet willen horen. Zij gingen verder, een ieder in de verharding van hun slechte hart. Ik bracht over hen al de woorden van dit verbond, dat Ik geboden heb te doen. Zij hebben die niet gedaan.”

9 Jahweh zei tegen mij: “Er is een samenzwering onder de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem.”

10 “Zij zijn teruggekeerd naar de ongerechtigheden van hun eerste voorvaders die geweigerd hebben naar mijn woorden te luisteren. Zij zijn andere goden achternagegaan om die te dienen. Het huis van Israël en het huis van Juda hebben het verbond verbroken, dat Ik met hun vaders gesloten had.”

11 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Zie, Ik ga over hen een onheil brengen, waaraan zij

niet zullen kunnen ontkomen. Zij zullen tegen Mij schreeuwen, en Ik zal naar hen niet luisteren.”

12 “De steden van Juda en de inwoners van Jeruzalem zullen gaan schreeuwen tegen de goden die zij bewieroken. Die zullen hen zeker niet verlossen in de tijd van hun onheil.”

13 “Ja, het aantal van jouw steden is gelijk aan jouw goden, Juda. Het aantal straten van Jeruzalem is gelijk aan jullie opgerichte altaren voor de schande: altaren om de Baäl te bewieroken.”

14 “Jij, bid niet voor dit volk. Hef voor hen geen smeking en gebed aan, want Ik zal niet luisteren, wanneer zij om hun onheil naar Mij zullen roepen.”

15 “Wat heeft mijn geliefde in mijn huis te doen, haar schanddaad? Zouden vele dingen en zou heilig vlees jouw onheil aan jou voorbij laten gaan? Dan zou jij juichen!”

16 Een bladerrijke olijfboom met een goede vrucht heeft Jahweh jou genoemd. Onder het geluid van groot lawaai heeft Hij een vuur onder hem aangestoken, en zijn takken gebroken.

17 Jahweh van de hemelse legers, die jou heeft geplant, heeft onheil over jou uitgesproken om het kwaad dat het huis van Israël en het huis van Juda met elkaar bedreven hebben om Mij te tergen door Baäl te bewieroken.”

Tijdens de regering van de vrome koning Josia (640 – 609) hadden de Joden hun verbond met God vernieuwd (2Kon.23:2,3, 2Kron.34:29-32, vgl. Deut.4:13,23,31, 5:2, 29). Daaraan herinneren de eerste 5 verzen. Toen koning Jojakim (608 – 597) aan de macht kwam, verbraken de Joden opnieuw hun verbond met God, en dienden ze hun talrijke afgoden (v.10). Ook de publieke afgoderij stak vrij snel weer de kop op.

1 Het woord (of De zaak) dat (die) van(uit) Jahweh tot Jeremia was (gericht) (geweest/geworden) om te zeggen: ¹⁴⁰

Het lijkt erop, dat iemand anders dit vers als inleiding boven dit gedeelte heeft gezet. Hoogstwaarschijnlijk is dat Jeremia's vriend en helper Baruch (Jer.32:12-16, 36, 43:3,6, 45).

2 “Luister naar de woorden van dit verbond! Jij moet (of zal) spreken tegen (of tot/naar/bij) de man(nen) van Juda en tegen(over) (of over/naar/voor/ten gunste van) de inwoners van Jeruzalem.” ¹⁴¹

3 “Zeg tegen hen: “Dit heeft Jahweh, (de) God van Israël, gezegd: “Vervloekt is de man die niet luistert naar de woorden van dit verbond,

4 dat Ik aan jullie (voor)vaders geboden heb in (= op) de dag dat Ik hen uit het land Egypte, uit de ijzeroven (vgl. Deut.4:20, 1Kon.8:51), leidde toen ik zei: “Luistert naar [door] mijn stem (of mijn geluid), en doet [naar] alles wat Ik jullie gebied. Jullie zullen voor Mij tot een volk zijn, en Ikzelf zal voor jullie tot God zijn (vgl. Ex.6:6, Lev.26:12, Jer.7:23),

5 zodat Ik de eed gestand doe, die Ik aan jullie (voor)vaders gezworen heb om hun een

¹⁴⁰ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

¹⁴¹ Het (Masoretische) Hebreeuws heeft hier: *Luistert (meervoud!) naar Jullie moeten (of zullen) spreken tegen* Op grond van oude vertalingen (zoals de Griekse handschriften) en het tekstverband is hier in beide gevallen voor het enkelvoud gekozen, want God spreekt in vers 2 alleen tegen de profeet Jeremia. Zie ook Aalders G.Ch., *Korte Verklaring, De profeet Jeremia*, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953, pag. 135. In de Dode Zeerollen is dit vers verloren gegaan.

land (of een aarde) vloeiend van melk en honing te geven (vgl. Ex.3:8,17, 13:5, 33:3, Lev.20:24, Num.13:27, enz.), zoals (het) vandaag is.” Ik (= Jeremia) antwoordde, en ik zei: “Amen, Jahweh.”

Met de ijzeroven wordt de verschrikkelijke tijd aangeduid, die de Israëlieten in Egypte moesten doorbrengen.

Een erg vruchtbaar land beschreef men in die tijd als een land dat vloeit van melk en honing.

De profeet Jeremia betuigde zijn instemming met deze woorden door *amen* te zeggen. Amen betekent, dat het waar en zeker is.

6 Jahweh zei tegen (of naar/tot) mij: “Roep al deze woorden uit in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem, en zeg: “Luistert naar de woorden van dit verbond, en doet ze.”

Onder leiding van koning Josia (640 – 609) hadden de Joden hun verbond met God hersteld (2Kon.23:2,3, 2Kron.34:29-32). Alle openbare afgoderij werd afgeschaft, en de Israëlieten beloofden, dat ze de Here weer zouden dienen.

7 “Ja, Ik heb jullie (voor)vaders nadrukkelijk gewaarschuwd vanaf de dag dat Ik hen uit het land Egypte leidde tot op deze dag, vroeg gewaarschuwd, en zei: “Luistert naar [door] mijn stem (of mijn geluid)!”

Vlak nadat de Israëlieten het land Egypte hadden verlaten, waarschuwde Mozes het volk, dat ze de wetten van de Here goed moesten gehoorzamen (Ex.15:26).

8 “Zij hebben niet geluisterd, en zij hebben niet hun oor gericht (= zij hebben niet willen horen). Zij gingen verder, een man (= een ieder) in de verharding van hun slechte hart (vgl. Jer.7:13,24).¹⁴² Ik bracht over hen al de woorden van dit verbond, dat Ik geboden heb te doen. Zij hebben (die) niet gedaan.”

Het overgrote deel van de Israëlieten in het noordelijke Tienstammenrijk en de Joden in het zuidelijke Tweestammenrijk luisterde niet naar de Here. Het hele volk Israël werd steeds kwaadaardiger. De afgoderij nam schrikbarende vormen aan. Er werden zelfs kinderen geofferd (2Kon.17:7-18).

Als de Israëlieten niet naar de wetten van de Here zouden luisteren en handelen, dan zou Hij hen straffen. Dat was ook een onderdeel van het verbond (Lev.26, Deut.28). Die straffen waren inmiddels gekomen. Het Tienstammenrijk Israël was in de jaren 724-722 door de Assyriërs vernietigd. Het restant van de Israëlieten was naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:1-6).

In 701 werd het Tweestammenrijk Juda op de hoofdstad Jeruzalem na door de Assyriërs onder de voet gelopen (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13). Alleen door het rechtstreekse ingrijpen van God werden de Joden gered (2Kon.19:14-36, Jes.37:14-37).

De Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669) viel het Tweestammenrijk Juda omstreeks 681 opnieuw aan, en veroverde zelfs de hoofdstad Jeruzalem. Hij nam de slechte koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen.¹⁴³ Toen die zich in zijn

¹⁴² Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25). (Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur veel voor).

¹⁴³ Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

gevangenschap bekeerde, verhoorde God zijn smeekgebed. Hij mocht terugkeren, en werd weer koning (2Kron.33:1-16).

9 Jahweh zei tegen (of naar/tot) mij: “Er is een samenzwering onder de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem.”

Tijdens de regering van koning Josia werden na de reformatiegolven de afgoden in sommige Joodse huizen nog stiekem gediend. Men durfde zich niet openlijk tegen de vrome koning te verzetten. Toen koning Jojakim (608 – 597) aan de macht kwam, stak de publieke afgoderij weer de kop op. Dit alles wordt hier een samenzwering genoemd.

10 “Zij zijn teruggekeerd naar de ongerechtigheden van hun eerste (voor)vaders die geweigerd hebben naar mijn woorden te luisteren. Zij zijn andere goden achternagegaan om die te dienen. Het huis van Israël en het huis van Juda hebben het verbond verbroken, dat Ik met hun vaders gesloten had (2Kon.17:13,14).”

De eerste (voor)vaders die weigerden naar de woorden van de Here te luisteren, en de afgoden dienden, waren de Israëlieten in Egypte. Zij vereerden daar de afgoden van dat land, en dreigden in dat volk op te gaan (Ezech.20:7,8, 23:3,4,19,21). Daarom liet de Here hen onderdrukken.

11 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Zie, Ik ga over hen een onheil brengen, waaraan zij niet zullen kunnen ontkomen. Zij zullen tegen (of naar/tot) Mij schreeuwen, en Ik zal naar hen niet luisteren.”

12 “De steden van Juda en de inwoners van Jeruzalem zullen gaan schreeuwen tegen de goden die zij bewieroken. Die zullen hen zeker niet verlossen in de tijd van hun onheil.”

13 “Ja, (het) aantal van jouw steden is (gelijk aan) jouw goden, Juda. (Het) aantal straten van Jeruzalem is (gelijk aan) jullie opgerichte altaren voor de schande: altaren om de Bal (= de Heer/Echtgenoot) te bewieroken.”

14 “Jij (= Jeremia), bid niet voor dit volk. Hef voor hen geen smeking en gebed aan, want Ik zal niet luisteren, wanneer zij om hun onheil naar Mij zullen roepen (vgl. Jer.7:16).”

15 “Wat heeft mijn geliefde in mijn huis (= tempel van God) te doen, haar schanddaad? Zouden vele dingen en zou heilig vlees jouw onheil aan jou (= de geliefde) voorbij laten gaan? Dan zou jij juichen!”

Met *mijn geliefde* wordt het Joodse volk bedoeld, dat nog steeds door de Here als zijn volk werd en wordt bemind (Hos.3:1).

Heilig vlees is vlees dat apart werd gehouden als offervlees. Door dat vlees en die offers zouden de ongehoorzame Joden niet worden gered (Hag.2:12).¹⁴⁴

Veel Joden die zich niet aan Gods wetten hielden, gingen wel naar de tempel om offers voor de Here te brengen (vgl. Jer.7:1-15). Ze zagen Jahweh als de God van Israël, zoals de andere volken ook hun god hadden. Als iedereen zijn god nu maar op tijd de voorgeschreven offers bracht, en maar vaak genoeg aanbad, dan zou het wel in orde komen. Zo'n god vond het niet belangrijk, hoe je leefde, en hoe je jouw medemens behandelde. Als zo'n god maar zijn offers op tijd, en op de juiste manier kreeg. Als je dus de Here nu maar betaalde met (veel) offers en (veel) gebeden, dan zou alles wel goed gaan.

Zulke offers en gebeden waren voor de Here een gruwel (Spr.15:8). God vraagt niet in de eerste plaats om offers en allerlei rituelen, zoals de dienaren van de afgoden dachten, maar de

¹⁴⁴ Dat heilig vlees iets anders heilig kan maken, was geen vreemde gedachte. Alles wat het vlees van het zond-offer aanraakte werd heilig (Lev.6:27).

bekering van het hart (Ps.34:19, 40:7, 50:8-15, 51:18-21, Jes.1:11-15, 61:1, Hos.6:6, Hebr.10:6,8,9). We moeten in de eerste plaats God liefhebben boven alles, en onze naaste als onszelf (Deut.6:5, 7:9, 10:12, 11:1, Joz.22:5, 1Sam.15:22, Mi.6:8, Luk.10:27). De Here wil een levende relatie met mensen die van Hem houden. Voor offers zonder liefde heeft God geen belangstelling.

16 Een bladerrijke (of frisgroene) olijf(boom) met een goed[gevormd]e vrucht heeft Jahweh jou[w naam] genoemd. Onder het geluid (of de stem) van groot lawaai heeft Hij een vuur onder hem aangestoken, en zijn takken gebroken.

Het Joodse volk wordt hier vergeleken met een frisse en gezonde olijfboom en met een mooie vrucht. Onderaan die boom heeft God een vuur laten aansteken. Onder knetterend lawaai zouden door het vuur de bladeren worden verbrand en de takken worden gebroken.

Het grote lawaai en het vuur zijn tekenen van oorlog. Door de talrijke legers ontstond een groot lawaai van mensen (Jes.13:4). Rondtrekkende soldaten staken na hun plundertochten alles, wat ze niet konden gebruiken of meenemen, meestal in brand. Dit gebeurde ook vaak bij veroverde steden (2Kon.25:8,9, 2Kron.36:19, Ezech.19:12, 21:3, 1Mak.3:5, 4:20, 5:5,28,35,44 10:84,85).

17 Jahweh van de (hemelse) legers, die jou heeft geplant, heeft onheil over jou uitgesproken om het kwaad dat het huis van Israël en het huis van Juda met elkaar bedreven hebben om Mij (= God) te tergen door Baäl (= Heer/Echtgenoot) te bewieroken (2Kon.17:13,14).”

Deze profetie begon in die tijd al in vervulling te gaan. Tijdens de regering van de vrome koning Josia (640 – 609) ging het erg voorspoedig in het Tweestammenrijk Juda. Toen de kwaadaardige koningen Joahaz (609) en Jojakim (608 – 597) aan de macht kwamen ging het snel bergafwaarts.

2. Joden uit Anatot willen Jeremia vermoorden.

Hoofdstuk 11:18-12:6

18 Jahweh heeft het mij laten weten. Ik wist het, toen U mij hun daden hebt laten zien.

19 Ik was als een argeloos lam, dat ter slachting geleid wordt. Ik wist niet, dat zij plannen tegen mij bedachten: “Laten we de boom met zijn brood te gronde richten. Laten we hem uit het land van de levenden afhakken. Zijn naam zal men zich niet meer herinneren.”

20 Jahweh van de hemelse legers, die rechtvaardig rechtspreekt, die nieren en hart toetst, ik zal uw wraak aan hen zien, want aan U heb ik mijn rechtszaak toevertrouwd!

21 Daarom heeft Jahweh dit gezegd over de mannen van Anatot, die jou naar het leven staan en zeggen: “Profeteer niet in de naam van Jahweh, zodat jij niet sterft door onze hand.”

22 Daarom heeft Jahweh van de hemelse legers dit gezegd: “Zie, Ik zal hen vergelden. De jonge mannen zullen sterven door het zwaard. Hun zonen en dochters zullen sterven van de honger.”

23 “Geen restant zal van hen overblijven, want Ik zal onheil brengen over de mannen van Anatot in het jaar van hun vergelding.”

1 Rechtvaardig bent U, Jahweh, als ik met U een rechtszaak voer. Toch wil ik met U over rechtszaken spreken: “Waarom is de weg van de kwaadaardigen voorspoedig, en hebben zij rust, allen die vol ontrouw zijn?”

2 U hebt hen geplant. Ook hebben zij wortel geschoten. Zij groeien. Ook brengen zij vrucht voort. Dichtbij bent U in hun mond, maar ver van hun nieren.

3 U echter Jahweh, kent mij. U ziet mij, en toetst mijn hart ten opzichte van U. Ruk hen weg als slachtschapen, en heilig hen voor de dag van de slachting.

4 Hoelang zal het land moeten treuren, en het gewas van heel het veld verdorren? Om de slechtheid van hen die er wonen, vergaan vee en gevogelte, want zij zeggen: “Hij zal ons einde niet zien”.

5 “Als jij met voetgangers loopt, maken zij jou al moe. Hoe zal jij dan wedijveren met de paarden? In een vredig land vertrouw jij. Hoe zul jij het dan maken in de trots van de Jordaan?”

6 “Ja, ook jouw broers en het huis van je vader, ook zij zijn verraderlijk tegenover jou. Ook zij roepen jou luidkeels na. Vertrouw hen niet, als zij vriendelijk tegen je spreken.”

Het gaat hier over de persoonlijke levenservaringen van de profeet Jeremia. Veel Joden moesten van zijn boodschap niets hebben. Ook de inwoners uit zijn geboorteplaats Anatot niet (Jer.1:1). Daarom probeerden ze hem te vermoorden.

Ook dit gedeelte is afkomstig uit de tijd van de kwaadaardige koning Jojakim (608 – 597). Gedurende de regering van de vrome koning Josia (640 – 609) was een dergelijke moordaanslag op de profeet erg onwaarschijnlijk.

18 Jahweh heeft (het) mij laten weten. Ik wist (het), toen U mij hun daden hebt laten zien. De Here ontdekte natuurlijk het moordcomplot, en vertelde dat aan zijn vriend Jeremia. Hij wilde niet, dat het werk van zijn profeet door een moordaanslag zou stoppen (v.21).

19 Ik was als een argeloos lam, (dat) ter slachting geleid wordt. Ik wist niet, dat zij plan-

nen tegen mij bedachten: “Laten we de boom met zijn brood te gronde richten. Laten we hem (van)uit het land (of de aarde) van de levenden afhakken. Zijn naam zal men zich niet meer herinneren.”

Jeremia was net als een lam: erg mak en goed van vertrouwen. Daarom was hij helemaal van zijn stuk, toen hij van de moordaanslag hoorde.

Toch handelde de profeet heel verstandig. Hij ging niet wraakzuchtig reageren, maar legde zijn zaak aan de Here voor. Jeremia vertrouwde erop, dat God als een rechtvaardige rechter deze zaak goed zou afhandelen. Aan Hem komt de wraak toe (Deut.32:35, Jes.35:4, Rom.12:19, Hebr.10:30). Hij werd in zijn vertrouwen op de Here niet teleurgesteld. De hemelse Rechter vertelde aan Jeremia het vonnis.

20 Jahweh van de (hemelse) legers, die rechtvaardig rechtspreekt, die nieren en hart toetst, ik zal uw wraak aan hen zien, want aan U heb ik mijn rechtszaak toevertrouwd!

21 Daarom heeft Jahweh dit gezegd over de mannen van Anatot, die jou naar het leven staan en zeggen: “Profeteer niet in de naam van Jahweh, (zodat) jij niet sterft door onze hand.”

22 Daarom heeft Jahweh van de (hemelse) legers dit gezegd: “Zie, Ik zal hen vergelden. De jonge mannen zullen sterven door het zwaard. Hun zonen en dochters zullen sterven van de honger.”

Erg streng en zwaar was het vonnis van de Here. De opstandige bevolking van Anatot zou helemaal uitsterven. Er zou zelfs geen restant of nieuwe generatie overblijven, want ze wilden door Jeremia te vermoorden Gods werk tegengaan.

De plaats Anatot was niet een grote ommuurde stad die een lange belegering kon doorstaan. Het ligt voor de hand, dat bij dreigend gevaar, de Levitische bevolking naar de stad Jeruzalem vluchtte om de dienst in de tempel te kunnen doen. Tijdens een belegering van de hoofdstad zouden hun zonen en dochters sterven van de honger.

23 “Geen rest(ant) zal van hen overblijven, want Ik zal onheil brengen over de mannen van Anatot (in) het jaar van hun vergelding.”

Over de concrete vervulling van deze profetie is ons niets bekend. Het is het meest waarschijnlijk, dat deze profetie is uitgekomen in de tijd (586 v.Chr.) dat de Babyloniërs het Tweestammenrijk Juda veroverden, en het grootste deel van de bevolking naar Babel deporteerden. De veroveraars sloegen veel mensen uit de bovenlaag van de bevolking dood. Daarbij behoorden ook priesters en bewoners van het platteland die in de hoofdstad werd aan getroffen (2Kon.25:18-21^a).

De mensen uit Anatot, die niet met de slechte moordplannen meededen, werden niet gestraft. Zij overleefden ook de ballingschap, en mochten daarna naar hun oorspronkelijke woonplaats terugkeren (Ezra 2:23, Neh.7:27). Dit waren waarschijnlijk geen Levieten, maar in elk geval vooral Benjamieten (Neh.11:31,32).

1 Rechtvaardig bent U, Jahweh, als ik met U een rechtszaak voer. Toch wil ik met U (over) rechtszaken spreken: “Waarom is de weg van de kwaadaardigen voorspoedig, en hebben zij rust, allen die vol ontrouw zijn?”

Toch werd het vertrouwen van Jeremia wel op de proef gesteld. Voorlopig ging het met de kwaadaardige raddraaiers in Anatot nog voor de wind. Van de vervulling van de profetie bleek eerst nog niets (vgl. Ps.73).

2 U hebt hen geplant. Ook hebben zij wortel geschoten. Zij gaan door (= groeien). Ook brengen zij vrucht voort. Dichtbij bent U in hun mond, maar ver van hun nieren.

Met de mond dienden ze zogenaamd de Here, maar uit hun daden bleek daar helemaal niets van. Daarom vroeg de profeet Jeremia om de uitvoering van het vonnis.

3 En U (= U echter) Jahweh, kent mij. U ziet mij, en toetst mijn hart ten opzichte van U. Ruk hen weg als slachtschapen, en heilig hen (= zet hen apart) voor de dag van de slachting.

Jeremia wist, dat zijn relatie met de Here in orde was. Jahweh kende hem. De Here wist, dat Jeremia van Hem hield met heel zijn hart.¹⁴⁵

Als de Here de kwaadaardige mensen uit Anatot zou straffen, wilde de profeet Jeremia, dat Hij de gelovige rest van de inwoners uit zijn geboorteplaats zou ontzien. Daarom moesten de tegenstanders van Gods werk apart worden gezet.

4 Hoelang zal het land (of de aarde) moeten treuren, en het gewas van heel het veld verdorren? Om de slechtheid van hen die er wonen, vergaan vee en gevogelte, want zij zeggen: “Hij (= Jeremia) zal ons einde niet zien”.

Veel tegenstanders van Jeremia spotten met de dreigementen van de profeet. Ze maakten zijn woorden belachelijk door te zeggen: “Hij zal ons einde niet zien.” Het land en het vee moesten lijden onder de gevolgen van deze kwaadaardige mensen.

Toch was die gelovige rest kleiner dan de profeet dacht. Hij had de ernst van de situatie onvoldoende in de gaten. Met hulp van God schatte hij een eenvoudige situatie al niet goed in. Hoe zou Jeremia de echte schone schijn dan kunnen doorzien?

5 “Als jij met voetgangers loopt, maken zij jou (al) moe. Hoe zal jij dan wedijveren met de paarden? In een vredig land (of In (= Op) een vredige aarde) vertrouw jij. Hoe zul jij het dan maken in de trots van de Jordaan?”

Ten onrechte vertrouwde de profeet een zogenaamd vredig land. Hoe zou hij dan de schone en vrome schijn van het prachtige landschap van de Jordaan kunnen doorzien. Daarom kwam de Here voor de profeet Jeremia met een pijnlijke boodschap.

6 “Ja, ook jouw broers en het huis van je vader, ook zij zijn verraderlijk tegenover jou. Ook zij roepen jou luidkeels na. Vertrouw hen niet, als zij vriendelijk tegen je spreken.”

Het schijnbare vredige landschap was zo vredig niet. Ook Jeremia's eigen familie die zelfs als priesters dienst deden in de tempel (Jer.1:1), deden aan de moordplannen mee. Daarbij hoorden eveneens zijn eigen broers. Als hij er niet bij was, schreeuwden ze hem luidkeels na. De Here zei tegen zijn knecht, dat hij ze niet moest vertrouwen, ook al zouden ze nog zo vriendelijk zijn.¹⁴⁶

Dit was voor de profeet een erg harde en ook leerzame les. Hij moest vooral niet op zijn eigen inzicht vertrouwen, maar dicht bij God leven, en Hem vaak om raad en advies vragen. Alleen dan zou hij de schone en vrome schijn van het prachtige landschap van de Jordaan kunnen doorzien.

¹⁴⁵ Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25). (Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur veel voor).

¹⁴⁶ Nadat de Here dit alles aan de profeet Jeremia bekend had gemaakt, was het nog maar de vraag, of hij wilde, dat God zoveel haast zou maken met de uitvoering van het vreselijke vonnis. Met het voorlopig uitblijven daarvan had de Here blijkbaar een bedoeling. Dat Gods berechting zou komen, was zeker. Het volgende gedeelte is daar heel duidelijk over.

3. Juda en de naburige volken.

Hoofdstuk 12:7-17

7 “Ik heb mijn huis verlaten, mijn erfelijk bezit verstoten. Ik heb de geliefde van mijn ziel gegeven in de greep van haar vijanden.”

8 “Mijn erfelijk bezit is voor Mij geworden als een leeuw in het woud. “Het heeft tegen Mij haar stem laten klinken. Daarom ben Ik hem gaan haten.”

9 “Mijn erfelijk bezit is voor Mij een bonte roofvogel. De roofvogels rondom zijn tegen hem. Gaat heen! Verzamelt jullie, alle dieren van het veld! Komt om te eten!”

10 “Veel herders hebben mijn wijngaard verwoest, mijn deel grond vertrap, mijn begeerlijke deel gemaakt tot een woeste wildernis.”

11 “Men heeft er een woestijn van gemaakt. Treurend ligt het verwoest voor Mij. Verwoest is heel het land, omdat niemand het ter harte neemt.”

12 Op alle kale heuvels in de woestijn zijn verwoesters gekomen, want het zwaard van Jahweh verslindt van het ene einde van het land tot het andere einde van het land. Niemand heeft vrede.

13 Zij hebben tarwe gezaaid, en dorens gemaaid. Zij hebben zich afgetobd, en hebben er geen voordeel van. Jullie zijn beschaamd over de opbrengst die jullie hebben gekregen vanwege de kokende woede van Jahweh.

14 Dit heeft Jahweh gezegd: “Tegen alle slechte burenen, die in het erfelijk bezit komen, dat Ik aan mijn volk Israëel als erfelijk bezit gegeven heb: “Zie, Ik ruk hen weg van hun grond, en het huis van Juda zal Ik uit hun midden wegrukken.”

15 “Nadat Ik hen heb weggerukt, zal Ik terugkeren, en zal Ik Mij over hen ontfermen. Ik zal hen terugbrengen, een ieder naar zijn erfelijk bezit, en een ieder naar zijn land.”

16 “Als zij de wegen van mijn volk zullen leren om te zweren bij mijn naam: “Zo waar Jahweh leeft!” zoals zij mijn volk geleerd hebben om te zweren bij de Baäl, dan zullen zij te midden van mijn volk worden gebouwd.”

17 “Als zij niet willen luisteren, zal Ik dat volk helemaal uitrukken en vernietigen”, is een woord van Jahweh.

De Here sprak hier over zijn volk in de tijd dat de kwaadaardige koning Jojakim (608 – 597) regeerde. Nadat de Babylonische kroonprins Nebukadnezar (604 – 562) in 605 het Egyptische leger in Karchemis had verslagen, had koning Jojakim zich aan zijn nieuwe Babylonische machthebbers onderworpen.

Ruim 3 jaren later (601) kwam koning Jojakim in overleg met Egypte in opstand tegen de koning van Babel (2Kon.24:1). Daarom stookte koning Nebukadnezar II (604 – 562) de naburige volken tegen Jojakim op. Het gevolg was, dat het Joodse land door de Moabieten, Ammonieten en ook de Chaldeeën en Arameeërs werd geplunderd (2Kon.24:2). In die tijd is dit gedeelte ontstaan (v.14).

7 “Ik (= God) heb mijn huis verlaten, mijn erfelijk bezit verstoten. Ik heb de geliefde van mijn ziel gegeven in de greep van haar vijanden.”

Het huis van God is hier het eigendom van de Here (vgl. Hos.8:1). Zijn eigendom is de geliefde van zijn ziel. Met *de geliefde van mijn ziel* wordt het Joodse volk bedoeld, dat nog steeds door de Here als zijn volk werd en wordt bemind (Hos.3:1, Mal.1:2,3^a).

8 “Mijn erfelijk bezit is voor Mij geworden als een leeuw in het woud. “Het heeft tegen Mij [door] haar stem (of haar geluid) laten klinken. Daarom ben Ik hem gaan haten.”

Als een brullende leeuw was het Joodse volk tegen de Here in opstand gekomen. Daarom was Hij die generatie van dat volk gaan haten.

9 “Mijn erfelijk bezit is voor Mij een bonte roofvogel. De roofvogels rondom zijn tegen hem. Gaat heen! Verzamelt jullie, alle dieren van het veld! Komt om te eten!”

De kwaadaardige en roofzuchtige koning Jojakim (608 – 597) (Jer.22:13-17) en de leiders van het Joodse volk gaven het Tweestammenrijk Juda het karakter van een bonte roofvogel.

Die Joodse roofvogel werd niet in de eerste plaats bedreigd door een grote wereldmacht als Assyrië of Babel, maar door kleinere buurvolken (v.14), die als roofvogels er van alle kanten erop af kwamen. Al die dieren werden door de Here uitgenodigd om te komen eten. Met andere woorden: God nodigde de vijandelijke volken rondom het Tweestammenrijk Juda uit om zijn ongehoorzame volk te plunderen.

Koning Jojakim kwam in 601 voor Christus tegen de Babylonische koning in opstand. Dat leek eerst erg succesvol, want in het begin van 600 voor Christus leed koning Nebukadnezar II (604 – 562) een nederlaag tegen het Egyptische leger, en onderging hij zware verliezen. Bijna 2 jaren bleef hij in zijn land om van zijn verwondingen te herstellen, en zijn leger weer op orde te brengen.

Daardoor was de Babylonische koning niet in staat om de Joodse opstand snel neer te slaan. Daarom stookte hij de omliggende volken tegen Jojakim op. Het Joodse land werd door de Moabieten en Ammonieten geplunderd. Ook hielpen Chaldeeën en Arameeërs aan de plunderingen mee (2Kon.24:2).¹⁴⁷

10 “Veel herders hebben mijn wijngaard verwoest, mijn deel (grond) vertrapt, mijn begerlijke deel gemaakt tot een woeste wildernis.”

11 “Men heeft er een woestijn van gemaakt. Treurend ligt het verwoest voor Mij. Verwoest is het hele land (of de hele aarde), omdat niemand het ter harte neemt.”

12 Op alle kale (of onbebouwde) heuvels (of hoogten) in de woestijn zijn verwoesters gekomen, want het zwaard van Jahweh verslindt van(uit) het (ene) einde van het land (of van de aarde) tot het (andere) einde van het land (of van de aarde). Niemand heeft vrede.

13 Zij hebben tarwe gezaaid, en dorens gemaaid. Zij hebben zich afgetoed, en hebben er geen voordeel van. Jullie zijn beschaamd over de opbrengst die jullie hebben gekregen vanwege de kokende (of hete/brandende) woede van Jahweh.

Ondanks alle zware straffen van God bekeerde het overgrote deel van de Joden zich niet.

14 Dit heeft Jahweh gezegd: “Tegen(over) (of over/voor/ten gunste van) alle slechte burenen,¹⁴⁸ d(i)e in het erfelijk bezit komen (of [in] het erfelijk bezit aanraken), dat Ik mijn volk Israël erfelijk heb laten bezitten (= dat Ik aan mijn volk Israël als erfelijk bezit gegeven heb): “Zie, Ik ruk hen weg (of hen uit) van(uit) [boven(op)/op/over] hun grond (of hun land),

¹⁴⁷ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

¹⁴⁸ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat *al mijn slechte burenen*. Om logische redenen is hier de weergave van de Griekse handschriften en de Joodse Targum gevolgd.

In de Dode Zeerollen is dit stukje tekst verloren gegaan.

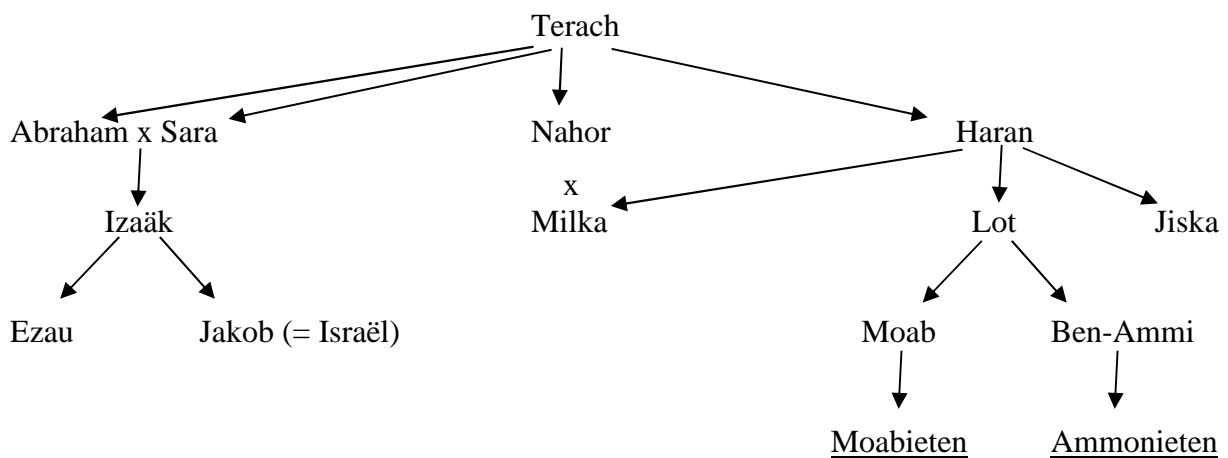
Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953, pag. 150.

en het huis van Juda zal Ik (van)uit hun midden wegrukken (of uitrukken) (vgl. Jer.48:46, 49:5).”

De Arameeërs, Moabieten en Ammonieten verwoestten het heilige land niet om de Here te helpen, maar om te roven en te plunderen. Ook hun haat ten opzichte van het Joodse volk speelde daarbij een grote rol. Daarom zou God die volken uit hun land wegrukken. Ze zouden in ballingschap worden gevoerd.

Aram is een zoon van Sem (Gen.10:22). Hij is de stamvader van het Aramese volk. In de tijd van de Assyrische koning Tiglatpileser II (967 – 935) leefden ze in het Tweestromenland. Ze verplaatsten zich echter geleidelijk naar Syrië; naar het gebied ten noorden van Israël. Tiglatpileser III (745 – 727) deporteerde ze weer naar het Tweestromenland (2Kon.16:7-9).

De Ammonieten woonden in het oosten, en de Moabieten in het zuidoosten. Het waren buurvolken van de Israëlieten. Deze volken waren aan de Israëlieten verwant. Het waren nakomelingen van Haran, een broer van Abraham (Gen.11:26-29, 19:30-38).

In 605 voor Christus had Nebukadnezar als kroonprins het grondgebied van de Ammonieten en Moabieten veroverd. Toen deze volken zich nog steeds erg opstandig gedroegen, onderwierp koning Nebukadnezar II (604 – 562) hen tijdens een veldtocht tegen Egypte in 581 opnieuw.¹⁴⁹ Het is erg waarschijnlijk, dat de Babylonische koning zijn gebruikelijke handelswijze volgde bij opstandige staten, en dus de bevolking grotendeels afvoerde naar andere gebieden in zijn rijk. Daarmee wilde hij de identiteit van de opstandige volken vernietigen (vgl. Jer.25:11,12).

Ook het Tweestammenrijk Juda zou worden weggerukt. Evenals de slechte burens zouden de Joden naar een ander land worden gedeporteerd.

Toen de Joodse koning Zedekia (597 – 586) in opstand kwam tegen het Babylonische rijk, trok Nebukadnezar II met zijn leger naar het westen. Hij nam heel het Tweestammenrijk in, en deporteerde in 586 het overgrote deel van de bevolking naar Babel (2Kon.25:1-11, 2Kron.36:11-21, Jer.39:1-9, 52:1-29).

15 “Nadat Ik hen heb weggerukt, zal Ik terugkeren, en zal Ik Mij over hen ontfermen. Ik zal hen terugbrengen, een ieder naar zijn erfelijk bezit, en een ieder naar zijn land.”

Na verloop van tijd zou de Here alle volken weer terugbrengen naar hun land (vgl. Jer.48:47, 49:6).

¹⁴⁹ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7

Koning Kores II laat het tempelgerei teruggeven.

Ook dit is inmiddels in vervulling gegaan. In 538 voor Christus veroverde de Perzische koning Kores II (559 – 529) het hele Babylonische rijk.¹⁵⁰ Hij behandelde zijn vijanden mild, en liet de onderworpen volken naar hun grondgebied terugkeren. Vaak mochten ze hun geroofde tempelschatten weer meenemen. Dit was ook bij de Israëlieten het geval.

16 “Als zij de wegen van mijn volk zullen leren om te zweren bij mijn naam: “(Zo waar) Jahweh leeft!” zoals zij mijn volk geleerd hebben om te zweren bij de Baäl (= de Heer/Echtgenoot), (dan) zullen zij te midden van mijn volk worden gebouwd.”

De teruggekeerde heidenen zouden niet onvoorwaardelijk in hun land mogen blijven wonen. Als ze Jahweh zouden gaan dienen, dan zouden ze in hun land mogen blijven. Met die volken zou het dan erg goed gaan.

Als ze de Here niet zouden gaan dienen, dan zouden ze van de aardbodem worden vernietigd. Dan konden ze de Joden niet meer met hun afgoden verleiden.

17 “Als zij niet willen luisteren, zal Ik dat volk helemaal uitrukken en vernietigen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Het Syrische volk bekeerde zich als één van de eersten tot het Christendom. De Syrische Kerk ontstond al rond 37 na Christus. In de 5e eeuw ontstonden in Syrië allerlei verschillende Christelijke kerken. Christenen uit die andere kerkgenootschappen werden door sommige Byzantijnse keizers vervolgd.

Toen de moslims het land veroverden, werden de Syriërs zwaar onderdrukt. In de loop van de geschiedenis heeft dit volk veel leed moeten incasseren. Dit is doorgegaan tot op de dag van vandaag. Daarom zijn veel Syriërs gevlucht. Tegenwoordig wonen er, afgezien van de vele huidige vluchtelingen, veel in West-Europa, Amerika en India.

De inwoners van de 2 andere buurlanden van de Joden zijn helaas niet de Here gaan dienen. Daarom zijn deze volken van de aardbodem verdwenen. In 66 na Christus werden de Ammonieten tijdens de Joodse opstand tegen de Romeinen door de Joden aangevallen. Een kleine eeuw later noemde Justinus Martyr de Ammonieten nog een talrijk volk. Daarna zijn ze door de Arabieren veroverd, en in dat volk opgegaan. Rond het midden van de 2^e eeuw na Christus verdween het volk uit de geschiedenis. Nog eerder dan de Ammonieten zijn de Moabieten door de Arabische Nabateëën veroverd, en in dat volk opgegaan.¹⁵¹ Al lange tijd bestaan de Ammonieten en Moabieten niet meer. Dat is een groot verschil met de Israëlieten, want die bestaan nog steeds.

¹⁵⁰ Deze Perzische koning wordt ook wel Cyrus II genoemd.

¹⁵¹ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 14:2.

4. De linnen gordel.

Hoofdstuk 13:1-11

1 Zo heeft Jahweh tegen mij gezegd: “Ga, en koop voor jezelf een linnen gordel! Doe hem om je middel, en laat hem niet in het water komen.”

2 Ik kocht de gordel in overeenstemming met het woord van Jahweh, en deed hem om mijn middel.

3 Een woord van Jahweh werd voor de 2^e keer tot mij gericht om te zeggen:

4 “Neem de gordel die jij gekocht hebt, die om jouw middel zit! Sta op! Ga naar Ferath, en verberg hem daar in een rotsspleet.

5 Ik ging, en verborg hem in Ferath, zoals Jahweh mij had opgedragen.

6 Veel dagen later, zei Jahweh tegen mij: “Sta op! Ga naar Ferath, en haal vandaar de gordel waarvan Ik jou had opgedragen hem daar te verbergen.”

7 Ik ging naar Ferath. Ik groef, en haalde de gordel van de plaats waar ik hem verborgen had. Zie, de gordel was vergaan. Hij deugde nergens meer voor.

8 Een woord van Jahweh werd tot mij gericht om te zeggen:

9 “Dit heeft Jahweh gezegd: “Evenzo zal Ik de trots van Juda en de grote trots van Jeruzalem laten vergaan.”

10 “Dit slechte volk, dat weigert naar mijn woorden te luisteren, dat in de verharding van hun hart verdergaat, andere goden achterna gaat om die te dienen, en zich voor hen neer te buigen, dat zal worden zoals deze gordel, die nergens meer voor deugt.”

11 “Ja, zoals de gordel gehecht zit aan het middel van een man, zo had Ik heel het huis van Israël en heel het huis van Juda aan Mij gehecht”, is een woord van Jahweh: “om voor Mij tot een volk te zijn, tot een naam, tot lof en tot luister, en zij hebben niet geluisterd.”

In het vorige gedeelte konden we lezen, dat koning Jojakim (608 – 597) in 601 voor Christus tegen de koning van Babel in opstand was gekomen. Hier (v.1-14) gaat het over de dreigende situatie in het Tweestammenrijk. Tijdens de regering van de slechte koning Jojakim bloeide de afgoderij snel weer op (v.10).

1 Zo heeft Jahweh tegen (of naar/tot) mij gezegd: “Ga, en koop voor jezelf een linnen gordel! Doe hem om je middel, en laat hem niet in het water komen.”

2 Ik kocht de gordel in overeenstemming met het woord (of de zaak) van Jahweh, en deed hem om mijn middel.

Zoals de gordel om het middel van de profeet zat, zo droeg ook de Here zijn volk (v.11).

3 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) voor de 2^e keer tot mij (gericht) om te zeggen:

4 “Neem de gordel die jij gekocht hebt, die om jouw middel zit! Sta op! Ga naar Ferath,¹⁵² en verberg hem daar in een rotsspleet.

¹⁵² Veel uitleggers en vertalers denken, dat met Ferath de rivier de Eufraat wordt bedoeld. Toch is dat niet erg waarschijnlijk:

1. Er wordt gesproken over veel dagen tussen het wegbrengen en het ophalen, maar over de lange reis naar de Eufraat wordt geen woord gerept.
2. De omgeving waar de gordel werd verborgen, moest veel rotsspleten hebben, maar langs de Eufraat is een

Zoals de gordel van de profeet werd losgemaakt. Zo zou de Here zich (tijdelijk) losmaken van zijn volk, en het in de steek laten.

Ferath is hoogstwaarschijnlijk een plaatsje in het noorden van het huidige gebied in Israël waar ten oosten van de Jordaan veel Arabieren (of Palestijnen) wonen. Het ligt aan de Wadi Farah. Het was voor de profeet Jeremia vanuit zijn geboorteplaats Anatot ruim een uur reizen. In dat gebied zijn steile rotsen van kalksteen met kloven en spleten. In één van die rotsspleten moest de profeet zijn linnen gordel verbergen.

5 Ik ging, en verborg hem in Ferath, zoals Jahweh mij had opgedragen.

6 Veel dagen later, zei Jahweh tegen (of naar/tot) mij: “Sta op! Ga naar Ferath, en haal vandaar de gordel waarvan Ik jou had opgedragen hem daar te verbergen.”

7 Ik ging naar Ferath. Ik groef, en haalde de gordel van de plaats waar ik hem verborgen had. Zie, de gordel was vergaan. Hij deugde nergens (meer) voor.

In de volgende verzen (v.8-11) ging de Here aan de profeet Jeremia de betekenis van de symbolische handeling uitleggen.

8 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot mij (gericht) om te zeggen:

9 “Dit heeft Jahweh gezegd: “Evenzo zal Ik de trots van Juda en de grote trots van Jeruzalem laten vergaan.”

Zoals de gordel was bedorven, zou het Tweestammenrijk bederven. Dit betekende de ondergang van het Joodse rijk.

10 “Dit slechte volk, dat weigert naar mijn woorden te luisteren, dat in de verharding van hun hart (verder)gaat, andere goden achterna gaat om die te dienen, en zich voor hen neer te buigen, dat zal worden (zo)als deze gordel, die nergens (meer) voor deugt.”

11 “Ja, zoals de gordel gehecht zit aan het middel van een man, zo had Ik heel het huis van Israël en heel het huis van Juda aan Mij gehecht”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “om voor Mij tot een volk te zijn, tot een naam, tot lof en tot luister (of en om te versieren), en zij hebben niet geluisterd.”

5. De kruiken gevuld met wijn.

Hoofdstuk 13:12-14

12 “Zeg dit woord tegen hen: “Dit heeft Jahweh, de God van Israël, gezegd: “Elke kruik zal met wijn worden gevuld. Zij zullen tegen jou zeggen: “Weten wij niet heel goed, dat elke kruik met wijn gevuld zal worden?”

13 Zeg tegen hen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik zal alle inwoners van dit land met dronkenschap vullen: de koningen, die op de troon van David zitten, de priesters, de profeten, en alle inwoners van Jeruzalem.”

14 “Ik zal hen aan stukken slaan: een man tegen zijn broer, en de vaders met de zonen”, is een woord van Jahweh. “Ik zal geen medelijden hebben, niet ontzien, en Mij niet ontfermen, maar hen te gronde richten.”

12 “Zeg dit woord (of deze zaak) tegen hen: “Dit heeft Jahweh, (de) God van Israël, gezegd: “Elke kruik zal met wijn worden gevuld. Zij zullen tegen jou zeggen: “Weten wij niet heel goed, dat elke kruik met wijn gevuld zal worden?”

Blijkbaar was de zin *Elke kruik zal met wijn worden gevuld* een soort spreekwoord of gezegde. Dit blijkt uit de (verwachte) reactie van Jeremia's volksgenoten.

Toch gaf de Here aan die uitspraak een nieuwe betekenis. De wijn is hier het symbool van de boosheid van God (vgl. Ps.60:5, Jes.51:17,22,23, Jer.25:15-29, Op.14:10, 16:19).

13 Zeg tegen hen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik zal alle inwoners van dit land (of van deze aarde) met dronkenschap vullen: de koningen, die op de troon van David zitten, de priesters, de profeten, en alle inwoners van Jeruzalem.”

Zoals de kruiken met wijn worden gevuld, zo zal God alle inwoners van het Tweestammenrijk Juda vullen met dronkenschap. Die dronkenschap zal een vernietigende uitwerking hebben.

Opnieuw worden hier de 3 leidende standen genoemd: de koningen, de priesters en de profeten (vgl. Jer.2:8, 4:9, 8:1).

Er wordt niet gesproken over één koning op de troon van David, maar over meer dan één. Daar worden de koning van die tijd en de latere koningen mee bedoeld: Jojakim, Jojachin en Zedekia. Tot de ondergang van het Tweestammenrijk Juda zouden alle koningen, priesters en valse profeten gevuld worden met Gods dronkenschap. De situatie was dus uitzichtloos.

14 “Ik zal hen aan stukken slaan: een man tegen zijn broer, en de vaders met de zonen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh. “Ik zal geen medelijden hebben, niet ontzien, en Mij niet ontfermen, maar hen te gronde richten.”

Zoals kruiken kunnen worden stukgeslagen, zo zou de Here de kwaadaardige inwoners van het Tweestammenrijk Juda stuk slaan.

In 586 is heel het Tweestammenrijk Juda door Nebukadnezar II (604 – 562) veroverd. Het overgrote deel van de Joden stierf, of werd naar Babel gedeporteerd. Slechts een kleine rest bleef achter (2Kon.25:1-11, 2Kron.36:11-21, Jer.39:1-9, 52:1-29).

6. Het onheil uit het noorden III.

Hoofdstuk 13:15-27

15 Luistert en hoort! Weest niet hoogmoedig, want Jahweh heeft gesproken.

16 Geeft eer aan jullie God Jahweh, voordat Hij het donker laat worden, voordat jullie voeten zich stoten aan de bergen in de schemering, en jullie op licht hopen, en Hij het tot een schaduw van de dood zal maken, het in duisternis zal veranderen.

17 Als jullie er niet naar willen luisteren, zal mijn ziel in het verborgene huilen om de hoogmoed, en tranen laten vloeien. Mijn oog zal tranen naar beneden laten stromen, omdat de kudde van Jahweh gevangengenomen wordt.

18 Zeg tegen de koning en tegen de gebiedster: “Vernedert jullie! Gaat zitten, want jullie sierlijke kroon is van je hoofd gevallen.”

19 De steden van het Zuiderland zijn gesloten, en niemand doet open. Heel Juda is weggevoerd, volledig weggevoerd.

20 Slaat jullie ogen op, en ziet! Wie komen uit het noorden? Waar is de kudde, die aan jou is gegeven, je prachtige kleinvee?

21 Wat zul jij zeggen, wanneer Hij jou zal vergelden. Je hebt hun zelf geleerd om leiders over jullie te zijn. Zullen jou dan geen weëen aangrijpen, als bij een barendende vrouw?

22 Ja, jij zegt in je hart: “Waarom treft mij dit!” Om de grootte van jouw ongerechtigheid zijn de zomen van jouw kleding opgetild. Jouw hielen zijn overweldigd.

23 Kan een Ethiopiër zijn huid veranderen, of een luipaard zijn vlekken? Zouden jullie in staat zijn goed te doen, jullie, die gewend zijn kwaad te doen.

24 “Ik zal hen verstrooien als kaf, dat wegstuift door de woestijnwind.”

25 “Dat is jouw lot, het deel door Mij jou toegemeten”, is een woord van Jahweh: “omdat jij Mij hebt vergeten, en je op de leugen hebt vertrouwd.”

26 “Ook Ik zal de zomen van jouw kleding omhoog tillen tot over je gezicht, en jouw schande wordt gezien.

27 Ik heb jouw gruwelen gezien: je overspeligheden, je gehinnik, je schandalige hoererij op de heuvels en in het veld. Wee jou, Jeruzalem, je bent nog niet rein. Hoelang nog?”

In dit gedeelte is de kwaadaardige koning Jojakim (608 – 597) inmiddels gestorven. Zijn jonge zoon Jojachin (597) had met hulp van zijn moeder Nechusta (= Slangenmens) de leiding in het Tweestammenrijk overgenomen (2Kon.24:8). Kort daarna werd de hoofdstad Jeruzalem door Nebukadnezar II (604 – 562) belegerd (2Kon.24:8-10). In opdracht van de Here raadde de profeet Jeremia de jonge koning en zijn moeder aan zich over te geven aan de Babylonische koning (v.18).

15 Luistert en hoort! Weest niet hoogmoedig, want Jahweh heeft gesproken.

Vlak voor de verovering van heel het Tweestammenrijk Juda door de Babyloniërs voelden de voorname Joden zich veilig, en gedroegen ze zich hoogmoedig.

16 Geeft eer aan jullie God Jahweh, voordat Hij het donker laat worden, voordat jullie voeten zich stoten aan de bergen in de schemering, en jullie op licht hopen, en Hij het tot een schaduw van de dood zal maken, (het) in duisternis zal veranderen.

Met de uitdrukking *een schaduw van de dood* wordt een inktzwarte gevaarlijke duisternis bedoeld (vgl. Jes.9:1 met Mat.4:16).

17 Als jullie er niet naar willen luisteren, zal mijn ziel in het verborgene huilen om de hoogmoed, en tranen laten vloeien. Mijn oog zal tranen naar beneden laten stromen, omdat de kudde van Jahweh gevangengenomen wordt.

De kudde van Jahweh is het volk van God (Ps.77:21, 78:52, Jes.40:11, 63:11, Jer.10:21, 13:17, Zach.10:3, enz.).

18 Zeg tegen de koning en tegen de gebiedster (= moeder van de koning): “Vernedert jullie! Gaat zitten, want jullie sierlijke kroon is van je hoofd gevallen.”

De moeder van de koning had in die tijd een machtige en voorname positie aan het hof (1Kon.15:13, 2Kon.10:13, 2Kron.15:16). Vooral als de koning nog erg jong en onervaren was.

Koning Jojachin (597) en zijn moeder moesten zich overgeven aan de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562). Toen dat gebeurde, werden ze als gevangenen naar Babel gebracht (2Kon.24:12,15).

19 De steden van het Zuiderland (= van de Negev) zijn gesloten, en niemand doet open. Heel Juda is weggevoerd, volledig weggevoerd.

Hoewel dit vers in de verleden tijd staat, gaat het over de toekomst. In een visioen van de profeet Jeremia is het echter al gebeurd. Het was bedoeld om de bevolking van Jeruzalem te waarschuwen, en de valse gerustheid weg te nemen.

In de volgende verzen (v.20^b-27) wordt de stad Jeruzalem toegesproken als een vrouw.

20 Slaat jullie ogen (= van de inwoners van Jeruzalem) op, en ziet! Wie komen uit het noorden? Waar is de kudde, die aan jou (= Jeruzalem) is gegeven, je prachtige kleinvee?

De kudde die God aan Jeruzalem had gegeven, was het volk Israël. Het was een prachtige kudde (v.17).

21 Wat zul jij zeggen, wanneer Hij jou zal vergelden. Je hebt hun zelf geleerd om [hoofd]leiders over jullie te zijn. Zullen jou (dan) geen weeën aangrijpen, als (bij) een barende vrouw?

Al tijdens de regering van de vrome koning Hizkia (727 – 697) sloot het Tweestammenrijk Juda een verbond met het opkomende Babylonische rijk (Jes.39:1,2), terwijl het Assyrische wereldrijk nog oppermachtig was. Toen dat wereldrijk was verslagen, had voor de nieuwe machtige Babylonische koning het oude bondgenootschap met het kleine Joodse staatje geen waarde meer.

22 Ja, jij zegt in je hart: “Waarom treft mij dit!” Om de grootte van jouw ongerechtigheid zijn de zomen van jou(w kleding) opgetild. Jouw hielen zijn overweldigd.

In dit vers gaat het over een vergelijking. Zoals de zomen van het gewaad van een vrouw vanaf de hielen worden opgetild, zodat de naaktheid van haar lichaam wordt ontbloot, zo zou de stad Jeruzalem door haar vijanden worden vernederd.

23 Kan een Ethiopiër zijn huid veranderen, of een luipaard zijn vlekken? Zouden jullie in staat zijn goed te doen, jullie, die gewend zijn kwaad te doen.

Evenmin als een Ethiopiër de kleur van zijn donkere huid kan veranderen, of luipaard zijn vlekken kan afwassen, konden de meeste Joden geen goede dingen meer doen. Dit kwam, doordat het overgrote deel van de Joden zich weigerde te bekeren, en maar door bleef gaan

met hun grove zonden. Als men voortdurend doorgaat met verkeerde dingen, en zich niet wil bekeren, dan komt er een tijd waarin bekering niet meer mogelijk is.

24 “Ik zal hen verstrooien als kaf, dat wegstuift door de woestijnwind.”

De woestijnwind komt uit het oosten. Het is een hete en verschroeiende wind (vgl. Gen.41:6, Job 27:21, Jes.27:8, Jer.4:11, Hos.13:15).

25 “Dat is jouw lot, het deel door Mij jou toegemeten”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “omdat jij Mij hebt vergeten, en je op de leugen hebt vertrouwd.”

De Joden vertrouwden op hun afgoden, maar die bestaan nu eenmaal niet. Ze vertrouwden dus op leugen en bedrog.

26 “Ook Ik zal de zomen van jou(w kleding) omhoog tillen tot over je gezicht, en jouw schande wordt gezien.

De hoofdstad Jeruzalem als vertegenwoordig(st)er van Gods volk wordt in de Bijbel de bruid van God genoemd (Jes.62:5, Op.21:2). Als de inwoners van de stad (of Gods volk) de Here niet dienen, maar de afgoden, dan gedraagt die stad zich als een hoer (vgl. Hos.1-3, Mat.12:39, 16:4, Mark.8:38, Jak.4:4).

De Here zou de kleding van de stad Jeruzalem nog verder laten optillen, zelfs tot over haar hoofd. Zoals een hoer wordt beledigd, zo zou God de Joodse hoofdstad laten beledigen.

27 Ik heb jouw gruwelen (= afgoden) gezien: je overspeligheden, je gehinnik, je schandelijke hoerij op de heuvels (en) in het veld. Wee jou, Jeruzalem, je bent (nog) niet rein. Hoe lang nog?”

De openbare afgoderij die door koning Josia (640 – 609) volledig was uitgeroeid, liet zijn zoon en opvolger Jojakim (608 – 597) toe. Tijdens de korte regering van de slechte koning Jojachin (597) was die afgoderij helaas weer tot volledige ontplooiing gekomen. Ook onder de zwakke leiding van koning Zedekia (597 – 586) ging de afgoderij in haar volle omvang gewoon door.

De profetieën van dit gedeelte zijn stapsgewijs in vervulling gegaan door de veroveringen van het Tweestammenrijk Juda in 597 en 586 voor Christus. De Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) liet het overgrote deel van de bevolking naar Babel deporteren. De Here wilde met de meeste mensen van die Joodse generatie niets meer te maken hebben. De volgende generatie kreeg weer nieuwe kansen.

4. Deel 4.

Het vierde deel (hoofdstuk 14-20) is uit de tijd van koning Jojakim (608 – 597) en misschien Jojachin (597).

Het begint met een grote droogte als voorbode van de straffen van God (Jer.14, 15).

De Joden zullen zwaar worden gestraft. Daarom mag Jeremia niet trouwen, want God wil de kinderen die hij samen met zijn vrouw zou krijgen, die grote ellende niet aandoen (Jer.16:1-17:18).

De profeet moet daarna zijn volksgenoten opnieuw waarschuwen, omdat ze de rust op de sabbat aan hun laars lappen (Jer.17:19-27).

Vervolgens vergelijkt de Here zichzelf met een pottenbakker. De potten of de klei kunnen de pottenbakker niet ter verantwoording roepen over wat hij maakt (Jer.18:1-17).

Joden uit Jeruzalem proberen de profeet Jeremia op een gerechtelijke manier te vermoorden (Jer.18:18-23).

God zal zijn volk straffen en stukslaan, zoals men een kruik stuk kan slaan. Omdat Jeremia deze boodschap van de Here in de tempel verkondigt, slaat de valse profeet en hoofdopzichter van de tempel de profeet van God, en martelt hem (Jer.19:1-20:6).

Door al die vijandschap en haat van het grootste deel van zijn volksgenoten komt Jeremia in geestelijke moeite. Wel blijft hij op de Here vertrouwen (Jer.20:7-18).

1. Een grote droogte.

Hoofdstuk 14

- 1 Een woord van Jahweh dat tot Jeremia was gericht over de grote droogte.
- 2 Juda treurt, en zijn poorten verkommeren. Zij liggen in het zwart gehuld op het land. Het gejammer van Jeruzalem stijgt omhoog.
- 3 Aanzienlijken onder hen sturen hun ondergeschikten om water. Zij komen bij de cisternen. Zij vinden geen water. Zij keren terug met lege kruiken. Zij schamen zich, en worden te schande, en bedekken hun hoofd,
- 4 omdat de grond is gescheurd. Omdat er geen regen op het land is, schamen de akkerbouwers zich. Zij bedekken hun hoofd.
- 5 Ja, zelfs de hinde kalft in het veld, en laat haar kalf in de steek, omdat er geen gras is.
- 6 Wilde ezels staan op de kale heuvels. Ze snuiven als de jakhalzen naar adem. Hun ogen bezwijken, omdat er geen begroeiing is.
- 7 Al getuigen onze ongerechtigheden tegen ons, Jahweh, doe het om uw naam, want zijn onze afdwalingen zijn talrijk. Tegen U hebben wij gezondigd.
- 8 Hoop van Israël, zijn Verlosser in tijd van nood, waarom zou U zijn als een vreemdeling in het land, als een reiziger die slechts langskomt om te overnachten?
- 9 Waarom zou U zijn als een radeloze man, als een strijder die niet kan verlossen? U bent toch in ons midden. Jahweh, uw naam is over ons uitgeroepen. Verlaat ons niet!

10 Dit heeft Jahweh over dat volk gezegd: “Zij willen graag rondzwerfen. Zij spaarden hun voeten niet.” Jahweh accepteert hen niet. Nu zal Hij aan hun ongerechtigheid denken, en hun zonden vergelden.

11 Jahweh zei tegen mij: “Bid niet voor dit volk ten goede.”

12 “Al vasten zij, Ik luister niet naar hun geroep. Al brengen zij brandoffer en graanoffers, Ik zal hen niet accepteren, want door het zwaard, de honger en de pest zal Ik een einde aan hen maken.”

13 Ik zei: “Ach, Heer Jahweh: zie, die profeten zeggen tegen hen: “Jullie zullen geen zwaard zien, en geen honger zal jullie treffen, want een verzekerde vrede zal Ik jullie geven op deze plaats.”

14 Jahweh zei tegen mij: “Die profeten profeteren vals in mijn naam. Ik heb hen niet gezonden, hun geen opdracht gegeven, en hen niet gesproken. Zij profeteren jullie een vals visioen, waarzeggerij, leegheid en bedrog van hun eigen hart.”

15 Daarom heeft Jahweh dit gezegd over de profeten die in mijn naam profeteren: “Ik heb hen niet gezonden. Zij die zeggen: “Geen zwaard en honger zal in dit land zijn”, door het zwaard en de honger zullen die profeten aan hun eind komen.”

16 “Het volk waartegen zij profeteren, zal weggeworpen worden op de straten van Jeruzalem door de honger en het zwaard. Er zal niemand zijn om hen te begraven: zij, hun vrouwen, hun zonen en hun dochters. Ik zal hun slechtheid over hen uitgieten.”

17 “Zeg deze boodschap tegen hen.”

18 Als ik uitga in het veld, zie, hen die neergeslagen zijn door het zwaard. Als ik in de stad kom, zie, hen die ziek zijn van de honger. Ja, zelfs profeet en zelfs priester zwerven rond in het land, en weten geen raad.

19 Hebt U Juda dan helemaal verworpen? Als uw ziel van Zion walgt, waarom slaat U ons? Er is voor ons geen genezing. Men hoopte op naar vrede, en er is niets goeds; op een tijd van genezing, en zie, er is verschrikking!

20 Wij kennen, Jahweh, onze kwaadaardigheid. De ongerechtigheid van onze voorvaders, want wij hebben tegen U gezondigd.

21 Verwerp ons niet om uw naam! Onteer niet uw heerlijke troon! Denk er toch aan! Verbreek niet uw verbond met ons!

22 Zijn er onder de nietigheden van de heidenvolken, die het laten regenen, of kan de hemelen regenstromen geven? Bent U het niet, onze God Jahweh? Wij hopen op U, want U doet dit alles.

Het gaat hier over een periode na de reformaties van koning Josia (640 – 609), want er is een geordende eredienst van offers en er werd ook gevast (v.14). De profeet Jeremia stuitte echter op veel openlijke weerstand en gewelddadige vijandschap (Jer.15:10,15,21). Die vijandschap was niet goed mogelijk tijdens de regering van de vrome koning Josia. Dat wijst meer op de regeringstijd van de kwaadaardige vazalkoning Jojakim (608 – 597). Het kan niet later zijn, want er zouden in Juda nog veel Joden worden vermoord, en Jeruzalem zou nog worden veroverd (v.11,12, 15:2-9). De valse profeten beloofden echter, dat alles goed zou komen (v.13).

In de tijd van koning Jojakim leek dat later ook zo. Koning Nebukadnezar II (604 – 562) leed een nederlaag tegen het Egyptische leger, en onderging zware verliezen (januari 600). Bijna 2 jaren bleef hij in zijn land om van zijn verwondingen te herstellen, en zijn leger weer op

orde te brengen. Pas in december van het jaar 599 streed hij weer tegen de Arabieren ten zuiden van zijn rijk. Dit gedeelte is dus tijdens de regering van koning Jojakim ontstaan. Kort na het begin van de korte regering van koning Jojachin begon de belegering van Jeruzalem (2Kon.24:8-10).

1 Een woord (of Een zaak) van Jahweh dat tot Jeremia was (gericht) (geweest/geworden) over de grote droogte.¹⁵³

Het lijkt erop, dat iemand anders dit vers als inleiding boven dit gedeelte heeft gezet. Hoogstwaarschijnlijk is dat Jeremia's vriend en helper Baruch (Jer.32:12-16, 36, 43:3,6, 45). Onder toezien van Jeremia nam zijn invloed als schrijver in dit bijbelboek toe.

2 Juda treurt, en zijn poorten verkommeren. Zij liggen in het zwart (gehuld) naar (= op) het land (of de aarde). Het gejammer van Jeruzalem stijgt omhoog.

Eerst worden de gevolgen van de droogte voor de mensen beschreven. Daarna voor het gewas op de akkers en voor de dieren.¹⁵⁴

Veel mensen in het Tweestammenrijk Juda rouwen in zwarte kleren om de grote droogte.

3 Aanzienlijken onder hen sturen hun ondergeschikten om water. Zij komen bij de cisternen (= grote waterputten). Zij vinden geen water. Zij keren terug met lege kruiken. Zij schamen zich, en worden te schande, en bedekken hun hoofd,

4 omdat de grond is gescheurd. Omdat er geen regen in (= op) het land (of de aarde) is, schamen de akkerbouwers zich. Zij bedekken hun hoofd.

5 Ja, zelfs de hinde kalft in het veld, en laat haar kalf in de steek, omdat er geen gras is.

6 Wilde ezels staan op de kale (of onbebouwde) heuvels (of hoogten). Ze snuiven als de jakhalzen naar adem.¹⁵⁵ Hun ogen bezwijken, omdat er geen begroeiing is.

7 Al getuigen onze ongerechtigheden tegen ons, Jahweh, doe het om uw naam, want zijn onze afdwalingen zijn talrijk. Tegen U hebben wij gezondigd.

De profeet Jeremia begon voor zijn volksgenoten te bidden (v.11). Hij smeekte voor het Joodse volk om genade, en bad God om regen.

8 Hoop van Israël, zijn Verlosser in tijd van nood, waarom zou U zijn als een vreemdeling in het land (of in (= op) de aarde), als een reiziger die (slechts) langskomt om te overnachten?

9 Waarom zou U zijn als een radeloze man, als een strijder die niet kan verlossen? U bent toch in ons midden. Jahweh, uw naam is over ons uitgeroepen. Verlaat ons niet!

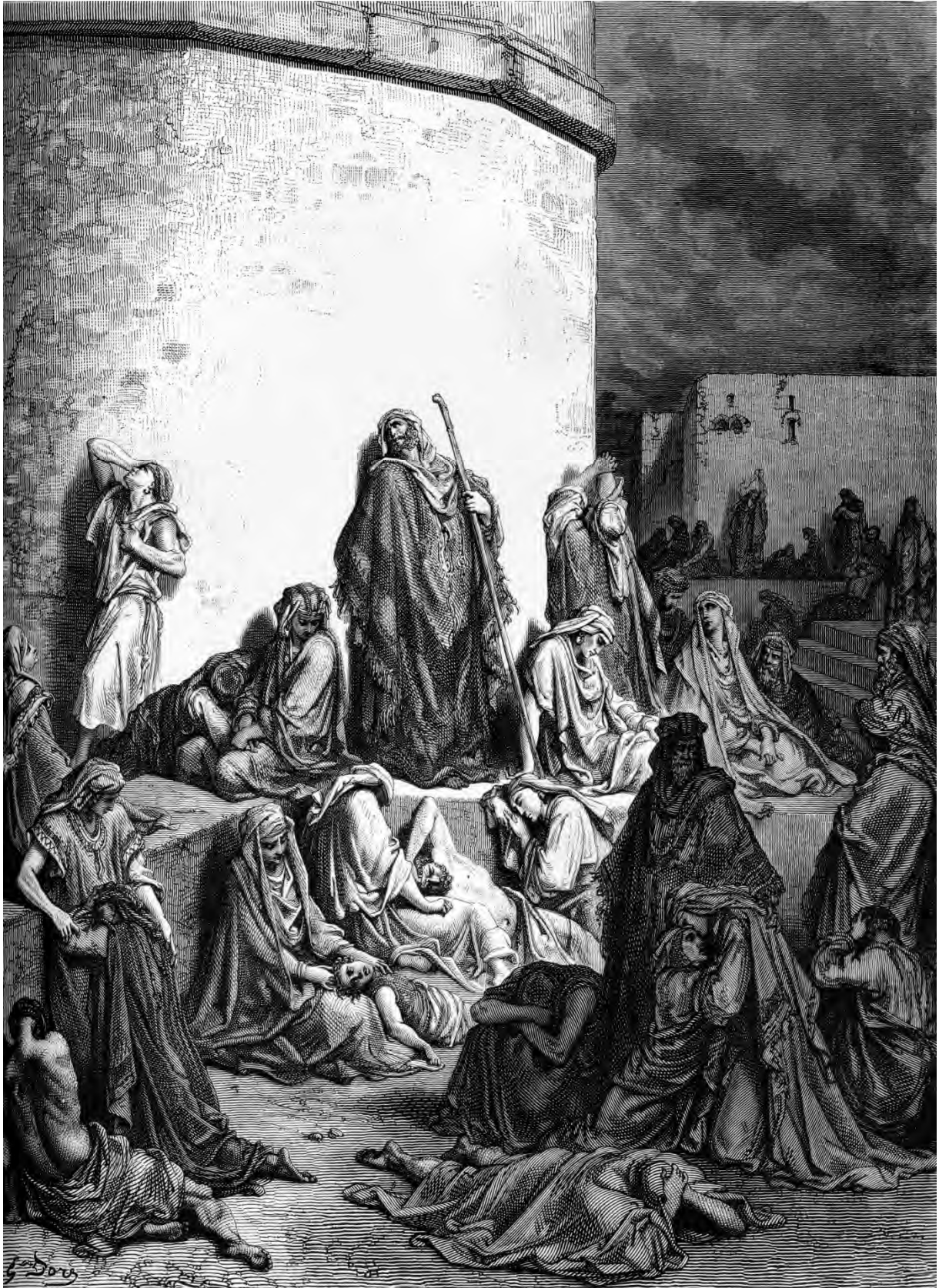
Een beroep op Gods genade doen, terwijl het Joodse volk gewoon doorgaat met zondigen, is nutteloos (vgl. Ezech.14:12-14).

Een naam over iets uitroepen heeft te maken met iemands bezit. De bezittingen van de Here dragen ook zijn naam. De profeet Jeremia gaf aan, dat de naam van God over hem en zijn volk was uitgeroepen. Hij beschouwde zichzelf en zijn volk dus als een eigendom van de Almachtige.

¹⁵³ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat letterlijk ...over (een zaak van) de droogten. In het Hebreeuws wordt een meervoud ook wel gebruikt om een grote hoeveelheid aan te geven. Het gaat hier dus niet over meerdere droge periodes, maar over één grote droogte.

¹⁵⁴ Via de profeet Mozes had de Here bedreigd zijn volk met droogte zou straffen, als het aan Hem ongehoorzaam zou zijn (Lev.26:19,20, Deut.11:17, 28:23).

¹⁵⁵ Het Hebreeuwse woord voor *jakhals* kan ook *draak* of *slang* betekenen.

Jeruzalem treurt.

10 Dit heeft Jahweh over dat volk gezegd: “Zij willen graag rondzwerven. Zij spaarden hun voeten niet.” Jahweh accepteert hen niet. Nu zal Hij aan hun ongerechtigheid denken, en hun zonden vergelden (vgl. Hos.8:13).

Veel Joden liepen de afgoden achterna, en zochten de gunst van machtige landen. Daarmee wilden ze graag een bondgenootschap sluiten.

11 Jahweh zei tegen (of naar/tot) mij: “Bid niet voor dit volk ten goede.”

Het gebed van de profeet Jeremia voor zijn ongehoorzame volksgenoten wees de Here af (vgl. Jer.7:16, 11:14). Ja, er zouden zelfs nog meer rampen komen.

12 “Al vasten zij, Ik luister niet naar hun geroep. Al brengen zij brandoffer en graanoffers, Ik zal hen niet accepteren, want door het zwaard, de honger en de pest zal Ik een einde aan hen maken (vgl. Lev.26:19,25,26).”

God wil niet, dat er gevast wordt, zolang men Hem niet gehoorzaamt (Jes.58, Zach.7). Vasten is geen opdracht van de Here, maar een daad van verootmoediging, en een middel om tijd vrij te maken voor gebed.¹⁵⁶

De Here kende echter de harten van deze Joodse generatie. Hij wist, dat het geen echte bekeering was. Deze bidders wilden alleen maar van de grote droogte af. Eigenlijk wilden ze met God niets te maken hebben, en niet naar Hem luisteren. De Here was alleen maar nodig om ze van hun problemen en rampen af te helpen (Jer.2:27). Van een vriendschappelijke relatie met Hem wilden ze niets weten.

Roepen naar God om hulp, terwijl men niet naar de Here wil luisteren, is een zinloze bezigheid (1Sam.28:6, 1Pet.3:7). Mensen die structureel ongehoorzaam zijn aan de Here, kunnen beter niet bidden. God luistert er niet naar, en verafschuwt het zelfs (Spr.15:8,29, 28:9, Jes.1:13-17). Hij luistert alleen maar naar mensen, die ook echt naar Hem willen luisteren. Daarom hoefden deze Joden ook niet op zijn genade en verlossing te rekenen.

De Here vraagt niet in de eerste plaats om offers en allerlei rituelen, maar de bekering van het hart (Ps.34:19, 40:7, 50:8-15, 51:18-21, Jes.61:1, Hos.6:6, Hebr.10:6,8,9). We moeten in de eerste plaats God liefhebben boven alles, en onze naaste als onszelf (Deut.6:5, 7:9, 10:12, 11:1, Joz.22:5, 1Sam.15:22, Mi.6:8, Luk.10:27). De Here wil een levende relatie met mensen die van Hem houden. Voor offers zonder liefde heeft God geen belangstelling (Spr.15:8).

13 Ik zei: “Ach, Heer Jahweh: zie, die profeten zeggen tegen hen: “Jullie zullen geen zwaard zien, en geen honger zal jullie treffen, want een verzekerde vrede zal Ik jullie geven op deze plaats.”

Opnieuw kwam Jeremia voor zijn volksgenoten op. Ze zouden zijn misleid door de profeten. Dit excuus accepteerde de Here natuurlijk niet. Er waren profeten van de Here, zoals Jeremia zelf, die het volk juist waarschuwden. Het overgrote deel van de Joden wilde echter naar die profeten niet luisteren. De kwaadaardige Joden luisterden veel liever naar de valse profeten, want die zeiden, wat zij graag wilden horen. Ze konden bovendien uit Gods wetten weten, dat de Here hun zware en structurele zonden niet ongestraft zou laten (Lev.26, Deut.11, 28).

14 Jahweh zei tegen (of naar/tot) mij: “Die profeten profeteren vals in mijn naam. Ik heb hen niet gezonden, hun geen opdracht gegeven, en hen niet gesproken. Zij profeteren jullie een vals visioen, waarzeggerij, leegheid en bedrog van hun (eigen) hart.”

15 Daarom heeft Jahweh dit gezegd over de profeten die in mijn naam profeteren: “Ik heb

¹⁵⁶ In die tijd kostte het klaarmaken van een maaltijd veel meer tijd dan tegenwoordig. Door te vasten kwam er meer tijd vrij voor gebed.

hen niet gezonden. Zij die zeggen: “Geen zwaard en honger zal in dit land (of in (= op) deze aarde) zijn”, door het zwaard en de honger zullen die profeten aan hun eind komen.”

16 “Het volk waartegen zij profeteren, zal weggeworpen worden op de straten van Jeruzalem door de honger en het zwaard. Er zal niemand zijn om hen te begraven: zij, hun vrouwen, hun zonen en hun dochters. Ik zal hun slechtheid over hen uitgieten.”

Al deze woorden van God moest de profeet aan zijn volksgenoten overbrengen (v.17^a).

17 “Zeg dit woord (= deze boodschap) tegen hen.” ¹⁵⁷

Tranen stromen dag en nacht uit mijn ogen neer. Zij (= de tranen) stoppen niet, want (met) een grote breuk is de jonge vrouw, de dochter van mijn volk, gebroken met een erg ziekmakende slag.

In deze verzen (v.17^b-22) probeerde de profeet Jeremia uiting te geven aan zijn grote verdriet. Daarbij kon hij het niet laten om toch nog voor zijn volk bij de Here te pleiten, terwijl God dat verboden had (v.11).

Met *de dochter van mijn volk* wordt de hoofdstad Jeruzalem bedoeld (Jes.1:8, 10:32, 52:2, Jer.4:11, 8:11, Klaag.2:10, Ezech.16:44-55, 23).

18 Als ik uitga (in) het veld, zie, hen die neergeslagen zijn door het zwaard. Als ik (in) de stad kom, zie, hen die ziek zijn van (de) honger. Ja, zelfs profeet en zelfs priester zwerven rond naar (= in/op) het land (of de aarde), en weten geen raad.

Door de grote rampen zouden zelfs de trotse valse profeten en de priesters helemaal de kluts kwijt raken (vgl. Jer.4:9). Ze gaven hun volksgenoten valse hoop en rust, maar ze zouden zelf radeloos worden.

19 Hebt U Juda (dan) helemaal verworpen? Als uw ziel van Zion walgt, ¹⁵⁸ waarom slaat U ons? Er is voor ons geen genezing. Men hoopte op naar vrede, en er is niets goeds; op een tijd van genezing, en zie, er is verschrikking!

20 Wij kennen, Jahweh, onze kwaadaardigheid. De ongerechtigheid van onze (voor)vaders, want wij hebben tegen U gezondigd.

21 Verwerp (ons) niet om uw naam! Onteer niet uw heerlijke troon! Denk er (toch) aan! Verbreek niet uw verbond met ons!

22 Zijn er onder de nietigheden (= afgoden) van de (heiden)volken, die het laten regenen, of kan de hemel[en] regenstromen geven? Bent U het niet, onze God Jahweh? Wij hopen op U, want U doet dit alles.

Jeremia dacht net als veel andere Joden, dat ze toch wel recht hadden op Gods hulp, omdat zij bij het verbond met de Here hoorden, en in de heilige stad woonden. Hij vergat echter, dat de Joden door hun grove en structurele zonden zelf het verbond al hadden verbroken. Ze hadden er dus helemaal geen recht meer op.

Hoofdstuk 15

1 Jahweh zei tegen mij: “Al stond Mozes met Samuel voor Mij, dan zou mijn ziel niets voor dit volk willen zijn. Jaag ze uit mijn ogen, laat ze weggaan!”

¹⁵⁷ Dit woord wijst terug naar het vorige vers, en niet naar wat erop volgt.

¹⁵⁸ Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

2 Als zij tegen jou zeggen: “Waar moeten wij heengaan?” zeg dan tegen hen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Wie bestemd is voor de dood, naar de dood. Wie bestemd is voor het zwaard, naar het zwaard. Wie bestemd is voor de honger, naar de honger. Wie bestemd is voor gevangenschap, naar gevangenschap.

3 “Ja, Ik zal hen met 4 families vergelden”, is een woord van Jahweh: “het zwaard om te doden, de honden om te verscheuren, de vogels in de lucht en de dieren van de aarde om te verslinden en te verwoesten.”

4 “Ik zal hen stellen tot een schrikbeeld voor alle koninkrijken van de aarde om Manasse, een zoon van Hizkia, de koning van Juda, om wat hij gedaan heeft in Jeruzalem.”

5 “Ja, wie zal medelijden met jou hebben, Jeruzalem? Wie zal jou beklagen? Wie zal een omweg maken om naar jouw welstand te vragen?”

6 “Jij hebt Mij verlaten”, is een woord van Jahweh. “Jij hebt je teruggetrokken. Ik strek mijn hand tegen jou uit, en Ik verwoest je. Ik ben het berouw hebben zat.”

7 “Ik zal hen wannen met een wan in de poorten van het land. Ik maak hen kinderloos. Ik laat mijn volk verloren gaan. Van hun wegen zijn zij niet teruggekeerd.”

8 “Talrijker worden hun weduwen voor Mij dan het zand van de zeeën. Ik laat over hen, en over een moeder, jongemannen komen, een verwoester op de middag. Plotseling laat Ik op haar vallen angst en verschrikkingen.”

9 “Zij, die er 7 baarde, verkommert. Zij valt in onmacht. Haar zon gaat overdag nog onder. Zij is beschaamd, en zij is onthutst. Een restant van hen zal Ik voor het oog van hun vijanden aan het zwaard overgeven”, is een woord van Jahweh.

10 Wee mij, mijn moeder, dat jij mij gebaard hebt; een man van onenigheid en een man van ruzie voor heel het land. Ik heb niet uitgeleend, en ze hebben aan mij niet uitgeleend. Ieder van hen vervloekt mij.

11 Jahweh heeft gezegd: “Wanneer jouw overblijfsel niet voor het goede is, - als Ik niet in een tijd van onheil en in een tijd van benauwdheid tussen jou en de vijand tussenbeide ben gekomen ... -

12 zal dan ijzer het ijzer en bron uit het noorden breken?”

13 “Jouw vermogen en jouw schatten zal Ik zonder prijs als buit geven om al jouw zonden in heel jouw gebied.”

14 “Ik zal jouw vijanden brengen in een land dat jij niet kent, want een vuur is in mijn boosheid aangestoken. Het zal tegen jullie losbranden.”

15 U echter, U weet het, Jahweh. Denk aan mij, en zie naar mij om! Wreek mij op mijn vervolgers! Neem door uitstel van uw boosheid mij niet weg. Weet, dat ik om U smaad draag!

16 Uw woorden werden gevonden. Ik at ze op. Uw woord was voor mij tot blijheid en tot vrolijkheid van mijn hart, want uw naam is over mij uitgeroepen, God Jahweh van de legers.

17 Ik heb niet gezeten in een kring van spotters om uitgelaten te zijn. Door uw hand zat ik alleen, want U vulde mij met woede.

18 Waarom is mijn lijden voor altijd, en is mijn wond ongeneeslijk? Het weigert te genezen. U bent voor mij echt als bedrieglijk water dat niet betrouwbaar is.

19 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Als jij omkeert, zal Ik jou laten terugkeren. Dan zal jij voor Mij staan. Als jij iets kostbaars scheidt van iets waardeloos, zal jij als mijn mond zijn. Laten zij naar jou omkeren, en jij mag niet terugkeren naar hen.”

20 “Ik zal jou voor dit volk stellen als een bronzen en versterkte muur. Zij zullen tegen jou strijden, en jou niet overwinnen, want Ik ben met jou om je te redden en te bevrijden”, is een woord van Jahweh.

21 “Ik zal jou bevrijden uit de hand van de schurken, en jou verlossen uit de greep van de geweldplegers.”

1 Jahweh zei tegen (of naar/tot) mij (= Jeremia): “Al stond Mozes met Samuel voor Mij, (dan) zou mijn ziel niets voor dit volk (willen) zijn. Jaag ze uit mijn ogen, laat ze weggaan!”

Opnieuw wees de Here Jeremia af. Zelfs Mozes en Samuel zouden samen niet met succes voor de kwaadaardige Joden kunnen bidden.

De profeten Mozes en Samuel waren belangrijke voorbidders voor het volk Israel (Ex.32:11-13,31,32, 34:8,9, Num.14:13-19, 1Sam.7:9, 12:19,23, Ps.99:6,8).

2 Als zij tegen jou zeggen: “Waar moeten wij heengaan?” zeg (dan) tegen hen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Wie (bestemd) is voor de dood, naar de dood. Wie (bestemd) is voor het zwaard, naar het zwaard. Wie (bestemd) is voor de honger, naar de honger. Wie (bestemd) is voor gevangenschap, naar gevangenschap.”

3 “Ja, Ik zal hen met 4 families vergelden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “het zwaard om te doden, de honden om te verscheuren, de vogels in de lucht en de dieren van de aarde (of het land) om te verslinden en te verwoesten.”

De 4 families of manieren zijn:

1. het zwaard,
2. de honden,
3. de vogels van de hemel of in de lucht,
4. De dieren van de aarde.

4 “Ik zal hen stellen tot een schrikbeeld voor alle koninkrijken van de aarde (of het land) om Manasse, een zoon van Hizkia, de koning van Juda, om wat hij gedaan heeft in Jeruzalem (vgl. 2Kon.23:26, 24:3).”

Koning Manasse (697 – 642) was erg kwaadaardig. Hij liet de afgoden vereren in de tempel van de Here. De verering van de hemellichamen is door deze koning tot grote bloei gekomen. Hij liet zelfs kinderooffers brengen, en veel onschuldige mensen vermoorden (2Kon.21:3-7,16, 2Kron.33:3-7). Daarover was de Here zo boos, dat Hij besloten had, dat het Joodse volk in ballingschap zou gaan (2Kon.21:10-15, 23:26, 24:3,4). Omdat het overgrote deel van het Joodse volk zich niet wilde bekeren, bleef de Here bij zijn besluit.¹⁵⁹

5 “Ja, wie zal medelijden met jou hebben, Jeruzalem? Wie zal jou beklagen? Wie zal een omweg maken om naar jouw welstand (of gezondheid) te vragen?”

6 “Jij (= Jeruzalem) hebt Mij verlaten”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh. “Jij hebt je teruggetrokken. Ik strek mijn hand tegen jou uit, en Ik verwoest je. Ik ben het berouw hebben zat.”

7 “Ik zal hen wannen (of zeven/uitstrooien) met een hooivork (of een hooivork) in de

¹⁵⁹ Door oprechte bekering en het gebed van gehoorzame mensen kan de Here op zijn besluiten terugkomen (Jer.18:7,8).

poorten van het land (of de aarde). Ik maak (hen) kinderloos. Ik laat mijn volk verloren gaan. Van hun wegen zijn zij niet teruggekeerd.”

Graan wordt na het dorsen *gewand*. In die tijd gebeurde dat op een (hoge) plaats waar de wind vrij spel had. Daar werd het gedorste graan met een schep en/of een hooivork omhoog geworpen (Jes.30:24). Het kaf werd dan weggeblazen, en de graankorrels uit de aren bleven over.¹⁶⁰

8 “Talrijker worden hun weduwen voor Mij dan het zand van de zeeën.¹⁶¹ Ik laat over hen, (en) over een moeder, jongemannen komen, een verwoester op de middag. Plotseling laat Ik op haar vallen angst en verschrikkingen.”

Beeld en werkelijkheid lopen in dit vers en in de het volgende dwars door elkaar heen. De Joden zouden worden overvallen door jonge mannen, en een moeder door een verwoester. De Joden worden eveneens als eenheid aangeduid met het woord *moeder*, waarvan de stad Jeruzalem de vertegenwoordig(st)er is. Zo worden ook de jongemannen als een eenheid aangeduid door hun leider: de verwoester.

Zoals een moeder die haar 7 kinderen (7 = een volheid (Rut 4:15, 1Sam.2:5, 2Sam.21:6, 2Kron.29:21)) ziet sneuvelen in onmacht valt, zo zou hetzelfde met het Joodse volk als eenheid en met de stad Jeruzalem gebeuren.

9 “Zij, die er 7 baarde, verkommert. Zij valt in onmacht. Haar zoon gaat overdag nog onder. Zij is beschaamd, en zij is onthutst. Een restant van hen (= de Joden) zal Ik voor het oog van hun vijanden aan het zwaard overgeven,” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Dit alles sluit niet uit, dat ook een moeder van 7 zonen zou moeten meemaken, dat al haar zonen zouden sneuvelen.¹⁶²

In dit vers wordt ook beeldspraak gebruikt. Als de zoon over je ondergaat, en het donker wordt, dan breken er slechte tijden aan (vgl. Am.5:18-20, 8:9,10, Mi.3:6).

Naast de profetieën over zijn volk plaatste de profeet Jeremia binnen het thema *de trieste barendende moeder* in het volgende gedeelte zijn eigen belevenissen. Op een openhartige en eerlijke manier stelde hij zijn onenigheid met God aan de orde.

10 Wee mij, mijn moeder, dat jij mij gebaard hebt; een man van onenigheid en een man van ruzie voor het hele land (of de hele aarde). Ik heb niet uitgeleend, en ze hebben aan mij niet uitgeleend. Ieder van hen vervloekt mij.

Jeremia had geen schulden, en hij had ook niets uitgeleend. Daardoor kon dus geen ruzie ontstaan.

De profeet moest van de Here vaak confronterende boodschappen brengen, die bijna nooit in goede aarde vielen. Hij ging dwars tegen de algemeen heersende opinie in. Vooral door rijke en invloedrijke volksgenoten werd hij daarom erg gehaat (Jer.11:18,19, 18:18-23, 20:1,2,10, enz.).

11 Jahweh heeft gezegd: “Wanneer (of Als/Of) jouw overblijfsel (of jouw rest(ant)) niet voor (of van) het goede is (of Wanneer (of Als/Of) ik jou niet voor (of van) het goede hebt bevrijd (of vrijgelaten)), - als (of wanneer/of) Ik niet in een tijd van onheil (van slechtheid) en

¹⁶⁰ Wat er na het wassen overbleef, moest nog worden gezeefd om het zand eruit te verwijderen.

¹⁶¹ In het Hebreeuws staat hier *zijn* *weduwen*, maar in overeenstemming met oude vertalingen en de context is voor de weergave *hun* *weduwen* gekozen.

Evenals veel andere bijbelgedeelten is ook dit vers in de Dode Zee-rollen verloren gegaan.

¹⁶² Een symbolische interpretatie of beeldspraak hoeft een concrete uitleg niet uit te sluiten, zoals vaak (onbewust) wordt gedacht.

in een tijd van benauwheid met (of door/in) jou (= tussen jou) (met) (= en) de vijand tussenbeide ben gekomen (of het doel heb bereikt/heb laten ontmoeten) ... -

12 zal (dan) ijzer het ijzer en brons (of koper) (van)uit het noorden breken?"

Met *de vijand* worden de ongehoorzame Joden bedoeld, die een grote hekel hadden God en aan zijn profeet.

De profeet Jeremia hield erg veel van zijn volksgenoten. Als er onheil dreigde voor de vijandige Joden, dan bad hij zelfs voor ze (Jer.7:16, 11:14, 14:11). Hij voelde zich één met hen. De Almachtige moest hem echter tegen zijn kwaadaardige en slechte vijanden beschermen, want anders zou het heel slecht met hem aflopen.

Met *ijzer* en *brons* worden sterke metalen genoemd, waarvan wapens werden gemaakt. De vijanden uit het noorden zouden sterke wapens hanteren. De kwaadaardige Joden zouden hier niet tegenop gewassen zijn.

Zolang het overgrote deel van de Joden de Here niet wilde gehoorzamen, zijn profeet wilde het zwijgen wilde opleggen, zou het onheil onafwendbaar zijn. Het Tweestammenrijk Juda zou door de Babylonische legers van de machtige koning Nebukadnezar II (604 – 562) worden veroverd.

Hoewel het Babylonische rijk in het noordoosten lag, wordt het toch aangeduid als het noorden (vgl. Jer.13:20), omdat het heilige land voor grote legers alleen vanuit het noorden en zuiden te bereiken was. In het westen lag de Middellandse Zee, en in het oosten was een grote woestijn. Vanuit Babylonië kwam je via het noorden in het land Israël.

13 "Jouw vermogen en jouw schatten zal Ik zonder prijs als buit geven om al jouw zonden in heel jouw gebied."

Omdat de profeet Jeremia zich één voelde met zijn volk, wordt hij hier samen met de Joden toegesproken. Zijn vermogen en schatten zouden met die van zijn volksgenoten een prooi worden voor de vijand. Als hij zich solidair verklaarde met de vijandige Joden, dan zou hij ook hetzelfde lot moeten ondergaan.

Met *jouw gebied* wordt het heilige land van heel het Joodse volk bedoeld.

14 "Ik zal jouw vijanden brengen in een land (of aarde) (dat/die) jij niet kent, want een vuur is in mijn boosheid aangestoken. Het zal tegen jullie (los)branden."

15 En U (= U echter), U weet (het), Jahweh. Denk aan mij, en zie naar mij om! Wreek mij op mijn vervolgers! Neem door uitstel van uw boosheid mij niet weg. Weet, dat ik om U smaad draag!

Dat de profeet zijn vermogen en schatten kwijt zou raken, was voor hem niet zo belangrijk. De Here wist dat wel. Daarom ging Jeremia daar ook niet op in. Zijn grootste probleem was, dat hij ernstig bedreigd en belaagd werd door zijn vijandige volksgenoten. Als God de berechting van zijn volk zou uitstellen, zou hij dat waarschijnlijk niet overleven. Het leek erop, dat hij binnenkort zou worden vermoord, terwijl de Here hem had beloofd, dat hem niets zou overkomen (Jer.1:18,19). Zijn vertrouwen in de beloften van God stond op het spel. Daarbij was de profeet ervan overtuigd, dat het niet aan hemzelf lag, want hij had de Here toch trouw gediend!

16 Uw woorden werden gevonden. Ik at ze op (vgl. Ezech.3:1-3). Uw woord was voor mij tot blijheid en tot vrolijkheid van mijn hart, want uw naam is over mij uitgeroepen, God Jahweh van de (hemelse) legers.

Een naam over iets uitroepen heeft te maken met iemands bezit (vgl. 14:9). De bezittingen

van de Here dragen ook zijn naam. Jeremia gaf aan, dat Gods naam over hem was uitgeroepen. Hij beschouwde zichzelf dus als een eigendom en dienaar van de Almachtige.

17 Ik heb niet gezeten in een kring van spotters om uitgelaten te zijn. Door uw hand zat ik alleen, want U vulde mij met woede.

18 Waarom is mijn lijden voor altijd, en is mijn wond ongeneeslijk? Het weigert te genezen. U bent voor mij echt als bedrieglijk (of teleurstellend) water dat niet betrouwbaar is.

Het hoge woord was eruit: Gods woorden zijn onbetrouwbaar!?

Daarna wees de Here op een liefdevolle en geduldige manier zijn dienaar terecht. Zijn woorden en beloften zijn niet onbetrouwbaar, maar wel voorwaardelijk (vgl. Jer.18:7,8).

Jeremia kon wel denken, dat hij voor zijn kwaadaardige en vijandige volksgenoten moest opkomen, en voor hen bij God moest bidden, maar dat stelde de Here niet op prijs. Die vijandige Joden haatten Jeremia, omdat ze de woorden en wetten van Jahweh haatten (v.15^b). Van die mensen moest de profeet afstand nemen. Hij mocht zich niet één met hen voelen.¹⁶³ De kostbare kinderen van hemelse Vader moeten worden gescheiden van de kwaadaardige en daarom waardeloze Joden. Goed en kwaad zijn niet te verenigen. Echte liefde is ook rechtvaardig en goed.

Omdat Jeremia veel van zijn volk hield, gaf hij niet graag de onheilsprofetieën van de Here door. Hij probeerde die soms voor zich te houden (Jer.20:7-9). Daarmee dacht hij ook, dat de vijandschap zou verminderen, en hij minder of geen gevaar zou lopen. Het tegenovergestelde gebeurde, want Jahwehs bescherming viel steeds meer weg. Het werd daardoor juist gevaarlijker.

Dat het verkeerd ging in het leven van Jeremia, was zijn eigen schuld. Daarbij verweet hij God, dat zijn woorden onbetrouwbaar zouden zijn. De profeet had door zijn ongehoorzaamheid het juiste zicht op de werkelijkheid verloren.

19 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Als jij omkeert, zal Ik jou laten terugkeren. (Dan) zal jij voor Mij staan. Als jij iets kostbaars scheidt van iets waardeloos, zal jij als mijn mond zijn. Laten zij naar jou omkeren, en jij mag niet terugkeren naar hen.”

Jeremia moest de Here gehoorzamen, en ophouden met bidden en pleiten voor zijn ongehoorzame volksgenoten (Jer.14:11). Als hij zich bekeerde, en het kostbare ging scheiden van het waardeloze, dan mocht hij weer voor God staan, en de mond van de Here zijn. Als profeet zou hij weer zijn woorden mogen brengen.

Voor iemand staan betekent iemand dienen (Deut.10:8, 18:5,7, vgl. Zach.4:14).

Veel Joden moesten zich omkeren naar de profeet van de Here, en Jeremia mocht niet terugkeren naar zijn ongehoorzame volksgenoten. Gods vijanden moesten ook zijn vijanden zijn (2Kron.19:2, Ps.139:21,22).¹⁶⁴

20 “Ik zal jou voor dit volk stellen als een bronzen (en) versterkte muur. Zij zullen tegen jou strijden, en jou niet overwinnen, want Ik ben met jou om je te redden en te bevrijden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Als de Jeremia zich zou bekeren, dan zou ook de beloofde bescherming van God weer terug-

¹⁶³ Van een dergelijk nationalisme of racisme moet de Here niets hebben (Gen.12:3, 28:14, Ps.87, Mat.3:9, Luk.3:8, Joh.8:39, Rom.9:6,7, Gal.3:6-9, enz., vgl. Jona). Hij is er niet alleen voor de Joden, maar voor alle mensen die van Hem houden.

¹⁶⁴ Dit wil niet zeggen, dat we onze persoonlijke vijanden niet moeten liefhebben. Dat moet juist wel, want de Here Jezus heeft ons dat zelf geleerd (Mat.5:43-48, Luk.6:27-35, vgl. Spr.25:21,22). Alleen aan de Here komt de wraak toe (Deut.32:35^a, Rom.12:19, Hebr.10:30).

keren (Jer.1:18,19). Hij hoefde dan ook niet meer bang te zijn voor zijn vijanden, want de beloften van de Here zijn betrouwbaar!

21 “Ik zal jou bevrijden uit de hand van de schurken, en jou verlossen uit de greep van de geweldplegers.”

Gelukkig heeft Jeremia zich bekeerd, en is hij in hoge ouderdom gestorven.¹⁶⁵

¹⁶⁵ Zie het slot van 2.2.De schrijver van het boek Jeremia en zijn tijd.

2. De Joden zullen zwaar worden gestraft.

Hoofdstuk 16:1-17:18

1 Een woord van Jahweh werd tot mij gericht om te zeggen:

2 “Jij mag geen vrouw nemen, en geen zonen of dochters hebben in deze plaats.”

3 Ja, dit heeft Jahweh gezegd over de zonen en de dochters die in deze plaats geboren worden, en over hun moeders die hen baren, en over hun vaders die hen verwekken in dit land:

4 “Aan dodelijke ziekten zullen zij sterven. Zij zullen niet beklaagd, en niet begraven worden. Tot mest op de grond zullen zij zijn. Door het zwaard en de honger zullen zij aan hun einde komen. Hun lijken zullen tot voedsel zijn voor de vogels in de lucht en voor de dieren op de aarde.”

5 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Jij mag geen klaaghuis binnengaan. Jij mag niet gaan om te beklagen, en hen niet condoleren, want Ik heb van dit volk mijn vrede weggenomen”, is een woord van Jahweh: “de goedgunstigheid en het ontfermen.”

6 “Groten en kleinen zullen in dit land sterven. Zij zullen niet worden begraven. Ze zullen hen niet beklagen. Men zal zich geen insnijdingen maken, en men zal zich voor hen niet kaal scheren.”

7 “Zij zullen voor hen geen brood breken voor een rouwende om hem te troosten over een dode. Zij zullen hun niet uit een troostbeker te drinken geven om iemands vader en iemands moeder.”

8 “Jij mag geen feesthuis binnengaan om bij hen te zitten om te eten en te drinken.”

9 Ja, dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Zie, Ik laat uit deze plaats voor jullie ogen en in jullie dagen verstommen een stem van vrolijkheid en een stem van blijheid, een stem van een bruidegom en een stem van een bruid!”

10 “Wanneer jij aan dit volk al deze woorden vermeldt, en zij tegen jou zeggen: “Waarom heeft Jahweh al dit grote onheil over ons uitgesproken? Wat is onze ongerechtigheid, en wat is onze zonde, waarmee wij tegen onze God Jahweh gezondigd hebben?”

11 “Jij zal dan tegen hen zeggen: “Omdat jullie voorvaders Mij hebben verlaten”, is een woord van Jahweh: “en andere goden achterna zijn gegaan, en die hebben gediend, en zich voor hen hebben neergebogen. Mij hebben ze verlaten, en ze hebben zich aan mijn wet niet gehouden.”

12 Jullie, jullie hebben meer kwaad gedaan dan jullie voorvaders. Ziet, iedereen gaat zijn verharde slechte hart achterna door niet naar Mij te luisteren.”

13 “Ik zal jullie wegslingeren uit dit land naar een land dat jullie en je voorvaders niet hebben gekend. Daar zullen jullie andere goden dienen dag en nacht, doordat Ik jullie geen genade zal bewijzen.”

14 “Daarom zie, de dagen komen”, is een woord van Jahweh: “dat niet meer gezegd zal worden: “Zo waar Jahweh leeft, die de zonen van Israël uit het land Egypte heeft laten optrekken”,

15 maar: “Zo waar Jahweh leeft, die de zonen van Israël heeft laten optrekken uit het land van het noorden, en uit al de landen waarheen Hij hen verdreven heeft.” Ik zal hen terugbrengen naar hun land dat Ik aan hun voorvaders gegeven heb.”

16 “Zie, Ik laat veel vissers komen”, is een woord van Jahweh: “en zij zullen hen opvissen. Daarna zal Ik veel jagers laten komen, en zij zullen hen opjagen van elke berg en elke heuvel, en uit de rotsspleten.”

17 “Ja, mijn ogen zijn gericht op al hun wegen. Ze zijn voor Mij niet verborgen, en hun ongerechtigheid is voor mijn ogen niet verhuuld.”

18 “Eerst zal Ik hun ongerechtigheid en hun zonde dubbel vergelden, omdat zij mijn land hebben ontheiligd. Met aas van hun gruwelen en afschuwelijkheden hebben zij mijn erfelijk bezit vervuld.”

19 Jahweh, mijn sterkte en mijn burcht, mijn toevlucht op de dag van benauwdheid. Tot U zullen heidenvolken komen van de einden van de aarde, en zeggen: “Enkel leugen hebben onze voorvaders erfelijk bezeten, leegheid. Niets ervan is nuttig.”

20 Zou een mens voor zich afgoden maken? Het zijn geen goden!

21 “Daarom zie, Ik laat hen deze keer kennen. Ik maak hen mijn hand en mijn kracht bekend. Zij zullen weten, dat mijn naam is: Jahweh.”

1 “De zonde van Juda is geschreven met een ijzeren stift, met een punt van diamant gegrift in het tablet van hun hart en op de horens van hun altaren.”

2 “Zo denken hun zonen aan hun afgodsaltaren en aan hun Asjera-palen bij elke groene boom en op de hoge heuvels.”

3 “Mijn berg in het veld, jouw vermogen en al jouw schatten zal Ik als buit geven, jouw offerhoogten om de zonde in heel jouw gebied.”

4 “Jij zult jezelf moeten losmaken van je erfelijk bezit dat Ik je gegeven heb. Ik zal je jouw vijanden laten dienen in een land dat jij niet kent, want jij hebt een vuur aangestoken in mijn boosheid. Het zal altijd branden.”

5 Dit heeft Jahweh gezegd: “Vervloekt is de dappere kerel die op een mens vertrouwt, en vlees maakt als zijn arm, van wie het hart van Jahweh afwijkt.”

6 “Hij zal zijn als een kale struik in de steppe. Hij ziet niet, of er iets goeds komt. Hij verblijft in dorre plaatsen in de woestijn, een zilt en onbewoond land.”

7 “Gezegend is de dappere kerel die op Jahweh vertrouwt, van wie het vertrouwen Jahweh is.”

8 “Hij zal zijn als een boom aan het water geplant. Hij laat zijn wortels uitlopen tot aan een rivier. Hij merkt het zeker niet, dat er hitte komt. Zijn blad blijft groen. In een jaar van droogte is hij niet bezorgd, en hij houdt niet op om vrucht te dragen.”

9 “Listig is het hart meer dan alles. Ongeneeslijk is het. Wie kan het kennen?”

10 “Ik, Jahweh, doorgrond het hart, en toets de nieren om aan een man te geven overeenkomstig zijn wegen, overeenkomstig de vrucht van zijn daden.”

11 Een patrijs die eieren uitbroedt, en ze niet heeft gelegd, zo is wie zich rijkdom verwert niet door recht. Op de helft van zijn dagen moet hij het verlaten, en bij zijn einde blijkt hij een dwaas te zijn.

12 Troon van heerlijkheid, vanaf het begin verheven, is de plaats van ons heiligdom.

13 Hoop van Israël, Jahweh, allen die U verlaten, zullen worden beschaamd. “Wie zich

voortdurend van Mij afkeren, zullen in de aarde geschreven worden, omdat zij de Bron van levend water, Jahweh, hebben verlaten.”

14 Genees mij, Jahweh, en ik zal genezen zijn. Verlos mij, en ik zal verlost zijn, want U bent mijn loflied.

15 Zie, zij zeggen tegen mij: “Waar is een woord van Jahweh? Laat het toch uitkomen!”

16 Ik echter, ik heb niet aangedrongen om een herder in uw dienst te zijn. Naar de fatale dag heb ik niet verlangd. U weet zelf, wat over mijn lippen kwam. Het is voor uw ogen gebeurd.

17 Word voor mij niet als een verschrikking. U bent mijn toevlucht op een onheilsdag.

18 Laten mijn vervolgers beschaamd worden. Laat mij niet beschaamd worden. Laten zij verschrikt worden. Laat mij niet verschrikt worden. Laat over hen een onheilsdag komen. Breek hen met een dubbele verbreking!

Dit gedeelte sluit aan bij het vorige. De zonde en de afgoderij maakten een bloeiperiode door (Jer.16:12,18,20, 17:1,2), en de berechting van de Here zou niet heel lang meer op zich laten wachten (Jer.16:9,21, 17:3,4). De profeet Jeremia bad niet meer voor zijn volk, en ging ook niet meer voor de kwaadaardige Joden pleiten. Hij stelde zich volledig achter Gods plannen op (Jer.16:19, 17:12-18). Waarschijnlijk was de grote droogte al voorbij, en begonnen daardoor de brutale Joden weer te spotten (Jer.17:15).

1 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot mij (gericht) om te zeggen:

2 “Jij mag geen vrouw nemen, en geen zonen of dochters hebben in deze plaats.”

3 Ja, dit heeft Jahweh gezegd over de zonen en de dochters die in deze plaats geboren worden, en over hun moeders die hen baren, en over hun (voor)vaders die hen verwekken in dit land (of in (= op) deze aarde):

4 “Aan dodelijke ziekten zullen zij sterven. Zij zullen niet beklagd, en niet begraven worden. Tot mest op de grond zullen zij zijn. Door het zwaard en de honger zullen zij aan hun einde komen. Hun lijk(en) zullen tot voedsel zijn voor de vogels in de lucht en voor de dieren van (= op/in) de aarde (of het land) (vgl. Deut.28:26, Jer.7:33).”

Jeremia mocht van de Here niet trouwen, zodat hij geen kinderen zou krijgen. God wilde voorkomen, dat zijn kinderen dit ellendige lot zouden moeten ondergaan (vgl. 1Kor.7:26-28).

5 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Jij mag geen klaaghuis binnengaan. Jij mag niet gaan om te beklagen, en hen niet condoleren, want Ik heb van dit volk mijn vrede weggenomen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “de goedgunstigheid en het ontfermen.”

Er zouden in de nabije toekomst veel mensen sterven. Jeremia mocht daar geen medelijden mee hebben. Hij mocht zich absoluut niet opnieuw solidair voelen met zijn kwaadaardige volksgenoten (vgl. Jer.14:11, 15:19).

6 “Groten (= Ouderen) en kleinen (= jongeren) zullen in dit land (of in (= op) deze aarde) sterven. Zij zullen niet worden begraven. Ze zullen hen niet beklagen. Men zal zich geen insnijdingen maken, en men zal zich voor hen niet kaal scheren.”

Soms sneden mensen zichzelf om bij de zogenaamde afgoden medelijden op te wekken (1Kon.18:25-28). Deze barbaarse gewoonte was volgens de wetten die de Here via de profeet Mozes had gegeven, verboden (Lev.19:28, 21:5^b, Deut.14:1).

Haar afscheren was een teken van rouw (Ezech.7:18, Mi.1:16).

7 “Zij zullen voor hen geen (brood) breken voor een rouwende om hem te troosten over een dode. Zij zullen hun niet (uit) een troostbeker te drinken geven om iemands vader en iemands moeder.”

8 “Jij mag geen feesthuis binnengaan om bij hen te zitten om te eten en te drinken.”

In die slechte tijden vol van kwaadaardigheid met een troosteloze toekomst was er geen enkele reden om feest te vieren. In alle opzichten moest de profeet Jeremia afstand nemen van zijn kwaadaardige volksgenoten.

9 Ja, dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Zie, Ik laat uit deze plaats voor jullie ogen en in jullie dagen verstommen een stem (of een geluid) van vrolijkheid en een stem (of een geluid) van blijheid, een stem (of een geluid) van een bruidegom en een stem (of een geluid) van een bruid (vgl. Jer.7:34, 25:10, 33:11)!”

10 “Wanneer jij aan dit volk al deze woorden vermeldt, en zij tegen jou zeggen: “Waarom heeft Jahweh al dit grote onheil over ons uitgesproken? Wat is onze ongerechtigheid, en wat is onze zonde, waarmee wij tegen onze God Jahweh gezondigd hebben?”

11 “Jij zal (dan) tegen hen zeggen: “Omdat jullie (voor)vaders Mij hebben verlaten”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “en andere goden achterna zijn gegaan, en die hebben gediend, en zich voor hen hebben neergebogen. Mij hebben ze verlaten, en ze hebben zich aan mijn wet niet gehouden.”

12 Jullie, jullie hebben meer kwaad gedaan dan jullie (voor)vaders. Ziet, iedereen gaat zijn verharde slechte hart achterna door niet naar Mij te luisteren.”

Tijdens de regering van de slechte koning Jojakim (608 – 597) beleefde de afgoderij weer een grote bloei.

13 “Ik zal jullie wegslingeren uit dit land (of deze aarde) naar het (= een) land (of aarde) dat (of die) jullie en je (voor)vaders niet hebben gekend. Daar zullen jullie andere goden dienen dag en nacht, doordat Ik jullie geen genade zal bewijzen (vgl. Deut.4:28, 28:36).”

De ongehoorzame Joden zouden in ballingschap worden gevoerd. Daar zouden ze dan de afgoden van hun vijanden naar hartenlust kunnen dienen.

Om de gelovige Joden te bemoedigen neemt in de volgende 2 verzen de profetie een grote stap in de geschiedenis vooruit. Het profetisch perspectief ziet de gebeurtenissen als toppen van bergen die dicht tegen elkaar aan schijnen te liggen. In werkelijkheid is de afstand tussen die 2 bergen veel groter, dan het in eerste instantie lijkt. Wanneer de tijd verstrijkt, en wanneer we dichterbij de toppen komen, zien we, dat ze verder uit elkaar liggen. Zo is het ook hier.

14 “Daarom zie, de dagen komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “dat niet meer gezegd zal worden: “(Zo waar) Jahweh leeft, die de zonen van Israël uit het land Egypte heeft laten optrekken”,

15 maar (of want/(om)dat/Ja.): “Als (of Wanneer) (= Zo waar) Jahweh leeft, die de zonen van Israël heeft laten optrekken (of laten opgaan) (van)uit het land (of de aarde) van het noorden en (van)uit al de landen waarheen Hij hen [daar(heen)] verdreven (of weggejaagd) heeft.” Ik zal hen terugbrengen naar (of op) hun land dat (of die) Ik aan hun (voor)vaders gegeven heb.”

Hoewel het vooruitzicht troosteloos en triest leek, is er na een donkere tijd toch nog een hoopvol perspectief. De ballingschap zou niet eeuwig duren. Na een lange periode van straffen en berechting van kwaadaardige Joden en natuurlijk ook Israëlieten uit het voormalige

Tienstammenrijk, zou en zal er nog een prachtige toekomst zijn voor heel het volk Israël. De Israëlieten uit de 12 stammen zal God uit alle landen waarheen ze waren verdreven, weer terugbrengen in het heilige land. Voor een deel is dat na de 2^e Wereldoorlog al in vervulling gegaan.¹⁶⁶

Na deze 2 prachtige verzen neemt de profetie weer een grote stap terug in de geschiedenis. Helaas moest de berechting van Gods volk nog komen. De vijanden van de Joden worden in het volgende vers vergeleken met vissers en jagers. Zij zouden het volk niet bijeenbrengen, maar verstrooien.

16 “Zie, Ik laat veel vissers komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “en zij zullen hen opvissen (vgl. Am.4:2, Hab.1:15). Daarna zal Ik veel jagers laten komen, en zij zullen hen opjagen van elke berg en elke heuvel, en uit de rotsspleten.”

Bij het naderen van vijandelijke legers, vluchtte de bevolking de bergen in, en verborg zich in rotsspleten (vgl. Richt.6:2, 1Sam.13:6, Jer.4:29). Ook daar zouden de vijanden hen vinden.

17 “Ja, mijn ogen zijn (gericht) op al hun wegen. Ze zijn voor Mij niet verborgen, en hun ongerechtigheid is voor mijn ogen niet verhuld.”

18 “Eerst zal Ik hun ongerechtigheid en hun zonde dubbel vergelden, omdat zij mijn land (of mijn aarde) hebben ontheiligd. Met aas van hun gruwelen en afschuwelijkheden (= afgoden) (v.20)) hebben zij mijn erfelijk bezit vervuld.”

Het volk Israël of Juda wordt in de Bijbel de zoon van God genoemd (Deut.32:6, Jes.63:16, Jer.31:9, Ezech.21:10/15, Hos.11:1, vgl. Mat.2:15). Vergeleken met de heidenen (Hebr.12:7, Op.14:6,7), was Israël de eerste en oudste zoon van de Here (Op.14:1-5). In die tijd erfde in Israël de oudste zoon altijd een dubbel deel (Deut.21:17). Ook van de straf van God erfde Israël het dubbele deel. Dat was dus de erfenis van deze ongehoorzame oudste zoon. Voordat het weer goed wordt tussen de Here en zijn volk Israël, zou en zal het eerst dubbel en dwars Gods straf moeten ondergaan (vgl. Jes.40:2).

Om de afschuw van de afgodsbeelden duidelijk tot uitdrukking te laten komen, worden ze hier met aas vergeleken.

19 Jahweh, mijn sterkte en mijn burcht, mijn toevlucht in (= op) de dag van benauwdheid. Tot U zullen (heiden)volken komen van(uit) de einden van de aarde (of het land), en zeggen: “Enkel leugen hebben onze (voor)vaders erfelijk bezeten, leegheid. Niets ervan is nuttig.”

Veel heidenen van wie hun voorouders altijd de afgoden hebben gediend zouden tot bekering komen, en erkennen, dat de afgoden van hun voorouders helemaal niets voorstellen.

Veel heidenen zijn inmiddels tot bekering gekomen, en hebben Jahweh en zijn zoon Jezus als de enige God aanvaard.

20 Zou een mens voor zich (af)goden maken? Het zijn geen goden!

21 “Daarom zie, Ik laat hen deze keer kennen. Ik maak hen mijn hand en mijn kracht bekend. Zij zullen weten, dat mijn naam is: Jahweh.”

Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). Die naam wordt niet zomaar

¹⁶⁶ Dit alles is niet vervuld, toen een klein deel van de Joden in 537 voor Christus onder leiding van Zerubbabel terugkeerde naar het beloofde land. Die Joden kwamen uit Babylonië, en niet uit alle landen waarheen de Here ze had verdreven of verstrooid. Bovendien zou er verlossing komen voor heel het volk Israël. Slechts heel weinig Israëlieten uit het Tienstammenrijk trokken samen met een deel van de Joden naar het beloofde land.

gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.” Hier betekent het, dat de straffen van God zeker zullen komen, want Hij heet Jahweh. Ook daarin maakt Hij zijn beloften waar.

1 “De zonde van Juda is geschreven met een ijzeren stift, met een punt van diamant gegrift in het tablet van hun hart en op de horens van hun altaren.”¹⁶⁷

In deze verzen (v.1-4) worden de grove zonden van de Joden en het oordeel van God nog eens beschreven.

Vroeger gebruikte men een ijzeren stift met een harde punt om in een tablet van steen of andere harde materialen te graveren (vgl. Job 19:24).

2 “Zo denken hun zonen aan hun (afgods)altaren en aan hun Asjera-palen bij elke¹⁶⁸ groene boom en¹⁶⁹ op de hoge heuvels.”

3 “Mijn berg in het veld, jouw vermogen en¹⁷⁰ al jouw schatten zal Ik als buit geven, jouw (offer)hoogten om (de) zonde in heel jouw gebied.”

Mijn berg in het veld was de hoger gelegen stad Jeruzalem. Die stad met de inwoners was van God. Vijandelijke legers zouden heel het Joodse gebied dat bij de hoofdstad Jeruzalem hoorde, plunderen.

4 “Jij (= het Joodse volk als geheel) zult jezelf moeten losmaken van je erfelijk bezit dat Ik je gegeven heb. Ik zal je jouw vijanden laten dienen in een land dat jij niet kent, want jij hebt een vuur aangestoken in mijn boosheid. Het zal altijd branden.”

De Joodse generatie van die tijd die zich maar niet wilde bekeren, zou voor altijd Gods brandende woede moeten meemaken.

5 Dit heeft Jahweh gezegd: “Vervloekt is de (dappere) kerel die op een mens vertrouwt, en vlees (= een schepsel) maakt als zijn arm, van wie het hart van Jahweh afwijkt.”

Een arm is een teken van kracht.

6 “Hij zal zijn als een kale struik in de steppe. Hij ziet niet, of er iets goeds komt. Hij verblijft in dorre plaatsen in de woestijn, een zilt (= zoutachtig) en onbewoond land (of een zilte en onbewoonde aarde).”

7 “Gezegend is de (dappere) kerel die op Jahweh vertrouwt, van wie het vertrouwen Jahweh is.”

8 “Hij zal zijn als een boom aan het water geplant. Hij laat zijn wortels uitlopen tot aan een rivier. Hij merkt het zeker niet, dat er hitte komt. Zijn blad blijft groen. In een jaar van droogte is hij niet bezorgd, en hij houdt niet op om vrucht te dragen (vgl. Ps.1:3).”

¹⁶⁷ De gangbare (Masoretische) Hebreeuwse tekst heeft hier *jullie altaren* in plaats van *hun altaren*. Op grond van andere handschriften, sommige oude vertalingen en om logische redenen is voor de gebruikte weergave gekozen.

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953, pag. 184.

¹⁶⁸ Het woord *elke* staat in sommige handschriften. Mede om het tekstverband is daarom voor deze weergave gekozen. Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953, pag. 184.

¹⁶⁹ Op grond van een groot aantal handschriften, oude vertalingen en om het taalgebruik is het voegwoord *en* hier weergegeven. Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953, pag. 184.

¹⁷⁰ Op grond van een groot aantal handschriften, oude vertalingen en om het taalgebruik is het voegwoord *en* hier weergegeven (vgl. Jer.15:13).

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953, pag. 185.

9 “Listig is het hart meer dan alles.¹⁷¹ Ongeneeslijk is het. Wie kan het kennen?”

10 “Ik, Jahweh, doorgrond het hart, en toets de nieren [en] om aan een man te geven overeenkomstig zijn wegen, overeenkomstig de vrucht van zijn daden.”

11 Een patrijs die eieren uitbroedt, en ze niet heeft gelegd, (zo) is wie zich rijkdom verwerft [en] niet door recht. Op de helft van zijn dagen moet hij het verlaten, en bij zijn einde blijkt hij een dwaas te zijn.

Blijkbaar geloofde men in die tijd, dat een patrijs ook eieren van andere vogels uitbroedt. Dit idee kan zijn ontstaan, doordat deze vogel soms erg veel eieren legt.

12 Troon van heerlijkheid, vanaf het begin verheven, is de plaats van ons heiligdom.

13 Hoop van Israël, Jahweh, allen die U verlaten, zullen worden beschaamd. “Wie zich voortdurend van Mij afkeren, zullen in de aarde (of het land) geschreven worden, omdat zij de Bron van levend water, Jahweh, hebben verlaten.”

Letters in het zand zullen door de voeten van mensen of dieren, of door de wind of de regen gauw verdwijnen. Zo zou en zal het ook gaan met de namen van de mensen die God niet willen dienen. Hun namen zouden en zullen snel worden vergeten.¹⁷²

Dat gebeurt niet met de namen van de kinderen van de Here. Die blijven in het boek van het leven staan (Ps.69:29, Fil.4:3, Op.3:5, 13:8, enz.).

14 Genees mij, Jahweh, en ik zal genezen zijn (vgl. Ps.6:3, 30:3). Verlos mij, en ik zal verlost zijn, want U bent mijn loflied.

De profeet Jeremia was niet lichamelijk ziek, maar zijn ziel was ziek van verdriet van het brutale spotten van zijn dwaze en kwaadaardige volksgenoten (v.15).

15 Zie, zij zeggen tegen (of naar/tot) mij: “Waar is (het) woord (of (de) zaak) van Jahweh? Laat het toch (uit)komen!”

Veel Joden spotten niet alleen, ze dachten ook, dat de boodschap van Jeremia niet van God kwam, maar voortkwam uit zijn eigen kwaadwillende wensen ten opzichte van zijn volksgenoten. Dat namen ze hem natuurlijk erg kwalijk.

Het was echter pertinent onwaar. Met veel verdriet moest de profeet de zware oordelen van de Here aankondigen (Jer.4:19, 8:18,21,22, 9:1). Jeremia was juist voor zijn volksgenoten opgekomen. Hij had voor hen gebeden en gepleit bij God, totdat Hij hem dat tot 3 keer toe had verboden (Jer.7:16, 11:14, 14:11). De profeet ging er daarna toch mee door. Toen hij daardoor Jahweh dreigde kwijt te raken, koos hij uiteindelijk standvastig voor de Here (Jer.14:13-15:21).

16 En ik (= Ik echter), ik heb (me) niet aangedrongen (of gehaast) om een herder achter U (= een herder in uw dienst) te zijn. [En] naar de erg slechte (of de ongeneeslijke) dag (= de fatale dag/onheilsdag) heb ik niet verlangd. U, U weet (= U weet zelf), wat over mijn lippen kwam. Het is voor uw (aan)gezicht (= voor uw ogen) gebeurd (of geweest/geworden).

¹⁷¹ Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25). (Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur veel voor).

¹⁷² Eeuwen later schreef de Here Jezus namen in het zand. Het waren de namen van de hypocriete Farizeeën en schriftgeleerden. Het grote wonder was, dat Hij de namen kende, en ze opschreef vanaf de oudste. De schijnvromen die deze tekst uit het bijbelboek Jeremia natuurlijk goed kenden, dropen één voor één af (Joh.8:1-11).

17 Word voor mij niet als een verschrikking. U bent mijn toevlucht op een onheilsdag.

18 Laten mijn vervolgers beschaamd worden. Laat mij niet beschaamd worden. Laten zij verschrikt worden. Laat mij niet verschrikt worden. Laat over hen een onheilsdag komen. Breek hen met een dubbele (ver)breking!

De vervolgers van Jeremia haatten de profeet, omdat hij de woorden van God overbracht. Ze wilden, dat hij zou zwijgen. De Here had al aangekondigd, dat Hij hun ongerechtigheid en zonde dubbel zou vergelden (Jer.16:18). Jeremia vroeg om uitvoering van dat vonnis, zodat hij zijn werk in dienst van de Here (beter) kon voortzetten.

3. De heiliging van de sabbat.

Hoofdstuk 17:19-27

19 Zo heeft Jahweh tegen mij gezegd: “Ga en sta in de poort van de zonen van het volk, waardoor de koningen van Juda binnenkomen, en waardoor zij weggaan, en in alle poorten van Jeruzalem.”

20 “Zeg tegen hen: “Hoort een woord van Jahweh, koningen van Juda en heel Juda en alle inwoners van Jeruzalem, die door deze poorten binnenkomen.”

21 Dit heeft Jahweh gezegd: “Past op jullie voor je zielen. Jullie moeten op de sabbatdag geen last dragen, en door de poorten van Jeruzalem binnenbrengen.”

22 “Jullie moeten op de sabbatdag geen last wegbrengen uit jullie huizen, en geen enkel werk doen. Jullie moeten de sabbatdag heiligen, zoals Ik aan jullie voorvaders geboden heb.”

23 “Zij hebben niet geluisterd, en zij hebben niet hun oor gericht. Zij hebben hun nek verhard om niet te luisteren, en om geen vermaning aan te nemen.”

24 “Als jullie echt naar Mij luisteren”, is een woord van Jahweh: “door op de sabbatdag geen last door de poorten van deze stad binnen te brengen, en de sabbatdag te heiligen, door daarop geen enkel werk te doen,

25 dan zullen door de poorten van deze stad binnenkomen: koningen en vorsten die op de troon van David zitten, rijdend op wagens en op paarden; zij, hun vorsten, de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. Deze stad zal voor altijd worden bewoond.”

26 “Zij zullen uit de steden van Juda komen en uit de omstreken van Jeruzalem, uit het land van Benjamin en uit de Laagte, van het Gebergte en uit het Zuiderland, en zij brengen een brandoffer, een slachtoffer, een graanoffer en wierook, en ze brengen een dankoffer in het huis van Jahweh.”

27 “Als jullie niet naar Mij luisteren om de sabbatdag te heiligen, en om geen last te dragen, en op de sabbatdag binnen te komen door de poorten van Jeruzalem, dan zal Ik een vuur aansteken in haar poorten. Het zal de paleizen van Jeruzalem verteren, en het zal niet worden geblust.”

In de wetgeving die de Here via de profeet Mozes aan zijn volk had gegeven, had God verboden om op de sabbatdag te werken (Ex.20:8-11, Deut.5:12-15). Het aan de kant zetten van werk was geen doel op zichzelf, maar een middel om tijd vrij te maken voor God en de medemens (2Kon.11:4-9, Ps.92:1, Mat.21:1-13, Mark.2:23-28, 3:1-5, Joh.27:22-24). Zelfs in de slechte tijd van de profeet Amos hield men zich aan de regels voor de sabbat (Am.8:5).

Waarschijnlijk was in de tijd van de grote droogte (Jer.14 en 15) de behoefte ontstaan om ook op de sabbatdag drinkwater en eten in de stad te brengen. Wat in een noodsituatie was ontstaan, is dan na de droogte zo gebleven.

19 Zo heeft Jahweh tegen (of naar/tot) mij gezegd: “Ga en sta in de poort van de zonen van het volk, waardoor de koningen van Juda binnenkomen, en waardoor zij weggaan, en in alle poorten van Jeruzalem.”

Het is niet met zekerheid bekend welke poort met *de poort van de zonen van het volk* wordt bedoeld. In de rest van de Bijbel wordt deze poort niet genoemd. Omdat de profeet Jeremia uit Anatot kwam, dat in het gebied van de stam Benjamin lag (Jer.1:1, 32:8), kwam hij waarschijnlijk via de Benjaminpoort Jeruzalem binnen (vgl. Jer.37:12,13). Deze poort lag aan de

noordoostkant van de stad Jeruzalem dicht bij de tempel. Het ligt het meest voor de hand om aan die poort te denken.¹⁷³

20 “Zeg tegen hen: “Hoort een woord (of een zaak) van Jahweh, koningen van Juda en heel Juda en alle inwoners van Jeruzalem, die door deze poorten binnenkomen.”

Met het woord *koningen* in het meervoud worden de opeenvolgende koningen bedoeld, en niet alleen de koning die toen regeerde.

21 Dit heeft Jahweh gezegd: “Past op jullie voor je zielen (= leven). Jullie moeten op de sabbatdag geen last dragen, en door de poorten van Jeruzalem binnenbrengen.”

Het binnenbrengen van goederen in Jeruzalem ging vaak ook gepaard met handel drijven (Neh.13:15-18).

22 “Jullie moeten op de sabbatdag geen last wegbrengen uit jullie huizen, en geen enkel werk doen. Jullie moeten de sabbatdag heiligen, zoals Ik aan jullie (voor)vaders geboden heb.”

23 “Zij hebben niet geluisterd, en zij hebben niet hun oor gericht (= niet willen horen). Zij hebben hun nek verhard om niet te luisteren, en om geen vermaning aan te nemen.”

Met de ongehoorzaamheid van de (voor)vaders wordt hier niet alleen de ontheiliging van de sabbat bedoeld. In de tijd van de profeten Hosea, Amos en Jesaja hield men zich formeel aan de regels voor de sabbat (Jes.1:13, Hos.2:10, Am.8:5). Ook klaagden de profeten Micha, Nahum, Zefanja en Habakuk niet over de ontheiliging van de sabbat.

Voor de ontheiliging van de sabbat moeten we veel verder teruggaan in de geschiedenis. Voorvaders van de Israëlieten ontheiligden de sabbat in de woestijn (Ex.16:27, Num.15:32, Ezech.20:13-24).

24 “Als jullie echt naar Mij luisteren”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “door op de sabbatdag geen last door de poorten van deze stad binnen te brengen, en de sabbatdag te heiligen, door daarop geen enkel werk te doen,

25 (dan) zullen door de poorten van deze stad binnenkomen: koningen en vorsten die op de troon van David zitten, rijdend op wagens en op paarden; zij, hun vorsten (= (hoge) ambtenaren), de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. Deze stad zal voor altijd worden bewoond.”

Als het overgrote deel van de inwoners van Jeruzalem waaraan Jeremia deze boodschap moest brengen (v.19), naar de Here zou luisteren, dan zou de hoofdstad voor altijd worden bewoond. De koningen en vorsten op de troon van David zouden rijden op paarden en wagens. Samen met de (hoge) ambtenaren, de mannen (uit de rest) van (het Tweestammenrijk) Juda en de inwoners van Jeruzalem zouden ze door de poorten van de hoofdstad binnenkomen (vgl. Jer.22:4).

Rijden met paarden en wagens was in die tijd koninklijk (2Sam.15:1, 1Kon.1:5).¹⁷⁴

¹⁷³ Opvallend is ook, dat in het Hebreeuws het begrip *de poort van de zonen* en de aanduiding *Benjaminpoort* op elkaar lijken. Het is mogelijk, dat hier een schrijffout is gemaakt, die ook al in de tekst van de Dode Zeerollen voorkomt. Zie eventueel ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953, pag. 201.

¹⁷⁴ Tot de tijd van koning Salomo (972 – 932) had men vrijwel geen paarden in Israël. In die tijd reden aanzienlijke personen zoals Mozes (Ex.4:20), Bileam (Num.22:21), de zonen van Jaïr (Richt.10:4) en de zonen en kleinzonen van Abdon (Richt.12:13,14) nog op ezels. Tijdens de regering van koning David (1012 – 972) begonnen koningen en prinses op muil dieren te rijden (2Sam.13:29, 18:9, 1Kon.1:33,38,44). Toen er gedurende de regering van koning Salomo paarden werden ingevoerd, was het rijden op paarden en wagens iets voor koninklijke

26 “Zij zullen uit de steden van Juda komen en uit de omstreken van Jeruzalem, uit het land van Benjamin en uit de Laagte, van het Gebergte en uit het Zuiderland (= uit de Negev), en zij brengen een brandoffer, een slachtoffer, een graanoffer en wierook, en ze brengen een dankoffer (in) het huis van Jahweh.”

De stad Jeruzalem lag in het zuiden van het gebied van de stam Benjamin. Ten zuidwesten van Jeruzalem lag de Laagte aan de kust van de Middellandse Zee. Ten zuiden van Jeruzalem bevond zich het gebergte van Juda. Verder naar het zuiden en zuidwesten was het Zuiderland. Kortom, vanaf het noorden naar het zuiden worden hier alle gebieden van het Tweestammenrijk opgesomd.

Voor brandoffers werden gedode dieren gebruikt, die helemaal verbrand moesten worden (Lev.1, 3:5).

Slachtoffers bestonden ook uit gedode dieren, maar die werden niet helemaal verbrand. Een deel van het offervlees kon worden gegeten (Lev.7:16,17).

Graanoffers waren onbloedige offers die bestonden uit meel en olijfolie (Lev.2).

De genoemde wierook heeft met het reukoffer te maken. Het moest worden verbrand op het reukofferaltaar, als een teken, dat de gebeden van de gelovigen opstijgen naar de troon van God (Ex.19:5 en 6, Ps.141:2, Luk.1:10, Op.5:8, 8:3,4, 11:1).

Dankoffers (of Lofoffers) konden bestaan uit ongezuurde koeken of vlees. Ze vormden een onderdeel van de vredeoffers. Daarbij werd een maaltijd gehouden (Lev.3, 7:11-15,28-34, 22:29,30).

27 “Als jullie niet naar Mij luisteren om de sabbatdag te heiligen, en om geen last te dragen, en op de sabbatdag binnen te komen door de poorten van Jeruzalem, (dan) zal Ik een vuur aansteken in haar poorten. Het zal de paleizen van Jeruzalem verteren, en het zal niet worden geblust.”

Als de Joden niet naar de Here zouden luisteren, dan zouden al de prachtige gebouwen van Jeruzalem worden verbrand.

Verreweg de meeste Joden hebben helaas niet naar de Here geluisterd. In 586 voor Christus zijn al die prachtige gebouwen van Jeruzalem met de dure huizen van de rijke bovenlaag van het volk door de Chaldeeën in brand gestoken (2Kon.25:8-10, 2Kron.36:19, Jer.39:8, 52:13).¹⁷⁵

personen (Jer.22:4). Het rijden op een paard gold als een bewijs van eer. Zo moest Haman Mordechai op een paard rondleiden (Es.6). Daarnaast werden paarden met (strijd)wagens ook voor de oorlog gebruikt.

¹⁷⁵ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

4. De les bij de pottenbakker.

Hoofdstuk 18:1-17

- 1 Het woord dat van Jahweh tot Jeremia was gericht om te zeggen:
- 2 “Sta op, en daal af naar het huis van de pottenbakker. Daar zal Ik je mijn woorden laten horen.”
- 3 Ik daalde af naar het huis van de pottenbakker. Zie, hij was een werkstuk aan het maken op de draaischijven.
- 4 De pot die hij met de klei aan het maken was, mislukte. Hij maakte daarvan weer een andere pot, zoals het in de ogen van de pottenbakker goed was om te maken.
- 5 Een woord van Jahweh werd tot mij gericht om te zeggen:
- 6 “Kan Ik niet met jullie doen zoals deze pottenbakker, huis van Israël?” is een woord van Jahweh: “Zie, als klei in de hand van de pottenbakker, zo zijn jullie in mijn hand, huis van Israël”
- 7 “Een ogenblik doe Ik een uitspraak over een volk en over een koninkrijk om het uit te rukken, af te breken en te verwoesten.”
- 8 “Bekeert dat volk waarover Ik Mij heb uitgesproken, zich van zijn slechtheid, dan krijg Ik berouw over het kwaad dat Ik het dacht aan te doen.”
- 9 “Een ander ogenblik doe Ik een uitspraak over een volk en over een koninkrijk om het te bouwen en te planten.”
- 10 “Doet het wat kwaad is in mijn ogen, door niet naar mijn stem te luisteren, dan krijg Ik berouw over het goede waarmee Ik zei het goed te doen.”
- 11 “Welnu, zeg toch tegen de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik bereid onheil over jullie, en bedenk tegen jullie een plan. Bekeert jullie toch, een ieder van zijn slechte weg, en verbetert jullie wegen en daden.”
- 12 Zij zeggen: “Er is geen hoop op, want wij zullen onze eigen gedachten volgen, en een ieder wil naar de verharding van zijn slechte hart handelen.”
- 13 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Vraagt toch onder de heidenvolken, wie heeft zoiets gehoord? Iets afgrijselijks heeft de jonge vrouw van Israël gedaan.”
- 14 “Verdwijnt sneeuw van de Libanon van een rots in het veld, of drogen elders koude, stromende wateren op?”
- 15 “Ja, mijn volk heeft Mij vergeten. Voor niets brengen zij reukoffers. Zij zijn gestruikelde op hun wegen, de eeuwige paden, door te gaan op paden van een ongebaande weg
- 16 om hun land tot een verschrikking maken, een grote aanfluiting voor altijd. Ieder die daar doortrekt, zal zich ontzetten, en zal met zijn hoofd schudden.”
- 17 “Als een oostenwind zal Ik hen verstrooien voor de vijand. De nek zal Ik hun tonen, en niet het gezicht, op hun onheilsdag.”

De hoofdstukken 18 tot en met 20 vormen een duidelijke eenheid. Het motief *de pottenbakker en zijn werk* staat erin centraal.¹⁷⁶ Het geheel begint met een duidelijk opschrift (v.1) en wordt begrensd door een gelijkkluidende aanhef in het volgende deel (Jer.21:1).

¹⁷⁶ Een motief is de kleinste concrete eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal.

Voor het bepalen van de tijd waarin deze profetieën zijn ontstaan zijn voldoende gegevens bekend. We kunnen in dit geheel lezen, dat Paschur de hoofdopzichter was in de tempel (Jer.20:1). Tijdens de regering van vazalkoning Zedekia (597 – 586) bekleedde Zefanja een zoon van Maäseja deze functie. Hij had die functie van een zekere Jojada overgenomen (Jer.29:25,26). Toen Jeruzalem aan het einde van Zedekia's regering werd belegerd, was dezelfde Zefanja nog steeds de hoofdopzichter (Jer.21:1,2). Na de verovering van Jeruzalem in 586 voor Christus werd de tempel verwoest. Paschur kan Zefanja dus niet als hoofdopzichter zijn opgevolgd, maar moet aan Jojada vooraf zijn gegaan.

In deze hoofdstukken wordt een belegering en verovering van de hoofdstad nog aangekondigd (v.11,16,17, Jer.19:11-13,15, 20:5). Bij die verovering zou Paschur naar Babel worden gedeporteerd (Jer.20:6). Het gaat hier dus niet over de verovering van Jeruzalem in 586, maar die in 597. Bij die verovering is Paschur dus met koning Jojachin (597) door koning Nebukadnezar II (604 – 562) meegevoerd naar Babel, en Jojada volgde hem als hoofdopzichter op.

De hoofdstukken 18 tot en met 20 zijn dus ontstaan gedurende de regering van koning Jojakim (608 – 597) of heel misschien tijdens de korte regering van koning Jojachin (597). Veel eerder kan het niet zijn, want de algehele openlijke haat tegen de profeet Jeremia en het brute optreden van Paschur waren in die tijd niet mogelijk. De vrome koning Josia (640 – 609) had dit absoluut niet geduld.

1 Het woord (of De zaak) dat (of die) van(uit) Jahweh tot Jeremia was (gericht) (ge-weest/geworden) om te zeggen: ¹⁷⁷

Het lijkt erop, dat iemand anders dit vers als inleiding boven dit gedeelte heeft gezet. Hoogstwaarschijnlijk is dat Jeremia's vriend en helper Baruch (Jer.32:12-16, 36, 43:3,6, 45).

2 “Sta op, en daal af naar het huis van de pottenbakker. Daar zal Ik je mijn woorden laten horen.”

Jeremia moest afdalen om naar de pottenbakker te gaan. Het bedrijf lag dus op een lager terrein, vermoedelijk buiten de stad.

3 Ik daalde af naar het huis van de pottenbakker. Zie, hij was een werkstuk aan het maken op de draaischijven.

De onderste schijf werd bediend door de voeten van de pottenbakker, en op de bovenste lag de klei.

4 De pot die hij met de klei [in de hand van de pottenbakker] aan het maken was, mislukte. Hij maakte daarvan weer een andere pot, zoals het in de ogen van de pottenbakker goed was om te maken (vgl. Jes.29:16, 45:9, 64:8, Rom.9:21).

5 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot mij (gericht) om te zeggen:

6 “Kan Ik niet met jullie doen zoals deze pottenbakker, huis van Israël?” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Zie, als klei in de hand van de pottenbakker, zo zijn jullie in mijn hand, huis van Israël”

De Here is een almachtige Koning. Hij kan met het kwaadaardige huis van Israël doen, wat Hij wil.

¹⁷⁷ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

7 “Een ogenblik doe Ik een uitspraak over een volk en over een koninkrijk om (het) uit te rukken, af te breken en te verwoesten.”

8 “Bekeert dat volk waarover Ik Mij heb uitgesproken, zich van zijn slechtheid, (dan) krijg Ik berouw over het kwaad dat Ik het dacht aan te doen.”

Veel profetieën van Hem zijn ook voorwaardelijk. Het gedrag van een volk of zelfs één mens kan God van mening doen veranderen.

9 “Een (ander) ogenblik doe Ik een uitspraak over een volk en over een koninkrijk om (het) te bouwen en te planten.”

10 “Doet het wat kwaad is in mijn ogen, door niet naar [door] mijn stem (of mijn geluid) te luisteren, (dan) krijg Ik berouw over het goede waarmee Ik zei het goed te doen.”

Omdat deze profetieën van de Here voorwaardelijk zijn, was het nog belangrijker, dat de Joden zich zouden bekeren. Anders zouden ze hun onheil zeker tegemoet gaan.

11 “En nu (= Welnu), zeg toch tegen de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik bereid onheil over jullie, en bedenk tegen jullie een plan. Bekeert jullie toch, een ieder van zijn slechte weg, en (ver)betert jullie wegen en daden.”

12 Zij zeggen: “Er is geen hoop op, want wij zullen onze (eigen) gedachten volgen, en een ieder wil naar de verharding (= de koppigheid) van zijn slechte hart handelen.”

Uit deze uitspraak bleek, dat het overgrote deel van de Joden niet van plan was zich te bekeren.

13 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Vraagt toch onder de (heiden)volken, wie heeft zoiets gehoord? Iets afgrijselijks heeft de jonge vrouw van Israël gedaan.”

14 “Verdwijnt sneeuw van de Libanon van een rots in het veld, of drogen elders koude, stromende wateren op?”

De natuur is standvastig en betrouwbaar. De Joden verlieten de Here steeds opnieuw, en waren onbetrouwbaar.

15 “Ja, mijn volk heeft Mij vergeten. Voor niets brengen zij reukoffers. Zij zijn gestruikeld op hun wegen, de eeuwige (= erg oude) paden, door te gaan (op) paden van een ongebaande weg

16 om hun land (of hun aarde) tot een verschrikking maken, een grote aanfluiting voor altijd. Ieder die daar doortrekt, zal zich ontzetten, en zal met zijn hoofd schudden.”

17 “Als een oostenwind zal Ik hen verstrooien voor de vijand. De nek zal Ik hun tonen, en niet het gezicht, op hun onheilsdag.”

De Here zou ze laten verstrooien als de verzengende oostenwind uit de woestijn.

Door structurele ongehoorzaamheid raakten de Joden over de hele wereld verstrooid. Eerst heeft de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) Jeruzalem veroverd en verwoest. Het overgrote deel van het Joodse volk werd in ballingschap naar Babel gevoerd. Toen slechts een klein deel van het volk terugkeerde uit de ballingschap, heeft het zich niet blijvend bekeerd. Ezra, Nehemia en Maleachi moesten herhaaldelijk waarschuwen, en het volk terugbrengen tot hun God. Na de duidelijke waarschuwingen van de profeet Maleachi sprak de Here eeuwenlang niet meer via zijn profeten tegen de Joden.

Door toenemende kwaadaardigheid kwamen de Joden in 63 voor Christus onder het juk van de Romeinen. Veel Joden waren nog ongehoorzamer, dan de heidenen (Mat.11:21-24, 12:41,42, Luk.10:13,14, 11:31,32). Ze verwierpen hun Verlosser en Koning Jezus Christus.

Ze gaven Hem over aan de Romeinen om te worden gekruisigd. In het bijbelboek Handelingen kunnen we lezen, hoe veel onbekeerde Joden de eerste vervolgers waren van de Christenen (Zie ook 1Tes.2:14-16).

In 70 na Christus werd een massale opstand van de Joden door keizer Vespasianus (69 – 79) en zijn zoon Titus (79 – 81) neergeslagen. De tempel en de stad Jeruzalem werden volledig verwoest (Luk.19:43,44, 21:20-24). Daarna begon de eeuwenlange verstrooiing van de Joden (= diaspora). Veel opstandelingen werden gevangengenomen, en naar Rome gebracht. Anderen vluchtten het land uit.

De achtergebleven Joden herwonnen in 132 onder leiding van Bar Kochba (132 – 135) hun onafhankelijkheid. Drie jaren later werd de massale opstand door de Romeinen neergeslagen. Opnieuw verlieten veel Joden het beloofde land. De zonde en het volgen van satan bracht en brengt verstrooiing.

In de Middeleeuwen zijn de Joden in heel de wereld verschrikkelijk getreiterd, vervolgd, gemarteld en vermoord. Het zwaard bleef hen achtervolgen. Het antisemitisme blijft de kop opsteken. De 2^e Wereldoorlog was daarvan het tragische dieptepunt.

5. Joden uit Jeruzalem zoeken Jeremia's ondergang en dood.

Hoofdstuk 18:18-23

18 Zij zeiden: “Komt, laten wij plannen tegen Jeremia bedenken, want nooit verdwijnt onderwijs uit de wet uit een priester, raad uit een wijze en een woord uit een profeet! Komt, laten we hem treffen met de tong. Wij houden met geen enkel woord van hem rekening.”

19 Zorg voor mij, Jahweh, en luister naar de stem van mijn bestrijders!

20 Zal goed met kwaad vergolden worden, want zij hebben voor mijn ziel een kuil gegraven. Denk aan, hoe ik voor U gestaan heb om ten gunste van hen te spreken om uw grimmigheid van hen af te wenden!

21 Geef daarom hun zonen aan de honger prijs! Lever hen over aan de macht van het zwaard! Laten hun vrouwen van kinderen beroofd en weduwen worden. Laten hun stervelingen worden omgebracht door de dood. Laten hun jonge mannen worden verslagen door het zwaard in de strijd.

22 Laat geschreeuw worden gehoord uit hun huizen, wanneer U plotseling een bende op hen afstuurt, want zij hebben een kuil gegraven om mij te vangen. Zij hebben strikken verborgen voor mijn voeten.

23 U echter, Jahweh, kent heel hun moordplan tegen mij. Bedek hun ongerechtigheid niet. Wis hun zonde voor uw oog niet uit. Laat hen struikelen voor uw ogen. Behandel hen zo in de tijd dat U boos bent.

18 Zij zeiden: “Komt, laten wij plannen tegen Jeremia bedenken, want nooit verdwijnt (onderwijs uit) de wet uit een priester, raad uit een wijze en een woord (of een zaak) (van)uit een profeet! Komt, laten we hem treffen met de tong. Wij houden met geen enkel woord van hem rekening.”

Nooit verdwijnt (onderwijs uit) de wet uit een priester, raad uit een wijze en een woord (of een zaak) (van)uit een profeet was blijkbaar een soort gezegde (vgl. Ezech.7:26). Bij deze mensen zouden ze wel om hulp terecht kunnen om Jeremia een uitspraak te ontlokken, waarmee ze hem konden laten veroordelen. Ze waren uit op een gerechtelijke moord (v.23).

De kwaadaardige Joden wilden, dat Jeremia's mond zou zwijgen, want ze wilden niet naar hem luisteren.

19 Zorg voor mij, Jahweh, en luister naar de stem (of het geluid) van mijn bestrijders!

20 Zal goed met kwaad vergolden worden, want zij hebben voor mijn ziel (= mijn leven) een kuil gegraven. Denk aan, hoe ik voor uw gezicht (= voor U) gestaan heb om ten gunste van hen te spreken om uw grimmigheid van hen af te wenden!

Die Joden vergolden goed met kwaad. Jeremia had nog wel voor ze gebeden en gepleit (Jer.7:16, 11:14, 14:11). Hij had zelfs zijn eigen relatie met God daarvoor op het spel gezet (Jer.15:18-21).

In gehoorzaamheid ging Jeremia niet opnieuw pleiten voor zijn volksgenoten (vgl. Jer.17:18). Ze wilden de profeet niet laten zwijgen, omdat ze in de eerste plaats hem persoonlijk haatten, maar omdat ze aan Gods woorden een hekel hadden. Ze gingen het werk van de Here bewust tegenwerken. De vijanden van de Here moesten eveneens de vijanden van de profeet Jeremia

zijn (2Kron.19:2, Spr.11:10, 29:16^b, Ps.139:21,22).¹⁷⁸ Daarom bad hij om hun ondergang. Hij vroeg om de uitvoering van de berechting die de Here al had laten aankondigen.¹⁷⁹

21 Geef daarom hun zonen aan de honger prijs! Lever hen over aan de handen (= de macht) van het zwaard! Laten hun vrouwen van kinderen beroofd en weduwen worden. Laten hun stervelingen worden omgebracht door de dood. Laten hun jonge mannen worden verslagen door het zwaard in de strijd.

Zonen worden niet gestraft om de slechtheid van hun ouders, maar wel als ze met die slechtheid meedoen.¹⁸⁰ Iedereen is persoonlijk verantwoordelijk (Ezech.18).

22 Laat geschreeuw worden gehoord uit hun huizen, wanneer U plotseling een bende op hen afstuurt, want zij hebben een kuil gegraven om mij te vangen. Zij hebben strikken verborgen voor mijn voeten.

23 En U (= U echter), Jahweh, kent heel hun moordplan tegen mij. Bedek hun ongerechtigheid niet. Wis hun zonde voor uw oog niet uit. Laat hen struikelen voor uw ogen. Behandel hen (zo) in de tijd dat U boos bent.

¹⁷⁸ Dit wil niet zeggen, dat we onze persoonlijke vijanden niet moeten liefhebben, zoals de Here Jezus ons heeft geleerd (Mat.5:43-48, Luk.6:27-35, vgl. Spr.25:21,22). Alleen aan de Here komt de wraak toe (Deut.32:35^a, Rom.12:19, Hebr.10:30).

¹⁷⁹ We hoeven over de juistheid van dit gebed niet te twijfelen, want de Here bestrafte Jeremia niet. Integendeel, hij bleef gewoon Gods beschermde profeet. Ook apostelen vervloekten mensen die het werk van de Here tegenwerkten (Hand.8:20, 1Kor.16:22, Gal.1:8,9, 2Tim.4:14).

¹⁸⁰ Toen Korach, Datan en Abiram in opstand kwamen tegen de leiding van Mozes en Aäron, moesten de anderen zich van hen afzonderen. Wie dat deed, bleef in leven, maar wie dat niet deed werd door de aarde verzwolgen (Num.16). De kinderen van Korach bleven niet bij hun vader, die van Datan en Abiram wel. De kinderen van Korach bleven in leven, die van Datan en Abiram stierven met hun ouders (Num.26:9-11,58, Ps.42:1, 44:1, enz.).

6. De pottenbakkerskruik.

Hoofdstuk 19:1-13

1 Dit heeft Jahweh gezegd: “Ga en koop een pottenbakkerskruik van aardewerk met enige oudsten van het volk en oudsten van de priesters.”

2 “Ga naar het dal van een zoon van Hinnom, die voor de ingang van de Schervenpoort is. Roep daar de woorden uit, die Ik tegen jou zal spreken.”

3 Zeg: “Luistert naar een woord van Jahweh, koningen van Juda en inwoners van Jeruzalem. Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Zie, Ik ga onheil over deze plaats brengen, waardoor bij ieder die ervan hoort, zijn oren zullen tuiten,

4 omdat zij Mij hebben verlaten. Ze hebben deze plaats van Mij vervreemd. Ze hebben daar voor andere goden die zij niet gekend hebben, reukoffers aangestoken. Zij, hun vaders en de koningen van Juda hebben deze plaats met het bloed van onschuldigen vervuld.”

5 “Zij hebben de hoogten van de Baäl gebouwd om hun zonen als brandoffers voor de Baäl in het vuur te verbranden, wat Ik niet geboden, en niet uitgesproken heb, en niet in mijn hart is opgekomen.”

6 “Daarom zie, de dagen komen”, is een woord van Jahweh: “dat deze plaats niet meer zal worden genoemd: “de Tofet en het diepe dal van een zoon van Hinnom”, maar eerder: “het diepe Moorddal.”

7 “Ik zal de plannen van Juda en Jeruzalem in deze plaats verijdelen. Ik zal hen voor hun vijanden laten vallen door het zwaard en door de hand van wie hen naar het leven staan. Ik zal hun lijken aan de vogels in de lucht en aan de dieren op de aarde als voedsel geven.”

8 “Ik zal deze stad maken tot een verschrikking en tot een aanfluiting. Ieder die voorbij trekt, zal zich ontzetten. Hij zal fluiten om al haar tegenslagen.”

9 “Ik zal hen vlees van hun zonen en vlees van hun dochters laten eten. Zij zullen elkaars vlees eten tijdens de belegering en in de kwelling, waarmee hun vijanden en wie hen naar het leven staan, hen zullen kwellen.”

10 “Breek de kruik voor de ogen van de mannen die met jou zijn meegegaan, aan stukken.”

11 “Je moet tegen hen zeggen: “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Zo zal Ik dit volk en deze stad stukbreken, zoals men een pot van een pottenbakker stukbreekt, zodat het niet meer hersteld kan worden. In Tofet zal men hen begraven, omdat er geen andere plaats om te begraven is.”

12 “Zo zal Ik met deze plaats doen”, is een woord van Jahweh: “en met haar inwoners om deze stad prijs te geven als Tofet.”

13 De huizen van Jeruzalem en van de koningen van Juda zullen onrein worden als de Tofetplaats, met alle huizen waar zij op hun daken reukoffers hebben aangestoken voor heel het leger aan de hemel, en drankoffers hebben uitgegoten voor andere goden.

1 Dit heeft Jahweh gezegd: “Ga en koop een pottenbakkerskruik van aardewerk met (enige) oudsten van het volk en oudsten van de priesters.”

Oudsten waren familiehoofden. De eerste oudsten kwamen al vroeg in de geschiedenis van Israël voor (Ex.3:16,18, 4:29, 12:21, enz.). Ze vertegenwoordigde hun familie, en spraken

recht tussen families en personen (Deut.19:12, 21:2-9,18-21, 22:13-21, 25:5-10, Rut 4:1-10). Ook tijdens de ballingschap waren er oudsten (Jer.29:1, Ezech.8:1, 14:1, 20:1,3).

2 “Ga naar het dal van een zoon van Hinnom, die voor de ingang van de Schervenpoort is. Roep daar de woorden uit, die Ik tegen jou zal spreken.”

Hinnom is een naam van vreemde oorsprong. Hij was waarschijnlijk een Jebusiet (Joz.18:16). Het dal van zijn zoon lag ten zuidwesten van de stad Jeruzalem. Daar had men buiten de stadsmuur een speciale offerplaats gemaakt om kinderoffers te brengen. Die kinderen werden geofferd aan de afgod Moloch (= Koning) (Jer.7:31, 32:35).

Koning Josia (640 – 609) verontreinigde het dal van een zoon van Hinnom, zodat niemand meer zijn zoon of zijn dochter aan de afgod Moloch kon offeren. Hij verbrijzelde de gewijde stenen, en hij gooide die plaats vol met opgegraven mensenbotten (2Kon.23:10,13,14, vgl. 2Kon.23:16-18).

Waarschijnlijk werd het verontreinigde dal van een zoon van Hinnom gebruikt voor afval. Dit zou vooral om gebroken aardewerk kunnen gaan, waardoor de dichtstbijzijnde poort Schervenpoort werd genoemd.

3 Zeg: “Luistert naar een woord (of een zaak) van Jahweh, koningen van Juda en inwoners van Jeruzalem. Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Zie, Ik ga onheil over deze plaats (= Jeruzalem) brengen, waardoor bij ieder die ervan hoort, zijn oren zullen tuiten,

4 omdat zij Mij hebben verlaten. Ze hebben deze plaats (van Mij) vervreemd. Ze hebben daar voor andere goden die zij niet gekend hebben, (reuk)offers aangestoken. Zij, hun vaders en de koningen van Juda hebben deze plaats met het bloed van onschuldigen vervuld.”

Met het woord *koningen* in het meervoud worden de opeenvolgende koningen bedoeld, en niet alleen de koning die toen regeerde (vgl. Jer.13:13, 17:20). Deze profetie was ook een waarschuwing voor de toen nog toekomstige koningen.

Onschuldig bloed werd vergoten door afpersing en onderdrukking (Jes.10:1,2, Jer.2:34, 7:6, 22:3,17), gerechtelijke moorden (Jes.5:23, Jer.18:18,23, Mi.7:3), vervolging van de profeten van de Here (2Kon.21:16, Jer.26:20-23, 38:6, Mat.23:37, Luk.13:34), en de vreselijke kinderoffers.

5 “Zij hebben de hoogten van de Baäl (= de Heer/Echtgenoot) gebouwd om hun zonen (als) brandoffers voor de Baäl in het vuur te verbranden, wat Ik niet geboden, en niet uitgesproken heb, en niet in mijn hart is opgekomen (Lev.18:21, 20:2-5, vgl. Ezech.16:20,21).”

De zeer kwaadaardige en slechte koning Achaz (732 – 727) was met deze afschuwelijke en beestachtige praktijken begonnen (2Kon.16:3, 2Kron.28:3).¹⁸¹ Zijn kleinzoon Manasse ging daar uitgebreid mee verder (2Kon.21:6, 2Kron.33:6). Koning Amon (642 – 640) diende de afgoden, zoals zijn vader Manasse dat deed (2Kon.21:19-22, 2Kron.33:21,22). Pas na een eeuw maakte zijn jonge zoon Josia (640 – 609) in 629 of 628 daar een einde aan.

6 “Daarom zie, de dagen komen (binnen)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “(dat) deze (woon/verblijf)plaats niet meer zal worden genoemd: “de Tofet (= de Verbrandingsplaats/Slag) en het (diepe) dal van een zoon van Hinnom”, maar: (of Ja,/want/(om)dat eerder (of liever/als/of) “het (diepe) dal van de moord (of de doodslag/slachtpartij) (= het diepe Moorddal) (vgl. Jer.7:32).”

De Tofet en het dal van een zoon van Hinnom zouden een nieuwe naam krijgen: het diepe

¹⁸¹ Niet alleen zonen gingen door het vuur, maar ook dochters (2Kon.17:17, 23:10).

Moorddal. Er zouden zoveel Joden worden doodgeslagen, dat hun lijken daar onbegraven zouden liggen.

7 “Ik zal de plannen van Juda en Jeruzalem in deze plaats vrijdelen. Ik zal hen voor hun vijanden laten vallen door het zwaard en door de hand van wie hen naar het leven staan. Ik zal hun lijk(en) aan (of voor) de vogels van (= in) de hemel[en] (= de lucht) en aan (of voor) de dieren van (= op/in) de aarde (of het land) als (of tot) voedsel geven (vgl. Deut.28:26).”

8 “Ik zal deze stad maken tot een verschrikking en tot een aanfluiting. Ieder die voorbij trekt, zal zich ontzetten. Hij zal fluiten om al haar (tegen)slagen (vgl. Jer.49:17, 50:13).”

9 “Ik zal hen vlees van hun zonen en vlees van hun dochters laten eten. Zij zullen elkaars vlees eten tijdens de belegering en in de kwelling, waarmee hun vijanden en wie hen naar het leven staan, hen zullen kwellen.”

Ouders zouden zelfs hun eigen kinderen opeten. De Here had via de profeet Mozes al gewaarschuwd, dat dit vreselijke zou gebeuren, als de Israëlieten voortdurend door zouden gaan met hun grove zonden (Deut.28:53-58). Tijdens de belegering van de stad Samaria door de Arameeërs was dat al gebeurd (2Kon.6:28,29).

Deze profetie van Jeremia is in vervulling gegaan, toen in 588 en 586 voor Christus Nebukadnezar II (604 – 562) de hoofdstad Jeruzalem belegerde. Tijdens dat beleg werden ook kinderen opgegeten (Klaag.2:20, 4:10).

10 “Breek de kruik voor de ogen van de mannen die met jou zijn (mee)gegaan, aan stukken.”

11 “Je moet tegen hen zeggen: “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Zo zal Ik dit volk en deze stad stukbreken, zoals men een pot van een pottenbakker stukbreekt, zodat het niet meer hersteld kan worden. In Tofet (= Verbrandingsplaats/Slag) zal men (hen) begraven, omdat er geen (andere) plaats om te begraven is.”

Het aantal lijken zou zo groot zijn, dat een groot deel daarvan naar het verontreinigde Tofet zou worden gebracht.

12 “Zo zal Ik met deze plaats doen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “en met haar inwoners om deze stad prijs te geven als Tofet (= Verbrandingsplaats/Slag).”

13 De huizen van Jeruzalem en van de koningen van Juda zullen onrein worden als de Tofetplaats (= de Verbrandingsplaats/Slagplaats), met alle huizen waar zij op hun (platte) daken (reuk)offers hebben aangestoken voor heel het leger aan de hemel, en drankoffers hebben uitgegoten voor andere goden.

De platte daken van de huizen in die tijd bestonden uit riet en takken, dat deels overdekt was met aarde. Daarop groeide ook wel gras.

Mensen die zich neerbogen voor heel het leger aan de hemel, vereerden allerlei hemellichamen zoals de zon, de maan en de sterren (2Kon.21:5, 23:5). Op die platte daken bouwden de Joden vaak hun altaren om de planeten en sterren nog beter te kunnen zien (2Kon.23:12, Zef.1:5).

Deze profetieën zijn vervuld, toen de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 586 heel het Tweestammenrijk Juda veroverde, en het overgrote deel van de Joodse bevolking naar Babel liet deporteren (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21, Jer.39:1-10, 52:6-29). Jeruzalem werd verwoest, en al de prachtige gebouwen en dure huizen van de rijke bovenlaag van de bevolking zijn door de Chaldeeën in brand gestoken (2Kon.25:8-10, 2Kron.36:19, Jer.39:8, 52:13).

7. De valse profeet Paschur intimideert de profeet Jeremia.

Hoofdstuk 19:14-20:6

14 Jeremia kwam van Tofet, waarheen hem Jahweh had gezonden om te profeteren. Hij ging in de voorhof van het huis van Jahweh staan, en zei tegen heel het volk:

15 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Zie, Ik ga over deze stad en over al haar steden al het onheil brengen, dat Ik tegen haar uitgesproken heb, omdat zij hun nek hebben verhard om niet naar mijn woorden te luisteren.”

1 Paschur, een zoon van de priester Immer, - hij was hoofdopzichter in het huis van Jahweh - hoorde Jeremia deze woorden profeteren.

2 Paschur sloeg de profeet Jeremia. Hij zette hem in het blok dat in de bovenste Benjaminpoort in het huis van Jahweh is.

3 De volgende morgen liet Paschur Jeremia uit het blok gaan. Jeremia zei tegen hem: “Niet Paschur noemt Jahweh jou, maar Magor-Misaviev.”

4 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik ga jou maken tot een verschrikking voor jezelf en voor al jouw vrienden. Zij zullen door het zwaard van hun vijanden vallen. Jouw ogen zullen het zien. Heel Juda zal Ik overgeven in de macht van de koning van Babel. Hij zal hen in ballingschap voeren naar Babel, en hen neerslaan met het zwaard.

5 Heel de rijkdom van deze stad, al haar werk en al haar waardevol bezit, met al de schatten van de koningen van Juda, zal Ik geven in de macht van hun vijanden. Zij zullen ze roven, en zij zullen ze meenemen, en naar Babel brengen.

6 Jij, Paschur, en al jouw huisgenoten, jullie zullen in gevangenschap gaan. Jij zult in Babel komen. Jij zult daar sterven, en daar begraven worden, jij en al jouw vrienden, voor wie jij vals hebt geprofeteerd.

14 Jeremia kwam van [de] Tofet (= Verbrandingsplaats/Slag), waarheen hem Jahweh had gezonden om te profeteren. Hij ging in de voorhof van het huis van Jahweh staan, en zei tegen heel het volk:

15 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Zie, Ik ga over deze stad en over al haar steden al het onheil brengen, dat Ik tegen haar uitgesproken heb, omdat zij hun nek hebben verhard om niet naar mijn woorden te luisteren.”

Jeremia bracht trouw de woorden van de Here aan het Joodse volk over.

1 Paschur, een zoon van de priester Immer, - hij was hoofdopzichter in het huis van Jahweh - hoorde Jeremia deze woorden profeteren.

2 Paschur sloeg de profeet Jeremia. Hij zette hem in het blok dat in de bovenste Benjaminpoort in het huis van Jahweh (= in de tempel) is.

De hoofdopzichter van de tempel meende, dat hij maatregelen tegen Jeremia moest nemen. Paschur gaf zich namelijk uit als profeet (v.6), en Jeremia ging blijkbaar dwars tegen zijn zogenaamde profetieën en valse toekomstvoorspellingen in. Daarom gaf hij hem stokslagen, en sloot hij hem op in een blok in de Benjaminpoort.

Deze poort was niet de gewone Benjaminpoort aan de noordoostkant van de stad Jeruzalem (Jer.37:13, 38:7), maar de bovenste Benjaminpoort van de tempel. Die poort lag aan de

noordkant. Vanuit het gebied van de stam Benjamin kwam men deze poort binnen. Het was de poort van de hoger gelegen binnenste voorhof (vgl. Jer.36:10, Ezech.8:3, 9:2). De Benjaminpoort van de buitenste voorhof lag lager.¹⁸²

3 De volgende morgen liet Paschur Jeremia uit het blok gaan. Jeremia zei tegen hem: “Niet Paschur (= Niet Scheur in stukken) noemt Jahweh jou[w naam], maar Magor-Misaviev (= Verschrikking is van(uit) rondom).”

Verschrikking is van(uit) rondom was een vaststaande uitdrukking die vooral bij Jeremia wel vaker voorkwam (Ps.31:14, Jer.6:25, v.10, 46:5, 49:29).

Mede door de leugenachtige profetieën en intimiderende daden van Paschur waren hij en zijn vriendenkring rondom hem op komende rampen totaal niet voorbereid.

4 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik ga jou maken tot een verschrikking voor jezelf en voor al jouw vrienden. Zij zullen door het zwaard van hun vijanden vallen. Jouw ogen zullen (het) zien. Heel Juda zal Ik overgeven in de hand (= de macht) van de koning van Babel. Hij zal hen in ballingschap voeren naar Babel, en hen (neer)slaan met het zwaard.

5 Heel de rijkdom van deze stad, al haar werk en al haar waardevol bezit, met al de schatten van de koningen van Juda, zal Ik geven in de hand (= de macht) van hun vijanden. Zij zullen ze roven, en zij zullen ze meenemen, en naar Babel brengen.

6 Jij, Paschur, en al jouw huisgenoten, jullie zullen in gevangenschap gaan. Jij zult in Babel komen. Jij zult daar sterven, en daar begraven worden, jij en al jouw vrienden, voor wie jij vals hebt profeteerd.

In 597 voor Christus heeft de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) Jeruzalem veroverd. We mogen zeker aannemen, dat Paschur met al zijn huisgenoten en met al zijn vrienden die de strijd overleefden, toen naar Babel is gedeporteerd, en dat zo deze profetie in vervulling is gegaan.¹⁸³

De wegvoering van bijna heel het Tweestammenrijk Juda (v.4) en de verwoesting van Jeruzalem door de Babyloniërs gebeurde in 586 (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21, Jer.39:1-10, 52:6-29).

¹⁸² In de stad Jeruzalem waren dus 3 Benjaminpoorten. Eén in de stadmuur in het noordoosten van de stad, en 2 in de tempel: de gewone Benjaminpoort en de Benjaminpoorten van het huis van Jahweh.

¹⁸³ Tijdens de regering van koning Zedekia (597 – 586) was Zefanja, een zoon van Maäseja, hoofdopzichter van de tempel. Hij had die functie van een zekere Jojada overgenomen (Jer.29:25,26). Toen Jeruzalem aan het einde van Zedekia's regering werd belegerd, was dezelfde Zefanja nog steeds de hoofdopzichter (Jer.21:1,2). Na de verovering van Jeruzalem in 586 voor Christus werd de tempel verwoest. Paschur kan Zefanja dus niet als hoofdopzichter zijn opgevolgd, maar moet aan Jojada vooraf zijn gegaan.

In deze hoofdstukken wordt een belegering en verovering van Jeruzalem nog aangekondigd (v.11,16,17, Jer.19:11-13,15, 20:5). Bij die verovering zou Paschur naar Babel worden gedeporteerd (v.6). Het gaat hier dus niet over de verovering van Jeruzalem in 586, maar die in 597. Bij die verovering is Paschur dus met koning Jojachin (597) door koning Nebukadnezar II (604 – 562) meegevoerd naar Babel, en Jojada volgde hem als hoofdopzichter op.

8. De geestelijke strijd bij Jeremia.

Hoofdstuk 20:7-18

7 U hebt mij overgehaald, Jahweh, en ik heb mij laten overhalen. U hebt mij gegrepen, en U hebt overwonnen. Ik ben de hele dag belachelijk geworden. Ieder van hen bespot mij.

8 Ja, telkens als ik spreek, schreeuw ik uit: Geweld!” Ik roep: “Verwoesting”, want het woord van Jahweh is voor mij geworden tot smaad en tot spot, de hele dag.

9 Zei ik: “Ik wil aan Hem niet denken, en ik wil niet meer spreken in zijn naam.” Dan werd het in mijn hart als een brandend vuur, opgesloten in mijn botten. Ik was afgemat om het in te houden. Ik kon het niet.

10 Ja, ik heb het gemompel van velen gehoord: “Verschrikking is van rondom. Maak het bekend, wij zullen het bekend maken.” Elke sterveling met wie ik vrede heb, loert op mijn struikelen: “Misschien laat hij zich verlokken. Dan kunnen wij hem overwinnen, en kunnen we wraak op hem nemen.”

11 Jahweh is met mij als een machtige held. Daarom zullen mijn vervolgers struikelen, en tot niets in staat zijn. Zij zullen diep beschaamd staan, omdat zij niet verstandig zijn. Het zal een eeuwige smaad zijn, die niet vergeten zal worden.

12 Jahweh van de hemelse legers, die een rechtvaardige toetst, die nieren en hart ziet, ik zal uw wraak op hen zien, want aan U heb ik mijn rechtszaak toevertrouwd!

13 Zingt voor Jahweh. Looft Jahweh, want Hij bevrijdt de ziel van de arme uit de macht van de schurken.

14 Vervloekt is de dag waarop ik geboren ben. Laat de dag waarop mijn moeder mij heeft gebaard, niet gezegend zijn.

15 Vervloekt is de man die mijn vader het nieuws bracht, en zei: “U hebt een zoon gekregen”, om hem erg blij te maken.

16 Laat die man zijn als de steden die Jahweh onderstboven heeft gekeerd, en Hij had geen spijt. Laat hij ‘s morgens gegil horen, en ‘s middags krijgsgeschreeuw,

17 omdat Hij mij niet in de baarmoeder gedood heeft. Voor mij was mijn moeder mijn graf geworden, en haar baarmoeder was voor altijd zwanger geweest.

18 Waarom toch ben ik uit de baarmoeder weggegaan? Om moeite en verdriet te zien? Mijn dagen eindigen in schande.

Het lijkt er sterk op, dat de volgende verzen vooral zijn ontstaan door de mishandeling van de profeet Jeremia door de valse profeet en tempelhoofdopzichter Paschur. Het kunnen heel goed Jeremia's gevoelens zijn, toen hij de nacht in het blok moest doorbrengen.

7 U hebt mij overgehaald, Jahweh, en ik heb mij laten overhalen. U hebt mij gegrepen, en U hebt overwonnen. Ik ben de hele dag belachelijk geworden. Ieder van hen bespot mij.

Jeremia was niet uit vrije wil profeet geworden. Vanaf het begin zag hij al er erg tegenop (Jer.1:6). De Here had echter al zijn bezwaren aan de kant geschoven, en hem opgedragen om als profeet aan het werk te gaan (Jer.1:7-10,17,18). Jeremia had natuurlijk ongehoorzaam kunnen zijn door Gods opdracht te weigeren, maar dat wilde hij niet. Hij hield van de Here, en liet zich overhalen.

De ernstige profetieën van Jeremia waren nog niet in vervulling gegaan. Mede daarom werd met hem de spot gedreven (vgl. Jer.17:15).

8 Ja, telkens als ik spreek, schreeuw ik uit: Geweld!” Ik roep: “Verwoesting”, want (het) woord (of (de) zaak) van Jahweh is voor mij geworden tot smaad en tot spot, de hele dag.

Als Jeremia echter zijn profetieën voor zich probeerde te houden, dan lukte hem dat niet.

9 Zei ik: “Ik wil aan Hem niet denken, en ik wil niet meer spreken in zijn naam.” (Dan) werd het in mijn hart als een brandend vuur, opgesloten in mijn botten. Ik was afgemat om (het) in te houden. Ik kon (het) niet.

10 Ja, ik heb het gemompel (of het gefluister/het geroddel) van velen gehoord: “Verschrikking is van(uit) rondom (Ps.31:14^a). Maak het bekend, wij zullen het bekend maken.” Elke sterveling met wie ik vrede heb, loert op mijn struikelen: “Misschien laat hij zich verlokken. (Dan) kunnen wij hem overwinnen, en kunnen we [onze] wraak op hem nemen.”

De tegenstanders van Jeremia probeerden hem met halve waarheden aan te klagen bij de rechters (vgl. Jer.18:18). Zelfs zijn naaste familieleden en zijn zogenaamde vrienden waren niet te vertrouwen (vgl. Jer.12:6). Dat was voor de profeet een verschrikking van(uit) rondom.

Jeremia verwachtte echter niet, dat hun slechte plannen zouden lukken, want hij vertrouwde op de hulp en de almacht van zijn echte Vriend.

11 Jahweh is met mij als een machtige held. Daarom zullen mijn vervolgers struikelen, en tot niets in staat zijn. Zij zullen diep beschaamd staan, omdat zij niet verstandig zijn. Het zal een eeuwige smaad zijn, die niet vergeten zal worden.

12 Jahweh van de (hemelse) legers, die een rechtvaardige toetst, die nieren en hart ziet, ik zal uw wraak op hen zien, want aan U heb ik mijn rechtszaak toevertrouwd (vgl. Jer.11:20)!

13 Zingt voor Jahweh. Looft Jahweh, want Hij bevrijdt de ziel (= het leven) van de arme uit de hand (= de macht) van de schurken.

Ondanks dat de relatie van de profeet met God goed was, en hij op Hem vertrouwde, was Jeremia erg ontevreden over zijn leven. Zijn mooie maar ook erg zware taak drukte als een loden last op zijn schouders. Om zich heen zag hij veel kwaadaardigheid, onderdrukking en geweld. In plaats van de Here te vragen om kracht, vervloekte hij zijn situatie.

Op een eerlijke manier wordt ook de zwakte van de profeet aan ons doorgegeven. Hij werd wanhopig, omdat zijn taak hem veel te zwaar leek. Toch gebruikt de Here zwakke mensen in zijn dienst om grote dingen te bereiken.

14 Vervloekt is de dag waarop ik geboren ben. Laat de dag waarop mijn moeder mij heeft gebaard, niet gezegend zijn.

15 Vervloekt is de man die mijn vader het nieuws bracht, en zei: “U hebt een zoon gekregen”, om hem erg blij te maken.

Jeremia verwenste de man die de blijde boodschap van zijn geboorte bracht. Hij hoopte, dat hij als de steden Sodom en Gomorra ondersteboven zou worden gekeerd (Gen.19:24-28).

16 Laat die man zijn als de steden die Jahweh ondersteboven heeft gekeerd, en Hij had geen spijt. Laat hij ‘s morgens gegil horen, en ‘s middags krijgsgeschreeuw,

17 omdat Hij mij niet in de baarmoeder gedood heeft. Voor mij was mijn moeder mijn graf geworden, en haar baarmoeder was voor altijd zwanger geweest.

18 Waarom toch ben ik uit de baarmoeder weggegaan? Om moeite en verdriet te zien? Mijn dagen eindigen in schande.

Een rechtstreeks antwoord van God op deze klacht is hier niet vermeld (vgl. Jer.12:5,6, 15:10-14,19-21). Een indirecte aanwijzing is er wel. Het volgende gedeelte (Jer.21:1-10) gaat

dwars tegen de chronologische volgorde (= tijdsvolgorde) in over de vervulling van een belangrijk deel van Jeremia's profetieën. Het beschrijft de wanhopige Judese vazalkoning Zedekia (597 – 586) tijdens de belegering van Jeruzalem (vanaf december 589 tot en met juni 586) door de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562). Daarna gaat het weer verder met een gedeelte (Jer.21:11-23:8) uit de regeringstijd van vazalkoning Jojakim (608 – 597) en Jojachin (597).

God werd dus niet echt boos op zijn wanhopige dienaar Jeremia, maar bemoedigde hem door hem te wijzen op de zekere vervulling van zijn profetieën. Hij hoefde niet bang te zijn, dat hij zijn dagen in schande zou moeten eindigen, want alle profetieën zouden volledig in vervulling gaan!

5. Deel 5.

Dit deel begint met de ellendige situatie van het Joodse koningshuis. Achtereenvolgens profeetert Jeremia over de koningen Zedekia (597 – 586), Joahaz (609), Jojakim (608 – 597) en Jojachin (597). In plaats van die slechte koningen zal er een hele goede Koning komen, die Spruit wordt genoemd. Hij zal goed over zijn verlore volk regeren (Jer.21-23:8).

Daarna waarschuwt Jeremia de valse profeten (Jer.23:9-40).

Vervolgens vergelijkt de profeet zijn volksgenoten in het heilige land met slechte vijgen. De goede vijgen zijn de weggevoerde Joden in Babel (Jer.24).

Dan volgen de beknopte oordeelsprofetieën over de volken (Jer.25).

1. Delegatie van Zedekia bij Jeremia I.

Hoofdstuk 21:1-10

1 Het woord dat van Jahweh tot Jeremia was gericht, toen koning Zedekia Paschur, een zoon van Malkia, en de priester Zefanja, een zoon van Maäseja, naar hem had gestuurd om te zeggen:

2 “Raadpleeg toch Jahweh voor ons, want Nebukadnezar, de koning van Babel, strijdt tegen ons. Misschien zal Jahweh met ons doen overeenkomstig al zijn wonderen, en trekt hij van ons weg.”

3 Jeremia zei tegen hen: “Dit moeten jullie tegen Zedekia zeggen:”

4 “Dit heeft Jahweh, de God van Israël, gezegd: “Zie, Ik ga het oorlogstuig omdraaien, dat in jullie hand is, en waarmee jullie buiten de muur tegen hen strijden: de koning van Babel en de Chaldeeën die jullie buiten de muur belegeren. Ik zal hen midden in deze stad verzamelen.”

5 “Ik zal tegen jullie strijden met een uitgestrekte hand en met een sterke arm, in boosheid, woede en grote verbolgenheid.”

6 “Ik zal de inwoners van deze stad slaan; mens en dier. In een hevige pestplaag zullen zij sterven.”

7 “Daarna”, is een woord van Jahweh: “zal Ik Zedekia, de koning van Juda, zijn dienaren, het volk, die in deze stad zullen overblijven van de pest, het zwaard en de honger, overgeven in de macht van Nebukadnezar, de koning van Babel, in de hand van hun vijanden en van wie hen naar het leven staan. Die zal hen slaan met de scherpte van het zwaard. Hij zal hen niet sparen, hij zal geen medelijden hebben, en geen genade kennen.”

8 Tegen dit volk moet je zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik houd jullie de weg naar het leven en de weg naar de dood voor:”

9 “Wie in deze stad blijft, zal sterven door het zwaard, de honger of de pest. Wie wegaat, en zich overgeeft aan de Chaldeeën die jullie belegeren, zal in leven blijven, en zijn leven zal hem tot buit zijn.”

10 “Ja, Ik stel Mij ten kwade tegen deze stad op, en niet ten goede”, is een woord van Jahweh: “Zij zal in de macht van de koning van Babel worden overgegeven. Hij zal haar met vuur verbranden.”

Deze verzen zijn ontstaan aan het einde van de regeringstijd van de Judese vazalkoning Zedekia (597 – 586). Hij was tegen de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) in opstand gekomen (2Kon.24:20^b, 2Kron.36:13^a). Daarom was Nebukadnezar II begonnen met de herovering van het Tweestammenrijk Juda. De belegering van de hoofdstad Jeruzalem was al aan de gang (2Kon.25:1). Waarschijnlijk was het beleg nog niet zolang geleden begonnen, want er werd nog buiten de muren van Jeruzalem gevochten (v.4).

1 Het woord (of De zaak) dat (of die) van(uit) Jahweh tot Jeremia was (gericht) (ge-weest/geworden),¹⁸⁴ toen koning Zedekia Paschur, een zoon van Malkia, en de priester Zefanja, een zoon van Maäseja, naar hem had gestuurd om te zeggen:

Het lijkt erop, dat dit vers door een ander als inleiding boven dit gedeelte is gezet. Ook wordt er soms over de profeet Jeremia in de 3^e persoon (hij-vorm) geschreven (v.1,3). Daaruit blijkt, dat niet de profeet zelf, maar iemand anders deze verzen heeft opgeschreven. Hoogstwaarschijnlijk is dat Jeremia's vriend en helper Baruch (Jer.32:12-16, 36, 43:3,6, 45).

De delegatie van koning Zedekia bestond uit 2 personen: Paschur, een zoon van Malkia, en Zefanja, een zoon van Maäseja.¹⁸⁵ Deze Zefanja was priester (Jer.29:25, 37:3, 52:24). Waarschijnlijk was Paschur dus een hoge ambtenaar van de koning.

2 “Raadpleeg toch Jahweh voor ons, want Nebukadnezar,¹⁸⁶ de koning van Babel, strijdt tegen ons. Misschien zal Jahweh met ons doen overeenkomstig al zijn wonderen, en trekt hij van ons weg.”

Ruim een eeuw geleden was de situatie van de stad Jeruzalem ongeveer hetzelfde. In 701 voor Christus werd Jeruzalem belegerd door de Assyrische koning Sanherib (705 – 681). Toen had de vrome koning Hizkia (727 – 697) een delegatie naar de profeet Jesaja gestuurd. Jesaja had de delegatieleden Eljakim en Sebna bemoedigd. De stad Jeruzalem werd toen door de Here bevrijd (2Kon.19, Jes.36 en 37). Op zo'n wonderlijke redding hoopte ook de slechte koning Zedekia (597 – 586).

3 Jeremia zei tegen hen: “Dit moeten jullie tegen Zedekia zeggen:”

Deze keer kwam er echter geen bemoedigende boodschap van de profeet van God.

4 “Dit heeft Jahweh, (de) God van Israël, gezegd: “Zie, Ik ga het oorlogstuig omdraaien, dat in jullie hand is, en waarmee jullie buiten de muur tegen hen strijden: de koning van Babel en de Chaldeeën die jullie buiten de muur belegeren. Ik zal hen middenin deze stad verzamelen.”

Nebukadnezar II had nog niet heel het Tweestammenrijk Juda heroverd. Buiten de muur van Jeruzalem werd nog gevochten. De Here zou deze strijd in het nadeel van de Joden laten verlopen. Daarna zouden de vijandelijkheden zich volledig op de stad Jeruzalem richten. Vervolgens zouden de gevechten binnen de muren van de hoofdstad plaatsvinden.

De Chaldeeën waren oorspronkelijk een volk dat behoorde tot de regerende bovenlaag van het Babylonische rijk.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

¹⁸⁵ Paschur, een zoon van Maäseja, was natuurlijk iemand anders dan hoofdopzichter Paschur, een zoon van Immer (Jer.20:1).

¹⁸⁶ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat in dit bijbelboek vaak *Nebukadrezar*, en soms *Nebukadnezar*. Evenals in het overgrote deel van de Hebreeuwse tekst en in de Griekse handschriften wordt hier in de Nederlandse weergave overal de naam *Nebukadnezar* gebruikt.

5 “Ik zal tegen jullie strijden met een uitgestrekte hand en met een sterke arm, in boosheid, woede en grote verbolgenheid.”

6 “Ik zal de inwoners van deze stad slaan; mens en dier. In een hevige pestplaag zullen zij sterven.”

7 “Daarna”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “zal Ik Zedekia, de koning van Juda, zijn dienaren, het volk,¹⁸⁸ die in deze stad zullen overblijven van de pest, het zwaard en de honger, overgeven in de hand (= de macht) van Nebukadnezar, de koning van Babel, in de hand van hun vijanden en van wie hen naar het leven staan. Die zal hen slaan met de scherpte van het zwaard. Hij zal hen niet sparen, hij zal geen medelijden hebben, en geen genade kennen.”

8 Tegen dit volk moet je zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik houd jullie de weg naar het leven en de weg naar de dood voor:”

9 “Wie in deze stad blijft, zal sterven door het zwaard, de honger of de pest. Wie weggaat, en zich overgeeft aan de Chaldeeën die jullie belegeren, zal (in) leven (blijven), en zijn leven zal hem tot buit zijn.”

10 “Ja, Ik stel Mij ten kwade tegen deze stad op, en niet ten goede”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Zij zal in de hand (= de macht) van de koning van Babel worden (over)gegeven. Hij zal haar met vuur verbranden.”

Hoewel Jeremia iedereen aanraadde om naar de Chaldeeën te gaan, deed hij dat zelf niet. Hij hoefde niet op die manier zijn leven te redden, want God had hem zijn bescherming beloofd (Jer.1:18,19, 15:20,21). In opdracht van de Here bleef de profeet trouw op zijn post

In 586 voor Christus heroverde koning Nebukadnezar II (604 – 562) de Joodse hoofdstad. Tijdens de verovering van Jeruzalem werden heel veel mensen met het zwaard gedood, en de mooie huizen van de rijke Joden en de tempel werden verbrand. De soldaten en jonge mannen die aan het zwaard ontkwamen, werden met veel andere Joden meegenomen naar Babel. Nebukadnezar II liet de zonen van Zedekia en de Joodse adel voor de ogen van de vazalkoning vermoorden. Daarna liet hij Zedekia aan beide ogen blind maken. Ook hij werd naar Babel weggevoerd. Hij stierf daar in de gevangenis (2Kon.25:1-12, 2Kron.36:17-20, Jer.37:8, 39:1-7, 52:6-14).

¹⁸⁷ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

¹⁸⁸ In de meeste Hebreeuwse handschriften staat hier *...het volk, en die...* In enkele Hebreeuwse handschriften en de belangrijkste oude vertalingen ontbreekt hier het voegwoord *en*. Om logische redenen is voor deze weergave gekozen. Waarschijnlijk is het voegwoord hier per vergissing toegevoegd. In de Dode Zeerollen is dat gedeelte van dit vers verloren gegaan.

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953, pag. 224.

2. Profetieën over het koningshuis.

Hoofdstuk 21:11-23:8

1. Inleiding. (hoofdstuk 21:11-22:9)

11^a Voor het koningshuis van Juda.

11^b Luistert naar een woord van Jahweh,

12 huis van David. Dit heeft Jahweh gezegd: “Verschaft ‘s ochtends recht. Redt wie beroofd is, uit de macht van wie onderdrukt. Anders laait mijn woede op als een vuur. Het zal om jullie slechte daden onuitblusbaar branden.”

13 “Zie, Ik zal jou! Jij die daar zetelt in het dal, rots in de vlakte!” is een woord van Jahweh: “Jullie, die zeggen: Wie zal naar ons afdalen, en wie zal in onze woningen binnenkomen?”

14 “Ik zal jullie naar de vrucht van jullie daden vergelden”, is een woord van Jahweh: “Ik zal in zijn woud een vuur aansteken. Het zal alles rondom zich verteren.”

1 Dit heeft Jahweh gezegd: “Daal af naar het huis van de koning van Juda, en spreek daar dit woord:”

2 “Zeg: “Luister naar een woord van Jahweh, koning van Juda, die op de troon van David zit, jij, jouw dienaren en jouw volk, die door deze poorten binnenkomen.”

3 Dit heeft Jahweh gezegd: “Doet recht en gerechtigheid. Redt wie beroofd is, uit de macht van wie onderdrukt. Behandelt een vreemdeling, wees en weduwe niet slecht, en gebruik geen geweld. Vergiet geen onschuldig bloed in deze plaats.”

4 “Ja, als jullie dit doen, dan zullen door de poorten van dit huis koningen binnengaan, die zitten op de troon van David, die rijden in wagens en op paarden: hijzelf, zijn dienaren en zijn volk.”

5 “Als jullie niet naar deze woorden luisteren, heb Ik bij Mijzelf gezworen”, is een woord van Jahweh: “dat dan dit huis een puinhoop zal worden.”

6 Ja, dit heeft Jahweh gezegd over het huis van de koning van Juda: “Een Gilead ben jij voor Mij, de top van de Libanon. Zie, Ik maak van jou een woestijn met onbewoonde steden!”

7 “Ik zet verwoesters voor jou klaar, ieder met zijn wapentuig. Die zullen jouw mooiste ceders omhakken, en in het vuur gooien.”

8 “Veel heidenvolken zullen aan deze stad voorbijtrekken. Ze zullen tegen elkaar zeggen: “Waarom heeft Jahweh zoiets met deze grote stad gedaan?”

9 “Zij zullen zeggen: “Omdat zij het verbond van hun God Jahweh verlaten hebben, en zich voor andere goden hebben neergebogen, en die zijn gaan dienen.”

Dit gedeelte begint met de titel *Voor het koningshuis van Juda*. Verschillende profetieën uit de regeringstijd van meerdere koningen zijn onder deze titel bij elkaar gevoegd en min of meer chronologisch (= in tijdsvolgorde) geordend. Na een algemene inleiding (Jer.21:11-22:9) gaat het over de op elkaar volgende vazalkoningen Joahaz (609) (Jer.22:10-12), Jojakim (608 – 597) (Jer.22:13-19) en Jojachin (597) (Jer.22:20-30). De inleiding en de ordening van dit gedeelte zijn misschien tijdens de korte regering van vazalkoning Jojachin tot stand gekomen.

11^a Voor het koningshuis van Juda.

De waarschuwingen van de profeet waren niet alleen voor de regerende vazalkoning bedoeld, maar voor alle personen die bij het koninklijk huis en de hofhouding hoorden. Daarom staan deze verzen (v.11,12) in het meervoud (vgl. Jer.22:2-5).

11^b Luistert naar een woord (of een zaak) van Jahweh,

12 huis van David. Dit heeft Jahweh gezegd: “Verschaft ‘s ochtends recht. Redt wie beroofd is, uit de hand (= de macht) van wie onderdrukt. Anders laait mijn woede op als een vuur. Het (zal) om jullie slechte daden onuitblusbaar [ver]branden.”

Koning David (1012 – 972) was door de Here aangewezen als stichter van dit eeuwige koningshuis (2Sam.7:8-16).

Verdraaiing van het recht en een oneerlijke rechtspraak had de Here via zijn profeet Mozes nadrukkelijk laten verbieden (Ex.23:2,3, Lev.19:15).

13 “Zie, Ik zal jou! Jij die daar zetelt in het dal, rots in de vlakte!” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Jullie, die zeggen: Wie zal naar ons afdalen, en wie zal in onze woningen binnenkomen?”¹⁸⁹

Aan de zuidkant van de stad Jeruzalem stond tegenover het Kidrondal het koninklijk paleis op een steile rotswand. Het paleis lag lager dan de rest van de stad, maar het was moeilijk bereikbaar. Vanuit de stad moest je afdalen om bij het paleis met alle wooneenheden te komen (vgl. Jer.22:1). Daar voelden de bewoners zich veilig.

14 “Ik zal jullie naar de vrucht van jullie daden vergelden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Ik zal in zijn woud een vuur aansteken. Het zal alles rondom zich verteren.”

Met *zijn woud* wordt hier het paleis van Jeruzalem bedoeld. Voor de bouw van het paleis was zoveel cederhout van de Libanon gebruikt, dat er een woud bomen voor nodig was. Het werd daarom ook *het Woud van de Libanon* genoemd (1Kon.7:1-3, 10:17,21, 2Kron.9:16,20, vgl. Jer.22:6).

Het paleis van de koning en alles daar omheen zou met vuur worden verbrand. Dat is in 586 voor Christus vervuld, toen koning Nebukadnezar II (604 – 562) de stad Jeruzalem veroverde (2Kon.25:8-10, 2Kron.36:19, Jer.39:8, 52:13).

1 Dit heeft Jahweh gezegd: “Daal af naar het huis van de koning van Juda, en spreek daar dit woord:”

2 “Zeg: “Luister naar een woord (of een zaak) van Jahweh, koning van Juda, die op de troon van David zit, jij, jouw dienaren en jouw volk, die door deze poorten binnenkomen.”

Blijkbaar stond Jeremia bij een poort van het koninklijk paleis om de koning en zijn hofhouding te waarschuwen.

3 Dit heeft Jahweh gezegd: “Doet recht en gerechtigheid. Redt wie beroofd is, uit de hand (= de macht) van wie onderdrukt. Behandelt een vreemdeling, wees en weduwe niet slecht, en gebruikt geen geweld. Vergiet geen onschuldig bloed in deze plaats.”

¹⁸⁹ Sommige uitleggers denken bij de rots in de vlakte aan de stad Jeruzalem. De hoofdstad lag op een grote hoge heuvel, en was zelf weer omringt door nog hogere bergen (vgl. Ps.125:2). Toch is dit niet erg waarschijnlijk. Als de belegeraars de heuvel van Jeruzalem moesten beklimmen om de stad te veroveren, kan men moeilijk over afdalen spreken.

Via de wetten van Mozes had de Here al gezegd, dat de vreemdeling, de wees en de weduwe goed behandeld moesten worden (Deut.10:18, 14:29, 24:17-22, 27:19). Ook het vergieten van onschuldig bloed was in strijd met de wet (Deut.27:25).

4 “Ja, als jullie dit [woord] doen, (dan) zullen door de poorten van dit huis koningen binnengaan, die zitten op de troon van David, die rijden in wagens en op paarden: hij(zelf), zijn dienaren en zijn volk.”

5 “Als jullie niet naar deze woorden (of deze zaken) luisteren, heb Ik bij Mijzelf gezworen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “dat (dan) dit huis [tot] een puinhoop zal worden.”

6 Ja, dit heeft Jahweh gezegd over het huis van de koning van Juda: “Een Gilead ben jij voor Mij, de top van de Libanon. Zie, Ik maak van jou een woestijn (met) onbewoonde steden!”

Gilead lag ten oosten van de Jordaan. Vooral het gebied rond en ten noorden van de rivier de Jabbok wordt daarmee bedoeld (Deut.3:10). Daar groeiden veel eiken en naaldbomen. *De Libanon* is een bergrug in Syrië ten noorden van het Tienstammenrijk. De cederbomen van de Libanon waren erg bekend (Richt.9:15^b, 2Kon.14:9, 2Kron.25:18, Ps.92:13^b).

Het paleis van *de koning van Juda* wordt hier vergeleken met Gilead en Libanon, omdat er voor de bouw daarvan heel veel hout is gebruikt (vgl. Jer.21:14). Dat paleis zou worden als een woestijn met onbewoonde steden: een woest gebied dat vroeger bewoond was.

7 “Ik zet verwoesters voor jou klaar, ieder met zijn wapentuig. Die zullen jouw mooiste ceders omhakken, en in het vuur gooien.”

8 “Veel (heiden)volken zullen aan deze stad voorbijtrekken. Ze zullen tegen elkaar zeggen: “Waarom heeft Jahweh zo iets met deze grote stad gedaan?”

9 “Zij zullen zeggen: “Omdat zij het verbond van hun God Jahweh verlaten hebben, en zich voor andere goden hebben neergebogen, en die zijn gaan dienen (vgl. Deut.29:24-26, 1Kon.9:8,9).”

De publieke afgoderij was tijdens de regering van de slechte koning Jojakim (608 – 597) weer snel opgebloeid, en ging onder de regering van koning Jojachin (597) gewoon door.

In het jaar 586 voor Christus is het paleis van de Judese koningen verbrand (2Kon.25:8-10, 2Kron.36:19, Jer.39:8, 52:13).

2. Profetie over Joahaz. (hoofdstuk 22:10-12)

10 Huilt niet om de dode, en klaagt niet om hem. Huilt liever om hem die weggaat, want hij zal niet terugkeren, en zijn geboorteland zien.

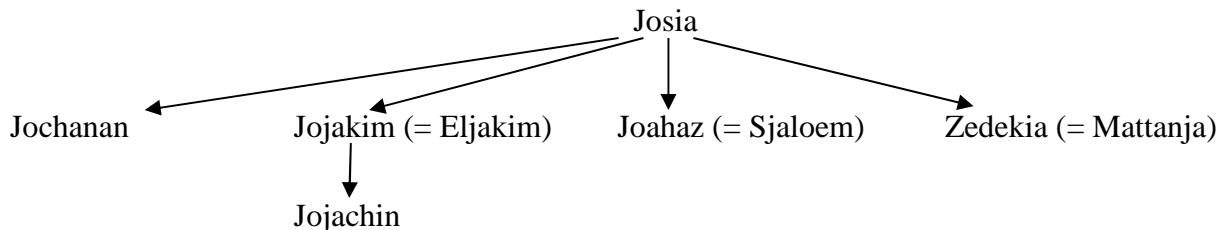
11 Ja, dit heeft Jahweh gezegd over Sjaloom, een zoon van Josia, de koning van Juda, die in plaats van zijn vader Josia koning is geworden, die uit deze plaats vertrokken is: “Hij zal daar niet meer terugkeren.”

12 “Ja, in de plaats waarheen zij hem in ballingschap hebben gevoerd, daar zal hij sterven. Dit land zal hij niet meer zien.”

In de rest van hoofdstuk 22 gaat het over de afzonderlijke koningen. Eerst is koning Joahaz (609) aan de beurt. Hij was de 3^e zoon van de vrome koning Josia (640 – 609). Het is opmerkelijk, dat bij de opvolging de oudste zoon van Josia werd gepasseerd (2Kron.36:2,5).

Blijkbaar wilde het volk een anti-Egyptisch gezinde koning op de troon (2Kon.23:30, 2Kron.36:1).

Farao Necho II (609 – 594) liet dit niet over zijn kant gaan. Hij zette 3 maanden later de slechte koning Joahaz af, en maakte zijn oudste broer Eljakim (= God richt op/laat opstaan) koning in zijn plaats. Jochanan (= Jahweh is genadig) was hoogstwaarschijnlijk al gestorven.¹⁹⁰ De farao gaf Eljakim de naam Jojakim (= Jahweh richt op/laat opstaan). Hij nam Joahaz mee naar Egypte. Daar stierf hij in de gevangenis (2Kon.23:32-34, 2Kron.36:2-4).

10 Huilt niet om de dode, en klaagt niet om hem. Huilt liever om hem die weggaat, want hij zal niet terugkeren, en zijn geboorteland zien.

De dode waarover men niet hoefde te huilen en te klagen, was koning Josia (640 – 609). Hij was in Megiddo gesneuveld in een zinloze strijd tegen het leger farao Necho II (609 – 594) (2Kon.23:29,30, 2Kron.35:20-25). De gesneuvelde koning was een vrome koning, een dienaar van God. Hij mocht, en mag bij zijn hemelse Vader zijn.

Het lot van koning Joahaz (609) was veel slechter. Hij was door de farao gevangengezet, en zou in de gevangenis sterven (2Kon.23:34^b).

11 Ja, dit heeft Jahweh gezegd over Sjaloem (= Beloning/Vergoeding), een zoon van Josia, de koning van Juda, die in plaats van zijn vader Josia koning is geworden, die uit deze plaats vertrokken is: “Hij zal daar niet meer terugkeren.”

Joahaz (= Jahweh heeft (hem) (vast)gegrepen (of vastgehouden)) heette, voordat hij koning werd, Sjaloem (1Kron.3:15).¹⁹¹

12 “Ja, in de plaats waarheen zij hem in ballingschap hebben gevoerd, daar zal hij sterven. Dit land (of Deze aarde) zal hij niet meer zien.”

Deze profetie is ook uitgekomen. Joahaz zat de rest van zijn leven in een Egyptische gevangenis (2Kon.23:33,34).

¹⁹⁰ Als Jochanan (= Jahweh is genadig) nog zou leven, dan zou hij de rechtmatige troonopvolger zijn. In dit hoofdstuk (v.24–30) wordt over Jojachin (597), de oudste zoon van Jojakim (608 – 597), geschreven als de rechtmatige troonopvolger. Hij zou in die tijd als de zegelring aan Gods rechterhand kunnen functioneren. (Hij functioneerde echter niet als een onderkoning van God. Hij was een opstandige vazalkoning van de Babylonische koning die zijn vader Jojakim als vazalkoning had aangesteld.) De Here zou echter het rechtmatige koningschap aan een ander nageslacht van koning David (1012 – 972) geven (Zie de uitleg van de verzen 24-30).

¹⁹¹ De genoemde volgorde van de zonen van koning Josia (640 – 609) in 1Kron.3:15 is in strijd met de leeftijden van die zonen in het 2^e bijbelboek Koningen en ook Kronieken. Joahaz (= Jahweh heeft (hem) (vast)gegrepen (of vastgehouden)) was 2 jaren jonger dan Jojakim (2Kon.23:31,36, 2Kron.36:2,5). Zedekia (597 – 586) was duidelijk jonger dan die twee. Nadat vazalkoning Jojakim (608 – 597) 11 jaren had geregeerd, was Zedekia nog maar 21 jaren oud (2Kon.24:18, 2Kron.36:11). Waarschijnlijk heeft de volgorde in 1Kron.3:15 ook te maken met de regeringstijd. Joahaz (609) heeft maar kort geregeerd, en is daarom als minder belangrijk achteraan geplaatst. Kortom, er staat alleen dat Jochanan (= Jahweh is genadig) de oudste was, en bij de andere 3 zonen van Josia speelt de leeftijd een onderschikte rol.

3. Profetie over Jojakim. (hoofdstuk 22:13-19)

13 Wee hem, die zijn huis bouwt met ongerechtigheid, en zijn zalen boven met onrecht; die zijn naaste voor niets laat werken, en hem zijn loon niet geeft.

14 Die zegt: “Ik zal mij een huis van formaat bouwen, en ruime zalen boven.” Hij hakt er voor zichzelf vensters uit, overdekt het met cederhout, en schildert het rood.

15 Ben je een koning, doordat je warmloopt voor cederhout? Heeft jouw vader niet gegeten en gedronken? Hij heeft recht en gerechtigheid gedaan? Met hem was het toen goed.

16 “Hij behartigde het recht van de ellendige en de arme. Toen was het goed. Is dat niet het kennen van Mij?” is een woord van Jahweh.

17 “Nee, jij hebt nergens je ogen en je hart voor behalve voor jouw hebzucht, voor het vergieten van onschuldig bloed, en voor het begaan van onderdrukking en geweld.”

18 Daarom heeft Jahweh dit gezegd over Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda: “Ze zullen niet om hem klagen: “Ach mijn broer”, en: “Ach zus.” Ze zullen niet om hem klagen: “Ach heer”, of: “Ach majesteit!”

19 “Met een ezelsbegravenis zal hij begraven worden: weggesleept en weggeworpen buiten de poorten van Jeruzalem.”

De kwaadaardige koning Jojakim (608 – 597) regeerde als een despoot. Hij trok zich van niemand iets aan (Jer.26:20-23, 36:20-26). Hoewel het volk krom moest liggen om de zware belastingen aan farao Necho II (609 – 594) op te brengen, wilde Jojakim zich geen luxe ontzeggen. Hij wilde in een mooi en groot paleis wonen.

13 Wee hem, die zijn huis bouwt met ongerechtigheid, en zijn zalen boven met onrecht; die zijn naaste voor niets laat werken, en hem zijn loon niet geeft.

14 Die zegt: “Ik zal mij een huis van formaat bouwen, en ruime zalen boven.” Hij hakt er voor zichzelf vensters uit, overdekt (het) met ceder(hout), en schildert (het) rood.

15 Ben je een koning, doordat je warmloopt voor ceder(hout)? Heeft jouw vader niet gegeten en gedronken? Hij heeft recht en gerechtigheid gedaan? Met hem was (het) toen goed.

Koning Josia (640 – 609), de vader van koning Jojakim, diende de Here. Het ging met hem veel beter dan met zijn kwaadaardige en ongehoorzame zonen. Zijn macht nam geleidelijk toe. Hij was de laatste onafhankelijke koning van het Tweestammenrijk Juda. Zijn zonen waren slechts vazalkoningen van farao en later van de Babylonische koning.

16 “Hij behartigde het recht van de ellendige en de arme. Toen was (het) goed. Is dat niet het kennen van Mij?” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Koning Josia liet in zijn daden zien, dat hij de Here persoonlijk goed kende, en God zegende hem.

Jojakim deed niet zoals zijn vader. Integendeel, hij behandelde zijn onderdanen slecht, en diende de Here niet. Daardoor kende hij God ook niet.

17 “Nee, jij hebt nergens je ogen en je hart (voor) behalve voor jouw hebzucht, voor het vergieten van onschuldig bloed, en voor het begaan van onderdrukking en geweld.”

De slechte vazalkoning Jojakim deinsde er niet voor terug om onschuldig bloed te vergieten (Jer.26:20-23).

18 Daarom heeft Jahweh dit gezegd over Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Ju-

da: “Ze zullen niet om hem klagen: “Ach mijn broer”, en: “Ach zus.” Ze zullen niet om hem klagen: “Ach heer”, of: “Ach majesteit!”

Toen de vrome koning Josia stierf, treurde de hele bevolking van het Tweestammenrijk, en er werden klaagliederen gemaakt en gezongen (2Kron.35:24^b,25). Die eer zou Jojakim niet krijgen. Hij zou ook niet eervol worden begraven.

19 “Met een ezelsbegrafenis zal hij begraven worden: weggesleept en weggeworpen buiten de poorten van Jeruzalem (Jer.36:30^b).”

Een ezel was een onrein dier. Als zo'n dier stierf, dan werd het buiten een stad naar de kant van de weg gesleept. Dan kon het door de roofdieren worden opgegeten, en uiteindelijk vergaan. Koning Jojakim zou dus niet eens worden begraven, maar als een onrein dier aan de kant van de weg worden gelegd.

In de Bijbel kunnen we nergens lezen, dat vazalkoning Jojakim (608 – 597) is begraven. Er staat alleen, dat hij is gestorven (2Kon.24:6).¹⁹² Het ligt daarom voor de hand, dat deze profetie gewoon in vervulling is gegaan.¹⁹³

4. Profetie over Jojachin. (hoofdstuk 22:20-30)

20 Klim de Libanon op, en schreeuw het uit! Laat op de Basan jouw stem klinken! Schreeuw het uit vanaf Abarim, want al jouw minnaars zijn gebroken!

21 “Ik heb in tijden van voorspoed tegen jou gesproken. Jij zei: “Ik wil niet luisteren.” Dat is je weg van jouw jeugd af aan, dat jij niet naar mijn stem geluisterd hebt.”

22 De wind zal al je herders weiden, en jouw minnaars zullen in gevangenschap gaan. Ja, dan zal jij door al jouw slechtheid beschaamd staan en te schande worden.

23 Jij, die woont in de Libanon, jij, die bent genesteld in de ceders. Hoe zal jij zuchten, als jou weeën overkomen, pijn als van een barende vrouw!

24 “Zo waar Ik leef, is een woord van Jahweh: “als Chonjahu, een zoon van Jojakim, de koning van Juda, een zegelring aan mijn rechterhand zou zijn, dat Ik jou daarvan zou afrukken.”

25 “Ik zal jou geven in de macht van hen die jou naar het leven staan, in de hand van hen voor wie jij erg angstig bent: in de hand van Nebukadnezar, de koning van Babel, en in de hand van de Chaldeeën.”

26 “Ik zal jou en jouw moeder, die jou gebaard heeft, wegslingeren naar een ander land, waar jullie niet geboren zijn. Daar zullen jullie sterven.”

27 “Naar het land waarnaar zij hunkeren om daar terug te keren, daarheen zullen zij niet terugkeren.”

28 Is deze man, Chonjahu een afgedankte, stukgeslagen kruik, of een pot die niemand leuk vindt? Waarom zijn zij, hij en zijn nageslacht, weggeslingerd; zijn ze weggeworpen naar een land, dat zij niet kennen?

29 Land, land, land, luister naar een woord van Jahweh.

¹⁹² In het 2^e bijbelboek Kronieken wordt zijn sterven niet eens vermeld.

¹⁹³ Het is opmerkelijk, dat vazalkoning Jojakim (608 – 597) zo vroeg is gestorven. Hij is maar 36 jaar geworden (2Kon.23:36). Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus is hij door koning Nebukadnezar II (604 – 562) gedood. Zijn lichaam mocht niet worden begraven, maar werd voor de muren van Jeruzalem neergegoooid. (Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 6:3.)

30 Dit heeft Jahweh gezegd: “Schrijft deze man als kinderloos op; een kerel die in zijn dagen geen geluk zal hebben, want het zal aan niemand van zijn nageslacht lukken om op de troon van David te zitten, en weer in Juda te regeren.”

Vazalkoning Jojachin (597) was een zoon van vazalkoning Jojakim (608 – 597) en een kleinzoon van koning Josia (640 – 609). Hij regeerde maar ruim 3 maanden. In die korte tijd bleek, dat ook hij erg slecht was (2Kon.24:8,9, 2Kron.36:8,9).

20 Klim de Libanon op, en schreeuw (het uit)! Laat op de Basan jouw stem (of jouw geluid) klinken! Schreeuw (het uit) vanaf Abarim, want al jouw minnaars zijn gebroken!

De Libanon is een gebergte dat ten noorden van het vroegere Tienstammenrijk lag. Basan lag in het noorden, ten oosten van het Meer van Galilea. Abarim is een gebergte langs de oostkant van de Dode Zee.

Vanaf deze 3 hooggelegen gebieden moest het worden uitgeschreeuwd van verdriet en ellende. Geen berg leek hoog genoeg om het geklaag te laten horen.

De minnaars en herders van de koning waren de leiders van het volk (vgl. Jer.2:8, 3:15, 23:1-5, v.22).

21 “Ik heb in tijden van [je] voorspoed tegen jou gesproken. Jij zei: “Ik wil niet luisteren.” Dat is je weg van jouw jeugd af aan, dat jij niet naar [door] mijn stem (of mijn geluid) geluisterd hebt.”

22 De wind zal al je herders weiden, en jouw minnaars zullen in gevangenschap gaan. Ja, dan zal jij door al jouw slechtheid beschaamd (staan) en te schande worden.

De herders van de koning zouden door de wind worden geweid. Zij zouden evenals de vazalkoning Jojachin zelf in 597 door de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) in ballingschap worden gevoerd. Het Joodse volk zou van zijn leiders, zijn hoogopgeleide en bekwame mensen, worden beroofd (2Kon.24:14-16).

23 Jij, die woont in de Libanon, jij, die bent genesteld in de ceders. Hoe zal jij zuchten, als jou weëen overkomen, pijn als van een barende (vrouw)!

Met *de Libanon* wordt hier het koninklijk paleis in Jeruzalem bedoeld. Het werd ook wel *het Woud van de Libanon* genoemd (1Kon.7:1-3, 10:17,21, 2Kron.9:16,20, vgl. Jer.21:14). Voor de bouw van het paleis gebruikte men veel cederhout (v.14,15), dat afkomstig was van de talrijke cederbomen op de Libanon (Richt.9:15^b, 2Kon.14:9, 2Kron.25:18, Ps.92:13^b).

24 “(Zo waar) Ik leef, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “[dat] als Chonjahu, een zoon van Jojakim, de koning van Juda, een zegel(ring) aan mijn rechterhand zou zijn, dat Ik jou daarvan zou afrukken.”

Jojachin (= Jahweh (be)vestigt/stelt vast) wordt hier Chonjahu (= Jahweh is standvastig geweest) genoemd (vgl. Jer.24:1). Misschien werd hij zo genoemd, voordat hij ging regeren. Veel vazalkoningen kregen in die tijd een andere naam, als ze de troon beklommen.¹⁹⁴

Na koning Josia (640 – 609) waren er geen wettige koningen meer, die door God waren aangesteld. Joahaz (609) werd door het volk op de troon gezet (2Kon.23:30, 2Kron.36:1), terwijl hij niet de rechtmatige troonopvolger was (2Kron.36:2,5). Jojakim (608 – 597) was wel de rechtmatige opvolger, maar hij functioneerde als vazalkoning van de farao en later als vazal van koning Nebukadnezar II (2Kon.23:34, 24:1, 2Kron.36:3,4,10).

¹⁹⁴ Zo veranderde hoogstwaarschijnlijk Sjaloom in Joahaz, Eljakim werd Jojakim, en de naam Mattanja (= Geschenk van Jahweh) werd vervangen door Zedekia (= Rechtvaardig is Jahweh).

Als een koninklijke zegelring van God zou het geslacht van vazalkoning Jojachin niet meer functioneren. Zo'n ring werd in die tijd door koningen gebruikt als een soort handtekening om brieven en wetten te bekrachtigen (1Kon.21:8). Jojachin (597) en zijn nageslacht zouden dus het aan David beloofde recht op het (onder)koningschap van God kwijt raken.

25 “Ik zal jou geven in de hand (= de macht) van hen die jou naar het leven staan, in de hand van hen voor wie jij (erg) angstig bent: in de hand van Nebukadnezar, de koning van Babel, en in de hand van de Chaldeeën.”¹⁹⁵

26 “Ik zal jou en jouw moeder, die jou gebaard heeft, wegslingeren naar het (= een) ander land (of andere aarde), waar jullie niet geboren zijn. Daar zullen jullie sterven.”

De moeder van de koning had in die tijd een machtige en voorname positie aan het hof (1Kon.15:13, 2Kon.10:13, 2Kron.15:16, vgl. Jer.13:18). Vooral als de koning nog erg jong en onervaren was.

27 “Naar het land (of de aarde) waarnaar zij hunkeren¹⁹⁶ om daar terug te keren, daarheen zullen zij niet terugkeren.”

28 Is deze man, Chonjahu een afgedankte, stukgeslagen kruik, of een pot die niemand leuk vindt? Waarom zijn zij, hij en zijn nageslacht, weggeslingerd; zijn ze weggegooid naar het (= een) land (of aarde), dat (of die) zij niet kennen?

Deze profetie is in 597 voor Christus en de jaren daarna al in vervulling gegaan. Vazalkoning Jojachin, zijn moeder en zijn kinderen zijn door Nebukadnezar II (604 – 562) naar Babel gedeporteerd (2Kon.24:12,15). Hoewel Jojachin in 561 door koning Evil-Merodach (562 – 560) is vrijgelaten uit de gevangenis, zijn hij en zijn moeder nooit teruggekeerd naar het heilige land (2Kon.25:27-30, Jer.52:31-34).

29 Land (of Aarde), land (of aarde), land (of aarde), luister naar een woord (of een zaak) van Jahweh.

30 Dit heeft Jahweh gezegd: “Schrijft deze man (= Jojachin) (als) kinderloos op; een kerel (die) in zijn dagen geen geluk zal hebben, want het zal aan niemand van zijn nageslacht lukken om op de troon van David te zitten, en weer in Juda te regeren.”

Deze profetie is in haar volle omvang in vervulling gegaan. Jojachin kreeg wel kinderen en kleinkinderen (v.28, 1Kron.3:17-24), maar die kwamen niet meer op de troon waar ook koning David (1012 – 972) had geregeerd.

God veranderde wel zijn plannen, maar bleef trouw aan de belofte die Hij aan David had gedaan. Hij had aan David een eeuwig koningschap beloofd (2Sam.7:16). Na de ballingschap zei de profeet Haggai, dat de Here Zerubbabel als de koninklijke zegelring aan zijn hand zou doen (Hag.2:24).

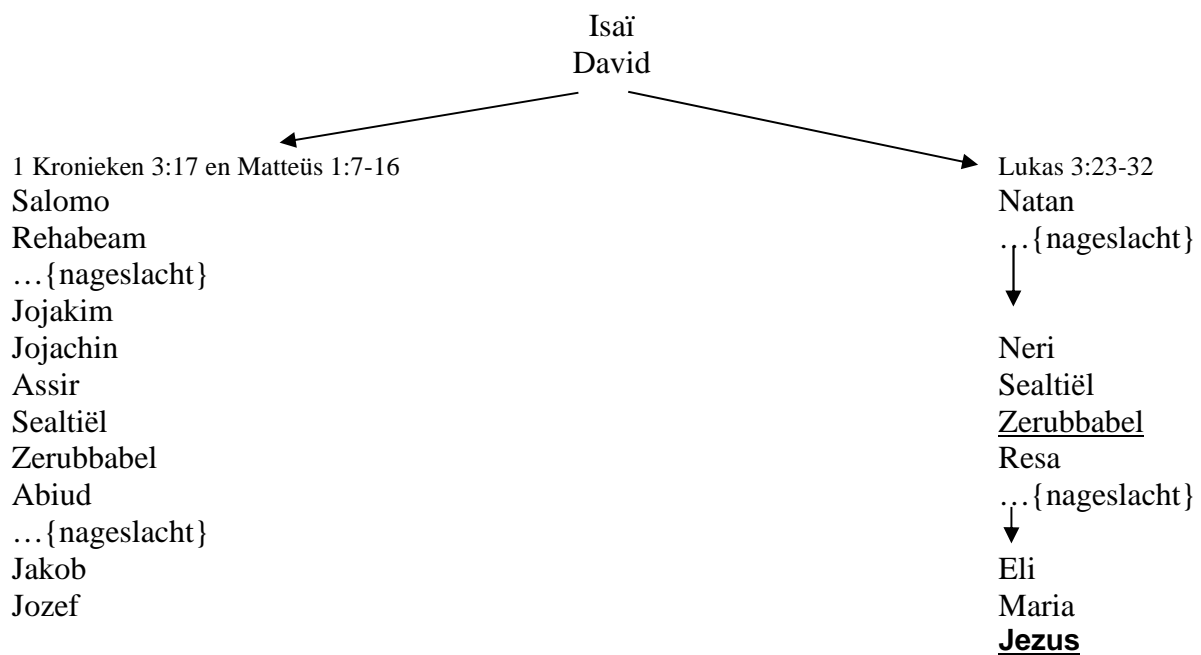
Deze Zerubbabel kan dus niet de Zerubbabel zijn, die in het evangelie van Matteüs wordt genoemd (1Kron.3:17 en Mat.1:7-12). Die Zerubbabel was een nakomeling van Jojachin, en dat nageslacht had de Here uitgesloten van de troon van David (Jer.22:30). Het evangelie van Matteüs was in eerste instantie aan de Joden gericht. Het geeft bij het geslachtsregister van de Here Jezus de mannelijke lijn weer, die eindigt bij Jozef. We weten echter, dat Jozef niet de echte vader van Jezus was.

In Lukas (3:23-31) lezen we over een andere Zerubbabel. Deze Zerubbabel is een nakomeling

¹⁹⁵ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

¹⁹⁶ Letterlijk: waarvoor zij hun ziel opheffen.

van Natan. Hij was een jongere broer van koning Salomo (2Sam.5:14, 1Kron.3:5, Jes.11:1,2, Hag.2:24). Aangezien de arts Lukas zijn evangelie in de eerste plaats aan de van oorsprong heidense Theofilus (= Vriend van God) schreef, trok hij zich weinig aan van de Joodse cultuur. De mannelijke lijn van de (koninklijke) stamvaders was voor hem veel minder interessant. Bij de Romeinse cultuur, die in dit opzicht veel meer op de onze lijkt, was de gewone realiteit veel belangrijker. Daarom is het voor de hand liggend, dat Lukas in zijn geslachtslijst de voorouders van Maria de moeder van de Here Jezus weergeeft. Dit verklaart, waarom Lukas met een geslachtslijst kwam, die sterk afwijkt van die uit Matteüs (1).

Men meende, dat Jezus een zoon van Jozef was, maar in werkelijkheid was Hij een (klein)-zoon van (H)Eli, de vader van Maria. Die lezing is in de nieuwere bijbelvertalingen ten onrechte niet mogelijk. In de (herziene) Statenvertaling echter wel.¹⁹⁷ (Tip! Gebruik voor bijbelstudie ook de (herziene) Statenvertaling.) “*En Hij, Jezus, begon omtrent 30 jaren (oud) te wezen, zijnde, alzo men meende, (de) zoon van Jozef, den (zoon) van Heli, ...* (Luk.3:23).”

Vanwege de slechtheid van het nageslacht van koning Salomo (972 – 932) ging God verder met het nageslacht van Natan. Jezus is dus een nakomeling van Natan, een jongere broer van Salomo, en een zoon van David (1012 – 972) en Batseba (1Kron.3:5 en Luk.3:31, vgl. Zach.12:12,13). De Messiaanse belofte die God aan David had gedaan, werd bij koning Jojachin (597) weggehaald. De Here hakte die boom om (vgl. Jes.11:1,2^a).¹⁹⁸ De Here zou Zerubbabel die van Natan afstamde, als zegelring gaan gebruiken (Hag.2:24). Daarmee werd het recht op het eeuwige koningschap overgedragen aan Zerubbabel en zijn nakomelingen.

5. Profetieën over de rechtvaardige Spruit. (hoofdstuk 23:1-8)

1 “Wee de herders, die de schapen uit mijn wei ombrengen en verstrooien”, is een woord van Jahweh.

¹⁹⁷ Zie hiervoor ook de vertaling uit het Aramese Nieuwe Testament van E. Nierop, 2009.

¹⁹⁸ Jes.11:1,2^a: Er zal een twijgje (= Natan een zoon van David) voortkomen uit de tronk van Isaï (= David), en een scheut uit zijn wortels zal vrucht dragen. Op Hem (= Jezus) zal de Geest van Jahweh rusten, ... Toen de Here Jezus door Johannes de Doper werd gedoopt, daalde de Geest van God op Jezus neer in de vorm van een duif (Matteüs 3:16, Marcus 1:9-11 en Lukas 3:21,22).

2 Daarom heeft Jahweh, de God van Israël, dit gezegd over de herders die mijn volk weiden: “Jullie hebben mijn schapen verstrooid en verstoten, en jullie hebben niet naar ze omgezien. Zie, Ik ga jullie je slechte daden vergelden”, is een woord van Jahweh.

3 “Ik zal zelf de rest van mijn schapen verzamelen uit al de landen waarheen Ik ze verdreven heb. Ik zal ze laten terugkeren naar hun kooi, en zij zullen vruchtbaar zijn, en zich vermenigvuldigen.”

4 “Ik zal herders over hen laten opstaan, die hen zullen weiden. Zij zullen niet meer bang zijn, niet onthutst zijn, en zij zullen niet gemist worden”, is een woord van Jahweh.

5 “Zie, er komen dagen”, is een woord van Jahweh: “waarin Ik aan David een rechtvaardige Spruit zal laten opstaan. Hij zal als koning regeren, en verstandig handelen. Hij zal recht en gerechtigheid doen in het land.”

6 In zijn dagen zal Juda worden verlost, en Israël veilig wonen. Dit is zijn naam waarmee men Hem zal noemen: “Jahweh is onze rechtvaardigheid.”

7 “Daarom zie, er komen dagen”, is een woord van Jahweh: “waarin men niet meer zal zeggen: “Zo waar Jahweh leeft, die de zonen van Israël uit het land Egypte heeft laten optrekken”

8 maar: “Zo waar Jahweh leeft, die het nageslacht van het huis van Israël heeft laten optrekken, en die het heeft laten aankomen uit het land van het noorden en uit al de landen waarheen Hij hen verdreven heeft. Zij zullen op hun eigen grond wonen.”

1 “Wee de herders, die de schapen uit mijn wei ombrengen en verstrooien”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

De herders waren de leiders van het volk (vgl. Jer.2:8, 3:15, 23:1-5, v.22). Door hun slechte leiding raakten de schapen verstrooid. In de toekomst zouden de Israëlieten en Joden zelfs over de hele wereld worden verspreid.

2 Daarom heeft Jahweh, (de) God van Israël, dit gezegd over de herders die mijn volk weiden: “Jullie hebben mijn schapen verstrooid en verstoten, en jullie hebben niet naar ze omgezien. Zie, Ik ga jullie je slechte daden vergelden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

3 “Ik zal zelf de rest van mijn schapen verzamelen uit al de landen waarheen Ik ze verdreven heb. Ik zal ze laten terugkeren naar hun kooi, en zij zullen vruchtbaar zijn, en zich vermenigvuldigen.”

De Here echter zou en zal zijn schapen weer bij elkaar brengen. Hij is de goede Herder (vgl. Ps.100:3, Ezech.34, Joh.10:11-15). Hij zal zijn volk weer in aantal laten toemen (Ezech.36:11).

4 “Ik zal herders over hen laten opstaan, die hen zullen weiden. Zij zullen niet meer bang zijn, [zij zullen] niet onthutst zijn, en zij zullen niet gemist worden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

De Here zal goede leiders over zijn volk Israël aanstellen. Die leiders zullen van God houden, en Hem dienen. Vooral daardoor zullen ze in staat zijn om goed leiding te geven.

5 “Zie, er komen dagen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “(waarin) Ik aan David een rechtvaardige Spruit zal laten opstaan. Hij zal als koning regeren, en verstandig handelen. Hij zal recht en gerechtigheid doen in het land (of in (= op) de aarde).”

De Spruit uit het nageslacht van koning David (1012 – 972) is de Here Jezus (Jes.11:1,2,

Jer.33:15, Zach.3:8, 6:12).¹⁹⁹ Met behulp van goede herders (v.4) zal Hij in het heilige land als koning regeren.

Na zijn dood en opstanding regeert de Here Jezus al als koning (Dan.7:13,14, Mat.28:18). In de toekomst zal Hij goede herders onder zijn volk laten opstaan. Dan zal er vrede en veiligheid komen in het heilige land.²⁰⁰

6 In zijn dagen zal Juda worden verlost, en Israël veilig wonen. Dit is zijn naam waarmee men Hem zal noemen: “Jahweh is onze rechtvaardigheid.”²⁰¹

De verlossing uit alle landen zal niet alleen gelden voor de Joden uit het Twestammenrijk Juda, maar ook voor het Tienstammenrijk Israël. Heel Israël, dat bestaat uit 12 stammen, zal worden behouden.

7 “Daarom zie, er komen dagen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “(waarin) men niet meer zal zeggen: “(Zo waar) Jahweh leeft, die de zonen van Israël uit het land Egypte heeft laten optrekken”,

8 maar (of want/(om)dat/Ja.): “Als (of Wanneer) (= Zo waar) Jahweh leeft, die het nageslacht van het huis van Israël heeft laten optrekken (of laten opgaan), en die (het) heeft laten (aan)komen (van)uit het land (of de aarde) van het noorden en (van)uit al de landen waarheen Hij hen [daar(heen)] verdreven (of weggejaagd) heeft.²⁰² Zij zullen op hun (eigen) grond (of land) wonen.”

Deze profetieën zijn met de terugkeer van de ballingschap in 537 voor Christus onder leiding van Zerubbabel niet in vervulling gegaan. Er zou verlossing komen voor heel het volk Israël, en de bevolking zou minstens even talrijk zijn als vroeger (Ezech.36:11). Ook zou het overgrote deel van heel Israël zich bekeren, en zich door hun Koning Jezus laten leiden. Dat alles is nog niet gebeurd.

Na enkele reformaties na de ballingschap werd een alsmaar groter deel van Joodse volk steeds ongehoorzamer. Het werk van de priester Ezra, en het kordate en hardhandige optreden van de landvoogd Nehemia kon de keiharde harten van de meeste Joden niet veranderen. Na de duidelijke waarschuwingen van de profeet Maleachi sprak God eeuwenlang niet meer via zijn profeten tegen de Joden.

Het land verslond nog steeds zijn kinderen door de voortdurende oorlogen. Na de verovering

¹⁹⁹ De Here had aan koning David (1012 – 972) beloofd, dat zijn koningshuis voor eeuwig zou bestaan (2Sam.7:16,29, 1Kron.17:14). Dat betekent, dat uit zijn nageslacht de eeuwige Koning Jezus geboren zou worden. De Here Jezus is na zijn dood en opstanding naar de hemel gegaan, en regeert daar al (Dan.7:13,14, Mat.28:18, Hand.1:9-11). Op de nieuwe aarde zal Hij ook tussen de mensen gaan wonen (Op.21:22,23, 22:3).

²⁰⁰ De Here Jezus zal in die tijd niet naar de aarde komen. Hij sprak in zijn voorspellingen en gelijkenissen over één terugkomst (Mat.24:17–44, 25, Mark.13:26, Luk.21:25–27).

Nadat de Messias Jezus vanaf de Olijfberg naar boven voer, kwam Hij de hemel binnen, en nam Hij plaats aan de rechterhand van God de Vader (Luk.24:50,51, Hand.1:9, Dan.7:13,14). Jezus zit nu aan de rechterhand van God (Hand.7:55,56, Rom.8:34, Ef.1:20-22, Kol.3:1, Op.3:21). In de Bijbel staat, dat Hij daar zal blijven, totdat de hemelse Vader zijn vijanden heeft verslagen (Ps.110:1, Mat.22:44,45, Mark.12:36, Hand.2:33-36, Hebr.1:13, 10:12,13). God zal eerst komen. Hij zal zijn vijanden verslaan, en aan Jezus onderwerpen (Ps.2 en Zach.14:1-7). Gods Zoon zal pas na de laatste strijd van God de Vader terugkomen. Dan zal de oude aarde vergaan, en zal er een nieuwe komen. Een tussentijdse komst van Jezus Christus naar het heilige land is dus onmogelijk! Hij blijft in de hemel tot de laatste strijd van zijn Vader.

²⁰¹ Dit kan een zinspelning zijn op de naam van de latere vazalkoning Zedekia (= Rechtvaardig is Jahweh).

²⁰² De (Masoretische) Hebreeuwse tekst heeft hier: *waarheen Ik hen verdreven had*. Dit is niet logisch, want er wordt hier over God gesproken. Waarschijnlijk is hier een kopieerfout gemaakt. In overeenstemming met de Griekse handschriften en een soortgelijk vers (Jer.16:15) is daarom gekozen voor *waarheen Hij hen verdreven heeft*. (In de Septuagint staan de verzen 7 en 8 aan het einde van hoofdstuk 23.)

Helaas ontbreekt vers 8 in de de Dode Zeerollen.

van Alexander de Grote (336/332 – 323) en zijn dood vochten de koningen van Egypte en Syrië hun oorlogen tegen elkaar uit op het heilige land. Dit mondde uit in een grote vervolging onder de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164). Deze vervolging van de gelovige Joden bracht opnieuw een tijdelijke reformatie onder leiding van de Makkabeeën tot stand. Toen God de gelovige Joden in 164 voor Christus bevrijdde van de vreselijke onderdrukking van koning Antiochus IV, namen de hogepriesters de leiding over. Na jaren van strijd genoot het Joodse volk in de tijd van hogepriester Simon (142 – 135) uiteindelijk van een grote welvaart. Oude mannen zaten op de pleinen van Jeruzalem (1Mak.14:4-15, Zach.8:4).

De dank van het Joodse volk voor Gods redding was structurele ongehoorzaamheid. Ze maakten de hogepriester Simon generaal en koning (1Mak.14:41-49). Met het volk ging het alsmaar verder bergafwaarts.

De Here moest helaas tot de conclusie komen, dat veel Joden nog dwazer en nog ongehoorzamer waren, dan de heidenen (Jer.2:11, Klaag.4:6, Ezech.16:45-52, Mat.11:21-24, 12:41,42, Luk.10:13,14, 11:31,32). Ze verwierpen hun Verlosser en Koning Jezus Christus. Ze gaven Hem over aan de heidense Romeinen om te worden gekruisigd. Zijn bloed werd over het land uitgegoten (Mat.27:1-50). Zijn bloed kwam over de Joden en hun kinderen (Mat.27:25). Na de verwoestingen van Jeruzalem in de jaren 70 en 135 na Christus begon de diaspora van de Joden. Het land verslond nog steeds zijn kinderen.

Drie jaren na de 2^e Wereldoorlog werd de staat Israël gesticht. Steeds meer Joden trekken naar de nieuwe Joodse staat. Toch verslindt het land nog steeds zijn kinderen. Israël wordt nog steeds door allerlei volken gehoond en bespot.

Er zullen nog veel meer Joden daarheen trekken. Het overgrote deel van de Joden heeft zich nog steeds niet bekeerd. God zal in zijn uitverkiezende genade de keiharde stenen harten van de Joden wegnemen, en hun een hart van vlees geven (Deut.30:6, Jer.32:39, Ezech.11:19). In de toekomst zullen de Joden naar hun land gaan, zich nog bekeren, en Christenen worden. Ze zullen zich laten leiden door hun Koning Jezus Christus. Daarmee zullen deze profetieën in vervulling gaan.

3. Profetieën over valse profeten.

Hoofdstuk 23:9-40

9 Over de profeten.

Mijn hart is in mijn binnenste gebroken, al mijn botten sidderen. Ik ben als een dronken man, als iemand bij wie de wijn naar het hoofd gestegen is om Jahweh en om zijn heilige woorden.

10 Ja, het land is vol overspelers, want om een vervloeking treurt het land. De weiden van de steppe zijn verdroogd. Wat zij najagen, is slecht. Hun kracht is onrecht.

11 “Ja, ook profeet en priester zijn smerig. Zelfs in mijn huis heb Ik hun slechtheid gevonden”, is een woord van Jahweh.

12 “Daarom zal hun weg voor hen worden als glibberige plaatsen in het donker. Zij zullen vooruit worden geduwd. Zij zullen daarin vallen, want Ik zal onheil over hen brengen in het jaar van hun vergelding”, is een woord van Jahweh.

13 “Bij de profeten van Samaria heb Ik dwaasheid gezien. Zij profeteerden bij de Baäl, en misleidden mijn volk Israël.”

14 “Bij de profeten van Jeruzalem heb Ik iets afschuwelijk gezien: overspel bedrijven en voortdurend liegen. Zij bemoedigen de schurken, zodat niemand zich van zijn slechtheid bekeert. Zij zijn allemaal voor Mij als Sodom, en zijn inwoners als Gomorra.”

15 Daarom heeft Jahweh van de hemelse legers dit over de profeten gezegd: “Zie, Ik zal hen alsem laten eten. Ik zal hen bitter water laten drinken, want van de profeten van Jeruzalem is smerigheid uitgegaan over het hele land.”

16 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Luistert niet naar de woorden van de profeten, die tegen jullie profeteren. Zij geven jullie valse hoop. Zij spreken een visioen van hun eigen hart. Zij spreken niet vanuit de mond van Jahweh.”

17 “Zij zeggen voortdurend tegen wie Mij verachten: “Jahweh heeft gesproken: “Jullie zullen vrede hebben.” Tegen ieder die met zijn verharde hart verdergaat, zeggen zij: “Geen onheil zal jullie overkomen.”

18 Ja, wie heeft in de raad van Jahweh gestaan, en ziet en hoort zijn woord? Wie heeft zijn woord opgemerkt, en heeft ernaar geluisterd?

19 Zie, een grimmige storm van Jahweh gaat uit, een doordringende storm. Op het hoofd van de kwaadaardige mensen zal hij doordringen.

20 De woede van Jahweh zal niet terugkeren, totdat Hij heeft gedaan, en totdat hij heeft uitgevoerd de plannen van zijn hart. In de latere dagen zullen jullie dat duidelijk begrijpen.

21 “Ik heb die profeten niet gezonden, en toch hebben zij gelopen. Ik heb niet tegen hen gesproken, en toch hebben zij geprofeteerd.”

22 “Als zij in mijn raad hadden gestaan, dan zouden zij mijn volk mijn woorden laten horen. Zij zouden hen laten terugkeren van hun slechte weg en van de slechtheid van hun daden.”

23 “Ben Ik een God van dichtbij”, is een woord van Jahweh: “en niet een God van ver?”

24 “Als iemand zich in schuilhoeken heeft verscholen, zou Ik hem niet zien?” is een woord van Jahweh. “Vervul Ik niet de hemel en de aarde?” is een woord van Jahweh.

25 “Ik heb gehoord wat de profeten zeggen, die in mijn naam leugens profeteren en zeggen: “Ik heb gedroomd, ik heb gedroomd!”

26 “Hoelang is dit in het hart van de profeten, die leugens profeteren, en profeten zijn van het bedrog van hun hart?”

27 “Zij denken mijn volk mijn naam te laten vergeten door hun dromen, die zij elkaar vertellen, evenals hun voorvaders mijn naam hebben vergeten door de Baäl.”

28 “De profeet die een droom heeft, moet een droom vertellen, en die mijn woord heeft, moet mijn woord naar waarheid spreken. Wat heeft het stro gemeenschappelijk met het koren?” is een woord van Jahweh.

29 “Is niet mijn woord zoals het vuur”, is een woord van Jahweh; “en als een hamer, die een rots verbrijzelt?”

30 “Daarom zie, Ik zal de profeten!” is een woord van Jahweh: “die mijn woorden van elkaar stelen.”

31 “Zie, Ik zal de profeten!” is een woord van Jahweh; “die hun tong gebruiken, en beweren: “Zo is een woord.”

32 “Zie, Ik zal die profeten van leugenachtige dromen!” is een woord van Jahweh. “Zij vertellen die, en zij misleiden mijn volk met hun leugens en met hun gezwets. Ik heb hen niet gezonden, en Ik heb hun geen opdracht gegeven. Zij zijn voor dit volk van geen enkel nut”, is een woord van Jahweh.

33 Wanneer dit volk of de profeet of een priester jou vraagt, en zegt: “Wat is de opdracht van Jahweh?” Tegen hen moet je zeggen: “Welke opdracht?” “Ik zal jullie wegwerpen”, is een woord van Jahweh.

34 “De profeet, de priester of het volk, die zal zeggen: “De opdracht van Jahweh”, die man en zijn huis zal Ik vergelden.”

35 Dit moeten jullie, ieder tegen zijn naaste en ieder tegen zijn broer, zeggen: “Wat heeft Jahweh geantwoord, en wat heeft Jahweh gesproken?”

36 De opdracht van Jahweh mogen jullie niet meer noemen, want de opdracht zal voor ieder zijn eigen woord zijn, want jullie verdraaien de woorden van de levende God Jahweh van de hemelse legers, onze God.

37 Dit moet je tegen de profeet zeggen: “Wat heeft Jahweh jou geantwoord, en wat heeft Jahweh gesproken?”

38 Als jullie “opdracht van Jahweh” zeggen, daarom; dit heeft Jahweh gezegd: “Omdat jullie dit woord zeggen: “opdracht van Jahweh.” Ik stuur jullie om te zeggen: “Jullie mogen niet zeggen: “opdracht van Jahweh.”

39 “Daarom zie, Ik zal jullie zeker optillen, en ik zal jullie van Mij wegwerpen met de stad die Ik jullie en je voorvaders heb gegeven.”

40 “Ik zal een eeuwige smaad op jullie leggen, een eeuwige schande, die nooit zal worden vergeten.”

We hebben in dit gedeelte te maken met een verzameling profetieën die in verschillende tijden zijn ontstaan. Daarna zijn deze profetieën gebundeld. Het opschrift: *Over de profeten* is ook het thema. Met die profeten worden wel valse profeten bedoeld.

9 Over de profeten.

Mijn hart is in mijn binnenste gebroken, al mijn botten sidderen. Ik ben als een dronken man, als iemand bij wie de wijn naar het hoofd gestegen is om Jahweh en om zijn heilige woorden.

De profeet Jeremia heeft met diep ontzag geluisterd, toen de Here tegen hem sprak. Hij moest sidderen voor de almacht en heiligheid van God, en hij raakte erg onder de indruk. Die heilige woorden van zijn almachtige God stonden in schrill contrast met zijn zondige en slechte omgeving.

10 Ja, het land (of de aarde) is vol overspelers, want om een vervloeking treurt het land (of de aarde). De weiden van de steppe zijn verdroogd. Wat zij najagen, is slecht. Hun kracht is onrecht.

De voorlopige berechting van God was al gekomen (vgl. Jer.14). Het had veel te weinig gered, waardoor er een groot watertekort was ontstaan. Door die droogte zag alles er triest en treurig uit.²⁰³

11 “Ja, ook profeet en priester zijn smerig. Zelfs in mijn huis heb Ik hun slechtheid gevonden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

12 “Daarom zal hun weg voor hen worden als glibberige plaatsen in het donker. Zij zullen vooruit worden geduwd. Zij zullen daarin (= in het donker) vallen, want Ik zal onheil over hen brengen in het jaar van hun vergelding”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

13 “Bij de profeten van Samaria heb Ik dwaasheid gezien. Zij profeteerden bij de Baäl, en misleidden mijn volk Israël.”

Er wordt hier een vergelijking gemaakt tussen de profeten van Samaria, de hoofdstad van het Tienstammenrijk Israël, en de profeten van Jeruzalem, de hoofdstad van het Tweestammenrijk Juda.

De profeten die de rechtstreekse boodschappen van God moesten doorgeven, brachten valse boodschappen van de afgod Baäl (= de Heer/Echtgenoot) (vgl. Jer.2:8). De persoonlijke God Jahweh werd vervangen door een algemene onpersoonlijke afgod. Later werd het een persoonlijke afgod. Kortom, ze haalden mensen bij God vandaan door een waardeloze afgod te dienen, en in zijn naam te profeteren.

14 “Bij de profeten van Jeruzalem heb Ik iets afschuwelijk gezien: overspel bedrijven en voortdurend liegen. Zij bemoedigen [de handen van] de schurken, zodat niemand zich van zijn slechtheid bekeert. Zij zijn allemaal voor Mij als Sodom, en zijn inwoners als Gomorra.”

De profeten van Jeruzalem deden, alsof ze de profetieën van Jahweh kregen. Ze zorgden ervoor, dat het normaal leek, dat je de Here kon dienen, terwijl je de grofste zonden beging. Ze gedroegen zich als de vroegere kwaadaardige en slechte inwoners van Sodom en Gomorra,²⁰⁴ en zeiden tegelijkertijd, dat ze profetieën van God kregen. Daardoor werd er een band geschapen tussen God en hun grove zonden. Zo werd de naam van de Here bezoedeld en ontheiligd.

15 Daarom heeft Jahweh van de (hemelse) legers dit over de profeten gezegd: “Zie, Ik zal hen alsem laten eten. Ik zal hen bitter (of (ver)giftig) water laten drinken, want van de profeten van Jeruzalem is smerigheid uitgegaan over het hele land (of de hele aarde).”

²⁰³ De grote droogte waarover in hoofdstuk 14 werd geschreven, vond hoogstwaarschijnlijk plaats tijdens de regering van koning Jojakim (608 – 597). (Zie hierover de uitleg aan het begin van dat hoofdstuk.) Als dit dezelfde droogte is, en daar lijkt het wel op, dan hebben we het hier ook over de regeringstijd van de kwaadaardige koning Jojakim. Toen was er ook sprake van veel openlijke kwaadaardigheid en slechtheid.

²⁰⁴ Om de kwaadaardigheid en slechtheid van de inwoners uit de steden Sodom, Gomorra en de omliggende stadjes, heeft de Here al die steden met de inwoners grondig verwoest en vernietigd (Gen.18:16-19:28).

Alsem wordt gebruikt voor de drank Absint. Het is een plant met een bittere licht giftige stof die ziekten kan veroorzaken (vgl. Spr.5:4).

16 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Luistert niet naar de woorden van de profeten, die tegen jullie profeteren. Zij geven jullie valse hoop. Zij spreken een visioen van hun (eigen) hart. Zij spreken niet vanuit de mond van Jahweh.”

17 “Zij zeggen voortdurend tegen wie Mij verachten: “Jahweh heeft gesproken: “Jullie zullen vrede hebben.” Tegen ieder die met zijn verharde hart verdergaat, zeggen zij: “Geen onheil zal jullie overkomen.”

Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).²⁰⁵ Iemand met een verhard hart trekt zich dus helemaal niets van de Here aan.

18 Ja, wie heeft in de raad van Jahweh gestaan, en ziet en hoort zijn woord? Wie heeft zijn woord opgemerkt, en heeft (ernaar) geluisterd?

Het antwoord op de vragen in dit vers komt in de verzen 21 en 22. Echte profeten van God zijn er op uit om de mensen weer terug te brengen naar de Here.

19 Zie, een grimmige storm van Jahweh gaat uit, een doordringende storm. Op het hoofd van de kwaadaardige(mense)n zal hij doordringen.

20 De woede van Jahweh zal niet terugkeren, totdat Hij heeft gedaan, en totdat hij heeft uitgevoerd de plannen van zijn hart. In het latere (of In de toekomst/In het laatste/In het einde) van de dagen (= In de latere (of In de toekomst) dagen) zullen jullie dat duidelijk begrijpen (vgl. Jer.30:23,24).

21 “Ik heb die profeten niet gezonden, en (toch) hebben zij gelopen. Ik heb niet tegen hen gesproken, en (toch) hebben zij geprofeteerd.”

22 “Als zij in mijn raad hadden gestaan, (dan) zouden zij mijn volk mijn woorden laten horen. Zij zouden hen laten terugkeren van hun slechte weg en van de slechtheid van hun daden.”

Een duidelijk kenmerk van echte profeten van God is, dat ze de mensen naar Hem toe willen brengen. Dit willen ze niet alleen met woorden, maar ook met daden. Zo had de Here tegen Noach gezegd, dat Hij het overgrote deel van de mensheid en de dieren zou vernietigen (Gen.6:13). Zo had Jahweh ook aan de profeet Abraham (Gen.20:7^a) verteld, dat Hij erover dacht om de slechte steden Sodom en Gomorra te verwoesten (Gen.18:17-21). Als de echte profeten van God waarschuwen (Jer.23:18-22), dan moet iedereen dat heel serieus nemen.

23 “Ben Ik een God van dichtbij”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “en niet een God van ver?”

De Here is niet alleen een God van dichtbij, Hij ziet ook wat ver weg is. Niets is voor Hem verborgen. Daardoor hoort Hij wel, wat valse profeten zeggen.

24 “Als iemand zich in schuilhoeken heeft verscholen, zou Ik hem niet zien?” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh. “Vervul Ik niet de hemel[en] en de aarde (of het land)?” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

²⁰⁵ Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur veel voor.

25 “Ik heb gehoord wat de profeten zeggen, die in mijn naam leugen(s) profeteren en zeggen: “Ik heb gedroomd, ik heb gedroomd!”

26 “Hoelang is (dit) in het hart van de profeten, die leugen(s) profeteren, en profeten zijn van het bedrog van hun hart?”

Valse profeteren zeggen, wat ze graag willen zeggen. Daarmee bedriegen ze zichzelf en hun medemensen.

27 “Zij denken mijn volk mijn naam te laten vergeten door hun dromen, die zij elkaar vertellen, evenals hun (voor)vaders mijn naam hebben vergeten door de Baäl (vgl. 13).”

Het resultaat van het werk van valse profeten is, dat veel mensen hun ondergang tegemoet gaan. Daarom moesten volgens de wetten die de Here via Mozes had gegeven, de valse profeten worden gedood (Deut.13:1-5).

28 “De profeet die een droom heeft, moet een droom vertellen, en die mijn woord heeft, moet mijn woord naar waarheid spreken. Wat heeft het stro (gemeenschappelijk) met het koren?” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Dromen kunnen best echte profetieën zijn (Gen.15:12-21, 20:3,6,7, 26:24, 28:12-15, 37:5-7,9, 31:3,11-13, 40, 41:1-36, Num.12:6, 1Kon.3:5-15, Dan.7),

Met stro kunnen geen mensen worden gevoed, met koren wel. Valse profetieën leveren niets op, en komen meestal ook niet uit.

29 “Is niet mijn woord zoals het vuur”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh; “en als een hamer, die een rots verbrijzelt?”

Gods woorden hebben kracht, en gaan in vervulling.

30 “Daarom zie, Ik zal de profeten!” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “die mijn woorden van elkaar stelen.”

De Here zou en zal valse profeten berechten. Ze stelen woorden van echte profeten, verdraaien die, en passen ze op hun eigen manier toe. Ook gebruiken ze min of meer dezelfde bevoordingen. Het volgende vers geeft daarvan een voorbeeld: (Zo) is een woord.

31 “Zie, Ik zal de profeten!” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh; “die hun tong gebruiken, en beweren: “(Zo) is een woord (of een uitspraak).”

32 “Zie, Ik zal die profeten van leugenachtige dromen!” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh. “Zij vertellen die, en zij misleiden mijn volk met hun leugens en met hun gezwets. Ik heb hen niet gezonden, en Ik heb hun geen opdracht gegeven. Zij zijn voor dit volk van geen enkel nut”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

33 Wanneer dit volk of de profeet of een priester jou vraagt, en zegt: “Wat is de opdracht van Jahweh?” Tegen hen moet je zeggen: “Welke opdracht?” “Ik zal jullie wegwerpen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Deze verzen gaan over de uitdrukking: *de opdracht* (of *te dragen last*) van Jahweh. Deze uitdrukking komt aan het begin van veel profetieën voor (Jes.13:1, 15:1, 17:1, 19:1, Nah.1:1, Hab.1:1, enz.).

Spottend vroeg men iedere keer met welke opdracht of profetieën de Here zijn volk nu weer lastig zou vallen. De spotters draaiden de zaak om. Niet de Here en zijn profeten waren lastig, maar zij waren lastig voor de Here. Met hun gespot maakte men de woorden van God belachelijk, en dit gaf extra ruimte en gelegenheid voor de valse profetie.

Omdat voortdurend de spot werd gedreven met de boodschappen en profetieën die de Here aan zijn volk liet doorgeven, zou God de spotters zelf te schande zetten.

34 “De profeet, de priester of het volk, die zal zeggen: “De opdracht van Jahweh”, [over] die man en zijn huis zal Ik vergelden.”

35 Dit moeten jullie, ieder tegen zijn naaste en ieder tegen zijn broer, zeggen: “Wat heeft Jahweh geantwoord, en wat heeft Jahweh gesproken?”

De Here houdt zijn volk voor om met respect over Hem en tegen zijn profeet te spreken. Hij is niet een God die zijn volk alleen maar lastig valt met nare en vervelende opdrachten. Dat de profeten van de Here zijn Joodse volk steeds moesten waarschuwen en bestraffen, lag niet aan God of zijn profeten, maar aan het ongehoorzame volk zelf.

36 De opdracht van Jahweh mogen jullie niet meer noemen, want de opdracht zal voor ieder zijn (eigen) woord zijn, want jullie verdraaien de woorden van de levende God Jahweh van de (hemelse) legers, onze God.

37 Dit moet (= behoor) je tegen de profeet zeggen: “Wat heeft Jahweh jou geantwoord, en wat heeft Jahweh gesproken?”

38 Als jullie “opdracht van Jahweh” zeggen, daarom; dit heeft Jahweh gezegd: “Omdat jullie dit woord zeggen: “opdracht van Jahweh.” Ik stuur jullie om te zeggen: “Jullie mogen niet zeggen: “opdracht van Jahweh.”

Toen de Joden over God en zijn profeten bleven spreken als lastige opdrachtgevers, werd het hun tot een erg zware last.

39 “Daarom zie, Ik zal jullie zeker optillen,²⁰⁶ en ik zal jullie van Mij wegwerpen met de stad (Jeruzalem) die Ik jullie en je (voor)vaders heb gegeven.”

In het bijbelboek Ezechiël kunnen we lezen, hoe de heerlijkheid van God de hoofdstad Jeruzalem verliet (Ezech.10:18,19, 11:22,23). Zo begon de schande en smaad van het volk Israël. Die zou eeuwenlang duren.²⁰⁷ Daarbij kwam eeuwen later nog, dat het overgrote deel van de Joden hun Messias verwierp, en aan het kruis liet slaan. Door hun hardnekkige ongehoorzaamheid, raakten de Joden over de hele wereld verstrooid.

40 “Ik zal een eeuwige smaad op jullie leggen, een eeuwige schande, die nooit zal worden vergeten.”

Daarmee schreef de Here het overgrote deel van die generatie Joden in Israël voor altijd af (vgl. Jer.24). Die smaad rust (ten dele) nog steeds op de meeste mensen van het volk Israël. Die zal pas helemaal worden weggenomen, als het overgrote deel van het volk Israël zich heeft bekeerd. Daarna zal God zijn volk weer zegenen, en gelukkig maken.

²⁰⁶ Om logische redenen is voor deze weergave is gekozen, die ook in enkele handschriften en oude vertalingen is terug te vinden. Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953, pag. 257.

²⁰⁷ Nergens kunnen we in het Oude Testament lezen, dat na de ballingschap de heerlijkheid van God terugkeerde in de herbouwde tempel. Dit kwam, doordat het grootste deel van Joodse volk ongehoorzaam bleef. Het werk van de priester Ezra en het kordate en hardhandige optreden van de landvoogd Nehemia kon de keiharde harten van de meeste Joden niet veranderen. Na de duidelijke waarschuwingen van de profeet Maleachi sprak God eeuwenlang niet meer via zijn profeten tegen de Joden.

4. Twee manden met vijgen.

Hoofdstuk 24

1 Jahweh liet mij zien, en zie, 2 manden met vijgen die waren neergezet voor de tempel van Jahweh, nadat Nebukadnezar, de koning van Babel, Jechonja, een zoon van Jojakim, de koning van Juda, en de vorsten van Juda en de ambachtslieden en de smeden uit Jeruzalem in ballingschap had gevoerd, en hij hen naar Babel had gebracht.

2 De ene mand had zeer goede vijgen, zoals de eerst rijpe vijgen. De andere mand had zeer slechte vijgen, die niet te eten waren, zo slecht.

3 Jahweh zei tegen mij: “Wat zie jij, Jeremia?” Ik zei: “Vijgen; de goede vijgen zijn erg goed, en de slechte erg slecht, die zijn niet te eten, zo slecht.”

4 Een woord van Jahweh werd tot mij gericht om te zeggen:

5 “Dit heeft Jahweh, de God van Israël, gezegd: “Zoals deze goede vijgen, zo zal Ik de ballingen van Juda, die Ik uit deze plaats heb weggestuurd naar het land van de Chaldeeën, erkennen als goed.”

6 “Ik zal mijn oog op hen richten ten goede. Ik zal hen naar dit land laten terugkeren. Ik zal hen bouwen, en niet afbreken. Ik zal hen planten, en niet uitrukken.”

7 “Ik zal hun een hart geven om Mij te kennen, want Ik ben Jahweh. Zij zullen Mij tot een volk zijn, en Ik zal hun tot God zijn, want zij zullen zich met hun hele hart tot Mij bekeeren.”

8 “Zoals de slechte vijgen, die niet te eten zijn, zo slecht”, want dit heeft Jahweh gezegd: “Zo zal Ik Zedekia, de koning van Juda, maken en zijn vorsten en de rest van Jeruzalem, die in dit land overgebleven zijn, en die in het land Egypte wonen.”

9 “Ik zal hen overgeven ten kwade om te verplaatsen naar alle koninkrijken van de aarde, tot een smaad en een spreekwoord, tot spot en tot vervloeking in alle plaatsen waarheen Ik hen zal verdrijven.”

10 “Ik zal onder hen het zwaard, de honger en de pest zenden, totdat zij aan hun eind zijn gekomen op de grond, die Ik aan hen en hun voorvaders gegeven had.”

In 597 voor Christus had de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) de Joodse valkoning Jojachin (597) en de bovenlaag van de bevolking naar Babel gedeporteerd. Zijn oom Zedekia (597 – 586) volgde hem op (2Kon.24:12-17). In het begin van de regering van koning Zedekia zijn deze profetieën ontstaan.

1 Jahweh liet mij zien, en zie, 2 manden met vijgen die waren neergezet voor de tempel van Jahweh, nadat Nebukadnezar, de koning van Babel, Jechonja, een zoon van Jojakim, de koning van Juda, en de vorsten van Juda en de ambachtslieden en de smeden uit Jeruzalem in ballingschap had gevoerd, en hij hen naar Babel had gebracht.

2 De ene mand (had) zeer goede vijgen, zoals de eerst rijpe vijgen. De andere mand (had) zeer slechte vijgen, die niet te eten waren, zo slecht.

Een volwassen vijgenboom levert 2 oogsten per jaar: één in het begin van de zomer en één in het najaar. De vroege vijgen zijn in juni of juli al eetbaar. Deze kleine zomeroogst bestaat uit vruchtjes die in het vorige najaar al zijn gevormd, en aan de boom zijn blijven hangen. Ze zijn van veel betere kwaliteit, dan de vijgen die in de late herfst worden geoogst.

3 Jahweh zei tegen (of naar/tot) mij: “Wat zie jij, Jeremia?” Ik zei: “Vijgen; de goede vijgen zijn erg goed, en de slechte erg slecht, die zijn niet te eten, zo slecht.”

4 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot mij (gericht) om te zeggen:

5 “Dit heeft Jahweh, (de) God van Israël, gezegd: “Zoals deze goede vijgen, zo zal Ik de ballingen van Juda, die Ik uit deze plaats heb weggestuurd naar het land van de Chaldeeën, erkennen als goed.”

De Joden die leiding gaven aan hun achtergebleven volksgenoten, voelden zich erg voldaan. Ze dachten, dat beter waren dan de vorige leiders van het volk, want die had de Here in ballingschap laten voeren (2Kon.24:12-16, v.1).

Toch oordeelde de Here daar heel anders over. Onder de oude leiders waren nog mensen die respect toonden voor God. Ze hadden de profeet Jeremia beschermd tegenover de moordlust van koning Jojakim (608 – 597), de priesters, de valse profeten en het overgrote deel van het Joodse volk (Jer.26:7-24, 36:11-19,24).

De nieuwe leiders toonden helemaal geen respect meer voor God. Ze werkten Jeremia tegen, en probeerden hem zelfs op sluwe manieren te vermoorden (Jer.37:11-16,20, 38:1-6,24-28).

De Here beoordeelde de oude leiders als goed ten opzichte van de nieuwe leiders, want die vond Hij heel erg slecht.

De Chaldeeën waren oorspronkelijk een volk dat behoorde tot de regerende bovenlaag van het Babylonische rijk.²⁰⁸

6 “Ik zal mijn oog op hen richten ten goede. Ik zal hen naar dit land (of naar deze aarde) laten terugkeren. Ik zal hen bouwen, en niet afbreken. Ik zal hen planten, en niet uitrukken.”

7 “Ik zal hun een hart geven om Mij te kennen, want Ik ben Jahweh. Zij zullen Mij tot een volk zijn, en Ik zal hun tot God zijn, want zij zullen zich met hun hele hart tot Mij bekeren.”

Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).²⁰⁹ God wist dus, dat in de toekomst die leiders zich niet halfslachtig zouden bekeren, maar zich helemaal aan Hem zouden overgeven.²¹⁰

Deze beloften van de Here zijn in vervulling gegaan. Het is heel opmerkelijk, dat de voorma-

²⁰⁸ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

²⁰⁹ Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur veel voor.

²¹⁰ Dit vers is geen bewijs, dat de bekering (vrijwel) uitsluitend het werk van God is, zoals sommige uitleggers beweren. (Bijvoorbeeld Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953, pag. 262.) Dan zouden alle oproepen van de Here om zich te bekeren hypocriet zijn, als Hij voor die bekering (vrijwel) alleen voor moet zorgen.

Door het lijden en sterven van de Here Jezus is voor alle zonden van de hele wereld betaald (1Joh.2:2). Daardoor is bekering voor iedereen weer mogelijk geworden (Joh.3:16). God laat de keus aan ieder mens als zijn beeldrager om voor Hem te kiezen. Zelfs de hoer Rachab die een vervloekte Kanaänitische vrouw was, en dus zeker helemaal niet bij het uitverkoren volk van God hoorde (Gen.9:25,26, Deut.20:16-18), kon voor de Here kiezen (Joz.2:1-21, 6:17,22,23,25, Mat.1:5, Hebr.11:31, Jak.2:25,26). God dringt zich daarbij niet aan iemand op, maar iedereen kan in de strijd tegen ongelof en voor bekering wel Hem om hulp vragen (Mark.9:22-27). Als in oprechtheid daarom wordt gevraagd, dan zal Hij die hulp en zijn Heilige Geest ook geven (Mat.7:7-11, Luk.11:9-13)!

lige koning Jojachin (597) door koning Evil-Merodach (562 – 560), de zoon en opvolger van koning Nebukadnezar II, werd vrijgelaten. Hij werd daarbij erg goed behandeld, veel beter dan de andere gevangengenomen koningen (2Kon.25:27-30, Jer.52:31-34). Dit was een grote zegen van God, die natuurlijk een oorzaak moest hebben. Ook gaf de Here in 538 voor Christus aan alle Joodse ballingen die nog leefden, de gelegenheid om naar het heilige land terug te keren. Alleen zij die zich volledig aan God overgaven, ondernamen de gevaarlijke en moeizame tocht. De rest bleef (meestal) in halfslachtigheid of ongeloof ongehoorzaam achter.

8 “Zoals de slechte vijgen, die niet te eten zijn, zo slecht”, want dit heeft Jahweh gezegd: “Zo zal Ik Zedekia, de koning van Juda, maken en zijn vorsten en de rest van Jeruzalem, die in dit land (of in (= op) deze aarde) overgebleven zijn, en die in het land Egypte wonen.”

Blijkbaar woonden in de tijd van Jeremia al Joden in Egypte. Waarschijnlijk zijn die tijdens de oorlogen met Babel daarheen gevlucht. Later zouden nog veel Joden meer naar dat land vluchten.

Toen in 586 voor Christus koning Nebukadnezar II de stad Jeruzalem innam, liet hij slechts enkele Joden in het heilige land achter (2Kon.25:12). Over hen stelde hij Gedalja (586) als landvoogd aan (2Kon.25:22).

Ongeveer 2 maanden later werd de landvoogd door enkele Joden doodgeslagen. Om aan de wraak van koning Nebukadnezar II te ontkomen, vluchtten de meeste achtergebleven Joden naar Egypte (2Kon.25:22-26, Jer.40:7-43:7). Ze dachten, dat ze zo aan het vuur van Gods berechting nog zouden kunnen ontsnappen.

Om hun ongehoorzaamheid trof hen opnieuw de woede van de Here (vgl. Jer.42:15-22). In 581 viel Nebukadnezar II Egypte (opnieuw) aan (vgl. Jer.52:30). Hij voerde oorlog met farao Hofra (588 – 568) (Jer.44:30). De geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) vermeldt, dat de Babylonische koning Nebukadnezar II Egypte heeft veroverd. Veel Joden die daar woonden, heeft hij naar Babel gedeporteerd.²¹¹

9 “Ik zal hen overgeven ten kwade om te verplaatsen naar alle koninkrijken van de aarde (of het land), tot een smaad en een spreekwoord, tot spot en tot vervloeking in alle plaatsen waarheen Ik hen zal verdrijven (vgl. Deut.28:37).”

10 “Ik zal onder hen het zwaard, de honger en de pest zenden, totdat zij aan hun eind zijn gekomen op de grond, die Ik aan hen en hun (voor)vaders gegeven had.”

Met de nieuwe, ongehoorzame en kwaadaardige leiders in het heilige land zou het slecht aflopen. De Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) heeft ze in 586 voor Christus genadeloos hard aangepakt. De hogepriester Seraja, enkele priesters en een deel van de Joodse adel werden op het bevel van de koning van Babel gedood (2Kon.25:18-21). Hij liet de zonen van vazalkoning Zedekia (597 – 586) voor de ogen van hun vader vermoorden. Daarna liet hij de Joodse vazalkoning aan beide ogen blind maken. Zedekia stierf in een Babylonische gevangenis (2Kon.25:7, Jer.39:6,7, 52:3-11). Verder werd bijna iedereen naar Babel gedeporteerd. Alleen enkele armen bleven achter (2Kon.25:12).

²¹¹ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

5. Babels 70-jarige macht over de volken.

Hoofdstuk 25

1 Het woord dat tot Jeremia was gericht over het hele volk van Juda in het 4^e jaar van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda, - dit was het 1^e jaar van Nebukadnezar, de koning van Babel -

2 dat de profeet Jeremia over het hele volk van Juda en over alle inwoners van Jeruzalem gesproken heeft. Hij zei:

3 “Vanaf het 13^e jaar van Josia, een zoon van Amon, de koning van Juda, tot op deze dag - dit is 23 jaren - was een woord van Jahweh tot mij gericht. Ik heb al vroeg tegen jullie gesproken, en jullie hebben niet geluisterd.

4 Jahweh heeft al zijn knechten: de profeten, al vroeg naar jullie gestuurd. Jullie hebben niet geluisterd, en jullie hebben niet jullie oor gericht om te luisteren.

5 Zij zeiden: “Bekeert jullie toch, ieder van zijn slechte weg en van jullie slechte daden. Dan zullen jullie voor altijd en eeuwig wonen op de grond die Jahweh jullie en je voorvaders gegeven heeft.”

6 “Gaat geen andere goden achterna om die te dienen, en jullie voor hen neer te buigen. Tergt Mij niet met het werk van jullie handen. Dan zal Ik jullie geen kwaad doen.”

7 “Jullie hebben niet naar Mij geluisterd”, is een woord van Jahweh: “door Mij te tergen met het werk van jullie handen, tot jullie eigen onheil.”

8 Daarom heeft Jahweh van de hemelse legers dit gezegd: “Omdat jullie naar mijn woorden niet geluisterd hebben.”

9 “Zie, Ik zal berichten zenden. Ik laat alle geslachten van het noorden halen”, is een woord van Jahweh: “en Nebukadnezar, de koning van Babel, mijn knecht, en Ik zal hen naar dit land brengen, naar zijn inwoners, en naar al deze volken rondom. Ik zal hen slaan met de ban. Ik zal hen tot een verschrikking maken, tot een aanfluiting, en tot een eeuwige smaad.”

10 “Ik zal uit hun midden laten verdwijnen een stem van vrolijkheid en een stem van blijheid, een stem van een bruidegom en een stem van een bruid, een geluid van molenstenen en het licht van een lamp.”

11^a “Dit hele land zal een puinhoop worden; een woestenijs.”

11^b “Deze volken zullen de koning van Babel 70 jaren dienen.”

12 “Als de 70 jaren zijn vervuld, zal Ik aan de koning van Babel en dat volk”, is een woord van Jahweh: “hun ongerechtigheid vergelden. Het land van de Chaldeeën zal Ik zal tot eeuwige woestijnen maken.”

13 “Ik zal over dat land zeker al mijn woorden laten komen, die Ik daarover gesproken heb, alles wat in dit boek geschreven is, wat Jeremia over alle volken heeft geprofeteerd.”

14 “Ja, zijzelf hebben ook veel volken en grote koningen gediend. Ik zal hun vergelden overeenkomstig hun daden en overeenkomstig het werk van hun handen.”

15 Ja, dit heeft Jahweh van Israël tegen mij gezegd: “Neem deze beker met de wijn van de woede uit mijn hand, en geef die te drinken aan alle volken, naar welke Ik jou stuur.”

16 “Zij zullen drinken, en waggelen, en doldraaien als gevolg van het zwaard dat Ik zal onder hen sturen.”

17 Ik nam de beker uit de hand van Jahweh, en liet al de volken naar welke Jahweh mij stuurde, drinken:

18 Jeruzalem en de steden van Juda, haar koningen en haar vorsten om hen te maken tot een puinhoop, tot een woestijn, tot een aanfluiting en tot een vloek zoals op deze dag;

19 Farao, de koning van Egypte, zijn dienaren, zijn vorsten en zijn hele volk;

20 heel de gemengde bevolking, alle koningen van het land Us, alle koningen van het land van de Filistijnen, Askelon, Gaza, Ekron en de rest van Asdod;

21 Edom, Moab en de zonen van Ammon;

22 alle koningen van Tyrus, alle koningen van Sidon en alle koningen van het kustgebied dat tegenover de zee is;

23 Dedan, Tema, Buz en allen die zich het haar rondom wegscheren;

24 alle koningen van Arabië, alle koningen van de gemengde bevolking die in de woestijn woont;

25 alle koningen van Zimri, alle koningen van Elam, en alle koningen van Medië;

26 alle koningen van het noorden, die dichtbij of veraf zijn, de een na de ander; alle koninkrijken van de aarde, die op het grondoppervlak zijn. De koning van Sjesjach zal na hen drinken.

27 “Je moet tegen hen zeggen: “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israel, gezegd: “Drinkt, wordt dronken. Spuugt, valt neer, en staat niet op als gevolg van het zwaard, dat Ik onder jullie zal sturen!”

28 “Als zij weigeren de beker uit jouw hand te nemen om te drinken, zeg dan tegen hen: “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Drinken zullen jullie!”

29 “Ja, zie, in de stad waarover mijn naam is uitgeroepen, begin Ik onheil aan te richten. Jullie, zouden jullie dan ongestraft blijven? Jullie zullen niet ongestraft blijven, want Ik roep een zwaard op tegen alle bewoners van de aarde”, is een woord van Jahweh van de hemelse legers.”

30 “Jij zult ook tegen hen al deze woorden profeteren, en je moet tegen hen zeggen: “Jahweh zal brullen vanuit de hoogte, en vanuit zijn heilige woning zijn stem verheffen. Geweldig zal Hij brullen tegen zijn woonplaats. Een geschreeuw als van druiventreders zal Hij aanheffen tegen alle bewoners van de aarde.”

31 “Geraas verbreidt zich tot aan het einde van de aarde, want Jahweh heeft een rechtszaak met de volken. Hij voert een rechtszaak met alle vlees. De kwaadaardigen geeft Hij over aan het zwaard”, is een woord van Jahweh.

32 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Zie, onheil gaat van volk tot volk, een zware storm steekt op van de uithoeken van de aarde.”

33 Er zullen op die dag door Jahweh dodelijk gewonden zijn, van het ene einde van de aarde tot het andere einde van de aarde. Zij zullen niet worden beklagd. Zij zullen niet worden verzameld, en zij zullen niet worden begraven. Tot mest op het grondoppervlak zullen zij zijn.

34 “Jammert, herders, en schreeuwt het uit! Wentelt jullie in het stof, gebieders van de kudde, want jullie dagen van jullie slachting en verbrijzeling zijn aangebroken. Jullie zullen neervallen als kostbaar vaatwerk.”

35 Voor de herders gaat een toevlucht verloren, en voor de gebieders van de kudde ontsnapping.

36 Hoor, het geluid van geschreeuw van de herders en het gejammer van de gebieders van de kudde, omdat Jahweh hun wei verwoest.

37 De vredige weiden zijn verwoest als gevolg van de kokende woede van Jahweh.

38 Hij heeft als een jonge leeuw zijn schuilplaats verlaten, want hun land wordt een woestijn als gevolg van kokende woede van de onderdrukker, als gevolg van zijn kokende woede.

Nauwkeurig geeft het 1^e vers van dit hoofdstuk aan wanneer deze profetieën zijn ontstaan. Dat gebeurde in het 4^e regeringsjaar van vazalkoning Jojakim (608 – 597),²¹² en het 1^e regeringsjaar van de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562). Het 4^e regeringsjaar van Jojakim duurde vanaf 605 tot en met 604 voor Christus. Het 1^e regeringsjaar van Nebukadnezar II geeft meer duidelijkheid, want dat was vanaf het begin van 604 tot en met het begin van 603.

Een 3^e tijdsaanduiding geeft hetzelfde jaar aan. In vers 3 van dit hoofdstuk staat, dat de profeet Jeremia al 23 jaren had gewerkt. Vanaf 628 tot en met 627 voor Christus tot het jaar 605 of 604 trad hij op als profeet. Jeremia ontving deze profetieën dus in het begin van het jaar 604 voor Christus.

In 605 voor Christus was kroonprins Nebukadnezar van Babylonië naar het westen getrokken. Hij sloeg het beleg om Jeruzalem, en veroverde het hele Tweestammenrijk Juda. De Joodse koning Jojakim (608 – 597) werd geboeid. Hij zou naar Babel worden meegevoerd.

Plotseling overleed Nabopolassar (625 – 605), de koning van Babylonië. Nebukadnezar haastte zich naar Babel om de vacante troon op te eisen. Een deel van de tempelschat werd door hem meegenomen (2Kon.24:1, 2Kron.36:6,7). Ook nam hij Judese prinsen en hooggeplaatste personen mee. Jojakim liet hij als vazalkoning van Babel achter.

Toen Nabopolassar was overleden, hoopten veel Joden, dat het met de Babylonische macht snel afgelopen zou zijn. Dan zouden de ballingen en het weggevoerde deel van de tempelschat gauw terugkomen. Dit alles zou ook kunnen gebeuren, als het overgrote deel van de Joden zich had bekeerd. Dat was echter niet zo. Daarom kwam de Here via zijn dienaar Jeremia met een boodschap voor zijn ongehoorzame volk.

1 Het woord (of De zaak) dat (of die) tot Jeremia was (gericht) (geweest/geworden) over het hele volk van Juda in het 4^e jaar van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda, - dit was het 1^e jaar van Nebukadnezar, de koning van Babel -

2 dat de profeet Jeremia over het hele volk van Juda en over alle inwoners van Jeruzalem gesproken heeft. Hij zei:

Het lijkt erop, dat iemand anders dit vers als een inleiding boven dit gedeelte heeft gezet. Hoogstwaarschijnlijk is dat Jeremia's vriend en helper Baruch geweest (Jer.32:12-16, 36, 43:3,6, 45).²¹³

²¹² Het 4^e jaar is volgens de Joodse telling van regeringsjaren; het 3^e jaar is volgens de Babylonische berekening.

²¹³ In het 4^e jaar van koning Jojakim (608 – 597) heeft Jeremia in opdracht van de Here zijn vriend Baruch alle profetieën over Israël, Juda en de volken laten opschrijven (Jer.36:1-4). Het lijkt erop, dat dit het laatste hoofdstuk van die boekrol was. Tussen het 1^e en 25^e hoofdstuk staan nu ook profetieën uit een latere tijd, die bij het schrijven van de nieuwe rol door Jeremia zijn ingevoegd (Jer.36:27,28,32).

Duidelijke invoegingen uit latere tijd zijn: Jer.8:4-9:26, 13:15-27, 12:7-17, 21:1-10, 22:20-30 en 24. Sommige gedeeltes zijn ingevoegd om een bestaande tekst completer te maken. Zo zijn de verzen 8:4-9:26 waarschijnlijk

3 “Vanaf het 13^e jaar van Josia, een zoon van Amon, de koning van Juda, tot op deze dag - dit is 23 jaren - was een woord (of een zaak) van Jahweh tot mij (gericht) (geweest/gedaan). Ik heb al vroeg tegen jullie gesproken, en jullie hebben niet geluisterd.

In het 13^e regeringsjaar van koning Josia (640 – 609) begon Jeremia in opdracht van de Here met zijn werk (vgl. Jer.1:1,2). Vanaf 628 of 627 voor Christus tot en met het jaar 604 had hij al 23 jaren gewerkt als profeet.

4 Jahweh heeft al zijn knechten: de profeten, al vroeg naar jullie gestuurd. Jullie hebben niet geluisterd, en jullie hebben niet jullie oor gericht (= niet willen horen) om te luisteren.

Voordat Jeremia het Joodse volk waarschuwde, hadden veel profeten van de Here dit ook al gedaan. Daar hadden ze evenmin naar geluisterd.

5 Zij zeiden: “Bekeert jullie toch, ieder van zijn slechte weg en van jullie slechte daden. (Dan) zullen jullie voor altijd en eeuwig wonen op de grond die Jahweh jullie en je (voor)vaders gegeven heeft.”

6 “Gaat geen andere goden achterna om die te dienen, en jullie voor hen neer te buigen. Tergt Mij niet met het werk van jullie handen. (Dan) zal Ik jullie geen kwaad doen.”

De vrome koning Josia (640 – 609) had in het 18^e jaar van zijn regering (623 of 622) aan de openbare afgoderij een einde gemaakt. Zijn kwaadaardige zoon en opvolger koning Jojakim (608 – 597) trad hier niet tegenop. Blijkbaar was daardoor in zijn 4^e regeringsjaar (605 of 604) de publieke afgoderij weer opgeleefd.

7 “Jullie hebben niet naar Mij geluisterd”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “door Mij te tergen met het werk van jullie handen, tot jullie (eigen) onheil.”

Met *het werk van jullie handen* worden afgodsbeelden en heilige voorwerpen bedoeld.

8 Daarom heeft Jahweh van de (hemelse) legers dit gezegd: “Omdat jullie naar mijn woorden niet geluisterd hebben.”

9 “Zie, Ik zal (berichten) zenden. Ik laat alle geslachten van het noorden halen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “en Nebukadnezar, de koning van Babel, mijn knecht, en Ik zal hen naar dit land (of deze aarde) brengen, naar zijn inwoners, en naar al deze volken rondom. Ik zal hen slaan met de ban. Ik zal hen tot een verschrikking maken, tot een aanfluiting, en tot een eeuwige smaad.”

Het heilige land was voor grote legers alleen vanuit het noorden en zuiden te bereiken. In het westen lag de Middellandse Zee, en in het oosten was een grote woestijn. Nebukadnezar II moest eerst met zijn leger vanuit Babylonië naar het noordwesten trekken om vervolgens het heilige land vanuit het noorden binnen te komen.

De machtige babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) wordt hier aangeduid als een knecht van Jahweh, omdat de Here hem gebruikte om de Joden en andere volken te straffen (vgl. Jer.27:6, 43:10).²¹⁴

De Joden hoopten nog wel, dat het na de dood van Nabopolassar (625 – 605) gauw afgelopen

een uitbreiding van de verzen 4:5-6:30. Het lijkt er sterk op, dat de invoeging 21:1-10 een impliciet antwoord van God is op Jeremia's klachten uit het voorgaande hoofdstuk.

²¹⁴ Trouwens, hoewel de machtige koning Nebukadnezar II (604 – 562) de Here niet als de enige God diende, toonde hij vaak veel meer respect voor de almachtige God Jahweh dan het overgrote deel van de Joden (Dan.2:47,48, 3:26,28,29, 4:1-3,34^b,35,37). Toen hij de prins Mattanja (= Geschenk van Jahweh) aanstelde als vazalkoning van het Tweestammenrijk Juda, verving hij zijn naam Mattanja door Zedekia (= Rechtvaardig is Jahweh) (2Kon.24:17). Later liet de Babylonische koning zijn vazalkoning Zedekia (597 – 586) een eed van trouw zweren bij Gods naam (2Kron.36:13^a, Ezech.17:13).

zou zijn met de grote macht van het Babylonische rijk. Nebukadnezar II, die snel naar Babel was vertrokken, zou echter weer terugkeren. Hij zou de stok zijn, waarmee God de Joden en andere volken zou slaan.

Alles wat onder de ban was, was voor de Here (Lev.27:28,29, Num.18:14). Wat met de ban werd geslagen, werd gedood (Deut.2:34, 3:6, 13:15, Joz.6:17,21), en verbrand (Joz.7:15,25, 8:26,27, 11:10-13). Alle metalen werden dan het eigendom van God (Joz.6:18,19), en de edelmetalen kwamen bij de tempelschat. Iemand die aan afgoderij deed, moest ook met de ban worden geslagen (Deut.7:26, 13:12-17). Daardoor kwamen veel Joden ook voor eeuwig onder de banvloek te liggen.

10 “Ik zal uit hun (midden) laten verdwijnen een stem (of een geluid) van vrolijkheid en een stem (of een geluid) van blijheid, een stem (of een geluid) van een bruidegom en een stem (of een geluid) van een bruid, een geluid (of een stem) van molenstenen en het licht van een lamp (vgl. Jer.7:34, 16:9, 33:11).”

11^a “Dit hele land (of Deze hele aarde) zal [als (of tot)] een puinhoop worden; [als (of tot)] een woestenij.”

Doordat het Joodse volk zich maar niet wilde bekeren, gingen ook deze profetieën in vervulling. In 586 veroverde Nebukadnezar II (604 – 562) heel het Tweestammenrijk Juda. Het overgrote deel van de bevolking werd naar Babylonië gedeporteerd. Slechts enkele Joden bleven achter in een verwoest land. Over hen stelde Nebukadnezar II Gedalja (586) als landvoogd aan. Toen die na een paar maanden werd vermoord, vluchtten de meeste overgebleven Joden naar Egypte. Het heilige land bleef vrijwel leeg en verwoest achter (2Kon.25:1-26). Deze ballingschap zou 49 jaren duren: vanaf 586 – 537 voor Christus.

11^b “Deze volken zullen de koning van Babel 70 jaren dienen.”

12 “Als de 70 jaren zijn vervuld, zal Ik aan de koning van Babel en dat volk”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “hun ongerechtigheid vergelden (vgl. Dan.9:2). Het land van de Chaldeeën zal Ik zal tot eeuwige woestenijen maken.”²¹⁵

Vers 11^b en 12 vormen een inleiding op het gedeelte dat volgt. Met *deze volken* worden de volken bedoeld, die hieronder worden opgesomd. Al die volken zouden dienstbaar worden gemaakt aan het Babylonische rijk.

Vanaf het begin van de regering van de kwaadaardige koning Jojakim (608 – 597) bleek steeds meer, dat de volken ondergeschikt werden aan Babel. In 608 voor Christus nam het Babylonische rijk de positie van wereldmacht van Assyrië over.²¹⁶ In 608 voor Christus schakelde de Babylonische kroonprins Nebukadnezar (604 – 562) zelfs zijn laatste Assyrische tegenstander Assurballit II (612 – 608) uit. Vanaf 608 tot en met 538 voor Christus waren de bekende volken uit die tijd onder de dreiging of het juk van Babel.

²¹⁵ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

Het Hebreeuwse woord voor *eeuwig* kan ook *een heel lange tijd* betekenen. Dat hangt van de context af.

²¹⁶ In 609 voor Christus wilde farao Necho II (609 – 594) het kwijnende Assyrische rijk redden. Hij trok met zijn leger door het Tweestammenrijk Juda om de Assyrische koning te helpen, zonder dat hij de Joden wilde lastig vallen. De Judese koning Josia (640 – 609) wilde echter niet, dat de farao met zijn leger over het Joodse grondgebied trok. Hij kwam hem daarom met zijn leger tegemoet. Farao Necho II en koning Josia ontmoetten elkaar in Megiddo. Ondanks de waarschuwingen van de farao bond koning Josia tegen Gods wil in de strijd aan. In die strijd sneuvelde de Joodse koning (2Kon.23:29, 2Kron.35:20-24).

Het zwakke leger van de farao trok verder naar het noorden, maar de hulp aan de Assyrische koning was zonder succes. Dit betekende het einde van het Assyrische rijk. Het Babylonische rijk nam de positie van wereldmacht van Assyrië over.

Na 70 jaren zou de Babylonische dreiging en onderdrukking verdwijnen. In 538 kwam aan die dienstbaarheid een einde. Dit gebeurde, toen de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) in dat jaar het laatste bolwerk van het Babylonische rijk veroverde. De feestvierende koning Bel-sazar (552 – 538), een kleinzoon van Nebukadnezar II, werd doodgeslagen (Dan.5:30).²¹⁷

Na die verovering werd de stad Babylon eerst nog mild behandeld. Kores II liet ook de afgodsbeelden met rust. Toch zou dit zo niet blijven, want de stad zou worden verwoest.

13 “Ik zal over dat land (of over die aarde) zeker al mijn woorden laten komen, die Ik daarover gesproken heb, alles wat in dit boek geschreven is, wat Jeremia over alle volken heeft geprofeteerd.”

14 “Ja, (of want/(om)dat) zijzelf hebben [door hen] ook (of zelfs/inderdaad) veel volken en grote koningen gediend. Ik zal hun vergelden (of belonen) overeenkomstig (of naar) hun daad (= daden) en overeenkomstig (of naar) het werk (of het maaksel) van hun handen.”²¹⁸

De Babyloniërs werden steeds meer dienstbaar gemaakt aan de koningen en volken van het Perzische rijk. God zou hun daden vergelden.

Toen jaren later de inwoners van de stad Babylon in opstand kwamen, heeft de Perzische koning Darius I (521 – 485) in 521 Babylon heroverd. De opstandige stad werd door de koning zwaar gestraft. Er werd een groot bloedbad aangericht. Muren en torens werden afgebroken. Later werd Babel door koning Xerxes I (485 – 465) van haar (tempel)schatten beroofd.²¹⁹ Hij verwijderde beelden van Babylonische afgoden. In 484 ging zelfs het gouden beeld van de afgod Mardoek tegen de grond.

Tijdens de regering van de Griekse koning Alexander de Grote (336/332 – 323) kwam er een kort herstel, maar na zijn dood liep de stad Babylon leeg door oorlogen en opstanden. Volgens de Romeinse geschiedschrijver Plinius waren er in zijn tijd, de 1^e eeuw na Christus, nog slechts puinhopen van over. Tot op de dag van vandaag is Babylon een ruïnestad.

15 Ja, dit heeft Jahweh van Israël tegen (of naar/tot) mij gezegd: “Neem deze beker met de wijn van de woede uit mijn hand, en geef die te drinken aan alle volken, naar welke Ik jou stuur.”

Het gaat hier niet over een echte beker, want de volken zouden niets te drinken krijgen, maar kregen te maken met het zwaard van de machtige koning Nebukadnezar II (v.16). Het Babylonische rijk zou daarna zelf ook met het zwaard van de oorlog te maken krijgen (v.26). Uit de context weten we dus, dat de beker met de wijn van Gods woede het symbool is van dood en verderf (vgl. Jes.51:17,22,23, Jer.49:12, Op.14:10, 16:19). Het is een gifbeker (vgl. Hab.2:15). Die moest men in die tijd soms leegdrinken, als men de doodstraf had gekregen.

16 “Zij zullen drinken, en waggelen, en doldraaien als gevolg van het zwaard dat Ik zal onder hen sturen.”

17 Ik nam de beker uit de hand van Jahweh, en liet al de volken naar welke Jahweh mij stuurde, drinken:

Het kwam erop neer, dat Jeremia vooral aan zijn gelovige volksgenoten moest vertellen, wat er in de nabije toekomst zou gaan gebeuren.

18 Jeruzalem en de steden van Juda, haar koningen en haar vorsten om hen te maken tot

²¹⁷ Zie Turenout T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.

²¹⁸ De uitgebreide profetieën over de volken (Jer.46-51) zijn in de Septuagint ten onrechte na dit vers geplaatst. Zie voor meer hierover 3. *De betrouwbaarheid van het boek*.

²¹⁹ Herodotus, Historiën, deel 1, 183.

(of om hen (over) te geven als) een puinhoop (of een woeste plaats/ruïne), tot (of als) een woestenij (of ontzetting/verschrikking), tot (of als) een aanfluiting en tot (of als) een vloek (zo)als (op) deze dag;²²⁰

De berechting van de volken begon met het volk van God. Meerdere vazalkoningen van het Tweestammenrijk Juda zouden er mee te maken krijgen. Dit betrof de Judese vazalkoningen Jojakim (608 – 597),²²¹ Jojachin (597) en Zedekia (597 – 586).

Waarschijnlijk vond de profeet Jeremia in 604 voor Christus al (zie uitleg bij v.1-3), dat Jeruzalem en de steden van Juda een puinhoop, een verschrikking en een aanfluiting waren geworden. Dat is goed te begrijpen. In 605 had kroonprins Nebukadnezar het hele Tweestammenrijk Juda al veroverd (2Kon.24:1^a, 2Kron.36:6,7). Het was toen al een puinhoop. Doordat het overgrote deel van de Joden zich maar niet wilde bekeren, werkte de vloek van God door, totdat het heilige land een woestenij zou worden.

Dit alles is ook in vervulling gegaan. Het Tweestammenrijk Juda heeft van de beker van de Here gedronken. Vazalkoning Jojakim (608 – 597) kwam in 601 voor Christus in opstand (2Kon.24:1). Daarom stookte Nebukadnezar II (604 – 562) omliggende volken tegen Jojakim op. Ook trokken Chaldeeuwse benden rond in het land. Nog gaf Jojakim zijn verzet niet op (2Kon.24:2). Na enkele jaren kwam Nebukadnezar II zelf naar het westen. Toen stierf Jojakim, en zijn zoon Jojachin volgde hem op. In 597 gaf de jonge vazalkoning Jojachin zich over aan de koning van Babel.

De Babylonische koning maakte Zedekia (597 – 586), de oom van Jojachin, vazalkoning over het Tweestammenrijk Juda (2Kon.24:8-17). Vanuit de stad Jeruzalem nam Nebukadnezar II 3023 Joden mee naar Babel (Jer.52:28). Uit het hele land werden nog eens duizenden van de rijkste mensen meegenomen. Alleen de armere Joden bleven achter (2Kon.24:14-16).

Toen Zedekia (597 – 586) na een aantal jaren ook in opstand kwam, werd Jeruzalem na een langdurig beleg in 586 ingenomen. Het overgrote deel van de Joden werd naar Babel gedeporteerd (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21, Jer.52:29).

19 Farao, de koning van Egypte, zijn dienaren, zijn vorsten en zijn hele volk;

Evenals de profeet Jesaja (19) voorspelde Jeremia de komende straf van God voor Egypte. Dit land verleidde het Tweestammenrijk Juda regelmatig om in opstand te komen tegen de machtige overheersers, maar het kon tijdens gevaar onvoldoende of geen hulp bieden (2Kon.18:21, Jes.20:5,6, 30:1-7, 31:1-3, Jer.2:36, 37:5-8, 42:13-22, Klaag.4:17, Ezech.17:15-17). Toen Nebukadnezar II de stad Jeruzalem belegerde, kwam farao Hofra of Apriës (588 – 568) met het Egyptische leger de Joden helpen.²²² Hofra werd echter door de koning van Babylonië verslagen.

In 581 viel koning Nebukadnezar II Egypte aan. De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) vermeldt, dat de Babylonische koning Egypte heeft veroverd. Veel Joden die daar woonden, heeft hij naar Babel gedeporteerd.²²³

²²⁰ Het laatste gedeelte van dit vers: *en tot een vloek zoals (op) deze dag*, is waarschijnlijk een latere toevoeging bij het samenstellen van dit bijbelboek. Het is opvallend, dat dit gedeelte uit die zin in de Septuagint ontbreekt, terwijl de rest van de zin wel aanwezig is, en evenals in de (Masoretische) Hebreeuwse tekst gewoon doorloopt in het volgende vers. Toen Jeremia met Baruch de huidige versie van zijn boek maakte, was Jeruzalem namelijk al helemaal verwoest. (In de Dode Zeerollen is dit vers helaas verloren gegaan.)

²²¹ Het is opmerkelijk, dat vazalkoning Jojakim (608 – 597) zo vroeg is gestorven. Hij is maar 36 jaar geworden (2Kon.23:36). Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus is hij door koning Nebukadnezar II (604 – 562) gedood. (Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 6:3.)

²²² Farao Hofra (588 – 568) was een kleinzoon van farao Necho II (609 – 594). Necho II had het leger van de vrome Joodse koning Josia (640 – 609) verslagen (2Kon.23:29,30, 2Kron.35:20-25).

²²³ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

De wrede farao Hofra (588 – 568) was erg grillig, egoïstisch, agressief en barbaars.²²⁴ Mede daarom werd hij door veel mensen gehaat. In 569 voor Christus brak er in Egypte een burgeroorlog uit. Farao Hofra werd door zijn eigen generaal Amasis verslagen. Zijn leger van Griekse huursoldaten werd verstrooid. Amasis (568 – 526) volgde Hofra op. Na de burgeroorlog werd Hofra door het volk gewurgd.²²⁵

Door die burgeroorlog werd de militaire kracht van Egypte ernstig aangetast. Kort daarna viel de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) het verzwakte Egypte binnen. In een Babylonische inscriptie staat, dat deze verovering plaatsvond in het 37^e regeringsjaar van Nebukadnezar II.²²⁶ Dit is in 568 voor Christus. Hoewel de koning het land beroofde, bezette hij het niet blijvend. Toch werd daardoor de chaos en verarming van het land verder in de hand gewerkt.

20 heel de gemengde (bevolking), alle koningen van het land Us, alle koningen van het land van de Filistijnen, Askelon, Gaza, Ekron en de rest van Asdod;

Us was een zoon van Abrams broer Nahor (Gen.22:20,21). In het bijbelboek Klaagliederen (4:21) staat, dat er Edomieten in *Us* wonen. Het lag dus ten zuiden van het heilige land.²²⁷ Zowel de Sabeërs als de Chaldeeën konden Job uit *Us* beroven (Job 1:15,17). Daarbij staat ook nog in het bijbelboek Job (1:3), dat hij in het oosten woonde. Daaruit kunnen we opmaken, dat *Us* waarschijnlijk tussen Edom en het westelijke deel van Arabië lag.

In 605 en kort na 586 voor Christus streed Nebukadnezar II tegen de Edomieten, en in 599 tegen de Arabieren. Het is daarom niet erg waarschijnlijk, dat de oorlogszuchtige Nebukadnezar II de bewoners van *Us* met rust heeft gelaten. Helaas is er over de geschiedenis van *Us* vrijwel niets bekend.

De Filistijnen waren afstammelingen van Misraïm, een zoon van Cham (1Kron.1:8-12). Ze kwamen oorspronkelijk van het eiland Kreta (vgl. Ezech.25:16, Zef.2:4,5). Van daaruit is een deel van hen naar de zuidwestkust van het land Kanaän vertrokken. Ze woonden daar in vijf stadsstaten, en elk staatje had een eigen koning. Deze koningen werkten met elkaar samen (b.v.1Sam.5,6). De 5 Filistijnse stadstaten waren: Gaza, Askelon, Asdod, Ekron en Gat.

Met *de rest van Asdod* wordt een overblijfsel van deze stad Filistijnse aangeduid. Toen Sargon II (722 – 705) het roer in Assyrië overnam, braken er allerlei opstanden uit. Eén voor één wist Sargon II deze opstanden neer te slaan. In 711 werden de opstandige Filistijnen onder leiding van de stad Asdod door hem verslagen (vgl. Jes.20:1). Asdod werd grotendeels vernield en ontmanteld. Veel Filistijnen werden doodgeslagen. Ze raakten hun zelfstandigheid kwijt. Later is Asdod door farao Psammetichus I (664 – 609) veroverd en verwoest.²²⁸

Het is opvallend, dat de stad Gat niet wordt genoemd. Nadat de Syrische koning Hazael (±842 – 805) deze Filistijnse stad had veroverd (2Kon.12:17), vernemen we er weinig meer over (Am.1:6-8, Zef.2:4, Zach.9:5,6). Waarschijnlijk was het geen zelfstandig koninkrijkje meer.

In 604 voor Christus veroverde de Babylonische koning Nebukadnezar II Asdod, Askelon, Gaza en Ekron. Er bleef toen van deze Filistijnse plaatsen niet veel over. Ekron werd slechts gedeeltelijk weer bewoond. In de van oorsprong Filistijnse steden kwam een gemengde bevolking te wonen, waarbij vooral de Fenicische invloed domineerde.

²²⁴ Herodotus, Historiën, deel 2, 162.

²²⁵ Herodotus, Historiën, deel 2, 169.

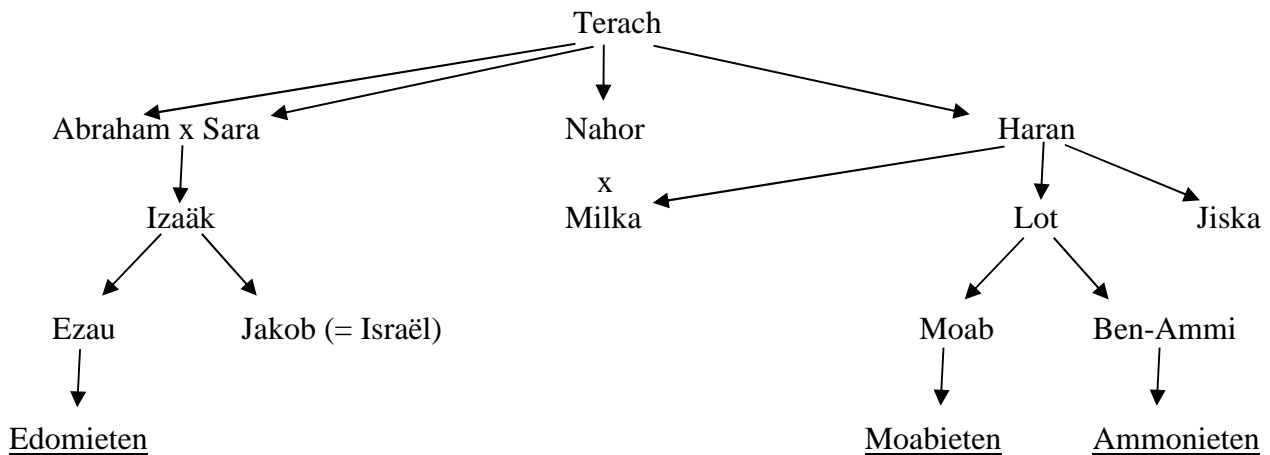
²²⁶ Elgood, P.G., Later Dynasties of Egypt, Oxford, 1951, pag. 106.

²²⁷ De 3 vrienden van Job kwamen ook uit de buurt van Edom. Elifaz was een Temaniet (Job 2:11).

²²⁸ Herodotus, Historiën, deel 2, 157.

21 Edom, Moab en de zonen van Ammon;

De Edomieten, Moabieten en Ammonieten waren aan de Israëlieten verwant (Gen.11:26-29, 19:30-38, 21:1-5, 25:19-26,30, 36:9).

De Edomieten waren afstammelingen van Ezau, een zoon van Izaak en de broer van Jakob (Gen.25:19-26,30, 36:9). Ze woonden aan de zuidkant van de Dode Zee.

In 605 maakte kroonprins Nebukadnezar (604 – 562) van hun land een vazalstaat van het Babylonische rijk.

Toen koning Nebukadnezar II in 586 de hoofdstad Jeruzalem veroverde, hadden de Edomieten zich verraderlijk bij de vijand aangesloten (Ob.1:13,14). Ze waren blij over de ondergang van de Israëlieten. De Edomieten wilden de huizen van de Joden afbreken, en ze deden mee aan de plunderingen (Ps.137:7, Ob.1:11,13). Joodse vluchtelingen waren op de kruispunten door hen vermoord, of gevangengenomen en aan de Babyloniërs uitgeleverd (Ob.1:14). De nakomelingen van Ezau behandelden hun broedervolk erg vijandig (Ps.137:7, Klaag.4:21,22, Ezech.25:12-14, 35:5,6,10,11, 36:5).²²⁹

Nog geen jaar na de verovering van Jeruzalem door koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 586 voor Christus zag de profeet Ezechiël de verslagen legers en koningen van Assur, Elam, Edom en Sidon terug in het dodenrijk (Ezech.32:17-30, vgl. Jer.25:9-11, 27:3-11).²³⁰ De koning van Babel had blijkbaar de Edomieten erg hard aangepakt.

De Babylonische koning Nabonidus (556 – 538) drong de Edomieten in 554 voor Christus verder terug.²³¹ Na de val van het Babylonische rijk werden de Edomieten door de Nabateëen gedurende de 1^e helft van de 5^e eeuw uit het grootste deel van hun gebied verdrongen. In de tijd van de profeet Maleachi (±432 v.Chr.) had God het bergachtige landschap van de Edomieten laten verwoesten,²³² zodat er jakhalzen ronddoelden. Die verwoesting was toen nog niet zo lang geleden gebeurd, want de Edomieten verwachtten, dat ze hun land weer snel konden opbouwen (Mal.1:3,4).

Aan de oostkant van de Israëlieten woonden de Ammonieten. Zij hadden gelachen, toen Gods heiligdom werd ontwijfd, het land van Israël werd verwoest, en het volk van het Tweestammenrijk Juda in ballingschap ging (Ezech.25:3, vgl. Zef.2:8-11).

²²⁹ Zie daarover Turenout T. van, Obadja, dienaar van Jahweh, Grijpskerk, 2020.

²³⁰ Zie Turenout T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2020.

²³¹ Zie de Naboniduskroniek, kolom 1:17.

²³² Zie Turenout T. van, Maleachi, Boodschapper van Jahweh, Grijpskerk, 2018.

De Ammonieten waren een broedervolk van de Moabieten. Die woonden ten zuidoosten van Israël aan de oostkant van de Dode Zee. Evenals de Ammonieten gedroegen de Moabieten zich erg onbetrouwbaar. In 601 voor Christus hielpen ze de koning van Babel om tegen de Joden te strijden (2Kon.24:2), maar in 597/596 probeerden ze samen met andere volken vazalkoning Zedekia (597 – 586) mee te laten doen met een opstand tegen koning Nebukadnezar II (Jer.27). Toen Jeruzalem door de koning van Babel was veroverd, werden de Joden ook door de Moabieten gehoond en bespot (Zef.2:8).

De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) schreef, dat koning Nebukadnezar II in 581 voor Christus tijdens een veldtocht tegen Syrië en Egypte ook de Ammonieten en de Moabieten onderwierp.²³³ Later zouden de gevangengenomen Ammonieten en Moabieten door koning Kores II (559 – 529) worden vrijgelaten (vgl. Jer.49:6, 48:47), maar als volk zouden ze ophouden te bestaan. Ze zijn door de Arabische Nabateëen veroverd, en in dat volk opgegaan.²³⁴

22 alle koningen van Tyrus, alle koningen van Sidon en alle koningen van het kustgebied dat tegenover de zee is;

Tyrus lag in het noorden aan de kust van de Middellandse Zee. Het was een dochterstad van Sidon, maar al gauw overschaduwde de dochterstad haar moederstad in rijkdom en macht. Het was al heel lang een sterke vesting (Joz.19:29, Jes.23:7). Tyrus lag grotendeels op een eiland, dat ruim 600 meter van de kust af lag. De stad was omringd door een muur die meer dan 15 meter hoog was. Een ander deel van de stad lag op het vaste land.²³⁵

In 594 voor Christus stuurde de koning van Tyrus gezanten naar koning Zedekia (597 – 586) van Juda om een verbond te sluiten tegen Nebukadnezar II (604 – 562) de koning van Babel (Jer.27:3).

Hoewel Tyrus een verbond met vazalkoning Zedekia had gesloten, was het toch blij met de val en inname van Jeruzalem (Ezech.26:2,3). Alle handelskaravanen tussen de grootmachten Egypte en Babel moesten langs het gebied van Jeruzalem. Door de verovering van Jeruzalem had Tyrus een belangrijke handelsconcurrent minder. De egoïstische inwoners van Tyrus dachten, dat ze daardoor nog veel rijker zouden worden.

In 585 voor Christus trok de Babylonische koning Nebukadnezar II tegen die stad op. Het deel van Tyrus dat op de vaste wal lag, nam hij in. Het gedeelte dat op het eiland in zee was gebouwd, werd 13 jaren door hem belegerd (585 – 573).²³⁶ Na onderhandelingen gaf de stad zich over. Hoewel koning Nebukadnezar II vestingen voor de verdediging liet afbreken (v.11, Ezech.26:7-11), spaarde hij de stad, maar de inwoners moesten wel belasting aan hem betalen.

Toen de machtige Babylonische koning in Tyrus de baas werd, verdween de Tyrische koning Etbaäl III (591 – 573) van het toneel. Of de Babylonische koning hem liet doden, is niet bekend. Wel weten we, dat zijn zoon Baäl II (573 – 564) hem opvolgde, nadat hij trouw had moeten zweren aan Nebukadnezar II.

Ten noorden van Tyrus ligt de stad Sidon. Het is een stad aan de kust van de Middellandse Zee. De Sidoniërs stamden af van Kanaän, een zoon van Cham (Gen.10:6,15,19). Hoogstwaarschijnlijk waren alle Feniciërs afstammelingen van Sidon.

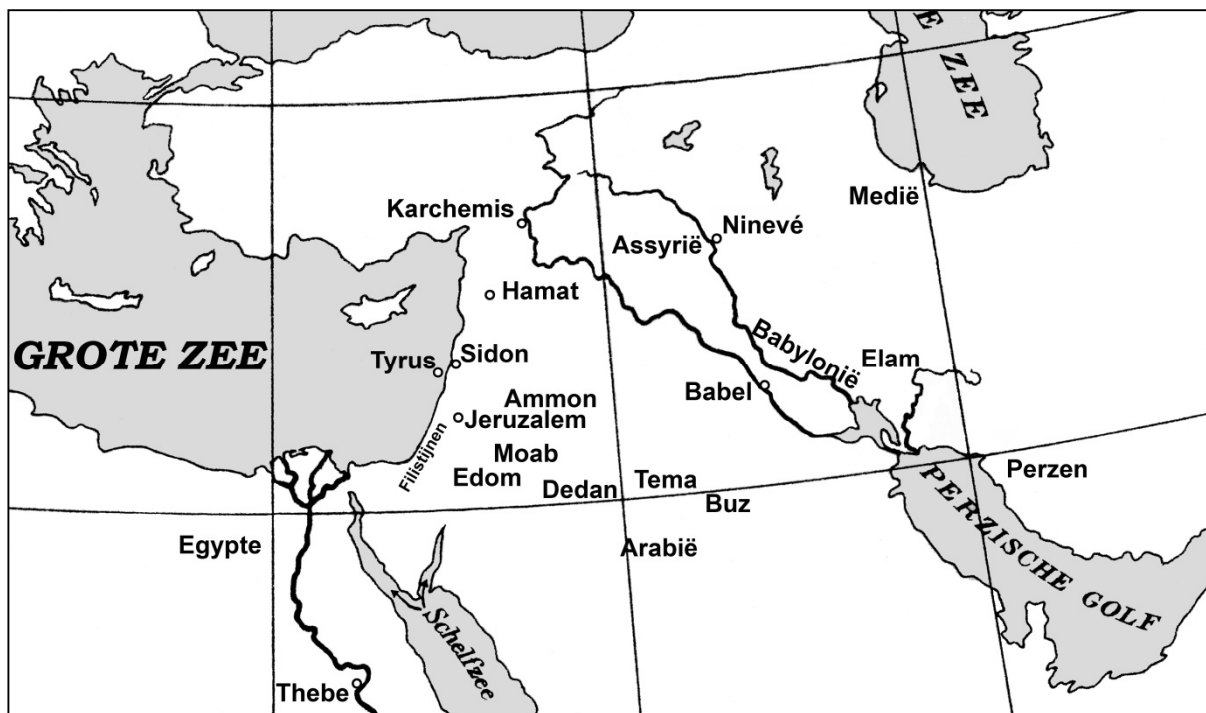
Sidon werd in 589 voor Christus door Nebukadnezar II ingenomen, en kwam zo onder het juk van Babel.

²³³ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7

²³⁴ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 14:2.

²³⁵ Tyrus is de vergriekste vorm van het Hebreeuwse Sor, dat eigenlijk *rots* betekent.

²³⁶ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:1; Flavius J., Tegen de Grieken, deel 1:20,21.

Met alle koningen van het kustgebied dat tegenover de zee is, worden alle Fenicische koningen uit de omgeving van Tyrus en Sidon bedoeld. Ook zij werden dienstbaar aan koning Nebukadnezar II

23 Dedan, Tema, Buz en allen die zich (het haar) rondom wegscheren;

De Dedanieten waren een handeldrijvende stam (Ezech.27:15,20, 38:13). Dedan was een zoon van Abraham en Ketura (Gen.25:1-3).²³⁷ Waarschijnlijk woonden de Dedanieten in het noorden van Arabië in de buurt van de Edomieten (vgl. Jer.25:23, 49:8, Ezech.25:13).

Tema was een zoon van Ismaël, de stamvader van de Arabieren (Gen.25:12-15, 1Kron.1:28-30). Ze woonden in het noordelijke deel van Arabië.

Buz was een zoon van Abrahams broer Nahor (Gen.22:20,21). Waarschijnlijk woonden zijn nakomelingen ook in Arabië.

Er waren Arabieren die aan de rand van hun schedel het haar afschoren, en alleen in het midden een bosje haar lieten staan.²³⁸ Dat afgeschoren haar gold als een offer voor de geesten. Daarom was deze heidense gewoonte onder de Israëlieten verboden (Lev.19:27, 21:5).

24 alle koningen van Arabië, alle koningen van de gemengde (bevolking) die in de woestijn woont;

Arabië was in die tijd het woestijngebied tussen Israël en het Tweestromenland. De kudden van de Arabieren kwamen zelfs in de buurt van Babel (Jes.13:20). Met alle koningen van Arabië wordt de rest van alle Arabische stammen aangeduid.

In Arabië woonde een *gemengde bevolking*. De Dedanieten stamden af van Abraham en Ketura. De nakomelingen van Tema stamden van Ismaël af, en die van Buz weer van Abrahams

²³⁷ Dedan moet hier niet worden verward met de Ethiopische Dedanieten (Gen.10:6,7).

²³⁸ Zie Herodotus, Historiën, deel 3, 8.

broer Nahor. Er woonde bovendien nog meer nageslacht van Ismaël. Uit deze gemengde bevolking ontstonden de Arabieren.

In december van het jaar 599 streed koning Nebukadnezar II tegen de Arabieren ten zuiden van zijn rijk.

25 alle koningen van Zimri, alle koningen van Elam, en alle koningen van Medië;

Zimri heeft waarschijnlijk te maken met Zimran, een zoon van Abraham en Ketura (Gen.25:2, 1Kron.1:32). De ligging van Zimri is niet zeker. Waarschijnlijk lag het in het zuiden van Armenië. Over de geschiedenis van Zimri of Zimran is verder niets bekend.

Elam was een zoon van Sem (Gen.10:22, 1Kron.1:17). De Elamieten woonden ten zuidoosten van het Babylonische rijk. Ze waren gevaarlijke tegenstanders van de Assyriërs. In 645 voor Christus lukte het de Assyrische koning Assurbanipal (669 – 625) om hun hoofdstad Susa te veroveren en te verwoesten (Jer.49:34-38). Daarna hoorde hun land bij het Babylonische rijk (Dan.8:1,2). Later hebben de Perzen dat gebied veroverd (Ezra 4:8,9, Neh.1:1, Ester 1:1,5).

De Meden stamden af van Jafet, een zoon van Noach (Gen.10:1,2). *Medië* lag ten noorden van Elam. In welk opzicht de Meden last hebben gehad van het Babylonische rijk is niet bekend.²³⁹ Door een koninklijk huwelijk tussen de dochter van de Medische koning Cyaxares I (625 – 585) en de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) probeerde men wel conflicten te vermijden. Later werd het Medische rijk veroverd door de Perzische koning Kores II (559 – 529).

26 alle koningen van het noorden, die dichtbij of veraf zijn, de een na de ander; alle koninkrijken van de aarde (of het land), die op het grondoppervlak zijn. De koning van Sjesjach zal na hen drinken.

Alle koninkrijken zouden om hun zonden te maken krijgen met de beker met de wijn van Gods woede (v.15).

Met *Sjesjach* wordt Babel bedoeld (Jer.51:41).²⁴⁰ Het woord is hoogstwaarschijnlijk gevormd door elke letter van het woord te vervangen door een letter met de omgekeerde volgorde uit het alfabet. Voor de eerste letter neemt men dan de laatste, de tweede letter de voorlaatste enz.²⁴¹

27 “Je moet tegen hen zeggen: “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Drinkt, wordt dronken. Spuugt, valt neer, en staat niet op als gevolg van het zwaard, dat Ik onder jullie zal sturen!”

28 “Als zij weigeren de beker uit jouw hand te nemen om te drinken, zeg (dan) tegen hen: “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Drinken zullen jullie!”

29 “Ja, zie, in de stad waarover mijn naam is uitgeroepen, begin Ik onheil aan te richten.

²³⁹ Het is niet erg waarschijnlijk, dat ze van het oorlogszuchtige Babylonische rijk niets te duchten hebben gehad. Later zouden de Meden en Perzen met de Elamieten tegen het Babylonische rijk strijden, en het overwinnen. Het is daarbij opvallend, dat ze dit niet zouden doen om te roven en te plunderen (Jes.13:17,18, 21:2,9).

²⁴⁰ In dit vers uit het eenenvijftigste hoofdstuk wordt door een parallellisme aangegeven, dat *Sjesjach* hetzelfde is als Babel. (Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur veel voor.)

²⁴¹ In het Hebreeuws schrijft men alleen de medeklinkers op. Er staat dan sj sj ch in plaats van b b l. De sj (= sijn, ש) is de voorlaatste letter van het Joodse alfabet. Die is in de plaats gekomen van de tweede letter b (= beet, ב). De ch (= (sluit)kaf, ח) is de elfde letter. Die heeft de plaats ingenomen van de l (= lamed, ל). Of iemand anders dan Jeremia of Baruch later het woord *Babel* heeft vervangen door *Sjesjach* is niet zo belangrijk.

Jullie, zouden jullie (dan) ongestraft blijven? Jullie zullen niet ongestraft blijven, want Ik roep een zwaard op tegen alle bewoners van de aarde (of het land)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh van de (hemelse) legers.”

Iets waarover iemands naam werd uitgeroepen, werd beschouwd als zijn eigendom. Over de hoofdstad van het Tweestammenrijk Juda was Gods naam uitgeroepen. Jeruzalem is van de Here.

Als God zijn uitgekozen (= uitverkoren) zondige volk Israël straft en berecht, dan kunnen de andere zondige volken zijn vergelding niet ontlopen (vgl. 1Pet.4:17,18).

30 “Jij zult ook tegen hen al deze woorden profeteren, en je moet tegen hen zeggen: “Jahweh zal brullen vanuit de hoogte (= de hemel), en vanuit zijn heilige woning zijn stem (of zijn geluid) verheffen. Geweldig zal Hij brullen tegen zijn woonplaats. Een geschreeuw als van (druiven)tredders zal Hij aanheffen tegen alle bewoners van de aarde (of het land).”

Het spreken van de almachtige Jahweh wordt hier vergeleken met het brullen van een sterke leeuw (vgl. Joël 3:16^a, Am.1:2, 3:8). Zo klinkt zijn machtige stem vanuit de hoogte.

De woonplaats van God was in die tijd ook de tempel in Jeruzalem. Daar woonde de heerlijkheid van de Here (nog) tussen zijn volk.²⁴²

Zoals een druiventreder in die tijd druiven stuk trapte om er wijn van te maken, zo zou de Here veel mensen laten doden. Dit beeld als een berechting van God wordt vaker in de Bijbel gebruikt (Jes.63:1-6, Joël 3:13, Op.14:14-20).

De berechting van de Here begon bij zijn volk Israël, en zou daarna alle (bekende) volken treffen.

31 “Geraas verbreidt zich tot aan het einde van de aarde (of van het land), want Jahweh heeft een rechtszaak met de volken. Hij voert een rechtszaak met alle vlees. De kwaadaardigen geeft Hij over aan het zwaard”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Met *alle vlees* worden alle levende mensen (en soms dieren) bedoeld. In de rechtszaak tegen alle mensen velde God het vonnis.

Kwaadaardige mensen zou Hij door het zwaard laten doden. In de oorlogen die Nebukadnezar II (604 – 562) voerde, sneuvelden inderdaad heel veel kwaadaardige mensen in de strijd. Ook tijdens de ondergang van het Babylonische rijk was dat het geval. Oorlogen die de Here laat voeren, vormen een onderdeel van zijn straffen en berechting.

32 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Zie, onheil gaat [uit] van volk tot volk, een zware storm steekt op van(uit) de uithoeken van de aarde (of het land).”

33 Er zullen in (= op) die dag door Jahweh dodelijk gewonden zijn, van(uit) het (ene) einde van de aarde (of het land) tot het (andere) einde van de aarde (of het land). Zij zullen niet worden beklagd. Zij zullen niet worden verzameld, en zij zullen niet worden begraven. Tot mest op het grondoppervlak zullen zij zijn.

34 “Jammert, herders, en schreeuwt het uit! Wentelt jullie (in het stof), gebieders van de kudde, want jullie dagen van jullie slachting en verbrijzeling zijn aangebroken. Jullie zullen (neer)vallen als kostbaar vaatwerk.”

De herders en gebieders zijn vooral de wereldlijke leiders van het volk (vgl. Jer.2:8, 3:15, 23:1-5). Zij zouden in de eerste plaats de berechting van de Here moeten ondergaan. Bij de

²⁴² In het bijbelboek Ezechiël kunnen we lezen, hoe de heerlijkheid van God de tempel en de hoofdstad Jeruzalem verliet (Ezech.10:18,19, 11:22,23).

veroveringen van het Tweestammenrijk Juda en de hoofdstad Jeruzalem door koning Nebukadnezar II (604 – 562) werden vooral de mensen uit de rijke bovenlaag van de bevolking getroffen (2Kon.24:14-16, 25:18-21^a).

Wentelen in stof en as was een teken van rouw (Job 2:8, Jes.47:1, Jer.6:26, Ezech.27:30, Mi.1:10).

De schapen van God zijn de kudde. Het is zijn volk (Ps.77:21, 78:52, Jes.40:11, 63:11, Jer.10:21, 13:17, Zach.10:3, enz.).

35 Voor de herders gaat een toevlucht verloren, en voor de gebieders van de kudde ontsnapping.

36 (Hoor,) het geluid (of de stem) van geschreeuw van de herders en het gejammer van de gebieders van de kudde, omdat Jahweh hun wei verwoest.

37 De vredige weiden zijn verwoest als gevolg van de kokende (of hete/brandende) woede van Jahweh.

38 Hij heeft als een jonge leeuw zijn schuilplaats verlaten, want hun land (of hun aarde) wordt [als (of tot)] een woestenij als gevolg van kokende (of hete/brandende) (woede) van de onderdrukker, als gevolg van zijn kokende (of hete/brandende) woede.

De Here wordt hier weer vergeleken met een gevaarlijke *leeuw*. Als gevolg van *zijn kokende woede* zou Hij het land van zijn volk en ook dat van andere volken *een woestenij* laten worden. De onderdrukker die God daarvoor zou gebruiken, is de Babylonische koning Nebukadnezar II.

6. Deel 6.

Het grote gevaar van valse geestelijke leiding staat in dit deel centraal. De priesters en valse profeten proberen Jeremia opnieuw te vermoorden. De profeet Uria (= Jahweh is licht) wordt door vazalkoning Jojakim (608 – 597) vermoord, Jeremia ontkomt aan dat lot (Jer.26).

Tijdens de regering van vazalkoning Zedekia (597 – 586) raadt de profeet Jeremia zijn volksgenoten dringend aan om zich aan de macht van Babel te onderwerpen (Jer.27).

De valse profeet Chananja (= Jahweh is genadig) gaat tegen de boodschap van Jeremia in, en probeert hem belachelijk te maken. Enkele maanden later sterft de valse profeet (Jer.28).

Jeremia waarschuwt per brief zijn volksgenoten in Babel om niet in opstand te komen. Omdat Sjemaja via een brief uit Babel Jeremia probeert uit te schakelen, kondigt de Here de ondergang van deze man en zijn hele nageslacht aan (Jer.29).

1. De priesters en valse profeten willen Jeremia vermoorden.

Hoofdstuk 26:1-19

1 In het begin van de regering van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda, was dit woord van Jahweh tot Jeremia gericht om te zeggen:

2 “Dit heeft Jahweh gezegd: “Ga in de voorhof van het huis van Jahweh staan, en spreek tegen alle steden van Juda, die komen om zich in het huis van Jahweh neer te buigen, al de woorden die Ik jou gebied tegen hen te spreken. Doe er geen woord van af.”

3 “Misschien zullen zij luisteren, en zich bekeren, een ieder van zijn slechte weg, en Ik zal berouw hebben over het kwaad dat Ik hun denk aan te doen om hun slechte daden.”

4 “Je moet tegen hen zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Als jullie niet naar Mij luisteren door te wandelen overeenkomstig mijn wet die Ik jullie voorgehouden heb,

5 door te luisteren naar de woorden van mijn knechten, de profeten, die Ik naar jullie zend, al vroeg zond, en jullie hebben niet geluisterd,

6 dan zal Ik dit huis prijsgeven als Silo. Ik zal deze stad prijsgeven tot een vervloeking aan alle heidenvolken van de aarde.”

7 De priesters, de profeten en het hele volk hoorden Jeremia deze woorden spreken in het huis van Jahweh.

8 Zodra Jeremia geëindigd had uit te spreken alles wat Jahweh geboden had tegen het hele volk te spreken, grepen de priesters, de profeten en het hele volk hem, en zeiden: “Dood, jij moet dood.”

9 “Waarom profeteer jij in de naam van Jahweh door te zeggen: “Dit huis zal worden als Silo, en deze stad zal worden verwoest, zodat er geen inwoner is?” Het hele volk liep tegen Jeremia te hoop in het huis van Jahweh.

10 De vorsten van Juda hoorden deze woorden. Zij gingen vanuit het huis van de koning naar het huis van Jahweh, en gingen in de ingang van de nieuwe poort van het huis van Jahweh zitten.

11 De priesters en de profeten zeiden tegen de vorsten en tegen het hele volk: “De doodstraf voor deze man, omdat hij tegen deze stad heeft geprofeteerd, zoals jullie met je eigen oren hebben gehoord.”

12 Jeremia zei tegen al de vorsten en tegen het hele volk: “Jahweh heeft mij gezonden om tegen dit huis en tegen deze stad al de woorden te profeteren, die jullie gehoord hebben.”

13 “Welnu, verbetert jullie handel en wandel, en luistert naar de stem van jullie God Jahweh. Dan zal Jahweh spijt krijgen over het onheil dat Hij tegen jullie gesproken heeft.”

14 “Ik, zie, ik ben in jullie macht, doet met mij zoals goed en recht is in jullie ogen.”

15 “Weet wel, dat als jullie mij doden, jullie onschuldig bloed brengen over jezelf, over deze stad en over haar inwoners, want in waarheid, Jahweh heeft mij naar jullie gezonden om ten aanhoren van jullie al deze woorden te spreken.”

16 De vorsten en het hele volk zeiden tegen de priesters en de profeten: “Niet de doodstraf voor deze man, want in de naam van onze God Jahweh heeft hij tegen ons gesproken.”

17 Mensen uit de oudsten van het land stonden op, en zeiden tegen het hele verzamelde volk:

18 “De Morastiet Micha heeft in de dagen van Hizkia, de koning van Juda, geprofeteerd. Hij zei tegen het hele volk van Juda: “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Zion zal als een akker worden omgeploegd, Jeruzalem zal tot steenhopen worden, en de berg van het huis tot hoogten in een woud.”

19 “Hebben Hizkia, de koning van Juda, en heel Juda, hem ooit ter dood laten brengen? Heeft hij geen ontzag gehad voor Jahweh? Hij zocht de gunst van Jahweh. Jahweh kreeg spijt over het onheil dat Hij over hen gesproken had. Wij doen ons een groot onheil aan.”

De inhoud van de eerste 6 verzen van dit hoofdstuk is een samenvatting van Jer.7:1-15, waarin Jeremia een toespraak hield. Om de ongehoorzaamheid van het Joodse volk dreigde de tempel in Jeruzalem hetzelfde lot te ondergaan als het voormalige heiligdom in Silo. Daarna gaat het over de gevolgen van de toespraak.

De profeet Jeremia heeft die toespraak in de tempel gehouden in het begin van de regering van de egoïstische koning Jojakim (608 – 597) (v.1). In die tijd ging het lang niet meer zo voorspoedig als tijdens de regering van de vrome koning Josia (640 – 609). Nadat deze Judese koning de strijd tegen het Egyptische leger had verloren, raakte het Tweestammenrijk Juda zijn zelfstandigheid kwijt. Farao Necho II (609 – 594) legde de Joden een torenhoge belasting op. Ze moesten 100 talenten zilver en 1 talent goud betalen (2Kon.23:33^b,35). Een talent was ongeveer 35 kilogram. Er moest dus enorm veel geld worden opgebracht.

1 In het begin van de regering van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda, was dit woord van(uit) Jahweh (tot Jeremia gericht) (geweest/geworden) om te zeggen: ²⁴³

Met het begin van de regering van koning Jojakim (608 – 597) wordt de tijd kort na zijn troonsbestijging bedoeld.

2 “Dit heeft Jahweh gezegd: “Ga in de voorhof van het huis van Jahweh staan, en spreek tegen alle steden van Juda, die komen om zich (in) het huis van Jahweh neer te buigen, al de woorden die Ik jou gebied tegen hen te spreken. Doe er geen woord (of geen zaak) van af.”

3 “Misschien zullen zij luisteren, en zich bekeren (of terugkeren), een ieder van zijn

²⁴³ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van de hemelse Vader wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

slechte weg, en Ik zal berouw hebben over het kwaad dat Ik hun denk aan te doen om hun slechte daden.”

In de dreigende situatie was er nog hoop. Als de Joden zich zouden bekeren, dan zou de Here hen weer willen helpen.

4 “Je moet tegen hen zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Als jullie niet naar Mij luisteren door te wandelen overeenkomstig mijn wet die Ik jullie voorgehouden heb,

5 door te luisteren naar de woorden van mijn knechten, de profeten, die Ik naar jullie zend, al vroeg zond, en jullie hebben niet geluisterd,

6 (dan) zal Ik dit huis prijsgeven als Silo. Ik zal deze stad prijsgeven tot een vervloeking aan alle (heiden)volken van de aarde (of het land).”

De Joden dachten ten onrechte, dat de Here zijn eigen huis in Jeruzalem: de tempel, altijd wel zou beschermen. Aan die bescherming waren voorwaarden verbonden. Ze moesten aan Gods wetten gehoorzamen. Door die wetten moesten ze leren de Here lief te hebben boven alles, en hun naaste als zichzelf (Lev.19:18, Deut.6:5, Mat.19:19, Mat.22:37-40, Luk.10:26-28).

De plaats *Silo* lag ten noorden van Betel, en ten zuiden van Lebona (Richt.21:19). Op die plek ligt ongeveer 14 kilometer ten noorden van Betel en 5 kilometer ten zuidoosten van el-Lubbn de huidige ruïne Sayln.²⁴⁴

In Silo heeft de tabernakel gestaan (1Sam.3:3,15), waar de Here werd gediend (Joz.18:1,8-10, 21:1,2, Richt.18:31, 1Sam.1:3, enz.). Tot in de begintijd van koning Saul (1033 – 1012) heeft het huis van God daar gestaan (1Sam.13:1, 14:3). Toen David voor Saul moest vluchten, stond er een tabernakel in Nob iets ten noordoosten van Jeruzalem (1Sam.21:1-6, 22:11). Blijkbaar had de koning het heiligdom naar Nob verplaatst om te voorkomen, dat het met de plaats Silo zou worden verwoest (vgl. Ps.78:60,67-70), want er mocht maar op één plaats in het heilige land offers aan de Here worden gebracht (Deut.12:13).²⁴⁵

Als de Joden zich niet zouden bekeren, dan zouden de tempel en de hoofdstad Jeruzalem een puinhoop worden.

7 De priesters, de profeten en het hele volk hoorden Jeremia deze woorden spreken in het huis van Jahweh.

8 Zodra Jeremia geëindigd had uit te spreken alles wat Jahweh geboden had tegen het hele volk te spreken, grepen de priesters, de profeten en het hele volk hem, en zeiden: “Dood, jij moet dood.”

De profeten die hier worden genoemd, waren valse profeten. Zij steunden de kwaadaardigheid en slechtheid van de priesters (vgl. Jer.5:31, 6:13, 8:10, 18:18, 23:11). Er waren ook priesters die optraden als profeet (Jer.20:1,6).

9 “Waarom profeteer jij in de naam van Jahweh door te zeggen: “Dit huis zal worden als Silo, en deze stad zal worden verwoest, zodat er geen inwoner is?” Het hele volk liep tegen Jeremia te hoop in het huis van Jahweh.

10 De vorsten van Juda hoorden deze woorden. Zij gingen vanuit het huis van de koning

²⁴⁴ Bimson J.J., Encyclopedie van Bijbelse plaatsen, Kampen, 2007, pag. 353.

²⁴⁵ Nadat de Edomiet Doëg in opdracht van de slechte koning Saul (1033 – 1012) de priesterstad Nob had uitgemoord (1Sam.22:18,19), heeft deze koning het heiligdom naar Gibeon laten verplaatsen (1Kron.16:39, 21:29, 2Kron.1:3,5,6). Later wilde koning David (1012 – 972) voor de Here een tempel bouwen. Hoewel hij zelf die tempel niet mocht bouwen, was de Here erg blij met deze wens (2Sam.7). Er was in die tijd dus geen heilige plaats meer in Silo en niet meer in Nob, maar in Gibeon. De plaats Silo is tijdens de regering van koning Saul hoogstwaarschijnlijk door de Filistijnen verwoest.

naar het huis van Jahweh, en gingen in de ingang van de nieuwe poort (van het huis) van Jahweh zitten.

De vorsten grepen in om een lynchpartij te voorkomen, en de orde te herstellen.

De nieuwe poort was hoogstwaarschijnlijk de poort die koning Jotam (733 – 732) had laten bouwen (2Kon.15:33, 2Kron.27:3).

11 De priesters en de profeten zeiden tegen de vorsten en tegen het hele volk: “De doodstraf voor deze man, omdat hij tegen deze stad heeft geprofeteerd, zoals jullie met je (eigen) oren hebben gehoord.”

12 Jeremia zei tegen al de vorsten en tegen het hele volk: “Jahweh heeft mij gezonden om tegen dit huis en tegen deze stad al de woorden te profeteren, die jullie gehoord hebben.”

13 “En nu (= Welnu), verbetert jullie handel en wandel, en luistert naar [door] de stem (of het geluid) van jullie God Jahweh. (Dan) zal Jahweh spijt krijgen over het onheil dat Hij tegen jullie gesproken heeft.”

14 “Ik, zie, ik ben in jullie hand (= jullie macht), doet met mij zoals goed en recht is in jullie ogen.”

15 “Weet wel, dat als jullie mij doden, [dat] jullie onschuldig bloed brengen over jezelf, over deze stad en over haar inwoners, want in waarheid, Jahweh heeft mij naar jullie gezonden om ten aanhoren van jullie al deze woorden te spreken.”

16 De vorsten en het hele volk zeiden tegen de priesters en de profeten: “Niet de doodstraf voor deze man, want in de naam van onze God Jahweh heeft hij tegen ons gesproken.”

17 Mensen uit de oudsten van het land (of van de aarde) stonden op, en zeiden tegen het hele verzamelde volk:

Met *de oudsten van het land* worden hier oudere mensen bedoeld. Hun inmiddels overleden ouders hebben geleefd, toen de profeet Micha optrad tijdens de regering van de vrome koning Hizkia (727 – 697). Ongeveer een eeuw geleden had Micha ook al de ondergang en verwoesting van de tempel voorspeld (Mi.3:12). De oudere mensen hadden dit van hun ouders gehoord, en moesten daaraan denken, toen Jeremia deze profetie van Micha herhaalde.²⁴⁶

18 “De Morastiet Micha heeft in de dagen van Hizkia, de koning van Juda, geprofeteerd. Hij zei tegen het hele volk van Juda: “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Zion zal (als) een akker worden omgeploegd,²⁴⁷ Jeruzalem zal (tot) steenhopen worden, en de berg van het huis tot hoogten in een woud (Mi.3:12).”

Morastiet verwijst naar de plaats waar Micha woonde: Moreset-Gat (Mi.1:14). Die plaats lag in de buurt van de Filistijnse stad Gat. Waarschijnlijk is Moreset-Gat (= Erfdeel bij Gat) dezelfde plaats als het huidige Beit Jibrin ten zuidwesten van Jeruzalem.²⁴⁸

19 “Hebben Hizkia, de koning van Juda, en heel Juda, hem ooit ter dood laten brengen? Heeft hij geen ontzag gehad voor Jahweh? Hij zocht de gunst van [het gezicht van] Jahweh. Jahweh kreeg spijt over het onheil dat Hij over hen gesproken had. Wij doen over onze zielen (= Wij doen ons) een groot onheil aan.”

²⁴⁶ Zie Turenhout T. van, Micha, wie is aan Jahweh gelijk, Grijskerk, 2020.

²⁴⁷ Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

²⁴⁸ Deze plaats ligt iets noordelijker dan Maresa (vgl. Joz.15:44, Mi.1:15). Maresa is dus niet dezelfde plaats, zoals wel eens wordt gedacht.

Doordat koning Hizkia (727 – 697) de Here trouw diende, ging deze profetie voorlopig niet in vervulling (vgl. Jer.18:7,8). Toen de kwaadaardige vazalkoning Jojakim (608 – 597) regeerde over een grotendeels kwaadaardig volk, werd die profetie weer actueel. Als de Joden zich niet zouden bekeren, zou die alsnog worden vervuld.

Toen de Joden zich niet bekeerden, is deze profetie in haar volle omvang in vervulling gegaan. Jeruzalem is door de legers van de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) (= Nebo, bescherm mijn grens)²⁴⁹ in 586 voor Christus totaal vernield. Toen verreweg de meeste Joden na de ballingschap God nog niet wilden gehoorzamen, is de hoofdstad door de Romeinen opnieuw verwoest.

Vele eeuwen later zijn de huidige muren van Jeruzalem onder leiding van sultan Suleiman (1520 – 1566) herbouwd. Die muren staan echter iets verder naar het noorden. Daardoor ligt een deel van de oude stad van David zelfs buiten het ommuurde Jeruzalem. Dat land werd omgeploegd voor de landbouw.

²⁴⁹ Nebo was de naam van de 2^e god van de Babyloniërs (Jes.46:1). Het was de god van de wijsheid.

2. De profeet Uria wordt vermoord, Jeremia wordt beschermd.

Hoofdstuk 26:20-24

20 Er was nog een man, die profeteerde in de naam van Jahweh: Uria, een zoon van Sjemaja, uit Kirjat-Jearim. Hij profeteerde tegen deze stad en tegen dit land overeenkomstig alle woorden van Jeremia.

21 Koning Jojakim, al zijn helden en al de vorsten hoorden zijn woorden. De koning zocht hem om hem te doden. Uria hoorde het, en werd bevreesd. Hij vluchtte, en kwam in Egypte.

22 Koning Jojakim stuurde enige mannen naar Egypte: Elnatan, een zoon van Achbor, en enige mannen met hem, naar Egypte.

23 Zij haalden Uria uit Egypte, en zij brachten hem naar koning Jojakim. Hij sloeg hem met het zwaard, en gooide zijn lijk op de begraafplaats van het volk.

24 De hand van Ahikam echter, een zoon van Safan, was met Jeremia om hem niet over te geven in de macht van het volk om hem te doden.

Deze 5 verzen geven aan, hoe gevaarlijk het was om als profeet van de Here je werk te doen. Hoewel de meeste hoge ambtenaren die door de vrome koning Josia (640 – 609) waren aangesteld, de profeten van de Here probeerden te beschermen, deinsde de kwaadaardige vazalkoning Jojakim (608 – 597) voor een profetenmoord niet terug (vgl. Jer.36:26).

20 Er was nog een man, die profeteerde in de naam van Jahweh: Uria, een zoon van Sjemaja, uit Kirjat-Jearim. Hij profeteerde tegen deze stad en tegen dit land (of deze aarde) overeenkomstig alle woorden van Jeremia.

21 Koning Jojakim, al zijn helden en al de vorsten hoorden zijn woorden. De koning zocht (hem) om hem te doden. Uria hoorde (het), en werd bevreesd. Hij vluchtte, en kwam in Egypte.

De pro-Egyptische Jojakim (608 – 597) was, totdat kroonprins Nebukadnezar in 605 het Tweestammenrijk veroverde, een trouwe vazalkoning van farao Necho II (609 – 594). Het was voor hem niet zo moeilijk om de profeet Uria uit Egypte te laten halen.

22 Koning Jojakim stuurde (enige) mannen naar Egypte: Elnatan, een zoon van Achbor, en (enige) mannen met hem, naar Egypte.

23 Zij haalden Uria uit Egypte, en zij brachten hem naar koning Jojakim. Hij sloeg hem met het zwaard, en gooide zijn lijk op de begraafplaats [van de zonen] van het (gewone) volk.

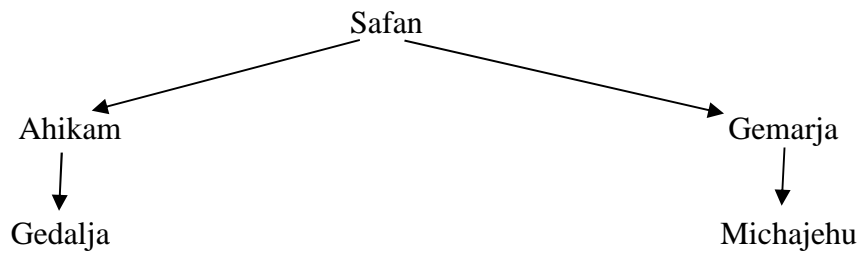
Op de algemene begraafplaats van het gewone volk werden de allerarmste Joden begraven.²⁵⁰

24 De hand van Ahikam echter, een zoon van Safan, was met Jeremia om hem niet over te geven in de hand (= de macht) van het volk om hem te doden.

Safan was de schrijver van de vrome koning Josia (640 – 609). Hij had een groot aandeel in de reformatie van die koning (2Kon.22:3-8, 2Kron.34:8-11). Safan kreeg het gevonden wetboek van de hogepriester Chilkia, en las het aan de Joodse koning voor (2Kon.22:8-11, 2Kron.34:15,18). Zijn zoon Ahikam speelde al een belangrijke rol onder de regering van koning Josia (2Kon.22:12-14). Tijdens de regering van de latere koning Zedekia (597 – 586) beschermde een andere zoon van Safan, Gemarja, de profeet Jeremia (Jer.36:10-19).

²⁵⁰ De begraafplaats voor het volk lag in het dal van de beek Kidron ten zuidoosten van de stad Jeruzalem (2Kon.23:6).

De landvoogd Gedalja (586) was een zoon van Ahikam (= Mijn broer is (op)gestaan/heeft standgehouden) en dus een kleinzoon van Safan (= Konijn/Klipdas) (2Kon.25:22). Hij nam het na de verovering van Jeruzalem eveneens voor Jeremia op (Jer.39:14, 40:5,6).

3. Onderwerping aan Babel.

Hoofdstuk 27

1 In het begin van de regering van Zedekia, een zoon van Josia, de koning van Juda, was dit woord van Jahweh tot Jeremia gericht om te zeggen:

2 “Dit zei Jahweh tegen mij: “Maak voor jezelf banden en jukken, en leg die op je nek.”

3 “Stuur ze naar de koning van Edom, naar de koning van Moab, naar de koning van de zonen van Ammon, naar de koning van Tyrus en naar de koning van Sidon, door de hand van de gezanten die naar Jeruzalem bij Zedekia, de koning van Juda, gekomen zijn.”

4 “Gebied hen om tegen hun heren te zeggen: “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Dit moeten jullie tegen je heren zeggen:”

5 “Ikzelf heb de aarde, de mens en het gedierte, dat op het oppervlak van de aarde is, door mijn grote kracht en mijn uitgestrekte arm gemaakt. Ik geef haar, aan wie oprecht is in mijn ogen.”

6 “Welnu, Ikzelf geef al deze landen in de macht van Nebukadnezar, de koning van Babel, mijn dienaar. Ook de dieren van het veld geef Ik hem om hem te dienen.”

7 “Alle volken zullen hem, zijn zoon en zijn kleinzoon dienen, tot de tijd ook voor zijn land komt. Veel volken en machtige koningen zullen zich door hem laten dienen.”

8 “Het heidenvolk en het koninkrijk, dat hem, Nebukadnezar, de koning van Babel, niet wil dienen, en zijn nek niet wil voegen onder het juk van de koning van Babel, dat volk zal Ik vergelden met het zwaard, met de honger en met de pest”, is een woord van Jahweh: “tot Ik hen door zijn hand zal hebben omgebracht.”

9 “Jullie dan, luistert niet naar je profeten, naar je waarzeggers, naar je dromers, naar je wolkenvoorspellers en naar je tovenaars, die tegen jullie zeggen: “Jullie moeten de koning van Babel niet dienen,

10 want zij profeteren jullie een leugen om jullie ver van je grond te verwijderen, zodat Ik jullie verdrijf, en jullie laat omkomen.”

11 “Het heidenvolk dat zijn nek voegt onder het juk van de koning van Babel, en hem dient, zal Ik op zijn grond laten”, is een woord van Jahweh: “Het bewerkt die, en woont daarop.”

12 Tegen Zedekia, de koning van Juda, heb ik overeenkomstig al deze woorden gesproken door te zeggen: “Voegt jullie nekken onder het juk van de koning van Babel. Dient hem en zijn volk, en leeft.”

13 Waarom zouden jullie en je volk sterven door het zwaard, door de honger en door de pest, zoals Jahweh gesproken heeft over het volk dat de koning van Babel niet wil dienen?

14 Jullie moeten niet luisteren naar de woorden van de profeten die tegen jullie zeggen: “Jullie moeten de koning van Babel niet dienen”, want zij profeteren jullie een leugen.

15 Ja, Ik heb hen niet gezonden”, is een woord van Jahweh. “Zij profeteren een leugen in mijn naam, zodat Ik jullie verdrijf, en jullie laat omkomen: jullie en de profeten die tegen jullie profeteren.”

16 Tegen de priesters en tegen dit hele volk heb ik gesproken door te zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Jullie moeten niet luisteren naar de woorden van je profeten die tegen jullie

profeteren en zeggen: “Zie, de voorwerpen van het huis van Jahweh zullen nu snel uit Babel teruggebracht worden”, want zij profeteren een leugen tegen jullie.”

17 Jullie moeten niet naar hen luisteren. Dient de koning van Babel, en leeft. Waarom zou deze stad een puinhoop worden?

18 Als zij profeten zijn, en als een woord van Jahweh bij hen is, laten zij toch bij Jahweh van de hemelse legers erop aandringen, dat de voorwerpen die in het huis van Jahweh, in het huis van de koning van Juda en in Jeruzalem zijn overgebleven, niet in Babel komen.

19 Ja, dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd over de pilaren, over de zee, over de onderstellen en over de rest van de voorwerpen die in deze stad zijn overgebleven,

20 die Nebukadnezar, de koning van Babel, niet heeft meegenomen, toen hij Jechonja, een zoon van Jojakim, de koning van Juda, met al de edelen van Juda en Jeruzalem in ballingschap naar Babel voerde;

21 ja, dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd over de voorwerpen die in het huis van Jahweh, in het huis van de koning van Juda en in Jeruzalem overblijven:

22 “Naar Babel zullen ze worden gebracht. Ze zullen daar zijn tot de dag dat Ik hen zal vergelden”, is een woord van Jahweh: “en ze zal ophalen. Ik ze zal terugbrengen naar deze plaats.”

Dit hoofdstuk gaat evenals het vorige (h.26) en de volgende hoofdstukken (28 en 29) over de funeste invloed van de valse profeten en hun misleidende profetieën. Zij moedigden tijdens de regering van de zwakke vazalkoning Zedekia (597 – 586) de Joden aan om met hulp van Egypte en andere buurstaten tegen de koning van Babel in opstand te komen. Jeremia wist maar al te goed, dat dit zonder gehoorzaamheid aan God nooit zou lukken. De Here wilde, dat de Joden om hun grove zonden en kwaadaardigheid zich gewillig zouden voegen onder het juk van de Babylonische koning.

Jeremia waarschuwde eerst de vreemde gezanten, die voor onderhandelingen over een gezamenlijke opstand naar vazalkoning Zedekia in Jeruzalem waren gekomen (v.1-11). Daarna wees hij de Judese koning en zijn dienaren op de grote gevaren van een opstand en de onbetrouwbaarheid van de valse profeten (v.12-15). Hij zei ook tegen de priesters en het volk, dat ze vooral niet op de woorden van de valse profeten moesten vertrouwen (v.16-22).

1 In het begin van de regering (of van het koningschap/koninkrijk) van Zedekia,²⁵¹ een zoon van Josia, de koning van Juda, was dit woord van (uit) Jahweh tot (of naar/tegen) Jeremia (gericht) (geweest/geworden) om te zeggen:

De beschreven geschiedenis in dit hoofdstuk gebeurde in het begin van de regering van vazalkoning Zedekia (597 – 586). Uit het volgende hoofdstuk (Jer.28:1) weten we, dat het plaatsvond in het 4^e jaar van zijn regering (594).

²⁵¹ In de gangbare (Masoretische) Hebreeuwse tekst wordt hier niet de vazalkoning Zedekia (597 – 586), maar zijn broer Jojakim (608 – 597) genoemd. Dit moet een fout zijn, want uit de verzen 3, 12 en 20 blijkt duidelijk, dat het hier gaat over de tijd waarin vazalkoning Zedekia regeerde. De fout is waarschijnlijk ontstaan door de grote overeenkomst tussen de verzen 26:1 en 27:1.

In een paar Hebreeuwse handschriften, de oude Syrische vertaling en een oude Arabische vertaling staat in dit vers wel koning Zedekia. (Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 33.) Helaas ontbreekt dit vers (27:1) in de Septuagint, en in de Dode Zee-rollen is het vrijwel helemaal verloren gegaan.

2 “Dit zei Jahweh tegen (of naar/tot) mij: “Maak voor jezelf banden en jukken, en leg die op je nek.”

Een juk op de nek was het teken van ondergeschiktheid en dienstbaarheid (vgl. Lev.26:13, Mat.11:29,30). De volken moesten het juk van Babel dragen.

Het was in die tijd in Jeruzalem een drukte van belang. Gezanten uit minstens 5 verschillende staten waren naar Jeruzalem gekomen om koning Zedekia over te halen om in opstand te komen tegen de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562). Of de nieuwe farao Psammetichus II (594 – 588) hiervoor het initiatief had genomen, is niet bekend. Wel weten we, dat Egypte dergelijke opstanden over het algemeen stimuleerde.

Jeremia moest jukken op zijn nek leggen, en een groot deel daarvan uitdelen aan de gezanten. Hij had er minstens 6 bij zich: 1 voor zichzelf en 5 voor de gezanten. Het kunnen dus onmogelijk jukken voor trekdieren zijn geweest, want die waren daarvoor veel te zwaar.

3 “Stuur ze naar de koning van Edom, naar de koning van Moab, naar de koning van de zonen van Ammon, naar de koning van Tyrus en naar de koning van Sidon, door de hand van de gezanten die naar Jeruzalem bij Zedekia, de koning van Juda, gekomen zijn.”

4 “Gebied hen om tegen hun heren te zeggen: “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Dit moeten jullie tegen je heren zeggen:”

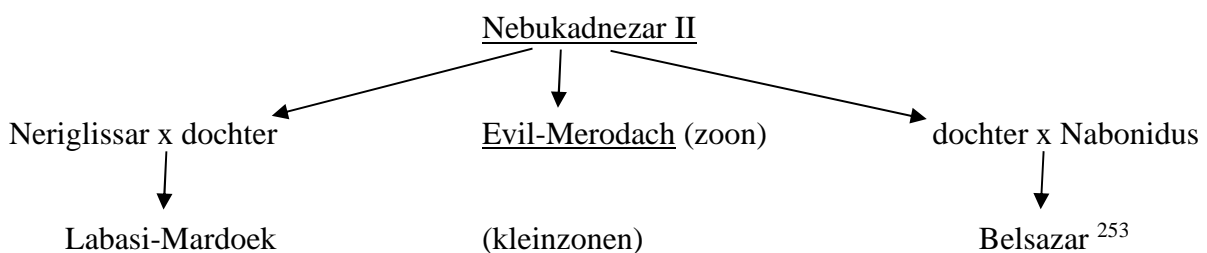
5 “Ik, Ik (= Ikzelf) heb de aarde (of het land), de mens en het gedierte, dat op het oppervlak van de aarde (of het land) is, door mijn grote kracht en mijn uitgestrekte arm gemaakt. Ik geef haar, aan wie oprecht is in mijn ogen.”

6 “En nu (= Welnu), Ik, Ik (= Ikzelf) geef al deze landen in de hand (= de macht) van Nebukadnezar, de koning van Babel, mijn dienaar. Ook de dieren van het veld geef Ik hem om hem te dienen.”

Nebukadnezar II wordt hier aangeduid als de dienaar van God, omdat de Here hem gebruikte om de Joden en andere volken te straffen (vgl. Jer.25:9, 43:10).²⁵²

Alles gaf God in de macht van de Babylonische koning, zelfs ook de dieren!

7 “Alle volken zullen hem, zijn zoon en zijn kleinzoon dienen, tot de tijd ook voor zijn land (of zijn aarde) komt. Veel volken en machtige koningen zullen zich door hem laten dienen.”

Na de dood van de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) volgde zijn zoon Amel-Mardoek (= Evil-Merodach) (562 – 560) hem op (2Kon.25:27, Jer.52:31). Twee jaren later werd hij vermoord door zijn zwager Neriglissar (560 – 556). Zijn jonge zoon Labasi-Mar-

²⁵² Trouwens, hoewel de machtige koning Nebukadnezar II (604 – 562) de Here niet als de enige God diende, toonde hij vaak veel meer respect voor de almachtige God Jahweh dan het overgrote deel van de Joden (Dan.2:47,48, 3:26,28,29, 4:1-3,34^b,35,37).

²⁵³ De mensen waarvan de namen zijn onderstreept, regeerden officieel als koning.

doek (556) die hem officieel opvolgde, werd al na 2 maanden vermoord. Hij was een kleinzoon van Nebukadnezar II. Of hij in de praktijk echt heeft geregeerd, is niet bekend.

Nabonidus (556 – 538), die hoogstwaarschijnlijk met een dochter van Nebukadnezar II was getrouwd, nam samen met zijn zoon Belsazar (552 – 538) de leiding over. Koning Belsazar was eveneens een kleinzoon van Nebukadnezar II (Dan.5:11,18). Hij werd later doodgeslagen (Dan.5:30).²⁵⁴

Nadat de laatste regerende koning uit het koningshuis van Nebukadnezar II (604 – 562) was gedood, zouden veel volken en machtige koningen zich door wat dit koningshuis had nagelaten, laten dienen. Het Babylonische rijk werd dienstbaar gemaakt aan koningen van het Perzische rijk, aan koning Alexander de Grote (336/332 – 323) van het Griekse rijk, aan de koningen van het Syrische rijk en aan de eerste keizers van het Romeinse rijk. Volgens de Romeinse geschiedschrijver Plinius waren er in zijn tijd, de 1^e eeuw na Christus, nog slechts puinhopen van Babel over.

8 “Het (heiden)volk en het koninkrijk, dat hem, Nebukadnezar, de koning van Babel, niet wil dienen, en zijn nek niet wil voegen onder het juk van de koning van Babel, dat volk zal Ik vergelden met het zwaard, met de honger en met de pest”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “tot Ik hen door zijn hand zal hebben omgebracht.”

9 “Jullie (dan), luistert niet naar je profeten, naar je waarzeggers, naar je dromers, naar je wolkenvoorspellers en naar je tovenaars, die tegen jullie zeggen: “Jullie moeten de koning van Babel niet dienen,

10 want zij profeteren jullie een leugen om jullie ver van je grond te verwijderen, (zodat Ik jullie verdrijf, en jullie (laat) omkomen.”

Waarzeggerij, toverij en valse profetie worden in deze verzen (v.9,10) op één lijn gesteld (vgl. Deut.18:9-22). Het zijn eigenlijk verschillende woorden die hetzelfde betekenen.

11 “Het (heiden)volk dat zijn nek voegt onder het juk van de koning van Babel, en hem dient, zal Ik op zijn grond laten”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Het bewerkt die, en woont daarop.”

In dat geval moesten de onderworpen mensen wel extra belasting aan de koning van Babel betalen, maar ze konden dan wel in hun eigen land blijven wonen.

12 Tegen Zedekia, de koning van Juda, heb ik overeenkomstig al deze woorden gesproken door te zeggen: “Voegt jullie nekken onder het juk van de koning van Babel. Dient hem en zijn volk, en leeft.”

Niet alleen vazalkoning Zedekia (597 – 586) werd door Jeremia gewaarschuwd, maar ook zijn hele hofhouding. Daarom staat alles in het meervoud.

13 Waarom zouden jullie en je volk sterven door het zwaard, door de honger en door de pest, zoals Jahweh gesproken heeft over het volk dat de koning van Babel niet wil dienen?

14 Jullie moeten niet luisteren naar de woorden van de profeten die tegen jullie zeggen: “Jullie moeten de koning van Babel niet dienen”, want zij profeteren jullie een leugen.

15 Ja, Ik heb hen niet gezonden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh. “Zij profeteren een leugen in mijn naam, zodat Ik jullie verdrijf, en jullie (laat) omkomen: jullie en de profeten die tegen jullie profeteren.”

²⁵⁴ Zie Turennot T. van, Daniël, God is rechter, Grijpskerk, 2019.

16 Tegen de priesters en tegen dit hele volk heb ik gesproken door te zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Jullie moeten niet luisteren naar de woorden van je profeten die tegen jullie profeteren en zeggen: “Zie, de voorwerpen van het huis van Jahweh zullen nu snel uit Babel teruggebracht worden”, want zij profeteren een leugen tegen jullie.”

17 Jullie moeten niet naar hen luisteren. Dient de koning van Babel, en leeft. Waarom zou deze stad een puinhoop worden?

18 Als zij profeten zijn, en als een woord (of een zaak) van Jahweh bij hen is, laten zij toch bij Jahweh van de (hemelse) legers erop aandringen, dat de voorwerpen die in het huis van Jahweh, in het huis van de koning van Juda en in Jeruzalem zijn overgebleven, niet in Babel komen.

19 Ja, dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd over de pilaren, over de zee (= het koperen wasvat),²⁵⁵ over de onderstellen en over de rest van de voorwerpen die in deze stad zijn overgebleven,

20 die Nebukadnezar, de koning van Babel, niet heeft meegenomen, toen hij Jechonja, een zoon van Jojakim, de koning van Juda, met al de edelen van Juda en Jeruzalem in ballingschap naar Babel voerde;

21 ja, dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd over de voorwerpen die in het huis van Jahweh, in het huis van de koning van Juda en (in) Jeruzalem overblijven:

22 “Naar Babel zullen ze worden gebracht. Ze zullen daar zijn tot de dag dat Ik hen zal vergelden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “en ze zal ophalen. Ik ze zal terugbrengen naar deze plaats.”

Koning Nebukadnezar II (604 – 562) vertrouwde kennelijk al die drukte van de gezanten in Jeruzalem niet helemaal, en hij liet Zedekia (597 – 586) naar Babel komen om zich te verantwoorden (Jer.51:59). Dat maakte op de zwakke vazalkoning blijkbaar zoveel indruk, dat hij de plannen voor een opstand voorlopig liet varen.

²⁵⁵ Vgl. 1Kon.7:23-25,39,43,44, 2Kon.16:17, 25:13,16, 1Kron.18:8, 2Kron.4:2-6,10,15.

4. De valse profeet Chananja.

Hoofdstuk 28

1 In datzelfde jaar, in het begin van de regering van Zedekia, koning van Juda, in het 4^e jaar, in de 5^e maand, zei Chananja, een zoon van Azzur, de profeet uit Gibeon, in het huis van Jahweh voor de ogen van de priesters en het hele volk tegen mij:

2 “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Ik zal het juk van de koning van Babel breken.”

3 “Binnen de dagen van een dubbeljaar breng Ik alle voorwerpen van het huis van Jahweh, die Nebukadnezar, de koning van Babel, uit deze plaats heeft weggenomen, en naar Babel heeft gebracht, naar deze plaats terug.”

4 “Jechonja, een zoon van Jojakim, de koning van Juda, en al de ballingen van Juda, die in Babel zijn gekomen, zal Ik naar deze plaats terugbrengen”, is een woord van Jahweh: “want Ik zal het juk van de koning van Babel breken.”

5 De profeet Jeremia zei voor de ogen van de priesters en voor de ogen van het hele volk, die in het huis van Jahweh stonden, tegen de profeet Chananja;

6 de profeet Jeremia zei: “Amen, laat Jahweh zo doen! Laat Jahweh vervullen jouw woorden die jij geprofeteerd hebt, door de voorwerpen van het huis van Jahweh en al de ballingen uit Babel naar deze plaats terug te brengen.”

7 “Alleen, luister toch naar dit woord, dat ik ten aanhoren van jou en van het hele volk spreek:”

8 “De profeten die voor mij en voor jou sinds heel lang geweest zijn, en over veel landen en over grote koninkrijken hebben geprofeteerd van oorlog, van onheil en van pest.”

9 “De profeet die van vrede profeteert, als het woord van die profeet uitkomt, zal van die profeet erkend worden, dat Jahweh hem in waarheid gezonden heeft.”

10 De profeet Chananja nam het juk van de nek van de profeet Jeremia, en brak het.

11 Chananja zei voor de ogen van het hele volk: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zo zal Ik het juk van Nebukadnezar, de koning van Babel, binnen de dagen een dubbeljaar van de nek van al de volken breken.” De profeet Jeremia ging weg.

12 Een woord van Jahweh werd tot Jeremia gericht, nadat de profeet Chananja het juk van de hals van de profeet Jeremia gebroken had door te zeggen:

13 “Ga, en zeg tegen Chananja: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Houten jukken heb jij gebroken, en jij zal in de plaats daarvan ijzeren jukken maken.”

14 Ja, dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Een ijzeren juk leg Ik op de nek van al deze volken, om Nebukadnezar, de koning van Babel, te dienen. Zij zullen hem dienen, en ook de dieren van het veld geef Ik hem.”

15 De profeet Jeremia zei tegen de profeet Chananja: “Luister toch, Chananja, Jahweh heeft jou niet gezonden, en jij laat dit volk op een leugen vertrouwen.”

16 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Zie, Ik werp jou van de aardbodem weg. Dit jaar sterf jij, omdat jij afval van Jahweh hebt gesproken.”

17 De profeet Chananja stierf in dat jaar in de 7^e maand.

Dit hoofdstuk is min of meer een vervolg op het vorige hoofdstuk. Jeremia had blijkbaar eni-

ge tijd met een juk rondgelopen, en zijn boodschap en symbolische handeling leidden tot het optreden van de valse profeet Chananja (= Jahweh is genadig (geweest)). Het verhaal van die valse profeet ging rechtstreeks tegen de profetie van Jeremia in.

1 In datzelfde jaar, in het begin van de regering van Zedekia, koning van Juda, in het 4^e jaar, in de 5^e maand, zei Chananja, een zoon van Azzur, de profeet uit Gibeon, in het huis van Jahweh voor de ogen van de priesters en het hele volk tegen (of naar/tot) mij:

In hetzelfde jaar als de gebeurtenissen uit het vorige hoofdstuk, in het 4^e jaar van de regering van koning Zedekia (594) trad Chananja (= Jahweh is genadig) op als profeet.

Gibeon lag vlakbij het huidige Jib zo'n 10 kilometer ten noordwesten van Jeruzalem. Het was een priesterstad waar ook de tabernakel had gestaan (Joz.21:17, 1Kron.16:39,40, 21:29, 2Kron.1:3,5,6). Of Chananja eveneens van priesterlijke afkomst was, weten we niet.

2 “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Ik zal het juk van de koning van Babel breken.”

Chananja deed zich voor als een echte profeet. Daarom begon hij op dezelfde manier te spreken als de profeet Jeremia. Hij kwam echter wel met een totaal andere boodschap.

3 “Binnen de dagen van een dubbeljaar (vgl. Gen.41:1, 2Sam.13:23, 14:28, v.11) breng Ik alle voorwerpen van het huis van Jahweh, die Nebukadnezar, de koning van Babel, uit deze plaats heeft weggenomen, en [ze] naar Babel heeft gebracht, naar deze plaats terug.”

De dagen van een dubbeljaar betekent zoveel dagen als er in 2 jaren passen. Het gaat hier dus over 2 volle jaren.

4 “Jechonja, een zoon van Jojakim, de koning van Juda, en al de ballingen van Juda, die in Babel zijn gekomen, zal Ik naar deze plaats terugbrengen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “want Ik zal het juk van de koning van Babel breken.”

5 De profeet Jeremia zei voor de ogen van de priesters en voor de ogen van het hele volk, die in het huis van Jahweh stonden, tegen de profeet Chananja;

6 de profeet Jeremia zei: “Amen, laat Jahweh zo doen! Laat Jahweh vervullen jouw woorden die jij geprofeteerd hebt, door de voorwerpen van het huis van Jahweh en al de ballingen uit Babel naar deze plaats terug te brengen.”

Amen is een Hebreeuws woord, dat *waarheid* en *zekerheid* betekent. Met dat woord sprak de profeet Jeremia de hoop uit, dat de boodschap van Chananja in vervulling zou gaan. Hij wist als profeet van God echter wel beter.

7 “Alleen, luister toch naar dit woord, dat ik ten aanhoren van jou en van het hele volk spreek:”

8 “De profeten die voor mij en voor jou sinds heel lang geweest zijn, en over veel landen en over grote koninkrijken hebben geprofeteerd van oorlog, van onheil en van pest.”

Veel profeten van God hadden al eerder gewaarschuwd. Chananja ging daar dus tegenin. Alleen uit de vervulling van zijn woorden zou moeten blijken, dat hij de waarheid had gesproken.

9 “De profeet die van vrede profeteert, als (het) woord (of (de) zaak) van d(i)e profeet uitkomt, zal van d(i)e profeet erkend worden, dat Jahweh hem in waarheid gezonden heeft (Deut.18:21,22).”

Chananja ging niet tegen de argumenten van Jeremia in, omdat hij dat niet kon. Om zijn woorden toch kracht bij te zetten, maakte hij er een groot spektakel van.

10 De profeet Chananja nam het juk van de nek van de profeet Jeremia, en brak het.

11 Chananja zei voor de ogen van het hele volk: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zo zal Ik het juk van Nebukadnezar, de koning van Babel, binnen de dagen een dubbeljaar van de nek van al de volken breken.” De profeet Jeremia ging [zijn] weg.

Overdonderd door zoveel oppervlakkige eigenzinnigheid en domheid ging Jeremia teleurgesteld weg. God liet en laat zich echter niet overdonderen, en van de wijs brengen.

12 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot Jeremia (gericht), nadat de profeet Chananja het juk van de hals van de profeet Jeremia gebroken had door te zeggen:

13 “Ga, en zeg tegen Chananja: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Houten jukken heb jij gebroken, en jij zal in de plaats daarvan ijzeren jukken maken (vgl. Deut.28:48).”

Door de hardnekkige ongehoorzaamheid en slechtheid van Chananja en het overgrote deel van de Joden zorgden ze ervoor, dat de houten jukken vervangen zouden worden door ijzeren jukken. Een ijzeren juk is zwaarder dan een houten juk. Ook kan een ijzeren juk niet gemakkelijk worden gebroken.

14 Ja, dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Een ijzeren juk leg Ik op de nek van al deze volken, om Nebukadnezar, de koning van Babel, te dienen. Zij zullen hem dienen, en ook de dieren van het veld geef Ik hem.”

Alles gaf God in de macht van de Babylonische koning, zelfs ook de dieren (vgl. Jer.27:6)!

15 De profeet Jeremia zei tegen de profeet Chananja: “Luister toch, Chananja, Jahweh heeft jou niet gezonden, en jij laat dit volk op een leugen vertrouwen.”

Via de profeet Jeremia richtte de Here zich rechtstreeks tot Chananja om hem als vals profeet te ontmaskeren.

16 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Zie, Ik werp jou van de aardbodem weg. Dit jaar sterf jij, omdat jij afval van Jahweh hebt gesproken.”

17 De profeet Chananja stierf in dat jaar in de 7^e maand.

Twee maanden later (vgl. v.1) ging de profetie van de echte profeet Jeremia al in vervulling. Dit moet een geweldige indruk hebben gemaakt (vgl. Deut.18:21,22). Het was voor vazalkoning Zedekia (597 – 586) een extra waarschuwing om vooral niet in opstand te komen. Dat is toen ook niet gebeurd.

5. Jeremia's brief aan de ballingen in Babel.

Hoofdstuk 29:1-23

1 Dit zijn de woorden van de brief die de profeet Jeremia uit Jeruzalem stuurde naar de rest van de oudsten van de ballingen, naar de priesters, naar de profeten en naar het hele volk dat Nebukadnezar vanuit Jeruzalem naar Babel had weggevoerd,

2 nadat koning Jechonja, de gebiedster, de eunuchen, de vorsten van Juda en Jeruzalem, de ambachtslieden en de smeden uit Jeruzalem waren weggegaan,

3 door middel van Elasa, een zoon van Safan, en Gemarja, een zoon van Chilkia, die Zedekia, de koning van Juda, naar Nebukadnezar, de koning van Babel, naar Babel stuurde, door te zeggen:

4 “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd tegen al de ballingen die Ik uit Jeruzalem naar Babel heb weggevoerd:”

5 “Bouwt huizen, en woont daarin, legt tuinen aan, en eet de vrucht daarvan.”

6 “Neemt vrouwen, en verwekt zonen en dochters! Neemt vrouwen voor jullie zonen en geeft jullie dochters aan mannen! Laten zij zonen en dochters baren! Vermeerdert daar, en vermindert niet!”

7 “Zoekt vrede voor de stad waarheen Ik jullie heb laten wegvoeren. Bidt ervoor tot Jahweh, want in haar vrede zullen jullie vrede hebben.”

8 Ja, dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Laten jullie profeten die in je midden zijn, en je waarzeggers jullie niet misleiden. Luistert niet naar jullie dromers, die jullie laten dromen,

9 want zij profeteren jullie vals in mijn naam. Ik heb hen niet gezonden”, is een woord van Jahweh.

10 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Nee, pas als voor Babel 70 jaren vervuld zullen zijn, zal Ik jullie vergelden, en mijn goede woord over jullie in vervulling laten gaan door jullie naar deze plaats terug te brengen.”

11 “Ja, Ikzelf heb de gedachten gekend, die Ik over jullie denk”, is een woord van Jahweh: “gedachten van vrede en niet van onheil, om jullie toekomst en hoop te geven.”

12 “Jullie zullen Mij aanroepen, en jullie zullen heengaan. Jullie zullen tot Mij bidden, en Ik zal naar jullie luisteren.”

13 “Jullie zullen Mij zoeken, en jullie zullen Mij vinden, omdat jullie naar Mij zullen vragen met jullie hele hart.”

14 “Ik zal Mij door jullie laten vinden”, is een woord van Jahweh: “en Ik zal in jullie gevangenschap een ommekeer brengen. Ik zal jullie verzamelen uit alle volken en van alle plaatsen waarheen Ik jullie verstoten heb”, is een woord van Jahweh: “en Ik zal jullie terugbrengen naar de plaats vanwaar Ik jullie heb laten wegvoeren.”

15 Ja, jullie zeggen: “Jahweh heeft ons in Babel profeten verwekt.”

16 Ja, dit heeft Jahweh gezegd over de koning die zit op de troon van David, en over het hele volk dat in deze stad woont: “Jullie broers die niet met jullie in ballingschap gegaan zijn.”

17 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Zie, Ik ga het zwaard, de honger en de pest onder hen zenden. Ik zal hen maken als afschuwelijke vijgen, die niet te eten zijn zo slecht.”

18 “Ik zal hen achtervolgen met het zwaard, de honger en de pest. “Ik zal hen maken tot een schrikbeeld voor alle koninkrijken van de aarde, tot een vervloeking, tot een verbijstering, tot een aanfluiting en tot een smaad onder alle volken waarheen Ik hen zal hebben verdreven,

19 voor zover zij niet naar mijn woorden geluisterd hebben”, is een woord van Jahweh: “waarmee Ik mijn knechten, de profeten, al vroeg naar hen heb gestuurd, en jullie hebben niet geluisterd”, is een woord van Jahweh.

20 Jullie moeten luisteren naar een woord van Jahweh, alle ballingen die Ik vanuit Jeruzalem naar Babel gestuurd heb!

21 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd over Achab, een zoon van Kolaja, en over Zedekia, een zoon van Maäseja, die tegen jullie in mijn naam een leugen profeteren: “Zie, Ik geef hen in de macht van Nebukadnezar, de koning van Babel. Hij zal hen voor jullie ogen doden.

22 Het zal vloek betekenen voor alle ballingen van Juda die in Babel zijn door te zeggen: “Jahweh zal jou maken als Zedekia en Achab, die de koning van Babel op het vuur geroosterd heeft,

23 omdat zij een schande hebben gedaan in Israël.” “Zij hebben overspel gepleegd met vrouwen van hun naasten. Zij hebben in mijn naam een leugenachtig woord gesproken, dat Ik hun niet had opgedragen. Ik weet het wel, en ben getuige”, is een woord van Jahweh.

Onder de ballingen in Babel leefde de hoopvolle verwachting, dat de ballingschap niet lang zou duren. Deze irrealistische verwachting werd gevoed en ondersteund door uitspraken van valse profeten. Daarom wilde Jeremia ze waarschuwen.

Er kwam voor de profeet een gunstige gelegenheid om ze een brief te sturen, want er zou een gezantschap vanuit Jeruzalem naar Babel vertrekken. Aan hen kon Jeremia de brief meegeven.

Het lijkt erop, dat deze brief in het begin van de regering van koning Zedekia (597 – 586) is geschreven. De Joden in Babel waren daar nog niet zo lang, en wilden zich daar niet settelen, want ze dachten, dat ze binnenkort toch terug zouden gaan.²⁵⁶

1 Dit zijn de woorden van de brief die de profeet Jeremia uit Jeruzalem stuurde naar de rest (= overlevenden) van de oudsten van de ballingen, naar de priesters, naar de profeten en naar het hele volk dat Nebukadnezar vanuit Jeruzalem naar Babel had weggevoerd,

2 nadat koning Jechonja, de gebiedster (= moeder van de koning), de eunuchen, de vorsten van Juda en Jeruzalem, de ambachtslieden en de smeden uit Jeruzalem waren weggegaan,

3 door de hand van (= door middel van) Elasa, een zoon van Safan, en Gemarja, een zoon van Chilkia, die Zedekia, de koning van Juda, naar Nebukadnezar, de koning van Babel, naar Babel stuurde, door te zeggen:

Met de profeten worden valse profeten bedoeld.

De moeder van de koning had in die tijd een machtige en voorname positie aan het

²⁵⁶ De brief moet voor het 4^e regeringsjaar (594) van koning Zedekia (597 – 586) zijn verzonden, omdat in dat jaar de Judese koning zelf naar Babel ging (Jer.51:59). Het is niet erg waarschijnlijk, dat rond die tijd nog een gezantschap uit het Tweestammenrijk naar Babel zou gaan.

hof (1Kon.15:13, 2Kon.10:13, 2Kron.15:16, Jer.13:18). Vooral als de koning nog erg jong en onervaren was.

De personen van het gezantschap zijn verder onbekend. Alleen van Safan, de vader van Elasa weten we iets meer. Elasa was hoogstwaarschijnlijk een broer van Ahikam (Jer.26:24).

Elasa en Gemarja waren Jeremia blijkbaar goedgezind, want ze wilden de brief wel meeneemen. Over de inhoud van de brief gaan de volgende verzen.

4 “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd tegen al de ballingen die Ik uit Jeruzalem naar Babel heb weggevoerd:”

5 “Bouwt huizen, en woont (daarin), legt tuinen aan, en eet de vrucht daarvan.”

6 “Neemt vrouwen, en verwekt zonen en dochters! Neemt vrouwen voor jullie zonen en geeft jullie dochters aan mannen! Laten zij zonen en dochters baren! Vermeerdert daar, en vermindert niet!”

7 “Zoekt vrede voor de stad (Babel) waarheen Ik jullie heb laten wegvoeren. Bidt ervoor tot Jahweh, want in haar vrede zullen jullie vrede hebben.”

De stad Babel was de hoofdstad, en vertegenwoordigde daarmee het hele land.

8 Ja, dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Laten jullie profeten die in je midden zijn, en je waarzeggers jullie niet misleiden. Luistert niet naar jullie dromers, die jullie laten dromen,

9 want zij profeteren jullie vals in mijn naam. Ik heb hen niet gezonden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

In dit vers worden valse profetie en waarzeggerij op één lijn gesteld (vgl. Deut.18:9-22). Het zijn eigenlijk verschillende woorden die hetzelfde betekenen.

10 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Nee, pas als voor Babel 70 jaren vervuld zullen zijn, zal Ik jullie vergelden, en mijn goede woord over jullie in vervulling laten gaan door jullie naar deze plaats terug te brengen.”

Al in het 4^e regeringsjaar (605 of 604) van koning Jojakim (608 – 597) had de profeet Jeremia over de 70-jarige macht en heerschappij van het Babylonische rijk gesproken (Jer.25:1,11^b).

Om de gelovige Joden te bemoedigen neemt in de volgende verzen (v.11-14) de profetie een grote stap in de geschiedenis vooruit. Het profetisch perspectief ziet de gebeurtenissen als toppen van bergen die dicht tegen elkaar aan schijnen te liggen. In werkelijkheid is de afstand tussen die 2 bergen veel groter, dan het in eerste instantie lijkt. Wanneer de tijd verstrijkt, en wanneer we dichterbij de toppen komen, zien we, dat ze verder uit elkaar liggen. Zo is het ook hier. Dit past ook binnen het thema van verlossing en bevrijding.

11 “Ja, (of want/(om)dat) Ik, Ik (= Ikzelf) heb (van) de gedachten gekend (of geweten), die Ik over jullie denk”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “gedachten van vrede en niet van onheil, om jullie toekomst en hoop te geven.”

12 “Jullie zullen Mij aanroepen, en jullie zullen (heen)gaan. Jullie zullen tot Mij bidden, en Ik zal naar jullie luisteren.”

In de toekomst zullen de Joden en Israëlieten zich bekeren, en God aanroepen. Hij zal naar ze luisteren.

13 “Jullie zullen Mij zoeken, en jullie zullen (Mij) vinden, omdat (≠ als!) jullie naar Mij zullen vragen met jullie hele hart.”

14 “Ik zal Mij door jullie laten vinden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “en Ik zal in jullie gevangenschap een ommekeer brengen. Ik zal jullie verzamelen uit alle volken en van alle plaatsen waarheen Ik jullie verstoten heb”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “en Ik zal jullie terugbrengen naar de plaats vanwaar Ik jullie heb laten wegvoeren.”

De Here zal ze niet alleen verlossen uit Babel, maar uit alle volken en plaatsen waarheen Hij ze om hun ongehoorzaamheid zou verstrooien.

Na dit prachtige vergezicht keerde de profetische blik zich weer naar de tijd en de plaats van de profeet Jeremia.

15 Ja, jullie zeggen: “Jahweh heeft ons in Babel profeten verwekt.”

Veel Joden geloofden, dat die valse profeten echte profeten van de Here waren.

16 Ja, dit heeft Jahweh gezegd over de koning die zit op de troon van David, en over het hele volk dat in deze stad woont: “Jullie broers die niet met jullie in ballingschap gegaan zijn.”

17 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Zie, Ik ga het zwaard, de honger en de pest onder hen zenden. Ik zal hen maken als afschuwelijke vijgen, die niet te eten zijn zo slecht (vgl. Jer.24).”

18 “Ik zal hen achtervolgen met het zwaard, de honger en de pest. “Ik zal hen maken tot een schrikbeeld voor alle koninkrijken van de aarde (of het land), tot een vervloeking, tot een verbijstering, tot een aanfluiting en tot een smaad onder alle volken waarheen Ik hen zal hebben verdreven (vgl. Deut.28:37),

19 voor zover zij niet naar mijn woorden geluisterd hebben”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “waarmee Ik mijn knechten, de profeten, al vroeg naar hen heb gestuurd, en jullie hebben niet geluisterd”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

20 Jullie moeten luisteren naar een woord (of een zaak) van Jahweh, alle ballingen die Ik vanuit Jeruzalem naar Babel gestuurd heb!

21 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, de God van Israël, gezegd over Achab, een zoon van Kolaja, en over Zedekia, een zoon van Maäseja, die tegen jullie in mijn naam een leugen profeteren: “Zie, Ik geef hen in de hand (= de macht) van Nebukadnezar, de koning van Babel. Hij zal hen voor jullie ogen slaan (= doden).

Achab en *Zedekia* waren 2 valse profeten in Babel. Valse profetieën over de ondergang van Babel en de bevrijding van de Joden werden door koning Nebukadnezar II (604 – 562) blijkbaar als rebellie beschouwd. Daarom liet hij ze op een afgrijselijke manier ombrengen. Daarmee wilde hij ook andere mensen die in opstand wilden komen, afschrikken.

22 Het zal vloek betekenen voor alle ballingen van Juda die in Babel zijn door te zeggen: “Jahweh zal jou maken als Zedekia en Achab, die de koning van Babel op het vuur geroosterd heeft,

23 omdat zij een schande hebben gedaan in Israël.” “Zij hebben overspel gepleegd met vrouwen van hun naasten. Zij hebben in mijn naam een leugenachtig woord gesproken, dat Ik hun niet had opgedragen. Ik weet het wel, en ben getuige”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Misschien wist niemand van de andere mensen van het overspel van Zedekia en Achab, maar de Here had het gezien. Hij was er getuige van.

6. Profetie tegen Sjemaja.

Hoofdstuk 29:24-32

24 “Tegen Sjemaja, de dromer, moet jij zeggen:”

25 “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Omdat jij in jouw naam naar het hele volk dat Jeruzalem is, en naar Zefanja, een zoon van de priester Maäseja, en naar al de priesters brieven gestuurd hebt om te zeggen:”

26 “Jahweh heeft u als priester aangesteld in plaats van de priester Jojada om hoofdopzichter te zijn in het huis van Jahweh over elke idiote man die zich als profeet voordoet. U moest hem in het blok en in de gevangenis zetten.”

27 “Welnu, waarom bent u dan niet opgetreden tegen Jeremia de Anatotiet, die zich bij jullie als profeet voordoet?”

28 “Ja, bovendien heeft hij naar ons in Babel het bericht gestuurd door te zeggen: “Het zal nog lang duren. Bouwt huizen, en woont daarin. Legt tuinen aan, en eet de vrucht daarvan.”

29 De priester Zefanja las deze brief ten aanhoren van de profeet Jeremia voor.

30 Een woord van Jahweh werd tot Jeremia gericht om te zeggen:

31 “Stuur dit naar al de ballingen om te zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd over Sjemaja de dromer: “Omdat Sjemaja voor jullie geprofeteerd heeft, en Ik hem niet gezonden heb, en jullie op een leugen laat vertrouwen;

32 daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Zie Ik zal Sjemaja, de dromer, en zijn nageslacht vergelden. Niemand van hem zal tussen dit volk wonen. Hij zal het goede niet zien, dat Ik voor mijn volk zal doen”, is een woord van Jahweh: “omdat hij afvallig over Jahweh gesproken heeft.”

Sjemaja was een valse profeet in Babel. Hij wilde Jeremia een lesje leren, en stuurde daarom brieven naar het Joodse volk in Jeruzalem en naar de priesters. De hoofdopzichter Zefanja moest maar eens optreden tegen de profeet Jeremia, zoals Paschur in het verleden ook had gedaan (Jer.20:2).

24 “Tegen Sjemaja, de dromer, moet jij zeggen:”

25 “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, de God van Israël, gezegd: “Omdat jij in jouw naam naar het hele volk dat Jeruzalem is, en naar Zefanja, een zoon van de priester Maäseja, en naar al de priesters brieven gestuurd hebt om te zeggen:”

26 “Jahweh heeft u als priester aangesteld in plaats van de priester Jojada om hoofdopzichter[s] te zijn (in) het huis van Jahweh over elke idiote man die zich als profeet voordoet. U moest hem in het blok en in de gevangenis zetten.”

27 “En nu (= Welnu), waarom bent u dan niet opgetreden tegen Jeremia de Anatotiet, die zich bij jullie als profeet voordoet?”

28 “Ja, bovendien heeft hij naar ons (in) Babel (het bericht) gestuurd door te zeggen: “Het zal (nog) lang zijn (= duren). Bouwt huizen, en woont (daarin). Legt tuinen aan, en eet de vrucht daarvan.”

29 De priester Zefanja las deze brief ten aanhoren van de profeet Jeremia voor.

Zefanja was de profeet Jeremia gunstig gezind (vgl. Jer.21:1, 37:3). Hij liet hem met rust, en las hem de brief voor om hem te waarschuwen over wat er aan de hand was.

30 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot Jeremia (gericht) om te zeggen:

31 “Stuur (dit) naar al de ballingen om te zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd over Sjemaja de dromer: “Omdat Sjemaja voor jullie geprofeteerd heeft, en Ik hem niet gezonden heb, en jullie op een leugen laat vertrouwen;

32 daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Zie Ik zal Sjemaja, de dromer, en zijn nageslacht vergelden. Niemand van hem zal tussen dit volk wonen. Hij zal het goede niet zien, dat Ik voor mijn volk zal doen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “omdat hij afvallig over Jahweh gesproken heeft.”

Omdat Sjemaja had geprobeerd de profeet Jeremia het zwijgen op te leggen, zou hij en zijn nageslacht door God worden berecht. Sjemaja zou de verlossing uit de ballingschap niet mogen meemaken, en zijn nageslacht zou nooit meer in het heilige land wonen.

Over de vervulling van deze profetie is niets bekend. We mogen echter aannemen, dat ook dit woord van God in vervulling is gegaan.

7. Deel 7.

In het zevende deel is het centrale thema: de verlossing en het herstel van heel Israël.

God zal met zijn volk een nieuw verbond sluiten (Jer.30, 31).

Jeremia moet vlak voor de verovering van Jeruzalem een akker kopen. De grond zal niet altijd woest blijven, maar weer worden bebouwd (Jer.32).

In het heilige land zullen Gods kinderen een mooie toekomst tegemoet gaan (Jer.33).

1. Israëls herstel.

Hoofdstuk 30

1 Het woord dat van Jahweh tot Jeremia was gericht om te zeggen:

2 Dit heeft Jahweh, de God van Israël, gezegd: “Schrijf voor jezelf alle woorden die Ik tegen jou gesproken heb, in een boek.”

3 “Ja, zie, de dagen komen”, is een woord van Jahweh: “dat Ik in de gevangenschap van mijn volk Israël en Juda een ommekeer breng”, heeft Jahweh gezegd: “Ik zal hen terugbrengen naar het land dat Ik aan hun voorvaders gegeven heb. Zij zullen het bezitten.”

4 Dit zijn de woorden die Jahweh tegen Israël en tegen Juda gesproken heeft.

5 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Een bevende stem horen wij. Er is angst en geen vrede.”

6 “Vraagt toch, ziet, of een man baart. Waarom zie Ik iedere man met zijn handen op zijn heupen als een barendende vrouw, en zijn alle gezichten als meeldauw geworden?”

7 “Wee, want groot is die dag. Er is er geen als hij. Een tijd van benauwdheid is het voor Jakob. Hij zal daaruit worden gered.”

8 “Op die dag”, is een woord van Jahweh van de hemelse legers: “zal Ik zijn juk van jouw hals breken, en jouw banden zal Ik verscheuren. Vreemden zullen zich niet meer door hem laten dienen.”

9 “Zij zullen hun God Jahweh dienen, en hun koning David, die Ik voor hen zal laten opstaan.”

10 “Jij, wees niet bang, mijn knecht Jakob”, is een woord van Jahweh: “en wees niet verschrikt, Israël, want zie, Ik zal jou verlossen uit verre plaatsen, en je nageslacht uit het land van hun gevangenschap. Jakob zal terugkeren. Hij zal stil en rustig zijn. Niemand zal hem schrik aanjagen.”

11 “Ja, Ik ben met je”, is een woord van Jahweh: “om jou te verlossen, want Ik zal een einde maken aan alle heidenvolken waaronder Ik jou verstrooid heb. Toch zal Ik aan jou geen einde maken. Ik zal je naar recht vergelden, en Ik zal je zeker niet als een onschuldige behandelen.”

12 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Ongeneeslijk is jouw breuk, je wond is pijnlijk.”

13 “Er is niemand, die het voor jou opneemt. Tegen een gezwel zijn nog geneesmiddelen. Voor jou is het er niet.”

14 “Al jouw minnaars vergeten jou. Zij zoeken jou niet op, want Ik heb je geslagen, zoals een vijand slaat, met een afstraffing van een wreedaard, om de menigte van jouw ongerechtigheid. Je zonden zijn massaal.”

15 “Wat schreeuw jij om je breuk, omdat je pijn ongeneeslijk is? Om de menigte van jouw ongerechtigheid. Je zonden zijn massaal. Ik heb je dit aangedaan.”

16 “Daarom zullen allen die jou verslinden, verslonden worden, al jouw vijanden zullen allemaal in gevangenschap gaan. Jouw rovers zullen worden beroofd, en al je plundersaars zal Ik voor plundering prijsgeven.”

17 “Ja, Ik zal jouw gezondheid herstellen, en Ik zal je van jouw wonden genezen”, is een woord van Jahweh: “omdat ze jou de verstotene noemen. Zion, haar zoekt niemand op.”

18 Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik breng een ommekeer in de gevangenschap van de tenten van Jakob. Ik ontferm Mij over zijn woningen. De stad zal op haar puinhoop worden herbouwd, en een burcht zal op zijn rechtmatige plaats staan.”

19 “Een danklied en een vrolijk geluid zullen uit hen opstijgen. Ik zal hen vermeerderen, en zij zullen niet verminderen. Ik zal hen verheerlijken, en zij zullen niet worden veracht.”

20 “Zijn zonen zullen zijn als vroeger. Zijn gemeenschap zal voortdurend voor Mij zijn, en al zijn onderdrukkers zal Ik vergelden.”

21 “Zijn leider zal uit hem zijn, en zijn bestuurder zal uit zijn midden voortkomen. Ik zal hem dichterbij brengen. Hij zal dichterbij Mij komen. Ja, wie is hij die met zijn hart borg heeft gestaan om dichterbij Mij te komen?” is een woord van Jahweh.

22 “Jullie zullen Mij tot een volk zijn, en Ik zal jullie tot God zijn.”

23 Zie, een grimmige storm van Jahweh gaat uit, een wervelende storm! Op het hoofd van de kwaadaardigen zal hij doordringen.

24 De kokende woede van Jahweh zal niet terugkeren, totdat Hij heeft gedaan, en totdat Hij heeft uitgevoerd de plannen van zijn hart. In de latere dagen zullen jullie dat begrijpen.

Deze profetieën moeten kort na de verwoesting van Jeruzalem in 586 voor Christus zijn ontstaan. Er wordt namelijk gesproken over de terugkeer van heel Gods volk (Jer.30:3,10, 31:4-12) en de herbouw van de hoofdstad (Jer.30:18, 31:38-40).

1 Het woord (of De zaak) dat (of die) van(uit) Jahweh tot Jeremia was (gericht) (ge-weest/geworden) om te zeggen: ²⁵⁷

Het lijkt erop, dat iemand anders dit vers als inleiding boven dit gedeelte heeft gezet. Hoogstwaarschijnlijk is dat Jeremia's vriend en helper Baruch (Jer.32:12-16, 36, 43:3,6, 45).

2 Dit heeft Jahweh, (de) God van Israël, gezegd: “Schrijf voor jezelf alle woorden die Ik tegen jou gesproken heb, in een boek.”

Dit gold voor alle tot toen toe gesproken woorden of profetieën.

3 “Ja, zie, de dagen komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “dat Ik in de gevangenschap van mijn volk Israël en Juda een ommekeer breng”, heeft Jahweh gezegd: “Ik zal hen terugbrengen naar het land (of naar de aarde) dat (of die) Ik aan hun (voor)vaders gegeven heb. Zij zullen het bezitten.”

De Here zou niet alleen de Joden uit het Tweestammenrijk Juda laten terugkeren, maar ook de

²⁵⁷ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

Israëlieten uit het Tienstammenrijk. Heel het volk van God uit alle 12 stammen van Israël zal in de toekomst terugkeren naar het heilige land.

4 Dit zijn de woorden die Jahweh tegen Israël en tegen Juda gesproken heeft.

5 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Een bevende stem (of Een bevend geluid) horen wij. Er is angst en geen vrede.”

6 “Vraagt toch, ziet, of een man baart. Waarom zie Ik iedere man met zijn handen op zijn heupen als een barende (vrouw), en zijn alle gezichten als meeldauw (= bleek) geworden?”

Op het moment dat de profeet deze profetieën kreeg, bevond het Joodse volk zich in een erg ellendige positie.

7 “Wee, want groot is die dag. Er is er geen als hij. Een tijd van benauwdheid is het voor Jakob. Hij zal daaruit worden gered.”

8 “In (= Op) die dag”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh van de (hemelse) legers: “zal Ik zijn juk van jouw hals breken, en jouw banden zal Ik verscheuren. Vreemden zullen zich niet meer door hem (= Jakob) laten dienen.”

9 “Zij zullen hun God Jahweh dienen, en hun koning David, die Ik voor hen zal laten opstaan.”

Met *hun koning David* wordt de Messias bedoeld (vgl. Ezech.34:23,24, 37:24,25, Hos.3:5). Hij is de grote Koning die uit het geslacht van koning David (1012 – 972) is geboren. De Joden en Israëlieten zullen zich bekeren, en hun God en hun Messias dienen (vgl. Jer.23:5).

10 “Jij, wees niet bang, mijn knecht Jakob”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “en wees niet verschrikt, Israël, want zie, Ik zal jou verlossen uit verre (plaatsen), en je nageslacht (van)uit het land (of de aarde) van hun gevangenschap. Jakob zal terugkeren. Hij zal stil en rustig zijn. Niemand zal (hem) schrik aanjagen (vgl. Jer.46:27).”

11 “Ja, Ik ben met je”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “om jou te verlossen, want Ik zal een einde maken aan alle (heiden)volken waaronder Ik jou verstrooid heb. Toch zal Ik aan jou geen einde maken. Ik zal je naar recht vergelden, en Ik zal je zeker niet als een onschuldige behandelen (vgl. Jer.46:28).”

De Here zou zijn volk Israël wel zwaar straffen, maar Hij zou en zal het niet vernietigen, zoals Hij met andere volken heeft gedaan. Daarna zal Hij de Israëlieten uit alle volken waaronder Hij ze zou verstrooien, verlossen.

12 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Ongeneeslijk is jouw breuk, je wond is pijnlijk.”

Gods volk werd hier toegesproken als een vrouw met een dodelijke wond.

13 “Er is niemand, die het voor jou opneemt. Tegen een gezwel zijn (nog) geneesmiddelen. Voor jou is (het) er niet.”

14 “Al jouw minnaars vergeten jou. Zij zoeken jou niet op, want Ik heb je geslagen, zoals een vijand slaat, (met) een afstraffing van een wreedaard, om de menigte van jouw ongerechtigheid. Je zonden zijn massaal.”

De minnaars van Israël waren de landen waarmee Gods volk allerlei bondgenootschappen had gesloten.

15 “Wat schreeuw jij om je breuk, omdat je pijn ongeneeslijk is? Om de menigte van jouw ongerechtigheid. Je zonden zijn massaal. Ik heb je dit aangedaan.”

Omdat niet in de eerste plaats de vijandige volken Israël deze ellende bezorgen, maar de Here zelf, zou en zal er ook een einde aan komen. Hij blijft niet altijd boos op zijn volk.

16 “Daarom zullen allen die jou verslinden, verslonden worden, al jouw vijanden zullen allemaal in gevangenschap gaan. Jouw rovers zullen worden beroofd, en al je plunderaars zal Ik voor plundering prijsgeven.”

17 “Ja, Ik zal jouw gezondheid herstellen, en Ik zal je van jouw wonden genezen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “omdat ze jou de verstotene noemen. Zion, haar zoekt niemand op.”²⁵⁸

De heidenvolken kunnen Israël wel als een paria behandelen, maar het blijft Gods volk.

18 Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik breng een ommekeer in de gevangenschap van de tenten van Jakob. Ik ontferm Mij over zijn woningen. De stad zal op haar puinhoop worden herbouwd, en een burcht zal op zijn rechtmatige (plaats) staan.”

Het is opvallend, dat Jeremia het hier niet alleen heeft over huizen, maar ook over tenten. Sinds de tocht door de woestijn werd er vaak over tenten gesproken, terwijl er huizen werden bedoeld (Richt.7:8, 20:8, 1Sam.4:10, 13:2, 2Sam.18:17, 19:8, 20:1,22, 1Kon.8:66, 12:16, Ps.132:3, enz.).

19 “Een danklied en een vrolijk geluid (of een vrolijke stem) zullen uit hen opstijgen. Ik zal hen vermeerderen, en zij zullen niet verminderen. Ik zal hen verheerlijken, en zij zullen niet worden veracht.”

20 “Zijn zonen zullen zijn als vroeger. Zijn gemeenschap zal voortdurend voor Mij zijn, en al zijn onderdrukkers zal Ik vergelden.”

De Here zou en zal *de onderdrukkers* van zijn volk vernietigen.

21 “Zijn leider (of zijn aanvoerder/heerser/machtige/geweldige) zal (van)uit hem zijn, en zijn bestuurder (of zijn heerser) zal (van)uit zijn midden voortkomen (of vertrekken/wegtrekken). Ik zal hem dicht(er)bij brengen. Hij zal dichterbij [naar/bij] Mij komen. Ja, (of want/(om)dat) wie is hij die (met) zijn hart borg heeft gestaan (of zijn hart als onderpand heeft gegeven/(met) zijn hart aangenaam is geweest) om dichterbij [naar/bij] Mij te komen?” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Niet een vreemde koning zal over Israël regeren, maar iemand die uit hun eigen midden voortkomt. Kort na de ballingschap en vele eeuwen daarna is Israël niet meer onafhankelijk geweest. Sinds 1948 is de staat Israël dat wel, en worden de Israëli geregeerd door mensen uit hun midden.²⁵⁹

Die heerser zal dichterbij God komen. Iedere dienaar van de Here mag (in zijn gebed) dichterbij Hem komen. Die heerser zal dus een kind van van de hemelse Vader zijn. Dat is nog niet vervuld.

Die heerser en alle dienaren van de Here kunnen dichterbij Hem komen, doordat iemand met *zijn hele hart daarvoor borg heeft gestaan.* Wie is hij die zijn hart, dus zijn leven,²⁶⁰ als on-

²⁵⁸ Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

²⁵⁹ Die vorst en heerser hoeft niet de Messias te zijn, zoals wel wordt beweerd. Uit het verband blijkt dat niet, en de vertalers van de Griekse handschriften vatten het in elk geval zo niet op. Dat laatste geldt eveneens voor de enige Dode Zeerol waarin dit vers bewaard is gebleven.

²⁶⁰ Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4,

derpand heeft gegeven, zodat iedere dienaar van God weer bij Jahweh kan komen? Dat is de Jezus de Gezalfde, die met zijn lijden en sterven voor de zonden van alle mensen van de hele wereld heeft betaald (Joh.3:16,17, Hebr.9:26-28, 1Joh.2:1,2).²⁶¹

22 “Jullie zullen Mij tot een volk zijn, en Ik zal jullie tot God zijn.”

23 Zie, een grimmige storm van Jahweh gaat uit, een wervelende storm! Op het hoofd van de kwaadaardigen zal hij doordringen.

24 De kokende (of hete/brandende) woede van Jahweh zal niet terugkeren, totdat Hij heeft gedaan, en totdat Hij heeft uitgevoerd de plannen van zijn hart. In het latere (of In de toekomst/In het laatste/In het einde) van de dagen (= In de latere (of In de toekomstige) dagen) zullen jullie dat begrijpen (vgl. Jer.23:19,20).

Hoofdstuk 31

1 “In die tijd”, is een woord van Jahweh: “zal Ik voor alle families van Israël tot God zijn, en zullen zij Mij tot een volk zijn.”

2 Dit heeft Jahweh gezegd: “Het volk van de aan het zwaard ontsnapt heeft genade gevonden in de woestijn. Israël gaat op weg naar zijn rust.”

3 Van ver is Jahweh mij verschenen: “Ik heb jou lief met eeuwige liefde. Daarom trek Ik jou welwillend.”

4 “Opnieuw zal Ik jou bouwen, en je zal gebouwd worden, jonge vrouw van Israël. Opnieuw zal jij je tooien met jouw tamboerijnen. Jij zult uittrekken in een reidans die blij maakt.”

5 “Opnieuw zal jij wijngaarden planten op de bergen van Samaria. De planters zullen planten, en zij zullen ervan genieten.”

6 Ja, er zal een dag zijn, dat de wachters roepen op het gebergte van Efraïm: “Staat op, laat ons opgaan naar Zion, naar onze God Jahweh!”

7 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Jubelt blij over Jakob, en juicht om het hoofd van de heidenvolken! Verkondigt, looft en zegt: “Verlos uw volk Jahweh, het restant van Israël!”

8 “Zie, Ik breng hen uit het land van het noorden, en verzamel hen van de einden van de aarde. Onder hen zijn blinden, verlamden, zwangeren en barenden met elkaar. Het is een grote menigte. Zij zullen hierheen terugkeren.”

9 “Huilend zullen zij komen, en onder smeekbeden zal Ik hen leiden. Ik zal hen laten gaan naar waterbeken op een vlakke weg, waarop zij niet zullen struikelen, want Ik ben Israël tot een vader, en Efraïm is mijn eerstgeborene.”

10 Luistert naar een woord van Jahweh, heidenvolken. Verkondigt het in de verre kustlanden, en zegt: “Hij, die Israël verstrooid heeft, zal het verzamelen. Hij zal het hoeden zoals een herder zijn kudde hoedt.”

11 Ja, Jahweh koopt Jakob vrij, en verlost hem uit de van die sterker is dan hij.

26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).

(Bij een parallellisme staan 2 of meer (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden min of meer hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur veel voor.)

²⁶¹ Dit betekent niet, dat alle mensen daarvan gebruik maken. Iedereen die God in gehoorzaamheid wil dienen, kan vergeving van zonden krijgen, en voor eeuwig worden verlost. In principe kan iedereen zalig worden, want de Here Jezus heeft alle schuld al betaald!

12 Zij zullen komen, en zij zullen jubelen op de hoogte van Zion. Zij zullen toestromen naar het goede van Jahweh, naar koren, jonge wijn en olijfolie, naar de jongen van kleinvee en het rundvee. Hun ziel zal zijn als een besproeide hof. Zij zullen nooit meer verkommeren.

13 “Dan zal een jonge vrouw zich verheugen in een reidans, en jonge mannen en grijsaards met elkaar. Ik zal hun rouw in vrolijkheid veranderen. Ik zal ze troosten. Ik zal ze blij maken na hun verdriet.”

14 “Ik zal de ziel van de priesters verzadigen met vruchtbaarheid, en mijn volk zal met het goede van Mij worden verzadigd”, is een woord van Jahweh.

15 Dit heeft Jahweh gezegd: “Een stem is in Rama gehoord, een klacht en bitter gehuil. Rachel huilt over haar zonen. Zij weigert zich te laten troosten over haar zonen, omdat er geen meer is.”

16 Dit heeft Jahweh gezegd: “Bedwing jouw stem van huilen, en je ogen van tranen, want er zal loon zijn voor jouw werk”, is een woord van Jahweh: “Zij zullen terugkeren uit het land van de vijand.”

17 “Er is hoop voor jouw toekomst”, is een woord van Jahweh: “Zonen zullen naar hun gebied terugkeren.”

18 “Ik hoor duidelijk Efraïm zichzelf beklagen: “U hebt mij gestraft. Als een ongetemd kalf ben ik gestraft. Bekeer mij, en dan zal ik mij bekeren, want U bent mijn God Jahweh.”

19 Ja, nadat ik tot inkeer ben gekomen, kreeg ik spijt. Nadat ik tot inzicht gekomen ben, sloeg ik mij op de heup. Ik ben beschaamd, ja, ook te schande geworden, want ik draag de smaad van mijn jeugd.

20 “Is Efraïm voor Mij een lievelingszoon, een troetelkind, dat Ik, zo vaak als Ik van hem spreek, steeds weer aan hem denken moet? Daarom is mijn binnenste over hem ontroerd. Ik zal Mij zeker over hem ontfermen”, is een woord van Jahweh.

21 Richt voor jezelf merkstenen op. Zet voor jezelf wegwijzers neer. Richt je hart op de hoofdweg, de weg die jij bent gegaan. Keer terug, jonge vrouw van Israël! Keer terug naar deze steden van jou!

22 Hoelang zul jij aarzelen, afkerige dochter? Ja, Jahweh schept iets nieuws op aarde. Een vrouw zal een sterke Man omvangen.

23 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Opnieuw zullen ze in het land van Juda en in zijn steden dit woord zeggen, wanneer Ik een ommekeer zal hebben gebracht in hun gevangenschap: “Jahweh zegent jou, woonplaats van rechtvaardigheid, heilige berg!”

24 “Daar zullen Juda en al zijn steden samen wonen, landbouwers en die met de kudde rondtrekken.”

25 “Ja, Ik zal de vermoeide ziel verzadigen, Ik zal elke treurige ziel vullen.”

26 Hierbij ontwaakte ik, en ik zag in: mijn slaap was aangenaam voor mij geweest.

27 “Zie, de dagen komen”, is een woord van Jahweh: “dat Ik het huis van Israël en het huis van Juda zal bezaaien met zaad van mensen en zaad van dieren.”

28 “Zoals Ik waakzaam ben geweest over hen om uit te rukken, af te breken, te verwoes-

ten, te vernielen en te teisteren, zo zal Ik waakzaam zijn over hen om te bouwen en te planten”, is een woord van Jahweh.

29 In die dagen zullen ze niet meer zeggen: “De voorvaders hebben onrijpe druiven gegeten, en de tanden van de zonen zijn stomp geworden.”

30 Nee, ieder zal om zijn eigen ongerechtigheid sterven. De mens die onrijpe druiven eet, zijn tanden zullen stomp worden.

31 “Zie, de dagen komen”, is een woord van Jahweh: “dat Ik met het huis van Israël en het huis van Juda een nieuw verbond sluiten zal.”

32 “Niet zoals het verbond, dat Ik met hun voorvaders gesloten heb op de dag dat Ik hen bij de hand greep om hen uit het land Egypte te leiden: Mijn verbond, dat zij verbroken hebben. Ik, was Heer over hen”, is een woord van Jahweh.

33 “Nee, dit is het verbond, dat Ik met het huis van Israël sluiten zal na die dagen”, is een woord van Jahweh: “Ik zal mijn wet in hun binnenste geven, en die in hun hart schrijven. Ik zal hun tot God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn.”

34 “Zij zullen niet meer een ieder zijn naaste en een ieder zijn broer onderwijzen door te zeggen: “Kent Jahweh”, want zij zullen Mij allemaal kennen, vanaf de kleinsten onder hen tot de grootsten onder hen”, is een woord van Jahweh: “want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven, en Ik zal aan hun zonde niet meer denken.”

35 Dit heeft Jahweh gezegd, die een zon geeft voor een licht overdag, een orde van maan en sterren voor een licht in de nacht, die de zee opzweept, zodat haar golven bruisen, Jahweh van de hemelse legers is zijn naam:

36 “Als deze inzettingen voor mijn ogen wijken”, is een woord van Jahweh: “dan zal ook het nageslacht van Israël ophouden al de dagen een volk te zijn voor mijn ogen.”

37 Dit heeft Jahweh gezegd: “Als de hemel boven kan worden gemeten, en de fundamente van de aarde beneden kunnen worden onderzocht, zal Ikzelf ook heel het nageslacht van Israël verwerpen om alles wat zij gedaan hebben”, is een woord van Jahweh.

38 “Zie, de dagen komen”, is een woord van Jahweh: “dat de stad voor Jahweh vanaf de Chanan-el-toren tot aan de Hoekpoort zal worden opgebouwd.”

39 “Het meetsnoer zal verder rechthout gaan over de heuvel Gareb, en het zal afbuigen naar Goa.”

40 Het hele dal met de lijken en de as, en al de velden tot aan de beek Kidron, tot aan de hoek van de Paardenpoort naar het oosten, zal voor Jahweh heilig zijn. Het zal voor eeuwig niet meer worden uitgerukt en verwoest.

1 “In die tijd”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “zal Ik voor alle families van Israël tot God zijn, en zullen zij Mij tot een volk zijn.”

Het overgrote deel van alle families uit alle 12 stammen van Israël zal zich bekeren. Al die Israëlieten zullen kinderen van de Here zijn.

2 Dit heeft Jahweh gezegd: “Het volk van de aan het zwaard ontsnapt heeft genade gevonden in de woestijn. Israël gaat op weg naar zijn rust.”

Het gaat hier over de Joden die aan het zwaard van Nebukadnezar II (604 – 562) zijn ontsnapt, en de ballingschap hebben overleefd.

Toen de voorouders van het rebelse volk Israël na de verlossing uit Egypte door de woestijn

trokken, bewees de Here ze genade op genade. Dit deed God, omdat Hij van het volk Israël houdt met een eeuwige liefde. Die liefde verdwijnt niet door voortdurende rebellerende Joden of Israëlieten. De Here kan wel daardoor één of meerdere generaties afschrijven, maar zijn volk schrijft Hij nooit af (Jer.30:11).

3 Van ver is Jahweh mij verschenen: “Ik heb jou (= heel Israël) lief met eeuwige liefde. Daarom trek Ik jou welwillend.”

4 “Opnieuw zal Ik jou bouwen, en je zal gebouwd worden, jonge vrouw van Israel (vgl. Jer.14:17, 18:13). Opnieuw zal jij je tooien met jouw tamboerijnen. Jij zult uittrekken in een reidans die blij maakt.”

5 “Opnieuw zal jij wijngaarden planten op de bergen van Samaria. De planters zullen planten, en zij zullen (ervan) genieten.”

Samaria was de hoofdstad van het Tienstammenrijk Israël.

6 Ja, er zal een dag zijn, dat de wachters roepen op het gebergte van Efraïm: “Staat op, laat ons opgaan naar Zion, naar onze God Jahweh!”

7 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Jubelt blij voor (= over) Jakob, en juicht door (= om) het hoofd van de (heiden)volken! Verkondigt, looft en zegt: “Verlos uw volk Jahweh, het restant van Israël!”

Israël is het hoofd van de heidenvolken. God heeft de Israëlieten het eerst uitgekozen als zijn volk (Deut.7:6, 26:19, 2Sam.7:23,24, Jer.2:3, Am.6:1^b).

8 “Zie, Ik breng hen (van)uit het land (of de aarde) van het noorden, en verzamel hen van(uit) de einden van de aarde (of het land). Onder hen zijn blinden, verlamden, zwangeren en barenden met elkaar. Het is een grote menigte. Zij zullen hierheen terugkeren.”

Met *het land van het noorden* wordt het Tweestromenland bedoeld, waar het overgrote deel van de overlevende Israëlieten uit het Tienstammenrijk en de Joden uit het Tweestammenrijk in ballingschap woonden. Hoewel het Tweestromenland in het noordoosten lag, wordt het aangeduid als het noorden, omdat het heilige land voor grote legers alleen vanuit het noorden en zuiden te bereiken was. In het westen lag de Middellandse Zee, en in het oosten was een grote woestijn. Vanuit Assyrië of Babylonië kwam je via het noorden in het land Israël.

Men dacht vroeger, dat de aarde een plat vlak was, waaraan 4 hoeken zaten. Dat waren de 4 windstreken (vgl. Op.7:1). Het gebied rond de Middellandse Zee met enkele randgebieden eromheen was de aarde.²⁶² Met de einden van de aarde wordt dus de hele wereld bedoeld.

Dit alles is niet vervuld, toen een klein deel van de Joden in 537 voor Christus onder leiding van Zerubbabel terugkeerde naar het beloofde land. Die Joden kwamen uit Babylonië, en niet vanuit de einden van de aarde of uit alle landen waarheen de Here ze had verdreven of verstrooid. Bovendien zou er verlossing komen voor heel het volk Israël. Slechts heel weinig Israëlieten uit het Tienstammenrijk trokken samen met een deel van de Joden naar het beloofde land. Het was zeker geen grote menigte.

9 “Huilend zullen zij komen, en onder smeekbeden zal Ik hen leiden. Ik zal hen laten gaan naar waterbeken op een vlakke weg, waarop zij niet zullen struikelen, want Ik ben Israël tot een vader, en Efraïm is mijn eerstgeborene.”

Met Efraïm wordt niet alleen die stam bedoeld, maar het hele Tienstammenrijk. Het was

²⁶² De Bijbel is niet bedoeld als een wetenschappelijk boek. Als de Here met ons spreekt, past Hij zich aan onze beperkte kennis en ons begrensde begrip aan. Het is echter wel onze taak om kennis te vermeerderen, en ons begrip te verruimen. God wil, dat we zelf zijn schepping onderzoeken.

de vertegenwoordiger van het Tienstammenrijk, omdat Efraïm van vader Jakob het eerstgeboorterecht had gekregen. Efraïm zou zijn als de oudste zoon Ruben (Gen.48:5,19,20, 1Kron.5:1,2). Duidelijk gaf de Here hiermee aan, dat Hij het Tienstammenrijk niet zou opgeven. Hij blijft de vader van het hele volk Israël (vgl. Deut.32:6, Jes.63:16).

10 Luistert naar een woord (of een zaak) van Jahweh, (heiden)volken. Verkondigt het in de verre kustlanden, en zegt: “Hij, die Israël verstrooid heeft, zal het verzamelen. Hij zal het hoeden zoals een herder zijn kudde (hoedt).”

Met *de kustlanden* werden vroeger de landen rondom de Middellandse Zee bedoeld. Eigenlijk worden daar al de volken van de wereld mee aangeduid (vgl. Jes.24:15, 41:5, 42:4).

11 Ja, Jahweh koopt Jakob vrij, en verlost hem uit de hand (= de macht) van die sterker is dan hij.

12 Zij zullen komen, en zij zullen jubelen op de hoogte van Zion. Zij zullen toestromen naar het goede van Jahweh, naar koren, most (= jonge wijn) en (olijf)olie, naar de jongen van kleinvee en het rundvee. Hun ziel zal zijn als een besproeide hof. Zij zullen nooit meer verkommeren.

In Israël is de grond vruchtbaar. Overal waar water is, wil bijna alles goed groeien. Een welbesproeide hof is dus een vruchtbare plaats.

13 “Dan zal een jonge vrouw zich verheugen in een reidans, en jonge mannen en grijsaards met elkaar. Ik zal hun rouw in vrolijkheid veranderen. Ik zal ze troosten. Ik zal ze blij maken na hun verdriet.”

14 “Ik zal de ziel van de priesters verzadigen met vruchtbaarheid (of vet), en mijn volk zal met het goede van Mij worden verzadigd”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Vet werd in die tijd vergeleken met vruchtbaarheid. Vruchtbare grond werd ook wel vette aarde genoemd (Gen.27:28,39, 1Kron.4:40, Ezech.34:14, Neh.9:25).

15 Dit heeft Jahweh gezegd: “Een stem (of Een geluid) is in Rama gehoord, een klacht (en) bitter gehuil. Rachel huilt over haar zonen. Zij weigert zich te laten troosten over haar zonen, omdat er geen (meer) is.”

Rama lag in het gebied van de stam Benjamin dicht bij de grens van het Tienstammenrijk Israël (1Kon.15:17).²⁶³ Het was na de verovering van Jeruzalem in 586 een verzamelplaats van gevangenen (Jer.40:1). Daar werd ook de profeet Jeremia vrijgelaten. Hij was blijkbaar erg onder de indruk van het geklaag en gejammer.

Rachel was de moeder van Jozef (bij het Tienstammenrijk) en Benjamin (bij het Tweestammenrijk). Zij was vroeger ontroostbaar, omdat ze eerst geen kinderen had. In dit vers wordt ze opnieuw uitgebeeld als ontroostbaar, omdat haar kinderen er niet meer zijn. Rachel zou huilen om de ondergang van haar volk.²⁶⁴

16 Dit heeft Jahweh gezegd: “Bedwing jouw stem (of jouw geluid) van huilen, en je ogen

²⁶³ Volgens sommige uitleggers zou Rama worden genoemd, omdat daar het graf van Rachel zou zijn. Het graf van Rachel lag echter niet in Rama, maar in de buurt van Betlehem (Gen.35:19). Betlehem lag in het gebied van de stad Juda dicht bij de grens met het gebied van de stam Benjamin (1Sam.10:2).

²⁶⁴ Dat deze tekst in het evangelie van Matteüs (2:17,18) wordt aangehaald, wil niet zeggen, dat de profeet Jeremia hier de kindermoord in Betlehem voorspelde. Daarmee wordt wel aangeduid, dat het geklaag van Rama vergelijkbaar was met het verdriet in Betlehem. De vernietiging van veel Israëlieten en Joden door de Assyriërs en de Babyloniërs had overeenkomsten met de moord op kleine kinderen in Betlehem. Die jongetjes waren er niet meer.

van tranen, want er zal loon zijn voor jouw werk”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Zij zullen terugkeren (van)uit het land (of de aarde) van de vijand.”

Er hoeft niet te worden gehuild, want de zonen van het Tienstammenrijk en het Tweestammenrijk zullen terugkeren.

17 “Er is hoop voor jouw toekomst”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Zonen zullen naar hun gebied terugkeren.”

18 “Ik hoor duidelijk Efraïm zichzelf beklagen: “U hebt mij gestraft. Als een ongetemd kalf ben ik gestraft. Bekeer mij, en (dan) zal ik mij bekeren, want U bent mijn God Jahweh.”

Een ongetemd kalf heeft nog geen juk gedragen om daarmee voor de mensen te werken in de landbouw (vgl. Hos.10:11).

19 Ja, nadat ik tot inkeer ben gekomen, kreeg ik spijt. Nadat ik tot inzicht gekomen ben, sloeg ik mij op de heup. Ik ben beschaamd, ja, ook te schande geworden, want ik draag de smaad van mijn jeugd.

Op de heup slaan was een teken van diepe rouw (Ezech.21:12/17).

20 “Is Efraïm voor Mij een lievelingszoon, een troetelkind, dat Ik, zo vaak als Ik van hem spreek, steeds weer aan hem denken moet? Daarom is mijn binnenste over hem ontroerd. Ik zal Mij zeker over hem ontfermen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

De Here zal de Israëlieten uit het Tienstammenrijk niet vergeten, en laten terugkeren naar het heilige land. Waarschijnlijk is deze profetie al ten dele vervuld. De meeste Joden die al in het heilige land wonen, weten niet meer uit welke stam hun voorouders afkomstig zijn. Misschien zal men daar in de toekomst meer over komen te weten.

21 Richt voor jezelf merkstenen op. Zet voor jezelf wegwijzers neer. Richt je hart op de hoofdweg, de weg die jij bent gegaan. Keer terug, jonge vrouw van Israël! Keer terug naar deze steden van jou!

22 Hoelang zul jij aarzelen, afkerige dochter? Ja, Jahweh scheidt iets nieuws in (= op) aarde (of in het land). Een vrouw zal een sterke Man omvatten.

De relatie tussen God en zijn volk wordt in dit vers vergeleken met het huwelijk tussen een man en een vrouw (vgl. Jer.2:2, Hos.1-3). De bruid Israël wilde eerst van haar Man niet veel weten. Het nieuwe zal zijn, dat de zwakke vrouw Israël haar sterke Man zal liefhebben. Tussen God en zijn volk zal een nieuw verbond ontstaan (v.31-34). Met anderen woorden; de Israëlieten zullen zich bekeren, en de Here loyaal gaan dienen.

23 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Opnieuw zullen ze in het land van Juda en in zijn steden dit woord zeggen, wanneer Ik een ommekeer zal hebben gebracht in hun gevangenschap: “Jahweh zegent jou, woonplaats van rechtvaardigheid, heilige berg!”

De woonplaats van rechtvaardigheid is Jeruzalem (vgl. Jes.1:21), de heilige berg is Zion, want de bewoners zullen de Here dienen en gehoorzamen.

24 “Daar zullen Juda en al zijn steden samen wonen, landbouwers en die met de kudde (rond)trekken.”

25 “Ja, Ik zal de vermoeide ziel verzadigen, Ik zal elke treurige ziel vullen.”

26 Hierbij ontwaakte ik, en ik zag (in): mijn slaap was aangenaam voor mij geweest.

Dit vers is geen profetie, maar een aantekening van de profeet Jeremia. Blijkbaar had hij de aangename profetieën in zijn slaap gekregen door middel van dromen.

27 “Zie, de dagen komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “dat Ik het huis van Israël en het huis van Juda zal bezaaien met zaad van mensen en zaad van dieren.”

28 “Zoals Ik waakzaam ben geweest over hen om uit te rukken, af te breken, te verwoesten, te vernielen en te teisteren, zo zal Ik waakzaam zijn over hen om te bouwen en te planten”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

29 In die dagen zullen ze niet meer zeggen: “De (voor)vaders hebben onrijpe druiven gegeten, en de tanden van de zonen zijn stomp geworden.”

Dit was een gezegde in de tijd van de ballingschap (Ezech.18:2). Daarmee wilden de hardnekkige Joden de schuld van de ellende en de ballingschap afschuiven op de zonden van hun voorouders. Ze gaven daarmee ook aan, dat God onrechtvaardig was, omdat Hij de zonde van de voorouders op hen zou verhalen door hen te straffen.

Het spreekwoord zelf sprak de gedachtegang van die Joden al tegen, want als iemand onrijpe of zure druiven eet, dan worden zijn (eigen) tanden onmiddellijk stroef of stomp (v.30). Op de tanden van de kinderen heeft dat echter helemaal geen invloed.

Toch maakten de Israëlieten zichzelf wijs, dat zij moesten lijden, omdat hun voorouders hadden gezondigd. Ze baseerden dit op de uitspraak van Mozes, dat God het onrecht van de vaders (= 1^e geslacht) toerekent aan hun kinderen (= 2^e geslacht), kleinkinderen (= 3^e geslacht) en achterkleinkinderen (= 4^e geslacht) (Ex.20:5, 34:7, Deut.5:9, vgl. Jer.15:4, Klaag.5:7).

De Joden lieten echter een belangrijk gedeelte van de uitspraak van Mozes weg. Ook hier geldt het spreekwoord, dat een halve waarheid erger en bedrieglijker is, dan een hele leugen. Mozes zei, dat God het onrecht van de vaders toerekent aan hun kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen van hen die God haten. Mozes zei meteen daarna, dat God zijn vriendschap toont aan duizenden die van Hem houden, en zijn geboden in acht nemen (Ex.20:6, Deut.5:10, Jer.32:18). Als het nageslacht van de onrechtvaardige vaders God haat, dan zal de Here de zonde van hun kwaadaardige voorvaders ook aan hen toerekenen. Deze vloek geldt alleen voor slechte mensen, want God is een vriend voor de mensen die van Hem houden.

Als het nageslacht van de kwaadaardige vaders de Here wel wil dienen, dan geldt deze vloek van Hem niet. Ook daarin is God heel duidelijk. Een andere bepaling van een wet van Mozes luidt, dat de vaders niet om de zonde van hun zonen mogen worden gedood. Ook mogen de zonen niet om de zonde van de vader worden gedood. Ieder die de doodstraf verdiende, moest om zijn eigen zonde worden gedood (Deut.24:16).

De Israëlieten verdraaiden de woorden van Mozes om hun eigen schuld van zich af te schuiven. Door dit spreekwoord te gebruiken ontkenden ze hun eigen zonden. Ze gaven hun dode voorvaders de schuld van het naderende onheil, en onttrokken zich daarmee aan hun eigen verantwoordelijkheid. Ze gaven daarmee ook aan, dat ze zich niet wilden bekeren. God kreeg de schuld, want Hij zou hen straffen voor de zonden van hun vaders. Dit was een valse beschuldiging. Daarmee hebben ze hun liefdevolle en zorgzame God en Vader gekwetst en beledigd.

30 Nee, ieder zal om zijn (eigen) ongerechtigheid sterven. De mens die onrijpe druiven eet, zijn tanden zullen stomp worden.

31 “Zie, de dagen komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “dat Ik met het huis van Israël en het huis van Juda een nieuw verbond sluiten zal.”

De Here zal een nieuw verbond met heel Israël sluiten, want het verbond dat de Here met hun voorvaders bij de berg Sinai had gesloten, hadden ze verbroken. Het oude verbond zou niet meer bestaan, en het is nu verdwenen (Hebr.8:13).

32 “Niet zoals het verbond, dat Ik met hun (voor)vaders gesloten heb in (= op) de dag dat Ik hen bij de hand greep om hen uit het land Egypte te leiden: Mijn verbond, dat zij verbroken hebben. Ik, was Heer (= Baäl) over hen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

De Here was de eigenaar van zijn volk, zoals vroeger een gehuwde man de eigenaar of Heer (= Baäl) van zijn vrouw was.

33 “Nee, dit is het verbond, dat Ik met het huis van Israël sluiten zal na die dagen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Ik zal mijn wet in hun binnenste geven, en die in hun hart schrijven. Ik zal hun tot God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn.”

Het nieuwe verbond zou heel wat anders zijn, dan het gedeeltelijke herstel van de oude situatie na de ballingschap (Hebr.8:13). De Here zal zijn wet niet meer op stenen tafels schrijven, maar door zijn Heilige Geest in de harten van de Israëlieten (vgl. 2Kor.3:2,3, Hebr.10:15-17). God zal de stenen harten van de Israëlieten wegnemen, en ze een hart van vlees geven (Deut.30:6, Jer.32:39, Ezech.11:19). In de toekomst zullen de Joden zich bekeren, en Christenen worden. Ze zullen zich laten leiden door hun Koning Jezus Christus.

34 “Zij zullen niet meer een ieder zijn naaste en een ieder zijn broer onderwijzen door te zeggen: “Kent Jahweh”, want zij zullen Mij allemaal kennen, vanaf de kleinsten (of jongsten) onder hen tot de grootsten (of oudsten) onder hen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven, en Ik zal aan hun zonde niet meer denken (vgl. Hebr.8:8-13).”

Binnen het oude verbond had God contact met zijn volk via profeten en priesters (Neh.9:30). In het nieuwe verbond heeft ieder kind van God door de Heilige Geest een persoonlijke relatie met de Here (Mark.1:8, Luk.11:9-13, Joh.14:26, Hand.1:5, 11:15,16, 1Kor.12:4-28, 14:1,12).

35 Dit heeft Jahweh gezegd, die een zon geeft voor een licht overdag, een orde van maan en sterren voor een licht in de nacht, die de zee opzweept, zodat haar golven bruisen, Jahweh van de (hemelse) legers is zijn naam:

36 “Als deze inzetten voor mijn ogen wijken”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “(dan) zal ook het nageslacht van Israël ophouden al de dagen een volk te zijn voor mijn ogen.”

37 Dit heeft Jahweh gezegd: “Als de hemel[en] boven kan worden gemeten, en de fundamenten van de aarde (of het land) beneden kunnen worden onderzocht, zal Ik, Ik (= Ikzelf) ook heel het nageslacht van Israël verwerpen om alles wat zij gedaan hebben”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Met andere woorden: Israël zou en zal nooit ophouden Gods volk te zijn, en de Here zou en zal zijn volk nooit helemaal verwerpen! Dat kon Bileam niet veranderen, en een hele grote groep ongehoorzame en kwaadaardige Israëlieten ook niet. Niemand zal ooit die eeuwige liefde van de hemelse Vader voor zijn volk kunnen wegnemen.

38 “Zie, de dagen komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “dat de stad voor Jahweh vanaf de Chanan-el-toren (= Genadig-is-God-toren) tot aan de Hoekpoort zal worden opgebouwd.”²⁶⁵

²⁶⁵ De topografische beschrijving sluit uit, dat het hier over een geestelijk of hemels herstel van Jeruzalem gaat.

De Chanan-el-toren stond in het noordoosten van Jeruzalem, en *de Hoekpoort* in het noordwesten.

39 “Het meetsnoer zal verder rechthout gaan over de heuvel *Gareb*, en het zal afbuigen naar *Goa*.”

De ligging van de heuvel *Gareb* en *Goa* is onbekend. Omdat er eerst vanaf het noordoosten naar het noordwesten is gemeten, kunnen we het beste denken aan het meten van de westkant van Jeruzalem vanaf het noorden naar het zuiden.

40 Het hele dal met de lijken en de as, en al de velden tot aan de beek *Kidron*, tot aan de hoek van de *Paardenpoort* naar het oosten, zal voor Jahweh heilig zijn. Het zal voor eeuwig niet meer worden uitgerukt en verwoest.

Met *het dal met de lijken en de as* wordt waarschijnlijk het dal van een zoon van *Hinnom* bedoeld (vgl. Jer.7:32, 19:6). Dat dal lag in het zuidwesten. *De beek Kidron* stroomde ten oosten van Jeruzalem. Ook *de Paardenpoort* stond in het oosten.

Uit deze beschrijving blijkt, dat de stad Jeruzalem werd gemeten vanuit het noordoosten naar het westen om weer bij het noordoosten te eindigen. Dit is ongeveer de stad Jeruzalem zoals die was voor de verwoesting door koning *Nebukadnezar II* (604 – 562) in 586 voor Christus. Het lijkt erop, dat het gebied naar het zuiden ruimer is bemeaten.

Over de herbouw van de tempel wordt hier niets vermeld. Het gaat hier ook niet over het herstel van Jeruzalem na de ballingschap onder het oude verbond, maar over het Jeruzalem dat zal leven onder het nieuwe verbond waaronder ook veel mensen uit de heidenvolken mogen leven.

Het Hebreeuwse woord voor *eeuwig* kan ook *een heel lange tijd* betekenen. Dat hangt van de context af. Hier zal het gaan over een hele lange periode. In die tijd zal er in het heilige land geen zuigeling zijn, die maar enkele dagen leeft. De mensen zullen weer heel oud worden. Ze zullen net als bomen weer eeuwenlang kunnen leven. Als iemand 100 jaren oud is, dan zal hij een jongeman worden genoemd. Wie geen 100 wordt, zal men als vervloekt beschouwen (Jes.65:20,22).²⁶⁶

Daarna zal de laatste strijd komen. Als het zal lijken, dat de vijanden van de Here de strijd hebben gewonnen, dan zal God de Vader zelf ingrijpen. De *Olijfberg* zal splijten, en Gods kinderen uit de stad Jeruzalem zullen kunnen wegvluchten in een dal. Jahweh zal met zijn hemelse legers alle dienaren van de satan verslaan. De Joden op het platteland zullen meestrijden met God. Pas na de overwinning in deze laatste strijd zal de eeuwige dag aanbreken. Dan zal er eeuwig vrede zijn (*Zach.14*, vgl. *Ps.110:1*).²⁶⁷

²⁶⁶ Zie Turenout T. van, *Jesaja, Jahweh redt*, Grijpskerk, 2019.

²⁶⁷ Zie Turenout T. van, *Zacharia, Jahweh gedenkt*, Grijpskerk, 2020.

2. Jeremia koopt een akker.

Hoofdstuk 32

1 Het woord dat van Jahweh tot Jeremia was gericht in het 10^e jaar van Zedekia, de koning van Juda. Dit jaar was het 18^e jaar van Nebukadnezar.

2 Toen het leger van de koning van Babel Jeruzalem belegerde, was de profeet Jeremia opgesloten in de voorhof van de gevangenis bij het huis van de koning van Juda.

3 Daar had Zedekia, de koning van Juda, hem opgesloten, en hij zei: “Waarom profeteer jij door te zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik geef deze stad in de macht van de koning van Babel, en hij zal haar innemen?”

4 “Zedekia, de koning van Juda, zal aan de hand van de Chaldeeën niet ontsnappen, want hij zal zeker in de hand van de koning van Babel worden prijsgegeven. Hij zal van mond tot mond met hem spreken, en oog in oog zullen ze elkaar zien.”

5 “Hij zal Zedekia naar Babel laten voeren. Daar zal hij blijven, totdat Ik hem zal vergelden”, is een woord van Jahweh: “Wanneer jullie tegen de Chaldeeën strijden, zullen jullie niet voorspoedig zijn.”

6 Jeremia zei: “Een woord van Jahweh was tot mij gericht om te zeggen:”

7 “Zie, Chanamel, een zoon van jouw oom Sjaloem, zal bij jou komen om te zeggen: “Koop voor jezelf mijn akker die in Anatot is, want je hebt het recht van lossing om het te kopen.”

8 Chanamel, een zoon van mijn oom, kwam bij mij overeenkomstig een woord van Jahweh in de voorhof van de gevangenis, en hij zei tegen mij: “Koop toch mijn akker die in Anatot is, dat in het land van Benjamin is, want jij hebt het erfrecht, en jij hebt het lossingsrecht. Koop het voor jezelf!” Ik wist, dat dit een woord van Jahweh was.

9 Ik kocht van Chanamel, een zoon van mijn oom, de akker die in Anatot is. Ik woog voor hem het zilvergeld, 17 sikkels, het zilvergeld.

10 Ik schreef het in de koopbrief. Ik verzegelde die, liet getuigen getuigen, en woog het zilvergeld in een weegschaal.

11 Ik nam de koopbrief die gewoon wettelijk verzegeld was, en de opengelaten brief.

12 Ik gaf de koopbrief aan Baruch, een zoon van Neria, een zoon van Machseja, voor de ogen van Chanamel, een zoon van mijn oom, en voor de ogen van de getuigen die de koopbrief ondertekend hadden, voor de ogen van alle Joden die in de voorhof van de gevangenis zaten.

13 Voor hun ogen gebood ik Baruch door te zeggen:

14 “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Neem deze brieven: deze verzegelde koopbrief en deze opengelaten brief, en doe ze in een aarden pot, zodat zij veel dagen bewaard kunnen blijven.”

15 Ja, dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Er zullen weer huizen, akkers en wijngaarden gekocht worden in dit land.”

16 Ik bad tot Jahweh, nadat ik de koopbrief aan Baruch, een zoon van Neria, gegeven had door te zeggen:

17 “Ach Heer Jahweh. Zie, U hebt de hemel en de aarde gemaakt door uw grote kracht en door uw uitgestrekte arm. Niets is voor U te wonderlijk.”

18 “U, die goedgunstigheid voor duizenden doet, en de ongerechtigheid van de voorvaders vergeldt aan de schoot door hun zonen na hen. De grote machtige God Jahweh van de hemelse legers is zijn naam.”

19 “Groot van raad en machtig van daad, van wie ogen open zijn over alle wegen van de zonen van Adam om aan een ieder te geven overeenkomstig zijn wegen en overeenkomstig de vrucht van zijn daden.”

20 “U, die tekenen en wonderen gedaan hebt in het land Egypte, in Israël en onder de mensheid tot op deze dag. U hebt voor Uzelf een naam gemaakt als op deze dag.”

21 “U hebt uw volk Israël uit het land Egypte geleid door tekenen en wonderen, met een sterke hand, met een uitgestrekte arm en met een grote verschrikking.”

22 “U hebt aan hen dit land gegeven, waarvan U aan hun voorvaders gezworen had het hun te zullen geven, een land, overvloeiend van melk en honing.”

23 “Zij zijn er gekomen, en hebben het in bezit genomen. Zij hebben niet naar uw stem geluisterd, en zij hebben niet naar uw wet gewandeld. Zij hebben niets gedaan van alles wat U hun geboden had te doen, en U hebt al dit onheil over hen afgeroepen.”

24 “Zie, de belegeringswallen komen bij de stad om die in te nemen. De stad is gegeven in de hand van de Chaldeeën die ertegen strijden in het zicht van het zwaard, de honger en de pest. Wat U hebt gesproken, is gebeurd. U ziet het zelf.”

25 “U echter, U hebt tegen mij gezegd, Heer Jahweh: “Koop voor jezelf de akker met het zilvergeld, en laat getuigen daarbij getuigen, terwijl de stad in de macht van de Chaldeeën is gegeven!”

26 Een woord van Jahweh was tot Jeremia gericht om te zeggen:

27 “Zie, Ik ben Jahweh van al het vlees. Is voor Mij enig woord te wonderlijk?”

28 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Zie, Ik geef deze stad wel in de hand van de Chaldeeën en in de hand van Nebukadnezar, koning van Babel. Hij zal die innemen.”

29 “De Chaldeeën die tegen deze stad strijden, zullen binnenkomen. Zij zullen deze stad in vlam zetten, en haar verbranden met de huizen, waarop zij voor de Baäl op de daken ervan hebben gewierookt, en zij drankoffers aan andere goden hebben gebracht, zodat ze Mij hebben getergd.”

30 “Ja, het waren de zonen van Israël en de zonen van Juda die van jongs af voortdurend het kwaad voor mijn ogen hebben gedaan. Ja, de zonen van Israël hebben Mij voortdurend getergd door het werk van hun handen”, is een woord van Jahweh.

31 “Ja, deze stad werd een prooi voor mijn boosheid en mijn woede vanaf de dag dat ze haar hebben gebouwd, tot op deze dag, om haar weg te doen uit mijn ogen

32 om al de slechtheid die de zonen van Israël en de zonen van Juda hebben gedaan om Mij te tergen: zij, hun koningen, hun vorsten, hun priesters, hun profeten, de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem.”

33 “Zij hebben mij de nek toegekeerd, en niet de gezichten. Ik heb hen al vroeg onderwezen, en zij hebben niet geluisterd om vermaning aan te nemen.”

34 “Zij zetten hun afschuwelijkheden in het huis waarover mijn naam is uitgeroepen, om dat te verontreinigen.”

35 “Zij bouwden de offerhoogten van de Baäl die in het dal van een zoon van Hinnom zijn, om hun zonen en hun dochters aan de Moloch te wijden, wat Ik hun niet geboden had, en wat in mijn hart niet opgekomen is om deze gruwel te doen om zo Juda te laten zondigen.”

36 Welnu, daarom heeft Jahweh, de God van Israël, dit gezegd over deze stad, waarvan jullie zeggen: “Zij zal in de hand van de koning van Babel worden gegeven door het zwaard, door de honger en door de pest:”

37 “Zie, Ik zal hen verzamelen uit al de landen, waarheen Ik hen in mijn boosheid en woede en grote verbolgenheid zal hebben verdreven. Ik zal hen naar deze plaats terugbrengen. Ik zal hen onbezorgd laten wonen.”

38 “Zij zullen Mij tot een volk zijn, en Ikzelf zal hun tot God zijn.”

39 “Ik zal hun één hart en één weg geven om ontzag voor Mij te hebben al de dagen ten goede van hen en hun zonen na hen.”

40 “Ik zal een eeuwig verbond met hen sluiten, dat Ik Mij niet van achter hen afwenden zal om hen goed te doen. Mijn ontzag zal Ik in hun hart geven om niet van Mij af te wijken.”

41 “Ik zal vrolijk over hen zijn, en hun goeddoen. Ik zal hen in zekerheid in dit land planten met heel mijn hart en heel mijn ziel.”

42 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zoals Ik al dit grote onheil over dit volk gebracht heb, zó zal Ik over hen al het goede brengen, dat Ik over hen uitspreek.”

43 “De akker zal worden gekocht in dit land, waarvan jullie zeggen: “Het is een woestijn, zodat er geen mens en dier meer is. Het is in de hand van de Chaldeeën gegeven.”

44 “Akkers zal men voor zilvergeld kopen, koopbrieven schrijven en verzegelen, en getuigen laten getuigen: in het land van Benjamin, in de omstreken van Jeruzalem, in de steden van Juda, in de steden van het Bergland, in de steden van de Laagte en in de steden van het Zuiderland, want Ik zal in hun gevangenschap een ommekeer brengen”, is een woord van Jahweh.

1 Het woord (of De zaak) dat (of die) van(uit) Jahweh tot Jeremia was (gericht) (geweest/geworden) in het 10^e jaar van Zedekia, de koning van Juda.²⁶⁸ Dit jaar was het 18^e jaar van Nebukadnezar.

Het lijkt erop, dat iemand anders dit vers als inleiding boven dit gedeelte heeft gezet. Hoogstwaarschijnlijk is dat Jeremia's vriend en helper Baruch (Jer.32:12-16, 36, 43:3,6, 45).

Dit hoofdstuk begint met een nauwkeurige datering. De gebeurtenissen van dit hoofdstuk vonden plaats in het 10^e regeringsjaar van koning Zedekia (597 – 586), dat is 588 of 587; en in het 18^e regeringsjaar van koning Nebukadnezar II (604 – 562) van Babel, dat is vanaf het begin van 587 tot en met het begin van 586. Het moet dus het jaar 587 voor Christus zijn.

2 Toen het leger van de koning van Babel Jeruzalem belegerde, was de profeet Jeremia opgesloten in de voorhof van de gevangenis bij het huis van de koning van Juda.

²⁶⁸ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

Toen koning Nebukadnezar II (604 – 562) Jeruzalem belegerde, had hij dat beleg tijdelijk moeten onderbreken, om tegen het leger van Egypte te strijden (Jer.37:5,11). Voor die onderbreking had men Jeremia nog niet gevangengezet (Jer.37:4). Tijdens die onderbreking nam men Jeremia gevangen (Jer.37:11-16). De profeet kreeg zijn vrijheid pas terug, toen Jeruzalem door de Babyloniërs was veroverd (Jer.38:28, 39:14). Het gaat hier dus over de belegering van Jeruzalem, nadat het beleg tijdelijk was onderbroken.

3 Daar had Zedekia, de koning van Juda, hem opgesloten, en hij zei: “Waarom profeteer jij door te zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik geef deze stad in de hand (= de macht) van de koning van Babel, en hij zal haar innemen?”

4 “Zedekia, de koning van Juda, zal aan de hand van de Chaldeeën niet ontsnappen, want hij zal zeker in de hand van de koning van Babel worden prijsgegeven. Hij zal van mond tot mond met hem spreken, en oog in oog zullen ze elkaar zien.”

De Chaldeeën waren oorspronkelijk een volk dat behoorde tot de regerende bovenlaag van het Babylonische rijk.²⁶⁹

5 “Hij zal Zedekia naar Babel laten voeren. Daar zal hij blijven, totdat Ik hem zal vergelden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Wanneer jullie tegen de Chaldeeën strijden, zullen jullie niet voorspoedig zijn.”

Als gevangene zou vazalkoning Zedekia (597 – 586) naar Babel worden weggevoerd. Daar zou hij in de gevangenis sterven (2Kon.25:1-7, Jer.39:1-7, 52:6-9).

6 Jeremia zei: “Een woord (of Een zaak) van Jahweh was tot mij (gericht) (geweest/gedaan) om te zeggen:”

7 “Zie, Chanamel, een zoon van jouw oom Sjaloom, zal bij jou komen om te zeggen: “Koop voor jezelf mijn akker die in Anatot is, want je hebt (het) recht van lossing om (het) te kopen.”

Jeremia's neef Chanamel zou komen om zijn akker in Anatot aan de profeet te verkopen. Anatot lag ongeveer 5 kilometer ten noordoosten van Jeruzalem in het gebied van de stam Benjamin (Jer.1:1, 11:21).

In het heilige land mocht men geen grond aan elkaar verkopen. De toebedeelde grond moest in de familie blijven. Als men sprak over de verkoop van grond, dan verkocht men het land slecht tijdelijk. In het jubeljaar kreeg de oorspronkelijke eigenaar de grond weer terug. Elk 50^e jaar was een jubeljaar. Men verkocht dus geen grond, maar het aantal resterende oogsten tot het 50^e jaar (Lev.25:10,15,16, 27:24). Het bedrag kon dus heel laag zijn.

Zolang de Babyloniërs de stad Jeruzalem belegerden, en dus ook die grond in Anatot bezet hielden, was er van oogsten van die grond geen sprake. De koop van die grond was dus vrij zinloos, tenzij men verwachtte, dat er betere tijden zouden aanbreken.

Het recht van lossing was volgens de wetten die de Here via Mozes had gegeven de morele plicht om een stuk grond van een verarmd familielid op te kopen zonder dat vreemde mensen bij de zaak betrokken raakten (Lev.25:23-25).

8 Chanamel, een zoon van mijn oom, kwam bij mij (of naar/tot/tegen) mij overeenkomstig een woord (of een zaak) van Jahweh in de voorhof van de gevangenis, en hij zei tegen (of naar/tot/bij) mij: “Koop toch mijn akker die in Anatot is, dat in het land van Benjamin is,

²⁶⁹ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

want jij hebt het erfrecht, en jij hebt (het) lossingsrecht. Koop (het) voor jezelf!” Ik wist, dat dit een woord (of een zaak) van Jahweh was.

9 Ik kocht van Chanamel, een zoon van mijn oom, de akker die in Anatot is. Ik woog voor hem het zilver(geld), 17 sikkels, het zilver(geld).²⁷⁰

Er wordt hier gesproken over het geld van 17 sikkels. Blijkbaar was dat het normale bedrag voor de twijfelachtige resterende oogsten. Het werd niet verlaagd, omdat er een belegering aan de gang was.

10 Ik schreef (het) in de (koop)brief. Ik verzegelde (die), liet getuigen getuigen, en woog het zilver(geld) in een weegschaal.

11 Ik nam de koopbrief die gewoon wettelijk verzegeld was, en de opengelaten (brief).

12 Ik gaf de koopbrief aan Baruch, een zoon van Neria, een zoon van Machseja, voor de ogen van Chanamel, (een zoon van) mijn oom, en voor de ogen van de getuigen die de koopbrief ondertekend hadden, voor de ogen van alle Joden die in de voorhof van de gevangenis zaten.

13 Voor hun ogen gebod ik Baruch door te zeggen:

14 “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Neem deze brieven: deze verzegelde koopbrief en deze opengelaten brief, en doe ze in een aarden pot, zodat zij veel dagen (bewaard) kunnen blijven.”

Het bewijsstuk werd in een pot gedaan om het tegen bederf te beschermen. Daarin kon het eeuwenlang worden bewaard. De Dode Zeerollen bleven zo bijna 2000 jaren in redelijke staat.

In Babel was het de gewoonte om op een kleitablet het contract te schrijven. Vervolgens werd dat gebakken, en in een omhulsel van klei gedaan. Daarop werd een kopie van het contract geschreven. Daarna werd het omhulsel gebakken, met het harde kleitablet erin. Ook schreef men wel 2 contracten op 1 papyrusvel.

15 Ja, dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Er zullen weer huizen, akkers en wijngaarden gekocht worden in dit land (of in (= op) deze aarde).”

16 Ik bad tot Jahweh, nadat ik de koopbrief aan Baruch, een zoon van Neria, gegeven had door te zeggen:

17 “Ach Heer Jahweh. Zie, U hebt de hemel[en] en de aarde (of het land) gemaakt door uw grote kracht en door uw uitgestrekte arm. Niets is voor U te wonderlijk.”

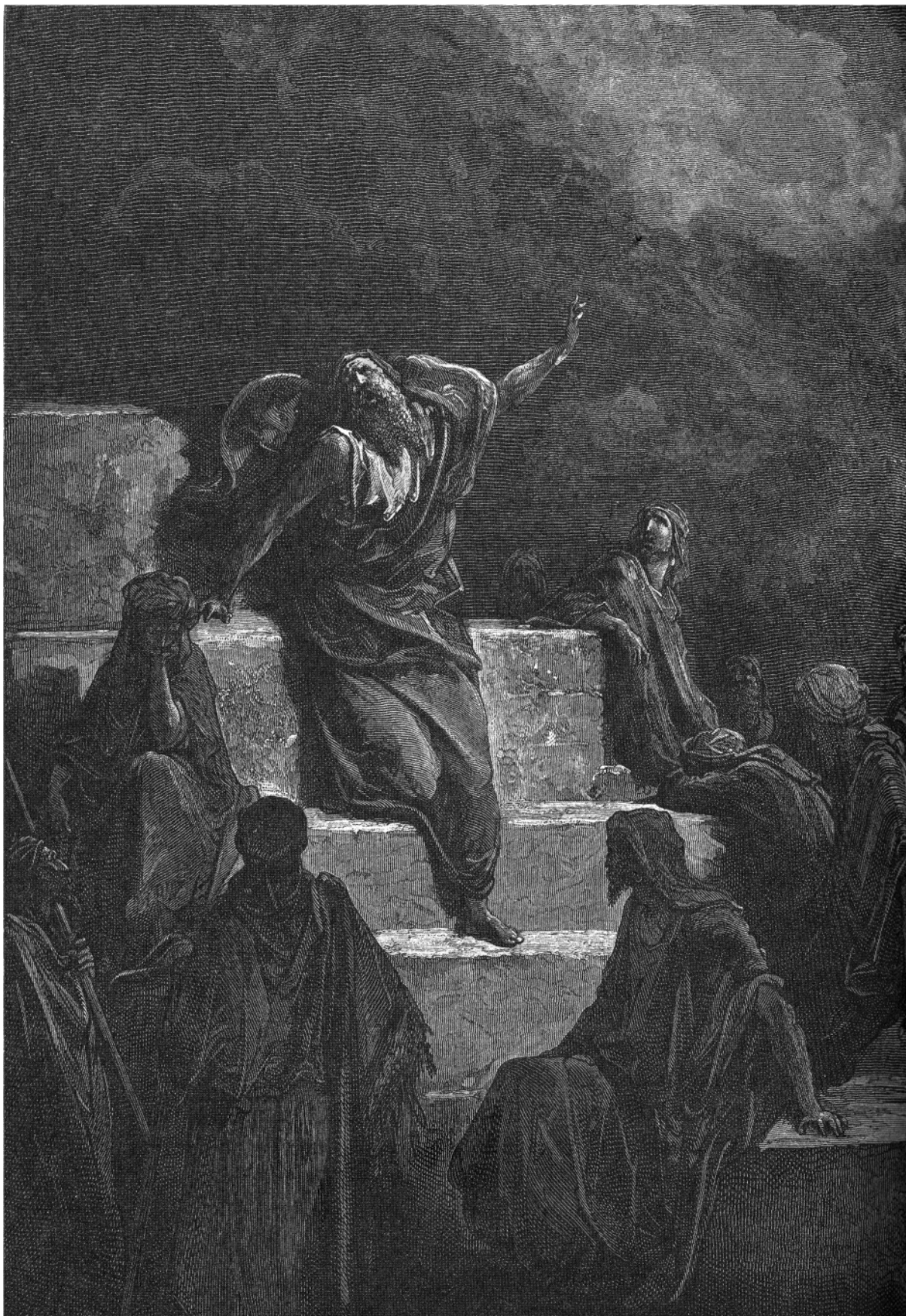
Jeremia erkende Gods almacht, en vertrouwde in zijn moeilijke situatie daar helemaal op.

18 “(U,) die goedgunstigheid voor duizenden doet, en de ongerechtigheid van de (voor)vaders vergeldt aan de schoot door hun zonen na hen. De grote machtige God Jahweh van de (hemelse) legers is zijn naam.”

19 “Groot van raad en machtig van daad, van wie ogen open zijn over alle wegen van de zonen van Adam om aan een ieder te geven overeenkomstig zijn wegen en overeenkomstig de vrucht van zijn daden.”

20 “(U,) die tekenen en wonderen gedaan hebt in het land Egypte, in Israël en onder de mensheid tot op deze dag. U hebt voor Uzelf een naam gemaakt als op deze dag.”

²⁷⁰ Een sikkkel is ongeveer 11½ gram.

21 “U hebt uw volk Israël uit het land Egypte geleid door tekenen en wonderen, met een sterke hand, met een uitgestrekte arm en met een grote verschrikking.”

22 “U hebt aan hen dit land (of deze aarde) gegeven, waarvan U aan hun (voor)vaders gezworen had het hun te zullen geven, een land (of aarde), overvloeiend van melk en honing (vgl. Deut.26:8,9).”

23 “Zij zijn er gekomen, en hebben het in bezit genomen. Zij hebben niet naar [door] uw stem (of uw geluid) geluisterd, en zij hebben niet naar uw wet gewandeld. Zij hebben niets gedaan van alles wat U hun geboden had te doen, en U hebt al dit onheil over hen afgeroepen.”

24 “Zie, de (belegerings)wallen komen bij de stad om die in te nemen. De stad is gegeven in de hand van de Chaldeeën die ertegen strijden in het zicht van het zwaard, de honger en de pest. Wat U hebt gesproken, is gebeurd. U ziet (het) zelf.”

Het opwerpen van de belegeringswallen was inmiddels zo ver gevorderd, dat de vijandelijke legers de stad Jeruzalem konden bestormen en innemen. De val van de stad kon niet lang meer duren. De profeet Jeremia zag, dat zijn profetieën over de verovering van Jeruzalem in vervulling gingen. Op dat moment kreeg hij echter een opdracht die hij wel gehoorzaam had uitgevoerd, maar die hij niet helemaal begreep. De profetie bij die opdracht ging dwars tegen de feiten uit die tijd in. Hoe was het kopen van huizen, akkers en wijngaarden (v.15) te rijmen met de verovering van het Tweestammenrijk en de hoofdstad Jeruzalem? Dat maakte hem onzeker. Hij kwam met zijn onzekere gevoelens bij zijn hemelse Vader, die hij volkomen vertrouwde. Hij zei tegen God, dat hij de profetie over de akker en de lossing daarvan niet helemaal snapte.

25 “En U (= U echter), U hebt tegen (of naar/tot) mij gezegd, Heer Jahweh: “Koop voor jezelf de akker met het zilver(geld), en laat getuigen (daarbij) getuigen, terwijl de stad in de hand (= de macht) van de Chaldeeën is gegeven!”

De Here beantwoordde het gebed van zijn profeet door middel van een nieuwe profetie. In zijn antwoord bevestigde God de profetie over de lossing van de akker, en werkte die verder uit.

26 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot Jeremia (gericht) om te zeggen:

27 “Zie, Ik ben Jahweh van al het vlees (= alle mensen en soms dieren). Is voor Mij enig woord te wonderlijk?”

De Here is almachtig. Veel machtiger dan de sterfelijke mensen en dieren. Voor Hem is niets onmogelijk.

28 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Zie, Ik geef deze stad (wel) in de hand van de Chaldeeën en in de hand van Nebukadnezar, koning van Babel. Hij zal die innemen.”

29 “De Chaldeeën die tegen deze stad strijden, zullen (binnen)komen. Zij zullen deze stad in vlam zetten, en haar verbranden met de huizen, waarop zij voor de Baäl (= de Heer/Echtgenoot) op de daken ervan hebben gewierookt, en zij drankoffers aan andere goden hebben gebracht, zodat ze Mij hebben getergd.”

30 “Ja, het waren de zonen van Israël en de zonen van Juda die van jongs af voortdurend het kwaad voor mijn ogen hebben gedaan. Ja, de zonen van Israël hebben Mij voortdurend getergd door het werk van hun handen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

De dienst aan de afgoden was al heel oud. Rachel stal de terafim van haar vader (Gen.31:19).

Later zei Jakob, dat ze de vreemde goden weg moesten doen (Gen.35:2). Die vreemde goden waren dus wel aanwezig (Gen.35:4).

In Egypte dienden de Israëlieten de afgoden van dat land. Jahweh zei tegen hen, dat ze die strontgoden, waarmee ze zich verontreinigden, weg moesten doen. De Israëlieten waren echter opstandig, en wilden niet naar de Here luisteren. Ze deden de strontgoden van Egypte niet weg, en bleven ze aanbidden (Ezech.20:6-8, 23:3). De eredienst met het gouden kalf in de woestijn is te vergelijken met de verering van de Apisstier uit Egypte (Ex.32:1-6).²⁷¹

In de Richterentijd werden regelmatig vreemde goden gediend. Tijdens de regering van koning Salomo (972 – 932) bloeide de afgoderij opnieuw op (1Kon.11:1-8). De verering van de afgoden is daarna nooit meer helemaal uit het heilige land verdwenen.

31 “Ja, deze stad werd (een prooi) voor mijn boosheid en mijn woede vanaf de dag dat ze haar hebben gebouwd, tot op deze dag, om haar weg te doen uit mijn ogen

32 om al de slechtheid die de zonen van Israël en de zonen van Juda hebben gedaan om Mij te tergen: zij, hun koningen, hun vorsten, hun priesters, hun profeten, de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem.”

33 “Zij hebben mij de nek toegekeerd, en niet de gezichten. Ik heb hen al vroeg onderwezen, en zij hebben niet geluisterd om vermaning aan te nemen.”

34 “Zij zetten hun afschuwelijkheden in het huis waarover mijn naam is uitgeroepen, om dat te verontreinigen.”

Een naam over iets uitroepen heeft te maken met iemands bezit. De bezittingen van de Here dragen ook zijn naam. Het huis waarover Gods naam is uitgeroepen, is de tempel.

De slechte koning Manasse (697 – 642) liet afgoden vereren in de tempel van de Here. Hij liet er ook een beeld van Asjera neerzetten (2Kon.21:4-7, 2Kron.33:5,7).²⁷²

35 “Zij bouwden de (offer)hoogten van de Baäl die in het dal van een zoon van Hinnom zijn, om hun zonen en hun dochters aan de Moloch (= de Koning) te wijden, wat Ik hun niet geboden had, en wat in mijn hart niet opgekomen is om deze gruwel te doen om zo Juda te laten zondigen.”

Hinnom is een naam van vreemde oorsprong. Hij was waarschijnlijk een Jebusiet (Joz.18:16). Het dal van zijn zoon lag ten zuidwesten van de stad Jeruzalem. Daar had men buiten de stadsmuur een speciale offerplaats gemaakt om kinderooffers te brengen. Die kinderen werden geofferd aan de afgod *Moloch* (= Koning) (Jer.7:31).

36 En nu (= Welnu), daarom heeft Jahweh, (de) God van Israël, dit gezegd over deze stad, waarvan jullie zeggen: “Zij zal in de hand van de koning van Babel worden gegeven door het zwaard, door de honger en door de pest.”

37 “Zie, Ik zal hen verzamelen uit al de landen, waarheen Ik hen in mijn boosheid en

²⁷¹ Apis is een Egyptische afgod. Die werd voorgesteld als een stier met een zonneschijf tussen de horens. In de vroege geschiedenis was de stier een vruchtbaarheidssymbool. De farao's uit het Oude Egyptische Rijk werden vaak met de stier vereenzelvigd, en als zodanig afgebeeld. De Apisstier van Memfis werd als aardse belichaming van de afgod Ptah beschouwd.

²⁷² Asjera of Asherah was de oudste moedergodin uit Kanaän. In een oude Sumerische inscriptie komt zij voor als vrouw van Anu (= de vadergod van de Kanaänieten). Baäl (= Heer/Echtgenoot) was één van haar kinderen. Het woord *Asjera* betekent eigenlijk *Boomstam* of *Bos*. Het was een voorstelling van geslachtdeel van een heidense godin van de vruchtbaarheid en geboorten. Deze godin werd vooral door de Feniciërs en de Kanaänieten vereerd. De Israëlieten vereerden deze godin vooral in zogenaamde heilige bossen. Dit ging vaak met seksuele uitspattingen gepaard.

woede en grote verbolgenheid zal hebben verdreven. Ik zal hen naar deze plaats terugbrengen. Ik zal hen onbezorgd laten wonen.”

De Here zou de Joden *verzamelen uit alle landen waarheen Hij hen zou verstrooien*. Ze zouden dus niet alleen weggevoerd worden naar het Babylonische rijk, of vluchten naar Egypte, maar verspreid raken over veel meer landen. Dat is na het lijden en sterven van de Here Jezus ook gebeurd. We zien ook, dat God de Joden verzamelt in het heilige land. Hij zal ze naar hun land brengen.

Daar zullen de Joden onbezorgd kunnen wonen. Helaas is dit nog niet in vervulling gegaan, maar voor de Here is niets onmogelijk. Het zal gebeuren, want Hij, Jahweh, heeft het gezegd.

38 “Zij zullen Mij tot een volk zijn, en Ik, Ik (= en Ikzelf) zal hun tot God zijn.”

39 “Ik zal hun één hart en één weg geven om ontzag voor Mij te hebben al de dagen ten goede van hen en hun zonen na hen.”

40 “Ik zal een eeuwig verbond met hen sluiten, dat Ik Mij niet van achter hen afwenden zal om hen goed te doen. Mijn ontzag zal Ik in hun hart geven om niet van Mij af te wijken.”

De Joden zullen zich bekeren, en de Here hun God gezamenlijk dienen. De Here zal een nieuw verbond met ze sluiten. Hij zal ontzag voor Hem in hun harten schrijven, zodat ze hun Heer en Koning zullen blijven dienen. Daardoor hoeft God zijn volk niet meer (tijdelijk) in de steek te laten. Dit is een ander verbond dan het oude verbond dat Hij bij de berg Sinaï met de Israëlieten sloot. Ook deze profetie is nog niet vervuld.

41 “Ik zal vrolijk over hen zijn, en hun goeddoen. Ik zal hen in zekerheid in dit land (of in (= op) deze aarde) planten met heel mijn hart en heel mijn ziel.”

42 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zoals Ik al dit grote onheil over dit volk gebracht heb, zó zal Ik over hen al het goede brengen, dat Ik over hen uitspreek.”

43 “De akker zal worden gekocht in dit land (of in (= op) deze aarde), waarvan jullie zeggen: “Het is een woestijn, zodat er geen mens en dier (meer) is. Het is in de hand van de Chaldeeën gegeven.”

44 “Akkers zal men voor zilver(geld) kopen, (koop)brieven schrijven en verzegelen, en getuigen laten getuigen: in het land van Benjamin, in de omstreken van Jeruzalem, in de steden van Juda, in de steden van het Bergland, in de steden van de Laagte en in de steden van het Zuiderland (= van de Negev), want Ik zal in hun gevangenschap een ommekeer brengen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

De stad Jeruzalem lag in het zuiden van het gebied van de stam *Benjamin*. Ten zuidwesten van Jeruzalem lag *de Laagte* aan de kust van de Middellandse Zee. Ten zuiden van Jeruzalem bevond zich het gebergte van Juda. Verder naar het zuiden en zuidwesten was *het Zuiderland*. Kortom, vanaf het noorden naar het zuiden worden hier alle gebieden van het Tweestammenrijk opgesomd (vgl. Jer.17:26^a).

Dit betekent niet, dat alleen de Joden zullen terugkeren. Dat blijkt wel uit andere profetieën van Jeremia.²⁷³ Het betekent wel, dat deze profetieën in eerste instantie vooral voor de Joden in het Tweestammenrijk waren bedoeld. Zij werden met deze hoopvolle woorden en met de opmerkelijke koop van de akker toegesproken, en dat leek gezien de omstandigheden al te wonderlijk in hun ogen.

²⁷³ Zie bijvoorbeeld het vorige hoofdstuk.

3. Belofte van herstel.

Hoofdstuk 33

1 Een woord van Jahweh werd voor een 2^e keer tot Jeremia gericht, terwijl Hij nog in de voorhof van de gevangenis was opgesloten, om te zeggen:

2 “Dit heeft Jahweh, de Maker van de aarde, gezegd. Jahweh geeft haar vorm om haar in orde te brengen. Jahweh is zijn naam:”

3 “Roep naar Mij, en Ik zal jou antwoorden. Ik zal je grote en ondoorgrondelijke dingen verkondigen, die jij niet weet.”

4 Ja, dit heeft Jahweh, de God van Israël, gezegd over de huizen van deze stad en over de huizen van de koningen van Juda, die afgebroken zijn voor de belegeringswallen en voor het zwaard:

5 “Men komt om de Chaldeeën te bestrijden, om ze te vullen met lijken van de mensen die Ik in mijn boosheid en in mijn woede verslagen heb, en voor wie Ik Mij om al hun slechtheid voor deze stad verborgen heb.”

6 “Zie, Ik zal over haar genezing en herstel laten komen. Ik zal hen genezen, en hun een overvloed van vrede en trouw onthullen.”

7 “Ik zal een ommekeer brengen in de gevangenschap van Juda en de gevangenschap Israel. Ik zal hen opbouwen als eerst.”

8 “Ik zal hen reinigen van al hun ongerechtigheid, waarmee zij tegenover Mij gezondigd hebben. Ik zal hun al hun ongerechtigheden vergeven, waarmee zij tegenover Mij gezondigd hebben, en waardoor ze tegen Mij hebben gerebelleerd.”

9 “Het zal voor Mij een verblijdende naam worden, tot lof en eer bij alle heidenvolken van de aarde, die naar al het goede dat Ik aan hen doe, zullen luisteren. Zij zullen angstig zijn. Zij zullen sidderen over al het goede en over alle vrede, die Ik eraan doe.”

10 Dit heeft Jahweh gezegd: “In deze plaats, waarvan jullie zeggen: “Het is verwoest, zodat er geen mens is, en zodat erin geen dier is”, in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem, die verwoest zijn, zodat er geen mens is, en zodat er geen inwoner is, en zodat erin geen dier is, zal weer gehoord worden

11 een stem van vrolijkheid en een stem van blijheid, een stem van een bruidegom en een stem van een bruid, een stem van hen die zeggen:

“Bedankt Jahweh van de hemelse legers,
want Jahweh is goed!
Ja voor eeuwig is zijn goedgunstigheid.”,

en een stem van hen die een dankoffer in het huis van Jahweh brengen, want Ik zal de gevangenschap van het land omkeren zoals eerst”, heeft Jahweh gezegd.

12 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “In deze plaats, die verwoest is, zodat er mens is, en geen dier; in al zijn steden zal weer een wei zijn voor de herders die het kleinvee laten neerliggen.”

13 “In de steden van het Bergland, in de steden van de Laagte en in de steden van het Zuiderland, in het land van Benjamin, in de omstreken van Jeruzalem en in de steden van Juda zal het kleinvee weer onder de handen van de teller doorgaan”, heeft Jahweh gezegd.

14 “Zie, de dagen komen”, is een woord van Jahweh: “dat Ik het goede woord in vervulling zal laten gaan, dat Ik over het huis van Israël en over het huis van Juda gesproken heb.”

15 “In die dagen en in die tijd zal Ik aan David een Spruit van de gerechtigheid laten ontspruiten. Hij zal recht en gerechtigheid doen op de aarde.”

16 “In die dagen zal Juda verlost worden, en Jeruzalem zal veilig wonen. Zo zal men het noemen: “Jahweh is onze gerechtigheid.”

17 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Van David zal niet een man die op de troon van het huis van Israël zit, worden afgesneden.”

18 “Van de Levitische priesters zal niet een man die brandoffers offert, graanoffers aansteekt, en slachtoffers brengt alle dagen, voor mijn ogen worden afgesneden.”

19 Een woord van Jahweh werd tot Jeremia gericht om te zeggen:

20 “Dit heeft Jahweh gezegd: “Als jullie mijn verbond van de dag en mijn verbond van de nacht kunnen verbreken, en er geen dag en nacht zou zijn op hun tijd,

21 dan zal ook mijn verbond met mijn dienaar David verbroken worden, dat hij een zoon hebben zal, die koning is op zijn troon, en met de Levieten, de priesters, mijn dienaren.”

22 “Zoals het leger van de hemel niet geteld, en het zand van de zee niet gemeten kan worden, zo talrijk zal Ik het nageslacht van mijn knecht David maken, en de Levieten, die Mij dienen.”

23 Een woord van Jahweh werd tot Jeremia gericht om te zeggen:

24 “Hebt jij niet gemerkt, wat dit volk uitspreekt door te zeggen: “De 2 families, die Jahweh uitgekozen had, heeft Hij verworpen. Mijn volk verachten zij, alsof het in hun ogen geen volk meer is.”

25 Dit heeft Jahweh gezegd: “Als Ik mijn verbond met dag en nacht er niet is, Ik de wetten van hemel en aarde niet heb vastgesteld,

26 dan zal Ik ook het nageslacht van Jakob en mijn knecht David verwerpen om uit zijn nageslacht te nemen die regeren over het nageslacht van Abraham, Izaäk en Jakob, want Ik zal een ommekeer brengen in hun gevangenschap. Ik zal Mij over hen ontfermen.”

1 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) (voor) een 2e keer tot Jeremia (gericht), terwijl Hij nog in de voorhof van de gevangenis was opgesloten, om te zeggen:

In de voorhof van de gevangenis kreeg Jeremia een 2e profetie. Deze profetie sluit nauw bij het vorige hoofdstuk aan. Beide hoofdstukken vormen één geheel.

2 “Dit heeft Jahweh, de Maker (of de Voortbrenger/Dader) van de aarde (of van het land), gezegd. Jahweh geeft haar (= de aarde) vorm (of Jahweh boetseert haar) om haar in orde te brengen (of voor elkaar te brengen/tot stand te brengen/voor te bereiden). Jahweh is zijn naam:” ²⁷⁴

3 “Roep naar Mij, en Ik zal jou (= Jeremia) antwoorden. Ik zal je grote en ondoorgrondelijke dingen verkondigen, die jij niet weet.”

Jeremia had in het vorige hoofdstuk gebeden om meer duidelijkheid. De Here roept in dit vers hem op om dat vaker te doen. God wil zijn gehoorzame kinderen graag antwoorden.

²⁷⁴ De (Masoretische) Hebreeuwse tekst van dit vers is helaas niet goed overgeleverd, en daardoor onduidelijk. Er staat: “Dit heeft Jahweh, haar Maker (of haar Voortbrenger/Dader), gezegd. Jahweh geeft haar vorm (of Jahweh boetseert haar) om haar te in orde te brengen (of voor elkaar te brengen/tot stand te brengen/voor te bereiden). Jahweh is zijn naam:”. Met behulp van de Griekse handschriften is dit vers (zo goed mogelijk) hersteld. (Vers 2 is in de Dode Zee-rollen verloren gegaan.)

Waarschijnlijk heeft Jeremia opnieuw gebeden, ook al wordt dat niet vermeld, want de Here geeft in de volgende verzen nog meer duidelijkheid over de toekomst van zijn volk.

4 Ja, dit heeft Jahweh, (de) God van Israël, gezegd over de huizen van deze stad en over de huizen van de koningen van Juda, die afgebroken zijn voor de (belegerings)wallen en voor het zwaard:

5 “Men komt om de Chaldeeën te bestrijden, om ze (= de huizen) te vullen met lijken van de mensen die Ik in mijn boosheid en in mijn woede verslagen heb, en voor wie Ik Mij om al hun slechtheid voor deze stad verborgen heb.”²⁷⁵

Door de belegeraars waren al huizen verwoest, en veel slachtoffers gemaakt.

6 “Zie, Ik zal over haar (= de stad Jeruzalem) genezing en herstel laten komen. Ik zal hen genezen, en hun een overvloed van vrede en trouw onthullen.”

7 “Ik zal een ommekeer brengen in de gevangenschap van Juda en de gevangenschap Israel. Ik zal hen opbouwen als eerst.”

De Here zal in de toekomst zowel de Joden uit het Tweestammenrijk Juda als de Israëlieten uit het Tienstammenrijk Israël bevrijden, en al hun zonden vergeven.

8 “Ik zal hen reinigen van al hun ongerechtigheid, waarmee zij tegenover Mij gezondigd hebben. Ik zal hun al hun ongerechtigheden vergeven, waarmee zij tegenover Mij gezondigd hebben, en waardoor ze tegen Mij hebben gerebelleerd.”

9 “Het zal voor Mij een verblijdende naam worden, tot lof en eer bij alle (heiden)volken van de aarde (of het land), die naar al het goede dat Ik aan hen doe, zullen luisteren. Zij zullen angstig (of bang) zijn. Zij zullen sidderen (of beven) over al het goede en over alle vrede, die Ik eraan doe.”

Het zal andere volken opvallen, dat het met Israël erg goed zal gaan.

10 Dit heeft Jahweh gezegd: “In deze plaats, waarvan jullie zeggen: “Het is verwoest, zodat er geen mens is, en zodat erin geen dier is”, in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem, die verwoest zijn, zodat er geen mens is, en zodat er geen inwoner is, en zodat erin geen dier is, zal weer gehoord worden

11 een stem (of een geluid) van vrolijkheid en een stem (of een geluid) van blijheid, een stem (of een geluid) van een bruidegom en een (of een geluid) stem van een bruid (vgl. Jer.7:34, 16:9, 25:10), een stem (of een geluid) van hen die zeggen:

“(Be)dankt Jahweh van de (hemelse) legers,
want Jahweh is goed!

Ja (of want) voor eeuwig is zijn goedgunstigheid (vgl. 1Kron.16:34, Ps.136:1).”,

(en een stem) van hen die een dankoffer in het huis van Jahweh brengen, want Ik zal de gevangenschap van het land (of de aarde) omkeren (zo)als eerst”, heeft Jahweh gezegd.

12 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “In deze plaats, die verwoest is, zodat er mens is, en geen dier; in al zijn steden zal weer een wei zijn voor de herders die het kleinvee laten neerliggen.”

13 “In de steden van het Bergland, in de steden van de Laagte en in de steden van het Zuiderland (= de Negev), in het land van Benjamin, in de omstreken van Jeruzalem en in de

²⁷⁵ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

steden van Juda zal het kleinvee weer onder de handen van de teller doorgaan”, heeft Jahweh gezegd.

De stad Jeruzalem lag in het zuiden van het gebied van de stam *Benjamin*. Ten zuidwesten van Jeruzalem lag *de Laagte* aan de kust van de Middellandse Zee. Ten zuiden van Jeruzalem bevond zich het gebergte van Juda. Verder naar het zuiden en zuidwesten was *het Zuiderland*. Kortom, hier worden alle gebieden van het Tweestammenrijk Juda door elkaar opgesomd (vgl. Jer.17:26^a, 32:44). Vooral de Joden werden hiermee aangesproken.

Als het kleinvee 's avonds terugkeerde naar de kooi, dan werd het geteld. Wanneer er een dier ontbrak, dan werd er naar gezocht (vgl. Luk.15:4-7).

14 “Zie, de dagen komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “dat Ik het goede woord in vervulling zal laten gaan, dat Ik over het huis van Israël (= Tienstammenrijk) en over het huis van Juda (= Tweestammenrijk) gesproken heb.”

15 “In die dagen en in die tijd zal Ik aan David een Spruit van de gerechtigheid laten ontspruiten. Hij zal recht en gerechtigheid doen in (= op) de aarde (of in het land).”

De Spruit uit het nageslacht van koning David (1012 – 972) is de Here Jezus (Jes.11:1,2, Jer.23:5, Zach.3:8, 6:12). Na zijn dood en opstanding regeert Hij al als koning (Dan.7:13,14, Mat.28:18, Hand.1:9-11). In de toekomst zullen de Joden zich door Hem laten leiden.²⁷⁶

16 “In die dagen zal Juda verlost worden, en Jeruzalem zal veilig wonen. Zo zal men het noemen: “Jahweh is onze gerechtigheid.”

17 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Van David zal niet een man die op de troon van het huis van Israël zit, worden afgesneden.”

De Here had aan koning David (1012 – 972) beloofd, dat zijn koningshuis voor eeuwig zou bestaan (2Sam.7:16,29, 1Kon.2:4, 1Kron.17:14). Dat wordt vervuld, doordat de Here Jezus nu al voor eeuwig regeert.

18 “Van de Levitische priesters zal niet een man die brandoffers offert, graanoffers aansteekt, en slachtoffers brengt alle dagen, voor mijn ogen worden afgesneden.”

De Here had ook een altijddurend priesterschap beloofd (Ex.29:9, 40:15, Lev.6:22, 7:34, Num.25:13). Dit is met de komst van de Here Jezus eveneens in vervulling gegaan. Hij is niet alleen de hoogste Koning, maar ook de hoogste Hogepriester. Hij is de Priester-Koning naar de orde van Melchizedek (Ps.110:4, Hebr.5:6,10, 6:20, 7:1). Met zijn offer aan het kruis en zijn opofferende houding heeft Hij als hoogste Priester het priesterschap van Aäron overbodig gemaakt (Hebr.7:11-28).²⁷⁷

Het verbond van de Here met de Levieten ging over het altijddurende priesterschap met die stam. Dat verbond hebben de priesters verbroken (Mal.2:4-9). Toch houdt God het priesterschap in stand. Omdat echter door het lijden en sterven van Jezus het priesterschap van Aäron overbodig werd, functioneert het priesterschap nu op een andere manier (Hebr.7:12).

²⁷⁶ Deze profetieën zijn met de terugkeer van de ballingschap in 537 voor Christus onder leiding van Zerubbabel niet in vervulling gegaan. Er zou verlossing komen voor heel het volk Israël, en God zou de Israëlieten opbouwen als vroeger (v.7). De bevolking zou minstens even talrijk zijn als vroeger (v.22, Ezech.36:11). Ook zou het overgrote deel van heel Israël zich bekeren, en zich door hun Koning Jezus laten leiden. Dat alles is nog niet gebeurd.

²⁷⁷ Toen Jezus Christus stierf aan het kruis voor onze zonden, was de offerdienst die naar zijn offer wees, overbodig geworden (Hebr. 9:11-28, 10:1-18). Het voorhangsel van de tempel scheurde van boven naar beneden (Mat.27:51, Mark.15:38, Luk.23:45). Alleen het reukoffer als teken van de opstijgende gebeden bleef zijn betekenis houden (Ps.141:2, Luk.1:10, Op.5:8, 8:3,4, 11:1).

19 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot Jeremia (gericht) om te zeggen:

20 “Dit heeft Jahweh gezegd: “Als jullie mijn verbond van de dag en mijn verbond van de nacht kunnen verbreken, en er geen dag en nacht zou zijn op hun tijd,

21 (dan) zal ook mijn verbond met mijn dienaar David verbroken worden, dat hij een zoon hebben zal, die koning is op zijn troon, en met de Levieten, de priesters, mijn dienaren.”

22 “Zoals het leger van de hemel[en] niet geteld, en het zand van de zee niet gemeten kan worden, zo talrijk zal Ik het nageslacht van mijn knecht David maken, en de Levieten, die Mij dienen (vgl. Gen.15:5, 22:17).”

De bewoners van het heilige land zullen *priesters van Jahweh* worden genoemd (Ex.19:6, Op.1:6, 5:10, Jes.61:6, 66:21). Het zullen knechten of *dienaren van God* zijn. Iedereen die de Here Jezus wil volgen, moet zichzelf voor zijn dienst geven en opofferen. Alle gelovigen zijn priesters, ook de gelovige mensen van andere volken (Jes.66:20,21, 1Pet.2:5,9, Op.1:6, 5:10, 20:6). Als priesters doen zij dienst in Gods koninkrijk.²⁷⁸

Het is ook de bedoeling, dat alle gelovigen als koningen zullen regeren over de schepping. Zo had God de mens geschapen (Gen.1:26-28). Door de zondeval van Adam en door onze zonden zijn alle mensen het koningschap op aarde kwijtgeraakt. Door het lijden en sterven van onze lieve Heiland Jezus Christus, kregen de kinderen van God het recht op het koningschap weer terug (Rom.5:12-19). Het is de taak van de gelovigen om als koningen de aarde weer te besturen (2Tim.2:12, Op. 5:10, 20:6, 22:5). Zo zullen ze beelddraggers zijn van de hoogste Priester-Koning Jezus Christus.

23 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot Jeremia (gericht) om te zeggen:

24 “Hebt jij niet gezien (= gemerkt), wat dit volk uitspreekt door te zeggen: “De 2 families, die Jahweh uitgekozen had, heeft Hij verworpen. Mijn volk verachten zij, alsof (het) in hun ogen geen volk meer is.”

De 2 families zijn het huis van Israël (= Tienstammenrijk Israël) en het huis van Juda (= Tweestammenrijk Juda) (v.14). Het gaat hier dus over alle 12 stammen van Israël.

De Joden in het Tweestammenrijk Juda waren in die tijd hoogmoedig. Zij verachtten de Israëlieten en Joden die in ballingschap waren gevoerd (Ezech.11:13-21). Zij dachten, dat zij het volk van God waren, en dat de Here de weggevoerde Israëlieten en Joden had verworpen.

25 Dit heeft Jahweh gezegd: “Als Ik mijn verbond met dag en nacht er niet is, Ik de wetten van hemel[en] en aarde (of land) niet heb vastgesteld,

26 (dan) zal Ik ook het nageslacht van Jakob en mijn knecht David verwerpen om uit zijn nageslacht te nemen die regeren over het nageslacht van Abraham, Izaäk en Jakob, want Ik zal een ommekeer brengen in hun gevangenschap. Ik zal Mij over hen ontfermen (Deut.32:43).”

Met andere woorden de ballingen van het Tienstammenrijk Israël en het Tweestammenrijk Juda zouden en zullen nooit ophouden Gods volk te zijn, en de Here zou en zal zijn volk nooit helemaal verwerpen (vgl. Jer.31:35-37)!

²⁷⁸ Zorgen voor (een deel van) het levensonderhoud van oudsten, evangelisten en apostelen vormt een belangrijk onderdeel van de offerdienst van de priesters van het nieuwe verbond (1Kor.9:6-14, 1Tim.5:17,18). Dit geldt ook voor het helpen van de armen en elkaar. Wie zijn broer die hij gezien heeft, niet kan liefhebben, die kan ook niet van God houden (Luk.10:27, 1Joh.4:20,21).

Drie jaren na de 2^e Wereldoorlog werd de staat Israël gesticht. Steeds meer Joden trekken naar de nieuwe Joodse staat. Er zullen nog veel meer Joden daarheen trekken. Het overgrote deel van de Joden heeft zich nog steeds niet bekeerd. God zal in zijn uitverkiezende genade de keiharde stenen harten van de Joden wegnemen, en ze een hart van vlees geven (Deut.30:6, Jer.31:33, 32:39, Ezech.11:19). In de toekomst zullen de Israëlieten zich bekeren, en Christenen worden. Ze zullen de Here Jezus als hun Koning aanvaarden.

8. Deel 8.

Het achtste deel begint met nieuwe waarschuwingen voor vazalkoning Zedekia (597 – 586). Het Babylonische leger zal het heilige land veroveren (Jer.34:1-7).

Als het leger van Nebukadnezar II (604 – 562) zich tijdelijk terugtrekt, nemen de Joden de slaven die ze hadden vrijgelaten, weer gevangen. Hierover spreekt de profeet Jeremia Gods vonnis uit (Jer.34:8-22).

De Rechabieten die zich wel aan een belofte van hun voorvader houden, worden als een beschamend voorbeeld voor de Joden genoemd. Die houden zich niet aan het verbond met hun almachtige God (Jer.35).

De profeet Jeremia schrijft zijn 1^e boekrol. Nadat vazalkoning Jojakim (608 – 597) die rol heeft verbrand moet Jeremia de rol opnieuw schrijven, en uitbreiden met nieuwe profetieën (Jer.36).

Koning Zedekia vraagt aan Jeremia regelmatig om het woord van de Here, maar hij luistert er niet naar (Jer.37:1-10, 38:14-27).

Jeremia wordt eerst gevangengezet (Jer.37:11-21), en later in een halfdroge cisterne gegooit (Jer.38:1-6). De eunuch Ebed-Melech haalt de profeet eruit, en voorkomt zo zijn akelig sterven (Jer.38:7-13). Jeremia blijft wel gevangen, totdat de stad Jeruzalem door de Babyloniërs wordt veroverd (Jer.38:28-39:14). God belooft aan Ebed-Melech, dat hij de strijd zal overleven (Jer.39:15-18).

1. Waarschuwingen voor koning Zedekia.

Hoofdstuk 34:1-7

1 Het woord dat van Jahweh tot Jeremia was gericht, terwijl Nebukadnezar, de koning van Babel, en zijn hele leger en alle koninkrijken van de aarde, waarover hij regeerde, en alle volken stredden tegen Jeruzalem en al haar steden, om te zeggen:

2 “Dit heeft Jahweh, de God van Israël, gezegd: “Ga, en zeg tegen Zedekia, de koning van Juda, zeg tegen hem: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik geef deze stad in de macht van de koning van Babel. Hij zal haar met vuur verbranden.

3 “U zult niet ontsnappen aan zijn hand, want u zult zeker gegrepen, en in zijn hand gegeven worden. Van oog in oog zult u de koning van Babel zien, en van mond tot mond zal hij met u spreken. U zult in Babel komen.”

4 “Echter, luister naar een woord van Jahweh, Zedekia, koning van Juda! Dit heeft Jahweh over u gezegd: “U zult niet door het zwaard sterven.”

5 “In vrede zult u sterven. Zoals de vuren van uw voorvaders, de vroegere koningen, die voor u waren, zo zullen ze branden voor u, en over u klagen: “Ach heer”, want Ik heb een woord gesproken”, is een woord van Jahweh.

6 De profeet Jeremia sprak al deze woorden tegen Zedekia, de koning van Juda, in Jeruzalem,

7 terwijl het leger van de koning van Babel streed tegen Jeruzalem en tegen alle steden van Juda, die nog overgebleven waren: tegen Lachis en tegen Azeka, want deze bleven over van de steden van Juda; het waren versterkte steden.

Deze profetieën zijn tijdens het beleg van Jeruzalem door Nebukadnezar II (604 – 562) ontstaan, voordat de omsingeling van de hoofdstad tijdelijk werd onderbroken door de komst van het leger van Farao. Jeremia, die tijdens de onderbreking van het beleg gevangen werd genomen (Jer.37:11-16), was in dit gedeelte nog een vrij man.

1 Het woord (of De Zaak) dat (of die) van(uit) Jahweh tot Jeremia was (gericht) (geveest/geworden),²⁷⁹ terwijl Nebukadnezar, de koning van Babel, en zijn hele leger en alle koninkrijken van de aarde (of het land), waarover hij regeerde, en alle volken streken tegen Jeruzalem en al haar steden, om te zeggen:

Het lijkt erop, dat iemand anders dit vers als inleiding boven dit gedeelte heeft gezet. Hoogstwaarschijnlijk is dat Jeremia's vriend en helper Baruch (Jer.32:12-16, 36, 43:3,6, 45).

Het hele Tweestammenrijk Juda werd door de Babylonische legers onder de voet gelopen en veroverd.

2 “Dit heeft Jahweh, (de) God van Israël, gezegd: “Ga, en zeg tegen Zedekia, de koning van Juda, zeg tegen hem: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik geef deze stad in de hand (= de macht) van de koning van Babel. Hij zal haar met vuur verbranden.

3 “U zult niet ontsnappen aan zijn hand, want u zult zeker gegrepen, en in zijn hand gegeven worden. Van oog in oog zult u de koning van Babel zien, en van mond tot mond zal hij met u spreken. U zult in Babel komen.”

4 “Echter (of (Ja)zeker/Inderdaad), luister naar een woord (of een zaak) van Jahweh, Zedekia, koning van Juda! Dit heeft Jahweh over u gezegd: “U zult niet door het zwaard sterven.”

5 “In vrede zult u sterven. (Zo)als de vuren van uw (voor)vaders, de vroegere koningen, die voor u waren, zo zullen (ze) branden voor u, en over u klagen: “Ach heer”, want Ik heb een woord gesproken”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Het was de gewoonte om voor een overleden koning een vuur aan te steken, en allerlei lekker ruikende specerijen te verbranden (2Kron.16:14, 21:19).

6 De profeet Jeremia sprak al deze woorden tegen Zedekia, de koning van Juda, in Jeruzalem,

7 terwijl het leger van de koning van Babel streed tegen Jeruzalem en tegen alle steden van Juda, die (nog) overgebleven waren: tegen Lachis en tegen Azeka, want deze bleven over van de steden van Juda; (het waren) versterkte steden.

In de vlakte ten zuidwesten van Jeruzalem lag de plaats *Azeka* (Joz.15:33,35). Gedurende een zeer lange tijd was deze stad bewoond.

De plaats *Lachis* lag ongeveer 40 kilometer ten zuidwesten van de hoofdstad Jeruzalem (Joz.15:33,39). Na de ballingschap werd de stad herbouwd, en gingen teruggekeerde Joden ook daar weer wonen (Neh.11:30).

Vazalkoning Zedekia (597 – 586) gehoorzaamde de opdracht die de Here hem via zijn profeet Jeremia gaf, niet, en hij gaf de stad Jeruzalem niet over aan de koning van Babel. Daardoor werd de hoofdstad later ingenomen en verwoest. De mooiste gebouwen gingen in vlammen op (2Kon.25:9,10, 2Kron.36:19).

²⁷⁹ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

Nebukadnezar II (604 – 562) liet de zonen van Zedekia (597 – 586) voor de ogen van hun vader vermoorden. Die vreselijke gebeurtenis was het laatste, wat Zedekia mocht zien, want daarna liet de koning van Babel de Joodse vazalkoning aan beide ogen blind maken. Zedekia stierf in een Babylonische gevangenis (2Kon.25:7, Jer.39:6,7, 52:3-11).

2. Woordbreuk over de vrijlating van de slaven.

Hoofdstuk 34:8-22

8 Het woord dat van Jahweh tot Jeremia was gericht, nadat koning Zedekia met al het volk dat zich in Jeruzalem was, een verbond gesloten had

9 om iedereen zijn slaaf en iedereen zijn slavin, de Hebreëer en de Hebreeuwse, vrij te laten gaan, zodat niemand zich door hen, door een Judeeër, zijn broer, zou laten dienen.

10 Alle vorsten en het hele volk die het verbond waren aangegaan, luisterden ernaar om iedereen zijn slaaf en iedereen zijn slavin vrij te laten gaan, zodat niemand van hen zich liet dienen. Zij luisteren, en lieten hen weggaan.

11 Daarna kwamen zij erop terug. Zij lieten de slaven en slavinnen die zij vrij hadden laten gaan, terugkomen. Zij onderwierpen hen als slaven en slavinnen.

12 Een woord van Jahweh werd tot Jeremia gericht om te zeggen:

13 “Dit heeft Jahweh, de God van Israëel, gezegd: “Ik heb een verbond gesloten met jullie voorvaders op de dag dat Ik hen uit het land Egypte, uit een slavenhuis, leidde door te zeggen:”

14 “Na verloop van 7 jaren moeten jullie een ieder zijn Hebreeuwse broer die zich aan jou verkocht heeft, vrij laten gaan. Hij heeft jou 6 jaar gediend, en jij moet hem vrij van jou laten gaan. Jullie voorvaders hebben niet naar Mij geluisterd, en zij hebben niet willen horen.”

15 “Nu hadden jullie je bekeerd, en gedaan wat recht is in mijn ogen door een ieder voor zijn naaste een vrijlating af te roepen. Jullie hadden voor Mij een verbond gesloten in het huis, waarover mijn naam is uitgeroepen.”

16 “Jullie zijn weer omgekeerd, en hebben mijn naam ontheiligd. Jullie hebben een ieder zijn slaaf en slavin die jullie naar hun verlangen vrij hadden laten gaan, laten terugkeren. Jullie hebben hen onderworpen om voor jullie slaven en slavinnen te worden.”

17 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Jullie hebben niet naar Mij geluisterd om een vrijlating af te roepen, een ieder voor zijn broer en een ieder voor zijn naaste. Zie, Ik roep voor jullie een vrijlating af”, is een woord van Jahweh: “voor het zwaard, voor de pest en voor de honger. Ik zal jullie prijsgeven als een schrikbeeld voor alle koninkrijken van de aarde.”

18 “Ik zal de mannen die mijn verbond hebben overtreden, die de woorden van het verbond dat zij voor Mij gesloten hadden, niet hebben uitgevoerd, prijsgeven als het kalf dat zij in tweeën sneden. Zij gingen tussen zijn stukken door.”

19 “De vorsten van Juda, de vorsten van Jeruzalem, de eunuchen, de priesters en het hele volk van het land, die tussen de stukken van het kalf zijn doorgedaan;

20 hen zal Ik overgeven in de macht van hun vijanden, en in de hand van wie hen naar het leven staan. Hun lijken zullen als voedsel zijn voor de vogels in de lucht en voor de dieren op de aarde.”

21 “Zedekia, de koning van Juda, en zijn vorsten zal Ik overgeven in de hand van hun vijanden, in de hand van wie hen naar het leven staan en in de hand van het leger van de koning van Babel, die bij jullie weggetrokken zijn.”

22 “Zie, Ik geef bevel”, is een woord van Jahweh: “Ik laat hen naar deze stad terugkeren. Zij zullen tegen haar strijden, zij zullen haar innemen, en zij zullen haar met vuur verbranden. De steden van Juda laat Ik een woestenij worden, waar niemand woont.”

Dit gedeelte is ontstaan, toen de belegering van de stad Jeruzalem tijdelijk werd onderbroken, doordat koning Nebukadnezar II (604 – 562) moest strijden tegen het naderende Egyptische leger (v.21,22).

8 Het woord (of De zaak) dat (of die) van(uit) Jahweh tot Jeremia was (gericht) (ge-weest/geworden), nadat koning Zedekia met al het volk dat zich in Jeruzalem (was), een verbond gesloten had

9 om iedereen zijn slaaf en iedereen zijn slavin, de Hebreëer en de Hebreeuwse, vrij te laten gaan, zodat niemand zich door hen, door een Judeeër, zijn broer, zou laten dienen.

Uit deze 2 verzen blijkt, dat tijdens het eerste gedeelte van het beleg de slaven en slavinnen zijn vrijgelaten. Dit deden de rijke Joden waarschijnlijk ook uit eigenbelang, want de vrijgelaten slaven konden dan meehelpen met de verdediging van de stad.

10 Alle vorsten en het hele volk die het verbond waren aangegaan, luisterden er naar om iedereen zijn slaaf en iedereen zijn slavin vrij te laten gaan, zodat niemand van hen zich liet dienen. Zij luisteren, en lieten hen weggaan.

11 Daarna kwamen zij erop terug. Zij lieten de slaven en slavinnen die zij vrij hadden laten gaan, terugkomen. Zij onderwierpen hen als slaven en slavinnen.

Toen het leger van de Babylonische koning was weggetrokken, braken de harteloze en kwaadaardige rijke Joden hun beloften. Hieruit bleek, dat ze zich alleen lieten leiden door hun eigen belangen.

12 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot Jeremia (gericht) om te zeggen:

13 “Dit heeft Jahweh, (de) God van Israël, gezegd: “Ik heb een verbond gesloten met jullie (voor)vaders in (= op) de dag dat Ik hen uit het land Egypte, uit een slavenhuis, leidde door te zeggen:”

14 “Na verloop van 7 jaren moeten jullie een ieder zijn Hebreeuwse broer die zich aan jou verkocht heeft, vrij laten gaan. Hij heeft jou 6 jaar gediend, en jij moet hem vrij van jou laten gaan. Jullie (voor)vaders hebben niet naar Mij geluisterd, en zij hebben niet hun oor gericht (= niet willen horen).”

Elk 7^e jaar was een sabbatsjaar (Lev.25:1-7, 26:34,35). Alle slaven moesten dan worden vrijgelaten (Ex.21:1-6, Deut.15:12-18). Dit gebod dat Here via de profeet Mozes aan zijn volk had gegeven, werd blijkbaar al lang massaal overtreden. De voorvaders van de Joden deden dit ook al.

15 “Nu hadden jullie je bekeerd, en gedaan wat recht is in mijn ogen door een ieder voor zijn naaste een vrijlating af te roepen. Jullie hadden voor Mij een verbond gesloten in het huis, waarover mijn naam is uitgeroepen.”

Een naam over iets uitroepen heeft te maken met iemands bezit. De bezittingen van de Here dragen ook zijn naam. Het huis waarover Gods naam is uitgeroepen, is de tempel. Daar hadden de Joden het verbond met de Here gesloten om de slaven en slavinnen vrij te laten.

16 “Jullie zijn (weer) omgekeerd, en hebben mijn naam ontheiligd. Jullie hebben een ieder zijn slaaf en slavin die jullie naar hun verlangen vrij hadden laten gaan, laten terugkeren. Jullie hebben hen onderworpen om voor jullie [tot] slaven en [tot] slavinnen te worden.”

17 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Jullie hebben niet naar Mij geluisterd om een vrijlating af te roepen, een ieder voor zijn broer en een ieder voor zijn naaste. Zie, Ik roep voor jullie een vrijlating af”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “voor het zwaard, voor

de pest en voor de honger. Ik zal jullie prijsgeven als een schrikbeeld voor alle koninkrijken van de aarde (of het land).”

18 “Ik zal de mannen die mijn verbond hebben overtreden, die de woorden van het verbond dat zij voor Mij gesloten hadden, niet hebben uitgevoerd, prijsgeven (als) het kalf dat zij in tweeën sneden. Zij gingen tussen zijn stukken door.”

Het was bij een plechtig gesloten verbond de gewoonte om 1 of meer offerdieren in 2 stukken te hakken, en de stukken met enige ruimte ertussen op de grond te leggen. De nieuwe bondgenoten liepen dan tussen de stukken door (vgl. Gen.15). Als één van die bondgenoten het verbond zou verbreken, dan zou het met hem moeten gaan als met de in tweeën gehakte dieren.

19 “De vorsten van Juda, de vorsten van Jeruzalem, de eunuchen, de priesters en het hele volk van het land (of van de aarde), die tussen de stukken van het kalf zijn doorgegaan;

20 hen zal Ik overgeven in de hand (= de macht) van hun vijanden, en in de hand van wie hen naar het leven staan. Hun lijk(en) zullen als (of tot) voedsel zijn voor (of van) de vogels in de hemel[en] (= de lucht) en voor (of van) de dieren van (= op) de aarde (of het land).”

21 “Zedekia, de koning van Juda, en zijn vorsten zal Ik overgeven in de hand van hun vijanden, in de hand van wie hen naar het leven staan en in de hand van het leger van de koning van Babel, die bij jullie weggetrokken zijn.”

Het lijkt erop, dat vazalkoning Zedekia (597 – 586) een belangrijk aandeel had in de vrijlating van de slaven (v.8), maar tegen het verbreken van het verbond trad de zwakke koning niet op. Daarom laadde hij als koning een grote schuld op zich.

22 “Zie, Ik geef bevel”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Ik laat hen naar deze stad terugkeren. Zij zullen tegen haar strijden, zij zullen haar innemen, en zij zullen haar met vuur verbranden. De steden van Juda laat Ik een woestijn worden, waar niemand woont.”

3. Het beschamend voorbeeld van de Rechabieten.

Hoofdstuk 35

1 Het woord dat van Jahweh tot Jeremia was gericht in de dagen van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda om te zeggen:

2 “Ga naar het huis van de Rechabieten, en spreek met hen. Breng hen naar het huis van Jahweh in één van de kamers, en geef hun wijn te drinken.”

3 Ik nam Jaäzanja, een zoon van Jeremia, een zoon van Chabassinja, en zijn broers en al zijn zonen: het hele huis van de Rechabieten.

4 Ik bracht hen in het huis van Jahweh, in de kamer van de zonen van Chanan, een zoon van Jigdajja, een man van God, die naast de kamer van de vorsten is, dat is boven de kamer van Maäseja, een zoon van Sjaloom, de deurwachter.

5 Ik zette de zonen van het huis van de Rechabieten volle kannen wijn en bekers voor. Ik zei tegen hen: “Drinkt wijn!”

6 Zij zeiden: “Wij drinken geen wijn, want onze voorvader Jonadab, een zoon van Rechab, heeft ons geboden, en zei: “Jullie en je zonen mogen nooit wijn drinken.”

7 “Jullie mogen geen huis bouwen, jullie mogen geen zaad zaaien, en jullie mogen geen wijngaard planten, en in bezit hebben, want jullie moeten al je dagen in tenten wonen, zodat jullie veel dagen leven op het grondoppervlak waar jullie vreemdelingen zijn.”

8 “Wij hebben naar de stem van Jonadab, een zoon van onze voorvader Rechab, geluisterd in alles wat hij ons geboden heeft door al onze dagen geen wijn te drinken; wij, onze vrouwen, onze zonen en onze dochters,

9 en door geen huizen te bouwen om in te wonen. We hebben geen wijngaard, akker en zaaigoed.”

10 “Wij wonen in tenten, en wij luisteren, en wij doen alles wat onze voorvader Jonadab ons geboden heeft.”

11 “Toen Nebukadnezar, de koning van Babel, tegen het land optrok, hebben wij gezegd: “Komt, laten we naar Jeruzalem gaan voor het leger van de Chaldeeën en het leger van Aram. Zo wonen wij in Jeruzalem.”

12 Een woord van Jahweh werd tot Jeremia gericht om te zeggen:

13 “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Ga, en zeg tegen de mannen van Juda en tegen de inwoners van Jeruzalem: “Willen jullie hieruit geen lering trekken door naar mijn woorden te luisteren?” is een woord van Jahweh.

14 “De woorden van Jonadab, een zoon van Rechab, die aan zijn zonen heeft geboden, om geen wijn te drinken, zijn uitgevoerd. Tot op deze dag hebben zij geen wijn gedronken, omdat zij geluisterd hebben naar het gebod van hun voorvader. Ik heb tegen jullie al vroeg gesproken, en jullie hebben niet naar Mij geluisterd.”

15 “Ik stuurde al mijn knechten, de profeten, al vroeg naar jullie om te zeggen: “Bekeert jullie toch, een ieder van zijn slechte weg. Verbeter je daden. Gaat geen andere goden achterna om die te dienen, en jullie zullen blijven op de grond die Ik aan jullie en aan je voorvaders gegeven heb. Jullie hebben niet willen horen, en jullie hebben niet naar Mij geluisterd.”

16 “Ja, de zonen van Jonadab, een zoon van Rechab, hebben het gebod van hun voorvader, dat hij hun geboden had, uitgevoerd. Dit volk luistert niet naar Mij.”

17 Daarom heeft Jahweh, de God van de hemelse legers, de God van Israël, dit gezegd: “Zie, Ik ga over Juda en alle inwoners van Jeruzalem al het onheil brengen, dat ik over hen heb uitgesproken, omdat Ik tegen hen gesproken heb, en zij niet hebben geluisterd. Ik heb tegen hen geroepen, en zij hebben niet geantwoord.”

18 Tegen het huis van de Rechabieten heeft Jeremia gezegd: “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Omdat jullie naar het gebod van jullie voorvader Jonadab hebben geluisterd, en jullie al zijn geboden hebben uitgevoerd, en jullie alles overeenkomstig wat hij jullie geboden heeft, gedaan hebben,

19 daarom heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, dit gezegd: “Nooit zal het Jonadab, een zoon van Rechab, ontbreken aan een man, die in mijn dienst staat alle dagen.”

Deze profetieën en gebeurtenissen vonden plaats, toen vazalkoning Jojakim (608 – 597) regeerde. In 605 was de Babylonische kroonprins Nebukadnezar met zijn leger naar het westen getrokken, en hij had het heilige land en heel het gebied ten noordoosten van Egypte veroverd (2Kon.24:1). Vlak voor de komst van het Babylonische leger waren de Rechabieten naar de stad Jeruzalem gevlucht (v.11).²⁸⁰ Deze profetieën zijn dus tussen 605 en 597 voor Christus ontstaan.

In dit hoofdstuk wordt de gehoorzaamheid van de Rechabieten aan hun voorvader Jonadab vergeleken met de ontrouw van de Joden aan hun trouwe en liefdevolle almachtige Vader.

1 Het woord (of De zaak) dat (of die) van(uit) Jahweh tot Jeremia was (gericht) (geweest/geworden) in de dagen van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda om te zeggen:

2 “Ga naar het huis van de Rechabieten, en spreek met hen. Breng hen naar het huis van Jahweh in één van de kamers, en geef hun wijn te drinken.”

De Rechabieten stamden van de Kenieten af (1Kron.22:55). Bij dat volk hoorde ook Jetro, de schoonvader van Mozes (Richt.1:16^a, 4:11). De Rechabieten maakten geen deel uit van het nageslacht van Israël (= Jakob), maar ze waren wel met de Israëlieten meegetrokken naar het land Kanaän, en ze waren daar blijven wonen (Richt.1:16, 1Sam.27:10, 1Sam.30:26-29).

3 Ik nam Jaāzanja, een zoon van Jeremia, een zoon van Chabassinja, en zijn broers en al zijn zonen: het hele huis van de Rechabieten.

Uit dit vers blijkt, dat Jaāzanja in die tijd het familiehoofd van de Rechabieten was.

4 Ik bracht hen in het huis van Jahweh, in de kamer van de zonen van Chanan, een zoon van Jigdalja, een man van God, die naast de kamer van de vorsten is, dat is boven de kamer van Maāseja, een zoon van Sjaloeem, de deurwachter.

Die kamer van de zonen van Chanan (= Genade) moet een grote zaal geweest zijn, want de hele familie van de Rechabieten paste erin.

5 Ik zette de zonen van het huis van de Rechabieten volle kannen wijn en bekertjes voor. Ik zei tegen hen: “Drinkt wijn!”

²⁸⁰ Dit alles gebeurde niet in 597 voor Christus, toen het Babylonische leger opnieuw het heilige land veroverde (2Kon.24:2,10-17). Koning Nebukadnezar II (604 – 562) trok toen niet zelf aan het hoofd van zijn leger naar het westen, maar hij kwam pas later. Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus werd de vazalkoning Jojakim (608 – 597) toen onmiddellijk in opdracht van Nebukadnezar II gedood. Zijn lichaam mocht niet worden begraven, maar werd voor de muren van Jeruzalem neergegooid. (Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 6:3.).

6 Zij zeiden: “Wij drinken geen wijn, want onze (voor)vader Jonadab, een zoon van Rechab, heeft ons geboden, en zei: “Jullie en je zonen mogen nooit wijn drinken.”

7 “Jullie mogen geen huis bouwen, jullie mogen geen zaad zaaien, en jullie mogen geen wijngaard planten, en in bezit hebben, want jullie moeten al je dagen in tenten wonen, zodat jullie veel dagen leven op het grondoppervlak waar jullie vreemdelingen zijn.”

8 “Wij hebben naar [door] de stem (of het geluid) van Jonadab, een zoon van onze (voor)vader Rechab, geluisterd in alles wat hij ons geboden heeft door al onze dagen geen wijn te drinken; wij, onze vrouwen, onze zonen en onze dochters,

9 en door geen huizen te bouwen om in te wonen. We hebben geen wijngaard, akker en zaaigoed.”

10 “Wij wonen in tenten, en wij luisteren, en wij doen alles wat onze (voor)vader Jonadab ons geboden heeft.”

Op grond van een gebod van hun voorvader Jonadab leefden de Rechabieten als nomaden (v.6-10). Jonadab leefde tijdens de regering van koning Jehu (842 – 814) in het Tienstammenrijk Israël. Hij was een medestander van die koning in de bestrijding van de eredienst van Baäl (2Kon.10:15,23). Omdat hij God wilde dienen, was het gebod voor zijn nakomelingen ook verklaarbaar. Hij wilde met dat gebod zich met zijn nageslacht afkeren van de slechte Israëlitische cultuur van die tijd.

De Rechabieten waren er trots op, dat ze zich meer dan 2 eeuwen aan de voorschriften van hun voorvader hadden gehouden. Ze waren alleen teleurgesteld, dat ze voor het naderende Babylonische leger naar Jeruzalem hadden moeten vluchten.

11 “Toen Nebukadnezar, de koning van Babel, tegen het land (of de aarde) optrok, hebben wij gezegd: “Komt, laten we naar Jeruzalem gaan voor het leger van de Chaldeeën en het leger van Aram. (Zo) wonen wij in Jeruzalem.”

De door Babylonië overwonnen volken moesten vaak meestrijden tegen andere volken. Zo strenden ook de Arameeërs met de Babyloniërs mee tegen de Joden.

12 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot Jeremia (gericht) om te zeggen:

13 “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Ga, en zeg tegen de mannen van Juda en tegen de inwoners van Jeruzalem: “Willen jullie hieruit geen lering trekken door naar mijn woorden te luisteren?” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

14 “De woorden van Jonadab, een zoon van Rechab, die aan zijn zonen heeft geboden, om geen wijn te drinken, zijn uitgevoerd. Tot op deze dag hebben zij geen (wijn) gedronken, omdat zij geluisterd hebben naar het gebod van hun (voor)vader. Ik heb tegen jullie al vroeg gesproken, en jullie hebben niet naar Mij geluisterd.”

15 “Ik stuurde al mijn knechten, de profeten, al vroeg naar jullie om te zeggen: “Bekeert jullie toch, een ieder van zijn slechte weg. Verbeter je daden. Gaat geen andere goden achterna om die te dienen, en jullie zullen blijven op de grond die Ik aan jullie en aan je (voor)vaders gegeven heb. Jullie hebben niet jullie oor gericht (= niet willen horen), en jullie hebben niet naar Mij geluisterd.”

16 “Ja, de zonen van Jonadab, een zoon van Rechab, hebben het gebod van hun (voor)vader, dat hij hun geboden had, uitgevoerd. Dit (Judese) volk luistert niet naar Mij.”

17 Daarom heeft Jahweh, (de) God van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, dit ge-

zegd: “Zie, Ik ga over Juda en alle inwoners van Jeruzalem al het onheil brengen, dat ik over hen heb uitgesproken, omdat Ik tegen hen gesproken heb, en zij niet hebben geluisterd. Ik heb tegen hen geroepen, en zij hebben niet geantwoord.”

18 Tegen het huis van de Rechabieten heeft Jeremia gezegd: “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Omdat jullie naar het gebod van jullie (voor)vader Jonadab hebben geluisterd, en jullie al zijn geboden hebben uitgevoerd, en jullie alles overeenkomstig wat hij jullie geboden heeft, gedaan hebben,

19 daarom heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, dit gezegd: “Nooit zal het Jonadab, een zoon van Rechab, ontbreken aan een man, die voor Mij (= die in mijn dienst (vgl. Jer.15:19)) staat alle dagen.”

De Rechabieten zouden niet worden beloond, omdat ze naar een gebod van een voorvader geluisterd hadden. De beloning zou komen, omdat het een gebod was, dat de Rechabieten wilde beschermen tegen afval van de Here. Door het naleven van dat gebod namen ze afstand van de slechte cultuur van de Israëlieten. Dat wilde de Here zegenen.

Het voortbestaan van de familie was niet de belangrijkste beloning. Het voornaamste was, dat deze niet-Israëlitische familie in de dienst van de Here mocht staan (vgl. Jer.15:19). Als niet-Joden mochten ze bij het volk van God horen. Uit die familie zouden kinderen van de Here blijven voortkomen. Door hun trouw aan hun voorvader Jonadab, en daarmee aan God, werden ze ten voorbeeld gesteld voor een grote massa kwaadaardige Joden.

4. De boekrol van de profeet Jeremia.

Hoofdstuk 36

1 Het was in het 4^e jaar van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda, dat dit woord van Jahweh tot Jeremia was gericht om te zeggen:

2 “Neem voor jezelf een boekrol, en schrijf daarop al de woorden die Ik tegen jou over Israëel, over Juda en alle volken gesproken heb, vanaf de dag dat Ik tegen jou gesproken heb, vanaf de dagen van Josia tot deze dag.”

3 “Misschien zullen zij van het huis van Juda luisteren naar al het onheil dat Ik hun denk aan te doen, zodat zij zich bekeren, een ieder van zijn slechte weg, en Ik hun ongerechtigheid en zonde zal vergeven.”

4 Jeremia riep Baruch, een zoon van Neria. Baruch schreef uit Jeremia's mond al de woorden van Jahweh, die Hij tegen hem gesproken had, op een boekrol.

5 Jeremia gebod Baruch, en zei: “Ik word tegengehouden. Ik kan niet in het huis van Jahweh komen.”

6 “Ga, en lees uit de rol die jij uit mijn mond hebt opgeschreven, de woorden van Jahweh voor ten aanhoren van het volk in het huis van Jahweh op de vastendag. Ook ten aanhoren van alle Judeeërs die uit hun steden komen, moet jij ze voorlezen.”

7 “Misschien zal hun smeekgebed zich uitstorten voor Jahweh, en zullen zij zich bekeren, een ieder van zijn slechte weg, want groot is de boosheid en de woede, die Jahweh tegen dit volk heeft uitgesproken.”

8 Baruch, een zoon van Neria, deed alles, zoals de profeet Jeremia hem geboden had om uit de boekrol de woorden van Jahweh in het huis van Jahweh voor te lezen.

9 In het 5^e jaar van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda, in de 9^e maand, riep men een vasten voor Jahweh uit voor al het volk in Jeruzalem en al het volk dat uit de steden van Juda in Jeruzalem kwam.

10 Baruch las uit de boekrol de woorden van Jeremia voor in het huis van Jahweh, in de kamer van Gemarja, een zoon van de schrijver Safan, in de bovenste voorhof bij de ingang van de nieuwe poort van het huis van Jahweh ten aanhoren van al het volk.

11 Michajehu, een zoon van Gemarja, een zoon van Safan, hoorde al de woorden van Jahweh uit de boekrol.

12 Hij daalde af naar het huis van de koning, naar de kamer van de schrijver. Zie, daar zaten al de vorsten: de schrijver Elisjama, Delaja, een zoon van Sjemaja, Elnatan, een zoon van Achbor, Gemarja, een zoon van Safan, Zedekia, een zoon van Chananja, en al de vorsten.

13 Michajehu vertelde hun al de woorden, die hij gehoord had, toen Baruch uit de boekrol voorlas ten aanhoren van het volk.

14 Al de vorsten stuurde Jehudi, een zoon van Netanja, een zoon van Sjelemja, een zoon van Kusji, naar Baruch om te zeggen: “De rol, waaruit jij ten aanhoren van het volk hebt voorgelezen, neem die in je hand, en ga mee.” Baruch, een zoon van Neria, nam de rol in zijn hand, en hij kwam bij hen.

15 Zij zeiden tegen hem: “Ga toch zitten, en lees het ten aanhoren van ons voor.” Baruch las het ten aanhoren van hen voor.

16 Toen zij al de woorden gehoord hadden, werden zij allemaal bang, en zij zeiden tegen Baruch: “Wij moeten al deze woorden absoluut aan de koning vertellen.”

17 Zij echter, hebben aan Baruch gevraagd: Vertel aan ons, hoe hebt jij al deze woorden opgeschreven?

18 Baruch zei tegen hen: “Vanuit zijn mond riep Jeremia al deze woorden tegen mij, en ik schreef ze met inkt op de boekrol.”

19 De vorsten zeiden tegen Baruch: “Ga! Verberg je, jij en Jeremia! Laat niemand weten, waar jullie zijn!”

20 Zij gingen naar de koning in de hof. De rol legden zij weg in de kamer van de schrijver Elisjama. Zij vertelden al deze woorden ten aanhoren van de koning.

21 De koning stuurde Jehudi om de rol te halen. Hij haalde die uit de kamer van de schrijver Elisjama. Jehudi las die voor ten aanhoren van de koning en ten aanhoren van al de vorsten die rondom de koning stonden.

22 De koning zat in het winterhuis, in de 9^e maand, en voor hem brandde de haard.

23 Als Jehudi 3 of 4 kolommen voorgelezen had, sneed de koning ze met een schrijversmes af, en gooide ze in het vuur dat in de haard was, totdat de hele rol verteerd was in het vuur dat in de haard was.

24 Zij werden niet ontsteld, en zij scheurden hun kleren niet; de koning niet en al zijn dienaren die al deze woorden hoorden, niet.

25 Elnatan, Delaja en Gemarja hadden er wel bij de koning op aangedrongen de rol niet te verbranden. Hij luisterde niet naar hen.

26 De koning beval Jerachmeël, een zoon van de koning, Seraja, een zoon van Azriël, en Sjelemja, een zoon van Abdeël, om de schrijver Baruch en de profeet Jeremia gevangen te nemen. Jahweh hield hen verborgen.

27 Een woord van Jahweh werd tot Jeremia gericht, nadat de koning de rol en de woorden die Baruch had opgeschreven vanuit de mond van Jeremia, verbrand had om te zeggen:

28 “Neem weer een andere rol, en schrijf daarop al de vorige woorden die op de 1^e rol stonden, die Jojakim, de koning van Juda, verbrand heeft.”

29 “Zeg over Jojakim, de koning van Juda: “Dit heeft Jahweh gezegd: “U hebt deze rol verbrand en gezegd: “Waarom heb jij daarop geschreven en gezegd: “De koning van Babel zal zeker komen. Hij zal dit land verwoesten, en hij zal er mens en dier laten verdwijnen?”

30 Daarom heeft Jahweh dit gezegd over Jojakim, de koning van Juda: “Hij zal niemand hebben, die zit op de troon van David. Zijn lijk zal weggeworpen liggen in de hitte overdag, en in de vrieskou ’s nachts.”

31 “Ik zal aan hem, zijn nakomelingen en zijn dienaren hun ongerechtigheid vergelden. Ik zal over hen; over de inwoners van Jeruzalem en over de mannen van Juda al het onheil brengen, dat Ik tegen hen gesproken heb. Zij hebben niet geluisterd.”

32 Jeremia nam een andere rol. Hij gaf die aan de schrijver Baruch, een zoon van Neria, en hij schreef daarop vanuit de mond van Jeremia al de woorden van boekrol die Jojakim, de koning van Juda, in het vuur verbrand had. Verder werden veel woorden als deze eraan toegevoegd.

1 Het was (of werd) in het 4^e jaar van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda, (dat) dit woord van(uit) Jahweh tot Jeremia was (gericht) (geweest/geworden) om te zeggen:

Het 4^e regeringsjaar van vazalkoning Jojakim (608 – 597) was vanaf 605 tot en met 604 voor Christus. Jeremia kreeg deze opdracht van God vrijwel zeker in het begin van 604, want het lijkt er sterk op, dat dit gedeelte kort na hoofdstuk 25 is ontstaan (vgl. Jer.25:3 met 36:2). Hoofdstuk 25 is in 604 geschreven (zie uitleg bij Jer.25:1). Het is hoogstwaarschijnlijk het laatste hoofdstuk van de 1^e boekrol van Jeremia.²⁸¹ Na ongeveer $\frac{3}{4}$ jaar schrijven van Baruch zijn we in de 9^e maand (= midden november tot midden december) van het 5^e regeringsjaar van koning Jojakim beland (eind 604) (v.9,10). Het ligt niet voor de hand, dat het schrijven van de 1^e boekrol langer dan 1 jaar heeft geduurd.

2 “Neem voor jezelf een boekrol, en schrijf daarop al de woorden die Ik tegen jou over Israël, over Juda en alle volken gesproken heb, vanaf de dag (dat) Ik tegen jou gesproken heb, vanaf de dagen van Josia tot deze dag.”

Jeremia begon in het 13^e jaar van koning Josia (640 – 609) met zijn profetisch werk (Jer.1:2). Hij had al vanaf 628 of 627 tot en met 604 voor Christus: 23 jaren, geprofeteerd (Jer.25:3).

In 605 voor Christus was het Egyptische leger door kroonprins Nebukadnezar verslagen. Het Tweestammenrijk Juda was een provincie van het Babylonische rijk geworden.

3 “Misschien zullen zij van het huis van Juda luisteren naar al het onheil dat Ik hun denk aan te doen, zodat zij zich bekeren, een ieder van zijn slechte weg, en Ik hun ongerechtigheid en zonde zal vergeven.”

4 Jeremia riep Baruch, een zoon van Neria. Baruch schreef uit Jeremia's mond al de woorden van Jahweh, die Hij tegen hem gesproken had, op een boekrol.

Waarschijnlijk las Jeremia profetieën uit zijn aantekeningen voor. Daarbij voegde hij natuurlijk gebeurtenissen die hij zich nog kon herinneren en recente profetieën.

Het opschrijven van alle woorden die God via zijn profeet Jeremia had gesproken, duurde een ongeveer $\frac{3}{4}$ jaar, want het schrijven begon in het begin van 604 en het voorlezen in de tempel in de 9^e maand (= midden november tot midden december) van hetzelfde jaar (v.9,10).

5 Jeremia gebod Baruch, en zei: “Ik word tegengehouden. Ik kan niet in het huis van Jahweh komen.”

Waarom Jeremia niet in de tempel mocht komen, is niet bekend. Misschien wilde de hoofdplichter van de tempel zijn profetieën daar niet langer aanhoren (vgl. Jer.20).

6 “Ga, en lees uit de rol die jij uit mijn mond hebt opgeschreven, de woorden van Jahweh voor ten aanhoren van het volk in het huis van Jahweh op de vastendag. Ook ten aanhoren van alle Judeeërs die uit hun steden komen, moet jij ze voorlezen.”

De Joden vastten niet over hun zonde, maar ze hoopten daarmee op de bevrijding van het Babylonische juk. Jeremia's profetieën zouden de Joden echter oproepen om berouw te hebben over hun grove en hardnekkige ongehoorzaamheid.

7 “Misschien zal hun smeekgebed zich uitstorten voor Jahweh, en zullen zij zich bekeren, een ieder van zijn slechte weg, want groot is de boosheid en de woede, die Jahweh tegen dit volk heeft uitgesproken.”

8 Baruch, een zoon van Neria, deed alles, zoals de profeet Jeremia hem geboden had om uit de boekrol de woorden van Jahweh in het huis van Jahweh voor te lezen.

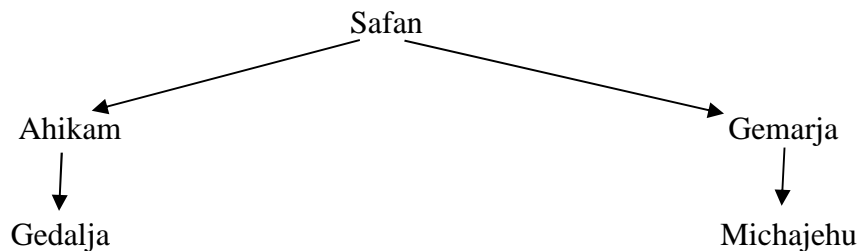
9 In het 5^e jaar van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda, in de 9^e maand

²⁸¹ De 1^e boekrol van Jeremia eindigde met de beknopte volkerenprofetieën. Het huidige bijbelboek eindigt met de uitgebreide volkerenprofetieën. Onder leiding van Jeremia voegde Baruch er nog een hoofdstuk aan toe.

(= midden november tot midden december in 604 voor Christus), riep men een vasten voor Jahweh uit voor al het volk in Jeruzalem en al het volk dat uit de steden van Juda in Jeruzalem kwam.

10 Baruch las uit de boekrol de woorden van Jeremia voor (in) het huis van Jahweh, in de kamer van Gemarja, een zoon van de schrijver Safan, in de bovenste voorhof (bij) de ingang van de nieuwe poort van het huis van Jahweh ten aanhoren van al het volk.

Gemarja was een zoon van Safan, de schrijver van de vrome koning Josia (640 – 609). Safan had een groot aandeel in de reformatie van die koning (2Kon.22:3-8, 2Kron.34:8-11).

Vanuit de kamer van Gemarja las Baruch de boekrol luid en duidelijk voor. De deur was blijkbaar open, want het volk in de tempel kon Baruch duidelijk horen.

11 Michajehu, een zoon van Gemarja, een zoon van Safan, hoorde al de woorden van Jahweh uit de boekrol.

Michajehu was blijkbaar geschrokken van de inhoud van de boekrol, en ging naar het lager gelegen koninklijk paleis, waar de vorsten in een vergadering bij elkaar zaten.

12 Hij daalde af naar het huis van de koning, naar de kamer van de schrijver. Zie, daar zaten al de vorsten: de schrijver Elisjama, Delaja, een zoon van Sjemaja, Elnatan, een zoon van Achbor, Gemarja, een zoon van Safan, Zedekia, een zoon van Chananja, en al de vorsten.

13 Michajehu vertelde hun al de woorden, die hij gehoord had, toen Baruch uit de boekrol voorlas ten aanhoren van het volk.

14 Al de vorsten stuurde Jehudi, een zoon van Netanja, een zoon van Sjelemja, een zoon van Kusji, naar Baruch om te zeggen: “De rol, waaruit jij ten aanhoren van het volk hebt voorgelezen, neem die in je hand, en ga mee.” Baruch, een zoon van Neria, nam de rol in zijn hand, en hij kwam bij hen.

15 Zij zeiden tegen hem: “Ga toch zitten, en lees het ten aanhoren van ons voor.” Baruch las (het) ten aanhoren van hen voor.

16 Toen zij al de woorden gehoord hadden, werden zij allemaal bang, en zij zeiden tegen Baruch: “Wij moeten al deze woorden absoluut aan de koning vertellen.”

17 [En] zij (= Zij echter,) hebben (aan) Baruch gevraagd [door (of om) te zeggen]: “Vertel (of Verklaar/Leg ... uit) aan ons, hoe heb jij al deze woorden (op)geschreven?”²⁸²

18 Baruch zei tegen hen: “Vanuit zijn mond riep Jeremia al deze woorden tegen (of naar/ tot) mij,²⁸³ en ik schreef (ze) met inkt op de boekrol.”

²⁸² De meeste Hebreeuwse teksten hebben hier: ..., hoe heb jij al deze woorden (van)uit zijn mond (op)geschreven? Dit is echter onlogisch, want dan zou het antwoord overbodig zijn. De toevoeging (van)uit zijn mond ontbreekt ook in een Hebreeuws handschrift, de Griekse handschriften en de Arabische vertaling. Daarom is die toevoeging hier weggelaten.

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 133.

De vorsten waren grotendeels door de vrome koning Josia (640 – 609) aangesteld. Zij hadden waardering en respect voor de profeet Jeremia en zijn vriend Baruch. Zij verwachtten echter een erg vijandige houding van de kwaadaardige en egoïstische koning Jojakim (608 – 597). Ze waren bang, dat het leven van de profeet en zijn vriend gevaar kon lopen, als de koning zou horen, door wie die boekrol tot stand was gekomen.

19 De vorsten zeiden tegen Baruch: “Ga! Verberg je, jij en Jeremia! Laat niemand weten, waar jullie zijn!”

20 Zij gingen naar de koning in de hof. De rol legden zij weg in de kamer van de schrijver Elisjama. Zij vertelden al deze woorden ten aanhoren van de koning.

21 De koning stuurde Jehudi om de rol te halen. Hij haalde die uit de kamer van de schrijver Elisjama. Jehudi las die voor ten aanhoren van de koning en ten aanhoren van al de vorsten die rondom de koning stonden.

22 De koning zat in het winterhuis, in de 9^e maand, en voor hem brandde de haard.

De 9^e maand (midden november tot midden december) (v.9) is de koude tijd van het jaar in Israël. Vooral 's avonds kan het behoorlijk koud worden.

De slechte koning schrok niet van de inhoud van de rol, en liet onmiddellijk merken, hoe weinig respect hij had voor de woorden van God.

23 Als Jehudi 3 of 4 kolommen voorgelezen had, sneed de koning ze met een schrijversmes af, en gooide (ze) in het vuur dat in de haard was, totdat de hele rol verteerd was in het vuur dat in de haard was.

Met een schrijversmes werd een rietstengel geschikt gemaakt om ermee te schrijven.

24 Zij werden niet ontsteld, en zij scheurden hun kleren niet; de koning (niet) en al zijn dienaren die al deze woorden hoorden(, niet).

25 Elnatan, Delaja en Gemarja hadden er wel bij de koning op aangedrongen de rol niet te verbranden. Hij luisterde niet naar hen.

26 De koning beval Jerachmeël, een zoon van de koning, Seraja, een zoon van Azriël, en Sjelemja, een zoon van Abdeël, om de schrijver Baruch en de profeet Jeremia (gevangen) te nemen. Jahweh hield hen verborgen.

Jerachmeël was geen zoon van vazalkoning Jojakim, want daar was die koning te jong voor. Wel was hij een zoon van een eerdere Judese koning. Welke koning dat was, is niet bekend.²⁸⁴

Koning Jojakim (608 – 597) toonde niet alleen geen respect voor het woord van God, maar reageerde ook erg vijandig. De vorsten van Juda hadden dat goed ingeschat.

27 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot Jeremia (gericht), nadat de koning de rol en de woorden die Baruch had opgeschreven vanuit de mond van Jeremia, verbrand had om te zeggen:

28 “Neem weer een andere rol, en schrijf daarop al de vorige woorden die op de 1^e rol stonden, die Jojakim, de koning van Juda, verbrand heeft.”

Vazalkoning Jojakim kon in zijn dwaasheid wel een rol verbranden, maar de kracht van Gods

²⁸³ Op grond van oude vertalingen en de duidelijkheid is hier het persoonlijk voornaamwoord *hij* vervangen door de naam *Jeremia*. Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 133.

²⁸⁴ Hiervoor komen 3 koningen in aanmerking: Manasse (697 – 642), Amon (642 – 640) en Josia (640 – 609).

profetieën kon hij niet wegnemen. Integendeel, daardoor gingen die profetieën juist in versterkte mate in vervulling.

29 “Zeg over Jojakim, de koning van Juda: “Dit heeft Jahweh gezegd: “U hebt deze rol verbrand en gezegd: “Waarom heb jij daarop geschreven en gezegd: “De koning van Babel zal zeker komen. Hij zal dit land (of deze aarde) verwoesten, en hij zal er mens en dier laten verdwijnen?”

30 Daarom heeft Jahweh dit gezegd over Jojakim, de koning van Juda: “Hij zal niemand hebben, die zit op de troon van David (vgl. Jer.22:18,19,30). Zijn lijk zal weggeworpen liggen in de hitte overdag, en in de vrieskou ’s nachts.”

Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) is vazalkoning Jojakim (608 – 597) door koning Nebukadnezar II (604 – 562) gedood. Zijn lichaam mocht niet worden begraven, maar werd voor de muren van Jeruzalem neergegoid.²⁸⁵

Nebukadnezar II liet voorlopig de jonge Jojachin (597) en zijn moeder het bestuur overnemen, maar 3 maanden later stelde hij Jojachins oom Zedekia (597 – 586) aan als zijn vazalkoning over de Joden (2Kon.24:8-12,17, 2Kron.36:9,10).²⁸⁶ Het einde van de voorlopige regering van Jojachin en zijn moeder betekende ook het einde van de koninklijke macht van de nakomelingen van Jojakim. Daarmee is die profetie van Jeremia in vervulling gegaan.

31 “Ik zal aan hem, zijn nakomelingen en zijn dienaren hun ongerechtigheid vergelden. Ik zal over hen; over de inwoners van Jeruzalem en over de mannen van Juda al het onheil brengen, dat Ik tegen hen gesproken heb. Zij hebben niet geluisterd.”

In 586 werd het overgrote deel van de Joden door Nebukadnezar II naar Babel gedeporteerd. De stad Jeruzalem en het Tweestammenrijk Juda bleven vrijwel leeg en grotendeels verwoest achter (2Kon.25:1-21, 2Kron.36:17-21).

32 Jeremia nam een andere rol. Hij gaf die aan de schrijver Baruch, een zoon van Neria, en hij schreef daarop vanuit de mond van Jeremia al de woorden van boekrol die Jojakim, de koning van Juda, in het vuur verbrand had. Verder werden veel woorden als deze eraan toegevoegd.

²⁸⁵ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 6:3.

²⁸⁶ Over een korte regering van Jojachin kun je eigenlijk niet spreken. Daar was hij te jong voor, en het leger van de Babylonische koning stond rond de muren van Jeruzalem.

5. Delegatie van Zedekia bij Jeremia II.

Hoofdstuk 37:1-10

1 Koning Zedekia, een zoon van Josia, die Nebukadnezar, de koning van Babel, koning gemaakt had in plaats van Chonjahu, een zoon van Jojakim, regeerde in het land van Juda.

2 Hij luisterde niet: hij, zijn dienaren, en het volk van het land niet, naar de woorden van Jahweh, die Hij door de dienst van de profeet Jeremia sprak.

3 Koning Zedekia stuurde Jehuchal, een zoon van Sjelemja, en Zefanja, een zoon van de priester Maäseja, naar de profeet Jeremia om te zeggen: “Bid toch voor ons tot onze God Jahweh.”

4 Jeremia ging nog vrij in en uit tussen het volk. Men had hem nog niet in de gevangenis gezet.

5 Het leger van Farao was uit Egypte opgetrokken. De Chaldeeën die Jeruzalem belegerden, hoorden een bericht daarvan. Zij trokken van Jeruzalem weg.

6 Een woord van Jahweh werd tot de profeet Jeremia gericht om te zeggen:

7 “Dit heeft Jahweh, de God van Israël, gezegd: “Dit moeten jullie zeggen tegen de koning van Juda, die jullie naar Mij gestuurd heeft om Mij te raadplegen: “Zie, het leger van Farao, dat uitgetrokken is om jullie te helpen, keert naar zijn land, Egypte, terug.”

8 “De Chaldeeën zullen terugkeren. Zij zullen tegen deze stad strijden. Ze zullen haar innemen, en haar met vuur verbranden.”

9 Dit heeft Jahweh gezegd: “Bedriegt jezelf niet door te zeggen: “De Chaldeeën zullen zeker van ons wegtrekken, want zij zullen niet wegtrekken.”

10 “Ja, als jullie het hele leger van de Chaldeeën die tegen jullie strijden, zouden verslaan, en er onder hen slechts zwaargewonde mannen zouden overblijven, dan zouden zij, een ieder in zijn tent, nog opstaan, en zij zouden deze stad met vuur verbranden.”

Met dit hoofdstuk begint een doorlopend verhaal vanaf de verovering van Jeruzalem in 586 tot en met hoofdstuk 44, waarin de Joden die naar Egypte zijn gevlucht, door Jeremia worden gewaarschuwd. Waarschijnlijk is het geheel in Egypte onder het toezicht van Jeremia vooral door Baruch samengesteld.

1 Koning Zedekia, een zoon van Josia, die Nebukadnezar, de koning van Babel, koning gemaakt had in plaats van Chonjahu, een zoon van Jojakim, regeerde in het land van Juda.

2 Hij luisterde niet: hij, zijn dienaren, en het volk van het land (of van de aarde) (niet), naar de woorden van Jahweh, die Hij door de hand (= de dienst) van de profeet Jeremia sprak.

3 Koning Zedekia stuurde Jehuchal, een zoon van Sjelemja, en Zefanja, een zoon van de priester Maäseja, naar de profeet Jeremia om te zeggen: “Bid toch voor ons tot onze God Jahweh.”

Jehuchal, een zoon van Sjelemja, was een hoge ambtenaar van koning Zedekia (597 – 586). Hij hoorde bij de vorsten die even later Jeremia wilden vermoorden (Jer.38:1-6).

Zefanja, een zoon van de priester Maäseja, hoorde ook al bij de eerste delegatie die de vazalkoning naar Jeremia had gestuurd.

4 Jeremia ging (nog) vrij in en uit tussen het volk. Men had hem (nog) niet in de gevangenis gezet.

5 Het leger van Farao was uit Egypte opgetrokken. De Chaldeeën die Jeruzalem belegerden, hoorden een bericht daarvan. Zij trokken van Jeruzalem weg.

Farao Hofra (588 – 568) probeerde de Joden te hulp te komen, maar zijn leger zou door Nebukadnezar II (604 – 562) worden verslagen, want de Egyptische koning zou naar zijn land terugkeren (v.7).

De Chaldeeën waren oorspronkelijk een volk dat behoorde tot de regerende bovenlaag van het Babylonische rijk.²⁸⁷

6 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot de profeet Jeremia (gericht) om te zeggen:

7 “Dit heeft Jahweh, (de) God van Israël, gezegd: “Dit moeten jullie zeggen tegen de koning van Juda, die jullie naar Mij gestuurd heeft om Mij te raadplegen: “Zie, het leger van Farao, dat uitgetrokken is om jullie te helpen, keert naar zijn land (of zijn aarde), Egypte, terug.”

Elke hoop op hulp van Egypte werd door de profeet Jeremia de grond in geboord.

8 “De Chaldeeën zullen terugkeren. Zij zullen tegen deze stad strijden. Ze zullen haar innemen, en haar met vuur verbranden.”

9 Dit heeft Jahweh gezegd: “Bedriegt jezelf niet door te zeggen: “De Chaldeeën zullen zeker van ons wegtrekken, want zij zullen niet wegtrekken.”

10 “Ja, als jullie het hele leger van de Chaldeeën die tegen jullie strijden, zouden verslaan, en er onder hen (slechts) zwaargewonde mannen zouden overblijven, (dan) zouden zij, een ieder in zijn tent, (nog) opstaan, en zij zouden deze stad met vuur verbranden.”

De Babyloniërs zouden Jeruzalem niet veroveren, omdat hun leger zo sterk zou zijn, maar omdat de Here wilde, dat Jeruzalem zou worden verwoest. Hij streed tegen de Joden!

²⁸⁷ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

6. Jeremia gevangengezet.

Hoofdstuk 37:11-16

11 Het leger van de Chaldeeën was van Jeruzalem weggetrokken voor het leger van Farao.

12 Jeremia wilde uit Jeruzalem weggaan om naar het land van Benjamin te gaan om daar onder het volk een erfdeel te aanvaarden.

13 Toen hij in de Benjaminpoort was, bevond zich daar een bevelhebber van de wacht. Zijn naam was Jiria, een zoon van Sjelemja, een zoon van Chananja. Hij greep de profeet, en zei: “Jij wilt naar de Chaldeeën overlopen!”

14 Jeremia zei: “Het is een leugen. Ik wil niet naar de Chaldeeën overlopen.” Jiria luisterde niet naar hem. Hij greep Jeremia, en bracht hem naar de vorsten.

15 De vorsten werden woedend op Jeremia. Zij sloegen hem, en zetten hem in de gevangenis in het huis van de schrijver Jonatan, want zij hadden er een gevangenis van gemaakt.

16 Ja, Jeremia kwam in het huis van de cisterne, in die grote ruimte. Jeremia bleef daar veel dagen.

11 Het leger van de Chaldeeën was van Jeruzalem weggetrokken voor het leger van Farao.

12 Jeremia wilde uit Jeruzalem weggaan om naar het land van Benjamin te gaan om daar onder het volk een erfdeel te aanvaarden.

13 Toen hij in de Benjaminpoort was, (bevond zich) daar een bevelhebber van de wacht. Zijn naam was Jiria, een zoon van Sjelemja, een zoon van Chananja. Hij greep de profeet, en zei: “Jij wilt naar de Chaldeeën overlopen!”

De Benjaminpoort lag aan de noordoostkant van de stad Jeruzalem dicht bij de tempel.

Het overlopen van Joden naar de Babyloniërs kwam regelmatig voor (Jer.38:19, 39:9, 52:15). Toch was de beschuldiging van Jiria niet erg geloofwaardig. Jeremia had van het begin af aan de opstand tegen Nebukadnezar II (604 – 562) ontraden. Hij wist, hoe rampzalig het zou aflopen. Daardoor had hij zonder enkel probleem al veel eerder kunnen vluchten. Bovendien ging hij via de Benjaminpoort naar zijn eigen stamgebied, waar hij vandaan kwam. Jiria misbruikte de ongeloofwaardige beschuldiging om Jeremia dwars te zitten. Hij wist, dat hij op de steun van de vorsten kon rekenen.

14 Jeremia zei: “Het is een leugen. Ik wil niet naar de Chaldeeën overlopen.” Jiria luisterde niet naar hem. Hij greep Jeremia, en bracht hem naar de vorsten.

De vorsten die de vrome koning Josia (640 – 609) had aangesteld, waren Jeremia goed gezind (Jer.26:16,24, 36:14-19,25). Die vorsten waren in 597 echter door koning Nebukadnezar II naar Babel gedeporteerd (2Kon.24:12-16). De vorsten die daarna aan de macht kwamen, waren erg kwaadaardig, en moesten van Jeremia's waarschuwingen niets hebben.

15 De vorsten werden woedend op Jeremia. Zij sloegen hem, en zetten hem in de gevangenis in het huis van de schrijver Jonatan,²⁸⁸ want zij hadden er een gevangenis van gemaakt.

Zonder de aanklacht te onderzoeken werd Jeremia mishandeld, en in een afschuwelijke gevangenis gezet.

²⁸⁸ De schrijver Jonatan was de opvolger van Elisjama (Jer.36:12).

16 Ja, Jeremia kwam in het huis van de cisterne (= grote waterput), in die grote ruimte. Jeremia bleef daar veel dagen.

Langs de wanden van een grote cisterne liep een smalle trap zonder beschermende leuning. Als je in het donker van die trap in het water viel, dan was het erg moeilijk om er weer uit te komen. Jeremia verkeerde dus veel dagen in een ellendige en gevaarlijke positie. Waarschijnlijk hoopte en verwachtte men, dat hij zou verdrinken, of van uitputting op de trap zou sterven.

7. Zedekia's geheime gesprek met Jeremia I.

Hoofdstuk 37:17-21

17 Koning Zedekia stuurde iemand, en hij nam hem mee. De koning vroeg hem in het geheim in zijn huis, en hij zei: "Is er een woord van Jahweh?" Jeremia zei: "Het is er." Hij zei: "U zult in de macht van de koning van Babel worden gegeven."

18 Jeremia zei tegen koning Zedekia: "Wat heb ik tegen u, tegen uw dienaren en tegen dit volk misdaan, dat jullie mij in de gevangenis hebben gezet?"

19 "Waar zijn nu uw profeten, die voor u profeteerden door te zeggen: "De koning van Babel zal niet tegen u en tegen dit land optrekken?"

20 "Welnu, luister toch, heer de koning. Wilt u toch mijn smeekbede aanvaarden, en laat mij niet naar het huis van de schrijver Jonatan terugkeren, zodat ik daar niet zal sterven."

21 Koning Zedekia gebod, en men zette Jeremia in verzekerde bewaring in de voorhof van de gevangenis. Men gaf hem een schijf brood per dag uit de Bakkersstraat, totdat al het brood in de stad op was. Jeremia bleef in de voorhof van de gevangenis.

17 Koning Zedekia stuurde (iemand), en hij nam hem (= Jeremia) mee. De koning vroeg hem in het geheim in zijn huis, en hij zei: "Is er een woord (of een zaak) van Jahweh?" Jeremia zei: "(Het) is (er)." Hij zei: "U zult in de hand (= de macht) van de koning van Babel worden gegeven."

Hoogstwaarschijnlijk was het leger van de farao verslagen, en waren de Babyloniërs weer teruggekeerd om de stad Jeruzalem te belegeren (v.19). Daarmee was een deel van de profetieën van Jeremia al in vervulling gegaan (v.7-9). Hieruit is de grote angst van vazalkoning Zedekia (597 – 586) te verklaren.

18 Jeremia zei tegen koning Zedekia: "Wat heb ik tegen u, tegen uw dienaren en tegen dit volk misdaan, dat jullie mij in de gevangenis hebben gezet?"

19 "Waar (zijn) nu uw profeten, die voor u profeteerden door te zeggen: "De koning van Babel zal niet tegen u en tegen dit land (of deze aarde) optrekken?"

Jeremia wilde hier zijn onschuld bewijzen door erop te wijzen, dat zijn profetie over de terugkeer van het Babylonische leger was uitgekomen. Hij was een echte profeet, die door God was gezonden (Deut.18:21,22). Hij had niet uit kwade wil tegen de stad Jeruzalem geprofeeteerd.

20 "En nu (= Welnu), luister toch, heer de koning. Wilt u toch mijn smeekbede aanvaarden, en laat mij niet naar het huis van de schrijver Jonatan terugkeren, (zodat) ik daar niet zal sterven."

21 Koning Zedekia gebod, en men zette Jeremia in verzekerde bewaring in de voorhof van de gevangenis. Men gaf hem een schijf brood per dag uit de Bakkersstraat, totdat al het brood in de stad op was. Jeremia bleef in de voorhof van de gevangenis.

Vazalkoning Zedekia (597 – 586) was Jeremia wel gunstig gezind, en geloofde wel in de betrouwbaarheid van zijn profetieën. Eigenlijk wilde hij de profeet wel vrijlaten, maar de zwakke vazalkoning durfde dat niet, omdat hij bang was voor de reactie van de vorsten. Daarom koos hij een middenweg, en liet hij Jeremia naar de voorhof van de gevangenis brengen. Daar was de profeet veilig, en had hij veel bewegingsvrijheid. Daarmee redde Zedekia voorlopig toch Jeremia's leven.

De broden waren in die tijd platter dan de onze. Daarom sprak men van een schijf brood.

8. Jeremia wordt in een cisterne gegooid, en daaruit gered.

Hoofdstuk 38:1-13

1 Sjefatja, een zoon van Mattan, Gedalja, een zoon van Paschur, Juchal, een zoon van Sjelemja, en Paschur, een zoon van Malkia, hoorden de woorden, die Jeremia tegen het hele volk bleef spreken door te zeggen:

2 “Dit heeft Jahweh gezegd: “Wie in deze stad blijft, zal sterven door het zwaard, door de honger of door de pest. Wie weggaat naar de Chaldeeën, zal zeker leven. Hij zal zijn ziel als buit hebben, en hij zal leven.”

3 “Dit heeft Jahweh gezegd: “Deze stad zal zeker in de macht van het leger van de koning van Babel worden gegeven, en het leger zal haar innemen.”

4 De vorsten zeiden tegen de koning: “Laat deze man toch ter dood gebracht worden, want zó ontmoedigt hij de strijdbare mannen die in deze stad zijn overgebleven, en de hele bevolking, door deze woorden tegen hen te spreken, want deze man zoekt niet naar de zegen voor dit volk, maar naar het kwade.”

5 Koning Zedekia zei: “Zie hij is in jullie hand, want de koning kan niets tegen jullie doen.”

6 Zij namen Jeremia, en zij gooiden hem in de cisterne van Malkia, een zoon van de koning, die in de voorhof van de gevangenis was. Zij lieten Jeremia aan touwen zakken. In de cisterne was geen water, maar alleen modder. Jeremia zonk in de modder.

7 Ebed-Melech de Ethiopiër, een eunuch in het huis van de koning, hoorde, dat zij Jeremia in de cisterne hadden neergezet. De koning zat in de Benjaminpoort.

8 Ebed-Melech ging het huis van de koning uit. Hij sprak tegen de koning, en hij zei:

9 “Heer de koning, deze mannen hebben slecht gehandeld in alles wat zij met de profeet Jeremia hebben gedaan, die zij in de cisterne hebben geworpen. Hij zou op de plaats waar hij is, sterven van de honger, want er is geen brood meer in de stad.”

10 De koning beval Ebed-Melech de Ethiopiër, en zei: “Neem onder je bevel van hier 3 mannen, en trek de profeet Jeremia uit de cisterne, voordat hij sterft.”

11 Ebed-Melech nam de mannen in zijn hand. Hij kwam in het huis van de koning onder de voorraadkamer. Hij nam vandaar versleten lappen en vodden. Hij liet ze aan touwen naar Jeremia in de cisterne zakken.

12 Ebed-Melech de Ethiopiër zei tegen Jeremia: “Leg toch de versleten lappen en de lompen onder je oksels van je armen, op de touwen.” Jeremia deed zo.

13 Zij trokken Jeremia aan de touwen op, en haalden hem uit de cisterne. Jeremia zat weer in de voorhof van de gevangenis.

1 Sjefatja, een zoon van Mattan, Gedalja, een zoon van Paschur, Juchal, een zoon van Sjelemja, en Paschur, een zoon van Malkia, hoorden de woorden, die Jeremia tegen het hele volk bleef spreken door te zeggen:

2 “Dit heeft Jahweh gezegd: “Wie in deze stad blijft, zal sterven door het zwaard, door de honger of door de pest. Wie weggaat naar de Chaldeeën, zal zeker leven. Hij zal zijn ziel (= zijn leven) als buit hebben, en hij zal leven.”²⁸⁹

²⁸⁹ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed

3 “Dit heeft Jahweh gezegd: “Deze stad zal zeker in de hand (= de macht) van het leger van de koning van Babel worden gegeven, en het (leger) zal haar innemen.”

Door de bewegingsvrijheid die Jeremia genoot, kon hij grotendeels zijn werk als profeet blijven doen. Dat was voor de vorsten een grote ergernis. Ze waren bang, dat steeds meer mensen naar de Chaldeeën zouden overlopen. De vorsten wilden Jeremia voorgoed tot zwijgen brengen.

4 De vorsten zeiden tegen de koning: “Laat deze man toch ter dood gebracht worden, want zó ontmoedigt hij [de handen van] de strijdbare mannen die in deze stad zijn overgebleven, en [de handen van] de hele bevolking, door deze woorden tegen hen te spreken, want deze man zoekt niet naar de zegen (= sjaloom) voor dit volk, maar naar het kwade.”

5 Koning Zedekia zei: “Zie hij is in jullie hand, want de koning kan niets tegen jullie doen.”

De zwakke koning durfde niet openlijk tegen de vorsten in te gaan, en gaf weer toe.

6 Zij namen Jeremia, en zij gooiden hem in de cisterne (= de grote waterput) van Malkia, een zoon van de koning, die in de voorhof van de gevangenis was. Zij lieten Jeremia aan touwen zakken. In de cisterne was geen water, maar alleen modder. Jeremia zonk in de modder.

De vorsten wilden blijkbaar Jeremia een akelige dood laten sterven. Daarom gooiden ze hem niet zonder touwen in de cisterne, want van die hoogte kon hij meteen wel doodvallen. Daarom lieten ze hem aan touwen naar beneden glijden. Misschien had deze cisterne geen trap langs de muur, waar de profeet zijn toevlucht zou kunnen zoeken, of kon hij door de modder de trap niet bereiken.

7 Ebed-Melech (= Knecht van de koning) de Ethiopiër, een eunuch in het huis van de koning, hoorde, dat zij Jeremia in de cisterne hadden neergezet. De koning zat in de Benjaminpoort.

De Benjaminpoort lag aan de noordoostkant van de stad Jeruzalem dicht bij de tempel.

8 Ebed-Melech ging het huis van de koning uit. Hij sprak tegen de koning, en hij zei:

9 “Heer de koning, deze mannen hebben slecht gehandeld in alles wat zij met de profeet Jeremia hebben gedaan, die zij in de cisterne hebben geworpen. Hij zou op de plaats waar hij is, sterven van de honger, want er is geen brood meer in de stad.”

Ebed-Melech was met Jeremia begaan. Sterven zou hij waarschijnlijk toch wel, want het brood was op, maar deze marteling stuitte hem tegen de borst. De zwakke koning, die Jeremia met tegenzin aan de willekeur van de vorsten had overgedragen, was het onmiddellijk met de Ethiopiër eens.

10 De koning beval Ebed-Melech de Ethiopiër, en zei: “Neem in je hand (= Neem onder je bevel) van hier 3 mannen,²⁹⁰ en trek de profeet Jeremia uit de cisterne, voordat hij sterft.”

11 Ebed-Melech nam de mannen in zijn hand. Hij kwam in het huis van de koning onder de voorraadkamer. Hij nam vandaar versleten lappen en vodden. Hij liet ze aan touwen naar Jeremia in de cisterne zakken.

of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

²⁹⁰ In de meeste handschriften staat hier niet 3, maar 30. Dit is een verschrijving, want er zijn lang geen 30 of 31 mannen nodig om de profeet uit de cisterne te trekken. Eén Hebreeuws handschrift heeft hier het getal 3. Om Jeremia weer uit de modder te trekken waren 3 á 4 mannen wel voldoende.

Ebed-Melech ging zorgvuldig te werk. Hij voorkwam daarmee, dat de touwen in Jeremia's oksels zouden snijden.

12 Ebed-Melech de Ethiopiër zei tegen Jeremia: "Leg toch de versleten lappen en de lompen onder je oksels (van je armen), op de touwen." Jeremia deed zo.

13 Zij trokken Jeremia aan de touwen op, en haalden hem uit de cisterne. Jeremia zat (weer) in de voorhof van de gevangenis.

9. Zedekia's geheime gesprek met Jeremia II.

Hoofdstuk 38:14-28

14 Koning Zedekia stuurde iemand, en hij nam de profeet Jeremia bij zich bij de 3^e ingang, die in het huis van Jahweh is. De koning zei tegen Jeremia: "Ik wil jou iets vragen, verberg niets voor mij."

15 Jeremia zei tegen Zedekia: "Wanneer ik het u vertel, zult u mij dan zeker niet doden? Wanneer ik u raad geef, zult u naar mij niet luisteren."

16 Koning Zedekia zwoer Jeremia in het geheim door te zeggen: "Zo waar Jahweh leeft, die ons dit leven gegeven heeft, ik zal jou niet doden, en ik zal jou niet prijsgeven in de macht van deze mannen die jou naar het leven staan."

17 Jeremia zei tegen Zedekia: "Dit zegt de God Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël: "Als u echt weggaat naar de vorsten van de koning van Babel, zult u in leven blijven, en zal deze stad niet met vuur verbrand worden. U zult met uw huis blijven leven."

18 "Als u niet weggaat naar de vorsten van de koning van Babel, zal deze stad in de hand van de Chaldeeën gegeven worden. Zij zullen haar met vuur verbranden. U zult aan hun hand niet ontsnappen."

19 Koning Zedekia zei tegen Jeremia: "Ik ben bang voor de Judeeërs die naar de Chaldeeën zijn overgelopen, dat zij mij in hun hand zullen overgeven, en zij mij zullen bespotten."

20 Jeremia zei: "Zij zullen u niet overgeven. Luister toch naar de stem van Jahweh in wat ik tegen u spreek, het zal u goed gaan. U zult in leven blijven."

21 "Als u weigert om weg te gaan, dan is dit het woord dat Jahweh mij heeft laten zien:"

22 "Zie, al de vrouwen die in het huis van de koning van Juda zijn overgebleven, zullen worden weggeleid naar de vorsten van de koning van Babel, en zij zullen zeggen:

"Misleid hebben zij u,
en overweldigd hebben u de mannen met wie u bevriend was,
zij lieten uw voeten in het moeras zinken,
zij weken terug!"

23 "Men zal al uw vrouwen en uw zonen weggeleiden naar de Chaldeeën. U zult zelf aan hun hand niet ontsnappen, want door de hand van de koning van Babel zult u gegrepen worden. Deze stad zal met vuur worden verbrand."

24 Zedekia zei tegen Jeremia: "Laat niemand van deze woorden weten, en jij zal niet sterven."

25 Ja, de vorsten zullen horen, dat ik met jou gesproken heb. Zij zullen bij jou komen, en tegen jou zeggen: "Vertel tegen ons toch, wat jij tegen de koning hebt gesproken? Verberg het voor ons niet, en wij zullen jou niet doden. Wat heeft de koning tegen jou gesproken?"

26 "Jij moet tegen hen zeggen: "Ik stortte mijn smeekbede voor de koning uit, dat hij mij niet naar het huis van Jonatan zou laten terugkeren om daar te sterven."

27 Al de vorsten kwamen bij Jeremia. Zij ondervroegen hem, en hij vertelde hun overeenkomstig al deze woorden die de koning geboden had. Zij lieten hem met rust, want het gesprek van Jeremia met de koning was niet bekend geworden.

28 Jeremia zat in de voorhof van de gevangenis tot op de dag dat Jeruzalem werd ingenomen. Hij was er nog, toen Jeruzalem werd ingenomen.

14 Koning Zedekia stuurde (iemand), en hij nam de profeet Jeremia bij zich bij de 3^e ingang, die in het huis van Jahweh is. De koning zei tegen Jeremia: “Ik wil jou iets vragen, verborg niets voor mij.”

15 Jeremia zei tegen Zedekia: “Wanneer ik (het) u vertel, zult u mij (dan) zeker niet doden? Wanneer ik u raad geef, zult u naar mij niet luisteren.”

Jeremia was niet bang, dat vazalkoning Zedekia (597 – 586) hem ter dood zou laten brengen, maar dat de zwakke vorst hem zou prijsgeven aan zijn vijanden.

16 Koning Zedekia zwoer Jeremia in het geheim door te zeggen: “(Zo) waar Jahweh leeft, die ons dit leven gegeven heeft, ik zal jou niet doden, en ik zal jou niet prijsgeven in de hand (= de macht) van deze mannen die jou naar het leven staan.”

17 Jeremia zei tegen Zedekia: “Dit zegt de God Jahweh van de (hemelse) legers, de God van Israël: “Als u echt weggaat naar de vorsten van de koning van Babel, zult u in leven blijven, en zal deze stad niet met vuur verbrand worden. U zult met uw huis (blijven) leven.”

18 “Als u niet weggaat naar de vorsten van de koning van Babel, zal deze stad in de hand van de Chaldeeën gegeven worden. Zij zullen haar met vuur verbranden. U zult aan hun hand niet ontsnappen.”

De vazalkoning twijfelde niet aan de woorden van de profeet, maar was wel bang voor zijn eigen toekomst. Het toonde opnieuw de zwakte en kleinheid van Zedekia (597 – 586) aan.

19 Koning Zedekia zei tegen Jeremia: “Ik ben bang voor de Judeeërs die naar de Chaldeeën zijn overgelopen, dat zij mij in hun hand zullen overgeven, en zij mij zullen bespotten.”

20 Jeremia zei: “Zij zullen (u) niet overgeven. Luister toch naar [door] de stem (of het geluid) van Jahweh in wat ik tegen u spreek, het zal u goed gaan. U zult in leven blijven.”

21 “Als u weigert om weg te gaan, (dan) is dit het woord (of de zaak) dat (of die) Jahweh mij heeft laten zien:”

22 “Zie, al de vrouwen die in het huis van de koning van Juda zijn overgebleven, (zullen) worden weggeleid naar de vorsten van de koning van Babel, en zij (= de vrouwen) (zullen) zeggen:

“Misleid hebben zij u,
en overweldigd hebben u de mannen met wie u bevriend (= sjaloom) was,
zij lieten uw voeten in het moeras zinken,
zij weken terug!”

In een visioen had Jeremia de vrouwen uit de harem van de koning dit spotlied horen zingen. Het is een spotlied op het zwakke en kleinzielige karakter van vazalkoning Zedekia.

23 “Men zal al uw vrouwen en uw zonen wegleiden naar de Chaldeeën. U zult zelf aan hun hand niet ontsnappen, want door de hand van de koning van Babel zult u gegrepen worden. Deze stad zal met vuur worden verbrand.”

24 Zedekia zei tegen Jeremia: “Laat niemand van deze woorden weten, en jij zal niet sterven.”

Opnieuw durfde Zedekia niet te luisteren naar de waarschuwendende woorden van de profeet Jeremia.

Zedekia wilde niet, dat de vorsten iets van de inhoud van dit gesprek te weten zouden komen. Hij wilde zich indekken voor verwijten van hun kant. Ook wilde hij Jeremia uit hun wrede handen houden.

25 Ja, de vorsten zullen horen, dat ik met jou gesproken heb. Zij zullen bij jou komen, en tegen jou zeggen: “Vertel tegen ons toch, wat jij tegen de koning hebt gesproken? Verberg het voor ons niet, en wij zullen jou niet doden. Wat heeft de koning tegen jou gesproken?”

26 “Jij moet tegen hen zeggen: “Ik stortte mijn smeekbede voor de koning uit, dat hij mij niet naar het huis van Jonatan zou laten terugkeren om daar te sterven.”

27 Al de vorsten kwamen bij Jeremia. Zij ondervroegen hem, en hij vertelde hun overeenkomstig al deze woorden die de koning geboden had. Zij lieten hem met rust, want het gesprek (van Jeremia met de koning) was niet gehoord (= was niet bekend geworden).

De inhoud van het gesprek tussen Jeremia en Zedekia was aan niemand bekend geworden.

Jeremia vertelde hier geen zogenaamde noodleugen, want noodleugens bestaan niet. De Bijbel kent geen noodleugens. In de leugen is geen liefde, maar in de waarheid wel. Tussen leugen en waarheid bestaat geen enkele band. De leugen en de waarheid zijn elkaars tegenpolen.

De waarheid spreken is *spreken zoals de Here Jezus dat wil*, want Hij is de weg, de waarheid en het leven (Joh.14:6). De waarheid spreek je in liefde tot God en je naaste. Daarmee heb je het beste voor je medemens op het oog. Als je zo spreekt, dat jouw medemens iemand gaat vermoorden of andere grove zonden gaat doen, dan heb je niet zijn bestwil op het oog. Dan spreek je misschien overeenkomstig de liefdeloze en zondige schijnwerkelijkheid, maar dat is nog niet hetzelfde als de waarheid. De echte werkelijkheid is wat anders dan de schijnwerkelijkheid, die we met onze door de zonde beperkte zintuigen kunnen waarnemen. De echte werkelijkheid begin je pas waar te nemen na je bekering tot God. Jeremia sprak de waarheid, want hij voorkwam hiermee grove zonden van de kant van de kwaadaardige vorsten. Daarom veroordeelde God Jeremia's gedrag hierin ook niet.²⁹¹

28 Jeremia zat in de voorhof van de gevangenis tot op de dag dat Jeruzalem werd ingenomen. Hij was (er nog), toen Jeruzalem werd ingenomen.

²⁹¹ Hiervan zijn veel meer voorbeelden in de Bijbel. Zo sprak Rachab de waarheid, toen ze de achtervolgers van de Joodse spionnen de andere kant opstuurde (Joz.2:1-7). Daardoor werd ze met haar familie gered, en mocht ze bij het volk van God horen (Joz.6:23-25). In het Nieuwe Testament wordt ze hierom zelfs als een geloofsheldin geprezen (Hebr.11:31, Jak.2:25). Ze mocht zelfs horen bij het voorgeslacht van koning David (1012 – 972) en de Here Jezus (Mat.1:5). Jaël stelde de vijand Sisera gerust, en toen hij sliep, sloeg ze hem dood (Richt.4:17-23). In het overwinningslied van Barak en de profetes Debora werd ze daarom geprezen (Richt.5:6,24-27). Zo verborg ook een vrouw Achimaäs en Jonatan (2Sam.17:17-21). Ook hierover valt geen onvertogen woord. Mikal redde Davids leven (1Sam.19:11-17), en ze kreeg later haar man weer terug (2Sam.3:13-15).

Met Rebekka was dat heel anders. Zij vertrouwde meer op de kracht van de woorden van haar man Izaäk, dan op de belofte van God. Dit was ongeloof. Jakob was al gezegend door de Here (Gen.25:23). Toen Izaäk Jakob (de 1^e keer) zegende, zondigde hij ook, want hij dacht, dat hij Ezau zegende (Gen.27:1-33).

10. De verovering van Jeruzalem.

Hoofdstuk 39:1-14

1 In het 9^e jaar van Zedekia, de koning van Juda, in de 10^e maand, kwam Nebukadnezar, de koning van Babel, en zijn hele leger naar Jeruzalem, en zij belegerden het.

2 In het 11^e jaar van Zedekia, in de 4^e maand, op de 9^e dag van de maand, werd de stad opengebroken.

3 Al de vorsten van de koning van Babel kwamen binnen, en zij zaten in de Middenpoort: Nebu-Sjazban, bevelhebber over de eunuchen, Nergal-Saretser, bevelhebber over de wijzen en al de overige vorsten van de koning van Babel.

4 Toen Zedekia, de koning van Juda, en alle strijdbare mannen hen zagen, vluchten zij weg, en gingen 's nachts de stad uit in de richting van de tuin van de koning door de poort tussen de 2 muren. Zij gingen weg in de richting van de vlakte.

5 Het leger van de Chaldeeën achtervolgden hen. Zij achterhaalden Zedekia in de vlakten van Jericho. Zij namen hem gevangen, en brachten hem naar Nebukadnezar, de koning van Babel, naar Ribla in het land van Hamat. Hij sprak een vonnis over hem uit.

6 De koning van Babel bracht de zonen van Zedekia voor zijn ogen in Ribla ter dood. Al de edelen van Juda bracht de koning van Babel ter dood.

7 Hij maakte de ogen van Zedekia blind, en hij boeide hem met koperen ketenen om hem naar Babel te laten komen.

8 Het huis van de koning en de huizen van het volk verbrandden de Chaldeeën met vuur, en de muren van Jeruzalem braken zij af.

9 De rest van het volk dat in de stad overgebleven was, de overlopers die naar hem overgelopen waren, en de rest van het volk buiten de stad Jeruzalem dat overbleef, voerde Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, naar Babel.

10 Van de armen uit het volk, die niets bezaten, liet Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, er in het land van Juda achter. Hij gaf hun op die dag wijngaarden en akkers.

11 Nebukadnezar, de koning van Babel, had over Jeremia door middel van Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, bevolen, en hij zei:

12 “Neem hem mee, en let op hem. Doe hem geen enkel kwaad, maar doe met hem, zoals hij zelf tegen jou spreken zal.”

13 Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, en Nebu-Sjazban, bevelhebber over de eunuchen, Nergal-Saretser, bevelhebber over de wijzen, en al de bevelhebbers van de koning van Babel stuurden iemand.

14 Zij stuurden iemand, en zij lieten Jeremia uit de voorhof van de gevangenis halen. Zij gaven hem over aan Gedalja, een zoon van Ahikam, een zoon van Safan, om hem naar huis te brengen. Hij bleef te midden van het volk.

1 In het 9^e jaar van Zedekia, de koning van Juda, in de 10^e maand, kwam Nebukadnezar, de koning van Babel, en zijn hele leger naar Jeruzalem, en zij belegerden het.

Volgens 2Kon.25:1 en Jer.52:4^a begon de belegering van Jeruzalem in het 9^e jaar van koning Zedekia op de 10^e dag van de 10^e maand. Dat is in onze jaartelling eind december 589.

2 In het 11^e jaar van Zedekia, in de 4^e maand, in (= op) de 9^e (dag) van de maand, werd de stad opengebroken.

Het 11^e jaar van Zedekia (597 – 586), op de 9^e dag van de 4^e maand is in onze jaartelling eind juni 586 voor Christus. De belegering heeft dus ongeveer 2½ jaar geduurd.

3 Al de vorsten van de koning van Babel kwamen binnen, en zij zaten in de Middenpoort: Nebu-Sjazban, bevelhebber over de eunuchen (= hovelingen), Nergal-Saretser, bevelhebber over de wijzen (of magiërs) en al de overige vorsten van de koning van Babel.²⁹²

De Middenpoort vormde de verbinding tussen de noordelijke voorstad en de bovenstad in het zuiden. Deze 2 delen van Jeruzalem werden van elkaar gescheiden door een muur. De Babyloniërs hadden dus het centrum van de hoofdstad al in handen.

4 Toen Zedekia, de koning van Juda, en alle strijdbare mannen hen zagen, vluchten zij weg, en gingen 's nachts de stad uit in de richting van de tuin van de koning door de poort tussen de 2 muren. Zij gingen weg in de richting van de vlakte.²⁹³

Eerst maakten de soldaten van Zedekia een gat in een muur binnen de stad, waardoor ze konden ontsnappen (2Kon.25:4, Ezech.12:5,10-12). Daarna trokken ze vanuit het oosten van de stad tussen 2 muren in de richting van het zuiden. Door een poort vluchtten ze in oostelijke richting. Nadat de Babyloniërs de hoofdstad waren binnengedrongen, was Jeruzalem blijkbaar niet meer volledig omsingeld.

5 Het leger van de Chaldeeën achtervolgden hen.²⁹⁴ Zij achterhaalden Zedekia in de vlakten van Jericho. Zij namen hem (gevangen), en brachten hem naar Nebukadnezar, de koning van Babel, naar Ribla in het land van Hamat. Hij sprak een vonnis over hem uit.

Waarschijnlijk wilde Zedekia langs de Jordaan en de Dode Zee naar Egypte vluchten, maar dat zou niet lukken.

Aan het begin van het beleg van Jeruzalem was Nebukadnezar II (604 – 562) zelf naar Jeruzalem gekomen. Later is hij blijkbaar naar Ribla vertrokken. Deze plaats lag in het noorden aan de rivier Orontes buiten de grens van het beloofde land. Het was sterke vestingstad.

6 De koning van Babel bracht de zonen van Zedekia voor zijn ogen in Ribla ter dood. Al de edelen van Juda bracht de koning van Babel ter dood.

7 Hij maakte de ogen van Zedekia blind, en hij boeide hem met koperen (of bronzen) ketenen om hem naar Babel te laten komen.

8 Het huis van de koning en de huizen van het volk verbrandden de Chaldeeën met vuur, en de muren van Jeruzalem braken zij af.

²⁹² In het overschrijven van deze vreemde Babylonische namen zijn blijkbaar fouten geslopen. Wat direct opvalt, is, dat in de huidige (Masoretische) Hebreeuwse tekst de naam Nergal-Saretser 2 x voorkomt. In de Griekse tekst staan weer heel andere namen. Vreemde Babylonische titels werden niet vertaald, maar als namen opgeschreven. In de Dode Zeerollen is dit gedeelte van Jeremia helaas verloren gegaan. Met behulp van het 13^e vers is dit vers verbeterd. Nebuzaradan kwam pas enkele weken later vanuit Ribla naar Jeruzalem (2Kon.25:8, Jer.52:12). Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 158. Keil C.F., Commentary on the Old Testament, deel 8, Jeremiah - Lamentations, 2^e druk, Massachusetts, 2006, pag. 331.

²⁹³ Op grond van enkele Hebreeuwse handschriften, een oude vertaling en de context is hier voor het meervoud gekozen in plaats van het enkelvoud (Hij ging weg ...).

²⁹⁴ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

Koning Nebukadnezar II laat de zonen van koning Zedekia doden.

Met deze strafmaatregelen begon Nebuzaradan een maand na de inname van de hoofdstad. Hij kwam vanuit Ribla, waar koning Nebukadnezar II was, naar Jeruzalem (2Kon.25:8-11, Jer.52:12-15). De verwoesting van de Joodse hoofdstad werd planmatig uitgevoerd.

9 De rest van het volk dat in de stad overgebleven was, de overlopers die naar hem overgelopen waren, en de rest van het volk (buiten de stad Jeruzalem) dat overbleef, voerde Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, naar Babel.

10 Van de armen uit het volk, die niets bezaten, liet Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, (er) in het land van Juda achter. Hij gaf hun in (= op) die dag wijngaarden en akkers.

11 Nebukadnezar, de koning van Babel, had over Jeremia in de hand van (= door middel van) Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, bevolen, en hij zei:

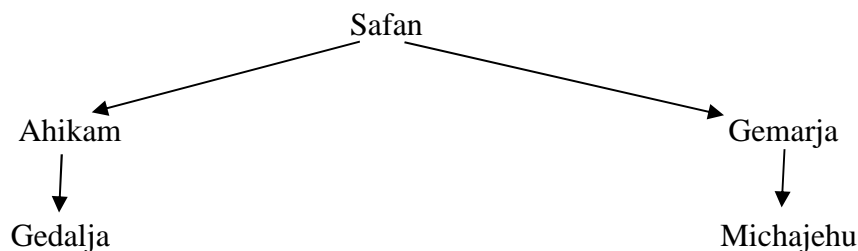
12 “Neem hem mee, en let op hem. Doe hem geen enkel kwaad, maar doe met hem, zoals hij (zelf) tegen jou spreken zal.”

Jeremia was voor de Babyloniërs niet gevaarlijk. Ze zagen hem eerder als een welkome volgende bondgenoot.

13 Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, en Nebu-Sjazban, bevelhebber over de eunuchen (= hovelingen), Nergal-Saretser, bevelhebber over de wijzen (of magiërs), en al de bevelhebbers van de koning van Babel stuurden (iemand).

14 Zij stuurden (iemand), en zij lieten Jeremia uit de voorhof van de gevangenis halen. Zij gaven hem over aan Gedalja, een zoon van Ahikam, een zoon van Safan, om hem naar huis (= zijn woonplaats) te brengen. Hij bleef te midden van het volk.

De grootvader van Gedalja (586) heette Safan. Hij was de schrijver van de goede koning Josia (640 – 609). Zijn zoon Ahikam beschermde gedurende de regering van de koning Jojakim (608 – 597) de profeet Jeremia (Jer.26:24). De kleinzoon Gedalja (= Jahweh is groot) werd door de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) als landvoogd over de Joden aangesteld (2Kon.25:22). Ook hij was Jeremia gunstig gezind.

11. Belofte voor Ebed-Melech.

Hoofdstuk 39:15-18

15 Een woord van Jahweh was tot Jeremia gericht, terwijl hij in de voorhof van de gevangenis opgesloten was, om te zeggen:

16 “Ga, en zeg tegen Ebed-Melech de Ethiopiër: “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Zie, Ik laat mijn woorden over deze stad in vervulling gaan ten kwade en niet ten goede. Zij zullen op die dag voor jouw ogen gebeuren.”

17 “Ik zal jou op die dag redden”, is een woord van Jahweh: “Jij zal niet overgegeven worden in de macht van de mannen, voor wie jij erg bang bent.

18 “Ja, Ik zal jou zeker laten ontsnappen. Jij zult niet door het zwaard vallen. Jouw leven zal je buit zijn, omdat jij op Mij vertrouwd hebt”, is een woord van Jahweh.

De profetie in dit gedeelte kreeg Jeremia nog voor de inname van Jeruzalem, want hij was nog in de voorhof van de gevangenis opgesloten.

15 [En] een woord (of een zaak) van Jahweh was tot Jeremia (gericht) (geweest/geworden), terwijl hij in de voorhof van de gevangenis opgesloten was, om te zeggen:

16 “Ga, en zeg tegen Ebed-Melech de Ethiopiër: “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Zie, Ik laat mijn woorden over deze stad in vervulling gaan ten kwade en niet ten goede. Zij zullen in (= op) die dag voor jouw ogen gebeuren.”

In de voorhof van de gevangenis was voldoende gelegenheid om de Ethiopiër Ebed-Melech te ontmoeten.

17 “Ik zal jou in (= op) die dag redden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Jij zal niet overgegeven worden in de hand (= de macht) van de mannen, voor wie jij erg bang bent.

18 “Ja, Ik zal jou zeker laten ontsnappen. Jij zult niet door het zwaard vallen. Jouw leven zal je buit zijn, omdat jij op Mij vertrouwd hebt”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Ebed-Melech had zijn moedige daad dus niet alleen uit medelijden gedaan, maar ook, omdat hij van de God van de Joden hield. Daarom zou hij worden beloond.

Over de vervulling van deze profetie is niets bekend, maar we mogen op grond van de betrouwbaarheid van Gods woorden aannemen, dat die belofte in vervulling is gegaan.

9. Deel 9.

In het negende deel wordt de eerste tijd na de verovering van Jeruzalem beschreven.

Koning Nebukadnezar II (604 – 562) stelt Gedalja (586) aan als landvoogd over het Tweestammenrijk Juda. Jeremia wordt vrijgelaten, en blijft bij Gedalja (Jer.40:1-6).

Ismaël vermoordt landvoogd Gedalja en veel andere Joden. De rest van de inwoners van Mizpa neemt hij gevangen, en wil hij meenemen naar de Ammonieten (Jer.40:7-41:10).

Jochanan verlost met zijn legertje de gevangengenomen Joden (Jer.41:11-15).

Uit angst voor de Babyloniërs willen ze naar Egypte vluchten, maar ze vragen eerst de profeet Jeremia om het woord van de Here. Na 10 dagen zegt de Here, dat ze in het heilige land moeten blijven. De Joden luisteren niet. Ze trekken toch naar Egypte, en nemen Jeremia en zijn vriend Baruch mee (Jer.41:16-43:7).

De profeet Jeremia voorspelt, dat Nebukadnezar II Egypte zal veroveren (Jer.43:8-13).

Hij spreekt het vonnis van God uit over de Joden die in Egypte de godin van de hemel vereeren (Jer.44).

De Here vermaant Baruch, en bemoedigt hem (Jer.45).

1. Jeremia door Nebuzaradan vrijgelaten.

Hoofdstuk 40:1-6

1 Het woord dat van Jahweh tot Jeremia was gericht, nadat Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, hem uit Rama had laten weggaan, toen deze hem had meegenomen, terwijl hij in boeien geslagen was tussen al de ballingen van Jeruzalem en Juda, die naar Babel werden weggevoerd.

2 De bevelhebber van de lijfwacht liet Jeremia halen, en zei tegen hem: “Jouw God Jahweh heeft van dit onheil over deze plaats gesproken.”

3 “Jahweh heeft het laten komen en gedaan, zoals Hij gesproken had. Omdat jullie tegen Jahweh gezondigd hebben, en niet naar zijn stem hebben geluisterd, is jullie deze zaak overkomen.”

4 “Welnu, zie, ik heb jou vandaag losgemaakt van de boeien die om jouw handen waren. Als het goed is in jouw ogen om met mij mee te komen naar Babel, kom mee, en ik zal mijn oog op jou gericht houden. Als het in jouw ogen verkeerd is om met mij mee te komen naar Babel, laat het. Zie, heel het land ligt voor je. Waarheen het in jouw ogen goed en juist is te gaan, ga daarheen.”

5 “Terwijl hij nog niet terugkeerde zei hij: “Keer terug naar Gedalja, een zoon van Ahikam, een zoon van Safan, die de koning van Babel over de steden van Juda heeft aangesteld. Blijf bij hem onder het volk, of ga waarheen het in jouw ogen juist is om te gaan.” De bevelhebber van de lijfwacht gaf hem mondvoorraad en een geschenk, en hij liet hem gaan.

6 Jeremia kwam bij Gedalja, een zoon van Ahikam, in Mizpa. Hij verbleef bij hem onder het volk dat in het land was overgebleven.

1 Het woord (of De zaak) dat (of die) van(uit) Jahweh tot Jeremia was (gericht) (ge-weest/geworden),²⁹⁵ nadat Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, hem uit Rama had laten weggaan, toen deze hem had meegenomen, terwijl hij in boeien geslagen was tussen al de ballingen van Jeruzalem en Juda, die naar Babel werden weggevoerd.

Rama lag in het gebied van de stam Benjamin dicht bij de grens van het Tienstammenrijk Israël (1Kon.15:17). Het was na de verovering van Jeruzalem in 586 een verzamelplaats van Joodse gevangenen.

2 De bevelhebber van de lijfwacht liet Jeremia halen, en zei tegen hem: “Jouw God Jahweh heeft van dit onheil over deze plaats gesproken.”

3 “Jahweh heeft (het) laten komen en gedaan, zoals Hij gesproken had. Omdat jullie tegen Jahweh gezondigd hebben, en niet naar [door] zijn stem (of zijn geluid) hebben geluisterd, is jullie deze zaak overkomen.”

Het lijkt er sterk op, dat de heidense bevelhebber Nebuzaradan dit allemaal wist dankzij zijn gesprekken met de nieuwe landvoogd Gedalja (586).

De mensen van de andere volken geloofden, dat er veel goden bestonden. Ze namen zonder meer aan, dat er een God Jahweh van de Joden was. Zo’n god kon best zijn eigen volk straffen, als het zijn verplichtingen niet nakwam.

4 “En nu (= Welnu), zie, ik heb jou vandaag losgemaakt van de boeien die om jouw handen (waren). Als het goed is in jouw ogen om met mij mee te komen naar Babel, kom mee, en ik zal mijn oog op jou gericht houden. Als het in jouw ogen verkeerd is om met mij mee te komen naar Babel, laat het. Zie, het hele land (of de hele aarde) ligt voor je. Waarheen het in jouw ogen goed en juist is te gaan, ga daarheen.”

5 “Terwijl hij nog niet terugkeerde (zei hij:) “Keer terug naar Gedalja, een zoon van Ahikam, een zoon van Safan, die de koning van Babel over de steden van Juda heeft aangesteld. Blijf bij hem onder het volk, of ga waarheen het in jouw ogen juist is om te gaan.” De bevelhebber van de lijfwacht gaf hem mondvoorraad en een geschenk, en hij liet hem gaan.

De profeet Jeremia werd erg goed en vriendelijk behandeld.

6 Jeremia kwam bij Gedalja, een zoon van Ahikam, in Mizpa. Hij verbleef bij hem onder het volk dat in het land (of in (= op) de aarde) was overgebleven.

Dit gedeelte schijnt in strijd te zijn met de vrijlating van Jeremia in het vorige hoofdstuk (Jer.39:14). Gedalja was in Jeruzalem, en liet de profeet daar weggaan. Men verwachtte hoogstwaarschijnlijk, dat Jeremia naar zijn woonplaats in Anatot zou gaan (Jer.1:1, 29:27). Hij bleef echter in Jeruzalem tussen het ontredderde volk (Jer.39:14). Gedalja vertrok intussen uit de puinhopen van Jeruzalem naar Mizpa om van daaruit het land te besturen. Met de wegvoering van de bevolking van Jeruzalem naar Babel werd Jeremia meegenomen door de Babylonische soldaten. In Rama werden de gevangengenomen inwoners van Jeruzalem verzameld. Daar werd de profeet blijkbaar tussen de mensenmenigte ontdekt. Nebuzaradan bevrijdde hem opnieuw.

Mizpa lag in het gebied van de stam Benjamin in de buurt van de plaatsen Gibeon en Rama (Joz.18:21,26, 1Kon.15:22), hoogstwaarschijnlijk ongeveer 13 kilometer ten noorden

²⁹⁵ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

van Jeruzalem. Het was een bekende en geschikte verzamelplaats voor het volk (Richt.20:1, 21:1,5, 1Sam.7:5,6,16, 10:17).

2. Ismaël vermoordt landvoogd Gedalja en veel andere Joden.

Hoofdstuk 40:7-41:10

7 Al de legeraanvoerders die in het veld waren, zij en hun mannen, hoorden, dat de koning van Babel Gedalja, een zoon van Ahikam, in het land had aangesteld, en dat hij hem had aangesteld over de mannen, vrouwen, kinderen en over de armsten van het land van hen die niet naar Babel waren weggevoerd.

8 Zij kwamen naar Gedalja in Mizpa: Ismaël, een zoon van Netanja, Jochanan en Jonathan, zonen van Kareach, Seraja, een zoon van Tanchumet, zonen van Efai, de Netofatiet, en Jezanja, een zoon van de Maächatiet; zij met hun mannen.²⁹⁶

9 Gedalja, een zoon van Ahikam, een zoon van Safan, zwoer hun en hun mannen door te zeggen: “Jullie hoeven niet bang te zijn om de Chaldeeën te dienen. Blijft in het land, en dient de koning van Babel, en het zal jullie goed gaan.”

10 “Ikzelf, zie, ik blijf in Mizpa om de Chaldeeën die bij ons zullen komen, te dienen. Jullie moeten wijn, zomervruchten en olijfolie verzamelen. Doet die in jullie vaten. Woont in je steden, die jullie hebben ingenomen.

11 Ook al de Judeeërs in Moab, onder de zonen van Ammon, in Edom en in alle landen hoorden, dat de koning van Babel aan Juda een overblijfsel had overgelaten, en dat hij Gedalja, een zoon van Ahikam, een zoon van Safan, over hen had aangesteld.

12 Al de Judeeërs keerden terug uit alle plaatsen waarheen zij waren verdreven. Zij kwamen in het land van Juda bij Gedalja in Mizpa. Zij verzamelden erg veel wijn en zomervruchten.

13 Jochanan, een zoon van Kareach, en al de legeraanvoerders, die in het veld waren, kwamen bij Gedalja in Mizpa.

14 Zij zeiden tegen hem: “Weet u wel, dat Baälis, de koning van de zonen van Ammon, Ismaël, een zoon van Netanja, heeft gestuurd om u om het leven te brengen?” Gedalja, een zoon van Ahikam, geloofde hen niet.

15 Jochanan, een zoon van Kareach, zei in het geheim tegen Gedalja in Mizpa: “Laat mij toch weggaan, en Ismaël, een zoon van Netanja, doodslaan. Niemand zal het weten. Waarom zou hij u om het leven brengen, en zal heel Juda, dat zich bij u verzameld heeft, worden verstrooid? Het overblijfsel van Juda zou verloren gaan.”

16 Gedalja, een zoon van Ahikam, zei tegen Jochanan, een zoon van Kareach: “Doe dat zeker niet, want jij spreekt leugenachtig over Ismaël.”

1 In de 7e maand kwam Ismaël, een zoon van Netanja, een zoon van Elisjama, iemand van koninklijken bloede, één van de bevelhebbers van de koning, en 10 mannen met hem naar Gedalja, een zoon van Ahikam, in Mizpa. Zij aten daar in Mizpa samen brood.

2 Ismaël, een zoon van Netanja, stond op, en de 10 mannen die bij hem waren. Zij sloegen Gedalja, een zoon van Ahikam, een zoon van Safan, met het zwaard. Hij doodde hem die de koning van Babel in het land had aangesteld.

3 Ismaël sloeg al de Judeeërs dood die bij Gedalja in Mizpa waren, en de Chaldeeën die daar werden aangetroffen: de soldaten.

4 De 2^e dag, nadat hij Gedalja gedood had, en niemand het wist,

²⁹⁶ Een Netofatiet is afkomstig uit de plaats Netofa in de buurt van Betlehem (1Kron.2:54, Ezra 2:21,22).

5 kwamen er mannen uit Sichem, uit Silo en uit Samaria. Het waren 80 mannen, die de baard hadden afgeschoren, die de kleren hadden gescheurd, en die zich hadden gesneden. Zij hadden graanoffers en wierook in hun hand om naar het huis van Jahweh te brengen.

6 Ismaël, een zoon van Netanja, vertrok uit Mizpa om hen te ontmoeten. Hij ging al huilend. Hij ontmoette hen, en hij zei tegen hen: “Komt naar Gedalja, een zoon van Ahikam!”

7 Zij kwamen midden in de stad. Ismaël, een zoon van Netanja, hij en de mannen die bij hem waren, slachtten hen af, en gooiden hen midden in de cisterne.

8 Zij troffen 10 mannen onder hen aan, die tegen Ismaël zeiden: “Dood ons niet, want wij hebben verborgen voorraden in het veld: tarwe, gerst, olijfolie en honing.” Hij liet hen ongemoeid, en hij doodde hen niet te midden van hun broers.

9 De cisterne, waarin Ismaël al de lijken van de mannen heeft gegooid, die hij heeft doodgeslagen, is een grote cisterne. Het is die koning Asa heeft gemaakt met het oog op Baësja, de koning van Israël. Ismaël, een zoon van Netanja, heeft die gevuld met de neergeslagen mensen.

10 Ismaël nam de hele rest van het volk, die in Mizpa was, gevangen: de dochters van de koning en al het volk dat in Mizpa overgebleven was, waarover Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, Gedalja, een zoon van Ahikam, had aangesteld. Ismaël, een zoon van Netanja, nam hen gevangen, en hij ging weg om naar de zonen van Ammon over te steken.

7 Al de legeraanvoerders die in het veld (waren), zij en hun mannen, hoorden, dat de koning van Babel Gedalja, een zoon van Ahikam, in het land (of in (op) de aarde) had aangesteld, en dat hij hem had aangesteld (over) de mannen, vrouwen, kinderen en over de armsten van het land (of van de aarde) van hen die niet naar Babel waren weggevoerd.

8 Zij kwamen naar Gedalja in Mizpa: Ismaël, een zoon van Netanja, Jochanan en Jonatan, zonen van Kareach, Seraja, een zoon van Tanchumet, zonen van Efai, de Netofatiet, en Jezanja, een zoon van de Maächatiet; zij met hun mannen.²⁹⁷

9 Gedalja, een zoon van Ahikam, een zoon van Safan, zwoer hun en hun mannen door te zeggen: “Jullie hoeven niet bang te zijn om de Chaldeeën te dienen. Blijft in het land, en dient de koning van Babel, en het zal jullie goed gaan.”

De Chaldeeën waren oorspronkelijk een volk dat behoorde tot de regerende bovenlaag van het Babylonische rijk.²⁹⁸

10 “Ikzelf, zie, ik blijf in Mizpa om de Chaldeeën die bij ons zullen komen, te dienen. Jullie moeten wijn, zomer(vruchten) en (olijf)olie verzamelen. Doet die in jullie vaten. Woont in je steden, die jullie hebben ingenomen.

11 Ook al de Judeeërs in Moab, onder de zonen van Ammon, in Edom en in alle landen hoorden, dat de koning van Babel aan Juda een overblijfsel had overgelaten, en dat hij Gedalja, een zoon van Ahikam, een zoon van Safan, over hen had aangesteld.

12 Al de Judeeërs keerden terug uit alle plaatsen waarheen zij waren verdreven. Zij kwamen in het land van Juda bij Gedalja in Mizpa. Zij verzamelden erg veel wijn en zomer(vruchten).

²⁹⁷ Een Netofatiet is afkomstig uit de plaats Netofa in de buurt van Betlehem (1Kron.2:54, Ezra 2:21,22).

²⁹⁸ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

De keuze van de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) om Gedalja (586) als landvoogd aan te stellen was een zeer goede, want het wekte vertrouwen bij verschillende Joodse legertjes, en bij het volk. Ze gingen naar Gedalja, en erkenden hem als de nieuwe leider van Israël. Ook de Joden die naar naburige staten waren gevlucht, keerden terug naar hun land.

Het was hoog tijd, dat het overgebleven Joodse volk terugkeerde, want de oogst moest worden binnengehaald. Nebuzaradan was in de 1^e helft van de 5^e maand (= 2^e helft van juli) gekomen (2Kon.25:8, Jer.52:12), en hij had in opdracht van Nebukadnezar II korte tijd later Gedalja (586) als landvoogd aangesteld (2Kon.25:22, Jer.40:7, 41:10). De oogst was rijp in juli en augustus, en moest worden binnengehaald. Daarna moest er worden gezaaid en geplant om hongersnood te voorkomen.

13 Jochanan, een zoon van Kareach, en al de legeraanvoerders, die in het veld waren, kwamen bij Gedalja in Mizpa.

14 Zij zeiden tegen hem: “Weet u wel, dat Baälis, de koning van de zonen van Ammon, Ismaël, een zoon van Netanja, heeft gestuurd om u om het leven te brengen?” Gedalja, een zoon van Ahikam, geloofde hen niet.

Koning Baälis wilde de rust en stabiliteit in het Joodse land verstoren om zo zijn gebied uit te kunnen breiden. Daarom wilde hij Gedalja laten vermoorden. Daarvoor koos hij Ismaël uit. Ismaël was van koninklijke afkomst (Jer.41:1). Hij was waarschijnlijk jaloers op Gedalja, omdat Nebukadnezar II hem als landvoogd had aangesteld. Het lag erg voor de hand, dat Ismaël zich door Nebukadnezar II gepasseerd en tekort gedaan voelde.

15 Jochanan, een zoon van Kareach, zei in het geheim tegen Gedalja in Mizpa: “Laat mij toch weggaan, en Ismaël, een zoon van Netanja, doodslaan. Niemand zal het weten. Waarom zou hij u om het leven brengen, en zal heel Juda, dat zich bij u verzameld heeft, worden verstrooid? Het overblijfsel van Juda zou verloren gaan.”

16 Gedalja, een zoon van Ahikam, zei tegen Jochanan, een zoon van Kareach: “Doe dat zeker niet, want jij spreekt leugenachtig over Ismaël.”

Helaas bleek Gedalja te goed van vertrouwen te zijn. Dat zou hij met de dood moeten bekopen.

1 In de 7e maand kwam Ismaël, een zoon van Netanja, een zoon van Elisjama, (iemand) van koninklijken bloede, één van de bevelhebbers van de koning, en 10 mannen met hem naar Gedalja, een zoon van Ahikam, in Mizpa. Zij aten daar in Mizpa samen brood.

De 7e maand (= midden september tot midden oktober) is 2 maanden na de aanstelling van Gedalja als landvoogd. Zijn bestuur had dus ongeveer 2 maanden geduurd (2Kon.25:8,22, Jer.40:7, 52:12).

2 Ismaël, een zoon van Netanja, stond op, en de 10 mannen die bij hem waren. Zij sloegen Gedalja, een zoon van Ahikam, een zoon van Safan, met het zwaard. Hij doodde hem die de koning van Babel in het land (of in (= op) de aarde) had aangesteld.

3 Ismaël sloeg al de Judeeërs dood die bij Gedalja in Mizpa waren, en de Chaldeeën die daar werden aangetroffen: de soldaten.

Hoewel er zeker meer dan 10 Chaldeeuwse soldaten waren, werden ze onverwachts door 11 goed voorbereide en bewapende mannen vermoord. Toch kan het aantal soldaten dat Nebukadnezar II had achtergelaten, nooit erg groot zijn geweest.

4 De 2^e dag, nadat hij Gedalja gedood had, en niemand (het) wist,

5 kwamen er mannen uit Sichem, uit Silo en uit Samaria. Het waren 80 mannen, die de baard hadden afgeschoren, die de kleren hadden gescheurd, en die zich hadden gesneden. (Zij hadden) graanoffers en wierook in hun hand om naar het huis van Jahweh te brengen.

Sichem, Silo en Samaria waren 3 steden uit het voormalige Tienstammenrijk.

De Israëlieten uit het Tienstammenrijk hadden nog steeds verdriet over de ondergang van de tempel. Het haar en de baard afscheren was in die tijd een teken van rouw (2Sam.10:4, Jes.22:12, Jer.16:6^b, 48:37^a, enz.). Daarbij maakte mensen ook wel een scheur in de kleren (1Sam.4:12, 2Sam.1:2, 3:31, 13:31, 15:32, 2Kon.5:8, enz.), of sneed men zichzelf (Jer.16:6^b, 47:5^a, 48:37^a). Dit laatste was trouwens volgens de wetten van Mozes verboden (Lev.19:28, Deut.14:1).

6 Ismaël, een zoon van Netanja, vertrok uit Mizpa om hen te ontmoeten. (Hij) ging al huilend. Hij ontmoette hen, en hij zei tegen hen: “Komt naar Gedalja, een zoon van Ahikam!”

7 Zij kwamen midden in de stad. Ismaël, een zoon van Netanja, hij en de mannen die bij hem waren, slachtten hen af, (en gooiden hen) midden in de cisterne (v.9).

Een cisterne is een groot waterreservoir. Als het in de maanden oktober en november regende, werd het water daarin opgevangen. Sommige cisternen waren enorm groot, en konden gemakkelijk een groot aantal lijken bevatten.

Waarschijnlijk doodde Ismaël vooral weerbare mannen om het Joodse land in samenwerking met de Ammonitische koning Baälis te destabiliseren. Hij verloochende daarbij zijn eigen volk en de God van dat volk.

8 Zij troffen 10 mannen onder hen aan, die tegen Ismaël zeiden: “Dood ons niet, want wij hebben verborgen voorraden in het veld: tarwe, gerst, (olijf)olie en honing.” Hij liet hen ongemoeid, en hij doodde hen niet te midden van hun broers.

9 [En] de cisterne (of de put) die daar(heen) (= waarin) Ismaël al de lijken van de mannen heeft gegooid (of (weg)geworpen), die hij heeft (dood)geslagen (of verslagen), is een grote cisterne.²⁹⁹ Het (of Hij) is die [de] koning Asa heeft gemaakt (of voortgebracht/gedaan) van(wege) het gezicht van (= gemaakt met het oog op) Baësja, de koning van Israël. Ismaël, een zoon van Netanja, heeft die gevuld met de neergeslagen(mens)en.

De Judese koning Asa (913 – 873) had de noordgrens van het Tweestammenrijk versterkt tegen vijandige aanvallen vanuit het Tienstammenrijk Israël door de kwaadaardige koning Baësja (910 – 887). In de stad Mizpa had Asa voor de watervoorziening een grote cisterne laten bouwen, zodat de bewoners een langdurige belegering konden doorstaan.

10 Ismaël nam de hele rest van het volk, die in Mizpa was, gevangen: de dochters van de koning en al het volk dat in Mizpa overgebleven was, waarover Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, Gedalja, een zoon van Ahikam, had aangesteld. Ismaël, een zoon van Netanja, nam hen gevangen, en hij ging weg om naar de zonen van Ammon over te steken.

²⁹⁹ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier: [*in (of door/met) de hand*] van Gedalja. Om logische redenen en op grond van de vertaling van de Griekse handschriften is voor *is een grote cisterne* gekozen. Die vertaling is op bijna dezelfde Hebreeuwse letters gebaseerd.

Zie Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 170.

3. Jochanan bevrijdt de Joden van Ismaël.

Hoofdstuk 41:11-15

11 Jochanan, een zoon van Kareach, en al de legeraanvoerders die bij hem waren, hoorden van al het kwaad dat Ismaël, een zoon van Netanja, had gedaan.

12 Zij namen al de mannen mee, en zij gingen weg om tegen Ismaël, een zoon van Netanja, te strijden. Zij troffen hem aan bij het grote water dat in Gibeon is.

13 Toen heel het volk dat bij Ismaël was, Jochanan, een zoon van Kareach, en al de legeraanvoerders die bij hem waren, zag, waren zij blij.

14 Heel het volk dat Ismaël van Mizpa gevangen had genomen, keerde zich om. Zij gingen naar Jochanan, een zoon van Kareach.

15 Ismaël, een zoon van Netanja, ontkwam met 8 mannen aan Jochanan, en hij ging naar de zonen van Ammon.

11 Jochanan, een zoon van Kareach, en al de legeraanvoerders die bij hem waren, hoorden van al het kwaad dat Ismaël, een zoon van Netanja, had gedaan.

12 Zij namen al de mannen mee, en zij gingen weg om tegen Ismaël, een zoon van Netanja, te strijden. Zij troffen hem aan bij het grote water dat in Gibeon is.

Gibeon had een groot waterreservoir (2Sam.2:13). Bij opgravingen zijn daar nog restanten van teruggevonden.

De plaats Gibeon lag ongeveer 9 kilometer ten noorden van de stad Jeruzalem, en ten zuidoosten van Mizpa. De reis van Mizpa naar Gibeon duurde ongeveer een half uur. Ismaël was dus nog niet erg ver gekomen. Met zo'n grote groep gevangenen schoot het niet erg op.

13 Toen heel het volk dat bij Ismaël was, Jochanan, een zoon van Kareach, en al de legeraanvoerders die bij hem (waren), zag, waren zij blij.

14 Heel het volk dat Ismaël van Mizpa gevangen had genomen, keerde zich om. Zij gingen naar Jochanan, een zoon van Kareach.

Tegen een veel grotere groep gewapende mannen konden de elf bandieten niets beginnen. Daarom namen ze de vlucht.

Hoewel de ontmoeting met het legertje van Jochanan (= Jahweh is genadig) een grote tegenslag voor Ismaël was, had hij zijn doel toch voor een groot deel bereikt: de destabilisatie van het Joodse bestuur in het heilige land. Daarom vluchtte hij naar de Ammonieten. Twee bandieten sneuvelden.

15 Ismaël, een zoon van Netanja, ontkwam met 8 mannen aan Jochanan, en hij ging naar de zonen van Ammon.

Hoewel door Ismaël het Joodse bestuur was gedestabiliseerd, zou de Ammonitische koning Baälis zijn doel niet bereiken. Zelfs niet als de bange Joden in ongehoorzaamheid naar Egypte zouden vluchten. Daar zou God zelf voor zorgen.

In 605 voor Christus had Nebukadnezar als kroonprins het grondgebied van de Ammonieten en Moabieten veroverd. Toen deze volken zich nog steeds erg opstandig gedroegen, onderwierp koning Nebukadnezar II (604 – 562) hen tijdens een veldtocht tegen Egypte in 581 opnieuw (Jer.25:21).³⁰⁰ Het is erg waarschijnlijk, dat de Babylonische koning zijn gebruikelijke

³⁰⁰ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7

handelswijze volgde bij opstandige staten, en dus de bevolking grotendeels afvoerde naar andere gebieden in zijn rijk (Jer.12:14, 25:11,12, 49:1-5). Daarmee wilde hij de identiteit van de opstandige volken vernietigen.

Later zouden Ammonieten door de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) worden bevrijd (Jer.12:15, 48:47, 49:6), maar hun bestaan als volk zou ophouden (Jer.12:17). Het restant van de Ammonieten is later door de Arabische Nabateëen veroverd, en in dat volk opgegaan.

4. De rest van de Joden vlucht naar Egypte.

Hoofdstuk 41:16-43:7

16 Jochanan, een zoon van Kareach, nam met al de legeraanvoerders die bij hem waren, het hele overblijfsel van het volk mee, dat hij liet terugkeren van Ismaël, een zoon van Netanja, uit Mizpa, nadat hij Gedalja, een zoon van Ahikam, had doodgeslagen: mannen, soldaten, vrouwen, kinderen en eunuchen, die hij van Gibeon liet terugkeren.

17 Zij gingen weg, en verbleven in de verblijfplaats van Kimham, dat bij Betlehem is, om verder te gaan naar Egypte,

18 met het oog op de Chaldeeën, want voor hen waren zij bang, omdat Ismaël, een zoon van Netanja, Gedalja, een zoon van Ahikam, die de koning van Babel in het land had aange-steld, had doodgeslagen.

1 Al de legeraanvoerders, Jochanan, een zoon van Kareach, Azarja, een zoon van Hosja-ja, en al het volk van klein tot groot kwamen dichterbij.

2 Zij zeiden tegen de profeet Jeremia: “Laat toch onze smeekbede bij jou gehoor vinden, en bid voor ons tot jouw God Jahweh voor dit hele overblijfsel, want wij zijn een klein overblijfsel uit velen overgebleven, zoals jouw ogen ons zien.

3 Laat jouw God Jahweh ons vertellen, welke weg wij moeten gaan, en wat wij moeten doen.”

4 De profeet Jeremia zei tegen hen: “Ik luister. Zie, ik zal tot jullie God Jahweh bidden, zoals jullie gesproken hebben. Ik zal elk woord dat Jahweh jullie antwoorden zal, jullie vertel-len. Ik zal voor jullie geen woord achterhouden.”

5 Zij zeiden tegen Jeremia: “Jahweh zal tussen ons een oprecht en geloofwaardig getui-ge zijn, als wij niet overeenkomstig elk woord waarmee jouw God Jahweh je naar ons sturen zal, zullen doen.”

6 “Het zij goed, het zij kwaad, naar de stem van onze God Jahweh naar wie wij jou stu-ren, zullen wij luisteren, zodat het ons goed zal gaan, omdat wij naar de stem van onze God Jahweh luisteren.”

7 Na verloop van 10 dagen werd een woord van Jahweh tot Jeremia gericht.

8 Hij riep Jochanan, een zoon van Kareach, al de legeraanvoerders die bij hem waren, en het hele volk van klein tot groot.

9 Hij zei tegen hen: “Dit heeft Jahweh, de God van Israël, gezegd, naar wie jullie mij gezonden hebben om jullie smeekbede voor Hem uit te storten:”

10 “Als jullie rustig in dit land blijven, dan zal Ik jullie bouwen, en niet afbreken. Jullie planten, en niet uitrukken, want Ik heb berouw over het kwaad dat Ik jullie heb aangedaan.”

11 “Weest niet bang voor de koning van Babel, voor wie jullie bang zijn. Weest niet bang voor hem”, is een woord van Jahweh: “want Ik ben met jullie om jullie te verlossen, en jullie uit zijn macht te redden.”

12 “Ik zal jullie genade geven. Hij zal voor jullie genadig zijn, en hij zal jullie naar je grond laten terugkeren.”

13 “Als jullie zeggen: “Wij zullen niet in dit land blijven door niet te luisteren naar de stem van jullie God Jahweh, door te zeggen:

14 “Nee, want wij willen naar het land Egypte gaan, waar wij geen oorlog zullen zien, niet het geluid van een hoorn zullen horen, en niet naar brood zullen hongeren. Daar willen wij wonen.”

15 Welnu, hoort daarom een woord van Jahweh, overblijfsel van Juda. Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Als jullie inderdaad jullie gezicht richten om naar Egypte te gaan, en weggaan om daar te verblijven,

16 dan zal het zwaard waarvoor jullie bang zijn, jullie daar in het land Egypte achterhalen. De honger waarvoor jullie angstig zijn, zal jullie daar in Egypte achtervolgen. Daar zullen jullie sterven.”

17 “Al de mannen die hun gezicht richten om naar Egypte te gaan om daar te verblijven, zullen sterven door het zwaard, door de honger en door de pest. Geen enkele van hen zal ontkomen en ontsnappen aan het onheil dat Ik over hen breng.”

18 “Ja, dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Zoals mijn boosheid en woede over de inwoners van Jeruzalem is uitgestort, zó zal mijn woede over jullie worden uitgestort, als jullie naar Egypte gaan. Jullie zullen tot een verwensing, tot een verbijstering, tot een vervloeking en tot een bespotting zijn. Deze plaats zullen jullie niet meer zien.”

19 “Jahweh heeft tegen jullie gesproken, overblijfsel van Juda: “Gaaf niet naar Egypte! Weet zeker, dat ik jullie vandaag gewaarschuwd heb.”

20 “Ja, jullie hebben jezelf misleid, dat jullie mij naar jullie God Jahweh hebben gezonden door te zeggen: “Bid voor ons tot onze God Jahweh, en vertel aan ons alles wat onze God Jahweh zal zeggen, en wij zullen het doen.”

21 “Ik heb het jullie vandaag verteld, en jullie willen niet luisteren naar de stem van jullie God Jahweh, en naar alles waarmee Hij mij naar jullie gezonden heeft.”

22 “Welnu, weet wel, dat jullie door het zwaard, door de honger en door de pest zullen sterven in de plaats waarheen jullie willen gaan om daar te verblijven.

1 Toen Jeremia geëindigd had tegen het hele volk al de woorden van hun God Jahweh te spreken, waarmee hun God Jahweh hem naar hen gezonden had, al die woorden,

2 zeiden Azarja, een zoon van Hosjaja, en Jochanan, een zoon van Kareach, en al die trotse mannen tegen Jeremia: “Jij spreekt leugens! Onze God Jahweh heeft jou niet gezonden om te zeggen: “Gaaf niet naar Egypte om daar te verblijven.”

3 “Ja, Baruch, een zoon van Neria, zet jou tegen ons op om ons in de macht van de Chaldeeën over te geven, om ons te doden en ons naar Babel te voeren.”

4 Jochanan, een zoon van Kareach, en al de legeraanvoerders en het hele volk luisterden niet naar de stem van Jahweh om in het land van Juda te blijven.

5 Jochanan, een zoon van Kareach, en al de legeraanvoerders namen het hele overblijfsel van Juda mee; hen die van alle heidenvolken waarheen zij verstrooid waren geweest, waren teruggekeerd om in het land van Juda te verblijven:

6 de mannen, de vrouwen en de kleine kinderen, de dochters van de koning en al de mensen die Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, bij Gedalja, een zoon van Ahikam, een zoon van Safan, had achtergelaten, en de profeet Jeremia en Baruch, een zoon van Neria.

7 Zij kwamen in het land Egypte, want zij luisterden niet naar de stem van Jahweh. Zij kwamen tot aan Tachpanches.

16 Jochanan, een zoon van Kareach, nam met al de legeraanvoerders die bij hem (waren), het hele overblijfsel van het volk mee, dat hij liet terugkeren van Ismaël, een zoon van Netanja, uit Mizpa, na(dat) hij Gedalja, een zoon van Ahikam, had doodgeslagen: mannen, soldaten, vrouwen, kinderen en eunuchen, die hij van Gibeon liet terugkeren.

17 Zij gingen weg, en verbleven in de verblijfplaats van Kimham, dat bij Betlehem is, om verder te gaan naar Egypte,

18 met het oog op de Chaldeeën, want voor hen waren zij bang, omdat Ismaël, een zoon van Netanja, Gedalja, een zoon van Ahikam, die de koning van Babel in het land (of in (= op) de aarde) had aangesteld, had doodgeslagen.

Jochanan durfde vanuit Gibeon niet terug te gaan naar Mizpa in noordoostelijke richting, want de Joden waren bang voor de wraak van koning Nebukadnezar II (604 – 562). Daarom trokken ze in de richting van het zuiden. Ze passeerden de ruïnes van de stad Jeruzalem, en kwamen in Betlehem.

1 Al de legeraanvoerders, [en] Jochanan, een zoon van Kareach, [en] Azarja,³⁰¹ een zoon van Hosjaja, en al het volk van klein (of van jong) [en] tot groot kwamen dichterbij.

2 Zij zeiden tegen de profeet Jeremia: “Laat toch onze smeekbede bij jou gehoor vinden, en bid voor ons tot jouw God Jahweh voor dit hele overblijfsel, want wij zijn een klein overblijfsel uit velen overgebleven, zoals jouw ogen ons zien.

De profeet Jeremia was na zijn vrijlating naar Gedalja (586) in Mizpa gegaan (Jer.40:6). Zijn vriend Baruch was daar ook (Jer.43:3,6). Hoogstwaarschijnlijk hoorden ze bij de gevangenen van Ismaël, die later door Jochanan werden bevrijd. Zij waren in elk geval ook in Betlehem (vgl. Jer.41:17).

De Joden verwachtten, dat het antwoord van God in hoofdlijnen wel overeen zou stemmen met hun plannen om te vluchten. Ze wilden alleen weten, hoe ze het precies moesten aanpakken.

3 Laat jouw God Jahweh ons vertellen, welke weg wij moeten gaan, en wat wij moeten doen.”

4 De profeet Jeremia zei tegen hen: “Ik luister. Zie, ik zal tot jullie God Jahweh bidden, zoals jullie gesproken hebben. Ik zal elk woord dat Jahweh jullie antwoorden zal, jullie vertellen. Ik zal voor jullie geen woord (of geen zaak) achterhouden.”

5 Zij zeiden tegen Jeremia: “Jahweh zal tussen ons een oprecht en geloofwaardig getuige zijn, als wij niet overeenkomstig elk woord waarmee jouw God Jahweh je naar ons sturen zal, zullen doen.”

6 “Het zij goed, het zij kwaad, naar [door] de stem (of het geluid) van onze God Jahweh naar wie wij jou sturen, zullen wij luisteren, zodat het ons goed zal gaan, omdat wij naar [door] de stem (of het geluid) van onze God Jahweh luisteren.”

7 Na verloop van 10 dagen werd (of was) een woord (of een zaak) van Jahweh tot Jeremia (gericht).

³⁰¹ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier de naam *Jezanja*. Dit kan niet juist zijn, want *Jezanja* werd eerder al aangeduid als *de Maächatiet* (Jer.40:8), terwijl *Azarja* een zoon van *Hosjaja* wordt genoemd (Jer.43:2). Ook in de Septuagint staat op deze plaats de naam *Azarja*. (Vers 1 is in de Dode Zeerollen verloren gegaan.) Zie Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 171.

8 Hij riep Jochanan, een zoon van Kareach, al de legeraanvoerders die bij hem waren, en het hele volk van klein tot groot.

9 Hij zei tegen hen: “Dit heeft Jahweh, (de) God van Israël, gezegd, naar wie jullie mij gezonden hebben om jullie smeekbede voor Hem uit te storten:”

10 “Als jullie rustig in dit land (of in (= op) deze aarde) blijven, (dan) zal Ik jullie bouwen, en niet afbreken. Jullie planten, en niet uitrukken, want Ik heb berouw over het kwaad dat Ik jullie heb aangedaan.”

11 “Weest niet bang voor de koning van Babel, voor wie jullie bang zijn. Weest niet bang voor hem”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “want Ik ben met jullie om jullie te verlossen, en jullie uit zijn hand (= zijn macht) te redden.”

12 “Ik zal jullie genade geven. Hij zal voor jullie genadig zijn, en hij zal jullie naar je grond laten terugkeren.”

13 “Als jullie zeggen: “Wij zullen niet in dit land (of in (= op) deze aarde) blijven door niet te luisteren naar [door] de stem (of het geluid) van jullie God Jahweh, door te zeggen:

14 “Nee, want wij willen naar het land Egypte gaan, waar wij geen oorlog zullen zien, [en] niet het geluid (of de stem) van een hoorn zullen horen, en niet naar brood zullen hongeren. [En] daar willen wij wonen.”

In die tijd stond vaak een wachter op een toren van een stad of een paleis om te waarschuwen voor een aanval van de vijand (vgl. 2Kon.9:17-20). Als er gevaar dreigde, moest er op de hoorn worden geblazen. Het blazen op de hoorn betekende dus, dat er strijd of oorlog zou komen (vgl. Jer.4:5,19-21, 6:1,17).

15 En nu (= Welnu), hoort daarom een woord (of een zaak) van Jahweh, overblijfsel van Juda. Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Als jullie inderdaad jullie gezicht richten om naar Egypte te gaan, en weggaan om daar te verblijven,

16 (dan) zal het zwaard waarvoor jullie bang zijn, jullie daar in het land Egypte achterhalen. De honger waarvoor jullie angstig zijn, zal jullie daar in Egypte achtervolgen. Daar zullen jullie sterven.”

17 “Al de mannen die hun gezicht richten om naar Egypte te gaan om daar te verblijven, zullen sterven door het zwaard, door de honger en door de pest. Geen enkele van hen zal ontkomen en ontsnappen aan het onheil dat Ik over hen breng.”

18 “Ja, dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Zoals mijn boosheid en woede over de inwoners van Jeruzalem is uitgestort, zó zal mijn woede over jullie worden uitgestort, als jullie naar Egypte gaan. Jullie zullen tot een verwensing, tot een verbijstering, tot een vervloeking en tot een bespotting zijn. Deze plaats zullen jullie niet meer zien.”

19 “Jahweh heeft tegen jullie gesproken, overblijfsel van Juda: “Gaat niet naar Egypte! Weet zeker, dat ik jullie vandaag gewaarschuwd heb.”

De Here is niet gebonden aan een verkeerde vraag, of een vraag vanuit een beperkte menselijke gedachtegang. Zijn antwoorden op menselijke vragen reiken veel verder. De Joden dachten, dat God hun plannen verder concreet zou invullen. Daarmee hadden ze zichzelf misleid, want de Here gooide hun plannen totaal ondersteboven, en kwam met hele andere antwoorden: veel betere en mooiere antwoorden.

20 “Ja, jullie hebben jezelf misleid, dat jullie mij naar jullie God Jahweh hebben gezonden door te zeggen: “Bid voor ons tot onze God Jahweh, en vertel aan ons alles wat onze God Jahweh zal zeggen, en wij zullen (het) doen.”

21 “Ik heb (het) jullie vandaag verteld, en jullie willen niet luisteren naar [door] de stem (of het geluid) van jullie God Jahweh, en naar alles waarmee Hij mij naar jullie gezonden heeft.”

22 “En nu (= Welnu), weet wel, dat jullie door het zwaard, door de honger en door de pest zullen sterven in de plaats waarheen jullie willen gaan om daar te verblijven.

1 Toen Jeremia geëindigd had tegen het hele volk al de woorden van hun God Jahweh te spreken, waarmee hun God Jahweh hem naar hen gezonden had, al die woorden,

2 zeiden Azarja, een zoon van Hosjaja, en Jochanan, een zoon van Kareach, en al die trotse mannen tegen Jeremia: “Jij spreekt leugens! Onze God Jahweh heeft jou niet gezonden om te zeggen: “Gaat niet naar Egypte om daar te verblijven.”

Grove taal en ongehoorzaamheid zijn de ondankbare reacties op de goede plannen van de genadige God.

3 “Ja, Baruch, een zoon van Neria, zet jou tegen ons op om ons in de hand (= de macht) van de Chaldeeën over te geven, om ons te doden en ons naar Babel te voeren.”

Zonder meer twijfelen aan de woorden van de profeet Jeremia kwam blijkbaar niet geloofwaardig over. Veel profetieën van hem waren inmiddels uitgekomen. Daarom gaven ze Baruch de schuld.

4 Jochanan, een zoon van Kareach, en al de legeraanvoerders en het hele volk luisterden niet naar [door] de stem (of het geluid) van Jahweh om in het land van Juda te blijven.

5 Jochanan, een zoon van Kareach, en al de legeraanvoerders namen het hele overblijfsel van Juda mee; hen die van alle (heiden)volken waarheen zij verstrooid waren geweest, waren teruggekeerd om in het land van Juda te verblijven:

6 de mannen, de vrouwen en de kleine kinderen, de dochters van de koning en al de mensen die Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, bij Gedalja, een zoon van Ahikam, een zoon van Safan, had achtergelaten, en de profeet Jeremia en Baruch, een zoon van Neria.

Jeremia en Baruch werden natuurlijk tegen hun wil in meegenomen. De Joden wilden blijkbaar toch de profeet in hun midden hebben.

7 Zij kwamen in het land Egypte, want zij luisterden niet naar [door] de stem (of het geluid) van Jahweh. Zij kwamen tot aan Tachpanches.

Tachpanches is dezelfde stad als Dafne. Het lag in het oosten van de Nijldelta aan de grens van Egypte. Daar stond een klein paleis van de farao (v.9).

5. Profetie over de verovering van Egypte door Nebukadnezar.

Hoofdstuk 43:8-13

8 Een woord van Jahweh werd tot Jeremia in Tachpanches gericht om te zeggen:

9 “Neem grote stenen in je hand, en verberg die in het leem in de bestrating die in de ingang van het huis van Farao in Tachpanches is, voor de ogen van Judese mannen.”

10 “Zeg tegen hen: “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Zie, Ik zal mijn knecht Nebukadnezar, de koning van Babel, sturen. Ik zal zijn troon boven op deze stenen zetten, die Ik verborgen heb, en hij zal zijn staatsietapijt daarboven uitspreiden.”

11 “Hij zal zeker komen, en hij zal het land Egypte slaan. Wie bestemd is voor de dood, voor de dood, en wie bestemd is voor de gevangenschap, voor de gevangenschap, en wie bestemd is voor het zwaard, voor het zwaard.”

12 “Hij zal vuur aansteken in de huizen van de goden van Egypte. Hij zal hen verbranden. Hij zal hen gevangennemen. Hij zal zich met het land Egypte omhullen, zoals een herder zich met zijn mantel omhult. Hij zal in voorspoed daaruit wegtrekken.”

13 “Hij zal de gewijde stenen van het huis van de zon, die in het land Egypte zijn, afbreken, en de huizen van de goden van Egypte zal hij met vuur verbranden.”

8 Een woord (of Een zaak) van Jahweh werd (of was) tot Jeremia in Tachpanches (gericht) om te zeggen:

9 “Neem grote stenen in je hand, en verberg die in het leem in de bestrating die in de ingang van het huis van Farao in Tachpanches (is), voor de ogen van Judese mannen.”

Blijkbaar waren er open plekken in de bestrating van de ingang, waarin de profeet Jeremia de grote stenen kon verbergen.

Aan de grens van Egypte stond natuurlijk geen prachtig paleis van de farao. Het was meer een tijdelijk verblijf voor de Egyptische koning om de oostgrens van zijn rijk te inspecteren.

10 “Zeg tegen hen: “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Zie, Ik zal mijn knecht Nebukadnezar, de koning van Babel, sturen. Ik zal zijn troon boven op deze stenen zetten, die Ik verborgen heb, en hij zal zijn staatsietapijt daarboven uitspreiden.”

Nebukadnezar II (604 – 562) wordt hier aangeduid als de knecht van God, omdat de Here hem gebruikte om de Joden en andere volken te straffen (vgl. Jer.25:9, 27:6).³⁰²

De grote stenen zouden in symbolische zin een stevige basis zijn voor de toekomstige troon van Nebukadnezar II in Egypte.

Als de Babylonische koning tijdelijk in het oosten van Egypte zijn hoofdkwartier zou opslaan, zou hij natuurlijk met zijn legers het land verder intrekken.

11 “Hij zal zeker komen, en hij zal het land Egypte slaan. Wie (bestemd) is voor de dood, voor de dood, en wie (bestemd) is voor de gevangenschap, voor de gevangenschap, en wie (bestemd) is voor het zwaard, voor het zwaard.”

³⁰² Trouwens, hoewel de machtige koning Nebukadnezar II (604 – 562) de Here niet als de enige God diende, toonde hij vaak veel meer respect voor de almachtige God Jahweh dan het overgrote deel van de Joden (Dan.2:47,48, 3:26,28,29, 4:1-3,34^b,35,37).

12 “Hij ³⁰³ zal vuur aansteken in de huizen van de goden van Egypte. Hij zal hen verbranden. Hij zal hen gevangennemen. Hij zal zich met het land Egypte (om)hullen (of bedekken), zoals [de] een herder zich met zijn kleding(stuk) (= zijn mantel) (om)hult (of bedekt). Hij zal in voorspoed (in tevredenheid/vrede) (van)uit daar (= daaruit) wegtrekken (of vertrekken).”

13 “Hij zal de gewijde stenen van het huis van de zon, die in het land Egypte (zijn), afbreken, en de huizen van de goden van Egypte zal hij met vuur verbranden.”

Met het *huis van de zon* wordt de zonnetempel bedoeld. Die tempel stond in On of Heliopolis (vgl. Gen.41:45). De naam van die stad betekent *stad van de zon* (Helios = de Griekse god van de zon, en polis = stad). Het was het centrum van de verering van de afgod Ra, de god van de zon. Vandaag ligt de plaats in één van de buitenwijken van Caïro, de huidige hoofdstad van Egypte.

Deze profetie van Jeremia is al in 581 voor Christus voor een groot deel in vervulling gegaan. In plaats van farao Hofra of Apriës (588 – 568) zat Nebukadnezar II (604 – 562) in Tachpanches op de troon (vgl. Jer.44:30). Veel Joden werden gedood. Andere Joden nam hij gevangen, en liet hij naar Babel deporteren. Volgens de Joodse geschiedschrijver Flavius Jozefus (37 – ±100) is dat niet alleen in Tachpanches, maar in heel Egypte gebeurd.³⁰⁴

In 569 voor Christus brak er in Egypte een burgeroorlog uit. Farao Hofra werd door het volk vermoord.³⁰⁵ Na die burgeroorlog viel in 568 de koning van Babylonië Egypte opnieuw aan.³⁰⁶ Farao Amasis (568 – 526) werd verslagen. Het land werd veroverd en leeggeroofd. De heidense tempels en afgoden liet Nebukadnezar II stukslaan. Hij is met een geweldige buit uit Egypte weer naar het noorden vertrokken (Ezech.29:17-20).³⁰⁷ Evenals andere steden in Egypte is Tachpanches verwoest. Er zijn slechts ruïnes van over.

³⁰³ In overeenstemming met de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en de Syrische vertaling is om logische redenen het (persoonlijk voornaam)woord *Ik* hier vervangen door *Hij*.

Dit gedeelte is in de Dode Zeerollen helaas verloren gegaan.

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profetie Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 182.

³⁰⁴ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

³⁰⁵ Herodotus, Historiën, deel 2, 169.

³⁰⁶ In een Babylonische inscriptie staat, dat Nebukadnezar II (604 – 562) in zijn 37^e regeringsjaar (= 568 v.Chr.) Egypte opnieuw binnenviel. (Elgood, P.G., Later Dynasties of Egypt, Oxford, 1951, pag. 106.)

³⁰⁷ Zie Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2020.

6. Profetieën tegen de hernieuwde verering van de hemelkoningin.

Hoofdstuk 44

1 Het woord dat tot Jeremia was gericht voor al de Judeeërs die in het land Egypte woonden, die woonden in Migdol, in Tachpanches, in Nof en in het land van Patros, om te zeggen:

2 “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Jullie hebben zelf al het onheil gezien, die Ik over Jeruzalem en al de steden van Juda gebracht heb. Zie, zij zijn vandaag een puinhoop, en niemand woont erin.”

3 “Als gevolg van hun slechtheid, dat zij hebben gedaan om Mij te tergen door reukoffers aan te steken om andere goden te dienen, die zij niet gekend hebben: zij, jullie, en je voorvaders.”

4 “Ik zond al mijn knechten, de profeten, al vroeg naar jullie om te zeggen: “Doet dit gruwelijke dat Ik haat, toch niet!”

5 “Zij hebben niet geluisterd. Zij hebben niet willen horen door zich van hun slechtheid te bekeren door voor andere goden geen reukoffers aan te steken.”

6 “Mijn woede en mijn boosheid zijn uitgestort. Zij hebben gebrand in de steden van Juda en in de straten van Jeruzalem. Zij zijn een puinhoop, een woestenij geworden, zoals op deze dag.”

7 Welnu, dit heeft Jahweh, de God van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Waarom doen jullie een groot kwaad tegen je leven door bij jullie man en vrouw, kind en zuigeling uit het midden van Juda uit te roeien, om bij jullie geen overblijfsel over te laten,

8 door Mij te tergen met de werken van jullie handen door voor andere goden reukoffers aan te steken in het land Egypte waar jullie zijn gekomen om daar te verblijven, zodat jullie kunnen worden uitgeroeid, en zodat jullie tot een vervloeking en tot een bespottling onder al de heidenvolken van de aarde worden?”

9 “Zijn jullie vergeten de slechtheden van je voorvaders, de slechtheden van de koningen van Juda, de slechtheden van hun vrouwen, de slechtheden van jezelf en de slechtheden van jullie vrouwen, die zij hebben gedaan in het land van Juda en in de straten van Jeruzalem?”

10 “Zij hebben zich tot op deze dag niet verootmoedigd. Zij hebben geen ontzag getoond, en zij hebben niet gewandeld naar mijn wet en naar mijn inzettingen, die Ik aan jullie en aan je voorvaders gegeven heb.”

11 Daarom heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, dit gezegd: “Zie, Ik richt Mij tegen jullie ten kwade om heel Juda uit te roeien.”

12 “Ik zal het overblijfsel van Juda wegnemen, dat zich erop gezet heeft om naar het land Egypte te gaan om daar te verblijven. Zij zullen allemaal te gronde gaan in het land Egypte. Zij zullen vallen door het zwaard. Door de honger zullen zij te gronde gaan. Van jong tot oud zullen zij door het zwaard en door de honger sterven. Zij zullen tot een verwensing, tot een ontzetting, tot een vervloeking en tot een bespottling worden.”

13 “Ja, Ik zal vergelding doen over hen die in het land Egypte wonen, zoals Ik vergelding gedaan heb over Jeruzalem, door het zwaard, door de honger en door de pest.”

14 “Van het overblijfsel van Juda, dat gegaan is om daar te verblijven in het land Egypte, zal niemand ontkomen en ontsnappen, om terug te keren naar het land van Juda, waarop zij

hun hart hebben gezet om terug te keren om daar te wonen, want zij zullen er niet terugkeren, behalve enkele ontsnaptten.”

15 Al de mannen, die wisten, dat hun vrouwen voor andere goden reukoffers aanstaken, en al de vrouwen die daar stonden, een grote menigte, en al het volk dat in het land Egypte, in Patros, woonde, antwoordden Jeremia, en zeiden:

16 “Wat het woord betreft, dat jij tegen ons in de naam van Jahweh gesproken hebt, wij zullen niet naar jou luisteren.”

17 “Nee, wij zullen zeker doen alles wat wij uitgesproken hebben door reukoffers aan te steken voor de koningin van de hemel, en haar drankoffers te brengen, zoals wij gedaan hebben: wij en onze voorvaders, onze koningen en onze vorsten, in de steden van Juda en in de straten van Jeruzalem. Wij waren verzadigd met brood, we hadden het goed, en we zagen geen onheil.”

18 “Sinds wij zijn opgehouden om voor de koningin van de hemel reukoffers aan te steken, en haar drankoffers te brengen, hebben wij aan alles gebrek gehad. Wij zijn door het zwaard en de honger omgekomen.”

19 “Ja, wij steken reukoffers voor de koningin van de hemel aan, en brengen haar drankoffers. Maken wij buiten onze mannen om voor haar offerkoeken om haar te dienen, en haar drankoffers te brengen?”

20 Jeremia zei tegen het hele volk, tegen de mannen, tegen de vrouwen en tegen het hele volk dat hem antwoord gegeven had door te zeggen:

21 “Heeft Jahweh niet gedacht aan het wierookoffer, dat jullie aanstaken in de steden van Juda en in de straten van Jeruzalem: jullie, je voorvaders, je koningen, je vorsten en het volk van het land, en is het niet in zijn hart opgekomen?”

22 “Jahweh kon het niet langer verdragen om jullie slechte daden, om de gruwelen die jullie deden. Jullie land is geworden tot een puinhoop, tot een woestijn en tot een vervloeking, zonder inwoners, zoals op deze dag.”

23 “Omdat jullie reukoffers aangestoken hebben, en dat jullie gezondigd hebben tegen Jahweh, niet geluisterd hebben naar de stem van Jahweh, en jullie niet gewandeld hebben naar zijn wet, naar zijn inzettingen en naar zijn getuigenissen. Daarom is jullie dit onheil overkomen, zoals op deze dag.”

24 Jeremia zei tegen het hele volk en tegen al de vrouwen: “Luistert naar een woord van Jahweh, iedereen van Juda die in het land Egypte is:”

25 “Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Jullie en je vrouwen, jullie hebben met je mond gesproken, en met je handen uitgevoerd, door te zeggen: “Zeker zullen wij onze beloften volbrengen, die wij hebben beloofd om voor de koningin van de hemel reukoffers aan te steken en haar drankoffers te brengen. Jullie zullen zeker je beloften uitvoeren, en jullie zullen zeker je beloften volbrengen!”

26 “Luistert daarom naar een woord van Jahweh, heel Juda, dat in het land Egypte woont: “Zie, Ik zweer bij mijn grote naam”, heeft Jahweh gezegd: “Als mijn naam weer zal worden aangeroepen door de mond van welke Judeeër dan ook in het hele land Egypte, die zegt: “Zo waar Jahweh leeft!”

27 “Zie, Ik zal over hen waken ten kwade en niet ten goede. Alle Judeeërs die in het land Egypte zijn, zullen te gronde gaan door het zwaard en door de honger, totdat zij vernietigd zijn.”

28 “De weinigen in getal, die aan het zwaard ontsnappen, zullen uit het land Egypte naar het land van Juda terugkeren. Ieder van het overblijfsel van Juda, die naar het land Egypte is gekomen om daar te verblijven, zal weten, van wie een woord standhoudt, het mijne of het hunne.”

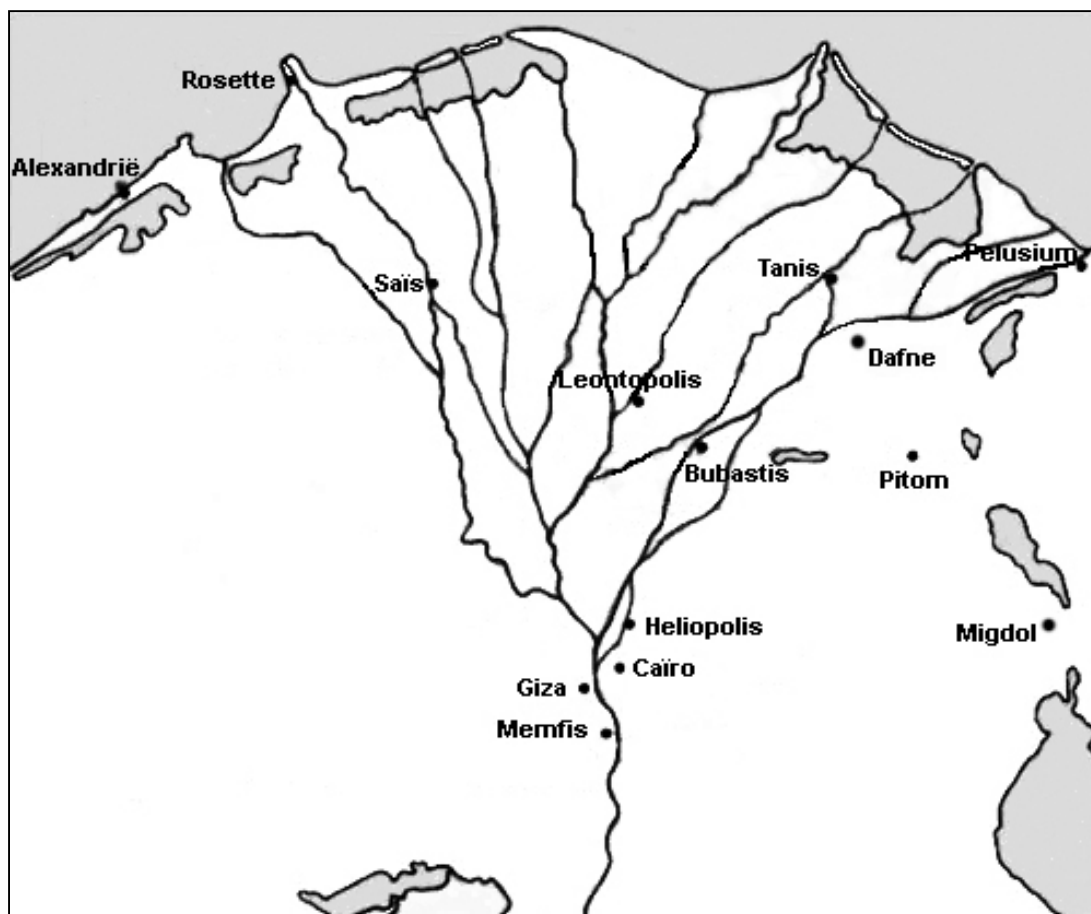
29 “Dit zal voor jullie het teken zijn”, is een woord van Jahweh: “dat Ik aan jullie vergelding doe in deze plaats, zodat jullie weten, dat mijn woorden over jullie zeker zullen standhouden ten kwade:”

30 “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik zal farao Hofra, de koning van Egypte, in de macht van zijn vijanden geven, in de hand van wie hem naar het leven staan, zoals Ik Zedekia, de koning van Juda, gegeven heb in de hand van Nebukadnezar, de koning van Babel, die zijn vijand was, en die hem naar het leven stond.”

1 Het woord (of De zaak) dat (of die) tot Jeremia was (gericht) (geweest/geworden) voor al de Judeeërs die in het land Egypte woonden, die woonden in Migdol, in Tachpanches, in Nof en in het land van Patros, om te zeggen:

Het lijkt erop, dat iemand anders dit vers als inleiding boven dit gedeelte heeft gezet. Hoogstwaarschijnlijk is dat Jeremia's vriend en helper Baruch (Jer.32:12-16, 36, 43:3,6, 45).

Deze profetieën zijn na de verwoesting van de stad Jeruzalem in 586 (v.2) en voor de 1^e inval van Nebukadnezar II (604 – 562) in Egypte in 581 voor Christus ontstaan.³⁰⁸

³⁰⁸ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

Nof is dezelfde stad als Memfis. Het lag iets ten zuiden van Caïro aan de Nijl. Het was een belangrijke stad in Egypte met veel tempels. Vooral de afgod Ptah en de Apisstier werden er vereerd.³⁰⁹

Tachpanches is dezelfde stad als Dafne. Het lag in het oosten van de Nijldelta van Egypte. Beide steden hebben als hoofdstad gefunctioneerd.

Migdol (= Toren) was een vestingstad aan de noordoostelijke grens van Egypte (Ex.14:2, Num.33:7, Jer.46:14, Ezech.29:10, 30:6).

Patros lag in het zuiden. Dat is Boven-Egypte, het gebied rond de stad Thebe. Dit was de oorspronkelijke machtsbasis van de Egyptenaren.

Na de verwoesting van Jeruzalem en de moord op de landvoogd Gedalja (586) waren veel Joden naar deze steden en gebieden gevlucht om er te gaan wonen (Jer.43:7-9).

2 “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Jullie hebben zelf al het onheil gezien, die Ik over Jeruzalem en al de steden van Juda gebracht heb. Zie, zij zijn vandaag een puinhoop, en niemand woont erin.”

3 “Als gevolg van hun slechtheid, dat zij hebben gedaan om Mij te tergen door reukoffers aan te steken om andere goden te dienen, die zij niet gekend hebben: zij, jullie, en je (voor)vaders.”

4 “Ik zond al mijn knechten, de profeten, al vroeg naar jullie om te zeggen: “Doet dit gruwelijke dat Ik haat, toch niet!”

5 “Zij hebben niet geluisterd. Zij hebben niet hun oor gericht (= Zij hebben niet willen horen) door zich van hun slechtheid te bekeren door voor andere goden geen reukoffers aan te steken.”

6 “Mijn woede en mijn boosheid zijn uitgestort. Zij hebben gebrand in de steden van Juda en in de straten van Jeruzalem. Zij zijn [tot] een puinhoop, [tot] een woestijn geworden, zoals op deze dag.”

7 En nu (= Welnu), dit heeft Jahweh, (de) God van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Waarom doen jullie een groot kwaad tegen je leven door bij jullie man en vrouw, kind en zuigeling uit het midden van Juda uit te roeien, om bij jullie geen overblijfsel over te laten,

8 door Mij te tergen met de werken van jullie handen door voor andere goden reukoffers aan te steken in het land Egypte waar jullie zijn gekomen om daar te verblijven, zodat jullie kunnen worden uitgeroeid, en zodat jullie tot een vervloeking en tot een bespottung onder al de (heiden)volken van de aarde (of het land) worden?”

9 “Zijn jullie vergeten de slechtheden van je (voor)vaders, de slechtheden van de koningen van Juda, de slechtheden van hun vrouwen, de slechtheden van jezelf en de slechtheden van jullie vrouwen, die zij hebben gedaan in het land van Juda en in de straten van Jeruzalem?”

10 “Zij hebben zich tot op deze dag niet verootmoedigd. Zij hebben geen ontzag getoond, en zij hebben niet gewandeld naar mijn wet en naar mijn inzettingen, die Ik aan jullie en aan je (voor)vaders gegeven heb.”

³⁰⁹ Apis is een Egyptische afgod. Die werd voorgesteld als een stier met een zonnescijf tussen de horens. In de vroege geschiedenis was de stier een vruchtbaarheidssymbool. De farao's uit het Oude Egyptische Rijk werden vaak met de stier vereenzelvigd, en als zodanig afgebeeld. De Apisstier van Memfis werd als aardse belichaming van de afgod Ptah beschouwd.

11 Daarom heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, dit gezegd: “Zie, Ik richt Mij tegen jullie ten kwade om heel Juda uit te roeien.”

12 “Ik zal het overblijfsel van Juda wegnemen, dat zich erop gezet heeft om naar het land Egypte te gaan om daar te verblijven. Zij zullen allemaal te gronde gaan in het land Egypte. Zij zullen vallen door het zwaard. Door de honger zullen zij te gronde gaan. Van klein (= jong) tot groot (= oud) zullen zij door het zwaard en door de honger sterven. Zij zullen tot een verwensing, tot een ontzetting, tot een vervloeking en tot een bespottung worden.”

13 “Ja, Ik zal vergelding doen over hen die in het land Egypte wonen, zoals Ik vergelding gedaan heb over Jeruzalem, door het zwaard, door de honger en door de pest.”

14 “Van het overblijfsel van Juda, dat gegaan is om daar te verblijven in het land Egypte, zal niemand ontkomen en ontsnappen, om terug te keren naar het land van Juda, waarop zij hun hart hebben gezet om terug te keren om daar te wonen, want zij zullen er niet terugkeren, behalve enkele ontsnappen.”

Slechts een klein groepje Joden zou de gelegenheid krijgen om naar het heilige land te ontsnappen (vgl. v.28).

15 Al de mannen, die wisten, dat hun vrouwen voor andere goden reukoffers aanstaken, en al de vrouwen die daar stonden, een grote menigte, en al het volk dat in het land Egypte, in Patros, woonde, antwoordden Jeremia, en zeiden:

16 “(Wat) het woord (of de zaak) (betreft), dat (of die) jij tegen ons in de naam van Jahweh gesproken hebt, wij zullen niet naar jou luisteren.”

17 “Nee, wij zullen zeker doen alles wat wij uitgesproken hebben door reukoffers aan te steken voor de koningin van de hemel[en], en haar drankoffers te brengen, zoals wij gedaan hebben: wij en onze (voor)vaders, onze koningen en onze vorsten, in de steden van Juda en in de straten van Jeruzalem. Wij waren verzadigd met brood, we hadden het goed, en we zagen geen onheil.”

De koningin van de hemel of hemelkoningin was een titel die voor verschillende godinnen werd gebruikt. Het waren belangrijke godinnen die veel macht zouden hebben, en een grote invloed zouden uitoefenen op het bestuur van het land. Waarschijnlijk was de hemelkoningin zoals die door de Joden werd vereerd, een samensmelting van zogenaamd machtige godinnen zoals Istar, Asjera (= Boomstam), Astarte (= Groei) en Anat. Eigenlijk een nieuwe godin als tegenhanger van de zonnegoden Baäl (= Heer/Echtgenoot) en Moloch (= Koning).

Voordat de vrome koning Josia (640 – 609) in 623 of 622 voor Christus aan alle publieke afgoderij een einde had gemaakt, dienden de Joden ook de hemelkoningin. Tegen deze afgoderij had Jeremia toen al gewaarschuwd (Jer.7:16-20).

18 “Sinds wij zijn opgehouden om voor de koningin van de hemel[en] reukoffers aan te steken, en haar drankoffers te brengen, hebben wij aan alles gebrek gehad. Wij zijn door het zwaard en de honger omgekomen.”

Die bewering van de Joden in Egypte klopt niet. Toen de publieke eredienst van de hemelkoningin in 623 of 622 voor Christus werd afgeschaft, ging het eerst nog voorspoedig. Pas na de dood van koning Josia (640 – 609) ging het snel bergafwaarts.

Uitdagend en brutaal zeiden Joodse vrouwen tegen Jeremia:

19 “Ja, wij steken reukoffers voor de koningin van de hemel[en] aan, en brengen haar drankoffers. Maken wij buiten onze mannen om voor haar offerkoeken om haar te dienen, en haar drankoffers te brengen?”

20 Jeremia zei tegen het hele volk, tegen de mannen, tegen de vrouwen en tegen het hele volk dat hem antwoord gegeven had door te zeggen:

21 “Heeft Jahweh niet gedacht aan het wierookoffer, dat jullie aanstaken in de steden van Juda en in de straten van Jeruzalem: jullie, je (voor)vaders, je koningen, je vorsten en het volk van het land (of van de aarde), en is het (niet) in zijn hart opgekomen?”

Juist de afgoderij van de voorvaders en geheime verering van de afgoden in de huizen van veel slechte Joden, nadat de openbare uitoefening daarvan door koning Josia (640 – 609) in 623 of 622 was afgeschaft, brachten het onheil over het volk.

22 “Jahweh kon het niet langer verdragen om jullie slechte daden, om de gruwelen die jullie deden. Jullie land (of Jullie aarde) is geworden tot een puinhoop, tot een woestenij en tot een vervloeking, zonder inwoners, zoals op deze dag.”

23 “Omdat jullie reukoffers aangestoken hebben, en dat jullie gezondigd hebben tegen Jahweh, niet geluisterd hebben naar [door] de stem (of het geluid) van Jahweh, en jullie niet gewandeld hebben naar zijn wet, naar zijn inzettingen en naar zijn getuigenissen. Daarom is jullie dit onheil overkomen, zoals op deze dag.”

24 Jeremia zei tegen het hele volk en tegen al de vrouwen: “Luistert naar een woord (of een zaak) van Jahweh, iedereen van Juda die in het land Egypte is:”

25 “Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Jullie en je vrouwen, jullie hebben met je mond gesproken, en met je handen uitgevoerd, door te zeggen: “Zeker zullen wij onze beloften volbrengen, die wij hebben beloofd om voor de koningin van de hemel[en] reukoffers aan te steken en haar drankoffers te brengen. Jullie zullen zeker je beloften uitvoeren, en jullie zullen zeker je beloften volbrengen!”

26 “Luistert daarom naar een woord (of een zaak) van Jahweh, heel Juda, dat in het land Egypte woont: “Zie, Ik zweer bij mijn grote naam”, heeft Jahweh gezegd: “Als mijn naam weer zal worden aangeroepen door de mond van welke Judeeër dan ook in het hele land Egypte, die zegt: “(Zo) waar Jahweh leeft!”

Naast de afgoden dienden veel Joden ook de Here. Ze gebruikten zelfs zijn naam bij het afleggen van een eed.

27 “Zie, Ik zal over hen waken ten kwade en niet ten goede. Alle Judeeërs die in het land Egypte zijn, zullen te gronde gaan door het zwaard en door de honger, totdat zij vernietigd zijn.”

28 “De weinigen in getal, die aan het zwaard ontsnappen, zullen uit het land Egypte naar het land van Juda terugkeren. Ieder van het overblijfsel van Juda, die naar het land Egypte is gekomen om daar te verblijven, zal weten, van wie een woord (of een zaak) standhoudt, het mijne of het hunne.”

Volgens de Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) veroverde koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 581 voor Christus een groot deel van Egypte. De Babylonische koning nam veel Joden gevangen, en liet ze naar Babel deporteren.³¹⁰

29 “Dit zal voor jullie het teken zijn”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “dat Ik aan jullie vergelding doe in deze plaats, zodat jullie weten, dat mijn woorden over jullie zeker zullen standhouden ten kwade:”

De profetieën over de berechting van de ongehoorzame Joden in Egypte gingen niet in één keer in vervulling. Na de 1e inval van Nebukadnezar II in Egypte konden de Joden zich nog

³¹⁰ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

bekeren. God gaf aan hen een teken, zodat ze konden weten, dat de woorden van de profeet Jeremia nog niet volledig in vervulling waren gegaan.

30 “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik zal farao Hofra, de koning van Egypte, in de hand (= de macht) van zijn vijanden geven, in de hand van wie hem naar het leven staan, zoals Ik Zedekia, de koning van Juda, gegeven heb in de hand van Nebukadnezar, de koning van Babel, die zijn vijand was, en die hem naar het leven stond.”

Farao Hofra (588 – 568) was erg grillig, egoïstisch, agressief, wreed en barbaars.³¹¹ Mede daarom werd hij door veel mensen gehaat. Nadat de farao in 569 voor Christus in een veldtocht een forse nederlaag leed, brak er in Egypte een burgeroorlog uit. Farao Hofra werd door zijn eigen generaal Amasis verslagen. Zijn leger van Griekse huursoldaten werd verstrooid. Amasis (568 – 526) volgde Hofra op.

De nieuwe farao gaf Hofra (588 – 568) over in de macht van wie hem naar het leven stonden. Na de burgeroorlog werd Hofra door het volk gewurgd.³¹² Dit was het teken dat Jeremia's profetieën over de ongehoorzame Joden in Egypte volledig in vervulling zouden gaan.

Die volledige vervulling liet niet lang op zich wachten. In 568 viel de koning van Babylonië Egypte opnieuw aan.³¹³ Farao Amasis (568 – 526) werd verslagen, en Nebukadnezar II is met een geweldige buit uit Egypte weer naar het noorden vertrokken (Ezech.29:17-20).³¹⁴ Hoewel het in de huidige geschiedenisbronnen nergens is vermeld, mogen we op grond van de betrouwbaarheid van Gods woord aannemen, dat kort na die 2^e inval vrijwel alle Joden uit Egypte waren verdwenen.

³¹¹ Herodotus, Historiën, deel 2, 162.

³¹² Herodotus, Historiën, deel 2, 169.

³¹³ In een Babylonische inscriptie staat, dat Nebukadnezar II (604 – 562) in zijn 37^e regeringsjaar (= 568 v.Chr.) Egypte opnieuw binnenviel. (Elgood, P.G., Later Dynasties of Egypt, Oxford, 1951, pag. 106.)

³¹⁴ Zie Turenout T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2020.

7. Profetieën voor Baruch.

Hoofdstuk 45

1 Het woord dat de profeet Jeremia tegen Baruch, een zoon van Neria, heeft gesproken, nadat hij deze woorden uit de mond van Jeremia op een boekrol schreef in het 4^e jaar van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda, door te zeggen:

2 “Dit heeft Jahweh, de God van Israël, tegen jou gezegd, Baruch:”

3 “Jij zegt: “Wee mij toch, want Jahweh heeft verdriet aan mijn lijden toegevoegd. Ik ben moe van mijn zuchten, en rust vind ik niet.”

4 “Dit moet jij tegen hem zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, wat Ik gebouwd heb, ga Ik afbreken. Wat Ik geplant heb, ga Ik uitrukken uit deze hele aarde.”

5 “Jij zoekt grote dingen voor jezelf. Zoek ze niet, want zie, Ik ga onheil brengen over alle vlees”, is een woord van Jahweh: “Ik zal jou je leven als buit geven op alle plaatsen waarheen jij zult gaan.”

1 Het woord (of De zaak) dat (of die) de profeet Jeremia tegen Baruch, een zoon van Neria, heeft gesproken, nadat hij deze woorden uit de mond van Jeremia op een boekrol schreef in het 4^e jaar van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda, door te zeggen:

In het 4^e regeringsjaar van de kwaadaardige vazalkoning Jojakim (608 – 597) is Baruch begonnen met het opschrijven van de woorden van Jeremia in een boekrol. Dat was in het begin van 604 voor Christus (Zie uitleg Jer.36:1 en 2).

Met *deze woorden* worden de woorden van de profeet Jeremia bedoeld, die Baruch in 604 heeft opgeschreven (Zie uitleg Jer.36:1 en 2).

2 “Dit heeft Jahweh, (de) God van Israël, tegen jou gezegd, Baruch:”

3 “Jij zegt: “Wee mij toch, want Jahweh heeft verdriet aan mijn lijden toegevoegd. Ik ben moe van mijn zuchten, en rust vind ik niet.”

Baruch was ongelukkig. Hij had veel moeten schrijven over Gods woede over zijn volk Israël en over alle volken van de aarde (vooral Jer.25).³¹⁵ Heel de wereld van die tijd en alle bekende volken van de aarde zouden een onbeschrijfelijke ellende moeten meemaken (v.5). Baruch was erg onder de indruk van de dreigende inhoud van de boekrol die hij heeft moeten opschrijven.³¹⁶

4 “Dit moet jij tegen hem zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, wat Ik gebouwd heb, ga Ik afbreken. Wat Ik geplant heb, ga Ik uitrukken (uit) deze hele aarde (of dit hele land).”

Zou God echt zijn eigen werk afbreken? Daar kon Baruch maar moeilijk mee leven. Hij kon zich dat helemaal niet voorstellen. Hij hoopte vurig, dat de zware straffen en vergelding van de Here, al was het maar voor een deel, niet door zouden gaan.

Als God echter zijn eigen werk afbreekt, dan is Hij daar zelf minstens zo verdrietig over als Baruch. De Here doet dat alleen, als het niet anders kan. Daarom moest Baruch zijn wensen

³¹⁵ Hoogstwaarschijnlijk is hoofdstuk 25 het laatste hoofdstuk van de 1^e boekrol van Jeremia. Juist in dat hoofdstuk gaat het over de berechting van Gods volk en alle bekende volken van de wereld. Dat heeft blijkbaar op Baruch een grote indruk gemaakt. Hij vond het verschrikkelijk.

³¹⁶ Baruch haatte blijkbaar niet, zoals de profeet Jona, de vijandige volken van de Joden. Hij kon er in elk geval geen moed uit putten, dat die volken ook zouden worden berecht.

en verlangens voor zijn volk en de andere bekende volken van de wereld maar uit zijn hoofd zetten. Hij moest daarbij op de Here vertrouwen. Zijn wegen zijn altijd de beste.

5 “Jij zoekt grootheden (= zoekt grote dingen) voor jezelf. Zoek (ze) niet, want zie, Ik ga onheil brengen over alle vlees”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Ik zal jou je leven als buit geven op alle plaatsen waarheen jij zult gaan.”

Met *alle vlees* worden alle levende mensen (en soms dieren) bedoeld. De Here zou dus niet alleen zijn eigen volk straffen en berechten, maar ook de andere bekende volken van die tijd (vgl. Jer.25).

Ondanks al die ellende in de wereld kreeg Baruch toch woorden van troost en bemoediging mee. Al die rampspoed zou hem niet treffen. Hij zou het er altijd levend van afbrengen.

Deze profetie is ook in vervulling gegaan. Zowel de profeet Jeremia als Baruch hebben de verovering en verwoesting van Jeruzalem in 586 voor Christus overleefd. In hoge ouderdom hebben ze nog meegemaakt, dat de machtige koning Nebukadnezar II (604 – 562) overleed, en zijn zoon Evil-Merodach (562 – 560) hem opvolgde. Waarschijnlijk zijn ze kort na de gratieverlening aan Jojachin (597) in 561 en na het overlijden van hun vrijgelaten volksgenoot, gestorven (Jer.52:31-34), want de moord op koning Evil-Merodach wordt in het historisch overzicht van het bijbelboek Jeremia (Jer.52) niet meer vermeld.

10. Deel 10.

In dit deel staan de profetieën over de heidenvolken (Jer.46:1). Sommige volken komen uitgebreid aan de orde.

Gods vergelding begint met Egypte. Dat land zal zwaar worden gestraft (Jer.46:2-28).

De Filistijnen zullen worden uitgeroeid (Jer.47).

De Moabieten (Jer.48) en de Ammonieten (Jer.49:1-6) zullen in de toekomst niet meer als volk bestaan, maar voor een overblijfsel van hen zal God genadig zijn.

De Edomieten zullen van de aardbodem verdwijnen (Jer.49:7-22).

Ook Damascus zal door de Here worden berecht (Jer.49:23-27), en het gebied van de Kedarenen zal worden verwoest (Jer.49:28-33).

De Elamieten zullen ophouden als volk te bestaan, maar voor een overblijfsel van hen zal de Here genadig zijn (Jer.49:34-39).

Daarna wordt er uitgebreid gesproken over de ondergang van het Babylonische rijk. De stad Babel zal voor eeuwig worden verwoest (Jer.50 en 51).

1. Opschrift bij de profetieën over de volken.

Hoofdstuk 46:1

1 Een woord van Jahweh dat tot de profeet Jeremia was gericht over de volken.

De uitgebreide profetieën van Jeremia over de heidenvolken zijn in verschillende tijden ontstaan (vgl. Jer.46:2,27,28, 47:1, 49:34, 50:6,7,17,19, 51:34-36,51,59), en later als groep bij elkaar gezet. Door nieuwe openbaringen van God aan zijn profeet vormen die profetieën een uitbreiding van de beknopte profetieën over de volken (Jer.25).

1 Een woord (of Een zaak) van Jahweh dat tot (of naar/tegen) de profeet Jeremia was (gericht) (geweest/geworden) over (of tegen(over)) de (heiden)volken.³¹⁷

Uit dit opschrift blijkt duidelijk, dat de uitgebreide profetieën over de volken een aparte groep zijn in dit bijbelboek.³¹⁸ Evenals in de bijbelboeken Jesaja, Ezechiël en Amos profeteerde Jeremia over bekende volken van die tijd.

³¹⁷ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: "Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd."

³¹⁸ Als groep zijn ze in de Septuagint ten onrechte in hoofdstuk 25 geplaatst. Daar kwamen ze tussen het 14^e en 15^e vers in te staan. Zie voor meer hierover 3. *De betrouwbaarheid van het boek*.

2. Profetieën over Egypte.

Hoofdstuk 46:2-28

2^a Tegen Egypte.

2^b Tegen het leger van Farao Necho, de koning van Egypte, dat aan de rivier de Eufraat bij Karchemis was, en dat Nebukadnezar, de koning van Babel, verslagen heeft in het 4^e regeeringsjaar van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda.

3 Houdt een klein schild en een groot schild gereed, en rukt aan voor de strijd!

4 Spant de paarden in en stijgt op, ruiters, en stelt jullie op met helmen! Scherpt de lansen, trekt de pantsers aan!

5 Waarom zie ik hen verschrikt terugwijken? Hun helden zijn verslagen, en zij vluchten zonder om te kijken. "Verschrikking is van rondom!" is een woord van Jahweh.

6 De snelle kan niet vluchten, en de held kan niet ontsnappen. In het noorden aan oever van de rivier de Eufraat struikelen en vallen zij.

7 Wie is dat? Als de waterstroom komt hij opzetten. Als rivieren kolken zijn wateren.

8 Egypte komt opzetten als de stroom. Als rivieren kolken de wateren, en hij zegt: "Ik kom opzetten. Ik zal een land overdekken. Ik zal een stad, en wie erin wonen, vernielen!"

9 Komt op, paarden! Raast verder, strijdagens! De helden moeten vertrekken: Ethiopiërs en Puteeërs, die het grote schild hanteren, en Lydiërs, die de boog spannen.

10 Deze dag van de Heer Jahweh van de hemelse legers is een dag van wraak om zich te wreken op zijn tegenstanders. Het zwaard verslindt, en wordt verzadigd, en dronken van hun bloed, want het is een slachting voor de Heer Jahweh van de hemelse legers in het land van het noorden aan de rivier de Eufraat.

11 "Ruk op naar Gilead, en haal balsem, jonge vrouw, dochter van Egypte. Tevergeefs neem jij steeds meer geneesmiddelen. Voor jou is er geen herstel."

12 "De volken horen van jouw schande. Jouw gejammer vervult het land, want de ene held is gestruikeld over de andere held. Samen zijn zij allebei gevallen."

13 Het woord dat Jahweh tegen de profeet Jeremia heeft gesproken over de komst van Nebukadnezar, de koning van Babel, om het land Egypte te slaan.

14 "Vertelt het in Egypte, en laat het in Migdol horen, laat het horen in Nof en in Tachpanches. Zegt: "Stel je op, en bereid je voor, want het zwaard verslindt alles om jou heen."

15 Waarom is jouw kracht weggevaagd? Het hield geen stand, omdat Jahweh hem omstootte!

16 Hij laat er steeds meer struikelen. Ook valt de één over de ander, en zij zeggen: "Sta op! Laten wij terugkeren naar ons volk en naar ons geboorteland voor het onderdrukkende zwaard!"

17 Zij roepen er Farao, de koning van Egypte, is een rumoermaker, hij heeft het juiste moment voorbij laten gaan!

18 "Zo waar Ik leef", is een woord van de Koning, Jahweh van de hemelse legers is zijn naam: "Ja, als de Tabor onder de bergen en als de Karmel bij de zee zal hij komen."

19 “Maak je klaar voor een ballingschap, inwoner, dochter van Egypte, want Nof zal een woestijn worden. Het zal worden vernietigd, zodat er geen inwoner meer is.”

20 Egypte is een prachtige vaars. Een vernietigend insect uit het noorden komt op haar af.

21 Ook haar huursoldaten in haar midden zijn als gemeste stierkalveren, want ook zij keren zich om. Zij vluchten samen. Zij houden geen stand, want hun ongeluksdag overkomt hen, de tijd van hun vergelding.

22 Haar geluid is als van een weggaande slang, want met een legermacht rukken zij op. Met bijlen komen zij op haar af als houthakkers.

23 “Zij hakken haar woud om”, is een woord van Jahweh: “want het is niet te overzien, want zij zijn talrijker dan sprinkhanen, niet te tellen.”

24 De dochter van Egypte is te schande gemaakt. Zij is overgegeven in de macht van het volk uit het noorden.

25 Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, zegt: “Zie, Ik ga vergelding doen aan Amon van No en aan Farao, aan Egypte, aan zijn goden, aan zijn koningen: aan Farao en wie op hem vertrouwen.”

26 “Ik zal hen geven in de hand van wie hen naar het leven staan, en in de hand van Nebukadnezar, de koning van Babel, en in de hand van zijn dienaren. Daarna zal het worden bewoond als in de dagen van weleer”, is een woord van Jahweh.

27 “Jij, wees niet bang, mijn knecht Jakob, en wees niet verschrikt, Israël, want zie, Ik zal jou verlossen uit verre plaatsen, en je nageslacht uit het land van hun gevangenschap. Jakob zal terugkeren. Hij zal stil en rustig zijn. Niemand zal hem schrik aanjagen.”

28 “Jij, wees niet bang, mijn knecht Jakob”, is een woord van Jahweh: “want Ik ben met je, want Ik zal een einde maken aan alle heidenvolken, waarheen Ik jou verdreven heb. Aan jou zal Ik geen einde maken. Ik zal naar recht vergelden, en Ik zal je zeker niet als een onschuldige behandelen.”

Evenals de profeet Jesaja (19) voorspelde Jeremia de komende straf van God voor Egypte. Dit land verleidde het Tweestammenrijk Juda regelmatig om in opstand te komen tegen de machtige overheersers, maar het kon tijdens gevaar onvoldoende of geen hulp bieden (2Kon.18:21, Jes.20:5,6, 30:1-7, 31:1-3, Jer.2:36, 37:5-8, 42:13-22, Klaag.4:17, Ezech.17:15-17). Na de straf van God voor Egypte zou en zal de Here zich weer over dit land ontfermen.

2^a Tegen (of Voor/Naar) Egypte.

2^b Tegen het leger van Farao Necho, de koning van Egypte, dat aan de rivier de Eufraat bij Karchemis was, (en) dat Nebukadnezar, de koning van Babel, verslagen heeft in het 4^e (regerings)jaar van Jojakim, een zoon van Josia, de koning van Juda.

Jeremia kreeg deze profetie vlak voor de strijd tussen de legers van Egypte en Babylonië. Deze strijd vond plaats in 605 voor Christus. Dat was in het 4^e regeringsjaar van vazalkoning Jojakim (608 – 597). Het Egyptische leger werd verslagen. Nadat de Babylonische kroonprins Nebukadnezar de strijd had gewonnen, had koning Jojakim zich aan zijn nieuwe Babylonische machthebbers onderworpen.

In elk geval is het 2^e deel van vers 2 pas na die strijd in *Karchemis* opgeschreven. Nebukadnezar II (604 – 562) wordt hier een koning genoemd, terwijl hij in 605 nog kroonprins was, en in opdracht van zijn oude vader koning Nabopolasser (625 – 605) het Babylonische leger aan-

voerde. Hoogstwaarschijnlijk is tenminste het 2^e deel van dit vers opgeschreven in de tijd dat Nebukadnezar II (604 – 562) koning was.

3 Houdt een (klein /hand)schild en een (groot /lichaams)schild gereed, en rukt aan voor de strijd!

Het Egyptische leger wordt hier eerst aangemoedigd voor de zware strijd.

4 Spant de paarden in en stijgt op, ruiters, en stelt jullie op met helmen! Scherpt de lansen, trekt de pantsers aan!

5 Waarom zie ik hen verschrikt terugwijken? Hun helden zijn verslagen, en zij vluchten zonder om te kijken. “Verschrikking is van(uit) rondom!” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Onmiddellijk daarna wordt een verpletterende nederlaag voorspeld.

Verschrikking is van(uit) rondom was een vaststaande uitdrukking die in Israël wel vaker voorkwam (Ps.31:14, Jer.6:25, 20:3,10, 49:29).

6 De snelle kan niet vluchten, en de held kan niet ontsnappen. In het noorden aan oever van de rivier de Eufraat struikelen en vallen zij.

7 Wie is dat? Als de (water)stroom komt hij opzetten. Als rivieren kolken zijn wateren.

De farao wilde de opkomende wereldmacht Babel verslaan, en het een groot deel van zijn gebied afpakken. Dan zou Egypte als het machtigste land uit de strijd komen. Dat leek eerst aardig te lukken, want farao Necho II (609 – 594) kon zelfs de plaats Karchemis aan de rivier de Eufraat bereiken.

8 Egypte komt opzetten als de stroom. Als rivieren kolken de wateren, en hij zegt: “Ik kom opzetten. Ik zal een land (of aarde) overdekken. Ik zal een stad, en wie erin wonen, vernielen!”

Met *de stroom* wordt de Egyptische rivier de Nijl bedoeld.

9 Komt op (of Gaat omhoog), [de] paarden! [En] raast (of gedraagt je als een gek) (verder), [de] (strijd)wagens! [En] de (sterke) helden moeten (of zullen) vertrekken (of wegtrekken/uittrekken/uitgaan): Ethiopië(rs) en Put(eeërs), (die) het (grote) schild hanteren (of grijpen), en Lydiërs, (die) de boog [(hanteren (of grijpen))] spannen.³¹⁹

Op een spottende manier moedigde de profeet Jeremia de Egyptenaren aan voor de strijd die ze zouden verliezen.

Ethiopiërs, Puteeërs en Lydiërs dienden als huursoldaten in het leger van de farao (Jer.46:9). Ethiopië ligt aan de zuidgrens van Egypte. De Ethiopiërs stammen af van Kus, een zoon van Cham (Gen.10:6,7, 1Kron.1:8,9). De Puteeërs kwamen uit het land Punt of Poent. Put is de Hebreeuwse naam voor Libië. Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus was Put de oprichter van Libië. In zijn tijd zou er in Libië een rivier zijn met de naam Put.³²⁰ Libië ligt ten westen van Egypte (vgl. 2Kron.12:3, Dan.11:43, Nah.3:9). De Lydiërs waren verwant met de Egyptenaren (Gen.10:13, 1Kron.1:11, Jer.46:9).³²¹ Lydië en Egypte waren buurlanden.

10 Deze dag van de Heer Jahweh van de (hemelse) legers is een dag van wraak om zich

³¹⁹ In de Hebreeuwse staat *Lydiërs, (die) de boog hanteren (of grijpen), spannen*. Om logische redenen is in overeenstemming met de Griekse handschriften de herhaling van het woord *hanteren (of grijpen)* weggelaten. In de Dode Zee-rollen is dit gedeelte helaas verloren gegaan.

³²⁰ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:2.

³²¹ Men moet deze Lydiërs niet verwarren met de Semitische Lydiërs (Gen.10:22, 1Kron.1:17). Dat was het Lydische rijk in het huidige Turkije. Het is bekend, dat hun eerste koningen Semieten waren.

te wreken op zijn tegenstanders. Het zwaard verslindt, en wordt verzadigd, en dronken van hun bloed, want het is een slachting voor de Heer Jahweh van de (hemelse) legers in het land (of in (= op) de aarde) van het noorden aan de rivier de Eufraat.

Met *het land van noorden* wordt hier het Babylonische rijk bedoeld. Hoewel dat rijk ten noordoosten van Israël lag, werd het aangeduid als *het land van het noorden*, omdat het heilige land voor grote legers alleen vanuit het noorden en zuiden te bereiken was. In het westen lag de Middellandse Zee, en in het oosten was een grote woestijn. Vanuit Babylonië kwam je via het noorden in het land Israël.

Karchemis lag in het land van het noorden aan *de rivier de Eufraat*; aan de grens van het huidige Syrië en Turkije. Daar vond de bloedige veldslag tussen Babylonië en Egypte plaats.

11 “Ruk op naar Gilead, en haal balsem, jonge vrouw, dochter van Egypte. Tevergeefs neem jij steeds meer geneesmiddelen. Voor jou is er geen herstel.”

Gilead lag ten oosten van de Jordaan. Daar wordt vooral het gebied rond en ten noorden van de rivier de Jabbok mee bedoeld (Deut.3:10). Het was onder andere bekend om zijn geneeskrachtige balsem (Gen.37:25, Jer.8:22).

Egypte wordt hier voorgesteld als een vrouw die ongeneselijk ziek is. Het zou nooit meer een wereldmacht worden, als in de tijd toen de machtige farao's regeerden.

12 “De volken horen van jouw schande. Jouw gejammer vervult het land (of de aarde), want de ene held is gestruikeld over de andere held. Samen zijn zij allebei gevallen.”

Nadat kroonprins Nebukadnezar de farao van Egypte had verslagen, begon hij zijn gebieden te veroveren. Plotseling overleed echter Nabopolassar (625 – 605), de koning van Babylonië. Daardoor moest de kroonprins eerst vrede sluiten met farao Necho II (609 – 594), om mogelijke opstanden in het Babylonische rijk te kunnen onderdrukken. Nebukadnezar zag voorlopig van zijn verovering van Egypte af, en haastte zich naar Babel om de vacante troon op te eisen.

In het volgende gedeelte gaat het niet meer over de veldslag bij Karchemis, maar over de strijd tegen de Babyloniërs op het grondgebied van Egypte. Toen deze profetieën zijn ontstaan, was de hoofdstad Jeruzalem in 586 al door koning Nebukadnezar II (604 – 562) veroverd (v.27,28, Jer.30:10,11). Hoogstwaarschijnlijk was de landvoogd Gedalja (586) ook al vermoord. Dit gedeelte is in elk geval bedoeld als een waarschuwing voor de Joden, voordat de Babyloniërs Egypte in 581 voor Christus voor de 1^e keer binnenvielen.

13 Het woord (of De zaak) dat (of die) Jahweh tegen de profeet Jeremia heeft gesproken over de komst van Nebukadnezar, de koning van Babel, om het land Egypte te slaan.

14 “Vertelt (het) in Egypte, en laat (het) in Migdol horen, laat (het) horen in Nof en in Tachpanches. Zegt: “Stel je op, en bereid je voor, want het zwaard verslindt (alles) om jou heen.”

Migdol (= Toren) was een vestingstad aan de noordoostelijke grens van Egypte (Ex.14:2, Num.33:7, Ezech.29:10, 30:6).

Nof is dezelfde stad als Memfis. Tijdens de regering van farao Amasis (568 – 526) was het de hoofdstad. Het was een belangrijke stad met veel tempels. Vooral de afgod Ptah en de Apis-stier werden er vereerd.³²²

³²² Apis is een Egyptische afgod. Die werd voorgesteld als een stier met een zonnescijf tussen de horens. In de vroege geschiedenis was de stier een vruchtbaarheidssymbool. De farao's uit het Oude Egyptische Rijk werden

Tachpanches is dezelfde stad als Dafne. Het lag in het oosten van de Nijldelta. Daar stond een klein paleis van Farao.

Na de verwoesting van Jeruzalem en de moord op de landvoogd Gedalja vluchtten veel Joden naar deze steden om er te gaan wonen (Jer.43:7-9, 44:1).

15 Waarom is jouw kracht weggevaagd? Het hield geen stand, omdat Jahweh hem omstootte!

Toen Nebukadnezar II (604 – 562) (vanaf december 589 tot en met juni 586) de stad Jeruzalem belegerde, kwam farao Hofra of Apriës (588 – 568) met het Egyptische leger de Joden helpen. Hofra werd echter door de koning van Babylonië verslagen.

16 Hij laat er steeds meer struikelen. Ook valt de één over de ander, en zij zeggen: “Sta op! Laten wij terugkeren naar ons volk en naar ons geboorteland voor het onderdrukkende zwaard!”

17 Zij roepen er Farao, de koning van Egypte, is een rumoermaker, hij heeft het juiste moment voorbij laten gaan!

Farao Hofra had wel veel praatjes, maar toonde veel te weinig daadkracht. Hij was een kleinzoon van farao Necho II (609 – 594). Zijn grootvader was in 609 energiek met zijn leger naar het noorden getrokken om te proberen het wegwijnende Assyrische rijk te redden, en de opkomende Babylonische macht actief te bestrijden.³²³ Daarna had Necho II in 605 nog een poging ondernomen om Nabopolassar terug te dringen. Alleen God had ervoor gezorgd, dat de briljante kroonprins en legeraanvoerder Nebukadnezar hem kon verslaan.

Zijn kleinzoon Hofra wachtte, totdat Nebukadnezar II met zijn legers de hoofdstad Jeruzalem had omsingeld. Toen bood hij pas hulp. Mede door die afwachtende houding verplaatste het slagveld zich tot binnen de grenzen van Egypte.

18 “(Zo waar) Ik leef”, is een woord (of een uitspraak) van de Koning, Jahweh van de (hemelse) legers is zijn naam: “Ja, als de Tabor onder de bergen en als de Karmel bij de zee zal hij komen.”

De Tabor is een berg in het noorden van het heilige land, in de vlakte van Jizreël. Hij is ruim 580 meter hoog. Vanaf grote afstand is deze berg al te zien.

In het noordwesten van Israël ligt het heuvelachtige gebied van *de Karmel*. Vanaf de Middellandse Zee strekt het zich landinwaarts uit in de richting van het zuidoosten. Het hoogste gedeelte was ruim 500 meter hoog.

Zoals de Tabor uitsteekt boven het landschap, en de Karmel boven de Middellandse Zee, zo stak Nebukadnezar II uit boven de andere koningen van zijn tijd.

19 “Maak je klaar voor een ballingschap, inwoner, dochter van Egypte, want Nof zal [tot] een woestijn worden. Het zal worden vernietigd, zodat er geen inwoner (meer) is.”

20 Egypte is een prachtige vaars. Een vernietigend (insect) uit het noorden komt op haar af.³²⁴

vaak met de stier vereenzelvigd, en als zodanig afgebeeld. De Apisstier van Memfis werd als aardse belichaming van de afgod Ptah beschouwd.

³²³ Farao Necho II (609 – 594) had in die tijd het leger van de vrome Joodse koning Josia (640 – 609) verslagen (2Kon.23:29,30, 2Kron.35:20-25).

³²⁴ In de meeste Hebreeuwse handschriften staat hier 2 x het woord *komt* achter elkaar. Op grond van oude vertalingen, veel Hebreeuwse handschriften en om logische redenen is met wijziging van één letter voor een andere weergave gekozen. Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2e druk, Kampen, 1954, pag. 207.

Het vernietigende wezen uit het noorden was koning Nebukadnezar II.

21 Ook haar huursoldaten in haar midden zijn als gemeste stierkalveren, want ook zij keren zich om. Zij vluchten samen. Zij houden geen stand, want hun ongeluksdag overkomt hen, de tijd van hun vergelding.

De huursoldaten van farao Hofra (588 – 568) waren Grieken. Zij vormden de kern van zijn legermacht. Zij waren als gemeste stierkalveren, want ze hadden het in Egypte veel beter dan de meeste Egyptenaren zelf.

22 Haar geluid (of Haar stem) is als van een weggaande slang, want met een legermacht rukken zij op. Met bijlen komen zij op haar af als houthakkers.

Als houthakkers zouden de Babyloniërs de talrijke tempels en paleizen van de Egyptenaren verwoesten.

23 “Zij hakken haar woud om”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “want het is niet te overzien, want zij zijn talrijker dan sprinkhanen, niet te tellen.”

Om hun grote aantal worden de Babyloniërs hier met sprinkhanen vergeleken.

24 De dochter van Egypte is te schande gemaakt. Zij is overgegeven in de hand (= de macht) van het volk uit het noorden.

25 Jahweh van de (hemelse) legers, de God van Israël, zegt: “Zie, Ik ga vergelding doen aan Amon van No en aan Farao, aan Egypte, aan zijn goden, aan zijn koningen: aan Farao en wie op hem vertrouwen.”

No is een andere naam voor Thebe, de oude hoofdstad van (Boven-)Egypte. *Amon* of *Amen* was de god van deze stad. Het werd zelfs een periode de belangrijkste afgod van heel Egypte. Daarvoor werd ook de grote tempel van Karnak gebouwd. De ruïnes laten zien hoe groots en mooi Thebe is geweest.

26 “Ik zal hen geven in de hand van wie hen naar het leven staan, en in de hand van Nebukadnezar, de koning van Babel, en in de hand van zijn dienaren. Daarna zal het worden bewoond als in de dagen van weleer”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

In 581 voerde Nebukadnezar II oorlog met farao Hofra of Apriës (588 – 568). De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) vermeldt, dat de Babylonische koning Egypte heeft veroverd. Veel Joden die daar woonden, heeft hij naar Babel gedeporteerd.³²⁵

De wrede farao Hofra (588 – 568) was erg grillig, egoïstisch, agressief en barbaars.³²⁶ Mede daarom werd hij door veel mensen gehaat. In 569 voor Christus brak er in Egypte een burgeroorlog uit. Farao Hofra werd door zijn eigen generaal Amasis verslagen. Zijn leger van Griekse huursoldaten werd verstrooid. Amasis (568 – 526) volgde Hofra op. Na de burgeroorlog werd Hofra door het volk gewurgd.³²⁷

Door die burgeroorlog werd de militaire kracht van Egypte ernstig aangetast. Kort na die tijd viel de koning van Babylonië het verzwakte Egypte opnieuw binnen. In een Babylonische inscriptie staat, dat deze verovering plaatsvond in het 37^e regeringsjaar van koning Nebukadnezar II (604 – 562).³²⁸ Dit is in 568 voor Christus. Veel mensen zijn blijkbaar in de strijd gesneuveld (Ezech.30:11). De koning van Babylonië is met een geweldige buit uit Egypte

³²⁵ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

³²⁶ Herodotus, Historiën, deel 2, 162.

³²⁷ Herodotus, Historiën, deel 2, 169.

³²⁸ Elgood, P.G., Later Dynasties of Egypt, Oxford, 1951, pag. 106.

weer naar het noorden vertrokken (Ezech.29:20). Hij bezette het land niet blijvend, zoals andere gebieden van zijn rijk.

Egypte zou weer worden bewoond. Het zou een onbeduidend rijk blijven. God zou het echter niet laten verdwijnen (vgl. Ezech.29:13-16).

In 304 voor Christus kreeg Egypte weer een eigen koning. Het was Ptolemeüs I (304 – 285). Hoewel Egypte eerst weer een machtig land leek te worden, brokkelde de macht van dat rijk onder zijn latere opvolgers steeds verder af. De Nijldelta werd overspoeld door Grieken en door de Griekse cultuur. De Egyptische cultuur bleef vooral tot Boven-Egypte beperkt. Daar woonde in de eerste plaats de oorspronkelijke bevolking.

Eeuwenlang bleef Egypte onbeduidend tot op de dag van vandaag. Het is geen grootmacht meer zoals in de tijd van Mozes.

27 “Jij, wees niet bang, mijn knecht Jakob, en wees niet verschrikt, Israël, want zie, Ik zal jou verlossen uit verre (plaatsen), en je nageslacht (van)uit het land (of de aarde) van hun gevangenschap. Jakob zal terugkeren. Hij zal stil en rustig zijn. Niemand zal (hem) schrik aanjagen (vgl. Jer.30:10).”

28 “Jij, wees niet bang, mijn knecht Jakob”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “want Ik ben met je, want Ik zal een einde maken aan alle (heiden)volken, waarheen Ik jou verdreven heb. Aan jou zal Ik geen einde maken. Ik zal naar recht vergelden, en Ik zal je zeker niet als een onschuldige behandelen (vgl. Jer.30:11).”

De Here zou zijn volk Israël wel zwaar straffen, maar Hij zou en zal het niet vernietigen, zoals Hij met andere volken heeft gedaan. Daarna zal Hij de Israëlieten uit alle volken waaronder Hij ze zou verstrooien, verlossen.

Dit alles is niet vervuld, toen een klein deel van de Joden in 537 voor Christus onder leiding van Zerubbabel terugkeerde naar het beloofde land. Die Joden kwamen uit Babylonië, en niet vanuit de einden van de aarde of uit alle landen waarheen de Here ze had verdreven of verstrooid. Bovendien zou er verlossing komen voor heel het volk Israël. Slechts heel weinig Israëlieten uit het Tienstammenrijk trokken samen met een deel van de Joden naar het beloofde land.

De Here zal de Israëlieten uit het Tienstammenrijk niet vergeten, en laten terugkeren naar het heilige land. Waarschijnlijk is deze profetie al ten dele vervuld. De meeste Joden die al in de staat Israël wonen, weten niet meer uit welke stam hun voorouders afkomstig zijn.

3. Profetieën over de Filistijnen.

Hoofdstuk 47

1 Een woord van Jahweh dat tot de profeet Jeremia was gericht tegen de Filistijnen, voordat Farao Gaza versloeg.

2 Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, wateren komen opzetten uit het noorden, en zij worden tot een overstromende beek. Zij overstromen het land met al wat erop is, de stad en die erin wonen. De mensen zullen schreeuwen, en elke inwoner van het land zal jammeren

3 vanwege het geluid van het stampen van de hoeven van zijn sterke paarden, om het ratelen van zijn strijdagens, het lawaai van zijn wielen. Vaders zien met verslachte handen niet om naar de kinderen

4 op de dag die komt om al de Filistijnen te vernietigen, om voor Tyrus en voor Sidon elke overgebleven helper uit te roeien, want Jahweh zal de Filistijnen vernietigen, de rest van het kustland Kaftor.”

5 Bij Gaza is kaalheid gekomen, Askelon is uitgeroeid. Overblijfsel van hun vallei, hoe lang zul jij jezelf snijden?

6 Wee, zwaard van Jahweh, tot wanneer zul jij niet rusten? Trek je terug in je schede! Wees rustig, en wees stil!

7 Hoe zou jij rustig kunnen zijn? Jahweh heeft het opdracht gegeven tegen Askelon en tegen de zee kust. Daarheen heeft Hij het bestemd.

De Filistijnen waren afstammelingen van Misraïm, een zoon van Cham (1Kron.1:8-12). Ze woonden aan de zuidwestkust van het Tweestammenrijk Juda in 5 stadsstaten. Elk staatje had een eigen koning. Deze koningen werkten met elkaar samen (b.v. 1Sam.5,6). De 5 Filistijnse stadsstaten waren: Gaza, Askelon, Asdod, Ekron en Gat.

Al eeuwenlang gedroegen ze zich vijandig tegenover Israël. In de 13^e eeuw voor Christus moest de richter Samgar de Israëlieten al verlossen van de Filistijnen (Richt.3:31). Aan het einde van de 12^e eeuw werden de Israëlieten 40 jaren door de Filistijnen en 18 jaren door de Ammonieten onderdrukt (Richt.10:7,8, 13:1). Nadat de richter Jefta de Ammonieten had bestreden, voerde de richter Simson een eenzame strijd tegen de Filistijnen (Richt.14:19-15:8, 15:13-20, 16:23-30). Zelfs zijn volksgenoten lieten hem daarbij in de steek (Richt.15:9-13).

Ook na Simsons dood ging de strijd tegen de Filistijnen door (1Sam.4-7). Zodra de Benjaminit Saul (1033 – 1012) koning werd, moest hij zich ertegen verdedigen. Tijdens zijn hele regeringsperiode moest hij oorlog voeren tegen dit volk, totdat hij uiteindelijk sneuvelde in de strijd (1Sam.13:1-14:52, 31:1-6).

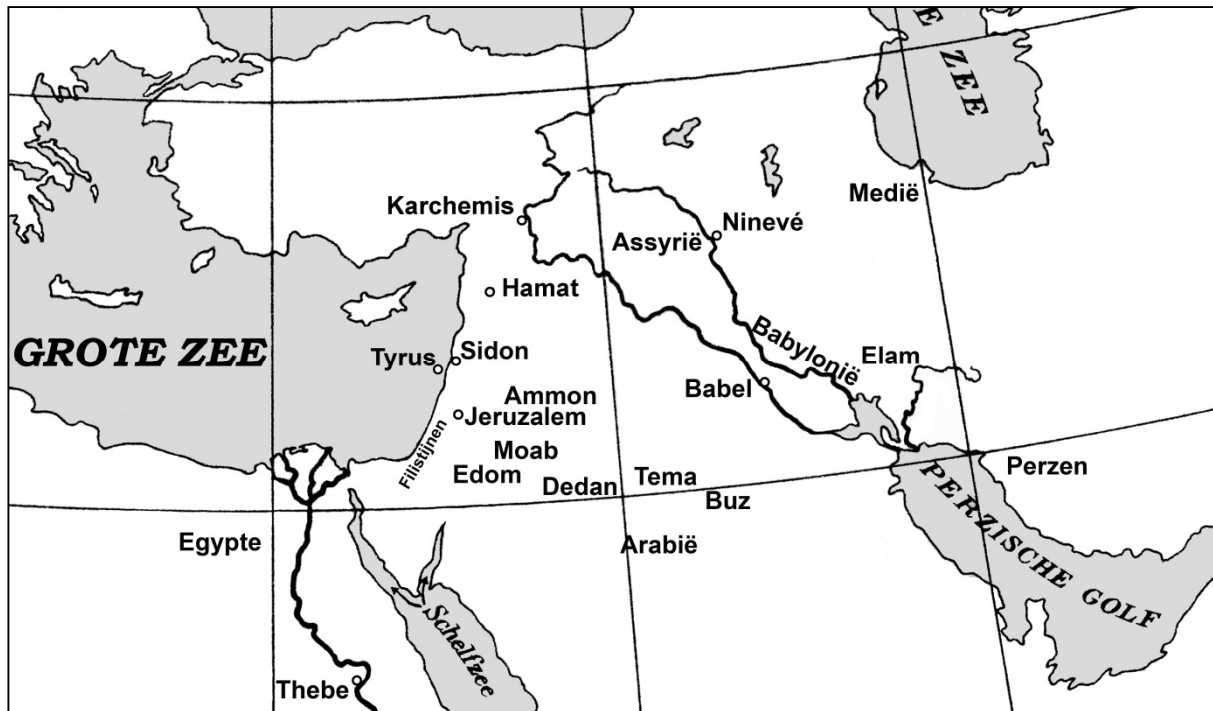
Op het moment dat David (1012 – 972) koning werd, moest hij onmiddellijk de wapens opnemen tegen de Filistijnen (2Sam.5:17-25). Hij onderwierp ze (2Sam.8:1), en zij bleven aan koning Salomo (972 – 932) en het Tweestammenrijk schatplichtig tot aan de regering van de slechte koning Joram (849 – 842) (1Kon.4:21, 2Kron.17:11, 21:16).

1 Een woord (of Een zaak) van Jahweh dat tot de profeet Jeremia was (gericht) (ge-weest/geworden) tegen de Filistijnen, voordat Farao Gaza versloeg.

De uitgebreide profetieën over de volken zijn ontstaan, nadat koning Jojakim (608 – 597) in

604 de 1^e rol van Jeremia had laten verbranden (Jer.36; zie vooral de uitleg bij v.1).³²⁹ Nieuwe profetieën zijn dus in en na 604 ontstaan.

Kort daarvoor had de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) Asdod, Askelon, Gaza en Ekron in 605 veroverd (vgl. 2Kon.24:1,7). Er bleef toen van deze Filistijnse plaatsen niet veel over. In de van oorsprong Filistijnse steden kwam een gemengde bevolking te wonen, waarbij vooral de Fenicische invloed domineerde.

Uit de geschiedbronnen over die tijd erna weten we alleen, dat farao Hofra (588 – 568) kort na zijn troonsbestijging een succesvolle veldtocht tegen Tyrus en Sidon heeft ondernomen.³³⁰ Het ligt daarbij voor de hand, dat hij ook de Filistijnse westkust op Nebukadnezar II heeft heroverd, maar daarover is helaas niets vermeld.³³¹

2 Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, wateren komen opzetten uit het noorden, en zij worden tot een overstromende beek. Zij overstromen het land (of de aarde) met al wat erop is, de stad en die erin wonen. De mens(en) zullen schreeuwen, en elke inwoner van het land (of van de aarde) zal jammeren

³²⁹ In het 4^e jaar van koning Jojakim (608 – 597) heeft Jeremia in opdracht van de Here zijn vriend Baruch alle profetieën over Israël, Juda en de volken laten opschrijven (Jer.36:1-4). Het lijkt erop, dat het 25^e hoofdstuk het laatste gedeelte van die boekrol was. Tussen het 1^e en 25^e hoofdstuk staan nu ook profetieën uit een latere tijd, die bij het schrijven van de nieuwe rol door Jeremia zijn ingevoegd (Jer.36:27,28,32).

Duidelijke invoegingen uit latere tijd zijn: Jer.8:4-9:26, 13:15-27, 12:7-17, 21:1-10, 22:20-30 en 24. Sommige gedeelten zijn ingevoegd om een bestaande tekst completer te maken. Zo zijn de verzen 8:4-9:26 waarschijnlijk een uitbreiding van de verzen 4:5-6:30. Het lijkt er sterk op, dat de invoeging 21:1-10 een impliciet antwoord van God is op Jeremia's klachten uit het voorgaande hoofdstuk.

³³⁰ Zie Herodotus, Historiën, deel 2, 161.

³³¹ Sommige uitleggers wijzen erop, dat de farao volgens 2Kon.24:7 na 605 voor Christus niet meer uit zijn land kwam. Als daarmee strikt genomen alle farao's van Egypte mee zouden zijn bedoeld, dan zou de Bijbel zichzelf tegenspreken, want tussen december 589 en juni 586 kwam het leger van farao Hofra (588 – 568) de belegerde stad Jeruzalem te hulp (Jer.37:5,7,11). Met 2Kon.24:7 wordt de dappere farao Necho II (609 – 594) bedoeld, die het Babylonische rijk meerdere malen ver buiten de landgrenzen van Egypte bestreed. Na 605 voor Christus trok deze farao niet meer op buiten zijn land.

3 van(wege) het geluid (of de stem) van het stampen van de hoeven van zijn sterke(paarde)n, om het ratelen van zijn (strijd)wagens, het lawaai (of rumoer/geluid) van zijn wielen. Vaders zien met verslachte handen niet om naar de kinderen

4 op de dag die komt om al de Filistijnen te vernietigen, om voor Tyrus en voor Sidon elke overgebleven helper uit te roeien, want Jahweh zal de Filistijnen vernietigen, de rest van het kustland Kaftor.”

Met de overstromende wateren uit het noorden worden de vijandelijke legers bedoeld, die als waterstromen het land van de Filistijnen zouden overspoelen.

Paarden en strijdwagens werden vooral ingezet in gebieden waar niet veel bergen en steile heuvels waren, zoals in het vlakke gebied waar de Filistijnen woonden.

De Filistijnen hadden zich na de verovering van Nebukadnezar II (604 – 562) vooral vermengd met de Feniciërs. Mede daarom waren ze voor de Fenicische steden *Tyrus* en *Sidon* erg behulpzaam.

De Filistijnen waren van oorsprong verwant met de inwoners van het eiland Kreta (= *Kaftor*) (vgl. Deut.2:23, Ezech.25:16, Am.9:7^b, Zef.2:4,5).

5 Bij (of Naar) Gaza is kaalheid gekomen, Askelon is uitgeroeid. Overblijfsel van hun vallei, hoelang zul jij jezelf snijden?

In de visioenen van de profeet Jeremia was de berechting van de Filistijnse steden al gekomen, terwijl het toen in werkelijkheid nog niet gebeurde. Vanuit het profetisch perspectief werd het opgeschreven, alsof het al was gebeurd, terwijl het nog in vervulling moest gaan.

De kaalheid van Gaza duidt ook op het afscheren van haar. Haar afscheren was een teken van rouw (Ezech.7:18, Mi.1:16).

Met het *overblijfsel van de vallei* wordt hier het geringe aantal overgebleven Filistijnen bedoeld, dat woonde in een relatief vlak- en laaggelegen gebied.

Sommige sneden mensen zichzelf om bij de zogenaamde afgoden medelijden op te wekken (1Kon.18:25-28, Jer.16:6^b, 41:5, 48:37).

6 Wee, zwaard van Jahweh, tot wanneer zul jij niet rusten? Trek je terug in je schede! Wees rustig, en wees stil!

7 Hoe zou jij rustig (kunnen) zijn? Jahweh heeft het opdracht gegeven tegen Askelon en tegen de zeekust (waar de Filistijnen woonden (vgl. Ezech.25:16)). Daar(heen) heeft Hij het bestemd.

Hoewel de Filistijnen Gods straf al hadden ervaren, hadden ze blijkbaar niets geleerd. Ze hadden zich gewroken op zijn volk. Daarom zou de Here hen vernietigen.

Vanaf 585 voor Christus begonnen de Babyloniërs met de belegering van de stad Tyrus. Deze 13-jarige belegering zou tot 573 duren.³³² Hoogstwaarschijnlijk hebben de Filistijnen de aan hen verwante stad Tyrus geholpen (v.4). Dat zullen de Babyloniërs hen zeker niet in dank hebben afgenomen.

In 581 voor Christus viel koning Nebukadnezar II Egypte aan (vgl. Jer.52:30). Hij voerde oorlog met farao Hofra (588 – 568). De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) vermeldt, dat de Babylonische koning Egypte heeft veroverd. Veel Joden die daar woonden, heeft hij naar Babel gedeporteerd.³³³ Ook werden de overige inwoners uit de stad Jeruzalem

³³² Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:1; Flavius J., Tegen de Grieken, deel 1: 20,21.

³³³ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

meegenomen (Jer.52:30). Waarschijnlijk heeft de machtige koning toen de Filistijnse steden opnieuw onderworpen.

In 568 voor Christus was Nebukadnezar II (604 – 562) Egypte opnieuw binnengevallen.³³⁴ Het lijkt er sterk op, dat de Filistijnse steden gedurende al die tijd in Babylonische handen zijn gebleven.

Na de heerschappij van de Babyloniërs en de Perzen veroverde de Griekse koning Alexander de Grote (336/332 – 323) deze gebieden. Op de stad Gaza na gaven alle van oorsprong Filistijnse steden zich vrijwillig aan hem over. Gaza werd bestormd en veroverd. De soldaten van koning Alexander vermoordden daar alle mannen, en ze verkochten de vrouwen en kinderen als slaven.

In 147 voor Christus werd de stad Asdod door Jonatan de Makkabeeër (161/152 – 142) in brand gestoken. De half Filistijnse bevolking sneuvelde, of kwam om door het vuur. Askelon gaf zich vrijwillig over (1Mak.10:83-87, 11:4). Van de Syrische koning kreeg Jonatan de stad Ekron (1Mak10:88,89). Daarna veroverde hij Gaza (1Mak.11:61,62). Ondanks enkele opstanden duurde die Joodse overheersing tot de Romeinse tijd. Daarna is het overblijfsel van de gedeeltelijk Filistijnse bevolking geleidelijk in Israël en andere volken opgegaan (Zach.9:7^b).

³³⁴ Elgood, P.G., *Later Dynasties of Egypt*, Oxford, 1951, pag. 106.

1^a Tegen Moab.

1^b Dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “Wee over Nebo, want het is verwoest. Het is te schande geworden. Ingenomen is Kirjataïm. De veilige vesting is te schande geworden, en is ontsteld.”

2 Moabs roem is er niet meer. In Chesbon zint men op onheil tegen hem: “Komt, en laten we het uitroeien als volk!” Ook jij, Madmen, zult verdelgd worden. Het zwaard zal jou achtervolgen.

3 Hoor! Geschreeuw uit Chornaïm. Verwoesting en een grote afbraak!

4 Gebroken is Moab. Zijn kleinen laten geschreeuw horen.

5 Ja, de helling van Luchit gaat men al huilende op, want bij de afdaling van Chornaïm hoort men noodgeschreeuw.

6 Vlucht, redt jullie leven. Jullie worden als een kale struik in de woestijn.

7 Ja, om je vertrouwen op je vestingwerken en op je schatten zal ook jij ingenomen worden. Chemos zal in ballingschap gaan, zijn priesters en vorsten samen.

8 Een verwoester zal komen naar elke stad. Geen stad zal ontkomen. De vallei zal te gronde gaan, en de vlakke zal verwoest worden, zoals Jahweh gezegd heeft.

9 Geeft vleugels aan Moab, want vliegend moet het weggaan. Zijn steden zullen worden tot een woestijn, zodat er geen inwoner meer is.

10 Vervloekt, wie het werk van Jahweh bedrieglijk uitvoert. Vervloekt, wie zijn zwaard van bloed weerhoudt!

11 Moab heeft van zijn jeugd af geen zorgen gehad. Het heeft stil op zijn droesem gelegen. Het is niet overgegoten van het ene vat in het andere, en het is niet in ballingschap gegaan. Daardoor is zijn smaak bij hem gebleven, en is zijn geur niet veranderd.

12 “Daarom zie, de dagen komen”, is een woord van Jahweh: “Ik zal aftappers naar hem sturen. Die zullen hem aftappen, en ze zullen zijn vaten legen, en zijn kruiken verbrijzelen.”

13 Moab zal met Chemos worden beschaamd, zoals het huis van Israël beschaamd is met Betel, hun vertrouwen.

14 Hoe kunnen jullie zeggen: “Helden zijn wij, en sterke mannen voor de strijd?”

15 “Moab is verwoest, mensen zijn uit steden opgetrokken. De keur van zijn jonge mannen is ter slachting afgedaald”, is een woord van de Koning. Jahweh van de hemelse legers is zijn naam.

16 Moabs ondergang is dichtbij gekomen, en zijn onheil haast zich zeer.

17 Beklaagt hem, allen rondom hem, en allen die zijn naam kennen. Zegt: “Hoe is een sterke scepter, een prachtige staf gebroken!”

18 Daal af van jouw ereplaats, en zet je dorstig neer, inwoonster, dochter van Dibon, want de verwoester van Moab trekt tegen jou op. Hij vernielt jouw vestingen.

19 Ga aan de weg staan, en kijk uit, inwoonster van Aroër. Vraag de vluchteling, en de ontsnapte! Zeg: “Wat is er gebeurd?”

20 Moab is te schande geworden, want het is verbijsterd. Jammert het uit, en schreeuwt het uit! Vertelt aan de Arnon, dat Moab verwoest is,

21 en een berechting is gekomen naar het land van de vlakte, over Cholon, over Jahas, over Mefaät,

22 over Dibon, over Nebo, over Bet-Diblataïm,

23 over Kirjataïm, over Bet-Gamul, over Bet-Meon,

24 over Keriot, over Bozra en over alle steden van het land van Moab, die veraf, en die dichtbij zijn.

25 “De hoorn van Moab is afgehakt, en zijn arm is gebroken”, is een woord van Jahweh.

26 Maakt hem dronken, omdat hij zich tegen Jahweh heeft verheven. Moab tuimelt neer in zijn uitbraaksel, en hij wordt ook zelf belachelijk,

27 of is voor jou Israël niet belachelijk geweest. Alsof het onder dieven was aangetroffen, want zo vaak jullie erover spraken, schudden jullie van het lachen.

28 Verlaat de steden, en woont op de rots, inwoners van Moab. Weest als de duif die nestelt aan een zijkant van een opening van een hol.

29 Wij hebben van de trots van Moab gehoord, van zijn enorme hooghartigheid, van zijn trots, van zijn arrogantie en zijn hoogmoedig hart.

30 “Ikzelf heb van zijn overmoed geweten”, is een woord van Jahweh: “Het is nutteloos. Zijn kletspraat zal niets bereiken.”

31 Daarom moet ik over Moab jammeren. Over heel Moab zal ik geschreeuw aanheffen, over de mannen van Kir-Cheres zal ik zuchten.

32 Meer dan het huilen over Jazer, zal ik over jou huilen, druivenplant van Sibma. Jouw ranken reikten tot aan de zee. Zij kwamen tot Jazer. Een verwoester heeft jouw zomervruchten en jouw wijnoogst overvallen.

33 “Blijheid en vrolijkheid zijn uit het vruchtbare veld en het land van Moab weggenomen. Ik heb de wijn uit de perskuipen laten ophouden. Men zal de druiven niet treden met hoerageroep. Hoera is geen hoera.”

34 “Om het geschreeuw van Chesbon tot Elale en tot Jahas verheffen zij hun stem, van Zoar tot Chornaïm, Eglat-Sjelisjia, want zelfs de wateren van Nimrim worden woestenijen.”

35 “Ik maak in Moab een einde”, is een woord van Jahweh: “aan wie offert op een hoogte, en wie wierook voor zijn goden aansteekt.”

36 “Daarom klaagt mijn hart over Moab als klaagfluiten. Mijn hart klaagt over de mannen van Kir-Cheres als klaagfluiten, omdat winst die men gemaakt had, verloren is.

37 “Ja, elk hoofd is kaal geschoren, elke baard is afgesneden. In alle handen zijn insnijdingen, en op de heupen is rouwzak.”

38 “Op alle daken van Moab en op al zijn pleinen is het één en al rouwklacht, want Ik heb Moab gebroken als een pot, waarin men geen plezier heeft”, is een woord van Jahweh.

39 Hoe is het terneergeslagen. Huilt! Moab heeft in schande de nek toegekeerd! Moab wordt belachelijk en tot een verschrikking voor allen er omheen.

40 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, als een arend komt hij aanzweven, en hij spreidt zijn vleugels over Moab uit.”

41 “Ingenomen worden de steden, en de burchten worden veroverd. Het hart van Moabs helden is op die dag als het hart van een vrouw in barensood.”

42 Moab wordt als volk vernietigd, omdat het zich tegen Jahweh grootgemaakt heeft.

43 “Angst en valkuil en valstrik over jou, inwoner van Moab!” is een woord van Jahweh.

44 “Wie vlucht uit angst, zal in de valkuil vallen. Wie uit de valkuil klimt, zal in de valstrik gevangen worden, want Ik zal daarover, over Moab, het jaar van hun vergelding brengen”, is een woord van Jahweh.

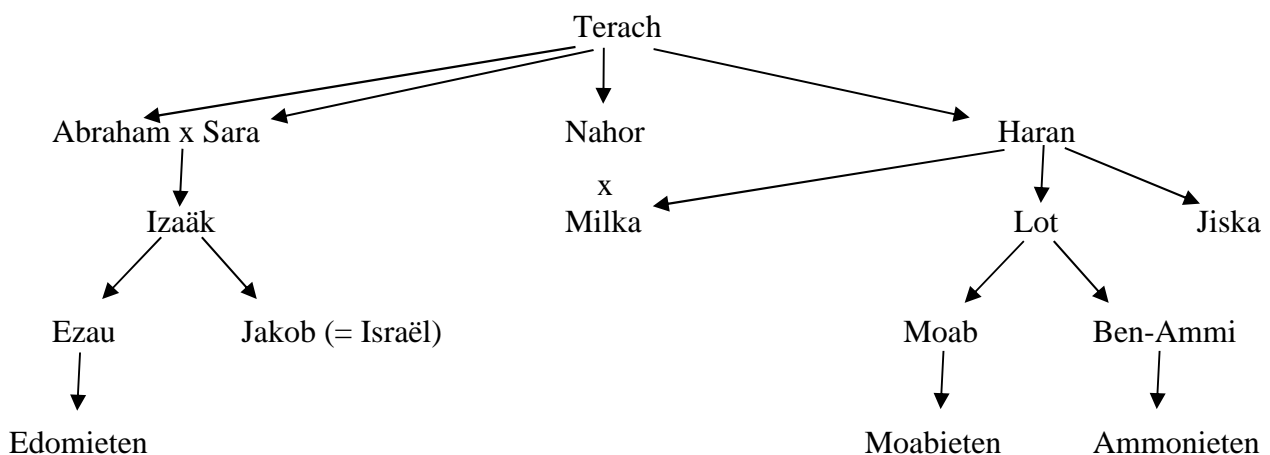
45 In de schaduw van Chesbon staan zij die vluchten, zonder kracht, want een vuur is uitgegaan van Chesbon, en een vlam vanuit het midden van Sichon. Het verteert de slapen van Moab en de schedel van de druktemakers.

46 Wee jou, Moab! Verloren is het volk van Chemos, want jouw zonen en jouw dochters zijn in gevangenschap meegenomen.

47 “Ik zal in de gevangenschap van Moab een ommekeer brengen in de latere dagen”, is een woord van Jahweh.

De Moabieten waren aan de Israëlieten verwant (Gen.11:26-29, 19:30-37).

Het gebied van de Moabieten lag aan de oostkant van de Dode Zee. De verhouding tussen de Moabieten en de Israëlieten was altijd gespannen. Tijdens de intocht van het volk Israël in het land Kanaän, wilde de Moabitische koning Balak het volk laten vervloeken (Num.22-24). Jaren later viel een coalitie van de Moabieten, Ammonieten en Amalekieten de Israëlieten aan. De Moabitische koning Eglon onderdrukte Gods volk. De richter Ehud moest zijn volksenoten daarvan verlossen (Richt.3:12-30). Ook koning Saul (1033 – 1012) moest tegen de Moabieten strijden (1Sam.14:47). Toen David (1012 – 972) koning werd, vielen allerlei buurvolken, waaronder ook de Moabieten, hem aan. Met Gods hulp wist David de vijandelijke legers te verslaan (2Sam.8:2,12).

Om van de aanvallen van de Moabieten af te zijn, liet koning David $\frac{2}{3}$ deel van de Moabieten vermoorden (2Sam.8:2).³³⁵ Waarschijnlijk betrof dit alleen de mannen (vgl. 1Kon.11:15,16). Het had wel resultaat. Tot de regering van koning Josafat (873 – 849) lieten ze de Israëlieten met rust.

³³⁵ Ondanks alles ging koning David hierin veel te ver. Dit had God hem ook niet opgedragen. Het was één van de redenen, waarom koning David voor Jahweh geen tempel mocht bouwen (1Kron.17:1-4, 22:6-8).

Toen koning Josafat regeerde vielen de Moabieten, de Ammonieten en een deel van de Meunieten het Tweestammenrijk Juda aan. Ook deze oorlog had voor de Moabieten niet het gewenste resultaat (2Kron.20:1-30). Na de dood van de slechte koning Achab (875 – 854) waren de Moabieten niet meer schatplichtig en onderworpen aan het Tienstammenrijk (2Kon.1:1). Moabitische benden plunderden regelmatig gebieden van Israël (2Kon.13:20).

De Moabieten gedroegen zich erg onbetrouwbaar. In 601 voor Christus hielpen ze de koning van Babel om tegen de Joden te strijden (2Kon.24:2), maar in 597/596 probeerden ze samen met andere volken koning Zedekia (597 – 586) mee te laten doen met een opstand tegen koning Nebukadnezar II (604 – 562) (Jer.27). Toen Jeruzalem door de koning van Babel was veroverd, werden de Joden ook door de Moabieten gehoond en bespot (Zef.2:8).

Evenals de vroegere profeten Amos (2:1-3), Jesaja (15 en 16) en Zefanja (2:9) kondigde Jeremia Gods berechting van Moab aan.

1^a Tegen (of Voor/Naar) Moab.

1^b Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “Wee over Nebo, want het is verwoest. Het is te schande geworden. Ingenomen is Kirjataïm. De veilige vesting is te schande geworden, en is ontsteld.”

Met *Nebo* wordt hier geen berg bedoeld, maar een woonplaats. Nebo en *Kirjataïm* lagen iets ten noorden van de rivier de Arnon. Voordat het volk Israël het land Kanaän binnentrok, hadden de Amorieten deze steden ten noorden van de rivier de Arnon op de Moabieten veroverd (Num.21:13,26). Toen de Amorieten de Israëlieten aanvielen, werden ze verslagen. Zo veroverde de Israëlieten dit gebied (Num.21:21-25), dat aan de stam Ruben werd toegewezen (Num.32:33,37,38, Joz.13:15-21).

In 732/731 voor Christus veroverde de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) het gebied ten oosten van de rivier de Jordaanrivier en het noorden van het Tienstammenrijk. De mensen van de stammen Manasse, Gad, Ruben, en Naftali werden als ballingen naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 16:1,7-9, 1Kron.5:26). Mede daardoor konden de Moabieten en Ammonieten het vrijgekomen gebied dat ze eerder aan de Amorieten hadden verloren, weer in bezit nemen. In de tijd van de profeet Jesaja en Jeremia deden de Moabieten, alsof de plaatsen iets ten noorden van de rivier de Arnon bij hun land hoorden.

2 Moabs roem is er niet meer. In Chesbon (= Denkdorp) zint men op onheil tegen hem: “Komt, en laten we het uitroeien als volk!” Ook jij, Madmen (= Zwijgstad), zult verdeldg worden. Het zwaard zal jou achtervolgen.

Chesbon was een hoofdstad van de Amorieten (Num.21:26,34, Deut.1:4, 2:24,26,30 enz.). Het lag ten noordoosten van de Dode Zee. Nadat de Israëlieten de Amorieten hadden verslagen, werd Chesbon aan de stam Ruben gegeven (Num.32:37, Joz.13:15-17). Later kregen de Levieten deze stad (Joz.21:34-39). Daarna hebben de Ammonieten Chesbon in bezit genomen (Jer.49:3). Tijdens de regering van de priester-koning Alexander Janneüs (103 – 76) hebben de Joden deze plaats heroverd.³³⁶ Waarschijnlijk lag het aan de grens tussen het gebied van de stam Ruben en van de stam Gad, in de buurt van Tell Hesban.

Waar *Madmen* precies lag, is niet met enige zekerheid aan te geven. Misschien is het dezelfde plaats als Medeba (Jes.15:2). Medeba lag aan de noordoostkant van de Dode Zee. Hoogstwaarschijnlijk is het de huidige plaats Mdab 10 kilometer ten zuiden van Chesbon.

3 Hoor! Geschreeuw uit Choronaïm. Verwoesting en een grote afbraak!

4 Gebroken is Moab. Zijn kleinen laten geschreeuw horen.

³³⁶ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 15:4.

Omdat het hier over steden en dorpen gaat, wordt met *zijn kleinen* waarschijnlijk kleine steden en dorpen bedoeld.

5 Ja, de helling van Luchit gaat men al huilende op, want bij de afdaling van Choronaim hoort men noodgeschreeuw.

Luchit en *Choronaim* zijn onbekende Moabitische plaatsen die in de buurt van Zoar gelegen moeten hebben (vgl. v.34). Zoar lag ten zuidoosten van de Dode Zee aan de grens van Moab.

Het is dus duidelijk, dat de vijand vanuit het noorden via het gebied van de Ammonieten Moab zou binnenvallen. Daarna zouden de vijandelijke legers doordringen tot het uiterste zuiden van het land.

6 Vlucht, redt jullie leven. Jullie worden als een kale struik in de woestijn.

De Moabieten zouden blij mogen zijn, als ze het er levend van af zouden brengen. Van het meenemen van goederen en rijkdommen zou geen sprake zijn.

7 Ja, om je vertrouwen op je (vesting)werken en op je schatten zal ook jij ingenomen worden. Chemos zal in ballingschap gaan, zijn priesters en vorsten samen.

Chemos of *Kamos* was de belangrijkste afgod van de Moabieten (Num.21:29).

8 Een verwoester zal komen naar elke stad. Geen stad zal ontkomen. De vallei zal te gronde gaan, en de vlakte zal verwoest worden, zoals Jahweh gezegd heeft.

9 Geeft vleugels aan Moab, want vliegend moet het weggaan. Zijn steden zullen worden tot een woestenij, zodat er geen inwoner (meer) is.

Vleugels waren vooral in die tijd het symbool voor snelheid. Vogels hadden weinig hinder van heuvels, bergen en dalen. De Moabieten zouden dus snel moeten vluchten.

10 Vervloekt, wie het werk van Jahweh bedrieglijk uitvoert. Vervloekt, wie zijn zwaard van bloed weerhoudt!

Dit vers laat duidelijk zien, dat de verovering en verwoesting van Moab in de eerste plaats het werk van God is, ook al zouden daar mensen voor worden gebruikt.

11 Moab heeft van zijn jeugd af geen zorgen gehad. Het heeft stil op zijn droesem gelegen. Het is niet overgegoten van het ene vat in het andere, en het is niet in ballingschap gegaan. Daardoor is zijn smaak bij hem gebleven, en is zijn geur niet veranderd.

Moab wordt hier vergeleken met oude wijn die heel lang heeft gelegen. Die wijn is nog niet afgetapt, zodat het zijn geur en smaak heeft gehouden. Oude wijn is meestal van goede kwaliteit (Jes.25:6). Om de droesem of drab te laten verdwijnen werd de wijn van het ene vat overgegoten in een ander vat.

12 “Daarom zie, de dagen komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Ik zal aftappers naar hem sturen. Die zullen hem aftappen, en ze zullen zijn vaten legen, en zijn kruiken verbrijzelen.”³³⁷

In de toekomst zou Moab echter wel worden afgetapt. Het zou een ruw en wild spektakel worden, waarbij zelfs de wijnkruiken zouden worden stukgeslagen. De wijn zou daarbij verloren gaan. Moab zou als volk ophouden te bestaan.

³³⁷ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier *hun kruiken*. Om logische redenen en op grond van oude vertaling is gekozen voor *zijn kruiken*. Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 221.

De vergelijking van Moab met wijn is wel erg passend, omdat in dat land veel wijn werd gemaakt (vgl. v.32,33).

13 Moab zal met Chemos worden beschaamd, zoals het huis van Israël beschaamd is met Betel, hun vertrouwen.

Zoals het Tienstammenrijk Israël op de kalverendienst in Betel vertrouwde, en daardoor beschaamd uitkwam, zo zou Moab beschaamd uitkomen, omdat het op zijn afgod Chemos vertrouwde. Alleen wie op de Here vertrouwt, zal niet beschaamd uitkomen (2Kon.18:5-8, Ps.9:11, 21:8, 28:7, 32:10, 37, 84:12,13, enz.).

14 Hoe (kunnen) jullie zeggen: “Helden zijn wij, en sterke mannen voor de strijd?”

15 “Moab is verwoest, (mensen) zijn (uit) steden opgetrokken. De keur van zijn jonge mannen is ter slachting afgedaald”, is een woord (of een uitspraak) van de Koning. Jahweh van de (hemelse) legers is zijn naam.

Niet de afgod van de Moabieten is koning, maar de almachtige God Jahweh van de Israëlieten. Hij wil ook de Koning van de Moabieten zijn.

16 Moabs ondergang is dichtbij gekomen, en zijn onheil haast zich zeer.

17 Beklaagt hem, allen rondom hem, en allen die zijn naam kennen. Zegt: “Hoe is een sterke scepter, een prachtige staf gebroken!”

De profeet Jeremia riep niet op tot leedvermaak, maar tot medelijden. Die oproep was bestemd voor de volken rondom Moab.

Een scepter is een prachtige en kostbare staf. Het is een symbool van vorstelijk gezag (Gen.49:10, Ps.45:7, 110:2). Met het breken van die staf, wordt het verbreken van de koninklijke macht uitgebeeld.

18 Daal af van jouw ereplaats, en zet je dorstig neer, inwoonster, dochter van Dibon, want de verwoester van Moab trekt tegen jou op. Hij vernielt jouw vestingen.

Dibon lag in Moab 6 kilometer ten noorden van de rivier de Arnon. Na enige discussies werd de plaats aan de stam Gad toegewezen (Num.32:2-4,33-36, 33:45,46). De Moabieten hebben deze plaats veroverd. Het was zelfs de hoofdplaats van Moab, toen koning Mesa regeerde.³³⁸ Na de ballingschap gingen de Joden er weer wonen (Neh.11:25). Tegenwoordig heet deze plaats Dhiban.

19 Ga aan de weg staan, en kijk uit, inwoonster van Aroër. Vraag de vluchteling, en de ontsnapte! Zeg: “Wat is er gebeurd?”

De plaats *Aroër* lag aan de noordelijke oever van de rivier de Arnon ongeveer 22 kilometer ten oosten van de Dode Zee (Deut.2:36, 3:12, 4:48, Joz.12:2). Het was aan de stad Ruben gegeven (Joz.13:15,16, 1Kron.5:1,8).³³⁹

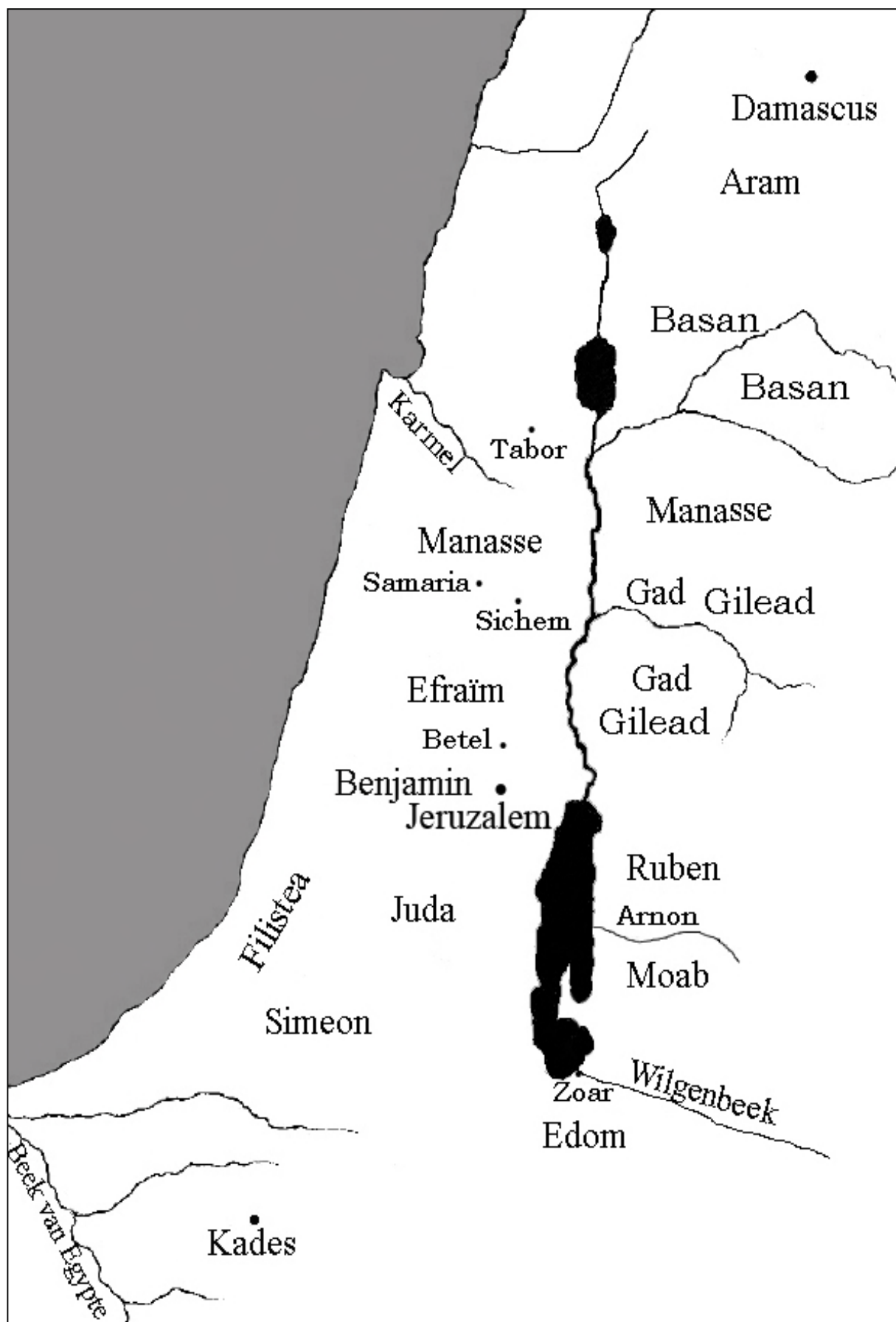
Het antwoord op de vraag staat in het volgende vers.

20 Moab is te schande geworden, want het is verbijsterd. Jammert het uit, en schreeuwt het uit! Vertelt aan de Arnon, dat Moab verwoest is,

21 en een berechting is gekomen naar het land (of naar de aarde) van de vlakke, over Cholon, over Jahas, over Mefaät,

³³⁸ De Moabitische koning Mesa regeerde tijdens de regering van de Israëlitische koningen Achab (875 – 854), Ahazia (854 – 853) en Joram (853 – 842) uit het Tienstammenrijk.

³³⁹ Er was ook een plaats Aroër, dat aan de stam Gad was toegewezen (Num.32:34). Dat lag tegenover Rabba, de hoofdstad van de Ammonieten (Deut.3:11, Joz.13:24,25).

22 over Dibon, over Nebo, over Bet-Diblataïm,

23 over Kirjataïm, over Bet-Gamul, over Bet-Meon,

24 over Keriot, over Bozra en over alle steden van het land van Moab, die veraf, en die dichtbij zijn.

De ligging van *Cholon* en *Bet-Gamul* is onbekend.

Jahas lag in het gebied van de stam Ruben in de buurt van de rivier de Arnon, en het was toegewezen aan de Levieten (1Kron.6:77,78).

Mefaät lag ook in het gebied van de stam Ruben (Joz.21:36,37). De nauwkeurige ligging is onbekend.

Bet-Diblataïm was een plaats die waarschijnlijk lag tussen *Dibon* en de berg *Nebo* in het gebied van Ruben (Num.33:46,47).

Bet-Meon is hoogstwaarschijnlijk dezelfde plaats als *Bet-Baäl-Meon* of *Baäl-Meon*. Het hoorde oorspronkelijk ook bij het gebied van Ruben (Num.32:37,38, Joz.13:15,17). Waarschijnlijk lag het ongeveer 5 kilometer ten zuiden van *Chesbon*.

Keriot werd ook wel *Ar* in Moab (= stad in Moab) genoemd (vgl. Jes.15:1). *Ar* was een hoofdstad van Moab (Deut.2:9,18,29). Het lag iets ten zuiden van de rivier de Arnon in de buurt van de huidige plaats *Rabba* (Num.21.14,15).

Met *Bozra* wordt hier niet een plaats in Edom aangeduid (vgl. Jer.49:13,22, Am.1:12), maar vermoedelijk de vrijstad *Bezer* in het gebied van de stam Ruben (Deut.4:43, Joz.20:8, 21:36). Hoogstwaarschijnlijk lag het ten noordoosten van *Medeba*, en ten oosten van *Chesbon*.

De meeste plaatsen die hier worden genoemd, hadden de Moabieten ten onrechte in bezit genomen.

25 “De hoorn van Moab is afgehakt, en zijn arm is gebroken”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Een *hoorn* is een teken van koninklijke kracht (vgl. 1Sam2:1, Ps.75:5,11, 89:18,25, 132:17, enz.). Ook een *arm* is een symbool van kracht. Moab zou dus machteloos worden.

26 Maakt hem dronken, omdat hij zich tegen Jahweh heeft verheven. Moab tuimelt neer in zijn uitbraaksel, en hij wordt ook zelf belachelijk,

27 of is voor jou Israël niet belachelijk geweest. Alsof het onder dieven was aangetroffen, want zo vaak jullie erover spraken, schudden jullie (van het lachen) (vgl. Zef.2:8).

Veel Moabieten praatten verachtelijk over de Joden, alsof het dieven waren. Wie zo praat over Gods volk, raakt zijn gevoelige oogappel aan (Jer.2:3, Zach.2:8).

28 Verlaat de steden, en woont op de rots, inwoners van Moab. Weest als de duif die nestelt aan een zijkant van een opening van een hol.

Waarschijnlijk wordt met *een opening van een hol* de ingang van een rotsspleet bedoeld. Rotsduiven komen in het Midden-Oosten veel voor.

29 Wij hebben van de trots van Moab gehoord, van zijn enorme hooghartigheid, van zijn trots, van zijn arrogantie en zijn hoogmoedig hart (vgl. Jes.16:6).

30 “Ik, Ik (= Ikzelf) heb (van) zijn overmoed geweten (of gekend)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Het is nutteloos. Zijn kletspraak zal niets bereiken.”

Moab zou vooral worden gestraft om zijn hoogmoed tegenover de Here en zijn volk (v.26,42).

31 Daarom moet ik over Moab jammeren. Over heel Moab zal ik geschreeuw aanheffen, over de mannen van Kir-Cheres zal ik zuchten (vgl. Jes.16:7).³⁴⁰

Hoewel de heidenen Gods volk vaak slecht behandelden, en tegenover hen geen medelijden kenden, was de profeet Jeremia niet vol leedvermaak om de ondergang van Moab aan te kondigen. Integendeel, hij treurde erom. Hij had medelijden met vijandige mensen (vgl. Mat.5:44, Luk.6:27,35).

Kir-Cheres of Kir in Moab wordt meestal Kir-Moab of Kir-Chareset genoemd. Deze plaats lag in het zuiden van Moab (2Kon.3:24,25). Waarschijnlijk is het de huidige plaats Kerak.

32 Meer dan het huilen over Jazer, zal ik over jou huilen, druivenplant van Sibma. Jouw ranken reikten tot aan de zee. Zij kwamen tot Jazer. Een verwoester heeft jouw zomer(vruchten) en jouw wijnoogst overvallen (vgl. Jes.16:8,9).

Sibma en *Jazer* lagen ten noorden van de rivier de Arnon. Waarschijnlijk lag Sibma ongeveer 5 kilometer ten westzuidwesten van Chesbon. Waar Jazer heeft gelegen, is erg onzeker.

Het waren oorspronkelijk Moabitische plaatsen die door de Amorieten waren veroverd (Num.21:26-30). De Israëlieten veroverden onder leiding van Mozes deze plaatsen op de Amorieten (Num.21:32, Deut.2:32-36). Sibma werd door Mozes aan de Rubenieten gegeven (Num.32:37,38, Joz.13:15-19). De stam Gad kreeg Jazer (Num.32:34, Joz.13:24,25). Later werd Jazer aan de Levieten gegeven (Joz.21:38-40).

Eerst werden de gebieden rond Sibma en Jazer gebruikt voor de veeteelt (Num.32:1-4, Joz.21:39, 1Kron.6:81). Later verbouwde men in Sibma fruit, en legde men er wijngaarden aan (Jes.16:8,9^a).

Met de zee wordt hier waarschijnlijk de Dode Zee bedoeld. Moab grensde aan geen enkele andere zee. Dit is niet zo vreemd, want Engedi, dat aan de rand van de Dode Zee ligt, was onder andere ook bekend om de wijnbouw (Hoogl.1:14).

33 “Blijheid en vrolijkheid zijn uit het vruchtbare veld en het land van Moab weggenomen. Ik heb de wijn uit de perskuipen laten ophouden. Men zal (de druiven) niet treden met hoera(geroep). Hoera is geen hoera (vgl. Jes.16:9).”

Als de druiven werden geoogst, dan werden ze onder blijde kreten in de wijnpersbak getreden (Jes.16:10). Er zouden in Moab echter wel kreten worden gehoord, die op hoerageroep uit de oogsttijd zouden lijken, maar het zou geen echt hoerageroep zijn, maar geschreeuw van angst en verdriet.

34 “Om het geschreeuw van Chesbon tot Elale (en) tot Jahas verheffen zij hun stem (of hun geluid), van Zoar tot Choronaim, Eglat-Sjelijisja (= Driejarige koe), want zelfs de wateren van Nimrim worden [tot] woestenijen (vgl. Jes.15:4-6).”

Elale lag 4 kilometer ten noordoosten van Chesbon (Num.32:2,3,37, Jes.15:4).

Zoar lag ten zuidoosten van de Dode Zee aan de grens van Moab. De vluchtelingen zouden dus helemaal naar het zuiden van hun land moeten vluchten. De vijand zou vanuit het noorden komen.

Choronaim en *Eglat-Sjelijisja* en zijn onbekende Moabitische plaatsen die in de buurt van Zoar gelegen moeten hebben (vgl. v.5).

³⁴⁰ In de meeste Hebreeuwse handschriften staat hier *zal men zuchten*. Op grond van een Hebreeuws handschrift, een gedeelte van een Dode Zeerol en om logische redenen is gekozen voor de weergave *zal ik zuchten*. Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 222.

De wateren van Nimrim moeten waarschijnlijk aan de oostkant van de rivier de Jordaan ten hoogte van de plaats Jericho worden gezocht (vgl. Num.32:3,36, Joz.13:27).

Het angstgeschreeuw zou van de ene plaats tot de andere klinken, zodat het in heel Moab zou worden gehoord.

35 “Ik maak in Moab een einde”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “aan wie offert op een hoogte, en wie (wierook) voor zijn goden aansteekt.”

36 “Daarom klaagt mijn hart over Moab als (klaag)fluiten (vgl. Mat.9:23). Mijn hart klaagt over de mannen van Kir-Cheres als (klaag)fluiten, omdat winst (die) men gemaakt had, verloren is.

37 “Ja, elk hoofd is kaal (geschoren), elke baard is afgesneden. In alle handen zijn insnijdingen, en op de heupen is (rouw)zak.”

Het hoofd kaalscheren, de baard afsnijden en een rouwzak aandoen, waren in die tijd tekenen van groot verdriet (Scheren: Jes.22:12, Jer.16:6^b, 41:5, 47:5^a, 48:37^a, Mi.1:16; Zakken dragen: Gen.37:34, Jer.6:26, Am.8:10, Mi.1:16).

Soms sneden mensen zichzelf om bij de zogenaamde afgoden medelijden op te wekken (1Kon.18:25-28, Jer.16:6^b, 41:5, 47:5).

38 “Op alle daken van Moab en op al zijn pleinen is het één en al rouwklacht, want Ik heb Moab gebroken als een pot, waarin men geen plezier heeft”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

De platte daken zouden worden gebruikt als podia om hun klachten te uiten, want God zou Moab als een waardeloos stuk aardewerk maken.

39 Hoe is het terneergeslagen. Huilt! Moab heeft in schande de nek toegekeerd! Moab wordt belachelijk en tot een verschrikking voor allen er omheen.

40 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, (zo)als de (= een) arend komt hij aanzweven, en hij spreidt zijn vleugels over Moab uit.”

De vijand van Moab wordt hier vergeleken met een arend (vgl. Jer.49:22, Ezech.17:3). Die vijand zou Nebukadnezar II (604 – 562) zijn.

41 “Ingenomen worden de steden, en de burchten worden veroverd. Het hart van Moabs helden is in (= op) die dag als het hart van een vrouw in barensnood.”

42 Moab wordt als volk vernietigd, omdat het zich tegen Jahweh grootgemaakt heeft (vgl. v.26,30).

43 “Angst en (val)kuil en (val)strik over jou, inwoner van Moab!” is een woord (of een uitspraak) van Jahweh (vgl. Jes.24:17).

44 “Wie vlucht uit angst, zal in de (val)kuil vallen. Wie uit de (val)kuil klimt, zal in de (val)strik gevangen worden, want Ik zal daarover, over Moab, het jaar van hun vergelding brengen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh (vgl. Jes.24:18).

45 In de schaduw van Chesbon staan zij die vluchten, zonder kracht, want een vuur is uitgegaan van Chesbon, en een vlam vanuit het midden van Sichon (vgl. Num.21:28^a). Het verteert de slapen van Moab en de schedel van de druktemakers.

Met vuur wordt hier het vuur van de oorlog bedoeld (vgl. Num.21:28,29). Tijdens oorlogen werden steden na een plundering vaak in brand gestoken (b.v. Jer.51:30). De trotse druktemakers uit Moab zouden ook met zo’n verwoesting van hun land en bezittingen te maken krijgen.

De plaats *Sichon* komt in de Bijbel niet voor. Sichon was geen plaats, maar een Amoritische koning die van Chesbon zijn hoofdstad had gemaakt (Num.21:26,27,34^b, Deut.1:4, 2:24,26, enz.). Met *een vuur van Chesbon* en *een vlam vanuit Sichon* wordt dus min of meer hetzelfde bedoeld.³⁴¹ Er zou een nieuwe Sichon komen. Zoals de Amoritische koning Sichon de Moabieten versloeg (Num.21:26-30), zo zou koning Nebukadnezar II (604 – 562) opnieuw de Moabieten verslaan.

46 Wee jou, Moab! Verloren is het volk van Chemos, want jouw zonen en jouw dochters zijn in gevangenschap meegenomen.

De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) schreef, dat koning Nebukadnezar II in 581 voor Christus tijdens een veldtocht tegen Syrië en Egypte ook de Ammonieten en de Moabieten onderwierp.³⁴² Het is erg waarschijnlijk, dat de Babylonische koning zijn gebruikelijke handelswijze volgde bij opstandige staten, en dus de bevolking grotendeels afvoerde naar andere gebieden in zijn rijk. Daarmee wilde hij de identiteit van de opstandige volken vernietigen (Jer.12:14, 25:11,12).

47 “Ik zal in de gevangenschap van Moab een ommekeer brengen (of zal de ... Moab omkeren) in het latere (of in de toekomst/in het laatste/einde) van de dagen (= in de latere (of de toekomstige) dagen)”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Tot hiertoe de rechtszaak (of het oordeel/vonnis) van Moab.³⁴³

Later zouden de gevangengenomen Moabieten door de Perzische koning Kores II (559 – 529) worden vrijgelaten (Zie de uitleg van Jer.12:15.), maar als volk zou het ophouden te bestaan. Nog eerder dan de Ammonieten zijn ze door de Arabische Nabateeën veroverd, en in dat volk opgegaan.³⁴⁴ Dat is een groot verschil met de Israëlieten, want die bestaan nog steeds.

³⁴¹ Er is hier dus sprake van een parallellisme. Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur veel voor.

³⁴² Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

³⁴³ Opvallend is, dat juist dit vers over de Moabieten in de Septuagint (ten onrechte) en de Dode Zeerollen ontbreekt. Trouwens, de volgorde van de hoofdstukken van de profeet Jeremia is in de Septuagint anders dan in de (Masoretische) Hebreeuwse tekst. De profetieën over de Moabieten staan daar in hoofdstuk 31.

³⁴⁴ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 14:2.

5. Profetieën over Ammon.

Hoofdstuk 49:1-6

1^a Tegen de zonen van Ammon.

1^b Dit heeft Jahweh gezegd: “Heeft Israël geen zonen, heeft het geen erfgenaam? Waarom heeft hun koning Gad in bezit genomen, en woont zijn volk in zijn (= Gads) steden?”

2 “Daarom zie, de dagen komen”, is een woord van Jahweh: “Ik zal aan Rabba van de zonen van Ammon krijgsgeschreeuw laten horen. Het zal tot een woeste puinhoop worden, en haar dochtersteden zullen met vuur worden verbrand. Israël zal in erfelijk bezit nemen, wie hen in erfelijk bezit genomen hadden”, heeft Jahweh gezegd.

3 “Jammer, Chesbon, want een stad is verwoest. Schreeuwt het uit, dochtersteden van Rabba. Doet een rouwzak om. Weeklaagt en zwerft rond tussen de akkermuren, want hun koning zal in ballingschap gaan, zijn priesters en vorsten samen.”

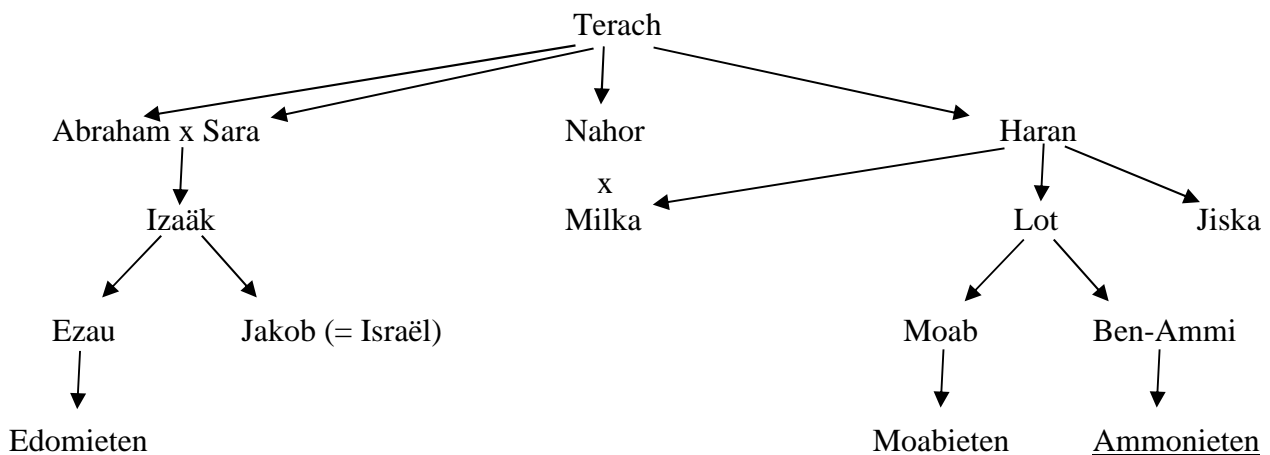
4 “Wat beroem jij je op de dalen? Jouw dal is overstroomd, hoogmoedige dochter, die op haar schatten vertrouwt: “Wie zal tegen mij oprukken?”

5 “Zie, Ik laat verschrikking over jou komen”, is een woord van de Heer Jahweh van de hemelse legers: “van alle kanten rondom jou, en jij zult worden verdreven, een ieder recht voor zich uit. Er zal niemand zijn om zij die rondzwerfen, bij elkaar te brengen.”

6 “Daarna zal Ik in de gevangenschap van de zonen van Ammon een ommekeer brengen”, is een woord van Jahweh.

Hoofdstuk 49 bevat een aantal korte profetieën die waarschijnlijk voor de verovering van Jeruzalem in 586 tijdens de regering van koning Zedekia (597 – 586) zijn ontstaan (v.34). De profeet Jeremia verweet de Ammonieten alleen, dat ze gebied van de stam Gad in bezit hadden genomen (v.1). Over de smerige rol die de Ammonitische koning Baälis speelde bij de moord op de landvoogd Gedalja (586), wordt hier niet gesproken. Deze moord bedreigde het voortbestaan van de Joodse gemeenschap, en zou zeker aan de lijst met verwijten zijn toegevoegd, als deze profetie na 586 zou zijn ontstaan.

De Ammonieten waren aan de Israëlieten verwant (Gen.11:26-29, 19:30-38).

De Ammonieten woonden ten oosten van de Israëlieten. Ze stonden vanaf het begin erg vijandig tegenover het volk van God. De richter Ehud moest de Israëlieten verlossen van een coalitie tussen de Moabieten, Ammonieten en Amalekieten (Richt.3:12-30). Ook de richter Jeft

bestreed en overwon de Ammonieten, die de Israëlieten onderdrukten (Richt.10:6-11:33). Koning Saul (1033 – 1012) verlostte de Israëlieten van de vijandige aanvallen van de Ammonieten (1Sam.11:1-11, 14:47). Toen David (1012 – 972) koning werd, vielen allerlei buurvölker, waaronder ook de Ammonieten, hem aan. Met Gods hulp wist David de vijandelijke legers te verslaan (2Sam.8:12, 10, 11:1).

Om van de gevaarlijke aanvallen van de Ammonieten af te zijn, liet koning David veel Ammonieten op beestachtige wijze vermoorden (2Sam.12:26-31, 1Kron.20:1-3).³⁴⁵ Dit had wel resultaat. Tot de regering van koning Josafat (873 – 849) lieten ze de Israëlieten met rust.

Toen koning Josafat regeerde vielen de Moabieten, de Ammonieten en een deel van de Meunieten het Tweestammenrijk Juda aan. Ook deze oorlog had voor de Ammonieten niet het gewenste resultaat (2Kron.20:1-30). De koningen Uzzia (785 – 733) en Jotam (733 – 732) hielden de Ammonieten stevig onder de duim (2Kron.26:8, 27:5).

Evenals de Moabieten gedroegen de Ammonieten zich erg onbetrouwbaar. In 601 voor Christus hielpen ze de koning van Babel om tegen de Joden te strijden (2Kon.24:2), maar in 597 probeerden ze samen met andere volken koning Zedekia (597 – 586) mee te laten doen met een opstand tegen koning Nebukadnezar II (604 – 562) (Jer.27).

Evenals de vroegere profeten Amos (1:13-15) en Zefanja (2:9) kondigde Jeremia Gods berechting van Ammon aan.

1^a Tegen (of Voor/Naar) de zonen van Ammon.

1^b Dit heeft Jahweh gezegd: “Heeft Israël geen zonen, heeft het geen erfgenaam? Waarom heeft hun koning Gad in bezit genomen, en woont zijn volk in zijn (= Gads) steden?”

De stam Gad woonde aan de oostkant van de Jordaan ten noorden van de stam Ruben. Voordat het volk Israël het land Kanaän binnentrok, hadden de Amorieten dit gebied op de Ammonieten veroverd (Richt.11:13-27). Toen de Amorieten de Israëlieten aanvielen, werden ze verslagen. Zo veroverde de Israëlieten het gebied van de Amorieten (Num.21:21-25). Het middelste gedeelte van dat gebied werd aan de stam Gad toegewezen (Num.32:33-36, Joz.13:24-28).

In 732/731 voor Christus veroverde de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) het gebied ten oosten van de rivier de Jordaan en het noorden van het Tienstammenrijk. De stammen Manasse, Gad, Ruben, en Naftali werden als ballingen naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 16:1,7-9, 1Kron.5:26). Mede daardoor konden de Moabieten en Ammonieten het vrijgekomen gebied dat ze eerder aan de Amorieten hadden verloren, weer in bezit nemen. In de tijd van de profeet Jesaja en Jeremia deden de Ammonieten, alsof het gebied van de stam Gad bij hun land hoorde. God had het echter aan het volk Israël gegeven.

2 “Daarom zie, de dagen komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “Ik zal aan Rabba van de zonen van Ammon krijgsgeschreeuw laten horen. Het zal tot een woeste puinhoop worden, en haar dochters(teden) zullen met vuur worden verbrand. Israël zal in erfelijk bezit nemen, wie hen in erfelijk bezit genomen hadden”, heeft Jahweh gezegd.

Rabba was de hoofdstad van de Ammonieten. Het is nu de hoofdstad van Jordanië. De dochters zijn de steden die bij Rabba hoorden.

3 “Jammer, Chesbon, want een stad is verwoest.”³⁴⁶ Schreeuwt het uit, dochters(teden) van Rabba. Doet een (rouw)zak om. Weeklaagt en zwerft rond tussen de akkermuren, want

³⁴⁵ Ondanks alles ging koning David hierin veel te ver. Dit had God hem ook niet opgedragen. Het was één van de redenen, waarom koning David voor Jahweh geen tempel mocht bouwen (1Kron.17:1-4, 22:6-8).

³⁴⁶ In het Hebreeuwse staat hier *want Ai is verwoest*. Er is geen belangrijke stad Ai in Ammon bekend. Daarom is

hun koning zal in ballingschap gaan, zijn priesters en vorsten samen.” *Chesbon* was een hoofdstad van de Amoriëten (Num.21:26,34, Deut.1:4, 2:24,26,30 enz.). Het lag ten noordoosten van de Dode Zee aan de grens van de Rubeniëten en de Gadiëten in de buurt van Tell Hesban. Nadat de Israëliëten de Amoriëten hadden verslagen, werd Chesbon aan de stam Ruben gegeven (Num.32:37, Joz.13:15-17). Later kregen de Levieten deze stad (Joz.21:34-39). Daarna hebben de Ammoniëten Chesbon in bezit genomen. Tijdens de regering van de priester-koning Alexander Janneüs (103 – 76) hebben de Joden deze plaats heroverd.³⁴⁷

Een rouwzak aandoen, was in die tijd een teken van groot verdriet (Gen.37:34, Jer.6:26, Am.8:10, Mi.1:16).

4 “Wat beroem jij je op de dalen? Jouw dal is overstroomd, hoogmoedige dochter,³⁴⁸ die op haar schatten vertrouwt: “Wie zal tegen (of naar/tot) mij oprukken?”

Vooraf het dal van de Jabbok was erg vruchtbaar.

5 “Zie, Ik laat verschrikking over jou komen”, is een woord (of een uitspraak) van de Heer Jahweh van de (hemelse) legers: “van alle kanten rondom jou, en jij zult worden verdreven, een ieder recht voor zich uit. Er zal niemand zijn om zij die rondzwerven, bij elkaar te brengen.”

De geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) schreef, dat Nebukadnezar II (604 – 562) in 581 voor Christus tijdens een veldtocht tegen Syrië en Egypte ook de Ammoniëten en de Moabiëten onderwierp.³⁴⁹ Het is erg waarschijnlijk, dat de Babylonische koning zijn gebruikelijke handelswijze volgde bij opstandige staten, en dus de bevolking grotendeels afvoerde naar andere gebieden in zijn rijk. Daarmee wilde hij de identiteit van de opstandige volken vernietigen (Jer.12:14, 25:11,12).

6 “Daarna zal Ik in de gevangenschap van de zonen van Ammon een ommekeer brengen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Later zouden de gevangengenomen Ammoniëten door koning Kores II (559 – 529) worden vrijgelaten (Jer.12:15), maar als volk zou het ophouden te bestaan.

Judas de Makkabeeër (166 – 161) werd in 164 voor Christus door de Ammoniëten aangevalen. Samen met de buurvölker wilden ze de jonge Joodse staat vernietigen. Met Gods hulp kon Judas hen overwinnen (1Mak.5:6,30-43, vgl. Jes.11:14). Na die tijd verzwakte de Arabische stam van de Nabateëën de kracht van de Ammoniëten. Steeds meer gebied moesten ze prijsgeven. In 66 na Christus werden de Ammoniëten tijdens de Joodse opstand tegen de Romeinen door de Joden aangevalen. Een kleine eeuw later noemde Justinus Martyr de Ammoniëten nog wel een talrijk volk, maar ze zijn door de Arabische Nabateëën veroverd, en in dat volk opgegaan. Rond het midden van de 2^e eeuw na Christus verdwenen ze uit de geschiedenis.

het vermoeden, dat in de (Masoretische) Hebreeuwse tekst de slotletter van dit woord is weggefallen. Oorspronkelijk zou er het woord *stad* hebben gestaan.

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 239.

³⁴⁷ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 15:4.

³⁴⁸ In het Hebreeuws staat hier *afvallige dochter*. Op grond van oude vertalingen en om logische redenen is voor de weergave *hoogmoedige dochter* gekozen.

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 239.

³⁴⁹ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7

6. Profetieën over Edom.

Hoofdstuk 49:7-22

7^a Tegen Edom.

7^b Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Is er geen wijsheid meer in Teman? Is de raad van de verstandige mensen vergaan? Is hun wijsheid verschrompeld?”

8 “Vlucht! Keert om! Schuilt diep weg, inwoners van Dedan! Ja, Ik heb een ramp over Ezau laten komen; een tijd dat Ik hem heb vergolden.”

9 “Als er druivenplukkers bij jou komen, laten zij dan geen nalezing over? Als dieven in de nacht zouden zij schade aanrichten, tot ze genoeg hebben.”

10 “Nee, Ikzelf heb Ezau blootgelegd. Ik heb zijn schuilhoeken getoond. Hij zal zich niet kunnen verbergen. Verdelgd is zijn nageslacht. Zijn broers en zijn burens helpen hem niet.

11 “Ikzelf zal jouw wezen in leven houden. Jouw weduwen moeten op Mij vertrouwen”.

12 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, wie oordeelde bij zichzelf de beker niet te zullen drinken, zij zullen wel moeten drinken. Jij, zou jij vrij uitgaan? Jij zult niet vrij uitgaan, want je zal zeker drinken.”

13 “Ja, Ik heb gezworen bij Mijzelf”, is een woord van Jahweh: “dat Bozra tot een ontzetting, tot een smaad, tot een verwoesting en tot een vloek zal worden. Al zijn steden eeuwige puinhopen zullen worden.”

14 Een bericht heb ik van Jahweh gehoord, en een boodschapper is onder de heidenvolken uitgezonden: “Verzamelt jullie, komt ertegen op, en staat op voor de strijd!”

15 “Ja, zie, klein maak Ik jou onder de heidenvolken, veracht onder de mensen.”

16 “Jouw schrik heeft je misleid, de overmoed van jouw hart. Jij, die in rotskloven woont, je vastklemt aan de hoge heuvels. Hoewel jij je nest zo hoog als de arend maakt, zal Ik je vandaar neerhalen”, is een woord van Jahweh.

17 “Edom zal tot een ontzetting worden. Ieder die er doortrekt, zal zich ontzetten, en fluiten om al haar slagen.”

18 “Zoals Sodom en Gomorra met hun naburen onderstboven gekeerd werden”, heeft Jahweh gezegd: “zal daar niemand wonen, en geen mensenzoon zal daarin verblijven.”

19 “Zie, zoals een leeuw uit de trots van de Jordaan trekt hij op tegen de versterkte woonplaats, want in een ogenblik zal Ik hen daaruit laten wegrepen. Wie is uitgekozen, die zal Ik daarover stellen. Ja, wie is aan Mij gelijk, en wie zal Mij ter verantwoording roepen? Wie is die herder, dat hij voor Mij zal standhouden?”

20 Hoort daarom het raadsbesluit dat Jahweh tegen Edom genomen heeft, en zijn plannen die Hij tegen de inwoners van Teman gepland heeft: “Zeker, de geringste mensen van de kudde zullen hen wegsleuren. Zeker, hun verblijfplaats zal zich over hen ontzetten.”

21 “Van het geluid van hun val heeft de aarde gebeefd. Het hulpgeroep in de Rietzee is gehoord.”

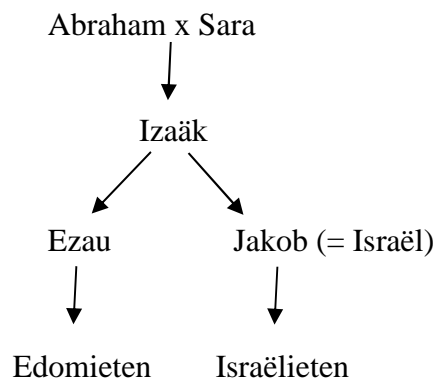
22 Zie, als een arend stijgt hij op, en hij zweeft aan. Hij spreidt zijn vleugels over Bozra uit. Het hart van Edoms helden zal op die dag zijn als het hart van een vrouw in barensnood.

Ook de profetieën tegen Edom zijn hoogstwaarschijnlijk voor de verovering van Jeruzalem in 586 voor Christus ontstaan, want er wordt geen woord gerept over de misdaden van de Edo-

mieten uit die tijd. Andere profetieën over Edom na de verwoesting van de hoofdstad kwamen daar uitvoerig op terug (Ezech.35:5,15, 36:5, Ps.137:7, Klaagl.4:21,22).

De Edomieten woonden ten zuiden van Israël. Het waren afstammelingen van Ezau, een zoon van Izaäk en de broer van Jakob (Gen.25:19-26,30). De Edomieten waren dus nauwer verwant met de Israëlieten, dan de Ammonieten en de Moabieten.

Hoewel Ezau de oudste zoon was, ging voordat hij en zijn broer Jakob werden geboren, de grote zegen, die voor de oudste bestemd was, naar Jakob (Gen.25:23, Rom.9:11-13). Dat door Gods uitverkiezing de grote zegen aan Ezau voorbijging, betekende niet, dat hij geen kind van Jahweh mocht worden. Het volk van de Kanaänieten was door de Almachtige zelfs vervloekt (Gen.9:20-27), en toch mocht ook de Kanaänitische hoer Rachab voor de Here kiezen (Joz.2:1-20, 6:17-25), en zelfs tot het voorgeslacht van Jezus Christus horen (Mat.1:5). Ezau echter was onverschillig naar God toe (Gen.25:29-34, 26:34, 27:46), en hij accepteerde zijn keus niet (Gen.27:1-41). Daardoor ging de Here Ezau haten (Mal.1:3). Doordat Ezau en zijn nageslacht onverschillig waren tegenover Jahweh, en zich tegen Hem verzetten, werden zij vervloekt.

Steeds probeerden de Edomieten vanuit het zuiden land van de stam Juda af te pakken. Daardoor moest koning Saul (1033 – 1012) tegen de Edomieten strijden (1Sam.14:47). Koning David (1012 – 972) versloeg de Edomieten, en onderwierp ze (2Sam.8:13,14). Hij doodde alle mannen,³⁵⁰ behalve Hadad, die met enkele Edomitische mannen naar Egypte vluchtte (1Kon.11:15-17). Dit had wel tot gevolg, dat de Edomieten onderworpen bleven, totdat de slechte koning Joram (849 – 842) aan de macht kwam (1Kon.22:48, 2Kon.8:20-22). Toen onttrok Edom zich, en werd weer een zelfstandige staat. Ondanks allerlei oorlogen met de Joden bleef dit lange tijd zo (2Kon.14:7).

In 605 maakte kroonprins Nebukadnezar (604 – 562) van hun land een vazalstaat van het Babylonische rijk.

Evenals de vroegere profeten Amos (1:11,12) en Jesaja (34) kondigde Jeremia Gods berechtiging van Edom aan.

7^a Tegen (of Voor/Naar) Edom.

7^b Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Is er geen wijsheid meer in Teman? Is de raad van de verstandige(mense)n vergaan? ³⁵¹ Is hun wijsheid verschrompeld?”

³⁵⁰ Ondanks alles ging koning David ook hierin veel te ver. Dit had God hem niet opgedragen. Het was één van de redenen, waarom koning David voor Jahweh geen tempel mocht bouwen (1Kron.17:1-4, 22:6-8).

³⁵¹ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst gaat het hier over *zonen*. Op grond van oude vertalingen en om logische redenen is voor de weergave *verstandige(mense)n* gekozen.

Teman was een kleinzoon van Ezau, en zijn nageslacht was later een belangrijke Edomitische stam (Gen.36:9-19, 1Kron.1:45,51-53).³⁵² De Temanieten stonden om hun wijsheid bekend (Ob.1:8). De plaats Bozra lag in het stamgebied van Teman (Am.1:12). Men denkt, dat deze plaats ongeveer 40 kilometer ten zuidzuidoosten van de Dode Zee lag. Waarschijnlijk woonden de Temanieten dus in het noordoosten van Edom.

8 “Vlucht! Keert om! Maakt diep om te (ver)blijven (of te zitten/wonen) (= Schuilt diep weg), inwoners van Dedan! Ja, (of Inderdaad./want/(om)dat/als) Ik heb een ramp (of een ondergang/verderf) van Ezau over hem (= over Ezau) laten komen (of (mee)gebracht); een tijd (dat) Ik hem heb vergolden (of heb gestraft/getroffen).”

Dedan was een zoon van Abraham en Ketura (Gen.25:1-3).³⁵³ De inwoners van Dedan waren dus geen onderdeel van Edom. Waarschijnlijk woonden ze in het noorden van Arabië in de buurt van de Edomieten (vgl. Jes.21:13,14, Jer.25:23, 49:8).³⁵⁴

Blijkbaar bestond er een levendige handel tussen de Edomieten en de Dedanieten. De profeet raadde de Dedanieten om aan om te vluchten.

9 “Als er druivenplukkers bij jou komen, laten zij (dan) geen nalezing over? Als dieven in de nacht zouden zij schade aanrichten, tot ze genoeg hebben.”

Zowel de druivenplukkers als de dieven nemen niet echt alles mee. Dieven of rovers gaan weg, als ze denken, dat ze genoeg hebben, en na de druivenoogst zijn er altijd nog wel wat druiven te vinden. De Edomieten zouden echter helemaal worden vernietigd.

10 “Nee, (of Ja./want/(om)dat) Ik, Ik (= Ikzelf) heb Ezau blootgelegd (of ontbloot). Ik heb zijn schuilhoeken getoond (of ontdekt/blootgelegd). [En] hij zal zich niet kunnen verbergen. Verdeld is zijn nageslacht (geworden). Zijn broers en zijn burens helpen hem niet.³⁵⁵

11 “Ik, ik (= Ikzelf) zal jouw wezen in leven houden. Jouw weduwen moeten (of zullen) op Mij vertrouwen”.

Alle mannen zouden in de strijd worden uitgeroeid. Alleen weduwen en wezen zouden het overleven. Zij zouden niet zelfstandig overblijven, maar opgaan in andere volken.

12 Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, wie oordeelde (bij) zichzelf de beker niet te zullen drinken, zij zullen wel moeten drinken. Jij, zou jij vrij uitgaan? Jij zult niet vrij uitgaan, want je zal zeker drinken.”

De Edomieten dachten, dat zij voor de berechting van de Here niet in aanmerking zouden komen. Daarin vergisten zij zich. Zij zouden de beker van de woede van God moeten drinken (Ps.75:9, Jes.51:17,22, Jer.25:15, enz.). De beker van woede is de gifbeker. In die tijd moest men die soms leegdrinken, als men de doodstraf had gekregen.

13 “Ja, Ik heb gezworen bij Mijzelf”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “dat Bozra tot een ontzetting, tot een smaad, tot een verwoesting en tot een vloek zal worden. Al zijn steden [tot] eeuwige puinhopen zullen worden.”

In Bozra woonden de Temanieten (v.7). Het was een hoofdstad van de Edomieten (Gen.36:33, 1Kron.1:44). Deze plaats is verwoest. Vandaag is het nog steeds een ruïnestad.

³⁵² Eén van Jobs vrienden was een Temaniet (Job 2:11). Hij bleek echter zijn grootste belediger te zijn (Job 4, 5, enz.).

³⁵³ Dedan moet hier niet worden verward met de Ethiopische Dedanieten (Gen.10:6,7).

³⁵⁴ In Jeremia (25:23) worden gebieden van noord naar zuid genoemd. Combineer hierbij de (vertaling van de) (Masoretische) Hebreeuwse tekst met die van de Griekse handschriften (en de Vulgaat).

³⁵⁵ Vers 10^b en 11^a zijn helaas niet goed overgeleverd. Ook de oude vertalingen hadden er problemen mee, en in de Dode Zeerollen zijn ze helaas verloren gegaan. Een zo goed mogelijke weergave is hier gekozen.

Met *al zijn steden* worden alle steden die bij Bozra horen, bedoeld. Dat waren alle steden in Edom.

14 Een bericht heb ik van Jahweh gehoord, en een boodschapper is onder de (heiden)volken uitgezonden: “Verzamelt jullie, komt ertegen (op), en staat op voor de strijd!”

Een menigte van volken zou tegen Edom optrekken.

15 “Ja, zie, klein maak Ik jou onder de (heiden)volken, veracht onder de mensen.”

16 “Jouw schrik heeft je misleid, de overmoed van jouw hart. Jij, die in rotskloven woont, je vastklemt aan de hoge heuvels. Hoewel jij je nest zo hoog als de arend maakt, zal Ik je van daar neerhalen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

De Edomieten waanden zich veilig in hun woeste woonomgeving. Toch zou ook dat niet baten.

17 “Edom zal tot een ontzetting worden. Ieder die er doortrekt, zal zich ontzetten, en fluiten om al haar slagen (vgl. Jer.19:8, 50:13).”

18 “Zoals Sodom en Gomorra met hun naburen onderstboven gekeerd werden”, heeft Jahweh gezegd: “zal daar niemand wonen, en geen mensenzoon zal daarin verblijven (vgl. Jer.50:40).”

De steden Sodom en Gomorra zijn om hun vreselijke zonden en slechtheid door de Here verwoest en onderstboven gekeerd (Gen.18:16-19:29). Zoals Sodom en Gomorra er onbewoond bij liggen, zo zou het gebied van Edom er ook verwoest en onbewoond uit zien.

19 “Zie, zoals een leeuw uit de trots van de Jordaan trekt hij op tegen de versterkte woonplaats, want in een ogenblik zal Ik hen daaruit laten weggrennen.³⁵⁶ Wie is uitgekozen, die zal Ik daarover stellen. Ja, wie is aan Mij gelijk, en wie zal Mij ter verantwoording roepen? Wie is die herder, dat hij voor Mij zal standhouden?” (Jer.50:44)

In de buurt van rivieren zoals de Jordaan was genoeg zoet drinkwater. Daar zijn dus meer dieren. In die tijd waren er ook meer roofdieren. Vanuit het struikgewas konden ze plotseling hun prooi overvallen.

De vijand zou *als een leeuw vanuit de Jordaan tegen de versterkte woonplaats* in het woeste en rotsachtige gebied van Edom optrekken. Omdat God het wilde, zou de vijand die versterkte woonplaats kunnen verwoesten. Als de Here, dat zo heeft besloten zal geen herder of bestuurder van Edom een leeuw kunnen tegenhouden om zo zijn kudde te beschermen.

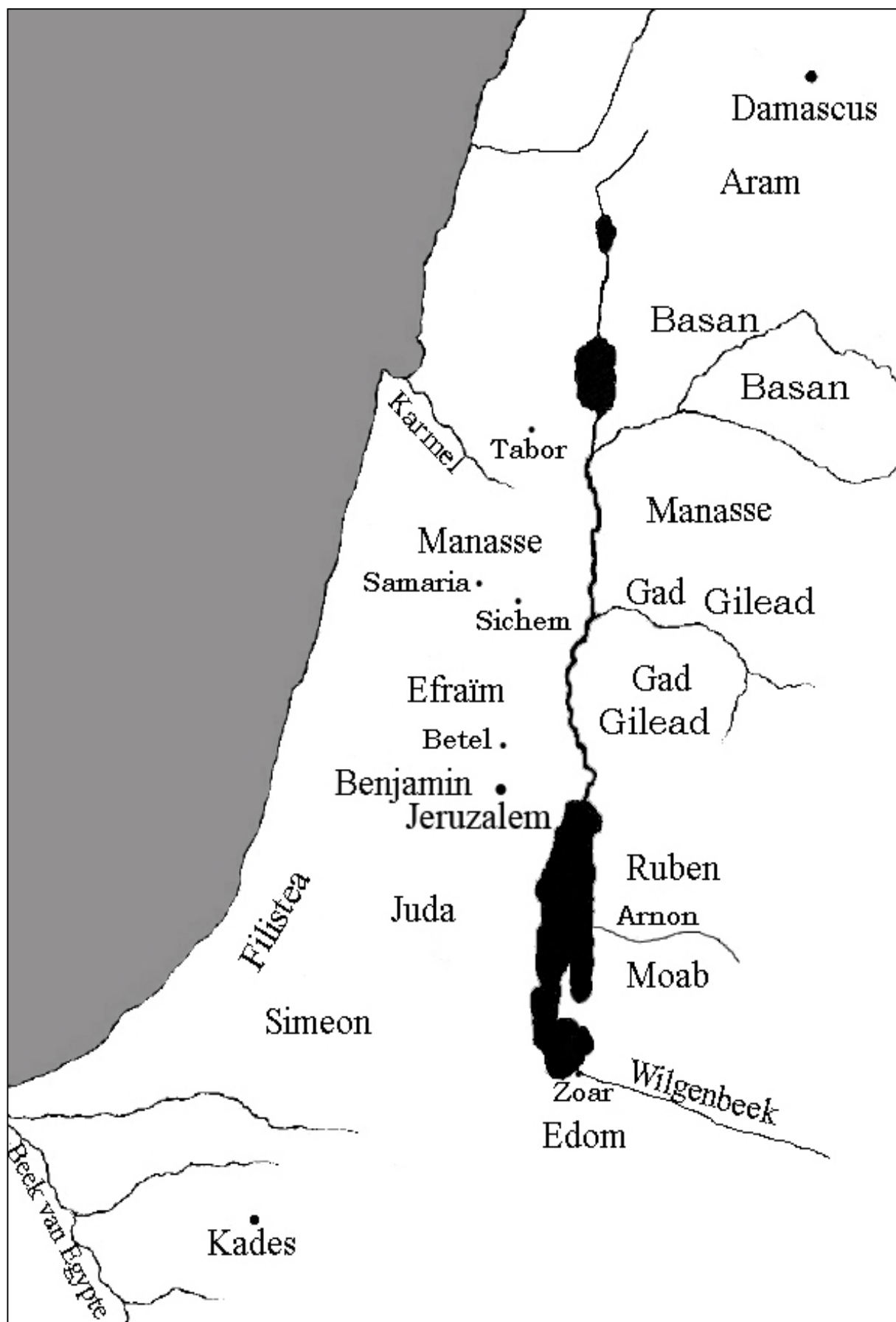
20 Hoort daarom het raadsbesluit dat Jahweh tegen Edom genomen heeft, en zijn plannen die Hij tegen de inwoners van Teman gepland heeft: “Zeker, de geringste(mense)n van de kudde zullen hen wegsleuren. Zeker, hun verblijfplaats zal zich over hen ontzetten (vgl. Jer.50:45).”

De minst sterke soldaten van het vijandelijke leger zouden in staat zijn om de inwoners van Teman uit hun gebied weg te sleuren.

Zoals het leger van de Egyptenaren in het verleden in de Rietzee (= de Schelfzee) is verdronken (Ex.14:26-30), zo zal de kracht van de Edomieten worden gebroken.

³⁵⁶ In overeenstemming met Jer.50:44 en de belangrijkste oude vertalingen is om logische redenen voor het meervoud *hen* gekozen in plaats van het enkelvoud *hem*.

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 244.

21 “Van(wege) (of (Van)uit) het geluid (of de stem) van hun val(len) heeft de aarde (of het land) gebeefd (of gesidderd). Het (hulp)geroep (of Het geschreeuw/gejammer) in (of door) de Rietzee (= de Schelfzee) is gehoord.”³⁵⁷

22 Zie, als een arend stijgt hij op, en hij zweeft aan. Hij spreidt zijn vleugels over Bozra uit. Het hart van Edoms helden zal in (= op) die dag zijn als het hart van een vrouw in barensnood.

De vijand van Edom wordt hier vergeleken met een arend (vgl. Jer.48:40, Ezech.17:3). Die vijand zou Nebukadnezar II zijn. Zijn leger bestond uit een menigte van volken (v.14), want ook mannen uit onderworpen volken streden mee aan zijn kant.

Na de val van Jeruzalem (586) reageerden de Edomieten erg vijandig en wraakzuchtig tegenover de Joden (Ps.137:7). Ze hielpen de Babyloniërs met de verovering van Jeruzalem, ze doodden vluchtende Joden, en roofden hun bezittingen en hun land (Ob.1:10-14).

God zelf had het land aan alle Israëlieten gegeven (Gen.17:8, 32:9, 48:3,4). De Here wilde ook in dat land tussen zijn volk wonen (Ps.132:14, Jer.2:7, 16:18). Evenals de Moabieten en de Ammonieten, wilden de Edomieten daar geen rekening mee houden. Zij wilden het land in bezit nemen, en hun afgoden meenemen.

Zolang de Edomieten de Joden wilden vernietigen, zou God hen geleidelijk vernietigen. Nog geen jaar na de verovering van Jeruzalem door koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 586 voor Christus zag de profeet Ezechiël de verslagen legers en koningen van Assur, Elam, Edom en Sidon terug in het dodenrijk (Ezech.32:17-30, vgl. Jer.25:9-11, 27:3-11).³⁵⁸ De koning van Babel had blijkbaar de Edomieten erg hard aangepakt.

Toen de Ammonieten en Moabieten zich nog steeds erg opstandig gedroegen, onderwierp koning Nebukadnezar II in 581 voor Christus tijdens een veldtocht tegen Egypte hen opnieuw.³⁵⁹ De Edomieten konden blijkbaar niet aan de opstand meedoen, omdat die al in 584 te zeer waren verzwakt.

De Babylonische koning Nabonidus (556 – 538) drong de Edomieten in 554 voor Christus verder terug.³⁶⁰ Na de val van het Babylonische rijk werden de Edomieten door de Nabateëën gedurende de 1^e helft van de 5^e eeuw uit het grootste deel van hun gebied verdrongen. In de tijd van de profeet Maleachi (±432 v.Chr.) had God het bergachtige landschap van de Edomieten laten verwoesten,³⁶¹ zodat er jakhalzen ronddoelden. Die verwoesting was toen nog niet zo lang geleden gebeurd, want de Edomieten verwachtten, dat ze hun land weer snel konden opbouwen (Mal.1:3,4).

Toch liep dat anders. Veel Edomieten werden in de Arabische stam van de Nabateëën opgenomen. Wie niet onder hun heerschappij wilde leven, moest naar het noorden en westen verhuizen.

De door de Nabateëën verzwakte Edomieten werden door de Joodse hogepriester en koning Johannes Hyrkanus (135 – 104) onderworpen. Ze moesten zich laten besnijden, en volgens de Joodse wetten gaan leven. Anders zouden ze hun bezittingen en land kwijt raken. De Edomie-

³⁵⁷ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst volgt hierna nog *haar stem of haar geluid*. Twee onderwerpen bij één werkwoord is onmogelijk. Daarom is het in overeenstemming met de Griekse handschriften weggelaten. Dit vers is in de Dode Zee-rollen verloren gegaan.

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2e druk, Kampen, 1954, pag. 244.

³⁵⁸ Zie Turenout T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2020.

³⁵⁹ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

³⁶⁰ Zie de Naboniduskroniek, kolom 1:17.

³⁶¹ Zie Turenout T. van, Maleachi, Boodschapper van Jahweh, Grijpskerk, 2018.

ten hebben dat noodgedwongen geaccepteerd. Vanaf die tijd gedroegen ze zich volgens de leefregels van de Joden (vgl. Num.24:18).³⁶²

Een restant van de Edomieten streed mee met de Joodse burgeroorlogen in Jeruzalem. Ze streeden ook tegen de Romeinen. De koningen uit het koningshuis van de wrede Herodes de Grote (37 – 4) behoorden tot de enkele Edomieten die nog overgebleven waren. Die overgebleven Edomieten zijn opgegaan in het Joodse volk. Sinds de 2^e eeuw na Christus vernemen we niets meer van dit vijandige volk.

³⁶² Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 9:1.

23^a Tegen Damascus.

23^b Beschaamd zijn Hamat en Arpad, want een slecht bericht hebben zij gehoord. Zij zijn weggesmolten als de zee van bezorgdheid die niet tot rust kan komen.

24 Ontmoedigd is Damascus. Het keert zich om voor de vlucht. Paniek heeft het aangegrepen. Benauwdheid en weeën hebben haar bevangen als een barendende vrouw.

25 Hoe is een roemrijke stad verlaten, een vesting van verblijding!

26 “Daarom zullen haar jonge mannen vallen op haar pleinen. Al de soldaten zullen op die dag omkomen”, is een woord van Jahweh van de hemelse legers.

27 “Ik zal een vuur aansteken bij de muur van Damascus. Het zal de burchten van Benhadad verteren.”

Vanuit het zuiden verplaatste de profetische blik van Jeremia zich naar het noorden. Damascus was de oude hoofdstad van de Arameeërs. Aram is een zoon van Sem (Gen.10:22). Hij is de stamvader van het Aramese volk. In een Assyrische inscriptie van koning Tiglatpileser I (1115 – 1077) van ±1100 voor Christus wordt van de Arameeërs gezegd, dat zij ten oosten van de Tigris woonden. In de tijd van Tiglatpileser II (967 – 935) leefden ze in heel het Tweestromenland. Daarna vestigden ze zich vooral ten noorden van Israël in Syrië.

De Arameeërs of Syriërs streden regelmatig tegen de Israëlieten (Richt.3:10, 2Sam.8:5, 2Sam.10, 1Kon.15:18-20, 1Kon.20, 1Kon.22:1-35, 2Kon.12:17,18, 2Kon.16:5,6). Ze veroverden zelfs grote delen van het Tienstammenrijk (2Kon.10:32,33), en gedroegen zich daarbij erg wreed (2Kon.8:12). Het lukte uiteindelijk koning Jerobeam II (783 – 748) om ze helemaal uit het grondgebied van Israël te verdrijven (2Kon.14:25,28).

Na een belegering van 2 jaren veroverde de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) Damascus, en voerde de bevolking in ballingschap weg (2Kon.16:7-9, 1Kron.5:26). In 703 voor Christus deporteerde de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) meer dan 200.000 Arameeërs naar Assyrië. Damascus was dus niet meer de hoofdstad van een zelfstandig Aramese rijk.

Blijkbaar was Damascus weer opgebloeid als handelsstad. Het was toen een rijksdeel van Egypte. Later had farao Necho II (609 – 594) zelfs een verblijf in Ribla in Hamat, dat veel noordelijker ligt dan Damascus (2Kon.23:33). Het lijkt er dus op, dat de veldslag van 605 in Karchemis, tussen Egypte en Babel, nog niet had plaatsgevonden. Na die veldslag moest farao Necho II zich terugtrekken tot in Egypte. De kroonprins Nebukadnezar had al zijn gebieden buiten Egypte veroverd. Tot zijn dood trok de farao niet meer zijn land uit om tegen de Babyloniërs te strijden (2Kon.24:7).

Nebukadnezar moest de strijd echter afbreken, omdat zijn vader Nabopolassar (625 – 605), de koning van Babylonië, plotseling overleed. Hij wilde opstanden in zijn rijk zoveel mogelijk voorkomen, en haastte zich daarom naar Babel om de vacante troon op te eisen.

Het gebied dat zo snel door Nebukadnezar was veroverd, gedroeg zich bij afwezigheid van de Babylonische legers opstandig. Evenals de Judese koning Jojakim (608 – 597) kwamen ze in opstand. Aanvankelijk had dit succes. Nebukadnezar II (604 – 562) leed een nederlaag tegen het Egyptische leger, en onderging zware verliezen (januari 600). Bijna 2 jaren bleef hij in

zijn land om van zijn verwondingen te herstellen, en zijn leger weer op orde te brengen. Pas in december van het jaar 599 streed hij weer tegen de Arabieren ten zuiden van zijn rijk.

23^a Tegen (of Voor/Naar) Damascus.

23^b Beschaamd (of Ontmoedigd) is (= zijn) Hamat en Arpad, want (of (om)dat/Ja,) een slecht bericht (of gerucht) hebben zij gehoord. Zij zijn (weg)gesmolten (of flauwgevallen) als de zee van bezorgdheid (of zorg/angst) hij (of men) (= die) niet tot rust kan komen.³⁶³

Hamat (= Vesting) was een stad aan de oostkant van de Orontes. Het lag aan een belangrijke handelsroute.

Arpad was een plaats in een Syrische provincie. Het lag ongeveer 30 kilometer ten noordwesten van Aleppo.

Hamat en Arpad hadden en tijdlang een eigen koning (Jes.10:9, 37:13). Ze raakten hun vrijheid kwijt, toen ze door de Assyriërs werden veroverd. Daarna vormden ze een onderdeel van het Egyptische rijk. Deze plaatsen die ten noorden van Damascus lagen, zouden het eerst te maken krijgen met een herovering van Nebukadnezar II (604 – 562).

24 Ontmoedigd is Damascus. Het keert zich om voor de vlucht. Paniek heeft het aangegrepen. Benauwdheid en weeën hebben haar bevangen als een barende (vrouw).

25 Hoe is een roemrijke stad verlaten,³⁶⁴ een vesting van verblijding!³⁶⁵

26 “Daarom zullen haar jonge mannen vallen in (= op) haar pleinen. Al de soldaten zullen in (= op) die dag omkomen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh van de (hemelse) legers (vgl. Jer.50:30).

27 “Ik zal een vuur aansteken bij de muur van Damascus. Het zal de burchten van Benhadad verteren (vgl. Am.1:4).”

In het Aramese rijk zijn 3 koningen met de naam Benhadad bekend.

Hamat, Arpad en Damascus zijn in 597 voor Christus door Nebukadnezar II heroverd. Over de gebeurtenissen rond die herovering is weinig bekend.

³⁶³ In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat *Zij zijn (weg)gesmolten (of flauwgevallen). Door (of In/Met) de zee is (of zee van) bezorgdheid (of zorg/angst). Men (of Hij) kan niet rustig (of stil/kalm) zijn (of Hij (of Men) kan geen rust geven/kan niet tot rust komen).* De vertalers van de Griekse handschriften kwamen er niet uit, en in de Dode Zeerollen is dit gedeelte verloren gegaan. Sommige Hebreeuwse handschriften hebben *als de zee* in plaats van *Door (of In/Met) de zee*. Een paar oude vertalingen hebben *van bezorgdheid* in plaats van *is bezorgdheid*. Zo komen we tot de bovenstaande weergave.

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 251.

³⁶⁴ Om logische redenen en om misverstanden te voorkomen is de ontkenning weggelaten.

³⁶⁵ In het Hebreeuws staat hier *een vesting van mijn verblijding*. Op grond van de meeste oude vertalingen en om logische redenen is het woord *mijn* weggelaten.

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 251.

8. Profetieën over de Arabieren.

Hoofdstuk 49:28-33

28^a Tegen Kedar en over de koninkrijken van Hazor, die Nebukadnezar, de koning van Babel, verslagen heeft.

28^b Dit heeft Jahweh gezegd: “Staat op, trekt op naar Kedar, en verdelgt de zonen van het oosten!”

29 “Hun tenten en hun kleinvee zal men wegnemen. Hun tentkleden en al hun uitrusting, en hun dromedarissen zal men voor zichzelf wegnemen. Zij zullen over hen uitroepen: “Verschrikking is van rondom!”

30 “Vlucht, gaat ver weg. Schuilt diep weg, inwoners van Hazor”, is een woord van Jahweh: “want Nebukadnezar, de koning van Babel, heeft over jullie een raadsbesluit besloten, en een plan over jullie gepland.”

31 “Sta op, trekt op naar een volk zonder zorg, dat in gerustheid woont”, is een woord van Jahweh: “dat geen 2 deuren en geen sluitbalk heeft. Ze wonen alleen.”

32 “Hun dromedarissen zullen tot buit worden, en hun menigte van hun vee tot roof. Naar alle windstreken zal Ik hen verstrooien, die zich het haar rondom wegscheren. Van alle kanten zal Ik hun ondergang laten komen”, is een woord van Jahweh.

33 “Hazor zal tot een verblijfplaats van jakhalzen worden, een woestenij voor altijd. Niemand zal daar wonen, en geen mensenzoon daar verblijven.”

28^a Tegen (of Voor/Naar) Kedar en over de koninkrijken van Hazor, die Nebukadnezar, de koning van Babel, verslagen heeft.

28^b Dit heeft Jahweh gezegd: “Staat op, trekt op naar Kedar, en verdelgt de zonen van het oosten!”

Kedar was een zoon van Ismaël, de stamvader van de Arabieren (Gen.25:13, 1Kron.1:29, vgl. Jes.21:13,16,17). Het was een belangrijke Arabische stam.

Waar de Arabische plaats Hazor lag, is niet bekend.

De zonen van het oosten zijn de Arabieren (Gen.25:13-18, vgl. Job 1:3). Arabië was in die tijd het woestijngebied tussen Israël en het Tweestromenland. De kudde van de Arabieren kwamen zelfs in de buurt van Babel (Jes.13:20).

Toen de profeet Jeremia deze profetie kreeg, had koning Nebukadnezar II (604 – 562) de Arabieren blijkbaar al verslagen.

Hoewel de Israëlieten niet vaak last hadden van de stammen uit het oosten, reageerden ze wel vijandig. In de Richterentijd vielen ze samen met de Midianieten en Amalekieten de Israëlieten aan (Richt.6:3). De richter Gideon verloor Gods volk uit hun macht (Richt.7:1-8:21).

Toen de ongehoorzame koning Joram (849 – 842) in het Tweestammenrijk regeerde, overvielen de Arabieren met de Filistijnen in een strooptocht de stad Jeruzalem. Heel het paleis werd leeggehaald, en vrijwel iedereen van het koninklijk huis werd meegevoerd of doodgeslagen (2Kron.21:16,17).

29 “Hun tenten en hun kleinvee zal men wegnemen. Hun tentkleden en al hun uitrusting, en hun dromedarissen zal men voor zichzelf wegnemen.³⁶⁶ Zij zullen over hen uitroepen:

³⁶⁶ Kamelen kwamen en komen in Israël niet voor. Die leven in gebieden waar het ook vriest. Het Hebreeuwse

“Verschrikking is van(uit) rondom!”

Verschrikking is van(uit) rondom was een vaststaande uitdrukking die in Israël wel vaker voorkwam (Ps.31:14, Jer.6:25, 20:3,10, 46:5).

30 “Vlucht, gaat ver weg. Schuilt diep weg, inwoners van Hazor”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “want Nebukadnezar, de koning van Babel, heeft over jullie een raadsbesluit besloten, en een plan over jullie gepland.”

In het volgende vers wordt de aanvaller aangemoedigd.

31 “Sta op, trekt op naar een volk zonder zorg, dat in gerustheid woont”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “(dat) geen 2 deuren en geen (sluit)balk heeft. Ze wonen alleen.”

32 “Hun dromedarissen zullen tot buit worden, en hun menigte van hun vee tot roof. Naar alle windstreken zal Ik hen verstrooien, die zich (het haar) rondom wegscheren. Van alle kanten zal Ik hun ondergang laten komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Er waren Arabieren die aan de rand van hun schedel het haar afschoren, en alleen in het midden een bosje haar lieten staan.³⁶⁷ Dat afgeschoren haar gold als een offer voor de geesten. Daarom was deze heidense gewoonte onder de Israëlieten verboden (Lev.19:27, 21:5).

33 “Hazor zal tot een verblijf(plaats) van jakhalzen worden, een woestenij voor altijd. Niemand zal daar wonen, en geen menszoon daar verblijven.”

In december van het jaar 599 streed koning Nebukadnezar II (604 – 562) tegen de Arabieren ten zuiden van zijn rijk. Volgens een Arabische overlevering heeft hij in zijn grote rooftocht een rijke buit behaald, en veel gevangenen meegenomen. De Babylonische koning zou zelfs tot de noordgrens van het zuidelijk gelegen Jemen zijn doorgedrongen. Dit heeft een diepe indruk op de Arabieren achtergelaten.

Veel Arabieren leden eeuwenlang een armoedig en zwervend bestaan. Ook bracht de vondst van olie slechts welvaart voor slechts een beperkte groep.

woord voor *kameel* en *dromedaris* is hetzelfde. Men heeft daar het Nederlandse woord *kameel* voor gekozen, maar het moet gelezen worden als *dromedaris*. Dromedarissen komen vandaag in Israël nog steeds veel voor.

³⁶⁷ Zie Herodotus, Historiën, deel 3, 8.

9. Profetieën over Elam.

Hoofdstuk 49:34-39

34 Een woord van Jahweh dat tot de profeet Jeremia was gericht tegen Elam, in het begin van de regering van Zedekia, de koning van Juda, om te zeggen.

35 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Zie, Ik ga de boog van Elam breken, de kern van hun macht.”

36 “Ik zal over Elam 4 winden van de 4 einden van de hemel laten komen. Ik zal hen naar al die windstreken verstrooien. Er zal geen volk zijn, waar de verdrevenen van Elam niet zullen komen.”

37 “Ik zal Elam ontsteld laten staan voor hun vijanden, en voor wie hen naar het leven staan. Ik zal onheil over hen brengen, mijn kokende woede”, is een woord van Jahweh. “Ik zal het zwaard achter hen aan sturen, totdat Ik aan hen een einde zal hebben gemaakt.”

38 “Ik zal mijn troon in Elam opstellen, en Ik zal koning en vorsten daar uitroeien”, is een woord van Jahweh.

39 “In de latere dagen zal Ik in de gevangenschap van Elam een ommekeer brengen”, is een woord van Jahweh.

Elam was een zoon van Sem en een kleinzoon van Noach (Gen.10:1,22, 1Kron.1:17). De Elamieten woonden ten zuidoosten van het Babylonische rijk. Ze waren gevaarlijke tegenstanders van de Assyriërs. Het was een machtig koninkrijk, dat pas rond 639 door de Assyrische koning Assurbanipal (669 – 625) is veroverd. Na de ondergang van Assyrië werd Elam weer enigszins zelfstandig.

De Israëlieten kwamen vrijwel nooit rechtstreeks met de Elamieten in contact. Voor Gods volk was Elam ver weg, en speelde het een geringe rol.

34 Een woord (of Een zaak) van Jahweh dat tot de profeet Jeremia was (gericht) (ge-weest/geworden) tegen (of (met betrekking) tot/naar) Elam, in het begin van de regering van Zedekia, de koning van Juda, om te zeggen.

Deze profetieën zijn in het begin van de regering van vazalkoning Zedekia (597 – 586) ontstaan. Dat is dus rond 596 voor Christus.

35 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Zie, Ik ga de boog van Elam breken, de kern van hun macht.”

De Elamieten waren vooral goede boogschutters (vgl. Jes.22:6). Met het breken van de boog van Elam, wordt het breken van hun macht aangeduid.

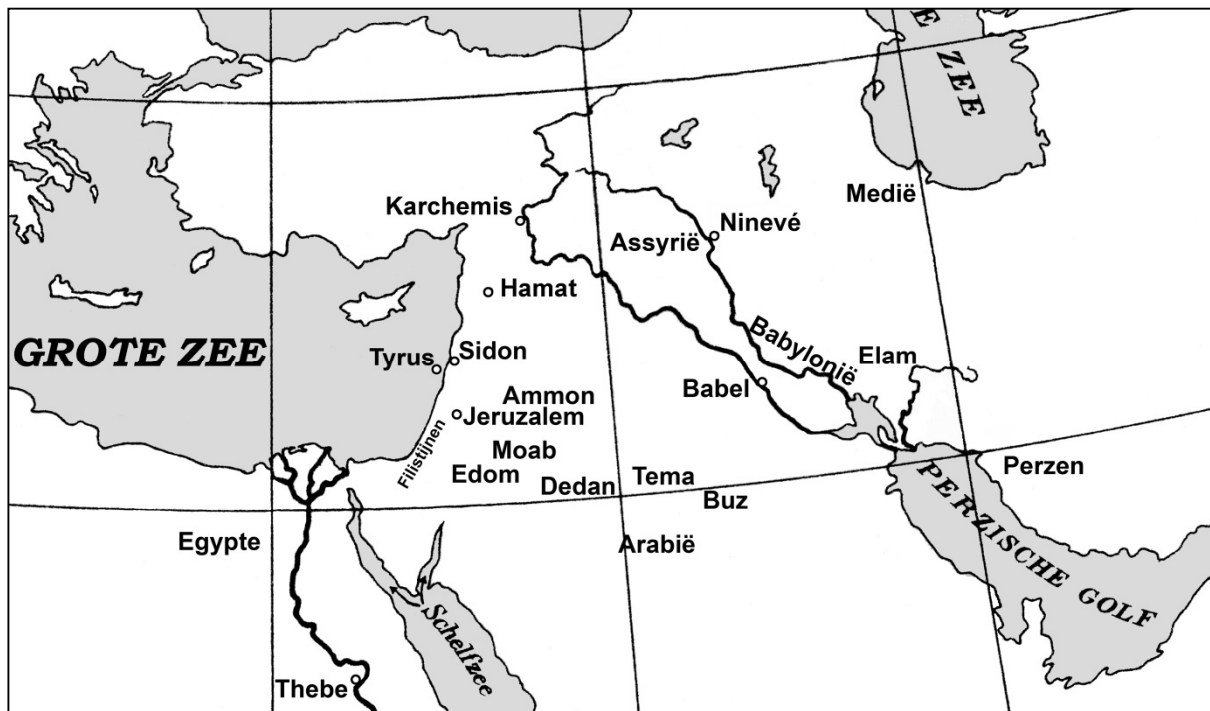
36 “Ik zal over Elam 4 winden van de 4 einden van de hemel[en] laten komen. Ik zal hen naar al die windstreken verstrooien. Er zal geen volk zijn, waar de verdrevenen van Elam niet zullen komen.”

Het gaat hier over volken die toen bekend waren.

37 “Ik zal Elam ontsteld laten staan voor hun vijanden, en voor wie hen naar het leven staan. Ik zal onheil over hen brengen, mijn kokende (of hete/brandende) woede”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh. “Ik zal het zwaard achter hen aan sturen, totdat Ik aan hen een einde zal hebben gemaakt.”

Zelfs dappere Elamieten zouden op de vlucht slaan. Nog geen jaar na de verovering van de stad Jeruzalem door koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 586 voor Christus zag de profeet

Ezechiël de verslagen legers en koningen van Assur, Elam, Edom en Sidon terug in het dodenrijk (Ezech.32:17-30, vgl. Jer.25:9-11, 27:3-11). Toen hoorde hun land bij het Babylonische rijk (Dan.8:1,2).

38 “Ik zal mijn troon in Elam opstellen, en Ik zal koning en vorsten daar uitroeien”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Dankzij de wil van God konden de Babyloniërs ook hun macht uitbreiden naar Elam. Het is erg waarschijnlijk, dat koning Nebukadnezar II (604 – 562) zijn gebruikelijke handelswijze volgde bij veroverde staten, en dus de bevolking grotendeels afvoerde naar andere gebieden in zijn rijk. Daarmee wilde hij de identiteit van de andere volken vernietigen, zodat ze niet meer in opstand zouden komen.

39 “In het latere (of In de toekomst/In het laatste/einde) van de dagen (= In de latere (of de toekomstige) dagen) zal Ik in de gevangenschap van Elam een ommekeer brengen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

De Elamitische ballingen in Babel zouden door de Perzische koning Kores II (559 – 529) worden vrijgelaten. Elamieten hadden Kores II ook geholpen met zijn strijd tegen het Babylonische rijk (Jes.21:2).

Als volk zou Elam echter ophouden te bestaan. Het is door de Perzen veroverd. Koning Darius I Hystaspes (521 – 485) heeft het voorgoed bij zijn rijk ingelijfd. Later werd Susaan zelfs een hoofdstad van het Perzische rijk (Ezra 4:8,9, Neh.1:1, Es.1:2,5, 2:3,5,8 enz.).

10. Profetieën over Babel.

Hoofdstuk 50

1 Het woord dat Jahweh tegen Babel, tegen het land van de Chaldeeën, gesproken heeft door de dienst van de profeet Jeremia.

2 Vertelt onder de heidenvolken, en laat het horen. Steekt een vaandel omhoog. Laat het horen. Verbergt het niet. Zegt: “Babel is ingenomen. Bel staat beschaamd, Merodach is gebroken. Beschaamd staan haar beelden, gebroken zijn haar afgoden.”

3 “Ja, er trekt een heidenvolk tegen op uit het noorden. Het zal haar land een tot woestijn maken. Niemand zal daarin wonen. Van mens tot dier zijn zij weggevlucht, weggegaan.”

4 “In die dagen en in die tijd”, is een woord van Jahweh: “zullen de zonen van Israël komen, zij en de zonen van Juda samen.” Huilend zullen zij verdergaan, en zij zullen hun God Jahweh zoeken.

5 Naar de weg van Zion zullen zij vragen. Daarheen zullen zij zich richten. “Komt, laat ons met Jahweh een eeuwig verbond sluiten.” Het zal niet worden vergeten.

6 “Mijn volk is een verloren kudde schapen geweest. Hun herders hebben hen misleid. Zij hebben hen weggelokt naar de bergen. Zij zijn van berg naar heuvel gegaan. Zij hebben hun rustplaats vergeten.”

7 Allen die hen aantreffen, verslonden hen. Hun vijanden zeiden: “Wij zijn niet schuldig, want zij hebben tegen Jahweh gezondigd, de woonplaats van de gerechtigheid en de hoop van hun voorvaders: Jahweh.”

8 “Vlucht weg uit Babel, en gaat uit het land van de Chaldeeën weg. Weest als bokken voor de kudde uit!”

9 “Ja, zie, Ik zal tegen Babel een menigte grote heidenvolken uit het land van het noorden laten opstaan en optrekken. Zij zullen zich ertegen gereedmaken. Vandaar zal het ingenomen worden. Zijn pijlen zijn als een geoefende held, die niet tevergeefs terugkeren.”

10 “De Chaldeeën zullen tot roof worden. Allen die het beroven, zullen verzadigd worden”, is een woord van Jahweh.

11 “Ja, jullie verheugden je, want jullie waren erg vrolijk, plunderaars van mijn eigendom. Ja, jullie sprongen als een vaars in het gras, en jullie hinnikten als machtige paarden.”

12 “Jullie moeder staat erg beschaamd, zij die je heeft geboort, is rood van schaamte. Zie, de toekomst van de heidenvolken is een woestijn, een wildernis en een steppe!”

13 Door de woede van Jahweh zal het niet bewoond worden. Het zal geheel en al een woestijn zijn. Ieder die Babel voorbijgaat, zal zich ontzetten, en hij zal fluiten om al haar slagen.

14 Stelt jullie rondom tegen Babel op. Allen die de boog spannen, beschiet het! Spaart geen pijlen, want het heeft tegen Jahweh gezondigd!

15 Schreeuwt erover van rondom. Het heeft zich overgegeven. Haar bolwerken zijn gevallen, haar muren afgebroken, want het is de wraak van Jahweh. Wreekt jullie erop, zoals het jullie heeft aangedaan.

16 Roeit de zaaier uit Babel uit, en wie in de oogsttijd de sikkel hanteert. Voor het gewelddadige zwaard zal een ieder zich naar zijn volk keren, en een ieder naar zijn land vluchten.

17 Een opgejaagd lam is Israël. Leeuwen hebben het weggedreven. Eerst heeft de koning van Assyrië het verslonden. Ten slotte heeft Nebukadnezar, de koning van Babel, het de boten afgeknaagd.

18 Daarom heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, dit gezegd: “Zie, Ik zal aan de koning van Babel en aan zijn land vergelden, zoals Ik aan de koning van Assyrië vergolden heb.”

19 “Ik zal Israël terugbrengen naar zijn woonplaats. Het zal de Karmel en de Basan afweiden, en op het gebergte van Efraïm en de Gilead zal het verzadigd worden.”

20 “In die dagen en in die tijd”, is een woord van Jahweh: “zal de ongerechtigheid van Israël gezocht worden, en die zal er niet zijn, en de zonden van Juda, en zij zullen niet worden gevonden, want Ik zal vergeving schenken, aan wie Ik laat overblijven.”

21 “Tegen het land Merataïm.

Trek daartegen op, en tegen de inwoners van Pekod! Verwoest, en sla hen met de ban”, is een woord van Jahweh: “en doe helemaal wat Ik jou heb opgedragen!”

22 Oorlogsgeschreeuw is in het land, en een grote ramp!

23 Hoe is de moker van de hele aarde stukgeslagen en gebroken? Hoe is Babel onder de heidenvolken tot een ontzetting geworden?

24 “Ik heb voor jou een valstrik gezet. Jij werd ook gevangen, Babel, en jij wist het niet.” Jij bent betrapt. Ook ben jij gegrepen, omdat jij Jahweh hebt uitgedaagd.

25 Jahweh heeft zijn wapenhuis geopend, en de wapens van zijn woede te voorschijn gehaald, want het is een werk van de Heer Jahweh van de hemelse legers in het land van de Chaldeeën.

26 Komt ertegen op vanuit het einde van de aarde! Opent zijn graanschuren! Stapelt het op als korenhopen, en slaat het met de ban! Niets mag ervan overblijven!

27 Brengt al zijn stieren om met het zwaard, laat ze afvoeren voor de slachting! Wee hun, want hun dag is gekomen, de tijd van hun vergelding.

28 Hoor, het geluid van vluchtelingen en ontsnapt uit het land van Babel om in Zion te vertellen over de wraak van onze God Jahweh, de wraak voor zijn tempel.

29 Laat jullie horen tegen Babel, schutters, allen die de boog spannen! Belegert het aan alle kanten, laat niemand ontkomen! Vergeldt het naar haar werk, doet het naar alles wat het jullie aangedaan heeft, want tegen Jahweh is het overmoedig geweest, tegen de Heilige van Israël.

30 “Daarom zullen haar jonge mannen op haar pleinen vallen. Al haar soldaten zullen op die dag omkomen”, is een woord van Jahweh.

31 “Zie, Ik zal jou, Overmoedige”, is een woord van de Heer Jahweh van de hemelse legers: “want jouw dag is gekomen, de tijd dat Ik jou vergelden zal.

32 “Overmoedige zal struikelen, en hij zal vallen. Niemand zal hem oprichten. Ik zal een vuur aansteken in zijn steden. Het zal alles om hem heen verteren.”

33 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Samen zijn de zonen van Israël en de zonen van Juda onderdrukt. Allen die hen hebben gevangengenomen, houden hen vast, zij weigeren hen te laten gaan.”

34 Hun Verlosser is sterk. Jahweh van de hemelse legers is zijn naam. Hij zal zeker hun zaak behartigen om aan de aarde rust te geven en de inwoners van Babel te laten sidderen.

35 “Een zwaard over de Chaldeeën”, is een woord van Jahweh: “en over de inwoners van Babel en over zijn vorsten en over zijn wijzen!”

36 “Een zwaard over de snoevers, en zij worden verdwaasd! Een zwaard over zijn helden, en zij worden verschrikt!”

37 “Een zwaard over zijn paarden en over zijn strijdagens en over al de gemengde troepen die in haar midden zijn, en zij worden als vrouwen! Een zwaard over zijn schatten, en zij worden geplunderd!”

38 “Een zwaard over zijn wateren, en zij drogen op! Ja, een land van gesneden beelden is het, en zij zijn gek op hun schrikwekkende afgodsbeelden.”

39 “Daarom zullen er woestijdieren en jakhalzen verblijven. Er zullen struisvogels verblijven. Er zal voor altijd niet meer in worden gewoond. Het zal van generatie op generatie niet worden bewoond.”

40 “Zoals God Sodom en Gomorra en hun naburen onderstboven keerde”, is een woord van Jahweh: “zal daar niemand wonen, en geen mensenzoon zal daarin verblijven.”

41 Zie, een volk komt uit het noorden. Een groot heidenvolk en veel koningen worden opgewekt vanuit de uithoeken van de aarde.

42 Boog en werpspeer houden zij vast. Meedogenloos zijn zij, en zij kennen geen genade. Hun geluid bruist als de zee. Zij rijden op paarden, toegerust als een man voor de strijd, tegen jou, dochter van Babel.

43 Babels koning hoorde hun gerucht, en zijn handen werden slap. Benauwdheid greep hem aan; pijn als van een barende vrouw.

44 “Zie, zoals een leeuw uit de trots van de Jordaan trekt hij op tegen de versterkte woonplaats, want in een ogenblik zal Ik hen daaruit laten wegrepen. Wie is uitgekozen, die zal Ik daarover stellen. Ja, wie is aan Mij gelijk, en wie zal Mij ter verantwoording roepen? Wie is die herder, dat hij voor Mij zal standhouden?”

45 Hoort daarom het raadsbesluit dat Jahweh tegen Babel besloten heeft, en zijn plannen die Hij tegen het land van de Chaldeeën heeft gepland: “Zeker, de geringste mensen van de kudde zullen hen wegsleuren. Zeker, hun verblijfplaats zal zich over hen ontzetten.”

46 Vanwege de stem: “Babel is genomen!” heeft de aarde, en geschreeuw wordt onder de volken gehoord.

De profetieën over Babel bestaan uit een verzameling van verschillende openbaringen over de ondergang van het Babylonische rijk. Eén voortschrijdende gedachtegang ontbreekt, en overeenkomstige voorspellingen worden voortdurend herhaald.³⁶⁸

³⁶⁸ Herhaald worden:

De aanhef: Jer.50:1, 51:1.

De oproep voor de aanval: Jer.50:14,21,29, 51:27,28.

De meeste van deze profetieën zijn in het 4e regeringsjaar van Zedekia (597 – 586) gezamenlijk opgeschreven (Jer.51:59). Het lijkt er sterk op, dat bij de uiteindelijke samenstelling van het bijbelboek Jeremia er onderdelen aan zijn toegevoegd, die duiden op de verwoesting van Jeruzalem en de tempel (Jer.50:17,28, 51:11).

1 Het woord (of De zaak) dat (of dat) Jahweh tegen Babel, tegen het land van de Chaldeeën, gesproken heeft door (of in/met) de hand (= de dienst) van de profeet Jeremia.

De Chaldeeën waren oorspronkelijk een volk dat behoorde tot de regerende bovenlaag van het Babylonische rijk.³⁶⁹

2 Vertelt onder de (heiden)volken, en laat het horen. Steekt een vaandel omhoog. Laat het horen. Verbergt het niet. Zegt: “Babel is ingenomen. Bel staat beschaamd, Merodach is gebroken. Beschaamd staan haar beelden, gebroken zijn haar afgoden.”

Met een omhooggestoken vaandel zou men mensen bij elkaar moeten brengen om het nieuws over de verovering van Babel bekend te maken.

Bel of Baäl (= Heer/Echtgenoot) was een aanduiding van een belangrijke afgod in het Tweestromenland (Dan.4:8). Zowel de Assyriërs als de Babyloniërs gebruikte deze titel voor hun belangrijkste afgoden.

Merodach of Mardoek was de belangrijkste afgod van de Babyloniërs. Oorspronkelijk was het de stadsgod van Babel. Het was de god van de schrijvers en de wijzen.

In die tijd geloofde men, dat de afgoden hun volken hielpen in de strijd. Als een volk werd overwonnen, dan werd(en) daarmee ook de afgod(en) van dat volk overwonnen. Het was voor de afgoden een schande, als ze hun volk niet konden redden.

3 “Ja, er trekt een (heiden)volk tegen op uit het noorden. Het zal haar land (of haar aarde) tot (of als) een woestijn maken. Niemand zal daarin wonen. Van mens tot dier zijn zij weggevlucht, weggegaan.”

Het Babylonische rijk zou onder andere door de Meden worden veroverd (Jes.13:17). Die woonden ten noordoosten van het Babylonische rijk. Zij zouden het wereldrijk, dat uit veel volken bestond, verwoesten.

4 “In die dagen en in die tijd”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “zullen de zonen van Israël komen, zij en de zonen van Juda samen.” Huilend zullen zij verdergaan, en zij zullen hun God Jahweh zoeken (vgl. Jer.31:9).

Deze profetieën over Israël zijn met de terugkeer van de ballingschap in 537 voor Christus onder leiding van Zerubbabel niet volledig in vervulling gegaan. Slechts heel weinig Israëlieten uit het Tienstammenrijk trokken samen met een deel van de Joden naar het beloofde land. Er zou echter verlossing komen voor heel het volk Israël (vgl. Jer.31:9). De Here zou en zal de Israëlieten uit het Tienstammenrijk niet vergeten, en met de Judeeërs laten terugkeren naar het heilige land.

5 Naar de weg van Zion zullen zij vragen.³⁷⁰ Daarheen zullen zij zich richten. “Komt, laat ons met Jahweh een eeuwig verbond sluiten.” Het zal niet worden vergeten.

De totale verwoesting van Babel: Jer.50:13,39,40, 51:26,29,37,42,43,58.

De terugkeer van de Joden uit Babel: 50:4,5,19, 51:5,6,45,50.

³⁶⁹ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

Helaas heeft het overgrote deel van de Israëlieten zich nog niet bekeerd. Ze hebben nog geen nieuw en eeuwig verbond met God gesloten (Jer. 3:16, 31:31). Dat nieuwe verbond zal niet meer worden vergeten, zoals dat met het oude verbond maar al te vaak het geval was.

Als de heidenen de Almachtige massaal verwerpen, zal Hij zich over het volk Israël weer ontfemen (Rom.11:25-32). Nadat eerst een rest van Juda was teruggekeerd onder leiding van Jozua en Zerubbabel, keert na veel eeuwen het hele volk terug. Het dode Israël zal herrijzen. Israël en Juda zullen worden herenigd (Jes.11:13, Ezech.37:15-22). De hemelse Vader zal Israël en Juda weer terugbrengen naar het land dat Hij aan hun (voor)vaders heeft gegeven (Jes.11:11-16, Jer.16:15-18, 30:3, Hos.1:10-12, 2:15-22, Am.9:14,15). De Israëlieten zullen zich bekeren (Ezech.36:26,27 Hos.3:5, 14:5, Zach.12:10-14, 13:8,9). God zal hun ogen openen voor het nieuwe verbond, dat Hij met hen sluit (Rom.11:27, Jer.31:31-34, 32:40-41, vgl. Hebr.8:8-12). Ze zullen hun koning Jezus Christus dienen, en Hij zal hun herder zijn.

6 “Mijn volk is een verloren kudde (of is verloren kleinvee (of schapen)) (schapen) geweest (of geworden). Hun herders hebben hen misleid (of verleid/laten ronddolen/laten dwaalen). Zij hebben hen weggelokt (of teruggebracht/hersteld) (naar) de bergen. Zij zijn van(af) (of (van)uit) berg naar (of tot/bij) heuvel gegaan. Zij hebben hun rustplaats (of hun ligplaats) vergeten (of geminacht).”

Met de *herders* worden de wereldlijke leiders bedoeld (Jer.2:8, 10:21, 22:22, 23:1-5, enz.). Zij leidden de *kudde* niet naar de grazige weiden en naar de schaapskooi, maar naar de kale heuvels en hoge bergen. Daar werden vaak de afgoden gediend. Daardoor werden de schapen een prooi voor de wilde dieren: de vijandige heidenvolken.

7 Allen die hen aantreffen, verslonden hen. Hun vijanden zeiden: “Wij zijn niet schuldig, want zij hebben tegen Jahweh gezondigd, de woonplaats van de gerechtigheid en de hoop van hun (voor)vaders: Jahweh.”

8 “Vlucht weg (van)uit [het midden van] Babel, en gaat (van)uit het land van de Chaldeeën weg. Weest als bokken (= als leiders (zie Jes.14:9)) voor de kudde uit!”

Zoals bokken zich naar voren dringen, en voorop lopen, zo worden de Israëlieten aangespoord om uit Babylonië te vertrekken.

9 “Ja, zie, Ik zal tegen Babel een menigte grote (heiden)volken (van)uit het land (of de aarde) van het noorden laten opstaan en optrekken. Zij zullen zich ertegen gereedmaken. Vandaar zal het ingenomen worden. Zijn pijlen zijn als een ge oefende held, die niet tevergeefs terugkeren.”

10 “De Chaldeeën zullen tot roof worden. Allen die het beroven, zullen verzadigd worden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

11 “Ja, jullie verheugden je, want jullie waren erg vrolijk, plunderslaars van mijn eigendom. Ja, jullie sprongen als een vaars (= jonge koe) in het gras, en jullie hinnikten als machtige (paarden).”

12 “Jullie moeder staat erg beschaamd, zij die je heeft gebaard, is rood van schaamte. Zie, de toekomst van de (heiden)volken is een woestijn, een wildernis en een steppe!”

³⁷⁰ Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

Met de *moeder* wordt het Babylonische volk als geheel bedoeld (vgl. Jes.50:1, Hos.2:4, 4:5). Babel zou een woestenij worden.

13 Door de woede van Jahweh zal het niet bewoond worden. Het zal geheel en al een woestenij zijn. Ieder die Babel voorbijgaat, zal zich ontzetten, en hij zal fluiten om al haar slagen (vgl. Jer.19:8, 49:17).

14 Stelt jullie rondom tegen Babel op. Allen die de boog spannen, beschiet het! Spaart geen pijlen, want het heeft tegen Jahweh gezondigd (vgl. Jes.13:17,18)!

De tegenstanders van Babel worden hier toegesproken, en aangemoedigd voor de strijd.

Babel heeft tegen de Here gezondigd, omdat het de identiteit van Gods volk wilde vernietigen. Bij die identiteit hoorde ook de unieke verering van Jahweh, de God van Israël. Hoewel de Here de Joden heel zwaar zou straffen, wilde Hij zijn volk niet vernietigen (Jer.4:27 5:10,18, 30:11, 46:28).

15 Schreeuwt erover (van) rondom. Het heeft zich overgegeven. Haar bolwerken zijn gevallen, haar muren afgebroken, want het is de wraak van Jahweh. Wreekt jullie erop, zoals het jullie heeft aangedaan.

16 Roeit de zaaier uit Babel uit, en wie in de oogsttijd de sikkel hanteert. Voor het gewelddadige zwaard zal een ieder zich naar zijn volk keren, en een ieder naar zijn land (of zijn aarde) vluchten.

Wie zaait en oogst, zorgt voor het noodzakelijke eten. Met het uitroeien van de zaaier en de oogster komt er ook geen voedsel meer.

Ballingen en mensen uit andere volken die meestreden in het Babylonische leger, zouden naar *hun eigen land vluchten*.

17 Een opgejaagd lam is Israël. Leeuwen hebben (het) weggedreven. Eerst heeft de koning van Assyrië het verslonden (vgl. Jer.2:15). Ten slotte heeft Nebukadnezar, de koning van Babel, het de botten (afgeknaagd).

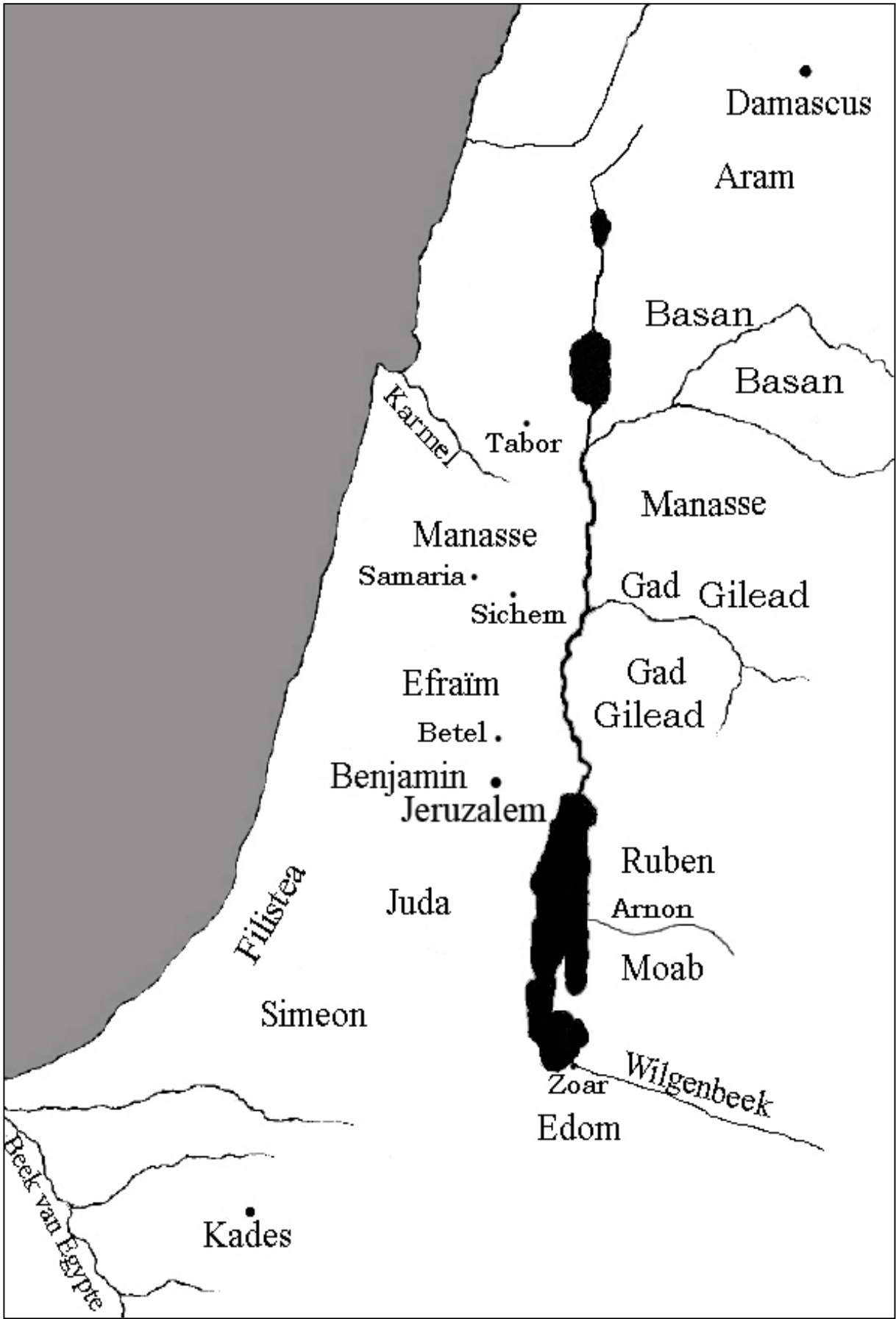
In de jaren 725 – 722 werd het Tienstammenrijk Israël door de Assyriërs vernietigd. Wat er van de bevolking overbleef, werd grotendeels naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:5,6, 18:11).

In 701 werd op Jeruzalem na heel het Tweestammenrijk Juda ingenomen. De Assyrische koning Sanherib (705 – 681) voerde veel Joden (waarschijnlijk 200.150) in gevangenschap naar Assyrië.³⁷¹ Alleen door het rechtstreekse ingrijpen van God werd Jeruzalem van de ondergang gered (2Kon.18 en 19, 2Kron.32:1-23).

Koning Esarhaddon (681 – 669), die Sanherib was opgevolgd, veroverde omstreeks 681 zelfs de hoofdstad Jeruzalem. Hij nam de slechte koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen (2Kron.33:10,11).³⁷²

³⁷¹ Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

³⁷² Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

De Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) heeft in de jaren 605, 597, 586 en 581 het Tweestammenrijk en de stad Jeruzalem meerdere malen veroverd. Uiteindelijk werd vrijwel de hele Joodse bevolking in ballingschap gevoerd (2Kon.25:1-21, 2Kron.36:11-21).

18 Daarom heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, dit gezegd: “Zie, Ik zal aan de koning van Babel en aan zijn land (of zijn aarde) vergelden, zoals Ik aan de koning van Assyrië vergolden heb.”

Van het Assyrische rijk was sinds 608 voor Christus niets meer over.

19 “Ik zal Israël terugbrengen naar zijn woonplaats. Het zal de Karmel en de Basan afweiden, en op het gebergte van Efraïm en de Gilead zal het verzadigd worden.”

In het noordwesten van Israël ligt het heuvelachtige gebied van de *Karmel* (= Boomgaard). Vanaf de Middellandse Zee strekt het zich landinwaarts uit in de richting van het zuidoosten. Daar waren veel wijngaarden en olijfbomen.

Ten oosten van het Meer van Galilea lag het vruchtbare gebied *Basan*. Het was heel geschikt voor vee (Num.32:1, Deut.32:14, Ps.22:13, 68:16, Jes.2:13, Ezech.39:18).

Gilead lag ten oosten van de Jordaan. Vooral het gebied rond en ten noorden van de rivier de Jabbok wordt daarmee bedoeld (Deut.3:10). Daar groeiden veel eiken en naaldbomen. Vooral het zuiden van dat gebied was erg vruchtbaar. Het was ook geschikt voor vee (Num.32:1).

20 “In die dagen en in die tijd”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “zal de ongerechtigheid van Israël gezocht worden, en die zal er niet zijn, en de zonden van Juda, en zij zullen niet worden gevonden, want Ik zal vergeving schenken, aan wie Ik laat overblijven.”

Alle Israëlieten en Joden zullen zich in de toekomst bekeren. Dan zal de Here de zonden van heel zijn volk vergeven. Voor God zal er geen spoor meer van overblijven.

21 “Tegen(over) (of Over/Voor/Naar) het land (of de aarde) Merataïm.

Trek (of Ga) tegen(over) haar (= daartegen) op, en tegen (of naar/(met betrekking) tot) de inwoners (of bewoners) van Pekod! Verwoest (of Leg in puin), en sla hen met de ban (of en verniel hen (totaal)/en vernietig hen)”,³⁷³ is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “en doe (of handel/maak) overeenkomstig alles (= helemaal) wat (of dat) Ik jou heb opgedragen (of bevelen/geboden)!”

Merataïm betekent in het Hebreeuws *dubbele bitterheid* of *dubbele opstandigheid*. Het komt in spijkerschriften voor als Mât Marratim (= het land van de zee). Daarmee wordt het zuidelijke gebied in Babylonië bedoeld.

Pekod betekent in het Hebreeuws *bezoeking* of *vergelding*. Met deze naam wordt een Arameese stam aangeduid. In de spijkerschriften van Assyrische koningen wordt deze stam Poeqoedoe genoemd (vgl. Ezech.23:23). De Poeqoedoe woonden in de buurt van Elam.³⁷⁴ Waarschijnlijk was hun gebied ook in het zuiden van Babylonië.

Vanuit het noorden zou Babel worden aangevallen (v.3,9,41,48). In dit vers worden die vijandelijke legers opgeroepen om tot het zuiden van Babel door te dringen. Babel zou helemaal moeten worden verwoest.

³⁷³ De (Masoretische) Hebreeuwse tekst heeft hier *sla met de ban* (of *verniel (totaal)/vernietig achter* (of *na hen*). De Syrische vertaling en de Griekse handschriften hebben het voorzetsel *achter* (of *na*) weggelaten. Dit vers is in de Dode Zee-rollen verloren gegaan.

Zie ook Aalders G.Ch., *Korte Verklaring, De profeet Jeremia*, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 262.

³⁷⁴ Zie hiervoor Noordtjiz A., *Korte Verklaring, De profeet Ezechiël*, deel 1, 4^e druk, Kampen, z.j., pag. 251.

22 Geluid (of Een stem) van oorlog (of van strijd) (= Oorlogsgeschreeuw) is in het land (of in (= op) de aarde), en een grote ramp!

23 Hoe is de moker van de hele aarde (of het hele land) stukgeslagen en gebroken? Hoe is Babel onder de (heiden)volken tot een ontzetting geworden?

24 “Ik heb voor jou een valstrik gezet. Jij werd ook gevangen, Babel, en jij wist het niet.” Jij bent betrapt. Ook ben jij gegrepen, omdat jij Jahweh hebt uitgedaagd (Zie uitleg v.14,33).

25 Jahweh heeft zijn wapenhuis geopend, en de wapens van zijn woede te voorschijn gehaald, want het is een werk van de Heer Jahweh van de (hemelse) legers in het land van de Chaldeeën.

26 Komt ertegen op van(uit) het einde (van de aarde)! Opent zijn graanschuren! Stapelt het op als korenhopen, en slaat het met de ban! Niets mag ervan overblijven!

Al het voedsel zou worden vernietigd. Het koren zou worden verbrand, en de stieren zouden worden geslacht.

27 Brengt al zijn stieren om met het zwaard, laat ze afvoeren voor de slachting! Wee hun, want hun dag is gekomen, de tijd van hun vergelding.

28 (Hoor,) het geluid (of de stem) van vluchtelingen en ontsnapt uit het land van Babel om in Zion te vertellen (over) de wraak van onze God Jahweh, de wraak voor zijn tempel.

De *vluchtelingen en ontsnapt* zijn Joden die naar Jeruzalem zouden terugkeren.

Omdat de Chaldeeën de tempel van Jahweh hadden verwoest, zou hun rijk worden vernietigd.

Opnieuw worden de aanvallers in het volgende vers aangemoedigd voor de strijd.

29 Laat jullie horen tegen Babel, schutters, allen die de boog spannen! Belegert het aan alle kanten, laat niemand ontkomen! Vergeldt het naar haar werk, doet het naar alles wat het jullie aangedaan heeft, want tegen Jahweh is het overmoedig geweest, tegen de Heilige van Israël (Zie uitleg v.14,33).

30 “Daarom zullen haar jonge mannen op haar pleinen vallen. Al haar soldaten zullen in (= op) die dag omkomen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh (vgl. Jer.49:26).

31 “Zie, Ik zal jou, Overmoedige”, is een woord (of een uitspraak) van de Heer Jahweh van de (hemelse) legers: “want jouw dag is gekomen, de tijd dat Ik jou vergelden zal.

De *Overmoedige* is het hele Babylonische rijk vertegenwoordigd in de persoon van de koning.

32 “Overmoedige zal struikelen, en hij zal vallen. Niemand zal hem oprichten. Ik zal een vuur aansteken in zijn steden. Het zal alles om hem heen verteren.”

33 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Samen zijn de zonen van Israël en de zonen van Juda onderdrukt. Allen die hen hebben gevangengenomen, houden hen vast, zij weigeren hen te laten gaan (Jes.14:17, vgl. Ex.7:14, 9:2).”

De Babyloniërs wilden de Joodse ballingen nooit meer laten gaan, terwijl God door de profeet Jeremia had aangekondigd, dat de Joden in de toekomst weer terug mochten gaan naar hun land (Jer.29:10).

34 Hun (Ver)losser is sterk. Jahweh van de (hemelse) legers is zijn naam. Hij zal zeker hun zaak behartigen om aan de aarde (of het land) rust te geven en de inwoners van Babel te laten sidderen.

De opsomming die hieronder volgt, verhoogt de spanning.

35 “Een zwaard over de Chaldeeën”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “en over de inwoners van Babel en over zijn vorsten en over zijn wijzen!”

36 “Een zwaard over de snoevers, en zij worden verdwaasd! Een zwaard over zijn helden, en zij worden verschrikt!”

37 “Een zwaard over zijn paarden en over zijn (strijd)wagens en over al de gemengde troepen die in haar midden zijn, en zij worden als vrouwen! Een zwaard over zijn schatten, en zij worden geplunderd!”

38 “Een zwaard (of Een droogte) over zijn wateren,³⁷⁵ en zij drogen op! Ja, een land (of aarde) van gesneden beelden is het, en zij zijn gek op (hun) schrikwekkende (afgodsbeelden).”

Voor een deel was de stad Babel of Babylon omringd door water. Daardoor werd de hoofdstad beschermd voor vijandelijke aanvallen. Door het opdrogen van haar wateren, zou die bescherming wegvallen.

Het land was vol afgodsbeelden. Zij kregen de eer die alleen God toekomt. Die afgoden zouden Babel echter niet kunnen redden van de ondergang.

39 “Daarom zullen er woestijdieren en jakhalzen verblijven. Er zullen struisvogels verblijven. Er zal voor altijd niet meer (in) worden gewoond. Het zal van generatie op generatie niet worden bewoond.”

40 “Zoals God Sodom en Gomorra en hun naburen onderstboven keerde”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “zal daar geen man (= niemand) wonen, en geen zoon van een mens (= mensenzoon) zal in haar (= daarin) verblijven (vgl. Jer.49:18).”

De steden *Sodom* en *Gomorra* waren om hun grove en structurele zonden door de Here verwoest (Gen.18:16-19:29).

41 Zie, een volk komt (van)uit het noorden. [En] een groot (heiden)volk en veel koningen worden (op)gewekt van(uit/af) de uithoeken van de aarde (of het land) (vgl. Jer.6:22).

42 Boog en (werp)speer houden zij (vast). Meedogenloos zijn zij, en zij kennen geen genade. Hun geluid (of Hun stem) bruist (of brult/gromt) (zo)als de zee. Zij rijden (weg) op paarden, toegerust (zo)als een man voor de strijd, tegen jou, dochter van Babel (vgl. Jer.6:23).

43 Babels koning hoorde hun gerucht, en zijn handen werden slap. Benauwdheid greep hem aan; (kwellende) pijn (of angst) (zo)als (van) een barende (vrouw) (vgl. Jer.6:24).

44 “Zie, zoals een leeuw uit de trots van de Jordaan trekt hij op tegen de versterkte woonplaats, want in een ogenblik zal Ik hen daaruit laten wegreppen. Wie is uitgekozen, die zal Ik daarover stellen. Ja, wie is aan Mij gelijk, en wie zal Mij ter verantwoording roepen? Wie is die herder, dat hij voor Mij zal standhouden (Jer.49:19)?”

In de buurt van rivieren zoals de Jordaan was genoeg zoet drinkwater. Daar zijn dus ook meer dieren. In die tijd waren er ook meer roofdieren. Vanuit het struikgewas konden ze plotseling hun prooi overvallen.

De vijand zou als een leeuw vanuit de Jordaan tegen de versterkte woonplaats Babel optrekken. Omdat God het wilde, zou de vijand die versterkte woonplaats kunnen verwoesten. Als de Here, dat zo heeft besloten zal geen herder of bestuurder van Babel een leeuw kunnen tegenhouden om zo zijn kudde te beschermen.

³⁷⁵ De medeklinkers van het Hebreeuwse woord voor *zwaard* (זרד) kunnen ook *droogte* betekenen.

45 Hoort daarom het raadsbesluit dat Jahweh tegen Babel besloten heeft, en zijn plannen die Hij tegen het land van de Chaldeeën heeft gepland: “Zeker, de geringste(mense)n van de kudde zullen hen wegsleuren. Zeker, hun verblijfplaats zal zich over hen ontzetten (vgl. Jer.49:20).”³⁷⁶

De minst sterke soldaten van het vijandelijke leger zouden in staat zijn om de inwoners van Babel uit hun gebied weg te sleuren.

46 Van(wege) (of Van(uit)) de stem (of het geluid): “Babel is genomen!” heeft de aarde (of het land), en geschreeuw wordt onder de (heiden)volken gehoord.

Hoofdstuk 51

1 Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik ga tegen Babel en tegen de inwoners van het hart van mijn tegenstanders een vernietigde wind opwekken.”

2 “Ik stuur wanners op Babel af. Zij zullen haar wannen, en haar land leegschudden, want zij zijn rondom tegen haar op de dag van het onheil.”

3 “Tegen hem die de boog spant, moet de boogschutter zijn boog spannen, en tegen hem die zich opheft in zijn pantser, en jullie moeten haar jonge mannen niet sparen. Slaat haar hele leger met de ban!”

4 De gesneuvelden vallen in het land van de Chaldeeën, en wie doorstoken zijn in haar straten.”

5 Ja, Israël en Juda zijn niet door hun God; door Jahweh van de hemelse legers als een weduwe achtergelaten, hoewel hun land vol van schuld is tegenover de Heilige van Israël.

6 Vlucht uit Babel. Laat ieder zijn leven redden. Komt niet om in haar ongerechtigheid, want dit is de tijd van wraak van Jahweh. Het verdiende loon betaalt Hij haar.

7 Babel was in de hand van Jahweh een gouden beker die de hele aarde dronken maakte. Van haar wijn hebben de heidenvolken gedronken. Daardoor werden de heidenvolken waanzinnig.

8 Plotseling is Babel gevallen en gebroken. Jammert om haar! Haalt balsem voor haar pijn! Misschien zal ze genezen.

9 Wij hebben geprobeerd om Babel te genezen. Ze is niet te genezen. Verlaat haar. Laat een ieder van ons naar zijn land gaan, want tot de hemel reikt het oordeel over haar, en het verheft zich tot de wolken.

10 Jahweh heeft onze rechtvaardigheid naar voren gebracht. Komt! Laten wij in Zion de daad van onze God Jahweh vertellen.

11 Slijpt de pijlen, vult de kokers! Jahweh heeft de geest van de koningen van Medië opgewekt, want tegen Babel is zijn plan om het te vernietigen, want het is de wraak van Jahweh, de wraak voor zijn tempel.

12 Steekt tegen Babels muren een vaandel omhoog. Versterkt de wacht, stelt wachters op. Legt ze in hinderlagen, want wat Jahweh heeft besloten, dat doet Hij ook: wat Hij over de inwoners van Babel gesproken heeft.

³⁷⁶ De (Masoretische) Hebreeuwse tekst is om logische redenen zoals oude vertalingen ook aangeven in overeenstemming gebracht met vrijwel hetzelfde vers van Jer.49:20.
Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 262.

13 Jij, die aan veel wateren woont, rijk aan schatten. Jouw einde is gekomen, de maat van je winst.

14 Jahweh van de hemelse legers heeft gezworen bij zichzelf: “Ja, Ik heb jou met mensen gevuld als met sprinkhanen. Zij zullen een hoerageroep over jou laten horen.”

15 De Maker van de aarde door zijn kracht brengt de bewoonde wereld door zijn wijsheid voor elkaar. Door zijn inzicht heeft Hij de hemel uitgespreid.

16 Door zijn stem is er een geruis van water in de lucht. Hij laat dampen opstijgen vanaf het einde van de aarde. Bliksemflitsen heeft Hij voor de regen gemaakt, en Hij brengt de wind vanuit zijn schatkamers naar buiten.

17 Dom is ieder mens zonder kennis. Beschaamd is iedere edelsmid om het gesneden beeld, want zijn gietsel is een leugen. Daarin is geen geest.

18 Nutteloos zijn zij; een zeer bespottelijk maaksel. In de tijd van hun vergelding zullen zij vergaan.

19 Jakobs deel is niet, zoals zij zijn, want Hij is de Vormgever van alles. Israël is de stam van zijn erfelijk bezit. Jahweh van de hemelse legers is zijn naam!

20 “Een strijdbijl was jij voor Mij, een strijdwapen. Ik verbrijzelde volken met jou, en Ik vernietigde met jou koninkrijken.”

21 “Ik verbrijzelde met jou een paard en zijn ruiter, en Ik verbrijzelde met jou een strijd-wagen en zijn berijder.”

22 “Ik verbrijzelde met jou man en vrouw, en Ik verbrijzelde met jou oud en jong. Ik verbrijzelde met jou jonge man en jonge meid.”

23 “Ik verbrijzelde met jou een herder en zijn kudde. Ik verbrijzelde met jou een akkerbouwer en zijn juk met ossen, en Ik verbrijzelde met jou landvoogden en stadhouders.”

24 “Ik zal voor jullie ogen aan Babel en alle inwoners van Chaldea al hun kwaad vergelden, dat zij Zion hebben aangedaan”, is een woord van Jahweh.

25 “Zie, Ik zal jou! Berg die verwoest”, is een woord van Jahweh: “die de hele aarde heeft verwoest. Ik zal mijn hand tegen jou uitstrekken, en je van de rotsen afrollen. Ik zal jou maken tot een brandende berg.”

26 “Men zal uit jou geen steen nemen voor een hoeksteen en geen steen voor fundamente, want een eeuwige woestenis zal jij worden”, is een woord van Jahweh.

27 Steekt een vaandel omhoog op de aarde! Blaast op de hoorn onder de heidenvolken! Heiligt heidenvolken tegen haar! Roept koninkrijken tegen haar op: Ararat, Minni en Askenaz! Stelt een bevelhebber tegen haar aan! Laat paarden oprukken als ruige sprinkhanen!

28 Heiligt heidenvolken tegen haar, de koningen van Medië, zijn landvoogden, al haar stadhouders, en het hele land van zijn heerschappij!

29 De aarde beeft en lijdt pijn, want de gedachten van Jahweh tegen Babel gaan in vervulling om het land van Babel een woestenis te maken, waar niemand woont.

30 Babels helden houden op met strijden. Zij blijven zitten in de burchten. Hun macht is verschrompeld, zij zijn als vrouwen geworden. Men heeft haar woningen in brand gestoken. Haar sluitbalken zijn verbroken.

31 De ene renbode rent om de andere renbode te ontmoeten. De ene boodschapper rent om de andere boodschapper te ontmoeten om de koning van Babel te vertellen, dat zijn stad aan de rand ingenomen is.

32 De doorwaadbare plaatsen hebben ze bezet. De rietvelden hebben ze met vuur verbrand. De soldaten zijn verbijsterd.

33 Ja, dit heeft Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gezegd: “De dochter van Babel is als een dorsvloer in de tijd dat men die vast stamp. Nog een poosje, dan komt de oogsttijd voor haar.”

34 “Verslonden, verslonden, vernietigd, vernietigd heeft mij Nebukadnezar, de koning van Babel. Hij heeft mij neergezet. Hij heeft mij neergezet als een leeg vat. Hij heeft mij opgeslokt. Hij heeft mij opgeslokt als een draak. Hij heeft met mijn lekkernijen zijn buik gevuld. Hij heeft mij weggestoten. Hij heeft mij weggestoten.”

35 “Het geestelijke en lichamelijke geweld tegen mij zijn op Babel”, zegt de inwonster van Zion. “Mijn bloed is op de inwoners van Chaldea”, zegt Jeruzalem.

36 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Zie, Ik zal jouw zaak voeren. Ik zal jou wreken. Ik zal haar zee droogleggen, en Ik zal haar bron laten opdrogen.”

37 “Babel zal tot steenhopen worden, een verblijf van jakhalzen, een ontzetting en een aanfluiting, zonder inwoner.”

38 “Samen zullen zij brullen als jonge leeuwen. Zij zullen grommen als leeuwenwelpen.

39 “Als zij verhit zijn, zal Ik voor hen een feest organiseren. Ik zal hen dronken maken, zodat zij vrolijk worden. Zij zullen inslapen in een eeuwige slaap. Zij zullen niet wakker worden”, is een woord van Jahweh.

40 “Ik zal hen afvoeren als lammeren om te slachten, als rammen met bokken.”

41 Hoe is Sjesjach veroverd, en de roem van de hele aarde ingenomen! Hoe is Babel onder de heidenvolken tot een ontzetting geworden!

42 De zee is over Babel heengeslagen, door haar bruisende golven is ze bedekt.

43 Haar steden zijn een woestenij geworden, een dor land en een steppe, een land, waarin niemand woont, en waar geen mensenzoon doorheen trekt.

44 “Ik zal over Bel in Babel vergelding doen. Ik zal, wat hij verslonden heeft, uit zijn mond halen. Heidenvolken zullen niet meer naar hem toestromen. Ook de muur van Babel is gevallen!”

45 Trekt uit haar midden weg, mijn volk! Laat ieder zijn leven redden voor de kokende woede van Jahweh.

46 Anders zal jullie hart week worden, en zullen jullie vrezen door het gerucht dat in het land zal worden gehoord. In het ene jaar zal het ene gerucht komen, en daarna in het andere jaar het andere gerucht. Geweld is in het land, heersers tegen heersers.

47 “Daarom zie, de dagen komen, dat Ik vergelding doe aan de gesneden beelden van Babel. Haar hele land zal worden beschaamd, en al haar verslagenen zullen in haar midden vallen.”

48 “Hemel en aarde met al wat daarin is, zullen jubelen over Babel, want vanuit het noorden zullen de verwoesters op haar afkomen”, is een woord van Jahweh.

49 Ook Babel zal vallen, verslagenen van Israël, want ook voor Babel vielen de verslagenen van de hele aarde.

50 Jullie die aan het zwaard zijn ontsnapt, gaat verder, staat niet stil. Denkt uit de verte aan Jahweh, en laat Jeruzalem in jullie hart opkomen!

51 Wij zijn beschaamd, want wij hebben smaad aangehoord. Beschaming heeft ons gezicht bedekt, want vreemdelingen zijn gekomen in de heiligdommen van het huis van Jahweh.

52 “Daarom zie, de dagen komen”, is een woord van Jahweh: “dat Ik vergelding doe aan haar gesneden beelden. In heel haar land zullen de verslagenen kermen.”

53 “Hoewel Babel naar de hemel opklom, hoewel zij de hoogte van haar vesting versterkte, door Mij zullen verwoesters naar haar komen”, is een woord van Jahweh.

54 Het geluid van geschreeuw komt vanuit Babel, en een grote verwoesting uit het land van de Chaldeeën!

55 Ja, Jahweh verwoest Babel, en Hij laat het grote geluid eruit vergaan. Hun golven bruisen als vele wateren. Dreunend klinkt hun geluid.

56 Ja, tegen Babel is een verwoester gekomen, en haar helden worden gevangengenomen. Gebroken hun bogen, want een God van vergelding is Jahweh. Hij betaalt zeker uit.

57 “Ik zal haar vorsten, haar wijzen, haar landvoogden, haar stadhouders en haar helden dronken maken. Zij zullen een eeuwige slaap slapen. Zij zullen niet wakker worden”, is een woord van de Koning. Jahweh van de hemelse legers is zijn naam.

58 Dit heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd: “Babels brede muren zullen zeker worden afgebroken, en haar hoge poorten zullen met vuur verbrand worden. Volken zullen vermoeien zich voor niets, en volkstammen voor het vuur. Zij matten zich af.”

59 Het woord dat de profeet Jeremia aan Seraja, een zoon van Neria, een zoon van Machseja, opdroeg, toen hij met Zedekia, de koning van Juda, naar Babel ging in het 4^e jaar van zijn regering. Seraja was hofmaarschalk.

60 Jeremia schreef al het onheil dat over Babel komen zou, in een boekrol; al deze woorden die over Babel geschreven zijn.

61 Jeremia zei tegen Seraja: “Wanneer jij in Babel komt, zie toe, en lees al deze woorden.”

62 “Zeg: “Jahweh, U hebt zelf over deze plaats gesproken, dat U hem zult uitroeien, zodat er geen inwoner in zijn zal: van mens tot dier, want zij zal een eeuwige woestenij worden.”

63 Wanneer jij dit boek uitgelezen hebt, bind er dan een steen aan, en gooi hem midden in de Eufraat.

64^a Zeg: “Zo zal Babel zinken, en zij zal niet meer bovenkomen, als gevolg van het onheil dat Ik erover zal brengen. Zij zullen afgemat zijn”

64^b Tot hiertoe de woorden van Jeremia.

1 Dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik ga tegen Babel en tegen de inwoners van (het) hart van mijn tegenstanders een vernietigende wind opwekken.”

Met het *hart van mijn tegenstanders* wordt Chaldea bedoeld (vgl. Jer.25:26, v.41). Het woord is hoogstwaarschijnlijk gevormd door elke letter van het woord te vervangen door een letter

met de omgekeerde volgorde uit het alfabet. Voor de eerste letter neemt men dan de laatste, de tweede letter de voorlaatste enz.³⁷⁷

De vernietigende wind zou Babel leegschudden.

2 “Ik stuur wanners (of vreemde(ling)en) op Babel af. Zij zullen haar wannen (of zeven/uitstrooien), en haar land (of haar aarde) leegschudden, want zij zijn rondom tegen haar in (= op) de dag van het onheil.”³⁷⁸

Graan wordt na het dorsen *gewand*. In die tijd gebeurde dat op een (hoge) plaats waar de wind vrij spel had. Daar werd het gedorste graan met een schep en/of een hooivork omhoog geworpen (Jes.30:24). Het kaf werd dan weggeblazen, en de graankorrels uit de aren bleven over.³⁷⁹

3 “Tegen (of Naar/Bij) hij spant (de boog) (= hem die (de boog) spant), moet (of zal) de (boog)schutter zijn boog spannen, en tegen (of naar/bij) hij heft zich op (of hij verheft zich) (= hem die zich opheft) in (of met) zijn pantser, en jullie moeten (of zullen) [(met betrekking) tot (of voor/bij/naar)] haar jonge mannen niet sparen (of mannen geen medelijden hebben). Slaat haar hele leger(macht) met de ban (of Vernielt haar hele leger(macht) (helemaal))!”

4 De gesneuvelden vallen in het land van de Chaldeeën, en wie doorstoken zijn in haar straten.”³⁸⁰

Bedoeld zijn hier de straten van de hoofdstad Babel.

5 Ja, Israël en Juda zijn niet vanuit (= door) hun God; vanuit (= door) Jahweh van de (hemelse) legers als een weduwe achtergelaten, hoewel hun land (of hun aarde) vol van schuld is vanuit (= tegenover) de Heilige van Israël.

Zowel de meeste Israëlieten als de meeste Joden bevonden zich in het Tweestromenland. De Israëlieten waren door de Assyriërs erheen gebracht, en de Joden waren daar door de Babyloëniërs naartoe gedeporteerd. Heel het volk Israël zou door de Here worden bevrijd.

6 Vlucht uit [het midden van] Babel. Laat ieder zijn leven redden. Komt niet om in haar ongerechtigheid, want dit is de tijd van wraak van Jahweh. Het verdiende loon betaalt Hij haar.

Gods volk wordt aangeraden om te vluchten, en niet in Babel te blijven. Wie er wilde blijven, zou moeten delen in de berechting. Zo is dat ook gebeurd. De Joden en Israëlieten die uit gemak daar bleven, hebben alle ellende moeten meemaken, die het Babylonische rijk heeft moeten ondergaan.

7 Babel was in de hand van Jahweh een gouden beker die de hele aarde (of het hele land) dronken maakte. Van haar wijn hebben de (heiden)volken gedronken. Daardoor werden de (heiden)volken waanzinnig.

De gouden wijnbeker van God is het symbool van dood en verderf (vgl. Jes.51:17,22,23,

³⁷⁷ In het Hebreeuws schrijft men alleen de medeklinkers op. Er staat in dit vers לב קמי (= hart van mijn tegenstanders) in plaats van כשדים (= Kasdim of Chaldea). De l (= lamed, ל) is de 12^e letter van het Joodse alfabet. Die is in de plaats gekomen van de 12^e achterstevoren getelde letter ch (= kaf, כ). De b (= beet, ב) is de 2^e letter. Die heeft de plaats ingenomen van de voorlaatste letter sj (= sjin, ש), enz.

Of iemand anders dan Jeremia of Baruch later het woord *Chaldea* heeft vervangen door *hart van mijn tegenstanders* is niet zo belangrijk.

³⁷⁸ In het Hebreeuws zijn steden en landen vrouwelijk. Met het woord *haar* wordt verwezen naar *Babel*.

³⁷⁹ Wat er na het wannen overbleef, moest nog worden gezeefd om het zand eruit te verwijderen.

³⁸⁰ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

Jer.25:15, 49:12, Op.14:10, 16:19). Het is een gifbeker (vgl. Hab.2:15). Een gifbeker moest men in die tijd soms leegdrinken, als men de doodstraf had gekregen.

Wat in die tijd nog moest gebeuren, wordt hier meegedeeld, alsof het al was gebeurd.

8 Plotseling is Babel gevallen en gebroken. Jammert om haar! Haalt balsem voor haar pijn! Misschien zal ze genezen (vgl. Jer.8:22, 46:11).

9 Wij hebben geprobeerd om Babel te genezen. Ze is niet te genezen. Verlaat haar. Laat een ieder van ons naar zijn land (of zijn aarde) gaan, want tot de hemel[en] reikt het oordeel over haar, en het verheft zich tot de wolken.

10 Jahweh heeft onze rechtvaardigheid naar voren gebracht. Komt! Laten wij in Zion de daad van onze God Jahweh vertellen.

Hoewel de ballingen straf hadden verdiend, en schuldig stonden tegenover God (v.5^b), verschafte dat Babel geen recht om de Joden zo onrechtvaardig te behandelen. Tegenover de Babyloniërs stonden de Joden in hun recht.

11 Slijpt de pijlen, vult de kokers! Jahweh heeft de geest van de koningen van Medië opgewekt, want tegen Babel is zijn plan om het te vernietigen, want het is de wraak van Jahweh, de wraak voor zijn tempel.

Opnieuw worden de veroveraars aangemoedigd. Onder de veroveraars zijn in elk geval ook Meden. De Meden stamden af van Jafet, een zoon van Noach (Gen.10:1,2). *Medië* lag ten noorden van Elam. In welk opzicht de Meden last hebben gehad van het Babylonische rijk is niet bekend. Het is niet erg waarschijnlijk, dat ze van het oorlogszuchtige Babylonische rijk niets te duchten hebben gehad. Later zouden de Meden en Perzen met de Elamieten tegen het Babylonische rijk strijden, en het overwinnen. Het is daarbij opvallend, dat ze dit niet zouden doen om te roven en te plunderen (Jes.13:17,18, 21:2,9).

Met *de koningen van Medië* worden de heersers van verschillende vorstendommen in Medië bedoeld zoals Perzië, Armenië en Kappadocië.

12 Steekt tegen Babels muren een vaandel omhoog. Versterkt de wacht, stelt wachters op. Legt ze in hinderlagen, want wat Jahweh heeft besloten, dat doet Hij ook: wat Hij over de inwoners van Babel gesproken heeft.

13 Jij (= Babel), die aan veel wateren woont, rijk aan schatten. Jouw einde is gekomen, de maat van je winst.

Babel lag aan de rivier de Eufraat. Dat was vroeger heel belangrijk. Voordat het spoorwegverkeer rond 1870 opkwam, ging het snelste en goedkoopste goederenvervoer over water. Duurzame rijken ontstonden dus aan rivieren of zeeën. Hierbij kunnen we denken aan het oude Egypte langs de Nijl, en het Assyrische en Babylonische rijk in het Tweestromenland. Alleen vanuit het schip konden grote steden worden gevoed. Rivieren en zeeën zorgden dus voor eenheid binnen een rijk.

In Babel waren veel schatten. Veel daarvan was van de onderworpen volken gestolen. Voor een deel kwam het ook door de vruchtbaarheid van het land.

14 Jahweh van de (hemelse) legers heeft gezworen bij zichzelf: "Ja, Ik heb jou met mensen gevuld als met sprinkhanen. Zij zullen een hoera(geroep) over jou laten horen."

15 De Maker (of De Dader) (van) de aarde (of het land) door (of met/in) zijn kracht (of zijn macht) brengt (of vestigt/bereidt/voorziet) de (bewoonde) wereld door (of met/in) zijn wijsheid (of zijn (vak)kundigheid/slimheid) (voor elkaar). [En] door (of met/in) zijn

inzicht (of zijn verstand) heeft Hij de hemel[en] uitgespreid (of uitgestrekt/(uit)gespannen) (Jer.10:12).

De afgoden kunnen niet spreken, maar de Here kan dat wel (vgl. Ps.29). Ook in de natuur laat Hij zijn almacht zien.

16 Van (of Voor/Naar) (= Door) de stem (of het geluid) van zijn (over)geven (= zijn toewijzen/(aan)stellen) (= Door zijn stem) is (er) een geruis (of een rumoer/menigte) van water in (of door/met) de hemel[en] (= de lucht). Hij laat dampen (of wolken/mist) (op)stijgen (of omhooggaan/opgaan/opkomen) van(af/uit) het einde (of de grens) van de aarde (of het land). Bliksem(flits)en heeft Hij voor (of van) de regen gemaakt (of gedaan), en Hij brengt (of laat ... vertrekken/wegtrekken) de wind (of de adem/geest) van(uit/af) zijn schatkamers (of zijn voorraadkamers/schatten) naar buiten (Jer.10:13, vgl. Ps.135:7).

Ieder mens die op de afgoden vertrouwt, begrijpt niets van Gods werk en almachtige daden.

17 Dom (of Onverstandig) is ieder (of elk) mens van(uit/af/wege) (= zonder) kennis (of wetenschap) (geworden). Beschaamd is iedere (of elke) edelsmid (of smelter) van(wege/uit/af) (= om/over) het (gesneden) (afgods)beeld, want (of Ja./(om)dat) zijn gietsel (of zijn gegoten (beeld)) is een leugen (of een misleiding/bedrog/valsheid). In (of Met/Door) hen (= Daarin) is geen geest (of (levens)adem/wind) (Jer.10:14).

Afgoden bestaan niet. Het zijn verzinsels van mensen. Als de nood aan de man komt, *vergaan* zij (= hun beelden) met hun vereerders.

18 Nutteloos (of Leegheid/Nietigheid/IJdelheid) zijn zij (of die/dezelfden); een (zeer) bespottelijk maaksel (of werk). In (of Met/Door) de tijd van hun vergelding (of straf/bezoeking) zullen zij vergaan (of omkomen/te gronde gaan/verloren gaan) (Jer.10:15).

19 Jakobs (aan)deel (of stuk grond) is niet, (zo)als zij (of dezen/die) zijn, want (of Ja./(om)dat) Hij (of Het) is de Vormgever (of de Formeerder/Boetseerder) van [het] al(les). [En] Israël ³⁸¹ is de stam (of de stok/tak/scepter) van zijn erfelijk bezit (of zijn erfelijk eigendom/erfenis). Jahweh van de (hemelse) legers is zijn naam (Jer.10:16)!

De Here is almachtig. Hij regeert over alles, ook over de machtige legers van zijn hemelse knechten. Hoe belachelijk is het van de Israëlieten en Joden, die zo'n almachtige God als bondgenoot hebben, om Hem te verlaten, en te vertrouwen op nutteloze afgoden, die door mensen zijn bedacht en gemaakt!

De opsomming die hieronder volgt, is vergelijkbaar met de opsomming in de verzen van Jer.50:35-40. De voortdurende herhaling die in de onderstaande verzen voorkomt, verhoogt de spanning.

20 “Een strijdbijl was jij voor Mij, een strijdwapen. Ik verbrijzelde volken met jou, en Ik vernietigde met jou koninkrijken.”

21 “Ik verbrijzelde met jou een paard en zijn ruiters, en Ik verbrijzelde met jou een (strijd)wagen en zijn berijder.”

22 “Ik verbrijzelde met jou man en vrouw, en Ik verbrijzelde met jou oud en jong. Ik verbrijzelde met jou jonge man en jonge meid.”

³⁸¹ De woorden [En] *Israël* staan niet in de (Masoretische) Hebreeuwse tekst. Op grond van het overeenkomstige vers in Jeremia 10:16, en omdat in die zin het onderwerp ontbreekt, zijn deze woorden er (weer) bijgezet. Hoogstwaarschijnlijk zijn ze tijdens het overschrijven overgeslagen. In de Vulgaat staan deze woorden er wel. Vers 19 is in de Dode Zee-rollen helaas verloren gegaan.

23 “Ik verbrijzelde met jou een herder en zijn kudde. Ik verbrijzelde met jou een akkerbouwer en zijn juk (met ossen), en Ik verbrijzelde met jou landvoogden en stadhouders.”

24 “Ik zal voor jullie (= Joden) ogen aan Babel en alle inwoners van Chaldea al hun kwaad vergelden, dat zij Zion hebben aangedaan”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

God gebruikte Babel om de volken te straffen, maar koning Nebukadnezar II (604 – 562) en zijn opvolgers waren alleen op hun eigen voordeel uit.

25 “Zie, Ik zal jou! Berg die verwoest”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “die de hele aarde (of het hele land) heeft verwoest. Ik zal mijn hand tegen jou uitstrekken, en je van de rotsen afrollen. Ik zal jou maken tot een brandende berg.”

De *berg die verwoest* is Babel. Die berg zou worden vernietigd.

26 “Men zal uit jou geen steen nemen voor een hoek(steen) en geen steen voor fundamente, want een eeuwige woestenij zul jij worden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Van het Babylonische rijk van Nebukadnezar II en zijn opvolgers zou niets overblijven, dat als fundament zou kunnen dienen voor de stichting en ontwikkeling van andere staten.

27 Steekt een vaandel omhoog in (= op) de aarde (of in het land)! Blaast op de hoorn onder de (heiden)volken! Heiligt (heiden)volken tegen haar! Roept koninkrijken tegen haar op: Ararat, Minni en Askenaz! Stelt een bevelhebber tegen haar aan! Laat paarden oprukken als ruige sprinkhanen!

Met *een omhooggestoken vaandel* en *het blazen op de hoorn* zou men volken bijeenbrengen om tegen de Babyloniërs te strijden. Genoemd worden Ararat, Minni, Askenaz en *Medië* (v.11 en 28).

Ararat komt in het spijkerschrift voor als Oerartoe. Het was een koninkrijk in het oosten van Turkije, en het strekte zich uit tot de bovenloop van de rivier de Eufraat. De hoofdstad was Toespa. Het rijk was een geduchte tegenstander van de Assyriërs.

Minni komt in het spijkerschrift voor als Mannai. Het lag ten zuiden van Oerartoe.

Askenaz was de oudste zoon van Gomer. Gomer was weer een zoon van Jafet en een kleinzoon van Noach (Gen.10:1-3). Hun gebied wordt Asgoeza genoemd. Het lag in de buurt van de Mannai.

Deze 3 volken streden tegen de Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669). Na de val van de Assyrische stad Ninevé werden deze 3 gebieden door de Meden veroverd (vgl. v.11).

28 Heiligt (heiden)volken tegen haar, de koningen van Medië, zijn landvoogden, al haar stadhouders, en het hele land (of de hele aarde) van zijn heerschappij!

Alle gebieden waarover de Meden regeren worden hier opgeroepen om deel te nemen aan de strijd tegen het Babylonische rijk.

29 De aarde (of Het land) beeft en lijdt pijn, want de gedachten van Jahweh tegen Babel gaan in vervulling om het land van Babel [tot] een woestenij te maken, waar niemand woont.

30 Babels helden houden op met strijden. Zij blijven zitten in de burchten. Hun macht is verschrompeld, zij zijn als vrouwen geworden. Men heeft haar woningen in brand gestoken. Haar (sluit)balken zijn verbroken.

31 De (ene) renbode rent om de (andere) renbode te ontmoeten. De (ene) boodschapper (rent) om de (andere) boodschapper te ontmoeten om de koning van Babel te boodschappen (= vertellen), dat zijn stad aan de rand ingenomen is.

32 De doorwaadbare plaatsen hebben ze bezet. De rietvelden hebben ze met vuur verbrand. De soldaten zijn verbijsterd.

Rietvelden zouden worden drooggelegd. Daarna zouden ze in brand worden gestoken, zodat de soldaten erdoor konden om Babel aan te vallen.

Als de soldaten van Babel zouden zien, dat de vijand al in de stad is, zouden ze verbijsterd zijn.

33 Ja, dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers, (de) God van Israël, gezegd: “De dochter van Babel is als een dorsvloer in de tijd dat men die vast stampt. Nog een poosje, dan komt de oogsttijd voor haar.”

Dorsen heeft hier de betekenis van *straffen* of *berechten* (Jes.21:10).

Vergeleken bij het eeuwenoude Assyrische rijk heeft het Babylonische rijk van koning Nebukadnezar II (604 – 562) en zijn opvolgers maar kort bestaan. Nog een poosje, en dan zou het al weer voorbij zijn. Met de oogsttijd zou het einde komen.

In de volgende 2 verzen wordt de stad Jeruzalem sprekend ingevoerd. Ze klaagt over het wan-gedrag van koning Nebukadnezar II.

34 “Verslonden, verslonden, vernietigd, vernietigd heeft mij (= Jeruzalem) Nebukadnezar, de koning van Babel. Hij heeft mij neergezet. Hij heeft mij neergezet (als) een leeg vat. Hij heeft mij opgeslokt. Hij heeft mij opgeslokt als een draak. Hij heeft met mijn lekkernijen zijn buik gevuld. Hij heeft mij weggestoten. Hij heeft mij weggestoten.”

35 “Het geestelijke en lichamelijke geweld tegen mij zijn op Babel”, zegt de inwonster van Zion. “Mijn bloed is op de inwoners van Chaldea”, zegt Jeruzalem.

36 Daarom heeft Jahweh dit gezegd: “Zie, Ik zal jouw zaak voeren. Ik zal jou wreken. Ik zal haar zee droogleggen, en Ik zal haar bron laten opdrogen.”

Voor een deel was Babel omringd door water. Daardoor werd de hoofdstad beschermd voor vijandelijke aanvallen. Door het opdrogen van haar wateren, zou die bescherming wegval-len (vgl. Jer.50:38, v.32).

Toen de stad Babel werd ingenomen, ging dat betrekkelijk eenvoudig. Volgens de Griekse geschiedschrijver Herodotus (±485 – ±422) is die stad door een verrassingsaanval ingenomen (vgl. Jer.50:24). Dit kon, doordat Kores II (559/538 – 529), de koning van de Perzen en Meden, het water van de rivier de Eufraat wist om te leiden, waardoor de bedding van die rivier opdroogde. Via de drooggevallen bedding konden de Perzische soldaten de hoofdstad bestormen.³⁸²

37 “Babel zal tot steenhopen worden, een verblijf van jakhalzen, een ontzetting en een aanfluiting, zonder inwoner.”

38 “Samen zullen zij brullen als jonge leeuwen. Zij zullen grommen als leeuwenwelpen.

De Babyloniërs worden hier vergeleken met roofzuchtige leeuwen (vgl. Jer.2:15). God zou hen echter voor eeuwig laten inslapen.

39 “Als zij verhit zijn, zal Ik voor hen een feest organiseren. Ik zal hen dronken maken,

³⁸² Herodotus, Historiën, deel 1, 191.

zodat zij vrolijk worden. Zij zullen inslapen (in) een eeuwige slaap. Zij zullen niet wakker worden”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Vlak voordat de stad Babel werd veroverd, organiseerde koning Belsazar (552 – 538) een groot feest. De talrijke gasten werden dronken en vrolijk. Na de verovering van Babel werden ze echter doodgeslagen (Dan.5).

40 “Ik zal hen afvoeren als lammeren om te slachten, als rammen met bokken.”

41 Hoe is Sjesjach veroverd, en de roem van de hele aarde (of het hele land) ingenomen! Hoe is Babel onder de (heiden)volken tot een ontzetting geworden!

Met *Sjesjach* wordt Babel bedoeld (Jer.25:26). Het woord is hoogstwaarschijnlijk gevormd door elke letter van het woord te vervangen door een letter met de omgekeerde volgorde uit het alfabet. Voor de eerste letter neemt men dan de laatste, de tweede letter de voorlaatste enz.³⁸³

42 De zee is over Babel heengeslagen, door haar bruisende golven is ze bedekt.

De zee is figuurlijk bedoeld, want Babel kan niet door water worden overspoeld, en tegelijkertijd een dor land en een steppe worden (v.43). Het zou een zee van soldaten zijn, die de hoofdstad zou overspoelen.

43 Haar steden zijn [tot/als] een woestijn geworden, een dor land (of dorre aarde) en een steppe, een land (of aarde), waarin (of waarin (= waarop)) niemand woont, en waar geen menszoon doorheen trekt.

44 “Ik zal over Bel in Babel vergelding doen. Ik zal, wat hij verslonden heeft, uit zijn mond halen. (Heiden)volken zullen niet meer naar hem toestromen. Ook de muur van Babel is gevallen!”

Bel of Baäl (= Heer/Echtgenoot) was een aanduiding van een belangrijke afgod in het Tweestromenland (Dan.4:8). Zowel de Assyriërs als de Babyloniërs gebruikte deze titel voor hun belangrijkste afgoden (vgl. Jer.50:2).

In die tijd geloofde men, dat de afgoden hun volken hielpen in de strijd. Als een volk werd overwonnen, dan werd daarmee ook de afgod(en) van dat volk overwonnen. Oorlog tussen 2 of meer volken werd ook gezien als een strijd tussen goden.

De geroofde schatten van de volken zouden niet in Babel blijven. Die zouden teruggaan naar de volken waarvan ze waren buitgemaakt. Trouwens, alle (tempel)schatten zouden uit Babel verdwijnen.

De stad Babel stond ook bekend om haar reusachtige en sterke muren.

45 Trekt uit haar midden weg, mijn volk! Laat ieder zijn leven redden voor de kokende (of hete/brandende) woede van Jahweh.

Gods volk wordt aangeraden om te vluchten, en niet in Babel te blijven. Wie er wilde blijven, zou moeten delen in de berechting (vgl. Jer.50:8, v.6).

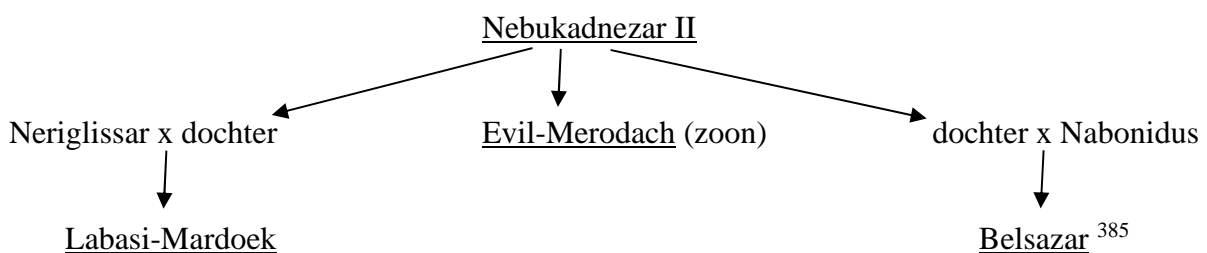
46 Anders zal jullie hart week worden, en zullen jullie vrezen (of ontzag hebben) door het gerucht dat in het land (of in (= op) de aarde) zal worden gehoord. In het (ene) jaar zal het

³⁸³ In het Hebreeuws schrijft men alleen de medeklinkers op. Er staat dan sj sj ch in plaats van b b l. De sj (= sjin, ש) is de voorlaatste letter van het Joodse alfabet. Die is in de plaats gekomen van de tweede letter b (= beet, ב). De ch (= (sluit)kaf, כ) is de elfde letter. Die heeft de plaats ingenomen van de l (= lamed, ל). Of iemand anders dan Jeremia of Baruch later het woord *Babel* heeft vervangen door *Sjesjach* is niet zo belangrijk.

(ene) gerucht komen, en daarna in het (andere) jaar het (andere) gerucht. Geweld is in het land (of in (= op) de aarde), heerser tegen heerser.

Door allerlei wilde geruchten zou er in Babel een onrustige tijd aanbreken. Heersers zouden geweld tegen elkaar gebruiken. Innerlijke verdeeldheid zou de positie van de stad verzwakken.

Na de dood van de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) volgde zijn zoon Amel-Mardoek (= Evil-Merodach) (562 – 560) hem op (2Kon.25:27, Jer.52:31). Twee jaren later werd hij vermoord door zijn zwager Neriglissar (560 – 556). Zijn jonge zoon Labasi-Mardoek (556) die hem officieel opvolgde, werd al na 2 maanden vermoord. Of hij in de praktijk echt heeft geregeerd, is niet bekend. Nabonidus (556 – 538), die hoogstwaarschijnlijk met een dochter van Nebukadnezar II was getrouwd, nam samen met zijn zoon Belsazar de leiding over. Belsazar (552 – 538) was een kleinzoon van Nebukadnezar II.³⁸⁴

47 “Daarom zie, de dagen komen, dat Ik vergelding doe aan de gesneden beelden van Babel. Haar hele land (of Haar hele aarde) zal worden beschaamd, en al haar verslagenen zullen in haar midden vallen.”

48 “Hemel[en] en aarde (of en land) met al wat daarin is, zullen jubelen over Babel, want vanuit het noorden zullen de verwoesters op haar afkomen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

Zoals de *hemel en aarde* of *land* treurden over de verwoesting van Jeruzalem (Jer.4:28), zo zouden ze blij zijn over de verwoesting van Babel.

49 Ook Babel zal vallen, verslagenen van Israëel, (want) ook voor Babel vielen de verslagenen van de hele aarde (of het hele land).

50 Jullie (= Gods volk) die aan het zwaard zijn ontsnapt, gaat verder, staat niet stil. Denkt uit de verte aan Jahweh, en laat Jeruzalem in jullie hart (= jullie gedachte) opkomen!

51 Wij (= Gods volk) zijn beschaamd, want wij hebben smaad aangehoord. Beschaming heeft ons gezicht bedekt, want vreemdelingen zijn gekomen in de heiligdommen van het huis van Jahweh.

Met *de heiligdommen van het huis van Jahweh* worden de verschillende gebouwen en vertrekken van het tempelcomplex bedoeld.

52 “Daarom zie, de dagen komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh: “dat Ik vergelding doe aan haar gesneden beelden. In haar hele land (of In (= Op) haar hele aarde) zullen de verslagenen kermen.”

53 “Hoewel Babel naar de hemel[en] oplom, hoewel zij de hoogte van haar vesting ver-

³⁸⁴ Zie Turenout T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.

³⁸⁵ De mensen waarvan de namen zijn onderstreept, regeerden officieel als koning.

sterkte, door Mij zullen verwoesters naar haar komen”, is een woord (of een uitspraak) van Jahweh.

54 Het geluid (of De stem) van geschreeuw (of geroep) is (= komt) (van)uit Babel, en een grote verwoesting (van)uit het land van de Chaldeeën!

55 Ja, (of (om)dat/want) Jahweh verwoest Babel, en Hij laat het grote geluid (of de grote stem) eruit vergaan. Hun golven bruisen als vele wateren. Dreunend klinkt hun geluid (of hun stem).

56 Ja, tegen Babel is een verwoester gekomen, en haar helden worden gevangengenomen. Gebroken hun bogen, want een God van vergelding[en] is Jahweh. Hij betaalt zeker uit.

57 “Ik zal haar vorsten, haar wijzen, haar landvoogden, haar stadhouders en haar helden dronken maken. Zij zullen een eeuwige slaap slapen. Zij zullen niet wakker worden”, is een woord (of een uitspraak) van de Koning. Jahweh van de (hemelse) legers is zijn naam (vgl. v.39).

58 Dit heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd: “Babels brede muren zullen zeker worden afgebroken, en haar hoge poorten zullen met vuur verbrand worden. Volken zullen vermoeien zich voor niets, en volkstammen voor het vuur. Zij matten zich af (vgl. Hab.2:13).”

Al het werk dat was gedaan om de stad Babel op te bouwen, zou uiteindelijk zinloos blijken. Alles zou worden verwoest en verbrand.

De verwoesting van Babel.

God zou het Babylonische rijk vernietigen, omdat het de komst van zijn koninkrijk in de weg zou staan. De Babyloniërs zouden de Joden uit hun land halen, en plannen maken om de Joodse identiteit, cultuur en godsdienst uit te roeien (Dan.1:3-8). Dat bleek jaren later ook, toen de staat Babylonië met de koning moest worden aanbeden (Dan.3:1-23). Zo zou de komst van de Messias Jezus en zijn rijk in gevaar komen.

Het profetisch perspectief ziet de gebeurtenissen als toppen van bergen die dicht tegen elkaar aan schijnen te liggen. In werkelijkheid is de afstand tussen die 2 bergen veel groter, dan het in eerste instantie lijkt. Wanneer de tijd verstrijkt, en wanneer we dichterbij de toppen komen, zien we, dat ze verder uit elkaar liggen. Zo is het ook hier. De profetieën van Jeremia over Babel zijn stapsgewijs in vervulling gegaan.³⁸⁶ Na de verovering van Babel duurde het nog eeuwen, voordat die stad volledig was verwoest.

Het verval van het Babylonische rijk begon al enkele jaren na de dood van koning Nebukadnezar II (604 – 562). Tijdens de korte regering van Labasi-Mardoek (556) vormden de Meden al een ernstige bedreiging. Toen Nabonidus (556 – 538) in Babel regeerde, versloeg de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) de Meden,³⁸⁷ en nam daar de regering over. In 546 voor Christus veroverde hij Lydië. Omdat Nabonidus een bondgenoot van de Lydische koning was, rukte Kores II ook op naar Babel.

In 538 veroverde Kores II, de koning van de Meden en Perzen, het hele Babylonische rijk. Hij behandelde zijn vijanden erg mild, en liet de onderworpen volken naar hun grondgebied terugkeren. Vaak mochten ze hun geroofde tempelschatten weer meenemen. Dit was ook bij de Israëlieten het geval.

Toen jaren later de stad Babel in opstand kwam, heeft de Perzische koning Darius I in 521 het opnieuw veroverd. De opstandige stad werd door Darius I (521 – 485) zwaar gestraft. Er werd een groot bloedbad aangericht. Muren en torens werden afgebroken.³⁸⁸ Later werd Babel door koning Xerxes I (485 – 465) van haar (tempel)schatten beroofd.³⁸⁹ Tijdens de regering van Alexander de Grote (336/323 – 323) kwam er een kort herstel, maar na zijn dood liep de stad Babel leeg door oorlogen en opstanden. Volgens de Romeinse geschiedschrijver Plinius waren er in zijn tijd, de 1^e eeuw na Christus, nog slechts puinhopen van over. Tot op de dag van vandaag is Babel een ruïnestad.

59 Het woord (of De zaak) dat (of die) de profeet Jeremia aan Seraja, een zoon van Neria, een zoon van Machseja, opdroeg, toen hij met Zedekia, de koning van Juda, naar Babel ging in het 4^e jaar van zijn regering. Seraja was hofmaarschalk (= hoofd van het (rust)verblijf).

In het begin van de regering van vazalkoning Zedekia (597 – 586) probeerden veel volken in opstand te komen tegen de overheersing van Babel (Jer.27). Zedekia had daar wel oren naar. Koning Nebukadnezar II vertrouwde het echter niet helemaal. Hij liet zijn Joodse vazalkoning naar Babel komen om zich te verantwoorden.

Seraja was een broer van Baruch, want hun vader en hun grootvader hadden dezelfde naam (Jer.32:12). De profeet Jeremia vertrouwde de broer van zijn vriend Baruch blijkbaar goed.

³⁸⁶ Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

³⁸⁷ Deze Perzische koning wordt ook wel Cyrus II genoemd.

³⁸⁸ Herodotus, Historiën, deel 3, 159.

³⁸⁹ Herodotus, Historiën, deel 1, 183.

Baruchs broer was hofmaarschalk. In die functie reisde hij met koning Zedekia (597 – 586) mee. Een hofmaarschalk had na de koning de hoogste functie aan het hof (1Kon.4:6, 16:9, 18:3, 2Kon.10:5).³⁹⁰ Hij bepaalde als hoogste ambtenaar, wie wel of niet bij de koning mocht komen (Jes.22:22).

60 Jeremia schreef al het onheil dat over Babel komen zou, in een boekrol; al deze woorden die over Babel geschreven zijn.

61 Jeremia zei tegen Seraja: “Wanneer jij in Babel komt, zie toe, en lees al deze woorden.”

Seraja moest in Babel voor zichzelf de boekrol lezen. Hij moest eerst weten, wat erin stond, voordat hij zijn symbolische daad zou gaan uitvoeren.

62 “Zeg: “Jahweh, U hebt zelf over deze plaats gesproken, dat U hem zult uitroeien, zodat er geen inwoner in zijn zal: van mens tot dier, want zij zal een eeuwige woestenis worden.”

63 Wanneer jij dit boek uitgelezen hebt, bind er dan een steen aan, en gooi hem midden in de Eufraat.

Toen Seraja dit in geloof moest doen, stonden de profetieën over Babel in schril contrast met de werkelijkheid. Het Babylonische rijk was in die tijd oppermachtig, en de vazalkoning Zedekia (597 – 586) moest naar Babel reizen. Zowel die reis, als de waarschuwingen van Nebukadnezar II (604 – 562) waren vernederend. Dit alles toonde aan, hoe machtig de Babylonische koning was.

64^a Zeg: “Zo zal Babel zinken, en zij zal niet (meer) bovenkomen, als gevolg van het onheil dat Ik erover zal brengen.³⁹¹ Zij zullen afgemat zijn”

64^b Tot hiertoe de woorden van Jeremia.

De laatste woorden van dit hoofdstuk geven het einde aan van de profetieën die God via Jeremia had gegeven. Het volgende hoofdstuk is een historisch verslag, dat hoogstwaarschijnlijk onder het toeziend oog van Jeremia door Baruch is geschreven. Alle bijbelboeken zijn namelijk uitsluitend via profeten en apostelen door de Heilige Geest geïnspireerd (Ef.3:5, 2Tim.3:14-17, 2Pet.3:2).

³⁹⁰ Jotam (733 – 732) nam als hofmaarschalk de functie van zijn melaatse vader: koning Uzzia (785 – 733), waar (2Kron.26:21^b).

³⁹¹ Het motief van de stad Babel of Babylon als hoofdstad van een wereldrijk en de ondergang van dat antichristelijke rijk vormen een steeds terugkerend element in het bijbelboek de Openbaring (Op.14:8, 16:19, 17:5, 18:2,10,21). Zie Turennot T. van, De Openbaring mag niet verborgen blijven, Grijskerk, 2021.

11. Deel 11.

Dit deel is niet door de profeet Jeremia zelf geschreven (Jer.51:64^b).

Het grootste gedeelte (Jes.52:1-30) bestaat uit een historisch overzicht over de ondergang van het Tweestammenrijk Juda. Daarmee is een omvangrijk deel van de profetieën van Jeremia in vervulling gegaan.

Aan het einde van dit deel (Jes.52:31-34) kunnen we lezen over de verbetering van de behandeling van de gevangene koning Jojachin (597). Hoewel hij niet in het heilige land in zijn ambt als vazalkoning wordt hersteld, wordt hij wel vrijgelaten uit de gevangenis. Het is een voorteken van veranderingen en een verbetering van de slechte positie van Gods volk in ballingschap.

1. De ondergang van het Tweestammenrijk Juda.

Hoofdstuk 52:1-30

1 Zedekia was 21 jaar oud, toen hij koning werd. Elf jaren regeerde hij in Jeruzalem. Zijn moeder heette Chamutal. Chamutal was een dochter van Jeremia uit Libna.

2 Hij deed het slechte in de ogen van Jahweh, helemaal zoals Jojakim gedaan had.

3^a Ja, door de woede van Jahweh kwam het zover in Jeruzalem en in Juda, dat Hij hen verwierp.

3^b Zedekia kwam in opstand tegen de koning van Babel.

4 In het 9^e jaar van zijn regering, in de 10^e maand, op de 10^e dag van de maand, kwam Nebukadnezar, de koning van Babel, zelf en zijn hele leger naar Jeruzalem. Zij sloegen het beleg erom. Zij bouwden er een belegeringswal omheen.

5 De stad werd belegerd tot het 11^e jaar van koning Zedekia.

6 In de 4^e maand, op de 9^e dag van de maand, was de hongersnood in de stad zwaar geworden. Er was geen brood meer voor het volk van het land.

7 Er werd een bres in de stad geslagen. Al de soldaten vluchtten, en verlieten 's nachts de stad via de poort tussen de 2 muren, die bij de koninklijke tuin was. De Chaldeeën waren rondom tegen de stad. Zij gingen langs de weg van de Vlakte.

8 Het leger van de Chaldeeën achtervolgde de koning. Het achterhaalde Zedekia in de vlakten van Jericho. Zijn hele leger werd van hem gescheiden en verstrooid.

9 Zij grepen de koning, brachten hem naar de koning van Babel, naar Ribla, in het land van Hamat, en hij sprak een vonnis over hem uit.

10 De koning van Babel liet de zonen van Zedekia voor zijn ogen afslachten, en ook al de vorsten van Juda liet hij in Ribla afslachten.

11 Hij liet de ogen van Zedekia blind maken, en hij liet hem met koperen ketenen binden. De koning van Babel bracht hem naar Babel, en zette hem in de gevangenis tot de dag van zijn dood.

12 In de 5^e maand, op de 10^e dag van de maand - dat jaar was het 19^e jaar van koning Nebukadnezar, de koning van Babel - kwam Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, die voor de koning van Babel stond, in Jeruzalem.

13 Hij verbrandde het huis van Jahweh en het huis van de koning. Alle huizen van Jeruzalem: alle huizen van de aanzienlijken, verbrandde hij met vuur.

14 Het hele leger van de Chaldeeën, dat bij de bevelhebber van de lijfwacht was, brak alle muren rondom Jeruzalem af.

15 Enkelen van armen van het volk in de stad, de rest van het volk, die in de stad overgebleven was, de overlopers die naar de koning van Babel overgelopen waren, en de rest van de menigte voerde Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, in ballingschap.

16 Enige van de armen van het land liet Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, achterblijven als wijnbouwers en akkerbouwers.

17 De Chaldeeën braken de koperen zuilen die in het huis van Jahweh waren, de onderstellen en de koperen zee, die in het huis van Jahweh waren, aan stukken. Zij voerden al het koper daarvan naar Babel.

18 De potten, de scheppen, de messen, de sprengbekkens, de lepels en al de koperen voorwerpen, waarmee men de dienst deed, namen zij mee.

19 De bekkens, de vuurpannen, de sprengbekkens, de potten, de kandelaren, de lepels en de kommen, alles wat helemaal van goud en helemaal van zilver was, nam de bevelhebber van de lijfwacht mee.

20 De 2 zuilen, de ene zee met de 12 koperen stieren die onder de onderstellen zijn, die koning Salomo voor het huis van Jahweh gemaakt had; er was geen wegen aan het koper van al deze voorwerpen.

21 De zuilen: 18 ellen was de hoogte van 1 zuil. Een draad van 12 ellen kon hem omspannen. Zijn dikte was 4 vingers. Hij was hol.

22 Erop was een kapiteel van koper. De hoogte van 1 kapiteel was 5 ellen. Rondom bovenaan het kapiteel was een geheel koperen vlechtwerk met granaatappels. Zoals deze was de 2^e zuil met granaatappels.

23 Er waren 96 granaatappels in de open lucht zichtbaar. In het geheel waren er 100 granaatappels rondom op het vlechtwerk.

24 De bevelhebber van de lijfwacht nam de hogepriester Seraja, de 2^e priester Zefanja, en de 3 deurwachters mee.

25 Uit de stad nam hij een eunuch mee, die het bevel had over de soldaten, 7 mannen uit de onmiddellijke omgeving van de koning, die in de stad aangetroffen werden, de schrijver van de legeraanvoerder, die het volk van het land tot de dienstplicht opriep, en 60 mannen uit het volk van het land, die binnen de stad aangetroffen werden.

26 Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, nam hen mee, en hij bracht hen naar de koning van Babel in Ribla.

27 De koning van Babel liet hen neerslaan en ter dood brengen in Ribla in het land van Hamat. Juda werd vanaf zijn grond weggevoerd.

28 Dit is het volk dat Nebukadnezar heeft weggevoerd: in het 7^e jaar 3023 Judeeërs,

29 in het 18^e regeringsjaar van Nebukadnezar 832 personen uit Jeruzalem.

30 In het 23^e regeringsjaar van Nebukadnezar voerde Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, van de Judeeërs 745 personen weg. In het totaal zijn het 4600 personen.

Hoewel dit hoofdstuk van het bijbelboek Jeremia hoogstwaarschijnlijk vooral door Baruch is opgesteld, moet dit onder het toezien oog van de profeet Jeremia als profetische geschiedschrijving zijn goedgekeurd, en zo nodig zijn bijgesteld.³⁹²

Dit hoofdstuk is voor een groot deel gelijk aan 2Kon.24:18-25:30. Afgezien van enkele overschrijffouten en kleine afwijkingen zijn er echter ook grotere verschillen:

- De wegvoering van het tempelgereedschap is in Jer.52:17-23 uitgebreider beschreven dan in 2Kon.25:13-17.
- De gebeurtenissen rondom de landvoogd Gedalja (586) en de vlucht naar Egypte (2Kon.25:22-26) blijven in Jeremia (52) onvermeld. In plaats daarvan worden in Jer.52:28-30 een aantal getallen weergegeven over verschillende wegvoeringen uit het Tweestammenrijk.

2Kon.24:18-25:12 komt sterk overeen met Jer.52:1-16.	
2Kon.25:13-17 Wegvoering tempelgereedschap beknopter	Jer.52:17-23 Wegvoering tempelgereedschap uitgebreider
2Kon.25:18-21 komt sterk overeen met Jer.52:24-27.	
2Kon.25:22-26 Gebeurtenissen rond Gedalja Vlucht naar Egypte	Jer.52:28-30 Verschillende wegvoeringen uit het Tweestammenrijk Juda
2Kon.25:27-30 komt sterk overeen met Jer.52:31-34.	

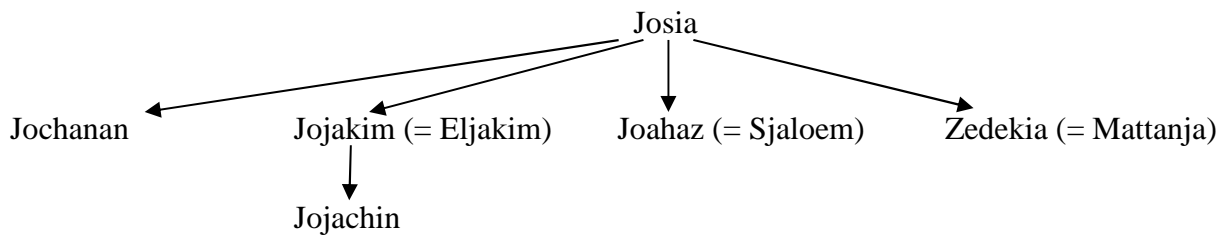
Het lijkt er sterk op, dat de schrijver van 2Kon.24:18-25:30 en die van Jer.52 uit één gemeenschappelijke recente bron hun informatie hebben gehaald.³⁹³ Daarbij hebben ze de accenten verschillend gelegd. De één wilde het boek Koningen afronden, de ander beschreef voor een groot deel de vervulling van veel profetieën. De kleinere verschillen tussen 2Kon.25:13-17 en Jer.52:17-23 over de wegvoering van tempelgereedschap kunnen ten dele ook worden verklaard door een minder goede overlevering van dit gedeelte in het bijbelboek Koningen. Het grote verschil tussen 2Kon.25:22-26 en Jer.52:28-30 berust heel duidelijk op een keuze van de schrijvers. Omdat in het bijbelboek Jeremia de geschiedenis rondom de landvoogd Gedalja (586) en de vlucht van de Joden naar Egypte al uitvoerig aan de orde zijn geweest, kon dat verder achterwege blijven. De deportaties van Joden in de jaren 597, 586 en 581 was in dit geval veel belangrijker. Met die deportaties gingen een aantal profetieën van Jeremia in vervulling.

1 Zedekia was 21 jaar oud, toen hij koning werd. Elf jaren regeerde hij in Jeruzalem. Zijn moeder heette Chamutal. Chamutal was een dochter van Jeremia uit Libna.

³⁹² Zie over profetische geschiedschrijving Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964, pag. 167 v.v. Alle bijbelboeken zijn helemaal door de Heilige Geest geïnspireerd via apostelen en profeten (Ef.3:5, 2Tim.3:14-17, 2Pet.3:2). Zo vormt de Bijbel het fundament van Gods gemeente, waarvan Christus de Hoeksteen is (Ef.2:20).

³⁹³ De bron moet vrij recent zijn geweest, want de gratieverlening aan Jojachin in het begin van de regering van Evil-Merodach (562 – 560) is er al in vermeld. Over de dood van de Babylonische koning enkele jaren later lijkt de bron te zwijgen. Ook in de bijbelboeken Koningen en Jeremia komt deze zeer ingrijpende gebeurtenis niet aan de orde. De moord op Evil-Merodach (en andere Babylonische koningen) wordt in het bijbelboek Jeremia alleen zijdelings voorspeld (Jer.51:46).

Vazalkoning Zedekia (597 – 586) was een zoon van de vrome koning Josia (640 – 609). Zijn halfbroer Jojakim (608 – 597) en zijn zoon Jojachin (597) hadden in de voorafgaande periode voor hem geregeerd.

Alle koningen na Josia waren helaas erg ongehoorzaam. Het gevolg was, dat het ook geen echte koningen waren, maar vazalkoningen. Zedekia was een vazalkoning van Nebukadnezar II (604 – 562).

2 Hij deed het slechte in de ogen van Jahweh,³⁹⁴ helemaal zoals Jojakim gedaan had.

3^a Ja, door de woede van Jahweh kwam het (zover) in Jeruzalem en in Juda, dat Hij hen verwierp.

3^b Zedekia kwam in opstand tegen de koning van Babel.

4 In het 9^e jaar van zijn regering, in de 10^e maand, in (= op) de 10^e (dag) van de maand, kwam Nebukadnezar, de koning van Babel, zelf en zijn hele leger naar Jeruzalem. Zij sloegen het beleg erom. Zij bouwden er een belegeringswal omheen (vgl. Jer.39:1).

De belegering van Jeruzalem begon in het 9^e jaar van vazalkoning Zedekia (597 – 586) op de 10^e dag van de 10^e maand. Dat is in onze jaartelling eind december in 589 voor Christus.

5 De stad (Jeruzalem) werd belegerd tot het 11^e jaar van koning Zedekia.

Volgens Jer.39:2 duurde die belegering tot de 4^e maand, op de 9^e dag van de maand. Toen werd de stad opengebroken.

Het 11^e jaar van Zedekia (597 – 586), op de 9^e dag van de 4^e maand is in onze jaartelling eind juni in 586 voor Christus. De belegering heeft dus ongeveer 2½ jaar geduurd.

6 In de 4^e maand, in (= op) de 9^e (dag) van de maand, was de hongersnood in de stad zwaar geworden. Er was geen brood (meer) voor het volk van het land (of van de aarde).

7 Er werd een bres in de stad geslagen. Al de soldaten vluchtten, en verlieten ‘s nachts de stad via de poort tussen de 2 muren, die bij de koninklijke tuin (was). De Chaldeeën (waren) rondom tegen de stad. Zij gingen (langs) de weg van de Vlake.

De Chaldeeën waren oorspronkelijk een volk dat behoorde tot de regerende bovenlaag van het Babylonische rijk.³⁹⁵

8 Het leger van de Chaldeeën achtervolgde de koning. Het achterhaalde Zedekia in de vlakten van Jericho. Zijn hele leger werd van hem (gescheiden en) verstrooid.

³⁹⁴ Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

³⁹⁵ Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, een broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

Waarschijnlijk wilde Zedekia langs de Jordaan en de Dode Zee naar Egypte vluchten, maar dat zou niet lukken.

Aan het begin van het beleg van Jeruzalem was Nebukadnezar II (604 – 562) zelf naar de Joodse hoofdstad gekomen. Later was hij blijkbaar naar Ribla vertrokken. Deze plaats lag in het noorden aan de rivier Orontes buiten de grens van het beloofde land. Het was sterke vestingstad.

9 Zij grepen de koning, brachten hem naar de koning van Babel, naar Ribla, in het land van Hamat, en hij sprak een vonnis over hem uit.

10 De koning van Babel (liet) de zonen van Zedekia voor zijn ogen afslachten, en ook al de vorsten van Juda (liet) hij in Ribla afslachten.

11 Hij (liet) de ogen van Zedekia blind maken, en hij (liet) hem met koperen ketenen binden. De koning van Babel bracht hem naar Babel, en zette hem in de gevangenis tot de dag van zijn dood.

12 In de 5^e maand, in (= op) de 10^e (dag) van de maand - dat jaar was het 19^e jaar van koning Nebukadnezar, de koning van Babel - kwam Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, die voor de koning van Babel stond, in Jeruzalem.

Het 19^e regeringsjaar van koning Nebukadnezar II is vanaf het begin van 586 tot en met het begin van 585. Nebuzaradan kwam dus in 586 naar Jeruzalem, want de 10^e dag van de 5^e maand is in onze jaartelling eind juli.³⁹⁶ Dat is dan ongeveer een maand na de verovering van Jeruzalem (v.5-7). De verwoesting van de hoofdstad werd planmatig uitgevoerd.

Nebuzaradan stond voor de koning van Babel. *Voor iemand staan* betekent iemand dienen (Deut.10:8, 18:5,7, vgl. Jer.15:19, Zach.4:14).³⁹⁷

13 Hij verbrandde het huis van Jahweh en het huis van de koning. Alle huizen van Jeruzalem: alle huizen van de aanzienlijken, verbrandde hij met vuur.

14 Het hele leger van de Chaldeeën, dat bij de bevelhebber van de lijfwacht was, brak alle muren rondom Jeruzalem af.

15 (Enkelen) van armen van het volk (in de stad),³⁹⁸ de rest van het volk, die in de stad overgebleven was, de overlopers die naar de koning van Babel overgelopen waren, en de rest van de menigte voerde Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, in ballingschap.

16 Enige van de armen van het land (of van de aarde) liet Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, achterblijven als wijnbouwers en akkerbouwers.

17 De Chaldeeën braken de koperen zuilen die in het huis van Jahweh waren,³⁹⁹ de onderstellen en de koperen zee (= het koperen wasvat), die in het huis van Jahweh waren(, aan stukken). Zij voerden al het koper daarvan naar Babel.

³⁹⁶ Er bestaat een klein verschil tussen de datum van de komst van Nebuzaradan in dit vers en 2Kon.25:8. Hier staat, dat Nebuzaradan op de 10^e dag kwam, en in het bijbelboek Koningen zou hij op de 7^e dag zijn gekomen. Dit komt, doordat de 2 Hebreeuwse letters om de getallen 7 en 10 aan te duiden, erg op elkaar lijken: ך en ך. Er is dus in 1 van de 2 verzen een overschrijffout gemaakt. Doordat deze 2 verzen in de Dode Zeerollen verloren zijn gegaan, en de oude vertalingen met dezelfde getallen komen, is niet helemaal duidelijk, welke datum de juiste is. Gelukkig is het niet zo belangrijk, mede doordat het maar een klein verschil is. (Over het algemeen staan er minder fouten in dit gedeelte van Jeremia, dan in dat van Koningen.)

³⁹⁷ In plaats van *die voor de koning van Babel stond* heeft 2Kon.25:8 *een dienaar van de koning van Babel*.

³⁹⁸ Dit gedeelte ontbreekt in 2Kon.25:11.

³⁹⁹ Op grond van verschillende handschriften en oude vertalingen niet *aan of bij het huis...*, maar *in het huis...*. Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 299.

De Chaldeeën braken de koperen zuilen, de onderstellen en de koperen zee aan stukken, omdat die niet in hun geheel konden worden vervoerd. Daar waren ze veel te groot en te zwaar voor.

18 De potten, de scheppen, de messen, de sprengbekkens, de lepels en al de koperen voorwerpen, waarmee men de dienst deed, namen zij mee.

19 De bekkens, de vuurpannen, de sprengbekkens, de potten, de kandelaren, de lepels en de kommen, (alles) wat helemaal van goud en helemaal van zilver was, nam de bevelhebber van de lijfwacht mee.

20 De 2 zuilen, de ene zee met de 12 koperen stieren die onder de onderstellen (zijn),⁴⁰⁰ die koning Salomo voor het huis van Jahweh gemaakt had; er was geen wegen aan het koper van al deze voorwerpen.⁴⁰¹

21 De zuilen: 18 ellen was de hoogte van 1 zuil. Een draad van 12 ellen kon hem omspannen. Zijn dikte was 4 vingers. (Hij) was hol.

Een el was de lengte van de elleboog tot aan de top van de middelvinger. In de tijd van het Oude Testament was dat ongeveer 44,5 centimeter.

De hoogte van de zuilen was 18 ellen (= 18 x 44,5 centimeter = 801 centimeter). Dat is ruim 8 meter hoog.

De omtrek van de zuilen was 12 ellen (= 12 x 44,5 centimeter = 534 centimeter). Dat is ruim 5¼ meter. De doorsnede is dan ruim 1,70 meter.

De dikte van de wand van de zuilen was hetzelfde als de dikte van 4 vingers of een handbreedte. Dat was ongeveer 7,6 centimeter. De zuilen waren van binnen hol.

22 Erop was een kapiteel van koper. De hoogte van 1 kapiteel was 5 ellen.⁴⁰² Rondom bovenaan het kapiteel was een geheel koperen vlechtwerk met granaatappels. Zoals deze was de 2^e zuil met granaatappels.

De hoogte van de kapitelen was 5 ellen (= 5 x 44,5 centimeter = 222,5 centimeter). Dat is bijna 2¼ meter hoog. De totale hoogte van de zuilen was dus ruim 10 meter hoog.

23 Er waren 96 granaatappels in de open lucht (zichtbaar). In het geheel waren er 100 granaatappels rondom op het vlechtwerk.⁴⁰³

24 De bevelhebber van de lijfwacht nam de hogepriester Seraja, de 2^e priester Zefanja, en de 3 deurwachters mee.

Seraja was een kleinzoon van Chilkia die tijdens de regering van koning Josia (640 – 609) hogepriester was (1Kron.6:13,14).

De priester *Zefanja* was een zoon van Maäseja, en voor Jeremia geen onbekende (Jer.21:1, 29:25,29, 37:3).

25 Uit de stad nam hij een eunuch mee, die het bevel had over de soldaten, 7 mannen uit

⁴⁰⁰ met de 12 koperen stieren die onder de onderstellen (zijn) staat niet in 2Kon.25:16.

Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 300.

⁴⁰¹ De (Masoretische) Hebreeuwse tekst heeft hier *hun koper*. Om logische redenen is in dit geval voor de tekst van 2Kon.25:16 gekozen: *het koper*. Zie ook Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954, pag. 300.

⁴⁰² Volgens 2Kon.25:17 was de hoogte van de kapitelen 3 ellen, maar dat moet een fout zijn, want 1Kon.7:16 heeft voor de hoogte ook 5 ellen.

⁴⁰³ Hier wordt het aantal granaatappels van 1 rij genoemd. Elke kapiteel bevatte echter 2 rijen van elk 100 granaatappels. Op de 2 kapitelen samen stonden 400 granaatappels (1Kon.7:20,42).

de onmiddellijke omgeving van de koning, die in de stad aangetroffen werden, de schrijver van de legeraanvoerder, die het volk van het land (of van de aarde) tot de dienstplicht opriep, en 60 man(nen) (van)uit het volk van het land (of van de aarde), die binnen de stad aangetroffen werden.

26 Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, nam hen mee, en hij bracht hen naar de koning van Babel in Ribla.

27 De koning van Babel liet hen neerslaan en ter dood brengen in Ribla in het land van Hamat. Juda werd vanaf zijn grond weggevoerd.

De volgende verzen (v.28-30) ontbreken in het bijbelboek Koningen, en ook in de Septuagint. Waarschijnlijk zijn ze uit een andere bron afkomstig. Er wordt namelijk geschreven over een wegvoering in het 18^e regeringsjaar van Nebukadnezar II (604 – 562), terwijl volgens vers 12 dat gebeurde in het 19^e jaar. In 12^e vers gebeurde het volgens de Joodse rekenmethode en deze verzen (v.28-30) op de Babylonische manier.⁴⁰⁴ In beide gevallen gaat het echter om het gemeenschappelijk genoemde jaar: 586 voor Christus.

28 Dit is het volk dat Nebukadnezar heeft weggevoerd: in het 7^e jaar 3023 Judeeërs, Met de wegvoering in het 7^e regeringsjaar van Nebukadnezar II wordt de deportatie van de Joden in 597 voor Christus bedoeld. In dat jaar stierf koning Jojakim (608 – 597). Zijn zoon Jojachin (597) werd na een regering van 3 maanden gevangengenomen, en naar Babylonië gedeporteerd. Vanuit de stad Jeruzalem nam Nebukadnezar II 3023 Joden mee. Uit het hele land werden nog eens duizenden van de rijkste Joden weggevoerd. Alleen de armere Joden bleven achter (2Kon.24:14-16).

29 in het 18^e (regerings)jaar van Nebukadnezar 832 personen uit Jeruzalem. Met het 18^e regeringsjaar van Nebukadnezar II wordt hier het jaar 586 voor Christus aangeduid. In dat jaar werden 832 Joden weggevoerd. In die tijd regeerde de zwakke vazalkoning Zedekia (597 – 586). Na een langdurig beleg werd Jeruzalem ingenomen. Veel mensen waren al overgelopen, of van ziekte, honger en uitputting gestorven, of in de strijd gesneuveld. Er werden toen slechts 832 Joden uit de hoofdstad naar Babel gedeporteerd (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21).

30 In het 23^e (regerings)jaar van Nebukadnezar voerde Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, van de Judeeërs 745 personen weg. In het totaal zijn (het) 4600 personen.

De wegvoering in het 23^e jaar van Nebukadnezar II was in 581 voor Christus. In dat jaar voerde de Babylonische koning een nieuwe militaire campagne tegen opstandige staten in het westen. De koning viel onder andere de Ammonieten, Moabieten en de Egyptenaren aan. De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) vermeldt, dat Nebukadnezar II Egypte heeft veroverd. Veel Joden die daar woonden, heeft hij naar Babel gedeporteerd.⁴⁰⁵

Terwijl Nebukadnezar II zelf in Egypte was (vgl. Jer.43:7-13), bleef Nebuzaradan blijkbaar in het heilige land om de nog overgebleven Joden in Jeruzalem en de nabije omgeving zoveel mogelijk naar Babel te deporteren. Deze Joden waren dus niet naar Egypte gevlucht. Het waren nog 745 personen. Het totaal kwam daarmee op (3023 + 832 + 745 =) 4600 Joden.

⁴⁰⁴ Bij de Joden begon een nieuw regeringsjaar op nieuwjaarsdag. Zo kon een koning al met zijn 2^e regeringsjaar bezig zijn, terwijl hij nog geen volledig jaar had geregeerd. Bij de Babyloniërs begon een nieuw regeringsjaar, wanneer een koning een heel jaar had geregeerd. Zo vond volgens de Joden de wegvoering in 586 voor Christus plaats in het 19^e regeringsjaar van Nebukadnezar II, en volgens de Babyloniërs in het 18^e regeringsjaar.

⁴⁰⁵ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

2. De gratieverlening aan Jojachin.

Hoofdstuk 52:31-34

31 In het 37^e jaar van de ballingschap van Jojachin, de koning van Juda, in de 12^e maand, op de 25^e dag van de maand, verleende Evil-Merodach, de koning van Babel, in het 1^e jaar van zijn regering, gratie aan Jojachin, de koning van Juda. Hij liet hem uit de gevangenis halen.

32 Hij sprak vriendelijk met hem, en zette zijn stoel boven de stoel van de koningen die met hem in Babel waren.

33 Hij verving zijn gevangeniskleren. Hij at steeds brood met hem, alle dagen van zijn leven.

34 Zijn levensonderhoud werd hem voortdurend door de koning van Babel elke dag verstrekt tot de dag van zijn dood, alle dagen van zijn leven.

31 In het 37^e jaar van de ballingschap van Jojachin, de koning van Juda, in de 12^e maand, in (= op) de 25^e (dag) van de maand,⁴⁰⁶ verleende Evil-Merodach, de koning van Babel, in het (1^e) jaar van zijn regering, gratie aan Jojachin, de koning van Juda. Hij (liet) hem uit de gevangenis halen.

In 597 voor Christus werd de jonge koning Jojachin (597) in ballingschap gevoerd. Hij was toen 18 jaar (2Kon.24:8-12). In het 37^e jaar van zijn ballingschap, dat is ruim 36 jaren later, kreeg hij gratie. Dit gebeurde dus in 561 voor Christus. Jojachin was toen 54 jaar.

Toen Nebukadnezar II (604 – 562) in 562 stierf, volgde zijn zoon Evil-Merodach (562 – 560) hem op. In datzelfde regeringsjaar werd in de 12^e maand aan Jojachin gratie verleend. Volgens de Joodse jaartelling is dat nog het 1^e regeringsjaar van Evil-Merodach, maar in onze jaartelling is het nieuwe jaar dan al begonnen. Het einde van de 12^e maand valt bij ons in het begin van maart. Zo komen we op een gratieverlening in het voorjaar van 561 voor Christus.

In die tijd was gratieverlening aan het begin van een regering niet ongebruikelijk. Voor Jojachin was het een grote zegen van God. Waarschijnlijk is zijn bekering daaraan voorafgegaan.

32 Hij (= Evil-Merodach) sprak vriendelijk met hem, en zette zijn stoel boven de stoel van de koningen die met hem in Babel waren.

33 Hij verving zijn gevangeniskleren. Hij at steeds brood met hem, alle dagen van zijn leven.

Zolang Jojachin leefde, at hij bij koning Evil-Merodach (562 – 560). Zoals het hier staat, lijkt het er sterk op, dat die Babylonische koning de dood van Jojachin nog heeft meegemaakt.

34 Zijn levensonderhoud werd hem voortdurend door de koning van Babel elke dag verstrekt tot de dag van zijn dood, alle dagen van zijn leven.

Hoogstwaarschijnlijk heeft vroegere vazalkoning Jojachin na zijn gratieverlening niet lang meer geleefd. In dit historisch overzicht gaf de schrijver van het bijbelboek Jeremia al aan, dat

⁴⁰⁶ Er bestaat een klein verschil tussen de datum over de gratieverlening in dit vers en 2Kon.25:27. Hier staat, dat Evil-Merodach op de 25^e dag van de maand aan Jojachin gratie verleende, en volgens het bijbelboek Koningen zou dat op de 27^e dag van die maand zijn gebeurd. Er is dus in 1 van de 2 verzen een overschrijffout gemaakt. Doordat deze 2 verzen in de Dode Zeerollen verloren zijn gegaan, en de oude vertalingen met bijna dezelfde getallen komen, is niet helemaal duidelijk, welke datum de juiste is. Gelukkig is het niet zo belangrijk, mede doordat het maar een klein verschil is. (Over het algemeen staan er minder fouten in dit gedeelte van Jeremia, dan in dat van het bijbelboek Koningen.)

Jojachin (597) is gestorven, terwijl over de moord op koning Evil-Merodach (562 – 560) en de gebeurtenissen daarna wordt gezwegen.

4. GODS GEOPENBAARDE PLAN MET ZIJN VOLK.

1. Wat er is vervuld.

Toen Jeremia met zijn profetisch werk begon, regeerde in het Tweestammenrijk Juda de vrome koning Josia (640 – 609) al (ruim) 12 jaren (Jer.1:2, 25:3). Toen deze Judese koning regeerde, namen zijn macht en invloed door zijn vertrouwen op God geleidelijk toe. In zijn 8^e regeringsjaar (633 of 632) begon hij de Here te dienen, en vanaf zijn 12^e regeringsjaar (629 of 628) nam hij maatregelen tegen de openbare afgodendienst (2Kron.34:3).

Koning Josia verontreinigde Tofet in het dal van een zoon van Hinnom, zodat niemand meer zijn zoon of zijn dochter aan de afgod Moloch kon offeren. Hij verbrijzelde de gewijde stenen, hakte de afgodische palen om, en gooide die plaats vol met opgegraven mensenbotten (2Kon.23:10,13,14, Jer.8:1,2, vgl. 2Kon.23:16-18).

In het 13^e regeringsjaar van de vrome koning Josia (628 of 627) heeft de Here Jeremia aangesteld als profeet (Jer.1:2). Veel profetieën van Jeremia zijn al in vervulling gegaan.

Nadat de machtige koning Assurbanipal (669 – 627) had geregeerd, ging het met het Assyrische wereldrijk snel bergafwaarts. Door de toenemende macht van het Babylonische rijk van Nabopolassar (625 – 605) en Medische rijk van Cyaxares I (625 – 585), en de komst van de Scythen werd Assyrië ernstig bedreigd. In 614 werd de belangrijke stad Assur door vijandelijke legers veroverd. Na een beleg van enkele weken werd de hoofdstad Ninevé in 612 voor Christus ingenomen. Een klein Assyrisch rijk kon met hulp van Egypte nog 3 jaren lijdzaam voortbestaan. In 609 werd echter de nieuwe hoofdstad Haran door de Babylonische legers veroverd.

Farao Necho II (609 – 594) wilde het noodlijdende Assyrische rijk helpen, maar de Judese koning Josia (640 – 609) was niet van plan het leger van de farao door zijn land te laten trekken. Toen de farao niet naar Egypte wilde terugkeren, viel koning Josia met zijn leger de Egyptenaren aan. Dat liep niet goed af. In 609 sneuvelde de vrome koning tegen farao Necho II (2Kon.23:29). willen

Het verzwakte leger van de farao trok verder naar het noorden, maar de hulp aan de Assyrische koning was zonder succes. Dat betekende het einde van het Assyrische rijk. Het Babylonische rijk nam de machtige positie van Assyrië over.

Met het verdwijnen van het Assyrische rijk vielen ook veel gebieden die door de Assyriërs waren veroverd, in Babylonische handen. Zo werd Elam met de hoofdstad Susa een onderdeel van het Babylonische rijk (Jer.25:25, Dan.8:1,2).

Nadat het Tweestammenrijk Juda in 609 door farao Necho II (609 – 594) was verslagen, werd het een vazalstaat van Egypte. De nieuwe Judese koning Joahaz (609) werd na 3 maanden door de farao gevangengenomen, en zijn broer Jojakim (608 – 597) werd een vazalkoning van Necho II. Het Joodse volk moest een hoge belasting aan Egypte betalen (2Kon.23:30-34, Jes.7:18,19). Farao Necho II nam Joahaz mee naar Egypte. Daar stierf hij in de gevangenis (2Kon.23:32-34, 2Kron.36:2-4, Jer.22:10-12).

Vazalkoning Jojakim (608 – 597) was een slechte en kwaadaardige koning (2Kon.23:37, 2Kron.36:6), die alleen aan zichzelf dacht. Hij liet het volk onderdrukken en uitbuiten. Er was geen eerlijke rechtspraak, en onschuldige mensen werden vermoord (Jer.22:13-17). Jojakim

deed niet aan afgoderij, maar handhaafde het verbod van zijn vader niet. Daardoor werden in korte tijd allerlei publieke afgodische gebruiken in ere hersteld.

Om dit alles werd de vazalkoning en de bovenlaag van de bevolking door de Here gestraft. In 605 voor Christus werd het Egyptische leger van farao Necho II (609 – 594) door de Babylonische kroonprins Nebukadnezar verslagen (Jer.46:2-12). Alle gebieden ten noordwesten van Egypte vielen in Babylonische handen. In dat jaar veroverde de kroonprins ook Jeruzalem. Een deel van de tempelschat werd door Hem meegenomen naar Babel. Ook nam hij Judese prinses mee.

Kroonprins Nebukadnezar maakte in 605 eveneens van het land van de Edomieten een vazalstaat van het Babylonische rijk (Jer.25:21). Ook de Moabieten en Ammonieten werden door hem onderworpen.

In 604 voor Christus veroverde de Babylonische koning Nebukadnezar II Asdod, Askalon, Gaza en Ekron. Er bleef toen van deze Filistijnse plaatsen niet veel over. In de van oorsprong Filistijnse steden kwam een gemengde bevolking te wonen, waarbij vooral de Fenicische invloed domineerde. De stad Ekron werd slechts gedeeltelijk weer bewoond (Jer.25:20).

Vazalkoning Jojakim (608 – 597) kwam in 601 voor Christus tegen de Babylonische koning in opstand (2Kon.24:1). Na enkele jaren kwam Nebukadnezar II met een groot leger naar het westen. Jojakim stierf, en zijn zoon Jojachin (597) volgde hem op. Jojakim kreeg geen eervolle begrafenis (Jer.22:18,19, 36:30^b, 36:30,31).⁴⁰⁷

In 599 voor Christus streed de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) tegen de Arabieren ten zuiden van zijn rijk. Volgens een Arabische overlevering heeft hij in zijn grote rooftocht een rijke buit behaald, en veel gevangenen meegenomen. De Babylonische koning zou zelfs tot de noordgrens van het zuidelijk gelegen Jemen zijn doorgedrongen. Dit heeft een diepe indruk op de Arabieren achtergelaten (Jer.25:23,24, 49:28-33).

Hamat, Arpad en Damascus zijn in 597 voor Christus door koning Nebukadnezar II heroverd (Jer.49:23-27). Over de gebeurtenissen rond die herovering is weinig bekend.

Nebukadnezar II belegerde in hetzelfde jaar ook de stad Jeruzalem. De jonge vazalkoning Jojachin en zijn moeder Nechusta (= Slangenmens) gaven zich vrij snel aan de koning van Babylonië over (2Kon.24:12,15, Jer.13:18). Ze werden door hem naar Babel gedeporteerd (2Kon.24:12,15). Jojachin en zijn moeder zijn nooit naar het heilige land teruggekeerd (2Kon.25:27-30, Jer.22:22,23,25-28, 52:31-34). Ook werd het nageslacht van Jojachin uitgesloten van het eeuwige koningschap (Jer.22:24,30, 36:30,31, Luk.3:23-31).

De Babylonische koning maakte de 21-jarige Zedekia (597 – 586), de oom van Jojachin, vazalkoning over het Tweestammenrijk Juda (2Kon.24:8-17, 52:1). Koning Nebukadnezar II nam veel Joden mee naar Babylonië (Jer.52:28). Alleen de minder rijke mensen bleven achter (2Kon.24:14-16). Daarmee was de kracht van het koninkrijk Juda gebroken.

In 594 stierf de valse profeet Chananja (Jer.28:16,17).

Enige tijd later kwamen de Joden opnieuw in opstand tegen de machtige Babylonische koning (2Kon.24:20^b, 2Kron.36:13^a, 52:3^b), maar ze bekeerden zich niet tot God. Toen kwam de straf. Enkele jaren nadat vazalkoning Zedekia (597 – 586) in opstand was gekomen, rukte koning Nebukadnezar II in 589 met een leger op naar Jeruzalem (Jer.52:4). Het leger van farao Hofra (588 – 568) schoot de Joden te hulp, en Nebukadnezar II moest tijdelijk zijn leger

⁴⁰⁷ Het is opmerkelijk, dat vazalkoning Jojakim (608 – 597) zo vroeg is gestorven. Hij is maar 36 jaar geworden (2Kon.23:36). Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus is hij door koning Nebukadnezar II (604 – 562) gedood. Zijn lichaam mocht niet worden begraven, maar werd voor de muren van Jeruzalem neergegoooid. (Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 6:3.)

rond Jeruzalem terugtrekken (Jer.37:5,7,11). Egypte werd blijkbaar verslagen, want de farao trok zich met zijn leger naar Egypte terug (Jer.37:7).

Daarna werd de belegering van Jeruzalem voortgezet. Veel mensen stierven door de honger, het zwaard en de pest (Jer.14:16,18, 15:2-9, 16:4,6, 19:6-8,11-13, 20:4, 21:4-7, 34:17, 38:2). Tijdens het beleg aten ouders zelfs hun kinderen op (Jer.19:9, Klaag.2:20, 4:10).

In het 3^e jaar van de belegering (586) werd Jeruzalem veroverd (Jer.52:5-7). De hoofdstad en de tempel werden in brand gestoken en verwoest (Jer.8:13-19, 10:18-25, 11:11,12,16,17, 19:11, 21:10,14, 22:6, 26:4-6, 34:2,22, 37:8,10, 39:2,3,8). De tempelschatten werden naar Babylonië gebracht (Jer.27:19-22). De koning van Babel liet een groot deel van de Joodse adel ombrengen (2Kon.25:18-21, Jer.34:17-20, 52:24-27). Opnieuw werden veel Joden naar Babel gedeporteerd (Jer.15:14, 16:13,16, 17:4, 20:4,5, 39:9, 52:29). Slechts enkelen bleven in een grotendeels verwoest land achter (Jer.4:5-31, 5:6-19, 6:1-6,12,22-26, 7:20, 9:8-11, 12:14^b, 13:14,19,20,24,26, 17:27, 25:9-11^a,18, 39:10, 52:12-27).

De Babyloniërs namen ook de Judese vazalkoning gevangen, en brachten hem naar Nebukadnezar II (604 – 562), die in Ribla was. De koning van Babel liet de zonen van vazalkoning Zedekia voor de ogen van hun vader vermoorden. Daarna liet hij hem aan beide ogen blind maken. Hij werd naar Babel weggevoerd, en stierf daar in de gevangenis (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21, Jer.39:1-7, 52:7-11).

Juist bij deze verovering van Jeruzalem werd vooral de ongehoorzame en kwaadaardige bovenlaag van de bevolking zwaar gestraft. Veel mensen uit de rijkere klasse werden doodgeslagen (2Kon.25:7,18-21, Jer.7:32-34, 8:9,10, 24:8,10, 39:6-8, 52:24-27). Alleen de arme mensen mochten in het heilige land blijven (2Kon.25:12, Jer.39:10).

Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, was in 586 in de 2^e helft van juli naar Jeruzalem gekomen (2Kon.25:8, Jer.52:12). Hij had in opdracht van Nebukadnezar II korte tijd later Gedalja (586) als landvoogd aangesteld (2Kon.25:22, Jer.40:7, 41:10). Daarna liet Nebuzaradan de profeet Jeremia vrij. Jeremia ging naar Gedalja in Mizpa. (Jer.39:14, 40:1-6).

Twee maanden later werd Gedalja met veel andere Joden door Ismaël en zijn mannen vermoord. Met een groep gevangengenomen Joden vertrok Ismaël naar de Ammonieten. Zijn plan mislukte voor een groot deel, want Jochanan viel hem met zijn legertje aan, en bevrijdde de gevangengenomen Joden. Ismaël ontsnapte echter met 8 van zijn mannen, en zij vluchtten naar de Ammonieten (Jer.40:7-41:15).

Jochanan trok met zijn volksgenoten naar het zuiden. Zij waren bang geworden voor Nebukadnezar II, omdat Gedalja was vermoord. Daarom vroegen ze bij Betlehem aan de profeet Jeremia om een boodschap van God. Jeremia zei in opdracht van de Here, dat ze in het heilige land moesten blijven. Ze luisterden echter niet naar hem, en trokken toch naar Egypte (Jer.41:16-43:7).

Gods berechting van, die de meeste Joden uit het Tweestammenrijk Juda trof, zou ook aan de buurvölker niet voorbijgaan (Jer.25:11^b,15-17, 45:4,5^a). Deze profetie is eveneens in vervulling gegaan. Nog geen jaar na de verovering van Jeruzalem door koning Nebukadnezar II in 586 voor Christus zag de profeet Ezechiël de verslagen legers en koningen van Assur, Elam, Edom en Sidon terug in het dodenrijk (Ezech.32:17-30, vgl. Jer.25:9-11,21, 27:3-11, 49:7-22,34-38).⁴⁰⁸

In 585 begon koning Nebukadnezar II met zijn strijd tegen de stad Tyrus. Het deel van Tyrus

⁴⁰⁸ Zie Turenout T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijskerk, 2020.

dat op de vaste wal lag, en ook de stad Sidon, nam hij in (Jer.25:22). Het gedeelte van Tyrus dat op het eiland in zee was gebouwd, werd 13 jaren (585 – 573) door hem belegerd.⁴⁰⁹ Na onderhandelingen gaf de stad zich aan hem over. Hoewel koning Nebukadnezar II vestingen voor de verdediging liet afbreken (Jes.23:11, Ezech.26:7-11), spaarde hij de stad, maar de inwoners moesten wel schatting aan hem betalen.

De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) schreef, dat koning Nebukadnezar II in 581 voor Christus tijdens een veldtocht tegen Syrië en Egypte ook de Ammonieten en de Moabieten onderwierp (Jer.25:21).⁴¹⁰ Ook veel Ammonieten en Moabieten werden in ballingschap gevoerd (Jer.12:14, 48:1-46, 49:1-5).

In 538 voor Christus zouden de gevangengenomen Ammonieten en Moabieten door de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) worden vrijgelaten (Jer.12:15, 48:47, 49:6), maar hun bestaan als volk zou ophouden (Jer.12:17). Het restant van de Ammonieten en Moabieten is later door de Arabische Nabateëën veroverd, en in dat volk opgegaan.⁴¹¹ Ook de Syriërs kregen hun vrijheid terug. Doordat ze zich bekeerden tot het Christendom mochten ze in hun land blijven wonen (Jer.12:15,16).

De Elamieten kregen van koning Kores II ook het recht om naar hun eigen land terug te keren (Jer.49:39). Als volk zou Elam echter ophouden te bestaan. De Perzische koning Darius I Hystaspes (521 – 485) heeft hun gebied voorgoed bij zijn rijk ingelijfd. Later werd Susaan zelfs een hoofdstad van het Perzische rijk (Ezra 4:8,9, Neh.1:1, Es.1:2,5, 2:3,5,8 enz.).

Vanaf 581 bezette Nebukadnezar II voor vele jaren eveneens de Filistijnse steden en gebieden. Hoogstwaarschijnlijk is ook die bevolking in ballingschap gevoerd (Jer.47). Het overblijfsel van de gedeeltelijk Filistijnse bevolking is jaren later geleidelijk in Israël en andere volken opgegaan (Zach.9:7^b).

De Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) viel in 581 voor Christus Egypte aan (Jes.19:17), en voerde oorlog met farao Hofra (588 – 568). De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus vermeldt, dat de Babylonische koning Egypte heeft veroverd (Jer.25:19, 43:8-44:29, 46:13-26). Veel Joden die daar woonden, heeft hij naar Babel gedeporteerd.⁴¹² Hetzelfde lot trof toen Joden die nog in Jeruzalem en de directe omgeving waren overgebleven (Jer.52:30).

Farao Hofra was erg grillig, egoïstisch, agressief, wreed en barbaars.⁴¹³ Mede daarom werd hij door veel mensen gehaat. Nadat de farao in 569 voor Christus in een veldtocht een forse nederlaag leed, brak er in Egypte een burgeroorlog uit. Farao Hofra werd door zijn eigen generaal Amasis verslagen. Zijn leger van Griekse huursoldaten werd verstrooid (Jer.46:21). Generaal Amasis (568 – 526) volgde Hofra op.

De nieuwe farao gaf Hofra over in de macht van wie hem naar het leven stonden. Na de burgeroorlog werd Hofra door het volk gewurgd (Jer.46:25,26).⁴¹⁴ Dit was het teken dat Jeremia's profetieën over de ongehoorzame Joden in Egypte volledig in vervulling zouden gaan (Jer.44:30).

In een Babylonische inscriptie staat, dat Nebukadnezar II in zijn 37^e regeringsjaar Egypte opnieuw binnenviel.⁴¹⁵ Dit is in het jaar 568. De koning van Babylonië is met een geweldige

⁴⁰⁹ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:1; Flavius J., Tegen de Grieken, deel 1:20,21.

⁴¹⁰ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

⁴¹¹ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 14:2.

⁴¹² Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

⁴¹³ Herodotus, Historiën, deel 2, 162.

⁴¹⁴ Herodotus, Historiën, deel 2, 169.

⁴¹⁵ Elgood, P.G., Later Dynasties of Egypt, Oxford, 1951, pag. 106.

buit uit Egypte weer naar het noorden vertrokken (Jer.25:19, 43:8-44:29, Ezech.29:17-20).⁴¹⁶ Hoewel het in de huidige geschiedenisbronnen nergens is vermeld, mogen we op grond van de betrouwbaarheid van Gods woord aannemen, dat kort na die 2^e inval vrijwel alle Joden uit Egypte waren verdwenen.

Veel Joden uit de bovenlaag van de bevolking kwamen tot bekering (Jer.24:7). De voormalige koning Jojachin (597) werd door koning Evil-Merodach, de zoon en opvolger van koning Nebukadnezar II, uit de gevangenis vrijgelaten. Hij werd daarbij erg goed behandeld, veel beter dan de andere gevangengenomen koningen (2Kon.25:27-30, Jer.52:31-34). Dit was een grote zegen van God.

Zowel Jeremia als Baruch hebben de verovering en verwoesting van Jeruzalem in 586 voor Christus overleefd. In hoge ouderdom hebben ze nog meegemaakt, dat de machtige koning Nebukadnezar II (604 – 562) overleed, en zijn zoon Evil-Merodach (562 – 560) hem opvolgde. Waarschijnlijk zijn ze kort na de gratieverlening aan Jojachin (597) in 561 en na het overlijden van hun vrijgelaten volksgenoot, gestorven (Jer.45:1,5^b, 52:31-34).⁴¹⁷

Evil-Merodach werd 2 jaren na zijn troonsbestijging vermoord door zijn zwager Neriglisar (560 – 556). Zijn jonge zoon Labasi-Mardoek (556) die hem officieel opvolgde, werd al na 2 maanden vermoord (Jer.51:46). Of hij in de praktijk echt heeft geregeerd, is niet bekend. Nabonidus (556 – 538), die hoogstwaarschijnlijk met een dochter van Nebukadnezar II was getrouwd, nam samen met zijn zoon Belsazar (552 – 538) de leiding over. Belsazar was een kleinzoon van Nebukadnezar II (Jer.27:7, Dan.5:11,18).

De Babylonische koning Nabonidus (556 – 538) viel de Edomieten in 554 voor Christus opnieuw aan.⁴¹⁸ Na de val van het Babylonische rijk werden de Edomieten door de Nabateëen gedurende de 1^e helft van de 5^e eeuw uit het grootste deel van hun gebied verdrongen. In de tijd van de profeet Maleachi (±432 v.Chr.) had God het bergachtige landschap van de Edomieten laten verwoesten,⁴¹⁹ zodat er jakhalzen ronddoelden (Jer.49:7-22, Mal.1:3,4). Uiteindelijk is na veel jaren het restant van de Edomieten opgegaan in het Joodse volk. Sinds de 2^e eeuw na Christus vernemen we van de Edomieten niets meer.

Na 70 jaren zou de Babylonische dreiging en onderdrukking verdwijnen. Vanaf 608 tot en met 538 voor Christus waren de bekende volken uit die tijd onder de dreiging of het juk van Babel. In 538 kwam door de val van het Babylonische rijk aan die dienstbaarheid een einde (Jer.25:11^b,12, 29:10, 50 en 51). De Israëlieten en veel andere onderworpen volken konden naar hun eigen grondgebied terugkeren (Jer.12:15, 24:6). De Joden kregen ook de geroofde tempelschatten terug (Jer.27:22). Alleen de Judeeërs en de weinige Israëlieten die zich volledig aan God overgaven, ondernamen de gevaarlijke en moeizame tocht. De rest bleef (meestal) in halfslachtigheid of ongeloof ongehoorzaam achter.

Na de verovering van het Babylonische rijk door de Meden en Perzen werd de stad Babylon eerst nog mild behandeld. Koning Kores II (559/538 – 529) liet ook de afgodsbeelden met rust. Toen jaren later de inwoners van de stad in opstand kwamen, heeft de Perzische koning Darius I (521 – 485) Babylon in 521 voor Christus heroverd. De opstandige stad werd door de koning zwaar gestraft. Er werd een groot bloedbad aangericht. Muren en torens werden afgebroken. Later werd Babel door koning Xerxes I (485 – 465) van haar (tempel)schatten be-

⁴¹⁶ Zie Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2020.

⁴¹⁷ De moord op koning Evil-Merodach wordt in het bijbelboek Jeremia niet meer vermeld.

⁴¹⁸ Zie de Naboniduskroniek, kolom 1:17.

⁴¹⁹ Zie Turennot T. van, Maleachi, Boodschapper van Jahweh, Grijpskerk, 2018.

roofd.⁴²⁰ Hij verwijderde beelden van Babylonische afgoden. In 484 ging zelfs het gouden beeld van de afgod Mardoek tegen de grond. Babel werd geleidelijk een ruïnestad, en dat bleef het tot op de dag van vandaag (Jes.13:1-22, 14:22,23, 21:1-4, Jer.25:12-14,26).

Toen slechts een klein deel van het Joodse volk terugkeerde uit de ballingschap, heeft het zich niet blijvend bekeerd. De priester Ezra, de landvoogd Nehemia en de profeet Maleachi moesten herhaaldelijk waarschuwen, en het volk terugbrengen tot hun God. Na de duidelijke waarschuwingen van de profeet Maleachi sprak de Here eeuwenlang niet meer via zijn profeten tegen de Joden. Uiteindelijk kwamen ze in 63 voor Christus onder het bestuur van de Romeinen terecht.

In 70 na Christus werd een massale opstand van de Joden tegen de Romeinen door keizer Vespasianus (69 – 79) en zijn zoon Titus (79 – 81) neergeslagen. De tempel en de stad Jeruzalem werden volledig verwoest (Luk.19:43,44, 21:20-24).

Daarna begon de eeuwenlange verstrooiing van de Joden (= diaspora). Veel opstandelingen werden gevangengenomen, en naar Rome gebracht. Anderen vluchtten het land uit. De achtergebleven Joden herwonnen in 132 na Christus onder leiding van Bar Kochba (132 – 135) hun onafhankelijkheid. Drie jaren later werd de massale opstand door de Romeinen neergeslagen. Opnieuw verlieten veel Joden het beloofde land. De zonde en het volgen van satan bracht en brengt verstrooiing (Jes.6:12,13^a, 18:17).

In de Middeleeuwen zijn de Joden in heel de wereld verschrikkelijk getreiterd, vervolgd, gemarteld en vermoord. Het zwaard bleef hen achtervolgen (Jer.9:15). Het antisemitisme blijft de kop opsteken. De 2^e Wereldoorlog was daarvan het tragische dieptepunt. Vele malen verkozen Joden de dood boven het leven in alle plaatsen waarheen de Here hen had verdreven om hun hardnekkige ongehoorzaamheid en rebellie tegen God (Jer.8:3).

De profeet Jeremia voorspelde ook, dat veel heidenen zich zouden bekeren. Ze zouden de afgoden van hun voorvaders vaarwel zeggen, en de Here gaan dienen (Jer.16:19). Heel veel heidenen hebben dat ook gedaan. Hoewel het aantal Christenen onder de heidenen snel afneemt, zijn er nog steeds veel mensen uit allerlei volken die God dienen.

2. Wat er nog zal gebeuren.

De profeet Jeremia heeft ook voorspeld, dat de Here de Israëlieten uit alle landen weer naar het beloofde land brengen zal (Jer.16:14,15). Daar zullen ze wonen, en zullen ze zich bekeren. Deze profetieën zijn nog niet (helemaal) vervuld.

Drie jaren na de 2^e Wereldoorlog werd de staat Israël uitgeroepen. Veel Joden zijn al teruggekeerd naar de nieuwe staat. Er zullen nog veel meer Joden daarheen trekken. Uit de verre landen waarheen de Here hen had verstrooid, zal Hij hen verlossen (Jer.23:6-8, 29:14, 30:10, 31:8-12,16,17, 32:37, 46:27, Zach.10:6-12). Jahweh zal Israël en Juda weer terugbrengen naar het heilige land dat Hij aan hun (voor)vaders heeft gegeven (Jes.11:11-16, 43:5-8, 49:8-50:3, 51:1-16, Jer.3:14-16, 16:15-18, 23:3,4,7,8, 29:14, 30:3,10,18, 32:37, 50:19, Ezech.36:24, 37:1-14, Hos.1:10-12, 2:15-22, Am.9:14,15, Zef.3:10-20). Het dode Israël zal herrijzen. Jozef, Israël en Juda zullen worden herenigd (Jes.61:4-11, Jer.3:18, 23:6, 50:4^a, Ezech.37:16-20,22).

De Here zal met de Israëlieten een nieuw verbond sluiten (Jer.31:31-34, 32:40, 50:4^b,5). In de toekomst zullen ze zich bekeren, en Christenen worden (Jes.29:18-24, 32:15-20, 35, 42:16, 43:21, 44:1-5, 54:13, 57:18,19, Jer.29:12,13, 31:1, 32:38,39, 50:20, Ezech.36:26,27 Hos.3:5,

⁴²⁰ Herodotus, Historiën, deel 1, 183.

14:5, Zach.12:10-14, 13:8,9). De Here Jezus zal hun Koning zijn (Jer.23:5, 30:9, 33:15,17, 22).

Er zullen weer akkers worden gekocht (Jer.32:15,43,44). De heilige bevolking in het heilige land zal weer talrijk worden, en heel lang leven (Jes.30:18-26, 65:19-24, 66:7-14, Jer.3:16, 33:7).

De staat Israël zal een heel rijk en machtig land worden. Veel heidenen uit allerlei volken zullen erheen trekken, en gezamenlijk met de Israëlieten zullen ze de Here dienen (Jes.60:1-17, 62, 66:20,21, Jer.3:17, 4:2).

Dan zullen alle profetieën van Jeremia in vervulling zijn gegaan.

3. Tijdbalk.

De oudere jaartallen zijn slechts benaderingen.

Voor Christus

- 5155 Schepping.
- 2895 Zondvloed.
- 1953 Geboorte van Abram.
- 1663 Intocht van het volk van de Hebreëen in Egypte.
- 1448 Uittocht uit Egypte na de 10^e plaag.
- 1448 – 1408 Tocht van de Hebreëen naar Kanaän.
- 1408 – 1383 Jozua in Kanaän.
- 1383 – 1033 De tijd van de richters onder het volk Israël.
- 1033 – 1012 Regering van koning Saul
- 1012 – 972 Regering van koning David.
- 972 – 932 Regering van koning Salomo.
- 969 De tempelbouw onder koning Salomo.
- 932 – 722 De Koningentijd van Israël, de 10 stammen uit het noorden.
- 932 – 586 De Koningentijd van Juda, de 2 stammen in het zuiden.
- 745 – 727 Regering van de Assyrische koning Tiglatpileser III.
- 732 – 731 De stammen Manasse, Gad, Ruben, Naftali (en Zebulon) worden door Tiglatpileser III naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 1Kron.5:26).
- 727 – 722 Regering van de Assyrische koning Salmanassar V.
- 724 – 722 Belegering van Samaria door Assyrië.
- 722 – 705 Regering van de Assyrische koning Sargon II
- 722 Val van Samaria, wegvoering van de rest van het Tienstammenrijk door Sargon II.
- 705 – 681 Regering van de Assyrische koning Sanherib.
- 701 Sanherib verovert het Tweestammenrijk Juda, en belegert Jeruzalem.
- 640 – 609 Regering van koning Josia van Juda.
- 629 of 628 Eerste reformatiegolf onder leiding van koning Josia.
- 628 of 627 Jeremia begint met zijn werk als profeet.
- 625 – 605 Regering van koning Nabopolassar van Babel.
- 623 of 622 Tweede reformatiegolf onder leiding van koning Josia.
- 612 De Assyrische stad Ninevé wordt veroverd.
- 609 – 594 Regering van farao Necho II.
- 609 Regering van vazalkoning Joahaz van Juda.
- 608 – 538 70-jarige heerschappij van het Babylonische rijk.
- 608 – 597 Regering van vazalkoning Jojakim van Juda.
- 605 Bij Karchemis wordt Egypte door het Babylonische rijk verslagen.
Eerste wegvoering. Daniël en zijn vrienden worden meegevoerd naar Babel.
- 604 – 562 Regering van koning Nebukadnezar II van Babel.
- 604 Nebukadnezar II verovert de Filistijnse steden. Vazalkoning Jojakim laat een boekrol van Jeremia verbranden.
- 601 Vazalkoning Jojakim komt in opstand tegen Nebukadnezar II.
- 600 Nebukadnezar II lijdt een zware nederlaag tegen Egypte.
- 599 Nebukadnezar II verslaat de Arabieren ten zuiden van zijn rijk.
- 598 – 597 Regering van vazalkoning Jojachin van Juda.
- 597 Tweede wegvoering. Nebukadnezar II maakt Zedekia koning in Jeruzalem.
- 597 – 586 Regering van vazalkoning Zedekia van Juda.

- 594 – 588 Regering van farao Psammetichus II in Egypte.
594 Gezanten uit allerlei landen komen Zedekia vragen om mee te doen met een opstand tegen Nebukadnezar II. Het optreden van de valse profeet Chananja. Chananja sterft ongeveer 2 maanden later. Zedekia moet in Babel bij Nebukadnezar II verantwoording afleggen.
- ±591 Zedekia komt tegen Nebukadnezar II in opstand.
589 Nebukadnezar II veroverd Sidon, het Tweestammenrijk Juda, en belegert Jeruzalem.
- 588 – 568 Regering van farao Hofra in Egypte.
586 Derde wegvoering, verwoesting van Jeruzalem. Gedalja wordt landvoogd.
586 – 537 De Joodse ballingschap in Babel. (7 x 7 = 49 jaren)
585 – 573 De Babyloniërs belegeren de stad Tyrus.
581 Vierde wegvoering door Nebuzaradan (Jer.52:30). Inval in Syrië, Ammon, Moab en Egypte.
573 De stad Tyrus onderwerpt zich aan koning Nebukadnezar II.
- 569 – 568 Burgeroorlog in Egypte.
568 – 526 Regering van farao Amasis in Egypte.
568 Koning Nebukadnezar II valt Egypte binnen, en vertrekt met een grote buit.
562 – 560 Regering van koning Evil-Merodach van Babel.
561 maart Jojachin wordt vrijgelaten uit de gevangenis.
559 – 529 Kores II is koning over het (grote) rijk van Perzen en Meden.
538 – 332 Israël onder de macht van de Perzen en Meden.
537 De terugkeer van de Joden uit de ballingschap.
521 – 485 Regering van de Perzische koning Darius I.
515 De tempel is herbouwd.
485 – 465 Regering van de Perzische koning Xerxes I.
336 323 Regering van de Grieks-Macedonische koning Alexander de Grote.
142 – 63 In feite is Juda onder leiding van de Makkabeeën onafhankelijk.
37 – 4 Regering van koning Herodes de Grote in Israël.
4 Geboorte van Jezus Christus.

Na Christus

- ±29 Hemelvaart van Jezus Christus.
- Israëlieten trekken naar het heilige land.
 - De bekering van de Israëlieten.
 - De jongste dag en de laatste berechting van God.

5. HET DOEL VAN HET BIJBELBOEK JEREMIA.

We hebben een blik in de toekomst van het verleden mogen werpen. Die toekomst is voor ons grotendeels verleden tijd. Vreselijke taferelen van strijd en moeite zijn we tegengekomen. We hebben ook gezien hoe een deel van alle profetieën van het betrouwbare boek in vervulling is gegaan. Hieruit blijkt hoe betrouwbaar Gods woorden en profetieën zijn. Door de bestudering van de profetieën die in vervulling zijn gegaan, kunnen we de onvervulde profetieën beter leren begrijpen.⁴²¹ Dat alles kan ons nog veel meer geloofsvertrouwen geven in Gods woord en werk. Vooral voor de profetieën die nog niet in vervulling zijn gegaan.

Ook hier geldt het woord uit de Bijbel: “*Want een ieder die heeft, aan hem zal gegeven worden, en hij zal overvloed hebben; maar van wie niet heeft, ook wat hij heeft, zal van hem afgenomen worden*” (Mat.25:29). Wie studeert in de Bijbel, en er naar handelt, zal groeien, en God steeds beter leren kennen. Wie echter oppervlakkig is, en voor God geen tijd en moeite overheeft, bij hem of haar stagneert de groei. De Bijbel wordt dan steeds meer een gesloten boek, en de hemel wordt van koper. Zo sprak Jezus in gelijkenissen om het geheim van zijn koninkrijk bekend te maken aan de gelovigen, die er echt interesse in hadden en hebben. Mensen die er wat voor over hebben. Het is echter niet bedoeld voor de oppervlakkige meelopers (Mat.13:10-17,34,35).

Ook nu moeten we als gelovigen niet stil blijven staan, maar doorgaan en doorgroeien. Laten we maar hard aan het werk gaan, en veel bidden. Bidden om de vervulling van Gods beloften. De profeet Daniël bad op grond van profetieën van Jeremia om de terugkeer van Gods volk uit de ballingschap (Jer.25:11^b,12 en 29:10, Dan.9:1:20). De Here verhoorde zijn gebed, en het volk is teruggekeerd.

Door het gebed en bekering wijzigt God soms zijn plannen (Am.7:1-9). Zo mocht Abraham bidden voor de slechte stad Sodom (Gen.18:16-33). Door het gelovige gebed van koning Hizkia (727 – 697) kwam de profetie dat hij spoedig zou sterven, niet uit. Zijn leven werd met 15 jaren verlengd (Jes.38:1-8). Toen de stad Ninevé zich bekeerde, kwam ook de profetie van Jona niet uit. God spaarde de stad (Jona 3:10). Het gebed van de gelovige doet dus erg veel. Het is een geducht wapen, dat we niet moeten onderschatten of verwaarlozen.

We moeten bidden om de bekering van het volk Israël. We moeten eveneens bidden om komst van Jezus Christus. Ook moeten we waken. De tekenen van de tijd moeten we in de gaten houden. Het werk moet doorgaan. Biddend en werkend mogen we meestrijden naar de overwinning. We mogen deel hebben aan de overwinning. Met het kompas van Gods Woord moeten we aan de slag. Het doel van dit boek is om ons voor die strijd te activeren! We zijn niet de onwetende schare, maar medestrijders van God. Onze Generaal heeft ons duidelijk zijn strijdplannen uiteengezet. We strijden mee met Hem, die ook verlost. We zullen overwinnaars zijn, samen met onze Here Jezus Christus.

Laten de gelovigen van vandaag en morgen elkaar bemoedigen en aansporen in ware liefde. We moeten de handen ineenslaan, want we hebben elkaar zo ontzettend hard nodig. Ons staat een zeer zware strijd te wachten. De Here heeft ons echter beloofd, dat de Kerk op aarde nooit zal worden uitgeroeid. Als de satan zijn dienaren steeds meer kwelt, slaat Hij steeds harder

⁴²¹ Vooral het bijbelboek Daniël, waarbij alle profetieën in vervulling zijn gegaan, is een heel goed oefenboek voor leren begrijpen van profetieën.

terug, totdat de grote tegenstander deze wedloop zal verliezen. De strijd is wel zwaar, maar God zal ons beschermen en kracht geven. In de zware strijd staat Hij aan onze kant. Hij heeft voor ons als medeoverwinnaars een troostrijke toekomst weggelegd, die eeuwig zeker is.

Literatuur.

- Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 1, 2^e druk, Kampen, 1953.
- Aalders G.Ch., Korte Verklaring, De profeet Jeremia, deel 2, 2^e druk, Kampen, 1954.
- Abegg M. Jr., The Dead Sea scrolls Bible, San Francisco, 1999.
- Alexander D. en P. e.a., Handboek bij de Bijbel, Den Haag, 1976.
- Bimson J.J., Encyclopedie van Bijbelse plaatsen, Kampen, 2007.
- Brenton L.C.L., The Septuagint with Apocrypha: Greek and English, 9^e druk, Londen, 2001.
- Cook F.C., Barnes' Notes, Proverbs - Ezeziel, 2^e druk, Grand Rapids, 2005.
- Dächsel K.A., Bijbel of de geheele Heilige Schrift, deel 4, Jesaja - Maleachi, 2^e druk, Utrecht, 1892.
- Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964.
- Eban A., Mijn volk, de geschiedenis van de Joden, Amsterdam/Antwerpen, 1976.
- Elgood, P.G., Later Dynasties of Egypt, Oxford, 1951.
- Flavius J., De Oude Geschiedenis van de Joden, vertaling Meijer F.J.A.M. en Wes M.A., 4e druk, Amsterdam, 2005.
- Grosheide F.W. e.a., Christelijke Encyclopedie, Kampen, 1959.
- Herodotus, Historiën, vertaling Damsté O., 5e druk, Bussum, 1978.
- Keil C.F., Commentary on the Old Testament, deel 8, Jeremiah - Lamentations, 2e druk, Massachusetts, 2006.
- Noordt zij A., Korte Verklaring, De profeet Ezechiël, deel 1, 4e druk, Kampen, z.j.
- Oosterhoff B.J., Commentaar op het Oude Testament, Jeremia, deel 1, Kampen, 1990.
- Oosterhoff B.J., Commentaar op het Oude Testament, Jeremia, deel 2, Kampen, 1994.
- Paul M.J. e.a., SBOT, deel 10, Bijbelcommentaar Jeremia - Klaagliederen, Veenendaal, 2013.
- Schneider D., Wuppertaler Studienbibel, Der Prophet Jeremia, 2^e druk, Wuppertal, 1979.
- Snoek I., Heilige Geschiedenis, 13^e druk, Den Haag, z.j.
- Woude A.S. van de e.a., Bijbels Handboek, deel 1, 2^a en 2^b, Kampen, 1981/1982/1983.

INDEX

1
1^e boekrol 5, 13, 16, 23, 30, 95, 198, 259,
269, 270, 271, 272, 273, 274, 315, 326,
396

2
2^e boekrol 13, 16, 30, 95, 198, 270, 273,
274, 326

7
70 jaren 7, 196, 200, 201, 225, 227, 393

A
Aäron 163, 256
Abram 9, 14, 125, 126, 157, 174, 182,
194, 200, 204, 206, 207, 247, 254, 255,
257, 276, 282, 288, 296, 331, 340, 344,
345, 359, 370, 383, 396, 398
absint 103, 190
Achab
de koning 332, 334
valse profeet 226, 228
Achaz 21, 90, 165
Ahikam 73, 215, 216, 227, 272, 287, 290,
292, 293, 295, 296, 297, 298, 301, 302,
303, 305
Alexander de Grote 186, 201, 220, 328,
378, 397
Alexander Janneüs 332, 342
alsem 95, 103, 187, 189, 190
Amasis 7, 203, 307, 314, 321, 323, 392,
397
Amel-Mardoek 219, 376
Ammon 5, 17, 95, 105, 197, 204, 340,
341, 397
Ammonieten 7, 17, 23, 75, 87, 105, 106,
124, 125, 126, 128, 204, 205, 217, 219,
292, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 317,
325, 331, 332, 333, 334, 339, 340, 341,
342, 344, 348, 386, 390, 391, 392
Amon
de koning 10, 25, 90, 165, 196, 199,
273
Egyptische afgod 319, 323

Amorieten 332, 337, 341, 342
Amos 155, 156, 317, 332, 341, 344, 408
Antiochus IV 21, 186
Apisstier 39, 40, 251, 311, 321, 322
Arabië 37, 74, 197, 203, 206, 345, 352
Arabieren 5, 13, 105, 128, 130, 137, 203,
206, 207, 351, 352, 353, 390
Aram 126, 265, 267, 350, 392, 397
Arameeërs 124, 125, 126, 166, 267, 350
Aramees 111, 350
Assur 106, 204, 348, 355, 389, 391
Assurbanipal 207, 354, 389
Assuruballit II 11, 200
Assyrië 7, 10, 11, 34, 35, 38, 39, 40, 41,
44, 48, 49, 52, 58, 72, 83, 108, 118, 125,
200, 203, 238, 332, 341, 350, 354, 357,
361, 363, 389, 396
Assyriërs 11, 35, 38, 83, 108, 118, 207,
239, 351, 354, 359, 361, 370, 373, 375,
389
Assyrische rijk 7, 10, 11, 26, 49, 55, 133,
200, 322, 363, 374, 389
Astarte 75, 85, 87, 312

B
Baäl 33, 37, 41, 49, 78, 80, 85, 90, 117,
119, 120, 124, 128, 164, 165, 187, 188,
189, 191, 205, 242, 245, 246, 250, 251,
267, 312, 336, 359, 375
Baäl II 205
Babel 5, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 17, 22, 23,
24, 27, 39, 55, 63, 91, 92, 118, 122, 124,
125, 126, 129, 131, 133, 134, 159, 160,
166, 167, 168, 172, 173, 174, 180, 182,
193, 195, 196, 198, 199, 200, 201, 202,
204, 205, 206, 207, 210, 217, 218, 219,
220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227,
228, 229, 244, 245, 246, 247, 248, 250,
251, 259, 260, 261, 262, 264, 265, 267,
270, 274, 275, 277, 279, 281, 282, 284,
285, 287, 288, 290, 292, 293, 295, 296,
297, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307,
310, 313, 314, 317, 318, 319, 320, 321,
323, 327, 332, 341, 348, 350, 352, 353,
355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 363,
364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371,

373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380,
381, 383, 384, 386, 387, 390, 391, 392,
393, 396, 397
 Babylon 39, 63, 118, 201, 361, 365, 378,
379, 393
 Babylonië 13, 27, 39, 53, 63, 85, 92, 106,
118, 144, 151, 198, 199, 200, 202, 238,
267, 307, 314, 319, 321, 322, 323, 324,
350, 360, 361, 363, 378, 390, 391, 392
 Babyloniërs 11, 12, 23, 26, 27, 55, 92,
115, 122, 132, 168, 201, 204, 214, 239,
247, 259, 267, 276, 277, 279, 288, 290,
292, 321, 323, 327, 328, 348, 350, 355,
359, 364, 370, 371, 373, 374, 375, 378,
386, 391, 397
 Babylonische rijk 7, 8, 11, 15, 24, 55, 115,
126, 128, 133, 144, 173, 194, 200, 201,
204, 207, 208, 220, 227, 247, 252, 271,
276, 296, 317, 321, 326, 344, 348, 354,
355, 358, 359, 364, 370, 371, 373, 374,
378, 379, 383, 389, 390, 393, 396
 Bar Kochba 103, 161, 394
 Baruch 5, 7, 10, 13, 14, 15, 23, 28, 30, 79,
117, 137, 159, 173, 198, 202, 207, 232,
244, 246, 248, 260, 269, 270, 271, 272,
273, 274, 275, 292, 302, 303, 305, 310,
315, 316, 326, 370, 375, 378, 379, 382,
393
 Bel 356, 359, 368, 375
 Belsazar 201, 219, 220, 375, 376, 393
 betrouwbaarheid van het boek 4, 15, 201,
317
 brandoffer 74, 86, 87, 136, 139, 155, 157
 brief van Jeremia 18
 Buz 197, 206

C

Chaldeeën 14, 124, 125, 157, 166, 172,
173, 174, 180, 182, 193, 194, 196, 200,
203, 244, 245, 246, 247, 250, 252, 253,
255, 265, 267, 275, 276, 277, 281, 282,
284, 285, 287, 288, 295, 296, 297, 301,
302, 303, 305, 356, 357, 358, 359, 360,
364, 365, 366, 369, 370, 377, 380, 381,
383, 384, 385
 Cham 203, 205, 320, 325
 Chanamel 244, 247, 248
 Chananja 5, 23, 210, 222, 223, 224, 269,
272, 277, 390, 397

Chesbon 329, 330, 331, 332, 336, 337,
338, 339, 340, 341
 Chonjahu 180, 181, 182, 275
 Cyaxares I 11, 207, 389

D

Dagon 75, 87
 Damascus 5, 7, 17, 23, 317, 350, 351, 390
 Daniël 3, 12, 15, 21, 111, 201, 220, 376,
396, 398, 408
 Darius I 201, 355, 378, 392, 393, 397
 David 9, 12, 49, 56, 70, 71, 81, 100, 131,
140, 155, 156, 175, 176, 177, 178, 181,
182, 183, 184, 185, 212, 213, 214, 225,
228, 231, 233, 234, 254, 256, 257, 270,
274, 286, 325, 331, 341, 344, 360, 396
 De Libanon 177, 181
 Dedan 197, 206, 343, 345
 Dode Zee 181, 204, 205, 288, 331, 332,
333, 334, 337, 342, 345, 384
 Dode Zeerollen 16, 17, 18, 111, 143, 156,
174, 185, 218, 248, 288, 307, 320, 339,
345, 351, 384, 387

E

Ebed-Melech 5, 23, 259, 281, 282, 283,
291
 Edom 5, 17, 95, 105, 106, 197, 203, 204,
217, 219, 295, 296, 336, 343, 344, 345,
346, 348, 355, 391
 Edomieten 7, 17, 23, 105, 106, 203, 204,
206, 317, 331, 340, 344, 345, 346, 348,
349, 390, 393
 Efraïm 54, 58, 79, 83, 235, 236, 238, 240,
357, 363
 Egypte 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,
17, 21, 23, 27, 31, 33, 34, 35, 36, 39, 40,
41, 43, 44, 45, 52, 84, 86, 87, 95, 97,
105, 106, 116, 117, 118, 119, 124, 126,
147, 150, 178, 184, 185, 186, 193, 195,
197, 200, 202, 203, 205, 215, 218, 219,
237, 242, 245, 247, 248, 250, 251, 252,
262, 263, 266, 275, 276, 288, 292, 299,
301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308,
309, 310, 311, 312, 313, 314, 317, 318,
319, 320, 321, 322, 323, 324, 326, 327,
328, 339, 342, 344, 348, 350, 371, 382,
384, 386, 389, 390, 391, 392, 396, 397
 Egyptenaren 35, 40, 311, 320, 323, 386,
389

Elam 5, 17, 106, 197, 204, 207, 348, 354,
355, 363, 371, 389, 391, 392
Elamieten 7, 23, 207, 317, 354, 355, 371
Esarhaddon 39, 52, 63, 110, 118, 361, 373
Etbaäl III 205
Ethiopië 320
Ethiopiërs 318, 320
Evil-Merodach 15, 22, 28, 182, 195, 219,
316, 376, 382, 387, 388, 393, 397
Ezau 105, 126, 204, 331, 340, 343, 344,
345
Ezechiël 3, 15, 106, 192, 204, 208, 307,
314, 317, 348, 355, 391, 393, 408
Ezra 160, 185, 192, 394

F

farao 7, 105
Filistijnen 5, 7, 17, 23, 75, 81, 87, 197,
203, 212, 317, 325, 327, 352
Flavius Josefus 14, 106, 109, 110, 180,
195, 202, 205, 266, 274, 307, 313, 320,
323, 327, 339, 342, 386, 390, 392

G

Gedalja
de landvoogd 5, 14, 23, 195, 200, 216,
272, 287, 290, 292, 293, 295, 296,
297, 298, 301, 302, 303, 305, 311,
321, 322, 340, 382, 391, 397
zoon van Paschur 281
Gilead 94, 100, 175, 177, 318, 321, 357,
363
God de Vader 26, 50, 185, 243
graanoffer 74, 86, 155, 157
Grieken 37, 109, 323, 324
Griekse cultuur 20, 21, 324
Griekse rijk 220

H

Habakuk 15, 73, 156, 408
Haggai 20, 182, 408
Hamat 287, 288, 350, 351, 380, 381, 384,
386, 390
Hazaël 203
Hebreeuws 16, 20, 111
heerlijkheid van God 26, 50, 192, 208
hemelkoningin 4, 5, 84, 85, 308
Herodes de Grote 349, 397

Herodotus 39, 58, 105, 110, 201, 203, 206,
307, 314, 323, 326, 353, 374, 378, 392,
394, 400
Hizkia 21, 58, 133, 141, 142, 173, 211,
213, 214, 398
Hofra 7, 14, 27, 106, 195, 202, 203, 276,
307, 310, 314, 322, 323, 326, 327, 390,
392, 397
Hosea 156, 408

I

Ismaël 5, 23, 37, 206, 292, 295, 296, 297,
298, 299, 301, 303
Israël 126, 204, 331
Israëlieten 114

J

Jahweh sticht 2, 10, 26
Jakob 9, 33, 36, 62, 66, 113, 115, 126,
183, 204, 231, 232, 233, 234, 235, 238,
239, 251, 254, 257, 266, 286, 319, 324,
331, 340, 344
Jebusieten 49, 56, 70, 71, 100, 140, 213,
234, 360
Jechonja (= Jojachin) 193, 218, 221, 222,
223, 225, 226
Jeremia 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14,
15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26,
28, 29, 30, 32, 35, 36, 38, 40, 44, 47, 50,
52, 56, 59, 60, 63, 64, 65, 72, 73, 76, 77,
78, 79, 84, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 100,
101, 102, 108, 111, 114, 115, 116, 117,
118, 119, 121, 122, 123, 130, 131, 132,
133, 135, 136, 137, 139, 140, 142, 143,
144, 145, 146, 149, 150, 153, 154, 155,
156, 158, 159, 162, 163, 166, 167, 168,
169, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 189,
192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 201,
202, 207, 210, 211, 212, 213, 215, 216,
217, 218, 219, 220, 222, 223, 224, 225,
226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 234,
239, 241, 244, 245, 246, 247, 248, 250,
252, 253, 254, 255, 257, 259, 260, 262,
263, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271,
272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279,
281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288,
290, 291, 292, 293, 301, 302, 303, 305,
306, 307, 308, 309, 310, 312, 313, 314,
315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 325,
326, 327, 332, 334, 337, 339, 340, 341,

- 344, 345, 350, 352, 354, 356, 359, 364,
369, 370, 375, 378, 379, 380, 382, 384,
385, 387, 389, 391, 392, 393, 394, 395,
396, 398
- Jerobeam II 350
- Jeruzalem 3, 4, 5, 9, 10, 12, 13, 14, 22, 23,
25, 26, 27, 29, 31, 33, 35, 39, 40, 43, 44,
46, 47, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58,
59, 60, 61, 63, 64, 68, 69, 70, 71, 72, 73,
76, 77, 79, 80, 81, 84, 89, 90, 91, 93, 94,
96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 105, 113,
114, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 129,
130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137,
140, 141, 142, 143, 152, 155, 156, 157,
158, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 166,
167, 168, 171, 173, 174, 176, 179, 180,
181, 186, 187, 189, 192, 193, 195, 196,
197, 198, 201, 202, 204, 205, 208, 209,
211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218,
219, 221, 223, 225, 226, 227, 228, 229,
231, 232, 234, 239, 240, 242, 243, 244,
245, 246, 247, 250, 251, 252, 253, 254,
255, 256, 259, 260, 262, 263, 264, 265,
266, 267, 268, 269, 270, 272, 274, 275,
276, 277, 279, 282, 284, 286, 287, 288,
290, 291, 292, 293, 294, 299, 302, 303,
304, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 316,
321, 322, 326, 327, 332, 340, 343, 348,
349, 352, 354, 359, 360, 361, 363, 364,
368, 369, 374, 376, 380, 381, 382, 383,
384, 386, 390, 391, 392, 393, 394, 396,
397
- Jesaja 3, 21, 55, 109, 156, 173, 202, 243,
317, 319, 332, 341, 344, 408
- Jezus 7, 8, 9, 16, 18, 21, 26, 39, 50, 63, 81,
111, 145, 151, 153, 160, 163, 182, 183,
184, 185, 186, 194, 235, 242, 252, 256,
257, 258, 286, 344, 360, 378, 395, 397,
398
- Jezus Sirach 18
- Joahaz 5, 11, 12, 14, 15, 22, 26, 43, 120,
172, 175, 177, 178, 181, 383, 389, 396
- Job 67, 76, 134, 152, 203
- Jochanan
de oudste zoon van Josia 11, 12, 178,
383
legeraanvoerder 5, 23, 292, 295, 296,
297, 299, 301, 302, 303, 304, 305,
391
- Johannes Hyrkanus 105, 348
- Jojachin 5, 6, 12, 13, 14, 15, 22, 24, 26,
27, 28, 131, 132, 133, 134, 135, 137,
159, 168, 171, 172, 175, 177, 178, 180,
181, 182, 183, 193, 195, 202, 274, 316,
380, 382, 383, 386, 387, 390, 393, 396,
397
- Jojakim 5, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 22, 23,
25, 26, 27, 30, 35, 40, 42, 43, 44, 79, 80,
95, 108, 116, 117, 119, 120, 121, 124,
125, 129, 131, 132, 134, 135, 136, 150,
159, 171, 172, 175, 177, 178, 179, 180,
181, 183, 189, 193, 194, 196, 198, 199,
200, 202, 210, 211, 214, 215, 218, 221,
222, 223, 227, 259, 265, 266, 269, 270,
271, 273, 274, 275, 290, 315, 318, 319,
325, 326, 350, 380, 383, 386, 389, 390,
396
- Jona 398, 408
- Jonadab 265, 266, 267, 268
- Jonatan de Makkabeeër 111, 328
- Joodse cultuur 20, 183
- Joram 325, 334, 344, 352
- Josafat 110, 331, 332, 341
- Josia 7, 10, 11, 12, 14, 15, 25, 26, 27, 35,
40, 42, 43, 46, 47, 48, 55, 56, 63, 64, 73,
79, 80, 84, 86, 89, 90, 91, 92, 95, 107,
108, 117, 118, 119, 120, 121, 134, 136,
159, 165, 177, 178, 179, 180, 181, 196,
198, 199, 200, 202, 210, 211, 215, 217,
218, 265, 266, 269, 270, 271, 272, 273,
275, 277, 290, 312, 313, 315, 318, 319,
322, 383, 385, 389, 396
- Jotam 213, 341, 379
- Jozua
de leider 9, 36, 396
de priester 50, 360
- Juda 344
- Judas de Makkabeeër 342
- K**
- Kaftor 325, 327
- Kamos 75, 87, 333
- Kanaän 9, 90, 203, 205, 251, 266, 331,
332, 341, 396
- Kanaänieten 90, 251, 344
- Karchemis 7, 12, 16, 55, 124, 318, 319,
320, 321, 350, 396
- Karmel 318, 322, 357, 363
- Kedar 17, 33, 37, 352
- Ketura 206, 207, 345

Kittiërs 33, 37
 Knecht van de Here 26, 39, 50
 Koningentijd 9, 396
 Kores II 3, 7, 92, 106, 128, 201, 205, 207,
 300, 339, 342, 355, 374, 378, 392, 393,
 397

L

Labasi-Mardoek 219, 220, 376, 378, 393
 Lydië 320, 378
 Lydiërs 318, 320

M

Makkabeeën 186, 397
 Maleachi 106, 160, 185, 192, 204, 348,
 393, 394, 408
 Manasse
 de koning 11, 39, 63, 90, 108, 118, 141,
 142, 165, 251, 273, 361
 de stam 332, 341, 396
 Mardoek 201, 359, 394
 Meden 10, 11, 207, 359, 371, 373, 374,
 378, 393, 397
 Medië 197, 207, 366, 367, 371, 373
 Medische rijk 207, 389
 Melchizedek 256
 Micha 55, 156, 211, 213, 408
 Mizpa 23, 292, 293, 295, 296, 297, 298,
 299, 301, 303, 391
 Moab 5, 17, 95, 105, 126, 197, 204, 217,
 219, 295, 296, 329, 330, 331, 332, 333,
 334, 336, 337, 338, 339, 340, 397
 Moabieten 7, 17, 23, 75, 87, 105, 106,
 124, 125, 126, 128, 204, 205, 299, 317,
 331, 332, 333, 334, 336, 339, 340, 341,
 342, 344, 348, 386, 390, 392
 Moloch 41, 75, 85, 87, 89, 90, 91, 165,
 246, 251, 312, 389
 motief 21, 158, 379
 Mozes 9, 10, 11, 16, 19, 26, 43, 44, 74, 79,
 117, 118, 137, 140, 142, 149, 151, 155,
 156, 159, 163, 166, 173, 176, 177, 191,
 211, 232, 241, 246, 247, 260, 263, 266,
 293, 298, 317, 324, 337, 383

N

Nabateeën 106, 128, 204, 205, 300, 339,
 342, 348, 392, 393

Nabonidus 204, 219, 220, 348, 376, 378,
 393

Nabopolassar 10, 11, 12, 13, 198, 199,
 321, 322, 350, 389, 396

Nahor 14, 125, 126, 157, 174, 182, 194,
 200, 203, 204, 206, 247, 255, 276, 282,
 288, 296, 331, 359, 370, 383

Natan

de profeet 19
 zoon van David 183

Nebo

de afgod 12, 214
 woonplaats 329, 330, 332, 336

Nebukadnezar II 5, 7, 10, 12, 13, 14, 15,
 22, 23, 27, 28, 35, 40, 66, 68, 77, 91, 92,
 105, 106, 124, 125, 126, 131, 132, 133,
 134, 136, 144, 159, 160, 166, 168, 171,
 173, 174, 176, 180, 181, 182, 193, 195,
 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205,
 206, 207, 208, 209, 214, 215, 217, 218,
 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226,
 228, 237, 243, 244, 245, 246, 247, 250,
 259, 260, 261, 263, 266, 274, 276, 277,
 288, 290, 292, 297, 299, 303, 306, 307,
 310, 313, 314, 316, 319, 321, 322, 323,
 326, 327, 328, 332, 338, 339, 341, 342,
 348, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 363,
 373, 374, 376, 378, 379, 383, 384, 386,
 387, 390, 391, 392, 393, 396, 397

Nebuzaradan 5, 287, 288, 290, 292, 293,
 296, 297, 298, 302, 305, 380, 381, 384,
 386, 391, 397

Necho II 7, 11, 12, 26, 35, 40, 79, 178,
 179, 200, 202, 211, 215, 318, 319, 320,
 321, 322, 326, 350, 389, 390, 396

Nehemia 160, 185, 192, 394

Neriglissar 219, 376, 393

Ninevé 11, 58, 373, 389, 396, 398

Noach 9

Nob 81, 212

Nof 33, 39, 308, 310, 311, 318, 319, 321,
 322

O

Obadja 204, 408

Olijfberg 243

oudsten 164, 225, 226, 257

P

Paschur 4, 159, 167, 168, 169, 172, 173, 229, 281
 Pekach 21
 Perzen 207, 328, 355, 371, 374, 378, 393, 397
 Perzische rijk 201, 220, 355, 392
 Plato 21
 Plinius 201, 220, 378
 pottenbakker 4, 22, 135, 158, 159, 164, 166
 Priester-Koning 256, 257
 profetie 7, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 191, 214, 394, 398
 Psammetichus I 10, 11, 203
 Psammetichus II 13, 14, 27, 219, 397
 Ptolemeüs I 324
 Ptolemeüs II 16
 Put 320
 Puteeërs 318, 320

R

Rabba 334, 336, 340, 341
 Rachel 236, 239, 250
 Rama 236, 239, 292, 293
 Rechab 265, 266, 267, 268
 Rechabieten 5, 23, 259, 265, 266, 267, 268
 reukofferaltaar 157
 Richtertijd 9
 Rome 103, 161, 394
 Romeinen 103, 128, 161, 186, 214, 342, 349, 394
 Romeinse cultuur 183
 Romeinse rijk 220

S

Sabeeërs 203
 Safan 215, 216, 225, 226, 227, 269, 272, 287, 290, 292, 293, 295, 296, 297, 302, 305
 Salmanassar V 396
 Salomo 9, 19, 110, 156, 183, 251, 325, 381, 385, 396
 Samaria 11, 26, 52, 166, 187, 189, 235, 238, 296, 298, 396
 Samaritanen 52
 Samuel 19, 140, 142

Sanherib 38, 39, 58, 80, 173, 350, 361, 396
 Sargon II 203, 396
 Saul 9, 81, 212, 325, 331, 341, 344, 396
 schrijver van het boek 4, 10
 Scythen 10, 11, 389
 Sebna 173
 Semaja 5, 23, 210
 Septuagint 16, 17, 18, 185, 201, 218, 303, 317, 339, 386, 400
 Seraja
 broer van Baruch 369, 378, 379
 de hogepriester 195, 381, 385
 Sidon 106, 197, 204, 205, 206, 217, 219, 325, 326, 327, 348, 355, 391, 392, 397
 Sidoniërs 75, 87, 205
 sikkel 248
 Silo 22, 78, 79, 81, 210, 211, 212, 296, 298
 Simon de Makkabeeër 186
 Sjaloom
 1^e naam van Joahaz 11, 12, 177, 178, 181, 383
 Jeremia's oom 244, 247
 Sjemaja 229, 230
 Sjesjach 197, 207, 368, 375
 slachtoffer 74, 86, 87, 155, 157
 Sodom en Gomorra 170, 187, 189, 190, 343, 346, 358, 365
 Spruit 5, 23, 172, 183, 184, 254, 256
 structuur van het boek 4, 22
 Susan 207, 355, 389, 392
 Syrië 106, 126, 128, 177, 186, 205, 321, 339, 342, 350
 Syriërs 128, 350, 392
 Syrische rijk 220

T

tabernakel 81, 212, 223
 Tabor 318, 322
 Tachpanches 33, 39, 40, 302, 305, 306, 307, 308, 310, 311, 318, 321, 322
 Tema 197, 206
 Teman 343, 344, 345, 346
 tempel 3, 4, 9, 11, 22, 26, 50, 78, 79, 80, 81, 84, 90, 103, 119, 122, 123, 135, 142, 156, 159, 161, 167, 168, 174, 192, 193, 201, 208, 211, 212, 213, 243, 251, 256, 263, 271, 272, 277, 282, 298, 307, 323,

331, 341, 344, 357, 359, 364, 366, 371, 375, 378, 391, 393, 394, 397			
Tienstammenrijk	11, 22, 25, 26, 38, 47, 48, 49, 52, 78, 83, 98, 108, 118, 151, 177, 181, 185, 189, 233, 238, 239, 240, 255, 256, 257, 267, 293, 298, 324, 332, 334, 341, 350, 359, 361, 396		
Tiglatpileser I		350	
Tiglatpileser III	126, 332, 341, 350, 396		
Tijdbalk		6, 396	
Titus		103, 161, 394	
Tofet	89, 90, 91, 164, 165, 166, 167, 389		
Tweestammenrijk	6, 7, 10, 12, 13, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 35, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 47, 48, 52, 53, 56, 57, 58, 59, 64, 65, 66, 72, 77, 79, 83, 84, 86, 91, 92, 96, 98, 102, 105, 108, 113, 114, 115, 118, 120, 122, 125, 126, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 144, 156, 157, 166, 168, 173, 179, 180, 185, 189, 198, 199, 200, 202, 204, 207, 208, 209, 211, 215, 226, 232, 238, 239, 240, 250, 252, 255, 256, 257, 260, 271, 274, 292, 298, 319, 325, 332, 341, 352, 361, 363, 380, 382, 389, 390, 391, 396, 397		
Tweestromenland	126, 206, 238, 350, 352, 359, 370, 371, 375		
Tyrus	197, 205, 206, 217, 219, 325, 326, 327, 391, 397		
	U		
Uria		5, 15, 23, 73, 210, 215	
Uzzia		341, 379	
	V		
vasten		136, 139, 269, 272	
verklaringsmethode		4, 18	
Vespasianus		103, 161, 394	
			voorgeschiedenis 4, 9
			X
Xerxes I			201, 378, 393, 397
			Z
Zacharia			
zoon van Berechja			408
zoon van Jojada			18
Zedekia			
de koning	4, 5, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 22, 23, 25, 26, 27, 84, 108, 126, 131, 134, 159, 168, 171, 172, 173, 174, 178, 181, 185, 193, 195, 199, 202, 205, 210, 215, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 244, 246, 247, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 274, 275, 279, 281, 282, 284, 285, 286, 287, 288, 310, 314, 332, 340, 341, 354, 359, 369, 378, 379, 380, 382, 383, 384, 386, 390, 391, 396, 397		
valse profeet			226, 228
zoon van Chananja			269, 272
Zefanja			156, 332, 341
de priester	159, 168, 172, 173, 229, 230, 275, 381, 385		
zegelring			12, 178, 180, 181, 182, 183
Zerubbabel			
voorvader van Jezus	50, 151, 182, 183, 185, 238, 256, 324, 359, 360		
voorvader van Jozef			182, 183
Zimri			197, 207
Zion	46, 49, 54, 55, 56, 61, 69, 70, 71, 75, 94, 95, 100, 103, 136, 140, 211, 213, 232, 234, 235, 236, 238, 239, 240, 356, 357, 359, 360, 364, 366, 367, 368, 371, 373, 374		

Andere werken die de heer T. van Turenout heeft geschreven zijn:

Psalmen, profetische liederen,
Jesaja, Jahweh redt,
Klaagliederen van Jeremia,
Ezechiël, God maakt sterk,
Daniël, God is rechter,
Hosea, redder,
Joël, Jahweh is God,
Amos, lastdrager,
Obadja, dienaar van Jahweh,
Jona, duif,
Micha, wie is aan Jahweh gelijk,
Nahum, trooster,
Habakuk, de omhelsde,
Zefanja, Jahweh heeft bewaard,
Haggai, feest van Jahweh,
Zacharia, Jahweh gedenkt,
Maleachi, boodschapper van Jahweh,
De Openbaring mag niet verborgen blijven.

Ze zijn te vinden op de website via:

www.bijbelstudies.eu,
www.vturennout.nl.